ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100 - 1669
ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙϚʹ
περιδιαβάζω – πνεύμονας

Συνταγμένος από Ομάδα Συνεργατών
Υπό τη διεύθυνση του
Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2008

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙϚ΄

περιδιαβάζω – πνεύμονας

Συνταγμένος από τους:

ΑΙΚ. ΜΥΤΟΥΛΑ, Χ. ΠΑΣΣΑΛΗ, Ε. ΖΕΡΒΟΥ
Μ. ΚΕΣΟΓΛΟΥ, Π. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΙΔΟΥ
Α. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, Π. ΜΑΥΡΙΔΟΥ
Α. ΖΑΓΚΛΑΒΗΡΑ, Β. ΦΥΤΩΚΑ, Π. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ,
Ε. ΒΑΡΜΠΟΜΠΙΤΗ, Δ. ΜΠΑΓΚΑΒΟ, Α. ΠΟΛΙΤΗ

Υπό τη διεύθυνση του
Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Καραμαούνα 1 - Πλατεία Σκρα, 551 32 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
τηλ.: 2310-459101-459106, fax: 2310-459107
e-mail: centre@ komvos.edu.gr
http://www.komvos.edu.gr
http://www.greek-language.gr

Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου
«Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους
Γραμματείας 1100-1669 του Εμμανουήλ Κριαρά»:
Καθηγητής Ι.Ν. Καζάζης

Ηλεκτρονικός Προγραμματισμός:
V.C. Müller

ISBN 978-960-7779-44-1

Τυπώθηκε από την Πελαγία Ζήτη & Σία στη Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Και για τον τόμο αυτόν ισχύουν οι γενικές ρυθμίσεις που εκθέσαμε στον τόμο ΙΕ'. Ο καταμερισμός εργασίας, όπως αποτυπώνεται στην εσωτερική σελίδα τίτλου, διακρίνει και (όπου η σειρά δεν είναι αλφαβητική) ιεραρχεί εργασίες και συνεργάτες. Λίγες ακόμη λεπτομέρειες είναι επιβεβλημένες: για την επιστημονική οργάνωση και καθοδήγηση στα στάδια επεξεργασίας των λημμάτων, καθώς και για την παρακολούθηση της καθημερινής εργασίας, δικαιώθηκε για άλλη μια φορά η εμπιστοσύνη μου στη συνεργατική τριάδα των Αικατερίνης Μυτούλα, Χαράλαμπου Πασσαλή και Ελένης Ζέρβου, η οποία δούλεψε με αυταπάρνηση και αφοσίωση. Χωρίς τη δική τους επιστημοσύνη και επιμέλεια, θα ήταν αδύνατη η διεκπεραίωση του δικού μου διευθυντικού ρόλου. Οι δύο πρώτοι μάλιστα ανέλαβαν και των νεότερων συναδέλφων τη μύηση και εκπαίδευση.

Επιπλέον, (α) στην τελική θεώρηση του συνταγμένου υλικού, εργάστηκαν (αλφαβητικά) οι: Ά. Δεληγιαννοπούλου, Ε. Ζέρβου, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Αικ. Μυτούλα και Χ. Πασσαλής· (β) στην προθεώρηση του συνταγμένου υλικού, στα παραπάνω ονόματα προστέθηκαν και οι: Ευ. Βαρμπομπίτη και Β. Φυτώκα· (γ) στη σύνταξη, συνεργάστηκαν ακόμη, πέραν των ανωτέρω και οι: Α. Ζαγκλαβήρα, Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος και Ά. Πολίτη.[1]

Στις λοιπές, όλες σημαντικές και απαραίτητες, λεξικογραφικές εργασίες: (α) στην ανάγνωση της τελικής εκδοχής των άρθρων και στον έλεγχο των τυπογραφικών δοκιμίων συμμετείχαν όλοι οι συνεργάτες πλην της Α. Ζαγκλαβήρα (η οποία αποχώρησε τον Αύγουστο του 2007)· (β) στη λημματογράφηση - εκκαθάριση του Αρχείου, οι Α. Ζαγκλαβήρα, Ελ. Ζέρβου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Αικ. Μυτούλα και Χ. Πασσαλής· (γ) στην παραβολή παραθεμάτων και παραπομπών του σημασιολογικού και του τυπολογικού τμήματος, οι Ευ. Βαρμπομπίτη, Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος και Ά. Πολίτη· (δ) στην υπογράμμι-

1 Αναλυτική καταγραφή της συμβολής εκάστου συνεργάτη κατά στάδια επεξεργασίας και κατά άρθρο βλέπε στον "Αναλυτικό Πίνακα Επεξεργασίας Λημμάτων κατά Συνεργάτη" που ακολουθεί στο τέλος του τόμου.

ση νέων κειμένων, μελετών (επιλογή αποδελτιωτέου υλικού), οι Π. Μαυρομματίδου, Αικ. Μυτούλα και Χ. Πασσαλής· (ε) στην αποδελτίωση του νέου υλικού, οι Γ. Γώγου-Μαυρομιχάλη (που με αγάπη και ανιδιοτέλεια προσφέρει τις δωρεάν υπηρεσίες της στο Λεξικό), Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος και Ά. Πολίτη και (ς) στη βιβλιογράφηση, οι Α. Ζαγκλαβήρα, Ε. Ζέρβου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χ. Πασσαλής και Β. Φυτώκα. Με τα διοικητικά και οικονομικά θέματα του Γραφείου Κριαρά ασχολήθηκε η Π. Μιχαλοπούλου. Η καταγραφή προϋποθέτει πάντα την ηλεκτρονική φόρμα του Vincent Müller.

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στον σταθερό και αφοσιωμένο αναγνώστη του Λεξικού καθηγητή Arnold van Gemert· για ειδικές παρατηρήσεις στην καθηγήτρια Ελένη Κακουλίδη-Πάνου, και στην Διευθύντρια του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών κ. Χριστίνα Μπασέα για υλικό που έθεσε στη διάθεσή μας από το ανεκτίμητο Αρχείο του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας.

Εξίσου θερμές είναι οι ευχαριστίες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας προς το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών και προς τη Σύγκλητο και τις πρυτανικές αρχές υπό τον Πρύτανη καθηγητή Α. Μάνθο για τη συνέχιση της επί μακράν σειράν ετών ετήσιας χορηγίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης προς το Λεξικό Κριαρά. Εντελώς ξεχωριστά πρέπει να μνημονευθεί η συμβολή του Υπουργείου Παιδείας (επί της υπουργίας της Μαριέττας Γιαννάκου και του Ευριπίδη Στυλιανίδη), το οποίο πρόθυμα κάθε έτος αποσπά εκπαιδευτικούς που, μετεκπαιδευόμενοι σε έμπειρους λεξικογράφους, προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες στο Λεξικό και γίνονται η καλύτερη γέφυρα μεταξύ επιστήμης και εκπαίδευσης. Η ευγνωμοσύνη του Προέδρου και του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΕΓ απέναντι σε όλους τους ανωτέρω είναι βαθύτατη.

Η τυπωτική επιμέλεια του Οίκου Ζήτη είναι όπως πάντα υποδειγματική.

Ι. Ν. Καζάζης

Αναπληρωτής Πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών, λεξικών και γλωσσαρίων, περιοδικών, πρακτικών συνεδρίων και αφιερωμάτων) που είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του δέκατου πέμπτου τόμου του Λεξικού ή που δεν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Τα δημοσιεύματα αυτά στην αρίθμησή τους συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του δέκατου πέμπτου τόμου του Λεξικού. Δεν αριθμούνται τα λεξικά και τα γλωσσάρια, τα περιοδικά και τα πρακτικά συνεδρίων, καθώς και τα αφιερώματα σε ερευνητές.

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α΄) επώνυμων

4169. Βαρνάβας. Ριμάδα ... διά τον Γαλατάν. Παΐζη Μάχη, Βαρνάβας ο Κύπριος και η πυρκαγιά του 1696 στην Κωνσταντινούπολη (Εραν. 23, 2001, 19-34, κείμ. 30-34).

4170. Γρηγορόπουλος Μανουήλ, νοτάριος Χάνδακα 1506-1532. Διαθήκες-απογραφές-εκτιμήσεις, έκδοση: Στ. Κακλαμάνης-Στ. Λαμπάκης [Βενετικές πηγές της κρητικής ιστορίας, 1], Ηράκλειο, Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, 2003.

4171. Καρτάνος Ιωαννίκιος. Βιβλίον πάνυ ωφέλιμον ... (Μ. Jeffreys Ελλην. 50 τεύχ. 1, 2000, 45-53, κείμ. 49-50).

4172. Λεόντιος Μαχαιράς. Χρονικόν της Κύπρου. Παράλληλη διπλωματική έκδοση των χειρογράφων, εισαγωγή-επιμέλεια: Μ. Πιερής-Αγγ. Νικολάου-Κονναρή [Πηγές και Μελέτες της Κυπριακής Ιστορίας, XLVIII], Λευκωσία, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 2003.

4173. Λέων ο Σοφός. Αινίγματα, text translation and introduction edited by W. G. Brokkaar, The oracles of the true emperor (amstelodamensis graecus VI E 8) κείμ. 56-89, Άμστερνταμ, Universiteit van Amsterdam, 2002.

4174. Μαράς Μιχαήλ, νοτάριος Χάνδακα 1549 κατάστιχο 149 τόμ. Α΄, έκδοση: Δρακάκης Μ. [Βενετικές πηγές της κρητικής ιστορίας, 2], Ηράκλειο, Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, 2004.

4175. Μοντσελέζε Θεόδωρος. Τραγωδία ονομαζομένη Ευγένα του κυρ Θεοδώρου Μοντσελέζε 1646, παρουσίαση: Mario Vitti και φιλολογική επιμέλεια: Giuseppe Spadaro, Αθήνα, Οδυσσέας, 1995.

4176. Μπεργαδής. Απόκοπος, synoptic edition with an introduction, commentary and index verborum: Peter Vejleskov, English translation: Margaret Alexiou, Apokopos, a fifteenth century Greek (Veneto-Cretan) catabasis in the vernacular [Neograeca Medii Aevi, IX], Κολωνία, Romiossini, 2005.

4177. Πάνος Ιερομνήμων ο εξ Ιωαννίνων, επιστολή. Urania K. Karaghianni, Le arche dei Greci nel campo di San Giorgio dei Greci come espressione del loro adeguamento al modelli della società veneziana (Θησαυρ. 31, 2001, 157-180, κείμ. 178-180).

4178. Σουμάκης Μιχαήλ. Ο πιστός βοσκός, παρουσίαση-πρόλογος-επιμέλεια έκδοσης: Γ. Χρυσικόπουλος, Ζάκυνθος, Βιβλιοθήκη Ζακυθινών Μελετών, εκδόσεις «Μέλλον», 2003.

4179. Χορτάτσης Γεώργιος. Πανώρια, κριτική έκδοση με εισαγωγή, σχόλια και λεξιλόγιο Εμμ. Κριαρά, αναθεωρημένη με επιμέλεια Κομνηνής Δ. Πηδώνια, Θεσσαλονίκη, Ζήτρος, 2007.

4180. Guarini Giambattista. Il pastor fido e il compendo della poesia tragicomica, a cura di Gioachino Brognoligo, Μπάρι, Gius. Laterza e Figli, Tipografi-editori-librai, 1914.

β΄) ανώνυμων

4181. Αφήγησις Λιβίστρου και Ροδάμνης, κριτική έκδοση της διασκευής α: Παναγιώτης Α. Αγαπητός, [Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης. Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, 9], Αθήνα, 2006.

4182. Απολλώνιος της Τύρου, υστερομεσαιωνικές και νεότερες ελληνικές μορφές, κριτική έκδοση, με εισαγωγές, σχόλια, πίνακες λέξεων-γλωσσάρια και επίμετρα: Γιώργος Κεχαγιόγλου, τόμ. 1, 2.1, 2.2, (Διήγησις...Απολλωνίου τόμ. 1, 429-469) (Ριμάδα Απολλωνίου τόμ. 2.1, έκδ PK1 1568-1662, ρυθμισμένες μεταγραφές A, E, V, N, 1351-1565), Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], 2004.

4183. Δευτέρα Παρουσία διά στίχου. Edited with an introduction, english translation and index verborum, editio princeps: Bjarne Schartau, The second coming of Christ in rhyme, the text of cod. Vind. hist. gr. 119, ff. 116-125 [Scandinavian Journal of Modern Greek Studies, No 3., special issue edited by Peter Vejleskov], Κοπεγχάγη, Scandinavian Society of Modern Greek Studies, 2005.

4184. Διαθήκη υπέρ της μονής του Αγίου Γεωργίου των Μαγγάνων (S. G. Mercati, Un testament inédit en faveur de Saint-Georges des Manganes, REB 6, 1948, 36-47).

4185. Διγενής Ακρίτης. (Edited and translated: Elizabeth Jeffreys, Digenis Akritis, The Grottaferrata and Escorial versions, [Cambridge Medieval Classics, 7], Κέιμπριτζ, Cambridge Unicersity Press, 1998.

4186. Διήγησις Αλεξάνδρου μετά Σεμίραμης. Kritische Ausgabe mit einer Einleitung, Übersetzung und einem Wörterzeichnis besorgt von Ulrich Moennig, Die Erzählung von Alexander und Semiramis [Supplementa Byzantina, 7], Βερολίνο, Walter de Gruyter, 2004.

4187. Διήγησις του Αλεξάνδρου. Critical edition with an introduction and commentary: David Holton, The tale of Alexander. The rhymed version, [Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, 1], Αθήνα, MIET, 2002.

4188. Διήγησις Βεφά και Μιχρής (Δ. Ζ. Σοφιανός, Μεσ. Ν. Ελλ. 6, 2000, 37-110, κείμ. 65-110).

4189. Η κακοπαντρεμένη. Kritische editie, vertaling met Inleiding, commentaar en woordenlijst: Ireen Beijerman-Arnold van Gemert, Uitgehuwelijkt aan een oude man, Een vroegnieuwgrieks gedicht, Άμστερνταμ, Universiteit van Amsterdam, 2006.

4190. Ιστορία του Βαρλαάμ και του Ιωάσαφ. Estudio y edición: José Martínez Gázquez, Hystoria Barlae et Iosaphat (Bibl. National de Nápoles VIII. B. 10) [Nueva Roma, 5], Μαδρίτη, Consejo Superior de investigaciones cientificas, 1997.

4191. Οι αμπασαδόροι της Μεγάλης Μοσχοβίας στη Βενετία (Χ. Α. Μαλτέζου, Θησαυρ. 30, 2000, 9-20, κείμ. 17-18).

4192. Παλαιά και Νέα Διαθήκη, κριτική έκδοση: Ν. Μ. Παναγιωτάκης, επιμέλεια: Στ. Κακλαμάνης - Γ. Κ. Μαυρομάτης, [Graecolatina Nostra, Πηγές, 6], Βενετία, Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, 2004.

4193. Ριμάδα κόρης και νέου. Edizione critica, introduzione, commento e traduzione di Maria Caracausi, Contrasto di una fanciulla e di un giovane, Carocci editore, 2003.

4194. Χρησμοί. Text, translation and introduction edited by W. G. Brokkaar, The oracles of the most wise emperor Leo and the tale of the true emperor (amstelodamensis graecus VI E 8) κείμ. 90-101, Άμστερνταμ, Universiteit van Amsterdam, 2002.

Β΄ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Καταχωρίζονται εδώ μελέτες που μας έδωσαν συμπληρωματικό ερευνητικό υλικό. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που μας έδωσαν έγγραφα χρήσιμα στην έκδοση του Λεξικού δεν καταρτίστηκε. Τα κείμενα αυτά μνημονεύτηκαν στον πίνακα πραγματειών (και όχι κειμένων). Γραμματολογικές μελέτες καταχωρίστηκαν μόνο αν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή αν περιέλαβαν παρατηρήσεις σχετικές με τη μορφή των κειμένων. Δημοσιεύματα ξένων μελετητών σε ελληνική γλώσσα μνημονεύτηκαν κάτω από το μεταγραμμένο όνομα του ξένου μελετητή. Πάντως προκειμένου για ερευνητές που δημοσιεύουν μελέτες τους σε γλώσσα που δεν είναι μητρική τους έγιναν παραπομπές από τη μία μορφή του ονόματος προς την άλλη.

α΄) ελληνόγλωσσων

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ.

4195. Η κρητική λογοτεχνία και η εποχή της. Μελέτη φιλολογική και ιστορική, Αθήνα, Στιγμή, 1985.

ΑΣΩΝΙΤΗΣ Σ.

4196. Προβλήματα του ορθόδοξου κλήρου της Κέρκυρας πριν και μετά τη σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας (Βυζαντ. 21, 2000, 399-417, κείμ. 407-408).

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ Δ.

4197. Το κρητικό σπίτι, Αθήνα, Εστία, 1983.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Π.

4198. Οι βενετικές και άλλες εκδόσεις της "Φυλλάδας του Γαδάρου" (Ελλην. 56 τεύχ. 1, 2006, 99-131).

ΓΙΑΓΚΟΥΛΛΗΣ Κ.

4199. Οι ποιητάρηδες της Κύπρου. Προλεγόμενα-Βιο-βιβλιογραφία (1936-1976), Θεσσαλονίκη, 1976.

ΔΟΜΕΝΙΚΟΣ Ν.

4200. Το ραντεβού μου με το διάολο. Κεφαλονίτικες διηγήσεις μ' ένα πλούσιο ιδιωματικό λεξιλόγιο [Κεφαλονίτικη βιβλιοθήκη, Πεζογραφία, 1], Αθήνα, οδεβ, 1979.

ΚΑΔΑΣ Σ.

4201. Περιγραφή Ιεράς Μονής Μεγίστης Λαύρας (Κώδ. Λ 54) (Βυζαντιακά 24, 2004, 91-141).

ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ Α.

4202. Γραμματική των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας, Αθήνα, Ακαδημία Αθηνών, 1997.

ΚΑΡΑΝΤΖΟΛΑ Ε.

4203. Μορφολογικές και σημασιολογικές όψεις της ονοματικής επιθηματοποίησης στην πρώιμη νεοελληνική (Πρακτικά της 24ης ετήσιας συνάντησης του τομέα Γλωσσολογίας του τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ, 9-11 Μαΐου 2003), Θεσσαλονίκη, 2004, 218-229.

ΚΑΡΑΠΟΤΟΣΟΓΛΟΥ Κ.

4204. Ετυμολογικά της δυτικής κρητικής διαλέκτου (ΛΔ 25, 2004-2005, 69-118).

4204α. Συγκριτικές γλωσσικές διερευνήσεις (Ελλην. 51, τεύχ. 2, 2001, 377-407).

4205. Γλωσσικά Μυκόνου (Ελλην. 55, τεύχ. 1, 2005, 89-120).

ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ Γ.

4206. Βιβλιοκρ. του: Λεοντίου Μαχαιρά, Χρονικό της Κύπρου. Παράλληλη έκδοση των χειρογράφων. Εισαγωγή, επιμέλεια: Μιχάλης Πιερής-Αγγελ. Νικολάου-Κονναρή, Λευκωσία, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών [Πηγές και Μελέτες της Κυπριακής ιστορίας, XLVIII], 2003 [=2004] (Ελλην. 55, τεύχ. 2, 2005, 338-355).

ΛΙΒΕΡΗ Α.

4207. Βυζαντινά γεωργικά εργαλεία και μηχανές (ΔΧρ.ΑΕ Περίοδος Δ' τόμ. 21, 2000, 275-286).

ΜΗΝΑΣ Κ.

4208. Μελέτες Νεοελληνικής Διαλεκτολογίας, Αθήνα, Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός, 2004.

ΟΡΛΑΝΔΟΣ Α.

4209. Η ξυλόστεγος παλαιοχριστιανική βασιλική της μεσογειακής λεκάνης: μελέται περί της γενέσεως, της καταγωγής, της αρχιτεκτονικής μορφής και της διακοσμήσεως των χριστιανικών οίκων λατρείας από των αποστολικών χρόνων μέχρις Ιουστινιανού, Αθήναι, η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, 1952-1956.

ΠΑΓΚΑΛΟΣ Γ.

4210. Περί του γλωσσικού ιδιώματος της Κρήτης, Τόμοι [1-6] Β' έκδοση. Επιμέλεια έκδοσης: Κέντρο Σύνταξης του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα, 1999.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ-ΔΟΥΓΑ Ε.

4211. Οι αρχαϊσμοί του ιδιώματος Βελβεντού (Μακεδ. 29, 1993-1994, 238-255).

ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Γ.

4212. Κυπριακά ήθη και έθιμα, Λευκωσία, Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 1965.

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΧΡ.

4213. Τοπωνυμικό της Ρόδου, Ρόδος, 1951.

ΠΑΤΡΙΝΕΛΗΣ Χ.

4214. Το σχέδιο αντιτουρκικής εκστρατείας του μητροπολίτη Τιμόθεου (1572) και άλλα σχετικά κείμενα (Μεσ. Ν. Ελλ. 6, 2000, 9-35, κείμ. 12-26).

ΠΗΔΩΝΙΑ Κ.

4215. Το κρητολογικό έργο του Εμμ. Κριαρά [Σύνδεσμος Φιλολόγων Νομού Ρεθύμνου, 10], Ρέθυμνο, 2006.

ΠΙΤΣΑΚΗΣ Γ.

4216. Ο Εβραίος και η θήκη του (ΕΕΒΣ 51, 2003, 365-368).

ΣΤΑΜΟΥΛΗ Ρ.

4217. Πολιτικές κινητοποιήσεις των Πρεβεζάνων μετά τον «χαλασμό» (1798-1801) (Μεσ. Ν. Ελλ. 6, 2000, 305-398, κείμ. 349-371).

ΣΤΑΥΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Σ.

4218. Βιβλιοκρ. του: Ιωαννίκιος Καρτάνος, Παλαιά τε και Νέα Διαθήκη (Βενετία 1536), φιλολογική επιμ. Ελένη Κακουλίδη-Πάνου, Γλωσσικό Επίμετρο Ελένη Καραντζόλα, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2000 (Ελλην. 52, τεύχ. 2, 2002, 406-417).

ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ-ΖΑΦΡΑΚΑ ΑΛΚ.

4219. Βιβλιοκρ. του: Λεοντίου Μαχαιρά, Χρονικό της Κύπρου. Παράλληλη διπλωματική έκδοση των χειρογράφων. Εισαγωγή, επιμέλεια: Μ. Πιερής-Άγγ. Νικολάου-Κονναρή [Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, Πηγές και Μελέτες της Κυπριακής Ιστορίας, XLVIII], Λευκωσία, 2003 (Βυζαντιακά 24, 2004, 406-407).

ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ Χ.

4220. Ιστορία της κυπριακής διαλέκτου από τον 7. αι. π.Χ. έως σήμερα, Λευκωσία, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, 2006.

ΤΖΙΤΖΙΛΗΣ ΧΡ.

4221. Βιβλιοκρ. του: E. Trapp, Lexicon der byzantinischen Gräzität, besonders des 9.-12. Jahrhunderts (Ελλην. 50, 2000, 403-405).

ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ Μ.-ΠΑΠΑΡΗΓΑ-ΑΡΤΕΜΙΑΔΗ Λ.

4222. Η συμβολή των δραγομάνων του στόλου στην προαγωγή της δικαιοσύνης των νήσων του Αιγαίου [ΕΚΕΙΕΔ 36, παράρτημα ΙΙ, 2002].

ΤΡΩΙΑΝΟΣ ΣΠ.

4223. Επιδόσεις υψηλής ασχετοσύνης (Βυζαντιακά 24, 2004, 23-27).

ΤΣΑΚΙΡΗ Ρ.

4224. Έλληνες στη Βενετία. Τάσεις ελληνοβενετικής προσέγγισης και επιρροές του περιβάλλοντος χώρου στην ονοματοδοσία (17. αι.) (Θησαυρ. 31, 2001, 305-322, κείμ. 320-322).

ΤΣΙΤΣΕΛΗΣ ΗΛ.

4225. Κεφαλληνιακά Σύμμικτα. Τόμος τρίτος. Γλωσσικά Λαογραφικά (από τα κατάλοιπα του συγγραφέα), γενική επιμέλεια: Γ. Μοσχόπουλος, Αθήνα, γενική εκδοτική ευθύνη: Αλ. Μ. Ράλλης, 2003.

ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ ΝΤ.-ΧΟΛΤΟΝ ΝΤ. (= HOLTON D.)

4226. Του κύκλου τα γυρίσματα. Ο Ερωτόκριτος σε ηλεκτρονική ανάλυση. Τεχνική συνεργασία: J. L. Dawson, τόμ. Α΄, Αθήνα, Ερμής, 2000.

ΧΕΜΕΡΤ (=GEMERT v. A.)

4227. Η ομοιοκατάληκτη διασκευή παλιότερων βυζαντινών έργων. Κρητικά στον Ιμπέριο (Πεπρ. Θ΄ ΔΚρΣ Ηράκλειο, Εταιρεία κρητικών ιστορικών μελετών, 2004, 39-56).

4228. Η παράδοση και η έκδοση των έργων του Στέφανου Σαχλίκη (Neogr. Med. Aevi V, Αναδρομικά και Προδρομικά, Approaches to texts in early modern greek, edited by Elizabeth Jeffreys and Michael Jeffreys, Oxford, 2005, 411-426).

ΧΕΝΡΙΧ (=HENRICH G.-ST.)

4229. Κριτικές προτάσεις για χωρία της κρητικής λογοτεχνίας και του Ζήνωνα (Ελλην. 55 τεύχ. 2, 2005, 275-299).

ΧΟΡΡΟΚΣ (= HORROCKS G.)

4230. Ελληνικά: Ιστορία της γλώσσας και των ομιλητών της. Μετάφραση-εισαγωγή: Μελίτα Σταύρου-Μαρία Τζεβελέκου, Αθήνα, Εστία, 2006.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Ν.

4231. Τα βυζαντινά στοιχεία της τσακωνικής διαλέκτου (Κυπρ. Σπ. ΞΣΤ', 2002, Λευκωσία, 2004, 109-123).

β') ξενόγλωσσων

ANAXAGOROU N.

4232. Commentary in the chronicle of Leontios Machairas (Πρακτ. Γ' Κυπρ. Σ 291-301).

BOMPAIRE J., LEFORT J., KRAVARI V., GIROS CH.

4233. Actes de Vatopédi I, des origines à 1329, édition diplomatique, texte [Archives de l' Athos, XXI], Παρίσι, P. Lethielleux, 2001.

CASSIOTOU-PANAYOTOPOULOS M.

4234. Βιβλιοκρ. του: Eideneier H., Von Rhapsodie zu Rap. Aspekte der griechischen Sprachgeschichte von Homer bis heute, Tübingen, 1999 (BZ 94, 2001, 1, 296-300).

CUPANE C.

4235. Wie volkstümlich ist die byzantinische Volksliteratur? (BZ 96, 2003, 577-599).

DETORAKI M.

4236. La terminologie du vêtement dans le «*De cérémoniis*» de Constantin Porphyrogénète (ΕΕΒΣ 50, 1999-2000, 147-224).

HENRICH S. G.

4237. Βιβλιοκρ. του: E. Trapp, Lexikon zur byz. Gräzität. 1. Fasz. (BZ 89, 1996, 497-500), 2. Fasz. (BZ 91, 1998, 590-595), 4. Fasz. (BZ 96, 2003, 327-329).

HOLTON D.

4238. Βιβλιοκρ. του: Smith L. Ole, The Byzantine Achilleid, the Naples version, introduction, critical edition and commentary, edited and prepared for publication by Panagiotis A. Agapitos and Karin Hult (BMGS 25, 2001, 268-270).

KAMBYLIS A.

4239. PARALEIPOMENA zu Digenes Akrites G VII 171-178 (BZ 97, 1, 2004, 123-137).

4240. PARASEMEIOMATA zum Text der Grottaferrata-Version des Digenes Akrites (BZ 94, 1, 2001, 29-61).

KATSANIS N.

4241. Graecolatina (byzantino-sicula III 179-192, miscellanea di scritti in memoria di Bruno Lavagnini, Παλέρμο, Istituto siciliano di studi byzantini e neoellenici, quaderni 14, 2000).

KOTZABASSI S.

4242. Βιβλιοκρ. του: Papathomopoulos M., Ο βίος του Αισώπου. Η παραλλαγή W. Editio princeps, εισαγωγή-κείμενο-μετάφραση-σχόλια. Athens, Papadema 1999 και του: Papathomopoulos M., Πέντε δημώδεις μεταφράσεις του Βίου του Αισώπου. Editio princeps. Athens, Papadema 1999. (BZ 96, τεύχ. 2, 2003, 757-758).

LEFORT J., KRAVARI V., GIROS CH., SMYRLIS K.

4243. Actes de Vatopédi II, de 1330 à 1376, édition diplomatique, texte [Archives de l' Athos, XXII], Παρίσι, P. Lethielleux, 2006.

LUCIANI CR.

4244. Una correzione a Πανώρια Β' 149 (RSBN 41 (2004), 2005, 179-180).

4245. Una visio infernalis del tardo quattrocento cretese: Η ομιλία του νεκρού βασιλιά (RSBN 41 (2004), 2005, 141-177).

MATHIOPOULOU-TORNARITOU E.

4246. Βιβλιοκρ. των: Wim F. Bakker-Arnold F. van Gemert (Hrsg.), Η θυσία του Αβραάμ, χρηστική έκδοση. Herakleion, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης 1998, und Wim F. Bakker-Arnold F. van Gemert (Hrsg.), Η θυσία του Αβραάμ, κριτική έκδοση, Herakleion, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης 1996 (BZ 94, 2004, 283-288).

4247. Βιβλιοκρ. του: Τζώρτζης Μπουστρούς Γεώργιος Βοστρυνός ή Βουστρώνιος, Διήγησις Κρόνικας Κύπρου. Κριτική έκδοση, εισαγωγή, σχόλια, γλωσσάρι, πίνακες και επίμετρο: Γεώργιος Κεχαγιόγλου, [Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών. Πηγές και μελέτες της Κυπριακής Ιστορίας, 27], Λευκωσία, 1997, 1-283, 1-579 (BZ 97, 2004, 590-593).

NICOSIA S.

4248. Alcune etimologie neogreche (byzantino-sicula III 243-248, miscellanea di scritti in memoria di Bruno Lavagnini, Παλέρμο, Istituto siciliano di studi byzantini e neoellenici, quaderni 14, 2000).

NIEHOFF-PANAGIOTIDIS J.

4249. Byzantinische Lebenswelt und Rabbinische Hermeneutik: Die griechischen Juden in der Kairoer Genizah (Byz. 74, τεύχ. 1, 2004, 51-109).

PUCHNER W.

4250. Griechisches Schuldrama und religiöses Barocktheater im ägäischen Raum zur Zeit der Turkenherrschaft (1580-1750), Βιέννη, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1991.

REINSCH D.R.

4251. Zu den prooimia von (Ptocho-) Prodromos III und IV (JÖB 51, 2001, 215-223).

SCHREINER P.

4252. Texte zur spätbyzantinischen Finanz- und Wirtschaftsgeschichte in Handschriften der Biblioteca Vaticana [Studi e testi, 344], Βατικανό, Biblioteca Apostolica Vaticana, 1991.

SEARBY D.

4253. A collection of mathematical problems in cod. Ups. Gr. 8 (BZ 96, τεύχ. 2, 2003, 689-702).

SIRIOL D.

4254. Venetian Corinth in 1700, the letters of Argirò Besagni (Θησαυρ. 32, 2002, 235-250, κείμ. 245-249).

STRÄSSLE P.

4255. Krieg und Frieden in Byzanz (Byz. 74, τεύχ. 1, 2004, 110-129).

THEODORIDIS D.

4256. Das Wort βαρσαμέχουμνος im Opsarologos (Novum Millenium, Studies on Byzantine History and Culture dedicated to Paul Speck. Claudia Sode-Sarolta Takács, Ashgate, 1999, 401-404).

YAVIS K.

4257. Finding Imperios and Margarona: an inventory of extant editions (Ελλην. 56, τεύχ. 2, 2006, 321-345).

4257α. So near, yet so far: Medieval courtly romance, and Imperios and Margarona, a case of de-medievalization (BZ 99, 2006, 195-217).

Γ' ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Trésor de la Langue Française informatisé, version PC, Atilf (http://atilf.atilf.fr/tlf.htm).

Δ' ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

Αλιπράντης Ν., Λεξικό των ιδιωμάτων και των εγγράφων της Πάρου. Με τρεις μελέτες για τα ιδιώματα της Πάρου, Αθήνα, Έκδοση Προοδευτικού Συλλόγου Λευκιανών Αθήνας και του Μ.Ε.Ε.Α.Σ. «Υρία» Λευκών Πάρου, 2001.

Δουγά-Παπαδοπούλου Ευ.-Τζιτζιλής Χρ., Το γλωσσικό ιδίωμα της ορεινής Πιερίας, Λεξιλόγιο-Παραγωγικό [Μακεδονική Βιβλιοθήκη, 98], Θεσσαλονίκη, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, 2006.

Δράκος Ν., Για το γλωσσικό ιδίωμα της Κάλυμνος, Αθήνα, Αναγνωστήριο Καλύμνου «Αι Μούσαι», 1983.

Καββάδας Δ., Εικονογραφημένον βοτανικόν φυτολογικόν λεξικόν, Αθήνα, Πελεκάνος, 1956.

Κοντομίχης Π., Λεξικό του λευκαδίτικου γλωσσικού ιδιώματος. Ιδιωματικό, ερμηνευτικό, λαογραφικό, Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη, 2001.

Μηνάς Κ., Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικό των ιδιωμάτων της Καρπάθου, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Καρπάθου, Σειρά αυτοτελών εκδόσεων αρ. 4., Κάρπαθος, Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός, 2006.

Ντίνας Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα της Κοζάνης τόμ. Β', Κοζάνη, Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης, 2005.

Ορλάνδος Α.-Τραυλός Ι., Λεξικόν αρχαίων αρχιτεκτονικών όρων [Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, 94] Αθήνα, Εκδοτική Ελλάδος, 1986.

Προκόβας Κ., Λεξικό της Κουτσοβλαχικής του Λιβαδίου Ολύμπου, Λέξεις, ιστορία, παράδοση και λαϊκός πολιτισμός, παράγωγα-συνώνυμα-ετυμολογία, Θεσσαλονίκη, Σύλλογος Λιβαδιωτών Θεσσαλονίκης «Ο Γεωργάκης Ολύμπιος», 2006.

Τάκης Β., Η αγραφιώτικη γλώσσα. Συμβολή στην έρευνα και τη μελέτη του αγραφιώτικου γλωσσικού ιδιώματος, Καρδίτσα, με την ευγενική χορηγία από το "Ίδρυμα Ιωάννου Φ. Κωστόπουλου", 2003.

Χατζηιωάννου Κ., Ετυμολογικό λεξικό της ομιλουμένης κυπριακής διαλέκτου. Ιστορία, ερμηνεία και φωνητική των λέξεων με τοπωνυμικό παράρτημα, δεύτερη έκδοση, Λευκωσία, εκδόσεις Ταμασός, 2000.

Χριστοδούλου Χρ., Τα Κουζιανιώτ'κα (Λεξικό του Κοζανίτικου Ιδιώματος), Κοζάνη, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κοζάνης-Σύλλογος "Κασμιρτζήδες", 2003.

β΄) ξενόγλωσσων

A *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, with an Appendix Containing the Biblical Aramaic, by William Gessenius, translated by Edward Robinson, edited by Francis Brown, Samuel R. Driver and Charles A. Briggs, Oxford University Press, 1952.

Dictionnaire Historique de la langue française, sur la direction de Alain Rey, Παρίσι, Dictionnaires Le Robert, 2000.

Etymologicon Magnum, anonymi cuiusdam opera, T. Gaisford, Οξφόρδη, Αθήνα, εκδόσεις Πελεκάνος (φωτοτυπική ανατ.), 2000.

Ε΄ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Πρακτικά του Γ' Διεθνούς Κυπρολογικού Συνεδρίου (Λευκωσία, 16-20 Απριλίου 1996) τόμος Β', Μεσαιωνικό Τμήμα, εκδότης: Αθ. Παπαγεωργίου, Χορηγία Μορφωτικής Υπηρεσίας Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 2001.

Θεωρία και πράξη των εκδόσεων της υστεροβυζαντινής, αναγεννησιακής και μεταβυζαντινής δημώδους γραμματείας. Πρακτικά του διεθνούς συνεδρίου Neograeca Medii Aevi IVα (Αμβούργο 28-31 Ιανουαρίου 1999) επιμέλεια: Hans Eideneier, Ulrich Moennig, Νότης Τουφεξής, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2001.

«Τ' αδόνιν κείνον που γλυκά θλιβάται» Εκδοτικά και ερμηνευτικά ζητήματα της δημώδους ελληνικής λογοτεχνίας στο πέρασμα από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση (1400-1600). Πρακτικά του 4ου διεθνούς συνεδρίου Neograeca Medii Aevi (Νοέμβριος 1997, Λευκωσία) εκδοτική επιμέλεια: Παναγιώτης Αγαπητός-Μιχάλης Πιερής, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2002.

Αναδρομικά και Προδρομικά, Approaches to texts in early modern greek. Papers from the conference Neograeca Medii Aevi V (Exeter College, University of Oxford, Septemper 2000) edited by Elizabeth Jeffreys and Michael Jeffreys, Oxford, 2005.

ΣΤ' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ

Byzantino-sicula III, miscellanea di scritti in memoria di *Bruno Lavagnini*, [Istituto siciliano di studi byzantini e neoellenici, quaderni 14] Παλέρμο, 2000.

Novum Millenium, studies on byzantine history and culture dedicated to *Paul Speck*, επιμέλεια: Claudia Sode-Sarolta Takácks, Aldershot-Burlington USA-Singapore-Sydney, Ashgate, 1999.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΚΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

α') Ελλήνων

Αγαπητός Α.	3980, 4181
Αγγέλου Α.	3936α
Ακανθόπουλος Π.	3935
Αλεξίου Στ.	3941
Αργυρίου Α.	3933
Ασδραχάς Σ.	3963
Βασιλείου Π.	3972, 3999
Γαρίτσης Κ.	3950, 3951
Δανέζης Γ.	3985, 3997
Δέδες Δ.	3946
Δετοράκης Θ.	3960
Δημητρουλόπουλος Χ.	3976
Δουλαβέρα Β.	3969
Δρακάκης Μ.	4174
Ηλιούδης Γ.	3953, 3954
Κακλαμάνης Στ.	3949, 3985, 4170
Κακουλίδη-Πάνου Ε.	3929, 3936, 3956, 3959
Καραναστάσης Τ.	3963
Κατσαρός Β.	3970
Κεχαγιόγλου Γ.	4165, 4166, 4182
Κοτζαγεώργης Φ.	3948
Κωστής Κ.	3963
Λαμπάκης Στ.	3964, 4170
Μαλτέζου Χ.	4191
Μανάδης Ν.	3990
Μανούσακας Μ.	4167
Νικολάου-Κόνναρη Αγγ.	4172
Νικολόπουλος Γ.	3930
Παΐζη Μ	4169
Παναγιωτάκης Ν.	3939, 4192
Παπαθωμόπουλος Μ.	3996
Πετμεζάς Σ.	3963
Πηδώνια Κ.	4179
Πιερής Μ.	4172
Σοφιανός Δ.	4188
Τσελίκας Α.	3953, 3954

β') Ξένων

Bakker W.	3965
Beijerman I.	4189
Brokkaar W.G.	4173, 4194
Caracausi M.	4193
Egea J.	4002
Gázquez M.	4190
Gemert A. v.	3965, 4189
Holton D.	3994, 4187
Hult K.	3980
Jeffreys E.	4185
Jeffreys M.	4171
Karaghianni Ur.	4177
Klein W.	3921
Mercati S.	4184
Moennig Ul.	4186
Odorico P.	3963
Olsen B.	3986
Puchner W.	3983, 3998, 4167
Rigo A.	3994
Schartau B.	4183
Smith O.	3980
Vejleskov P.	4176

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων και μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη όλων των έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α′, Β′, Ε′, Ϛ′, Ζ′, Η′, Θ′, Ι′, ΙΑ′, ΙΒ′, ΙΔ′, ΙΕ′ και ΙϚ′ του Λεξικού (ο Γ′ και ο Δ′ δεν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες). Επειδή η αρίθμηση των δημοσιευμάτων αυτών είναι συνεχής και ενιαία, προκειμένου για τους τόμους που περιέχουν βιβλιογραφία, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ο παρακάτω πίνακας όπου παρέχεται η αντιστοιχία τόμου και βιβλιογραφικών αριθμών. Ο δέκατος τρίτος τόμος του Λεξικού περιέλαβε ευρετήρια των δώδεκα προηγούμενων τόμων.

Τόμ. Α′	αρ.	1-1460
Τόμ. Β′	αρ.	1461-2040
Τόμ. Ε′	αρ.	2041-2504
Τόμ. Ϛ′	αρ.	2505-2580
Τόμ. Ζ′	αρ.	2581-2726
Τόμ. Η′	αρ.	2727-2845
Τόμ. Θ′	αρ.	2845α-3002
Τόμ. Ι′	αρ.	3003-3201
Τόμ. ΙΑ′	αρ.	3202-3388
Τόμ. ΙΒ′	αρ.	3389-3648
Τόμ. ΙΔ′	αρ.	3649-3917
Τόμ. ΙΕ′	αρ.	3918-4168
Τόμ. ΙϚ′	αρ.	4169-4257

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α΄) με ελληνικό τίτλο

Νεκρολ.=Νεκρολόγιο Κυπριακό, J. Darrouzès, Littérature et histoire des textes byzantins XIII = 3031
Νεκταρ., Επιτομ. = 2068
Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. = 3014
Νεόφ. Έγκλ. = 60
Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. = 3953
Νικ. Ιερόπ.(;), Πραγμ. = 3954
Νικήτα., Βίος Φιλαρ. = 3015
Νικήτ. Χων. = 344
Νομοκ. = 1498
Νομοκ. Αγ. Γεωργ. = 3990
Νομοκριτ. = 2857
Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) = 3649
Ντακορώνιας, Νησιωτ. Επετ. 1, 1918 = 3426
Ντελλαπ., Ερωτήμ. = 3661
Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. = 3661
Ντελλαπ., [Πάθη Χριστού] = 2070
Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. = 3661
Ντελλαπ., Υπομν. = 2241

Ξανθόπ., Νικηφ. = 2072
Ξόμπλιν = 3675

Ο γεννηθείς νεώτερος ... = 2742
Οδοιπ. Σιβηρ. = 1534
Ολόκαλος = 3662
Ον. = 371
Ον. Δανιήλ = 370
Ον. Νικηφ. = 338
Ον. (Παπαχαρ.) = 1499
Ονόμ. πυλ. Κων/π. = 1500
Ονόμ. πυλ. Κων/π. (Preger) = 3676
Ορισμ. Μαμελ. = 228
Ορισμ. Σινάν. = 229
Ορισμ. Σιναναπασίας (Rigo) = 3994
Ορνεοσ. = 231
Ορνεοσ. αγρ. = 230
Ουζούχασαν = 2858
Οψαρ. = 232

Παϊσ., Ιστ. Σινά = 61
Παΐσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) = 479
Παλαιολ. Πελοποννν. (Λάμπρ.) = 2225
Παλαμήδ., Βοηβ. = 62
Παλαμήδ., Ψαλμ. = 3017
Παλλαδά, Εγκ. Σινά = 2073
Πανάρ. = 63
Παντεχνή, Κυνηγ. = 64
Πανώρ. = 2084
Παρασπ., Βάρν. C = 66
Παράφρ. Μανασσ. = 221
Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) = 222
Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.) = 344
Παράφρ. Χων. (v. Dieten) = 2865
Παρθεν., Γράμμ. = 1471
Πάτρια Κων/π. = 373
Π. Δ. = Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Tischendort
Πένθ. θαν.² = 2114
Πένθ. θαν. D = 786
Πένθ. θαν. Κ = 786
Πένθ. θαν. (Knös) S = 236
Πένθ. θαν. Ν = 235
Πένθ. θαν. S = 786
Πεντ. = 237
Περί γέρ. = 238
Περί γέρ. (Δαν.) = 3997
Περί διαίτης = 2853
Περί Ιωσήφ = 2859
Περί μεθύσου = 2115
Περί ξεν. (Μαυρομ.) = 3678
Περί ξέν. V = 240
Περί ξέν. Α = 241
Περί πονηρ. = 242α
Περί πραγματ. = 242β
Περί πώς έκαμναν ... βασιλέα = 3033
Πηγά Μ., Περί σοφ. = 2731α
Πηγά, Χρυσοπ. = 2732
Πικατ. = 69
Πιστ. βοσκ. = 243
Πλανοσπαράκτης = 3405
Πλάτ., Όσα δει = 70

β') με ξένο τίτλο

Β′ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στον πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δεν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αύξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αύξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δε βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μη εντελώς συγγενικά με το έργο μας, συντομογραφείται ο τίτλος τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α′) ελληνόγλωσσων

Αλεξ. Στ. = Αλεξίου Στ.
Αλεξ. Στ., Ακριτ. = 2594
Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ. = 2744α
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ. = 1410
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.² = 2036
Άμ. = Άμαντος Κ.
Άμ., Γλωσσ. μελετ. = 421
Αναγνωστ. = Αναγνωστόπουλος Γ.
Ανδρ. = Ανδριώτης Ν.
Ανδρ., Ιδ. Μελ. = Ν.Π.Ανδριώτης, Το γλωσσικό ιδίωμα του Μελενίκου
Ανδρ., Ιστ. ελλην. γλ. = 4015
Ανδρ., Σημασ. = 441

Ανδρ., Σημασ.εξ. = 443
Ανδρ. Φάρασ. = 435
Αντουράκης, Χριστ. όροι = 3413
Αντωνιάδ. = Αντωνιάδη Σ.

Βαγιακ. = Βαγιακάκος Δ.
Βαγιακ., Βίος επών. = 3052
Βαγιακ., Πύργοι και κάστρα = 2746α
Βαλ., Ανθολ. = 1411
Βαρναλίδης, Χαριστ. = 3054
Βισβίζ. = Βισβίζης Ι.
Βισβίζ., Κοινοτ. διοίκ. = 1584
Βλάσση, εδέσμ. = 4022
Βλαχογ. = Βλαχογιάννης Γ.
Βογιατζ. = Βογιατζίδης Ι.
Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ. = 1589
Βραν. = Βρανούσης Λ.
Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α΄= 2749
Βραν., Ιστ. Ιωαννίν. = 1592
Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ = 1591

Γαβαλάς, Σίκιν. = 1593
Γεννάδ., Πτηνοτρ. = 486
Γεωργακ. = Γεωργακάς Δ.
Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. = 2176
Γιαγκουλλή, Ποιητάρ. = 4199
Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι = 2878
Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. = 2749β
Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. = 2561

Δειν. = Δεινάκις Στ.
Δεκαβ. = Δεκαβάλλας Α.
Δένδ. = Δένδιας Μ.
Δερμιτζάκης, Λαϊκότ. κρητ. λογοτεχν. = 3420
Δετοράκης, Βενετοκρ. μελετ. = 4028
Δετοράκης, Λοιβή = 3714
Δετοράκης, Τραγ. Κρήτ. = 3245

Δημητριάδη, ΕβΛ. Τσελ. = 2182
Δομένικος, Κεφ. διήγ. = 4200
Δραγ. = Δραγούμης Στ.

Ευαγγελ., Ιστ. θεάτρ. Κεφαλλην. = 1599
Ευαγγελ.-Νοταρά, Σημ. Κωδ. = 3064

Ζαγαν., Φαρμ. φυτά = 525
Ζακυθ., ΒΙ = Δ. Ζακυθηνός, Βυζαντινή Ιστορία, 324-1071, Αθήνα 1972
Ζαχαρ. = Ζαχαριάδου Ε.
Ζαχαρ., Χρον.σουλτ. = 1600
Ζέπ. = Ζέπος Π.
Ζώρ. = Ζώρας Γ.
Ζώρ., Βυζ.ποίησ. = 1414
Ζώρ., Περί την Άλ. Κων/π. = 1417

Θαβώρ. = Θαβώρης Α.
Θαβώρ., Ουσιαστ. = 1606
Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. = 536
Θεοχ., Διαθ. = 1418
Θεοχ., Τζαμπλάκ. = 1544
Θωμοπούλου, Τοπων. = 537

Κακ.-Πάνου = Κακουλίδη-Πάνου Ελένη
Κακρ. = Κακριδής Ι.
Καλιτσ. = Καλιτσουνάκης Ι.
Καλιτσ., θωρώ = 1611
Καλιτσ., Μαγικ. παπ. = 1611
Καλλέρ. = Καλλέρης Ι.
Καλογερά, Ηχοπ. λέξ. = 2610α
Κανελλόπ., Ονοματολ. = 3068α
Καραγ., Βυζ. διπλ. = 1613
Καραγ., Βυζ. διπλ.^{2}= 2195
Καραγιάννη, Διγενής = 2527
Καρακάσης, Μουσ. όργανα = 3437
Καραν. = Καραναστάσης
Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης = 2198
Καρανικόλα Σ., και Αλ., Παροιμ. Σύμ. = 2759

Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. = 3439
Καρατζ. = Καρατζάς Στ.
Καρατζ., Υποκορ. Κύμης = 554
Καρολ. = Καρολίδης Π.
Κατσουρ. = Κατσουρός Α.
Καψ. = Καψωμένος Στ.
Κεχ. = Κεχαγιόγλου Γ.
Κεχ., Παλαιότ. Πεζ. = 4165
Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ. = 4166
Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ. = 2207
Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. = 3739
Κοντοσόπ. = Κοντοσόπουλος
Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. = 1620
Κοραή, Ἀτ. = 578
Κοραή, Λεξιλ. σημ. = 579
Κοτσοβίλλη, Εξαρτ. πλοίων = Περί εξαρτισμού των πλοίων
Κουγ. = Κουγέας Σ.
Κουκ. = Κουκουλές Φ.
Κουκ., ΒΒΠ = 633
Κουκ., Ελλην. πάπυρ. = 588
Κουκ., Ευστ. Γραμμ. = 626
Κουκ., Ευστ. Λαογρ. = 623
Κουκ., Παρατηρ. παπύρ. = 587
Κουκ., Παροιμ. Χρυσοστ. = 1623
Κρεκούκια, Προγν. καιρού = 655
Κριαρ. = Κριαράς Ε.
Κριαρ., Βυζ. ιππ. μυθ. = 1421
Κριάρη, Κρ. άσμ. = 357α
Κριαρ., Μελετήμ. Ερωτόκρ. = 670
Κριαρ., Μεσαιων. Μελετ. = 3255
Κυριακ. = Κυριακίδης Στ.
Κυριακ., Διγ. Ακρ. = 710
Κυριακ.-Νέστ., Υφαντά = 718
Κωστούλα Δ., Αγάπ. Λάνδ. = 2910

Λάζαρης, Λευκαδ. = 2223
Λάμπρ. = Λάμπρος Σπ.
Λαμψ. = Λαμψίδης Ο.
Λορεντζ. = Λορεντζάτος Π.
Λουκάτ. = Λουκάτος Δ.
Λουκόπ., Αιτωλ. = 742
Λουκόπ., Γεωργ. = 746
Λουκόπ., Νεοελλ. μυθολ. = 747
Λουκόπ., Παιγνίδια = 743
Λουκόπ., Ποιμ. = 745
Λουκόπ., Πώς υφαίνουν... = 744

Μανάφη, Τυπ = 2236
Μανούσ. = Μανούσακας Μ.
Μανούσ., Ανέκδ., πατρ. γράμμ. = 1550
Μανούσ.-Πούχνερ, Ανέκδ. Στιχ. = 4167
Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. = 4049
Μαστροδημήτρης, Ποίηση ν. Ελληνισμού = 4168 βλ. και 3617
Μαυρ., Εκλ. Α' = 1424
Μέγ. = Μέγας Γ.
Μενάρδ. = Μενάρδος Σ.
Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. = 1655
Μενάρδ., Τοπων. μελ. = 2244
Μέντζου, Οικον.-κοινων. βίος = 3469
Μηλιαρ. = Μηλιαράκης Α.
Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου = 3101
Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. = Κ. Μηνάς, Η γλώσσα των δημοσιευμένων μεσαιωνικών ελληνικών εγγράφων της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας
Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. = 3265
Μητσάκη, Αχιλ. = 780
Μητσάκη, Εμψυχούν ύδωρ, 1983 = 2924
Μιχαηλ.-Νουάρ. Γ. = Μιχαηλίδης-Νουάρος Γ.
Μπαμπιν., Υποκορ. = 1665
Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου = 2617α
Μπουμπ. = Μπουμπουλίδης Φ.
Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ. = 783
Μυστακ., Ἑλλην, Γραικός = 1670

ΝΓΔ = 4092

β') ξενόγλωσσων

Aerts, Periphr. = 1783
Agapitos, Narrat. vernac. romances = 3639
Ahrweiler, Byz. et mer. = 2344
Ahrweiler, Etudes = 2345
Alex. M., The ritual lament = 2346
Amantos, Suffixe = 1114
Andr. = Andriotis
Antoniadis, Langue byz. = 1788
Apostolopoulos, Καλλίμ. = 2961
Atsalos, Term. = 2350

Bakk. = Bakker
Bakker, Imper. = 1119
Bakker, Pronomen = 2351
Băn. = Bănescu
Banfi, Quattro lessici = 3312α (βλ. Προσθ. ΙΑ'τόμου)
Bartelink, Jeux de mots = 1793
Bastav., Ordo portae = 227
Beaudouin, Dial. Chypr. = 1121
Beschewl. = Beschewliev
Beševl. = Beševliev
Beševl., Protobulg. Inschr. = 1129
Beševl., Spätlat. Inschr. = 1130
Beševl., Theophan. = 1798
Bibliogr. Hellén. = 1450, 1451
Bischoff-Beck, Glossar = 1799
Bissinger, "μέγας" = 1800
Bjerkelund, "παρακαλῶ" = 1801
Blanken, Dial. Cargése = 1802
Blanken, Grecs d. Cargèse = 1131a
Böhlig, Untersuch, Sprachg. = 1132
Bompaire, Remarques = 1133
Browning, Αφ. Westerink = 3314
Burg., Infin. = 1134
Buturas, Kap. = 1135

Caratz. = Caratzas St.
Caratz., Orig. dial. néo-gr. = 1141
Caratz., Tzac. = 2356

Conomis, Hesych. = N. Conomis, Hesychiana (Miscellanea Critica, griechischer Teil, Dt. Akad. d. Wiss., Λειψία 1964, 27-35)
Cortelazzo, Influsso = 1816
Coutelle, Gregh. = 2359

Danezis, Spaneas = 3322
Darrouzés, Textes byzantins = 3154
Dawk. = Dawkins R. M.
Dawk., Boustr. = 3838
Dawk., Modern Gr. = 1146
Debrunner, Nachklass. Griech. = 1152
Del. = Delatte A.
Dieterich, Spor. = 1158
Dieterich, Unters. gr. Spr. = 1154
Dölger, Beiträge = 2367
Dölger-Karayann., Byz. Urk. = 1827
Dölger, Lachen = 1164
Dölger, Παρασπ. = 2368
Dölger, Πετίτον = 1166
Dölger, Regesten = 1824
Dölger, Schatzk. = 1163
Dölger, Φιλόσοφος = 1825

Egea, Gram. Cron. Mor. = 4127
Eideneier, Ghost-Words = 2369
Eideneier, Tabuwörter = 1177α

Failler, Déposition Calliste 1[er] = 2816
Foll., Libri greci = 1840
Foy, Lauts. = 1179

Georgac. = Georgacas D.
Georgac., Ichthyological = 2662
Georgac.-McDonald, Names of Peloponn. = 1847
Georgac., Names of Const. = 1843
Georgac., The -ιτσ- Suffixes = 2816γ
Georgiadis, Türk. Lehnw. = 3160
Grégoire, Caballus = 1194

Schirò, δημότης = 1968
Schmitt, ριζικόν = 1971
Seel, Physiol. = 1975
Sirat, Mots d' emprunt = 1976
Soloviev, Russie = 1977
Spadaro, Battaglia = 1978
Spadaro, Fonti Florio = 1979
Spadaro, Riv. Stor. Calabr. = 3183
Spadaro, Studi = 2713
Stepski, v.-Dol., Phrantz. = 1991
Stryker, Protév. Jacq. = 1375
Stuwe, Franz. Lehnwört = 1992

Tabachovitz, Études sur le grec = 1379
Tabachovitz, Theophan. = 1994
Tagliavini, Venezia = 1382
Tarabout, Valaor. = 2715
Thumb, Germ. im Neugr. = 1997
Thumb, Gr. Spr. Hellen. = 1386
Thumb, Handbuch = 1998
Tonnet, Ιστ. ν. ελλ. γλ. = Tonnet H., Ιστορία της νέας ελληνικής γλώσσας. Η διαμόρφωσή της
Triand., Lehnw. = 1393
Tsop., Echi classici = 2998

Tzitzilis, Griech. Lehnw. = 3386

Vanicek, Fremdw. = 1395
Vayacacos, Noms de famille[1] = 2020
Vayacacos, Noms de famille[2] = 2021
Veloudis, Alexander = 2022
v. Gem. = A. F. van Gemert
Viscidi, Prestiti latini = 1401
Vogeser, Spr. Heilingenl. = 1402

Wagn., Carm. = 1456
Wagn.,Med. Gr. Texts = 1457
Wagn., Trois poèm. = 1458
Weierholt, Malalas = 2030
Wifstrand, εικότα = 2032
Wilson, Byz. Prose = N. Wilson, An anthology of byzantine prose, Βερολίνο-Νέα Υόρκη, 1971
Wolf, Spr. Malal. = 1404

Zachariadou (Studia turcol.) = 3198
Zakyth., Desp. = 2498
Ziebarth, Griech. Text. = 1405
Zilliacus, Kampf Weltspr. = 1407
Zucker, αυθέντης = 2035α

Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κ.λ.π., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α') σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ = Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών

Αθ. = Αθηνά

ΑΘΛΓΘ = Αρχείον του θρακικού λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού

Αμάλθ. = Αμάλθεια, τριμηνιαίον ιστορικόν λαογραφικόν περιοδικόν της Ιστορικής-λαογραφικής Εταιρείας νομού Λασηθίου (Άγ. Νικόλαος Κρήτης)

Άνθη Χαρίτων = Παναγιωτάκης Ν., τιμητικός τόμος, 1998.

Αντιχάρ. Ανδρ. = Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π. Ανδριώτη

ΑΠ = Αρχείον Πόντου

Αρχές νεοελλ. λογοτ. = Αρχές της νεοελληνικής λογοτεχνίας, τόμ. Α', Β'

Α' Συμπ. "Καθ. ζωή" = Πρακτικά Α' Διεθνούς Συμποσίου: Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο

Αφ. Άμ. = Αφιέρωμα εις Κ. Ι. Άμαντον

Αφ. Καρατζά = Αντίχαρη, Αφιέρωμα στον καθηγητή Σταμάτη Καρατζά

Αφ. Κριαρ. = Αφιέρωμα στον Εμμανουήλ Κριαρά

Αφ. Λ. Πολ. = Αφιέρωμα στον καθηγητή Λίνο Πολίτη

Αφ. Milliex = Ελληνογαλλικά. Αφιέρωμα στον Roger Milliex

Αφ. Σβορ. = Αφιέρωμα στον Νίκο Σβορώνο

Αφ. Στράτ. = Αφιέρωμα στον Ανδρέα Ν. Στράτο

Αφ. Τριαντ. = Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη

Αφ. Τσολ. = Αφιέρωμα στον Εύδοξο Τσολάκη

Αφ. Χατζιδ. = Αφιέρωμα εις Γ.Ν. Χατζιδάκιν

Βυζαντ. = Βυζαντινά

Βυζ. Δόμ. = Βυζαντινός Δόμος, Αθήνα 1987 κ.ε.

Βυζ. Μελ. = Επετηρίς "Βυζαντιναί Μελέται"

Γρηγ. Παλ. = Γρηγόριος Παλαμάς

ΔΑΕ Κερκ. = Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας

ΔΕΚΣ = Δελτίο Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών= Κυπρ. Σπ.
Δελτ. Ιον. Ακαδ. = Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας
ΔΙΕΕΕ = Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος
ΔΧρ.ΑΕ = Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
Δωδεκαν. = Δωδεκανησιακά
Δωδεκαν. Αρχ. = Δωδεκανησιακόν Αρχείον
Δωδεκαν. Χρον. = Δωδεκανησιακά Χρονικά
Δωδώνη = Δωδώνη, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων

Ε. Εσπ. = Εώα και Εσπέρια
ΕΑΙΕΔ = Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου
ΕΓΔΣΠΘ = Επετηρίς Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΒΣ = Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών
ΕΕΗΛ.Μ. = Επετηρίς Εταιρείας Ηλειακών Μελετών
ΕΕΚΣ = Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών
ΕΕΚυκλ.Μ = Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών
ΕΕΠ = Επιστημονική Επετηρίς. Εθνικόν Πανεπιστήμιον
ΕΕΣΝΟΕΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΣτερεοΛλ.Μ = Επιστημονική Επετηρίς Στερεοελλαδικών Μελετών
ΕΕΦΣΠΑ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΕΦΣΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΦΣΠΘ (περ. β', τεύχ. Φιλ.) = Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης περ. β', τεύχος Φιλολογίας
ΕΕΦΣΠΚ = Αριάδνη, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης
Εικοσιπεντ. Κόντου = Εικοσιπενταετηρίς της καθηγεσίας Κων/νου Σ. Κόντου
ΕΚΕΙΕΔ = Επετηρίς του Κέντρου ερεύνης της ιστορίας του ελληνικού δικαίου
ΕΛΑ = Επετηρίς του Λαογραφικού Αρχείου
Ελλην. = Ελληνικά
Ελλην. Δημ. = Ελληνική Δημιουργία
Ελλην. Διαλεκτ. = Ελληνική Διαλεκτολογία
ΕΜΑ = Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου
Επ. Επετ. Δ.Σ.Θ. = Επιστημονική Επετηρίδα Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
Επετ. Κύπρ. = Επετηρίς (Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών), Λευκωσία
Επετ. Παρνασσ. = Επετηρίς Παρνασσού
Επιθ. ελληνοϊτ. πνευμ. επικ = Επιθεώρησις ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας
Εραν. = Ο Ερανιστής

ΗΜΕ = Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος
Ηπειρ. Χρον. = Ηπειρωτικά Χρονικά

Θησαυρ. = Θησαυρίσματα

Θρακ. = Θρακικά

Ιταλοελλ. = Ιταλοελληνικά

Κακρ., Μελέτ. άρθρ. = Ι. Θ. Κακριδή, Μελέτες και άρθρα
Κεφαλλ. Χρον. = Κεφαλληνιακά Χρονικά
Κιμωλ. = Κιμωλιακά
Κρ. Εστ. = Κρητική Εστία
Κρητολ. = Κρητολογία
Κρητολ. Γράμμ. = Κρητολογικά Γράμματα
Κρ. Λαός = Κρητικός Λαός
Κρ. Μελ. = Κρητικαί Μελέται
Κρ. Πρωτοχρ. = Κρητική Πρωτοχρονιά
Κρ. Χρ. = Κρητικά Χρονικά
Κυπρ. Γρ. = Κυπριακά Γράμματα
Κυπρ. Σπ. = Κυπριακαί Σπουδαί
Κυπρ. Χρ. = Κυπριακά Χρονικά

ΛΑ = Λεξικογραφικόν Αρχείον
Λαογρ. = Λαογραφία
ΛΔ = Λεξικογραφικόν Δελτίον
Λογοτεχνία-Κοινωνία στην Κρήτη (συλλογή) = Λογοτεχνία και κοινωνία στην Κρήτη της Αναγέννησης

Μακεδ. = Μακεδονικά
Μαντατοφ. = Μαντατοφόρος
ΜΒ = Σάθα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη
Μελ. ελλην. γλώσσ. Δ' = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά
Μελ. ελλην. γλώσσ. Στ' = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά
Μελ. ελλην. γλώσ. ΙΣτ' = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά
Μελ. και υπομν. Κύπρ. (συλλογή) = Μελέται και υπομνήματα
Μεσ. Ν. Ελλ. (περιοδ.) = Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά
Μνήμ. Αμ. = Εις μνήμην Κ. Αμάντου
Μνημ. Αντωνιάδη = Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδη
Μνήμ. Καλοκαιρινού = Λοιβή εις μνήμην Ανδρέα Γ. Καλοκαιρινού
Μνήμ. Λάμπρ. = Εις μνήμην Σπ. Λάμπρου
Μνήμ. Ζώρα = Τιμητικός τόμος εις μνήμην Γεωργίου Θ. Ζώρα

ΝΕ = Νέος Ελληνομνήμων
Νεοελλ. Αρχ. = Νεοελληνικόν Αρχείον
Νεοελλ. Διαλ. = Νεοελληνική Διαλεκτολογία
Ν. Εστ. = Νέα Εστία
Νησιωτ. Επετ. = Νησιωτική Επετηρίς

Ξένιον Ζέπου = Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos

Ορθόδ. Παρ. = Ορθόδοξος Παρουσία

Παναθήν. = Παναθήναια
Παρνασσ. = Παρνασσός
Πελοπον. = Πελοποννησιακά
Πεπρ. Α΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Α΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Β΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Β΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Γ΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Γ΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Δ΄ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Δ΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Ε' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Ε' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. ΣΤ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα ΣΤ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Ζ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Ζ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Θ' ΔΒΣ = Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης

Πεπρ. ΙΒ' ΔΒΣ = Πεπραγμένα ΙΒ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. ΙΔ' ΔΒΣ = Actes du XIVe Congrès International des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre, 1971, III, 1976

Πνευματ. Κύπρ. = Πνευματική Κύπρος

Ποντ. Φύλλ. = Ποντιακά Φύλλα

Πραγμ. Ακ. Αθ. = Πραγματείαι Ακαδημίας Αθηνών

Πρακτ. Ακ. Αθ. = Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών

Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ = Πρακτικά Α' Κυπρολογικού Συνεδρίου Γ' β'

Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ = Πρακτικά Β' Κυπριολογικού Συνεδρίου Β'

Πρακτ. Γ' Κυπρ. Σ = Πρακτικά Γ' Κυπρολογικού Συνεδρίου Β'

Πρακτ. Α' Παν. Σ = Πρακτικά Α' Πανιονίου Συνεδρίου

Πρακτ. Γ' Παν. Σ = Πρακτικά Γ' Πανιονίου Συνεδρίου

Πρακτ. Ε' Παν. Σ = Πρακτικά Ε' Πανιονίου Συνεδρίου

Πρακτ. Α' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου = Πρακτικά Α' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλ. χώρου

Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελ. χώρου = Πρακτικά Β' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου

Πρακτ. Συμποσ. Ιδρ. Πιερίδη 1986 = Πρακτικά Συμποσίου Ιδρύματος Πιερίδη 1986

Προσφ. Κυριακ. = Προσφορά εις Στίλπωνα Κυριακίδην

Σύμ. = Τα Συμαϊκά

Σύμμ. = Σύμμεικτα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ

Σύνδεσμος in onore Anastasi = Σύνδεσμος. Studi in onore di Rosario Anastasi

Τεσσαρακ. Κόντου = Τεσσαρακονταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου

Τιμητ. Τσοπ. = Φιλερήμου Αγάπησις. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Αγ. Γ. Τσοπανάκη, 1997

Τσοπ., Συμβολές Α', Β' = Τιμητικός τόμος Τσοπανάκη, 1983 (έχει βιβλ. στον Ι τόμο)

Φίλτρα., Τιμητ. Καψ. = Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψωμένου

Χαριστ. Ορλάνδ. = Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον

Χιακ. Χρον. = Χιακά Χρονικά

Χρ. Κρ. = Χριστιανική Κρήτη

Χρον. Πόντ. = Χρονικά του Πόντου

β') σε ξένη γλώσσα

AAEEG = Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France

Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. = Actes du VIIIème Congrès International des néo-

hellénistes des universités francophones. Contribution de Chypre à la civilisation néo-hellénique
Act. XIe Congr. onomast. = Actes du XIe Congrès International des sciences onomastiques
AIPhHOS = Annuaire de l' Institut de philologie et d' histoire orientales et slaves

BCH = Bulletin de correspondance hellénique
Berichte z. XI. Intern. Byz.-Kongr. = Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress, Μόναχο 1958
BF = Byzantinische Forschungen
B-NJ = Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher
BSl = Byzantinoslavica
Bull. Soc. Lingu. = Bulletin de la Société de linguistique de Paris
BMGS = Byzantine and Modern Greek Studies
Byz. = Byzantion
Byz.-Met. = Byzantina-Metabyzantina
Byzantinobulg. = Byzantinobulgarica
BZ = Byzantinische Zeitschrift

Cah. Inst. M. A. (Univ. Copenhague) = Université de Copenhague, Cahiers de l'Institut du moyen-age grec et latin, Κοπεγχάγη 1969-71 κε.
Class. et. Med. = Classica et Mediaevalia III Convegno Nationale di Studi Neogreci
Corp. Haml. = Corpus Hamleticum
Cret. St. = Cretan Studies, 1988 κε.

DOP = Dumbarton Oaks Papers

Egyet. Philol. Közl. = Egyetemes Philologiai Közlöny
EO = Echos d' Orient
Epidosis = Herbert Hunger, Gesammelte Schriften zur byzantinischen Geistes und Kulturgeschichte

Festschrift Heger = Festschrift für Klaus Heger
Festschr. Kretschmer = Festschrift für Universitäts-Professor Hofrat Dr. Paul Kretschmer
Fest und Alltag
Fol. neohell. = Folia neohellenica

IF = Indogermanische Forschungen
IF Anzg. = Anzeiger für Indogermanische Sprach - und Altertumskunde. Beiblatt zu den Indogermanischen Forschungen.
Ill. Class. St. = Illinois Classical Studies
Instit. Orient. Nap. = Instituto Orientale di Napoli

JÖB = Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik
JÖBG = Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft

Lexicograph. Byzant. = Lexicographica Byzantina
Literature-Society in Crete (συλλογή) = Literature and Society in Renaissance Crete

Med. Rom. Orient. = Medioevo Romanzo e Orientale
Mél. Diehl = Mélanges Charles Diehl
Mél. Dujcev = Byzance et les Slaves. Études de civilisation. Association des amis des études archéologiques

Mél. Ed. Delebécque = Mélanges Edouard Delebécque
Mél. Kern = Mélanges Kern
Mél. Merlier = Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier
MGSY = Modern Greek Studies Yearbook
Misc. G. Merc. = Miscellanea Giovanni Mercati
Misc. Neogr. = Miscellanea Neogreca. Atti del 1. Convegno Nazionale di studi neogreci
Misc. Rossi = Bizantino-Sicula II, Miscellanea... in memoria di Giuseppe Rossi Taibbi
Mitteil. Sem. or. Spr. = Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen

Neogr. Med. Aevi I, II, III, IV, IVα, V=Πρακτικά του διεθνούς συνεδρίου Neograeca Medii Aevi

OCP = Orientalia Christiana Periodica

Philol. Suppl. = Philologus, Supplementband
Philol. Woch. = Philologische Wochenschrift
PNL = Probleme der neugriechischen Literatur
Polych. = Polychordia, Festschrift Fr. Dölger (Byz. Forschungen 1-3, 1966-68)
Polychron. Dölger = Polychronion, Festschrift Fr. Dölger
Prosa y verso = Neogr. Med. Aevi III, 1996

REB = Revue des études byzantines
REG = Revue des études grecques
RES-EE = Revue des études sud-est européennes
Rev. Intern. d' Onom. = Revue Internationale d' Onomastique
Rhein. Museum f. Philol. = Rheinisches Museum für Philologie
Rom. Philol. = Romance Philology
RSBN = Rivista di studi bizantini e neoellenici
RSBS = Rivista di studi bizantini e slavi
RSBS 3 [Misc. Pertusi 3] = Rivista di studi bizantini e slavi, III-1983 Miscellanea Agostino Pertusi, Tomo III, Bologna 1984

SB = Studi bizantini
SBN = Studi bizantini e neoellenici
Sic. Gymn. = Siculorum Gymnasium
SIFC = Studi italiani di filologia classica
Sill. biz. = Silloge bizantina in onore di Silvio Giuseppe Mercati
S-OF = Süd-Ost Forschungen
Star., Živ. = Starina živaja
St. Byz. Neohell. Neerl. = Studia Byzantina et neohellenica neerlandica
St. ist. gr.-rom. = Studii istorice grecoromane
Stud. filol. biz. = Studi filologia bizantina
Stud. byz. Lexik. = 3384

TAPA = Transactions of the American Philological Association
Trav. et Mém. = Travaux et Mémoires

Viz.Vrem. = Vizantiiskij Vremennik

Zeitschr. f. Balkanol. = Zeitschrift für Balkanologie
Zeitschr. f. rom. Philol. = Zeitschrift für romanische Philologie
Zeitschr. f. vergleich. Sprachforsch. = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung

Δ΄ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

PHI 7 = Packard Humanities Institute CD-ROM # 7 (Greek Documentary Texts: Papyri and Inscriptions)

TLG = Thesaurus Linguae Graecae

TLFi = Tresor de la Langue Francaise

Ε΄ ΛΕΞΙΚΩΝ

α΄) ελληνόγλωσσων

ΑΛΝΕ = Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής

Αλιπράντης Ν., Λεξ. Πάρου = Αλιπράντης, Λεξικό των ιδιωμάτων και των εγγράφων της Πάρου, 2001

Ανδρ., Λεξ. = Ν.Π. Ανδριώτη, Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής

Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσσάρ. = Αραβαντινού Π., Ηπειρωτικόν γλωσσάριον

Βεργωτής, Λεξ. λειτουργ. = Βεργωτής Θ. Γ., Λεξικόν λειτουργικών και τελετουργικών όρων, 1995

Βλαστού, Συνών. = Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά, Αθήνα 1931

Βλαστού, Συνών.[2] = Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά. Νέα έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα 1989

Βλάχ. = Γερασίμου Βλάχου, Θησαυρός της εγκυκλοπαιδικής βάσεως τετράγλωσσος

Γενναδ., Λεξ. = Π. Γ. Γενναδίου, Λεξικόν φυτολογικόν

Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ. = Γιαγκουλλής Γ. Κ., Μικρός ερμηνευτικός και ετυμολογικός θησαυρός της Κυπριακής διαλέκτου, Λευκωσία, 1997.

Γλωσσάρ. Λέσβ. = Γλωσσάριον Λέσβιον

Δαγκίτσης, Λεξ. = Κ. Δαγκίτση, Ετυμολογικό Λεξικό της νεοελληνικής

Δημητράκ. = Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης

Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν., Λαογραφικά της Σάμου, τ. ΣΤ΄ και Ζ΄. Λεξικό του γλωσσικού ιδιώματος της Σάμου, Αθήνα, 1996.

Δημητρίου Ν. Α., Συμπλ. Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν. Α., Ευρετήριο και Συμπλήρωμα στα λαογραφικά της Σάμου του Ν. Δημητρίου, Αθήνα, 2002

Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας = Δουγά-Παπαδοπούλου Ευ.-Τζιτζιλής

Χρ., Το γλωσσικό ιδίωμα της ορεινής Πιερίας, 2006

Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν. = Δράκου, Το γλωσσικό ιδίωμα της Κάλυμνος

Επιτομή = Επιτομή του Λεξικού της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669) του Εμμ. Κριαρά

Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. = Ερωτόκριτος Ι., Γλωσσάριον της κυπριακής διαλέκτου

Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ. = Ζαφειρίου Π. Μ., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σάμου

Ζώη, Λεξ. Ζακ. = Λ. Χ. Ζώη, Λεξικόν φιλολογικόν και ιστορικόν Ζακύνθου

Ζώη, Λεξ. Ζακ. ² = ανατύπωση του Λεξικού Ζώη, Λεξ. Ζακ.

Ζωναρ. = Ioannis Zonarae Lexicon, edidit A.H. Tittmann, τόμ. I-II, Λειψία 1808, ανατ. Άμστερνταμ 1967

Ησύχ. = Hesychii Alexandrini Lexicon (έκδ. K. Latte)

Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ. = Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαιδεία, τόμ. 1-12, Αθήνα 1962-8

ΙΛ = Ακαδημία Αθηνών, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης· Α': Ιστορικόν Λεξικόν της νέας ελληνικής

Ιπποκρ. λεξ. = Αποστολίδης Π., Ερμηνευτικό Λεξικό πασών των λέξεων του Ιπποκράτους, 1997

Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. = Καββάδας Δ., Βοτανικόν-φυτολογικόν λεξικόν, 1956.

Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ. = Καραναστάσης Α., Ιστορικόν λεξικόν των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας

Κασιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ. = Κασιμάτης, Βενετικά γλωσσικά στοιχεία στα Κύθηρα

Κατσάνης, Ιδίωμ. Σαμοθράκης = Κατσάνης Ν. Α., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σαμοθράκης

Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. = Κόμης Λ. Δ., Κυθηραϊκό λεξικό, Αθήνα, 1996

Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ. = Ι. Κονδυλάκη, Κρητικόν Λεξιλόγιον

Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ. = Κοντομίχης Π., Λεξικό του λευκαδίτικουγλωσσικού ιδιώματος, 2001

Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν. = Κοσμάς Ν., Το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1997

Κουκκίδης, Λεξιλ. = Κωνστ. Κουκκίδη, Λεξιλόγιον ελληνικών λέξεων εκ της τουρκικής

Κουμαν., Συναγ. = Στ. Κουμανούδης, Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων

Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. = Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή νέων λέξεων

Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν. = Κουσαθανάς Π., Χρηστικό λεξικό του ιδιώματος της Μυκόνου, 1996

Κουτήφαρης, Γλωσσάρ. Ικαρ. = Κουτήφαρη, Γλωσσάριο της Ικαρίας

Κριαρ., Λεξ. = Εμμ. Κριαράς, Νέο ελληνικό λεξικό της σύγχρονης δημοτικής γλώσσας

Κυριαζίδης Ν., Λεξ. Μακρυγ. = Το λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι Έλληνες

Κωστ., Λεξ. τσακων. = Θ. Π. Κωστάκη, Λεξικό της τσακωνικής διαλέκτου

Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου = Λιάπης Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα του Πηλίου, Βόλος, 1996.

ΛΚΝ = Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη

Λουκά, Γλωσσάρ. = Γ. Λουκάς, Γλωσσάριον της κυπριακής διαλέκτου

Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ. = Μάνεσης Στ., Ιστορικό Λεξικό του μυκονιάτικου ιδιώματος

ΜΕΕ = Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαιδεία, τ. Α'-ΚΔ', Αθήνα 1926-1934 (ανατ. με συμπλήρωμα, τ. Α'- Δ', χ. χρον.)

Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου = Μηνάς Κ., Λεξικό των ιδιωμάτων της Καρπάθου, Κάρπαθος, 2006.

Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. = Μ. Μιχαηλίδη-Νουάρου, Λεξικόν της καρπαθιακής διαλέκτου

Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης = Μιχαλαριά-Βογιατζή Μ., Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Διαλέκτου Σύμης, 1991

Μουσούρης, Γλωσσάρ. Ιθάκ. = Σπύρος Μουσούρης, Η γλώσσα της Ιθάκης

Μπαμπιν., Λεξ. = Μπαμπινιώτης, Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας, 1998

Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ. = Ξανθινάκης Α., Λεξικό του δυτικοκρητικού ιδιώματος, 2000.

Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου = Κώστας Ξεινός, Γλωσσάρι της Ίμβρου

Ορλάνδος-Τραυλός Λεξ. αρχιτ. = Α.Κ. Ορλάνδος-Ι.Ν. Τραυλός, Λεξικόν αρχαίων αρχιτεκτονικών όρων

Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ. = Παπαγγέλου Ρ., Το Κυπριακό ιδίωμα. Μέγα Κυπροελληνοαγγλικό και με λατινική ορολογία. Αθήνα, 2001

Παπαδ. Α., Λεξ. = Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικόν Λεξικόν της ποντιακής διαλέκτου

Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ. = Παπαθανασόπουλου Θ., Γλωσσάρι ρουμελιώτικης ντοπιολαλιάς

Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. = Παπαχριστοδούλου Χρ., Λεξικό των ροδίτικων ιδιωμάτων

Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ. = Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσης

Πασπ., Γλωσσ. = Α.Γ. Πασπάτη, Το χιακόν γλωσσάριον

Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. = Πασχάλης Δ., Ανδριακόν γλωσσάριον, Αθήνα, 1993.

Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ. = Πασχαλούδης Λ. Ν., Τα Τερπνιώτικα και τα Νιγριτινά, 2000

Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ. = Μ. Ι. Πιτυκάκη, Το γλωσσικό ιδίωμα της Ανατολικής Κρήτης

Πρωίας Λεξ. = Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, επιμελεία Γεωργ. Ζευγώλη, έκδοσις "Πρωίας"

Πρωίας Λεξ. Συμπλ. = "Πρωΐας" Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης ορθογραφικόν και ερμηνευτικόν. Συμπλήρωμα

Σούδα = Suidae Lexicon (έκδ. A. Adler)

Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ. = Σπίντιου Ζ., Δαρνακικό Γλωσσάρι

Σταματ. = Ι. Σταματάκου, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης

Στεφ., Θησ. βλ. Steph., Θησ.

Τάκη, Αγραφ. = Τάκης Β., Η αγραφιώτικη γλώσσα

Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. = Φ. Τάσιου, Γλωσσάριο του Πολυγύρου

Τομπαΐδ.-Συμεων., Συμπλ. Παπαδ. Α. Λεξ. = Τομπαΐδης Δ. Ε.-Συμεωνίδης Χ. Π., Συμπλήρωμα στο Ιστορικόν Λεξικόν της Ποντιακής Διαλέκτου του Α. Α. Παπαδόπουλου, Αθήνα, 2002

Τσίκης, Γλωσσ. Χίου = Τσίκης Γ. Ν., Γλωσσικά από το Πυργί της Χίου, Αθήνα, 2002

Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφ. = Η.Α. Τσιτσέλης, «Γλωσσάριον Κεφαλληνίας», Νεοελληνικά Ανάλεκτα Παρνασσού 2 (1874-75) 145-368 (ανατ. Αθήνα 1996)

Τσοπουρίδης, Λεξ. ποντ. = Τσοπουρίδης Θ., Λεξικό Ποντιακής Διαλέκτου

Φωτ., Λεξ. = Photii Patriarchae Lexicon

Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ. = Χαντζιάρα, Γλωσσάρι της Θεσσαλίας

Χατζ., Λεξ. = Ετυμολογικό Λεξικό της ομιλουμένης κυπριακής διαλέκτου (ανατ. 2000)

Χριστοδούλου, Κουζιαν. = Χριστοδούλου Χ., Λεξικό του κοζανίτικου ιδιώματος

Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ. = Γερ. Χυτήρη, Κερκυραϊκό γλωσσάρι, ακατάγραφες και δίσημες λέξεις

β') ξενόγλωσσων

Andr., Lex. = Nikolaos Andriotis, Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten

Avotins, Nov. = Avotins I., On the Greek of the Novels of Justinian, 1992

Avril, Dictionn. prov.-français = J.T. Avril, Dictionnaire provençal-français suivi d'un vocabulaire français-provençal

Battaglia = Battaglia S., Grande dizionario della lingua italiana

Battisti-Alessio, Diz. etim. = C. Battisti και G. Alessio, Dizionario etimologico Italiano

Bauer, Wört. = W. Bauer, Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments

Blaise, Lex. Lat. Med. = Blaise A., Lexicon Latinitatis Medii Aevi

Boerio = G. Boerio, Dizionario del dialetto veneziano

Buck, Dict. Synon. = A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages

Caracausi = G. Caracausi, Lessico greco della Sicilia e dell'Italia meridionale

Chantraine, Dict. étym. = Pierre Chantraine, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots

DDM, Dictionn. étym. = Dauzat A., Dubois J., Mitterand H., Dictionnaire étymologique et historique, 1971.

Devoto, Diz. etim. = G. Devoto, Avviamento alla etimologia italiana

DGE = Adrados Fr., Diccionario Griego-Español

Du Cange = Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis

Du Cange, Lat. = Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis

EI = Encyclopaedia of Islam, 2003.

EM = Etymologicon Magnum = T. Gaisford, Οξφόρδη, ανατ. Πελεκάνος, 2000.`

Frisk, Wört. = H. Frisk, Griechisches etymologisches Wörterbuch

Garz., Diz. = Dizionario Garzanti della lingua italiana

Germ. = G. Germano, Vocabolario italiano e greco

Godefroy, Lex. de l' anc. franç. = Godefroy Fr., Lexique de l'ancien français, 1990.

Gr. d'Hauterive, Dictionn. = R. Grandsaignes d'Hauterive, Dictionnaire d'ancien français, moyen âge et renaissance

Greim., Dictionn. = A.J. Greimas, Dictionnaire de l'ancien français jusqu'au milieu du XIVe siècle, Παρίσι 1968

H.-E. Lexicon of the O.T. = W. Gessenius, A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford University Press, 1952

Lampe, Lex. = G. W. H. Lampe, A Patristic Greek Lexicon

LBG = Lexikon zur byzantinischen Gräzität

Lex. Chron. Mor. = W. J. Aerts-H. Hokwerda, Lexicon on the Chronicle of Morea

L-S = H. G. Liddell-R. Scott-H. Stuart Jones, A Greek-English Lexicon

L.-S Κων/νίδη = H. G. Liddell και R. Scott, Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, μετάφρ. Ξ. Μόσχου, επιστασίᾳ Μ. Κωνσταντινίδη

L.-S Συμπλ. = H. G. Liddell και R. Scott, Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελληνικής γλώσσης

L-S Suppl. = H. G. Liddell, R. Scott, H. Stuart Jones, R. McKenzie, Greek-English Lexicon. Revised Supplement

Meursius = J. Meursius, Glossarium graecobarbarum

Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört. = Meyer-Lübke W., Romanisches Etymologisches Wörterbuch

Mittelat. Wört. = Mittellateinisches Wörterbuch bis zum ausgehenden 13. Jahrhundert

Montanari = Montanari Fr., Vocabolario della lingua greca

Mutinelli, Less. Ven. = Mutinelli F., Lessico Veneto, ristampa 1851

Niermeyer, Med. Lat. Lex. = J. F. Niermeyer, Mediae Latinitatis Lexicon minus

Nuovo Zingarelli = Il nuovo Zingarelli

ODB = Oxford Dictionary of Byzantion

OLD = Oxford Latin Dictionary

Papahagi, Dict. arom. = Papahagi T., Dicționarul dialectului aromân. General și etimologic

Peek, Lex. Nonn. = W. Peek, Lexikon zu den Dionysiaka des Nonnos, Hildesheim 1968 κε.

PLP = Prosopographisches Lexicon der Palaiologenzeit

Preisigke-Kiessling = F. Preisigke - E. Kiessling, Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden

Redhouse = New Redhouse, Turkish-English Dictionary

Rohlfs, Diz. topon. = Rohlfs G., Dizionario toponomastico e onomastico della Calabria, Ραβέννα 1974

Rohlfs, Et. Wört. = G. Rohlfs, Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität

Segditsas, Naut. Dict. = P. Segditsas, Elsevier's Nautical Dictionary, τόμ. 2, Άμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966

Semi, Lat. med. istr. = F. Semi, Glossario del latino medioevale istriano

Shipp = G. P. Shipp, Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary

Somav. = A. da Somavera, Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας

Somav., It. -gr. = A. da Somavera, Tesoro della lingua italiana e greca-volgare

Sophocl. = E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods

Steph., Θησ. = H. Stephanus, Θησαυρός της ελληνικής γλώσσας

Trapp, Lex. z. byz. Gräz = E. Trapp κ.ά., Lexikon zur byzantinischen Gräzität

Trapp, Prosop. Lex. = Prosopographisches Lexicon der Palaiologenzeit

Zingarelli = N. Zingarelli, Vocabolario della lingua italiana

ΣΤ΄ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ά. = άρθρο του Λεξικού
αβέβ. ετυμ. = αβέβαιη ετυμολογία
άγν. ετυμ. = άγνωστη ετυμολογία
ά. γρ. = άλλη γραφή
αι. = αιώνας
αιτ. = αιτιολογικός
αιτιατ. = αιτιατική πτώση
άκλ. = άκλιτος
αλβ. = αλβανικός, αλβανικά
αλληλοπ. = αλληλοπαθές
αμάρτ. = αμάρτυρος
αμτβ. = αμετάβατος
αναβιβ. = αναβιβασμός
αναγκ. αίτ. = αναγκαστικό αίτιο
ανάγν. = ανάγνωση
αναδημ. = αναδημοσίευση
ανακ. = ανακοίνωση
αναλογ. = αναλογία, αναλογικός, -ώς
ανάτ. = ανάτυπο
ανατ. = ανατύπωση
αναφορ. = αναφορικός
ανέκδ. = ανέκδοτος
ανομ. = ανομοίωση
αντιδ. = αντιδάνειο
αντίθ. = αντίθετος
αντιθ. = αντιθετικός, -ώς
αντικ. = αντικείμενο
αντιμετάθ. = αντιμετάθεση
αντων. = αντωνυμία
αόρ. = αόριστος
αοριστολ. = αοριστολογικός
Άπ. = Άπαντα
απ. = απαντά
απαρέμφ. = απαρέμφατο
απόλ. = απόλυτος
απολ. = απολύτως
απορημ. = απορηματικός
απόσπ. = απόσπασμα
απρόσ. = απρόσωπο
απροσ. = απροσώπως
αρ. = αριθμός
αραβ. = αραβικός
αραβοτουρκ. = αραβοτουρκικός
αραμ. = αραμαϊκός
αριθμητ. = αριθμητικό
αρμεν. = αρμενικός
άρν. = άρνηση
αρνητ. = αρνητικός
αρομουν. = αρομουνικός
αρσ. = αρσενικός
αρχ. = αρχαίος
αρχαϊκ. = αρχαϊκός
αρχιτ. = αρχιτεκτονικός όρος
άσχ. = άσχετος
αυτ. = αυτόθι
Αφ. = Αφιέρωση
αφομ. = αφομοίωση
αχρον. = αχρονολόγητος

βενετ. = βενετικός
βιβλιοκρ. = βιβλιοκρισία
βλ. = βλέπε
βλάχ. = βλάχικος
βοτ. = βοτανική, βοτανολογικός όρος
βουλγ. = βουλγαρικός

βραχυλογ. = βραχυλογικώς
βυζ. = βυζαντινός

γαλλ. = γαλλικός
γεν. = γενική πτώση
γενικ. = γενικότερα
γενουατ. = γενουατικός
γερμ. = γερμανικός
γεωγρ. = γεωγραφικός, -ώς
γλωσσ. = γλωσσικός
Γλωσσάρ. = Γλωσσάριο
γρ. = γράφε, γραφή
γραμμ. = γραμματικός, -ώς

δεικτ. = δεικτικός
δευτερόκλ. = δευτερόκλιτος
δευτεροπρόσ. = δευτεροπρόσωπος
δήλ. = δήλωση
δηλ. = δηλαδή
δημ. = δημοτικός
δημοσ. = δημοσίευση
διάβ. = διάβαζε
διάγρ. = διάγραψε
διαλεκτ. = διαλεκτικός
διατρ. = διδακτορική διατριβή
διάφ. = διάφορος
διαφορ. = διαφορετικός
διόρθ. = διόρθωσε
διορθώσ. = διορθώσαμε
δίστ. = δίστιχο
διφθογγ. = διφθογγισμός
δοτ. = δοτική πτώση

εβρ. = εβραϊκός
έγγρ. = έγγραφο
εθν. = εθνικός
ειδικ. = ειδικότερα
εικασ. = εικασία
ειρων. = ειρωνικός, -ώς
Εισαγ. = εισαγωγή
έκδ. = έκδοση
εκδ. = εκδόσεις, εκδότης, εκδίδει
εκκλ. = εκκλησιαστικός (όρος), εκκλησιαστικώς
έκφρ. = έκφραση
εκφρ. = εκφράσεις
ελλειπτ. = ελλειπτικός, -ώς
ελλην. = ελληνικός
εμπρόθ. προσδ. = εμπρόθετος προσδιορισμός
εν. = ενικός
εναντιωμ. = εναντιωματικός
έναρθρ. = έναρθρος
ενδεχομ. = ενδεχομένως
ενδοιαστ. = ενδοιαστικός
ενεργ. = ενεργητικός
ενεστ. = ενεστώτας
ενθύμ. = ενθύμηση
ενν. = εννοείται
Εξήγ. = Εξήγηση
επεξήγ. = επεξήγηση
επεξηγ. = επεξηγηματικός, -ώς
επιγρ. = επιγραφή
επίδρ. = επίδραση
επίθ. = επίθετο
επιθετ. = επιθετικός, -ώς
Επίλ. = Επίλογος
επιμ. = επιμέλεια
επίρρ. = επίρρημα
επιρρ. = επιρρηματικός, -ώς
επιστ. = επιστολή
επιστημ. = επιστημονικός όρος
επιτ. = επιτατικός, -ώς
επιφ. = επιφώνημα, επιφωνηματικός, -ώς

επόμ. = επόμενος
επών. = επώνυμο
επων. = επωνυμία
ερωτ. = ερωτηματικός, -ώς
εσφαλμ. = εσφαλμένος, -α
ετυμ. = ετυμολογία
ετυμολ. = ετυμολογικό τμήμα άρθρου
ευκτ. = ευκτική έγκλιση

ηθ. = ηθικός, -ώς
ηχοπ. = ηχοποίητος

θ. = θέμα
θεολ. = θεολογικός όρος
θετ. = θετικός
θηλ. = θηλυκός
θρησκ. = θρησκευτικός, -ώς
θωπευτ. = θωπευτικός, -ώς

ιατρ. = ιατρικός όρος
ιδ. = ιδίως
ιδιάζ. σύντ. = ιδιάζουσα σύνταξη
ιδιάζ. χρ. = ιδιάζουσα χρήση
ιδιώμ. = ιδιώματα
ιδιωμ. = ιδιωματικός, -ώς
Ιντ. = Ιντερμέδιο
ισπ. = ισπανικός
ιστ. = ιστορία, ιστορικός
ιταλ. = ιταλικός

κ. = κάτι
κ.ά. = και άλλα
κ.α. = και αλλαχού
Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη
κάπ. = κάποιος, -ον, κλπ.
καταβιβ. = καταβιβασμός
κατάλ. = κατάληξη
καταφ. = καταφατικός
κατηγ. = κατηγορούμενο
κε. = και εξής
κείμ. = κείμενο
κεφ. = κεφάλαιο
κλ. = κλίση
κλητ. = κλητική πτώση
κοιν. = κοινός, -ώς
κοινότ. = κοινότατος
κ.π.α. = και πολλαχού αλλαχού
κρητ. = κρητικός
κρητ. κ. = κρητικά κείμενα
κριτ. υπ. = κριτικό υπόμνημα
κτητ. = κτητικός, -ά
κ.τ.ό. = και τα όμοια
κυπρ. = κυπριακός
κυριολ. = κυριολεκτικώς
κύρ. όν. = κύριο όνομα
κώδ. = κώδικας

λ. = λέξη, λήμμα
λαϊκ. = λαϊκός, -ώς
λατ. = λατινικός
λόγ. = λόγιος
λογοτ. = λογοτεχνία, λογοτεχνικός

μαθημ. = μαθηματικός όρος
μεγεθ. = μεγεθυντικός
μειωτ. = μειωτικός, -ώς
μέλλ. = μέλλοντας
μέσ. = μέσος
μεσν. = μεσαιωνικός
μεταπλ. = μεταπλασμός
μεταφ. = μεταφορά, μεταφορικώς
μετάφρ. = μετάφραση
μετρ. αν. = μετρική ανάγκη
μετων. = μετωνυμία, μετωνυμικώς

μόρ. = μόριο
μτβ. = μεταβατικός
μτγν. = μεταγενέστερος
μτξ. = μεταξύ
μτφρ. δάν. = μεταφραστικό δάνειο
μτχ. = μετοχή, μετοχικός

ναυτ. = ναυτικός όρος
νεοελλ. = νεοελληνικός
νεότ. = νεότερος
νηπ. = νηπιακός
νομ. = νομικός όρος

οικογ. = οικογενειακός
όν., ον. = όνομα, ονόματος, -α
ονομ. = ονομαστική πτώση
ονοματοπ. = ονοματοποιία
ό.π. = όπου παραπάνω
ορθότ. = ορθότερος, -α
οριστ. = οριστική
ουδ. = ουδέτερο
ουσ. = ουσιαστικό
ουσιαστικοπ. = ουσιαστικοποιημένος

παθητ. = παθητικός
παλαιογρ. = παλαιογραφικός
παλαιότ. = παλαιότερος, -α
παπυρ. = παπυρικό κείμενο
παράγ. = παράγωγο
παραγ. = παραγωγή
παράθ. = παράθεμα
παραθ. = παραθετικά
παρακελευσμ. = παρακελευσματικός
παράλ. = παράλειψη, παράλειψε
παραλ. = παραλείπεται, -ονται
παράλλ. = παράλληλος
παραπ. = παραπομπή, παραπεμπτικός
παράρτ. = παράρτημα
παρατ. = παρατατικός
παράφρ. = παράφραση
παραχωρ. = παραχωρητικός
παρεκτεταμ. = παρεκτεταμένος
παρετυμ. = παρετυμολογία, παρετυμολογικός
παρκ. = παρακείμενος
παροιμ. = παροιμία, παροιμιακός
παρων. = παρωνύμιο
πβ. = παράβαλε
Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη
περ. = περίπου
περιληπτ. = περιληπτικός, -ώς
περίοδ. = περίοδος
περιοδ. = περιοδικό
περσ. = περσικός
πιθ. = πιθανός, -ώς
πληθ. = πληθυντικός
ποιητ. αίτ. = ποιητικό αίτιο
πολλ. = πολλαχού
ποντ. = ποντιακός
ποσ. = ποσοτικός, ώς
πραγμ. = πραγματολογικώς
προβηγκ. = προβηγκιανός
προέλ. = προέλευση
προηγ. = προηγούμενος
πρόθ. = πρόθεση
προθετ. = προθετικός
πρόκ. = πρόκειται
προκ. = προκειμένου
Πρόλ. = Πρόλογος
πρόσ. = πρόσωπο (γραμμ.)
προσδ. = προσδιορισμός
πρόσθ. = πρόσθεσε

Προσθ. = Προσθήκη
προστ. = προστακτική
προσφών. = προσφώνηση
προσων. = προσωνυμία
προσωπ. = προσωπικός
προσωποπ. = προσωποποίηση
πρότ. = πρότεινε
προφ. = προφανής, -ώς
πρωτόκλ. = πρωτόκλιτος

ρ. = ρήμα
ρηματ. = ρηματικός
ρουμαν. = ρουμανικός
ρωσ. = ρωσικός

σ. = σελίδα
σερβ. = σερβικός
σήμ. = σήμερα
σημ. = σημείωση
σημασ. = σημασία
σημασιολ. = σημασιολογικό τμήμα άρθρου
σημερ. = σημερινός
σημιτ. = σημιτικός
σλαβ. = σλαβικός
σκωπτ. = σκωπτικός, -ώς
σπανιότ. = σπανιότατο, -α
στ. = στίχος
στερ. = στερητικός
στρατ. = στρατιωτικός όρος
συγγ. = συγγενικός
συγκ. = συγκοπή
συγκρ. = συγκριτικός
συμπερασμ. = συμπερασματικός
συμφ. = συμφυρμός
συν. = συνήθως
συνδ. = συνδέεται
σύνδ. = σύνδεσμος
συνεκδ. = συνεκδοχή, συνεκδοχικά
συνεκφ. = συνεκφορά
συνηθέστ. = συνηθέστατος, -α
σύνθ. = σύνθεση
συνθ. = συνθετικό
συνίζ. = συνίζηση
σύντ. = σύνταξη
συνών. = συνώνυμο
σύστ. = σύστοιχο
συχν. = συχνά
συχνότ. = συχνότατο, -α
σχ. = σχήμα
σχετ. = σχετικός
σχηματ. = σχηματισμός, σχηματίζεται
σχόλ. = σχόλιο, -α
Σχολ. = Σχολιαστής (L-S)

τ. = τύπος
τεχν. = τεχνικός όρος
τεύχ. = τεύχος, -η
τίτλ. = τίτλος
τόμ. = τόμος
τοπ. = τοπικός
τοπων. = τοπωνύμιο
τουρκ. = τουρκικός
τραγ. = τραγούδι
τριτόκλ. = τριτόκλιτος
τριτοπρόσ. = τριτοπρόσωπος
τροπ. = τροπικός
τσακων. = τσακωνικός
τυπογρ. = τυπογραφικός
τυπολ. = τυπολογικό τμήμα άρθρου

υβριστ. = υβριστικός, -ώς
υπερθ. = υπερθετικός

Υπόθ. = Υπόθεση
υποθ. = υποθετικός
υποκ. = υποκείμενο
υποκορ. = υποκοριστικός
υποτ. = υποτακτική έγκλιση
υποτιμ. = υποτιμητικός, -ώς
υποχωρ. = υποχωρητικός, -ώς
υστλατ. = υστερολατινικός

φ. = φύλλο
φρ. = φράση, φράσεις
φωνητ. = φωνητικός

Χορ. = Χορικό
χρ. = χρήση
χρον. = χρονικός
χφ = χειρόγραφο
χφφ = χειρόγραφα
χ.τ. = χωρίς τόπο (έκδοσης)
χ.χρον. = χωρίς χρονολογία (έκδοσης)

Ουδέτερο επιθέτου με χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου αν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστωτικός τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δεν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δεν ανάγεται χωρίς δισταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαϊστικός ή νεοτεριστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαϊστικός και ο νεοτεριστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ-αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιάζουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότυπες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δεν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή βραχυγραφία δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, αν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυπριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.)

Καμιά φορά πριν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρόγραφο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλου αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του

στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη (περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βοσκού», έκδ. Ioannou) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή, που αποτελείται από τόμους περισσότερους από έναν, χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας, για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δεν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά (βραχυγραφημένο, αν είναι η περίπτωση) το όνομα του ερευνητή και (βραχυγραφημένος πάλι, αν είναι η περίπτωση) ο τίτλος του περιοδικού.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δεν παίρνουν χαρακτηρισμό (*αρχ.* ή *μτγν.*), αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με κάθετο ανάμεσα στους δύο στίχους.

Όταν μιας αρχαίας λέξης υπάρχουν νεότεροι τύποι, όχι όμως και νεότερες σημασίες, το άρθρο δεν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη του παραθέματος που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση κειμένου που κατά κύριο λόγο τη χρησιμοποιούμε στο Λεξικό, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμένη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί (εσφαλμένα βέβαια) η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διάρθρωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα του τόμου Α′, σ. ιδ′, ιε′, ις′, καθώς και των τόμων Δ′, σ. ιε′ κε. και Ε′, σ. ιβ′.

περιδιαβάζω, Καλλίμ. 1156, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. Παράρτ. Β' 616, Χρον. Μορ. P 2495, Φλώρ. 319, 1468, Σαχλ. N 370, Σαχλ., Αφήγ. 44, 97, Λίβ. Sc. μετά στ. 2047, Θησ. Δ' [12^{5}], Ε' [31^{4}], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 83, Αλεξ.^{2} 431, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154^{v}, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 85$^{5\text{-}6}$, 87^{1}, 135^{33}, Ιστ. Βλαχ. 1169, 2137, Σουμμ., Ρεμπελ. 190, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 631, 933, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [579], Διγ. Ο 80, 84, 2401, Κονταρ., Ιστ. Αθ. 409. — Βλ. και *παραδιαβάζω*.

Από το *παραδιαβάζω* με επίδρ. της πρόθ. *περί*. Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Θυ. Ε' 714 και σήμ.

Α' Αμτβ. 1) Κάνω περίπατο, σερ(γ)ιανίζω: *πηγαίνοντας συχνά η νία στο περιβόλι,| πολλές φορές με συντροφία, και πότε μοναχή της.| Εκεί περιδιαβάζοντας, όλο με τα τραγούδια,|πολλές φορές τα μάτια της, εσήκωνε και θώριε| προς το παρεθυρόπουλον* Θησ. Γ' [28^{3}]· *την επαρακάλεσε* (ενν. *του βασιλέως τη θυγατέρα ο μισσέρ Τζεντεφρές*) *να έβγει έξω εις το κάστρον,| να περιδιαβάσει και να ιδεί τον τόπον,| και να αναπαυθεί ολίγας ημέρας από την ζάλην| της θαλάσσης, και τότε να μισεύσει* Δωρ. Μον. XXV. **2)** Διασκεδάζω: *Όσοι με βλέπουν λέγουσιν ότι περιδιαβάζω| και 'γω με πίκρες, με χολές, την νιότη μου διαβάζω* Ch. pop. 559· *Δεν ήρθα επά να τραγουδώ και να περιδιαβάζω,| μα 'ρθα θεριά να πολεμώ, άντρες να δικιμάζω| και να ματώνω το σπαθίν εις των οχθρών τα στήθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1281. **3)** Περιηγούμαι: *αφόντις ήλθεν* (ενν. *ο άγιος Γεράσιμος Νοταράς*) *από τους Αγίους Τόπους της Ιερουσαλήμ, και όθεν επεριδιάβασε από τα μέρη της Ανατολής και Ευρώπης, ..., έμεινεν εις αυτόν τον τόπον* Ιερόθ. Αββ. 334. **4)** Αναμετριέμαι, αγωνίζομαι: *ας γένη ρέντα των πεζών και των καβαλλαρίων,* (παραλ. 2 στ.) ... *και ας δώσουν κονταρέας·| και αφού περιδιαβάσουσιν ομπρός οι εδικοί σου,| εγώ να ειπώ τον Λίβιστρον και συ τον Βερδερίχον| του να καβαλλικεύσωσι να δώσουν κονταρέας* Λίβ. N 2863.

Β' Μτβ. 1α) Κάνω βόλτα σε κάπ. τόπο, σερ(γ)ιανίζω κάπου: *Εις τον καιρόν, οπού ετούτη επεριδιάβαζε το θέατρον με τον Αλμπάζαρ (...) με ετήραξε εις το πρόσωπον με ένα γλυκύ βλέμμα* Καλόανδρ. (Δανέζης) 51 (16^{v})· **β)** πηγαίνω κάπ. βόλτα κάπου, συνοδεύω κάπ. σε κάπ. τόπο: *Την επεριδιάβασα τριγύρου του θεάτρου* Καλόανδρ. (Δανέζης) 51 (18^{r})· **γ)** (προκ. για βοσκό) οδηγώ το κοπάδι (σε κατάλληλο τόπο) για να βοσκήσει: *ο ιδιώτης βοσκός πρέπει να βόσκει το μανδρί οπού του εμπιστεύθη, να το περιδιαβάζει, να το φυλάγει και να το κυβερνά* Χριστ. διδασκ. 394. **2)** Διασκεδάζω κάπ.: *Πανώρια, θυγατέρα μου, ...|* (παραλ. 1 στ.) *εις τα βουνά δεν πρέπει πλιο κι εις δάση να γυρίζεις,| να μη θωρείς τσι λυγερές, ...| ..., να μη τσι συντροφιάζεις| κι εις τό μπορείς κιαμιά φορά να τσι περιδιαβάζεις* Πανώρ. Αφ. 6. **3)** Περνώ από κάπου, διέρχομαι: *ήλθαμεν εις την Ληβαθόν, και επεριδιαβάσαμεν τους τόπους και τες γκρεμισμένες εκκλησίες* Ιερόθ. Αββ. 335. **4)** (Μεταφ.) **α)** βιώνω: *Κι όποιος χαρές κι ανάπαυσες θε να περιδιαβάσει,| κόπους και κίνδυνα ομπροστά πρέπει να δοκιμάσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [909]· **β)** ζω, περνώ για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε κάποιο χώρο: *Αέρας δεν ευρίσκεται 'ς τση Κόλασης τα μέρη,| για να περιδιαβάσετε τάχα το καλοκαίρι,| περβόλια με τσι μυρωδιές εις τση πικράς τη χλώρη* (παραλ. 2 στ.) *αντίς σγουρούς βασιλικούς σκουλήκια φυτεμένα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 597.

περιδιαβαίνω, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 502.

Από το *παραδιαβαίνω* (βλ. ά.) με επίδρ. της πρόθ. *περί*. Τ. *περιδιαβαίννω* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 727). Η λ. και σήμ.

Βαδίζω γύρω από κ. με συγκεκριμένο σκοπό, περπατώ ολόγυρα: *Που θεν να δει να λυπηθεί, να κλαύσει η καρδιά του,| ας πάγει να περιδιαβεί στον Τούρκον το φουσσάτον,* (παραλ. 1 στ.) *να δεις τους χριστιανούλλικους είντα τους πολεμούσιν·| δεν τους διδούν ψουμίν να φαν ούτε νερόν να πιούσιν* Θρ. Κύπρ. Μ 459.

περιδιάβασις -ση η, Διγ. Α 293, Χρον. Μορ. Ρ 8295, Θησ. Γ' [8^{7}], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 2931, Πηγά, Χρυσοπ. 197 (20), Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ $85^{7-8, 18, 22}$, 87^{8}, Hagia Sophia f 602^{11-12}, Πανώρ. Πρόλ. 14, Γ' 225, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 62, Β' 46, Γ' 118, Δ' 10, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 3, 135, Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 116^{36}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 136, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 12, Σουμμ., Παστ. φίδ. Υπόθ. [29], Α' [52], Ε' [1511], Φορτουν. (Vinc.) Α' 3, Γ' 296, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 26. — Βλ. και *παραδιάβασις -ση*.

Από το *περιδιαβάζω* και την κατάλ. -σις/-ση ή από το *παραδιάβασις -ση* με επίδρ. της πρόθ. *περί*. Η λ. *περιδιάβασις* στο Du Cange, App. altera, στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σε έγγρ. του 16. αι (Μέρτζιος, Προσφ. Κυριακ. 478)· βλ. και LBG. Η λ. *περιδιάβαση* στον Κατσαΐτ., Θυ. Ε' 408, 695, Κλ. Γ' 336 και σήμ.

1) Περίπατος, σερ(γ)ιάνι: *εις όποια τσ' ήθελε φανεί τση χώρας άλλα μέρη| να 'βγει* (ενν. η Ερωφίλη) *για περιδιάβαση, δεν ήθελε άλλο χέρι| στη στράτα να τηνε κρατεί, μονάχας το δικό μου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 158· *αφού απογευθείς ή δειπνήσεις, ... μην υπάγεις να κοιμηθείς ..., αλλά ύπαγε εις περιδιάβασιν ή α δεν σου βολεί να έβγεις από τον οίκον σου, σολατσάριζε ολίγην ώραν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 182· *το πήρε* (ενν. το παιδί) *η νένα του μες στη δική τση αγκάλη| να πάει για περιδιάβαση κάτω στο περιγιάλι* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 532. **2)** Γλέντι, γιορτή, ξεφάντωση (πβ. ξεφάντωσις -ση 1α): *Τ' άρματα ... μπορείς να βγάλεις τώρα,| γιατί μαλιές δε γίνουνται στην εδική μας χώρα·| γάμοι και περιδιάβασες, ξεφάντωσες και σκόλες| γίνουνται 'ς τούτους τσ' όμορφους τόπους τσι μέρες όλες* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 161· *Περιλαμπάνει και φιλεί και δεν τονε χορταίνει| το φίλο τον του ακριβό ...| Λογιάσετε πόσες χαρές ήσαν την ώρα εκείνη| και πόση περιδιάβαση σ' όλη τη χώρα εγίνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1458· *τ' όνομα αυτουνού, που το μισάς ατή σου|* (παραλ. 1 στ.) *δεν θες να τόχεις μετά σε, στες περιδιαβασές σου,| ούτε σε μέρος να θωρεί, εις τες ξεφαντωσές σου* Σουμμ. Παστ. φίδ. Γ' [1243]. **3α)** Ευχαρίστηση, ψυχαγωγία: *αφήτε άλλα βιβλία ψευδή τε και μάταια, ..., οπού ούτε την ψυχήν ωφελούσιν ούτε το σώμα σας, και μόνον ετούτο αναγνώθετε διά περιδιάβασιν και διά την υγείαν του σώματος* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 132· **β)** χαρά, αγαλλίαση: *ο νους μου ο φοβιζάμενος, γρικώντας τ' όνομά σου* (ενν. Κασσάνδρα μου ακριβή),| *να διώξει την τρομάρα μου, κι από 'δεπά με πλήσο| δρόσος και περιδιάβαση σπίτι μας να γυρίσω;* Κατζ. Α' 12. **4)** Ερωτικό παιχνίδι: *για να μη μπορούσινε πλιο να τση τονε πάρου,* (παραλ. 1 στ.) ... *μ' έκαμε ... έναν όμορφο περβόλι να 'ρδινιάσω,| για να μπορεί ... εισέ χαρά μεγάλη| με πλήσες περιδιάβασες τσ' αγάπης, στην αγκάλη την εδική τση πάντα τση χωσμένο να τον έχει* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 54· (μεταφ. προκ. για τόπο εξαιρετικά ωραίο

και ειδυλλιακό που ευνοεί την εκδήλωση έντονης ερωτικής επιθυμίας, πόθου): *παντοτινή παράδεισος* (ενν. *τούτοι οι τόποι*) *πάσα λογής αθρώπου,| ξεκούραση του λογισμού κι ανάπαψη του κόπου·| του πόθου περιδιάβαση, τσ' αγάπης περιβόλι, τω κορασώ ξεφάντωση και τω νεράιδω σκόλη* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 77. **5)** Αντικείμενο χλευασμού, περίγελος: *Τέτοιες ήτον οι εντροπές και ζάλες των Εβραιων,| οπούτον περιδιάβασις και γέλια των Ρωμαίων* Μαρκάδ. 618.

Φρ. 1) *(Ε)παίρνω περιδιάβαση* = (α) περπατώ για διασκέδαση ή αναψυχή, κάνω βόλτα: *στο περβόλι ηθέλησεν εκείνη την ημέρα| να πάρει περιδιάβαση τ' αφέντη η θυγατέρα| κι ορέγετο να συντηρά τα δεντρικά που ανθούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1842· (β) δοκιμάζω κάπ. ευχαρίστηση, απολαμβάνω: *να δείτε και τσι γάμους της πριχού διαβεί το βράδι·| χαρά και περιδιάβαση να πάρετε μεγάλη* Πανώρ. Πρόλ. 79· *ελόγιαζα να μην ψηφώ μηδ' άλλους μηδέ τούτο| και μόνο περιδιάβαση να παίρνω στο λαγούτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 950· *ας μου ήτον μπορετόν, μαζί με τον Μυρτίνον,| χαρές και περιδιάβασες να 'παιρνα μετ' εκείνον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' 708. **2)** *Πιάνω περιδιάβαση* = γλεντώ, δοκιμάζω κάπ. απόλαυση (πβ. *ξεφάντωσις -ση* Φρ. 2): *στέκει ο Ρινάλδος σε χαρές από ταχύ ως το βράδυ| και τον αθό τση νιότης του δεν του πονεί πως χάνει| σε πλήσες περιδιάβασες οπού όλη μέρα πιάνει* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 4· *Τσ' έγνοιες τυχαίνει 'ς μια μερά ν' αφήσει όποιος λογιάσει| σε τούτο τ' ομορφότατο περβόλι να περάσει| και να 'ρδινιάσει την καρδιά να πιάνει απού τη χέρα| του πόθου περιδιάβασες περίσσες κάθα μέρα* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 30.

περιδιάβασμαν το· *περιδιάβασμα(ν)*. — Βλ. και *παραδιάβασμαν*.

Από τον αόρ. του *περιδιαβάζω* και την κατάλ. *-μαν*. Ο τ. *περιδιάβασμα* στο Βλάχ. και σήμ.

1) Περίπατος, βόλτα: *επήγαινεν* (ενν. *η θαυμαστή κόρη*) *μ' αρχόντισσες και δούλες ως ην τάξη.| Πολλά πιοτά και φαγητά επήρασιν μαζί τους| εις τα περιδιαβάσματα να 'χουν για τη ζωή τους* Διγ. Ο 136. **2)** Διασκέδαση: *ορίζει τους μεσάζοντας και όλους τους άρχοντάς του| να επάρουν τον νεότερον έως των παλατιών| ... εκείνον να ποιήσουν,| δείπνον και περιδιάβασμαν και κουρτεσιάν μεγάλην* Φλώρ. 612.

περιδιαβασμός ο, Πουλολ. (Τσαβαρή)² κριτ. υπ. μετά στ. 154, Λίβ. Ν 2894. — Βλ. και *παραδιαβασμός*.

Από τον αόρ. του *περιδιαβάζω* και την κατάλ. *-μός*.

α) Διασκέδαση, ευχαρίστηση: *με συντροφίαν ευγενικήν συντροφιασμένος ήτον* (ενν. *ο Φλώριος*),| *γεράκια και ζαγάρια, φαλκώνια και ξεπτέρια| τάχα διά περιδιαβασμόν και διά παρηγορίαν διά να υπάγει με χαράν, θλίψιν να μη ενθυμείται* Φλώρ. 293· *Μην ακαρτερείς ότι έχομε μαλέα.| Άφες τους περιδιαβασμούς, γροίκα για το φουσσάτο,| να μη μας βάλουν εδεπά όλους απάνω κάτω* Αλεξ². 23· **β)** ερωτικό παιχνίδι: *ωσάν γυναίκα του λοιπόν μετ' αύτην* (ενν. *τη Ρωξάνη*) *εκοιμήθη* (ενν. *ο Αλέξανδρος*).| *Εκάμαν περιδιαβασμούς κι εκείνα που βοδώσα,| δεν έχω χείλη να τα πω, 'δέ συντυχιά, 'δέ γλώσσα* Αλεξ². 1505.

περιδοξάζω.

Από το επίθ. *περίδοξος* και την κατάλ. *-άζω*.

Αποδίδω μεγάλες τιμές σε κάπ.: *Ήλθε καιρός, εμίσευσαν οι άρχοντες εκείνοι·| ετίμησέν τους εύμορφα, επαρεξέβαλέν τους| ο μέγας Ιουστινιανός, επεριδόξασέν τους* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 794.

περίδοξος, επίθ., Βίος Αλ. 5851, Σωσ. 6, Ιστ. Βλάχ. 1381, Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ. 120[34].

Από την πρόθ. *περί*, το ουσ. *δόξα* και την κατάλ. *-ος*. Η λ. τον 6. αι (TLG· βλ και LBG, Steph., Θησ., Lampe, Lex., στη λ.), στον Πορφυρογ., Έκθ. 58, σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Ivir. II 34[7]), στον Ευστ. (TLG) και στο ΑΛΝΕ.

1α) (Προκ. για πρόσωπο) ένδοξος, ξακουστός: *Ην δε τις Θεσσαλονικεύς ...| καλός, θαυμασιότατος, ...| περίδοξος, περιφανής* Βίος Αλ. 1064· *Εύχομαι, τέκνα μου καλά, θρέμματα της ψυχής μου,* (παραλ. 2 στ.) *να γένησθε περίδοξοι και διάδοχοι του κράτους* Αχιλλ. (Smith) N 1533· **β)** (προκ. για κτίσμα ή πόλη) φημισμένος, περίφημος: *ως φιλόστοργος υιός κηδεύσας τον πατέρα* (παραλ. 2 στ.) *διά τον πόθον τον αυτού παρέλαβε μητέρα| εν οίκῳ τῳ περιφανεί, τῳ περιδόξῳ εκείνου* Διγ. Z 4015· *Έχων ουν ο δεσπότης γνησίους συγγενείς από των εντίμων αρχόντων της περιδόξου μεγαλοπόλεως Φλωρεντίας* Ιστ. Ηπείρ. XL[2]· *Ω κάστρο μου περίδοξο, τάχατες όσοι ζούνε| τάχατες να σε κλαίσινε και να σ' αναζητούνε;* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 573[21]. **2)** Που προσδίδει σε κάπ. δόξα, φήμη: *τιμής γαρ απελαύσαμεν ημείς παρ' Αλεξάνδρου| μεγίστης τε και κρείττονος και λίαν περιδόξου,| εμέ δε κατοικτείρησεν ουχ ως εχθρών μητέρα,| αλλά δοξάζει μοι καλώς ως την Ολυμπιάδα* Βίος Αλ. 3317.

περιδραμός ο, βλ. *παραδαρμός*.

περιδράττομαι.

Το μτγν. *περιδράττομαι*.

Κρατώ σφιχτά κ.: *θηρώνται* (ενν. *οι ιέρακες*) *διά τούτων* (ενν. *των ποδών*) ... *και της τροφής εν μάλα περιδραττόμενοι το ίσον βούλονται ταύτης ηδέως τῳ ράμφει και αναλαμβάνουσι* Ιερακοσ. 492[16].

περιδρομή η.

Το αρχ. ουσ. *περιδρομή*. Η λ. στον Αρμεν., Εξάβ. Α' 4, 31 σχόλ.

Πέρασμα, παρέλευση χρόνου (πβ. *παραδρομή* 1α): *μετά πολλήν περιδρομήν ανεψηλάφησάν με,| ηύραν με κείμενον νεκρόν, βλέπουν, ηγνώρισάν με* Λίβ. P 1103.

περίδρομος ο.

Το αρχ. ουσ. *περίδρομος*. Η λ. και σήμ.

1) Περιοδεία: *οι τέσσαρές τε συγγραφείς οι των Ευαγγελίων* (παραλ. 1 στ.) *τους τέσσαρας τους κοσμικούς τόπους τους τετρακέντρους| κατέσχον τοις διδάγμασι των ιερών λογίων| και πάντα τῳ κηρύγματι διέδραμον τον κόσμον.| Και τι το κέρδος του καλού δρόμου και περιδρόμου;* Γλυκά, Αναγ. 264. **2)** Μεγάλη ποσότητα φαγητού (Για το πράγμα βλ. Παπαδ. Α., ΛΑ 5, 1950, 29-31, Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ. IV 10-11· βλ. και Georgac., Αφ. Τριαντ. 530-532): *εμήνυσε* (ενν. *ο Σεκέλ Μωυσής*) *να κατεβεί εδώ εις την Βλαχίαν| με όλα τα φουσσάτα του και με πολλήν στρατείαν* (παραλ. 2 στ.). *Ο δε*

Σερμπάνος ...| (παραλ. 5 στ.) αποκρισάρην έστειλε και δώρα να του πάγει,| χαρίσματα και τίποτες περίδρομον να φάγει,| να παύσει εκ τον πόλεμον Ιστ. Βλαχ. 122.

περιέκλαμπρος, επίθ.

Από την πρόθ. *περί* και το επίθ. *έκλαμπρος*. Ρ. *περιεκλάμπω* τον 9. αι. (LBG).

Πολύ λαμπρός: *έτεκαν παίδα θαυμαστόν, τον Διγενήν Ακρίτην,| φωστήραν τον αυγερινόν, ήλιον τον φωσφόρον| και περιέκλαμπρον* (περιέλαμπρον χφ, διορθώσ.· βλ. Καραγιάννη, Διγενής, 91, Αλεξίου [Διγ. Esc. σ. 86]) *το φως εις άπασαν την κτίσιν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 221.

περι(ε)μπήγω.

Από την πρόθ. *περί* και το *(ε)μπήγω*.

Μπήγω, χώνω στο έδαφος: *Είτα τάφρον όρυξαν βαθείαν και χάρακα περιέμπηξαν* Ψευδο-Σφρ. 238[24-25].

περιεμπρός, επίρρ.· *περιομπρός*.

Από την πρόθ. *περί* και το επίρρ. *εμπρός*.

(Προκ. για κείμενο, αφήγηση) προηγουμένως, πρώτ' απ' όλα: *Θαυματουργεί την σήμερον το πανάγιον μνήμα| και όστις δεν πιστεύει αυτό έχει μεγάλο κρίμα.| Περιομπρός θέλω ειπεί αυτήν την ιστορία,| εκ τον νου σας δ' εβγάλετε πάσαν γαρ απορία* Προσκυν. Ιβ. 845 147.

περιέρα η· *μπιριέρα*.

Από το ιταλ. *perièra* (Battisti-Alessio, Diz. etim.) ή το αρχ. γαλλ. *perrière* (Godefroy, Lex. de l' anc. franç., λ. *perriere*, Gr. d'Hauterive, Dictionn., λ. *perier*)· πβ. όμως και αρχ. γαλλ. *pierrier* (DDM, Dictionn. étym., λ. *pierre*). Ο τ. (*μπιργιέρα*) και σήμ. στο ιδίωμα της Μυκόνου, όπου και τ. *πρι(γ)έρα*, με διαφορ. σημασ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *μπίργια* και *πρι(γ)έρα*). Τ. *μπεριέρα* σε δημ. τραγ. του 18. αι. (Poèm. hist. 246[25]). Η λ. στο Somav.

Είδος κανονιού που εκτοξεύει πέτρες: *Που 'χε κτυπήσει* (ενν. *ο Μπαστιά Βινιέρι*) *τον πασιά* (ενν. *το κάτεργον*) *με μια χοντρή μπιριέρα| κι ευθύς τα τουλουπάνια τους επήγαν στον αέρα* Αλ. Κύπρ. 2466.

περιεργάζομαι, Σπαν. Β 450, Καναν. (Pinto) 412, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 57, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 259, Λαυρ., Οπτασία Σ. 109, Πηγά, Χρυσοπ. 257 (20), Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 25[10]· μτχ. ενεργ. ενεστ. *περιεργάζων*, Πηγά, Χρυσοπ. 182 (31).

Το αρχ. *περιεργάζομαι*. Η μτχ. ενεργ. ενεστ. *περιεργάζων* τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. *περιεργάζω*). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Αντιχάρ. Ανδρ. 115). Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1α) Κοιτάζω, παρατηρώ προσεκτικά: *εις την εκκλησίαν του Θεού ... οι άνδρες στήκετε κατά ανατολάς ... και μη στρέφεσθε όπισθεν και περιεργάζεσθε ποία των γυναικών εστίν ευμορφότερη, ποία δε καλοστόλιστος, ποία δε λευκότερη και ποία*

σιτόχροος Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 62· *επεριεργάζετον* (ενν. *ο Θησέος*), *έμορφα και καθάρια,| των πάντων τα καμώματα, τες κοπανές που κρούσι.| Και τις τον θάνατον ... για την τιμήν γυρεύει,| και τις πάλι εφοβάτονε με δόξα να 'ποθάνει.* (παραλ. 3 στ.) *όλα 'βλεπεν, εμέτρα τα* Θησ. Η' [90[1]]· **β)** παρατηρώ, προσέχω· αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω: *ήτον ο Ξάνθος πολλά πικραμένος, πλην ο ξένος δεν το επεριεργάσθην* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 75[29]· *εγώ* (ενν. *ο λύκος*) *εθάρρεσα, κυρά μου, εις εσένα* (ενν. *την αλουπού*),| *να μη σε λάθει τίποτες εις όλην σου την γνώσιν*| *και ου περιεργάστηκα τούτου* (ενν. *του γαδάρου*) *την πονηρίαν* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 359. **2α)** Μελετώ, ερευνώ κ. σε βάθος: *πολλοί των ανθρώπων έχουν τινάς λογισμούς πιθανούς και περιεργάζονται την Θείαν Γραφήν διεστραμμένα και κακά και θέλουν να δείχνουν ότι ηξεύρουν πολλά γράμματα και θέλουν να δείχνουν την ψευδοσοφία τους με τα μυστήρια του Θεού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 300[r]· *Όλως, αδελφοί, κίνδυνος είναι να περιεργάζεται τινάς τα δόγματα του Θεού. Άνθρωπε, αν έχεις τον Θεόν σοφόν και αγαθόν και ανακρίνεις τα δόγματά του και εξετάζεις τα με την σοφίαν, ωσάν να εφοβούσουν να μην ήταν και φρόνιμα ή καλά* ... Πηγά, Χρυσοπ. 179 (19)· *Εκεί λοιπόν, αδελφέ, εις εκείνον το ύψος της υπερθέου θεότητος, μη μου υψώσεις τον νουν να περιεργασθείς «όσα σκέπει γνόφος»* Πηγά, Χρυσοπ. 258 (22)· **β)** αναζητώ, ψάχνω τρόπο: *πάντα περιεργάζεται* (ενν. *η γυνή*) *το πώς να σε ξηράνει* Συναξ. γυν. 308. **3)** Εκδηλώνω περιέργεια, αναρωτιέμαι για κ.: *Ο δε άγροικος εκείνος ουδέν εκατάλαβε να περιεργαστεί διά ποίαν αιτίαν τον προσκαλεί, μόνον εσηκώθη και ηκολούθησεν τον Αίσωπον* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 24[13]. **4α)** Παραπλανώ, εξαπατώ: *όσοι περιεργάζονται τον φίλον τους με δόλον και κακίαν βλάπτουσι μάλιστα τον εαυτόν τους* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 64· **β)** μηχανεύομαι: *ουδέ καταδέχομαι* (ενν. *εγώ, η αλουπού*) *να πάγω να δουλέψω,| μόνον περιεργάζομαι το τι να πα να κλέψω* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 226.

Β' Αμτβ. **1)** Παρατηρώ, εξετάζω προσεκτικά: *Εβλέπω, περιεργάζομαι, έχει κάτον η γραία,| χοντρόν κατσάκιν κόκκινον, την τρίχα μου ομοιάζει* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 171. **2)** Ενεργώ πονηρά: *ημείς επήραμεν τα στρώματα και άλλα σκεύη, οπού ποτέ δεν ελαφρώνονται, και αυτός ο σαπρός* (ενν. *ο Αίσωπος*) *επεριεργάσθη και επήρε το ψωμί, οπού δαπανάται και τρώγεται, και ευκαίρωσε την σπυρίδαν* του Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 7[26].

περιεργία η· *περιέργεια.*

Το αρχ. ουσ. *περιεργία*. Για τη λ. και τον τ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 14, 1902, 239. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Έντονη επιθυμία κάπ. να μάθει κ., περιέργεια (η σημασ. μτγν.): *Λέγει τους* (ενν. *ο αρχιερεύς*)· *«'πέτε του αύριον πως ένας Αθηναίος| θέλει φανεί να διαλεχθεί μ' αυτόν, ...* (παραλ. 4 στ.)». *Έτσι λοιπόν ο αρχιερεύς και ο κλήρος πάμεν όλοι| στον Άγιον Γεώργιον ...| οπού εδεκεί πολλά θρονιά ήσαν ετοιμασμένα| και με περιεργίαν τους πολλοί μας αναμένα* Λίμπον. Επίλ. 50· **β)** υπέρμετρο ενδιαφέρον που φτάνει μέχρι και την ανάμειξη σε ξένες υποθέσεις, πολυπραγμοσύνη: *Η περιέργεια είναι προσποίησις λόγων και έργων με αγάπην, ο δε περίεργος είναι τέτοιας λογής: Σηκώνεται και τάζει εκείνα οπού δεν δύνεται να κάμει ... αναγκάζει τον δουλευτήν να κερ-*

νά περισσότερον κρασί παρά οπού δίνονται να πίουσι οι φίλοι του Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 127. **2)** Μαγγανεία, μαγικό κόλπο: *Εκεί απού ήκανεν* (ενν. *ο μοναχός Παρθένιος*) *την προσευχήν διά τον νεκρόν ... βλέπει τον νεκρόν και αρχίζει και εσάλευγε και σφίγγουσιν οι σάρκες του ... και ο μοναχός ελόγιασε πως είναι φάντασμα ή τίποτας περιεργία του διαβόλου* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 432.

περίεργος, επίθ., Ερμον. Δ 188, Ζ 95, Zygomalas, Synopsis 267 Π 51, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 23[31].

Το αρχ. επίθ. *περίεργος*. Η λ. και σήμ.

1) Που αναμειγνύεται σε υποθέσεις οι οποίες δεν τον αφορούν, πολυπράγμονας (βλ. *περιεργία* 1β): Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 127. **2α)** Πονηρός: *Και λέγει τον* (ενν. *ο Ξάνθος στον Αίσωπο*)· *«Φεύγε· επειδή περίεργον είπες τον φίλον μου, φέρε απερίεργον άνθρωπον να με το αποδείξεις», ήγουν απονήρευτον άνθρωπον* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 23[33]. **β)** επίβουλος, δολοπλόκος: *πάσαν μισώ περίνοιαν, πάσαν μισώ διπλόην,| ου φέρω τι περίεργον, ουδέ μετέσχον δόλου·| βδελύσσομαι τα σκάνδαλα, το μίσος, την μανίαν| και φεύγω το μνησίκακον ως φεύγει τις τον όφιν* Γλυκά, Στ. 554· *ουκ ηνέσχετο* (ενν. *ο Μουσουλμάν*) *... φοβούμενος αεί τας ραδιουργίας του Τζινεήτ· ην γαρ ο Μουσουλμάν τοσούτον αγαθός και απλούστατος όσον ο Τζινεήτ πονηρός και περίεργος* Δούκ. 121[34]. **γ)** (νομ., προκ. για κάπ. που ενέχεται για απάτη οικονομικής φύσεως): *Οπού δείχνει ενέχυρον ένα πράγμα εις πολλούς, ενέχεται ως κακότροπος και περίεργος, και παιδεύεται και σωφρονίζεται, μη ακαταστατείν και αδικείν* Zygomalas, Synopsis 297 Υ 24.

περιέργως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *περιέργως*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

1) Με ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα, με επιμέλεια: *Τας δε σκευάς τας μεγίστους εκείνας ... έστησαν περιέργως εις τόπον εν ῳ σούδαν ουκ είχεν ομοίαν σουδών των ετέρων, αλλά κεχαλασμένη υπήρχεν, και έκπαλαι γέμουσαν χώμαν* Καναν. (Pinto) 96. **2)** Με έξυπνο και πονηρό τρόπο: *Οι δε Αλβανίται τοσούτον πλούτον δραξάμενοι, την πανουργίαν του Θωμά, ουκ εξέφυγον, αλλ' αυτούς περιέργως επιπηδά και ασφαλώς αυτούς εν τη φρουρᾷ αποκλείει* Ιστ. Ηπείρ. XVIII[2].

περιέρχομαι, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 84[v]· μτχ. ενεστ. *π ε ρ ι ε ρ χ ά μ ε ν α*, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 108[22].

Το αρχ. *περιέρχομαι*. Η λ. και σήμ.

(Μτβ. και αμτβ.) περιφέρομαι, τριγυρίζω: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. θ' 35, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 45[37].

Φρ. *περιέρχεται η νόσος* = αρρωσταίνω: *Τότε πείραν ο θαυμαστός πρώτον θλίψεως έσχε,| μαθών γαρ νόσον τῳ πατρί περιελθούσαν τότε* Διγ. (Trapp) Gr. 3248.

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. στον πληθ. ως ουσ. = οι πλανήτες: *ήκουσα δυνατός τεχνίτης ένι* (ενν. *ο Κτεναβώ*) *εις του ουρανού τα περιερχόμενα* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 109[22].

περιεστρέφω, βλ. *περιστρέφω*.

περιέχω, Ελλην. νόμ. 548[22], Χειλά, Χρον. 350, Σεισμολ. (Οικονόμου) 31· γ' πληθ. παρατ. *επεργείχαν*.

Το αρχ. *περιέχω*. Η λ. και σήμ.

1) (Προκ. για τόπο) περικλείω: Χρον. Μορ. Η 1404. **2)** Περικυκλώνω κάπ. με εχθρική διάθεση· (εδώ μεταφ.): *Λοιπόν αστόχησεν* (ενν. εις άνθρωπος) *τες συμφορές οπού τον επεργείχαν, ήγουν τον μονοκέρωτον, οπού εζήτα να τον καταφάγει, κάτωθεν τον δράκοντα όπου ήθελε να τον καταπίει* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 64[1]. **3)** Περιλαμβάνω, περιέχω **α)** (μέσ.): Zygomalas, Synopsis 220 Λ 6· **β)** (προκ. για επιστολή ή έγγραφο, ήδη μτγν· εδώ με επόμ. τον προσδιορ. *ούτως*) αναφέρω: *ο δε βασιλεύς Ιωάννης ταύτα μαθών έστειλε πρέσβυν προς τον πενθερόν μετ' επιστολής περιεχούσης ούτως ... Εγώ μεν πολλάκις ...* Ψευδο-Σφρ. 184[29]· (σχ. έλξης): *Πρότερον γράφει ο νοτάριος: Απόφασις πληρεστάτη· «Έμπροσθεν εμού του νοταρίου και μαρτύρων των κάτωθι δηλωθησομένων ο πανιερώτατος και θεοτίμητος επίσκοπος Αρσενόης, πρόεδρος πόλεως και ενορίας Πάφου, έκδωκεν πληρεστάτην απόφασιν περιέχων ούτως: «Γινεσκέτωσαν πάντες ...»* Ελλην. νόμ. 522[21]. **4)** Φροντίζω, προστατεύω κάπ.: *Εσένα, φως μου, φύλαξα ως κόρην οφθαλμού μου,| και ως χρυσούν εγκόλπιον περιεσκέπαζόν σε*, (παραλ. 2 στ.) *ώσπερ τρυγόνα μοναχή σε περιείχον πάντα* Διγ. Α 4491. **5)** (Με τη λ. *δούλος*) αιχμαλωτίζω κάπ., στερώ από κάπ. την ελευθερία του: *σκάνδαλόν τινες χαιρέκακοι διεφήμισαν ότι έστι* (ενν. ο πατριάρχης *Διονύσιος*) *περιτετμημένος παρά των Ισμαηλιτών ων περιέσχον αυτόν δούλον* Ιστ. πολιτ. 41[19].

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = (πλεοναστικά) που διοικεί, που έχει την εξουσία/την ισχύ: *απέστειλεν ο πρίγκιπας μαντατοφόρους δύο| στην περιεχούσαν κεφαλήν όπου ήτον στον Μορέαν* Χρον. Μορ. Η 8675· *Εκείνος γαρ εκράτει τότε μόνος το από μέρος του τόπου, το νυν και υπό την σήμερον υπό των Βενέρων αρχόμενον κατά μέρος· περιέχουσα δύναμιν εκ της γραφής εκείνης, ότι είναι οικοκύριος εις τον ναόν του αγίου Θεοδώρου* Χειλά, Χρον. 351.

Το αρσ. της μτχ. ενεστ. στον πληθ. ως ουσ. = οι πλούσιοι: *Εάν σεισμός γένηται εν ημέρα πολύς, ταραχαί και πολέμοι έσονται, οι περιέχοντες απολούνται και οι πένητες πλουτήσουσι* Σεισμολ. (Οικονόμου) 22.

περιζωγραφισμένος, μτχ. επίθ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 942, 1103. — Πβ. και *περιστορισμένος*.

Από την πρόθ. *περί* και τη μτχ. παρκ. του *ζωγραφίζω* ως επίθ.

Ζωγραφισμένος ολόγυρα: *Και κύκλωθεν της εκκλησιάς εισίν εικόνες άλλαι,| άσπερ ανεστηλώσαντο μονάζοντες οι πάλαι·| έχει δε και ως στέφανον περιζωγραφισμένον| κύκλω με τα κλαδόφυλλα καταπεπυκνωμένον* αυτ. 1095.

περιζώνω.

Από τον αόρ. *περιέζωσα* (TLG) του μτγν. *περιζωννύω* (L-S Suppl.· βλ. και LBG). Η λ. σε έγγρ. του 19. αι. (Καδάς, Βυζαντ. 15, 1989, 440) και σήμ.

I. Ενεργ. **1)** Περιβάλλω· (προκ. για κτήριο) ενισχύω με στηρίγματα: *Εξέπεσεν η τρούλλα της εκκλησίας, ... και έφερον μαστόρους· ... Και εποίησαν οι μαστόροι τότε καμάρας εις τον ναόν από κάτωθεν έως άνω, και διά μέσου σφενδόνια, και περιέζωσαν*

τον ναόν, και εκρατήθη από τότε και στήκεται μέχρι του νυν Χειλά, Χρον. 350. **2)** Φρ. *περιζώνω την ισχύν μου* = θωρακίζομαι με δύναμη (πβ. Π.Δ., Ιερ. 1, 17): *επεί 'σαι* (ενν. *άνθρωπε*) *μέγας, δυνατός και βασιλεύς εις όλα,| περίσφιγγε την μέσην σου, ως ο Δαβίδ βοά σοι,| την ισχύν σου περίζωσε ως επί των μηρών σου,| και να νικήσεις λέοντα και δράκοντα νοητόν τε* Φυσιολ. (Legr.) 172.

II. Μέσ. **1α)** (Με αιτιατ. πράγματος) φορώ κ.: *Απείτις ο Αρμάκιος είδε ξεστολισμένο| το Βασιλίσκο και ρασά μαύρη περιζωσμένο,| τότε εθυμώθη αδυνατά* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 128· **β)** (προκ. για όπλα) φορώ, ζώνομαι: *Και ώσπερ λάμπει ο ήλιος εν μέσω των αστέρων,| ούτως και ο Αλέξιος μέσον των νεωτέρων,| έλαμπεν το στρατόπεδον, τα νέα παλικάρια,| περιζωσμένα τα άρματα, βαστώντα τα κοντάρια* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 808. **2)** Διακοσμώ, ποικίλλω κ.· (εδώ σε μεταφ.): *Κι αν έν' κι η τύχη ανοίγει μου χρυσοπελεκημένες| τες πόρτες και μ' ατίμητες πέτρες περιζωσμένες* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 236.

περίζωσμαν το.

Το μτγν. ουσ. *περίζωσμα* (L-S, λ. *περίζωμα*, TLG). Η λ. στον τ. *περίζωσμα* στο ΑΛΝΕ.

Αυτό με το οποίο κάπ. περιβάλλει γύρω γύρω το σώμα του, ιδίως την περιοχή της μέσης και των λαγόνων: *Ιδών η Εύα τον καρπόν ότι καλός εις βρώσιν| ήπλωσε γαρ και έφαγεν και τον Αδάμ εδώκεν.| Και ευθύς απεγυμνώθησαν μέσον του Παραδείσου| ... Λαβών τα φύλλα της συκής περίζωσμαν εποίκαν| ίνα φορέσουσιν αυτό μη τους ιδεί ο δεσπότης* Αλφ. 21[21].

περιήγησις η.

Το αρχ. ουσ. *περιήγησις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *περιήγηση*.

Επίσκεψη που κάνει κάπ. σε έναν τόπο για να τον γνωρίσει, να δει τα αξιοθέατα ή για απλή αναψυχή· (εδώ προκ. για μοναχό) περιπλάνηση (βλ. και *περιηγητής*): *Έτι προστάζω ... Τους περιηγητάς τους* (ενν. *των μοναχών του Σιναίου όρους*) *να μη τους εμποδίζει τινάς από την περιήγησίν τως* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 272.

περιηγητής ο.

Το αρχ. ουσ. *περιηγητής* (TLG). Η λ. και σήμ.

Αυτός που επισκέπτεται έναν τόπο για αναψυχή ή για να μελετήσει τα αξιοθέατα και τον τρόπο ζωής των κατοίκων του· (προκ. για μοναχό) αυτός που δε ζει συνέχεια στον ίδιο τόπο, ο περιπλανώμενος (βλ. ODB, λ. *monk*): *Έτι προστάζω ... Τους περιηγητάς τους* (ενν. *των μοναχών του Σιναίου όρους*) *να μη τους εμποδίζει τινάς από την περιήγησίν τως* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 272· (εδώ σε θέση επιθ.): *Λοιπόν, οπόταν τινάς από τους μοναχούς περιηγητάς θέλει κατοικήσει εις κανένα όρος ή κορυφήν ή σπήλαιον ή χωρίον και τόπον οικούμενον ή περιγιάλι ή αμμουδιά ή εις μοναστήριον ή εκκλησίαν και οίκον ευκτήριον, εγώ είμαι* (ενν. *ο Μωάμεθ*) *εν μέσω αυτών προστάτης και φύλαξ* αυτ. 271.

περιθαλασσία η, Συμμ., Ρεμπελ. 179. — Πβ. και *περιθάλασσον*.

Από το ουσ. παραθαλασσία η (βλ. ά.) με επίδρ. της πρόθ. περί (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 311). Ουδ. περιθαλάσσιο (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. παραθαλάσσιο, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.) και περ'θαλάσσιο ιδιωμ. (Κουθασανάς, Λεξ. Μυκόν.). Επίθ. περιθαλάσσιος ιδιωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης Γ' 58) και στο Βλαστού, Συνών.[2] Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 399)· βλ. και LBG.

Ακρογιαλιά, ακτή: *Και την ώρα αυτή ήρθε πολλή φορτούνα εις την θάλασσα και ετσακίστησαν τα περισσότερα κάτεργα και τα έριξε όξω εις την γη. Και εδράμανε οι Μαμαλούκοι εις την περιθαλασσία και εσκοτώσανε πολλούς Τούρκους, οπού εβγαίναν από τα κάτεργα μισοπνιμένοι* Χρον. σουλτ. 126[30].

περιθάλασσον το. — Πβ. και *περιθαλασσία.*

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *θάλασσα* με αλλαγή γένους (πβ. ά. *παραπόταμον*). Η λ. στο Meursius (*περιθάλασσο*), σε έγγρ. του 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 445)· βλ. και LBG, λ. *περιθαλασσία.*

Ακρογιαλιά, ακτή: *Τόπος ήτον θαλάσσιος, φώκες ήσαν μεγάλες,| ωσάν εκείνες το λοιπόν ποτέ ουκ είδα άλλες.| Φίλοι μου με παρακαλούν οπίσω να γυρίσω,| εγώ δεν ήθελα ποσώς αυτείνους για ν' ακούσω.| Πάλι εκαταντήσαμε εις έρημον γαρ τόπον| κι ήλθαμε 'ς περιθάλασσον με βια πολλή και κόπον* Αλεξ.[2] 1664.

περιθάλπω.

Το αρχ. *περιθάλπω* (TLG). Η λ. και σήμ. λόγ.

Φροντίζω, προστατεύω κάπ. (η σημασ. μτγν.): *φιλανθρώπως εις μακροθυμίαν τους απίστους περιθάλπεις* (ενν. συ, Μουράτ). *Ουκ έστιν ουν τούτο, ουκ έστι Θεώ βουλητόν, αλλ' η μάχαιρά σου φαγέτω κρέα των ασεβών* Δούκ. 261[14].

περιθαυμάζω.

Από την πρόθ. *περί* και το *θαυμάζω* με επίδρ. της πρόθ. *παρά.*

Α' (Μτβ.) απορώ, εκπλήσσομαι με κ.: «*Λέγουν εις πέτρα αν σταλαγμός συχνάζει να σταλάζει* (παραλ. 1 στ.), *το κατ' ολίγον ολιγόν τρυπά το το λιθάριν* (παραλ. 1 στ.). *Και είχα ετούτο θαυμαστό και περιεθαύμαζά το| πώς το λιθάριν δύνεται νερόν να το τρυπήσει ...*» Λίβ. Esc. 1632.

Β' (Αμτβ.) αισθάνομαι μεγάλο θαυμασμό: *Και κάτεργα ο βασιλεύς έβγαλεν εβδομήντα,| εξοπλισμένα, θαυμαστά, καλά ηρματωμένα,| και έτερα τριάκοντα από Θεσσαλονίκης* (παραλ. 1 στ.), *άνδρες καλούς, πολεμιστάς, ...| και ναύτες ...* (παραλ. 2 στ.), *ενέπλησε τα κάτεργα και ναυς τας μαχικάς του,* (παραλ. 2 στ.). *Και τις ου περιθαύμασεν εμβλέπων τα τοιαύτα;* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 132.

περιθαύμαστος, επίθ.

Από το *περιθαυμάζω.*

Άξιος μεγάλου θαυμασμού, εξαιρετικός: *Εκείθεν κατ' ανατολάς υπάς ως έξι μίλια,| Θεοδοσίου την μονήν ευρίσκεις την ιδίαν,| απάνω εις όρος κείται δε και πάλιν κάμπον έχει,| χωράφια περιθαύμαστα* Προσκυν. Ιβ. 535 208[816].

περιθεώριο(ν) το· *περιθώρι.*

Πιθ. από το μτγν. *περιθεωρέω* ή από το αρχ. *περιθέω* (Ανδρ., Λεξ., λ. *περιθώριο*) και την κατάλ. *-ιο(ν)*. Ο τ. (κατά συγκ., βλ. Κοραή, Ατ. Δ' 410) στο Somav. (*περιθόρι*) και σήμ. στον τ. *περιθώριο*. Η λ. ως τοπων. τον 11. αι. (TLG) και σήμ.

Το άγραφο ή ατύπωτο κενό στις άκρες χειρογράφου ή τυπωμένου κειμένου: *Και διατί ... κάποια λόγια της Θείας Γραφής οπού φαίνονται εις κάποιους τόπους να είναι αμφίβολα εις κάποιον τρόπον, από άλλους τόπους φανερούς σαφηνίζονται, εμείς εσημειώσαμεν εις το περιθώρι τους παραλλήλους τόπους, διά να συγκρίνει πασαένας τα δύσκολα· και συγκρίνοντας, έχει τον Θεό ερμηνέα των εαυτού λόγων* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πρόλ. 11.

Η λ. ως τοπων.: *καθαιρέσεις αρχιερέων ... και αύθις συγχωρήσεις, του τε δηλαδή Καβάλας Νεοφύτου ... και του Ελασσώνος Γρηγορίου και του Περιθεωρίου Δοσιθέου* Ιστ. πατρ. 183[4].

περιθορυβίζω. — Βλ. και *περιθορυβώ.*

Από τον αόρ. του *περιθορυβώ·* πβ. και μτχ. επίθ. *θορυβισμένος* (βλ. ά. *θορυβημένος*).

Αναστατώνομαι, ανησυχώ πολύ για κ.: *είδαν τον τόσον πληθυσμόν και το κατουνοκόπιν·| και περιεθορύβιζαν, εσπούδαζαν να μάθουν| τις γαρ η τόση ταραχή των τόσων των ανθρώπων* Λίβ. Esc. 782.

περιθορυβώ. — Βλ. και *περιθορυβίζω.*

Από την πρόθ. *περί* και το αρχ. *θορυβέω.*

(Μέσ.) αναστατώνομαι, ανησυχώ πολύ για κ.: *είδαν τον τόσον πληθυσμόν και το κατουνοτόπιν| και περιθορυβήθησαν, εσπούδαζον να μάθουν,| τις η τοσαύτη θορυβή των τόσων των ανθρώπων* Λίβ. P 521.

περιθριγκώ.

Το μτγν. *περιθριγκόω.*

Περιφράζω· περιβάλλω (χώρο) με κ.: *Ήτον το κτίσμα θαυμαστόν του κουβουκλίου εκείνου.| Εντέχνως πάλιν ίσταντο εκείναι αι καμάραι,| διά κοχλίου γύρωθε και περιθριγκωμέναι* Βέλθ. 449.

περιθυμία η.

Από το ουσ. *επιθυμία* με επίδρ. της πρόθ. *περί·* πβ. όμως και αρχ. επίθ. *περίθυμος.* Τ. *περιθυμιά* στην Κύπρο (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

Έντονη επιθυμία, λαχτάρα: *Άνταν εμάθαν (ενν. οι Γενουβήσοι) τον θάνατον του ρε Πιερ, από την περιθυμίαν τήν είχαν να ταξιδεύγουν εις την ανατολὴν ... ήλθαν εις την Κύπρον* Μαχ. 604[9].

περιθώρι το, βλ. *περιθεώριο(ν).*

περιίστημι.

Το αρχ. *περιίστημι.*

Αμτβ. **1)** (Μεταφ., προκ. για κακό) συμβαίνω, ενσκήπτω: *επεριστάθη τέτοιος| κόψιμος και αφανισμός εις τα δασία τα δένδρα* Θησ. ΙΑ' [21[1]]. **2)** Αντιστρέφομαι, μεταβάλλομαι: Ερμον. Χ 342. **3)** Στέκομαι δίπλα, κοντά (πβ. *παραστέκω* ΙΒ'1α): *Ανέβη, προσεκύνησεν ο δυστυχής τον Χρόνον,| είδε το πώς εκάθηντο απώδε του και απέκει·| μήνες περιειστήκεσαν οι δώδεκα του χρόνου* Λόγ. παρηγ. Ο 466. **4)** Κοντοστέκομαι (εδώ από φόβο): *από μακρά ανέβλεψα και βλέπω αρματωμένους* (παραλ. 2 στ.). *Και εγώ ως τους είδα περισσούς όλους αρματωμένους,| όλοι να έχουσι πτερά και να ανασαίνουν φλόγαν,| τώρα γαρ να βαστάζουσιν σπαθία γεγυμνωμένα,| περιεστάθην άπειρα και εις άδην εκατέβην,| και απήλπισα του ζην με* Λίβ. Ρ 2631.

Η μτχ. παρκ. *περιεστώτες* ως ουσ. = οι παριστάμενοι, οι παρευρισκόμενοι: Πωρικ. (Winterwerb) II 36.

περιιστορισμένος, μτχ. επίθ. — Πβ. και *περιζωγραφισμένος*.

Από την πρόθ. *περί* και τη μτχ. παρκ. *ιστορισμένος* (<*ιστορίζω*, βλ. ά.) ως επίθ.

(Εδώ προκ. για αγιογραφία σε τρούλο εκκλησίας) που είναι ζωγραφισμένος ολόγυρα: *έχει* (ενν. *ο ναός*) *και τούρλαν εύμορφην, τεχνουργοκαμωμένη,| με προφητών το τύπωμα είναι ιστορισμένη| τον Ιησούν μου άνωθεν, ..., και των αγγέλων| το τάγμα και η σύναξις περιιστορισμένον* Προσκυν. Εθν. ΒιβΛ. 2043 277[760].

περικαίω.

Το αρχ. *περικαίω/περικάω* (L-S Suppl., TLG). Τ. *περικάβγω* (Andr., Lex., λ. *περικαίω*, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Πασχ., Ανδρ. γλωσσ., Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης), *περικαύω* (Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 53) και μτχ. *περικαμένος* (Βογιατζ., Αθ. 37, 1925, 144, γρ. *περικαμμένος*) ιδιωμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = καμένος, καψαλισμένος ολόγυρα: *πάραυτα με την δύναμιν του Θεού έσχισεν η κολόνα ... και εβγήκεν το άγιον φως ... Και έδραμεν πάραυτα εις την κολόναν απάνω οπού έστεκεν ο πατριάρχης ... Και ακόμη τώρα βλέπουνται και αι κολόνες ωσάν περικαμένες από το άγιον φως και φαίνεται έως την σήμερον* Προσκυν. Κουτλ. 390 136[32].

περικαλλής, επίθ., Τρωικά 522[8], Διγ. Ζ 570, 2752, 3930, Προσκ. Ιβ. 535 217[1132], Προσκ. Ιβ. 835 251[1153], 253[1239], 254[1295], Προσκ. Λαύρ. 874 94[20], Προσκ. Εθν. ΒιβΛ. 2043 274[634], 285[1063], Προσκ. Μπεν. 54 159[17]· γεν. εν. *περικαλλέος*, Κορων., Μπούας 118· αιτιατ. εν. *περικαλλέα*, Κορων., Μπούας 40.

Το αρχ. επίθ. *περικαλλής*. Συγκρ. *περικαλλίων* στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., λ. *περικαλλής*, Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. λόγ.

(Για πρόσωπα και πράγματα) εξαιρετικά όμορφος: Διγ. (Trapp) Gr. 999, Διγ. Ζ 4089, 4090, Βίος Αλ. 3753, Προσκ. Ιβ. 845 239[691].

περίκαλλος, επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *περικαλλής* με μεταπλ. (για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 9-12· πβ. και Jannaris, Hist. Gramm. 135, 139). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Πολύ ωραίος, πανέμορφος: *Έστοντας λοιπόν να ευρίσκεται ο βασιλεύς εις αυτείνην την δεινήν πλάνην και απάτην, του γεννάται ένα παιδί, πολλά ευμορφότατον ... ελέγασι πως ποτέ εις εκείνην την γην δεν εφάνηκε τέτοιας λογής χαριτωμένον και περίκαλλον παιδίον* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 37[35].

περικαλλωπίζω.

Από την πρόθ. *περί* και το *καλλωπίζω*. Η λ. τον 9. αι. (TLG, LBG).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που έχει πολύ περιποιημένη εξωτερική εμφάνιση, καλλωπισμένος: *αι γυναίκες συν τοις ανδράσιν αυτών απερχόμεναι εις προσκύνησιν, φέρουσαι κηρούς και θυμιάματα, περικεκαλλωπισμέναι και περικεκοσμημέναι ούσαι, εξαίφνης εν ταις παγίσι των Τούρκων ενέπεσον* Δούκ. 369[17].

περικαλύπτω, Βίος Αλ. 3772.

Το αρχ. *περικαλύπτω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Σκεπάζω, καλύπτω εντελώς: Βίος Αλ. 1722, 3681· **β)** καλύπτω από όλες τις πλευρές, τυλίγω· (με δύο αιτιατ.): *Η γουν γυνή γεννήσασα το βρέφος, παραυτίκα| ράκος περικαλύψασα, προς τα βασίλειά μου| ταχίστως παραγίνεται* Βίος Αλ. 5831.

περικαλώ, βλ. *παρακαλώ*.

περικαπνίζω.

Από την πρόθ. *περί* και το *καπνίζω*. Η λ. τον 9. αι. (LBG, TLG), στη Σούδα (λ. *Ιουστινιανός ο ρινότμητος*) και σε παπυρ. (L-S).

1) Κάνω κ. να μαυρίσει ολόγυρα εκθέτοντάς το σε καπνό· (εδώ σε παρομοίωση, προκ. για το όρος Σινά): *Είναι το μεν κάτω βουνόν άλλου χρώματος, ώσπερ και τα άλλα βουνά, λευκοκόκκινα δηλαδή, η δε αγία αύτη κορυφή φαίνεται μακρόθεν ως περικεκαπνισμένη* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 169. **2)** (Προκ. για τεχνική επιχρύσωσης) μαλαματοκαπνίζω, επιχρυσώνω κ. γύρω γύρω: *συνυπάρχουσι και διάφοραι άλλαι| εικόνες περικύκλωθεν, ας εκόμισαν πάλαι| οι μοναχοί εκ της Ρωσιάς περιηργυρωμένας| και συν χρυσίω καθαρώ περικεκαπνισμένας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 584.

περικαρτερώ, Αλεξ.[2] 2031.

Από την πρόθ. *περί* και το *καρτερώ*. Η λ. το 12. αι. (LBG).

Μένω, παραμένω, χρονοτριβώ (σ' έναν τόπο): *Εκείθεν ασηκώθημαν τότες κι επερπατούμαν,| εις ποταμόν επήγαμε κι επερικαρτερούμαν.* αυτ. 1620.

περικάτωθεν, επίρρ.

Από το επίρρ. *παρακάτωθεν* (βλ. ά.) με επίδρ. της πρόθ. *περί*.

(Τοπ.) παρακάτω, πιο κάτω: *Και παρακάτω του ναού πέτρα διεσχισμένη| ευρίσκεται την σήμερον κι ένι αγιασμένη·* (παραλ. 4 στ.) *Και περικάτωθεν λοιπόν νερό 'ναι που βαπτίσθη| Κανδάκης εκ Φιλίππου τε και εκεί ανεκαινίσθη.* Προσκυν. Ιβ. 845 1192.

περίκαυστος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *περίκαυστος*. Λ. *περικαυτός* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *περικαυ-*

στός, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *περικάβγω*)· πβ. και λ. *περικαύτα* η, *περικαυτῃά* η και *περικαυτί(ν)* το σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.).

Εντελώς καμένος· φρ. *γίνομαι περίκαυστος* = καίγομαι εντελώς: *όταν έλαβεν το πράγμαν εις φύλαξιν, ότι ανίσως εκείνον το πράγμα κλέψουν του το ή ανίσως ότι ο οίκος του να γίνετον περίκαυστος ή να έπεσεν ο οίκος και εχάθην, να ένι κίτες* Ασσίζ. 81[4].

περίκειμαι.

Το αρχ. *περίκειμαι*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Φορώ, φέρω επάνω μου: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 781· (μεταφ.): *Αλλ' ω Χριστέ, παμβασιλεύ και ψυχοσώστα κόσμου,| σον πλάσμα είναι αληθώς* (ενν. πας βροτός), *Συ εί ο ποιητής του,| σώμα φθαρτόν περίκειται, Συ δυνατός τον σώσαι* Διγ. A 4778.

περικεφαλαία η, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Γ' [253], [258], [279], Αχέλ. 2182, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 471, 511, 2007· *περικεφαλιά*, Φλώρ. 528.

Το αρχ. ουσ. *περικεφαλαία* (L-S, λ. *περικεφάλαιος*). Ο τ. στο Βλαστού, Συνών.[2]. Η λ. και σήμ.

1) Προστατευτικό κάλυμμα του κεφαλιού (συν. για πολεμιστές), κράνος, περικεφαλαία: Καναν. (Pinto) 317, Δούκ. 55[5], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2116· εδώ προκ. για την περικεφαλαία του Άδη, «κυνέη Άιδος» (Ιλιάδα Ε' 845, κ.α.), που καθιστά αυτόν που τη φορά αόρατο: *ούτε της Αθηνάς το κοντάριν είχεν ούτε την περικεφαλαίαν του Άιδος, αλλά δι' αυτήν την αλήθειαν σκουτάριν και άρμα και ξίφος εκείνης* (ενν. της βασιλίδος) *το καλώς προς τας επερχομένας συμφοράς αντιπαρατάσσεσθαι ήσαν* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 171. **2)** (Εκκλ.) κάλυμμα της κεφαλής των ορθόδοξων μοναχών (Βλ. και Du Cange στη λ.): *κεραυνός έπεσεν εν τη ιερά μονή της Περιβλέπτου, και έκαυσεν εκείσε εικόνας και ποδέας και άλλα τινά, και εκ των μοναχών περικεφαλαίας ήγουν καμηλαύχα* Byz. Kleinchron. Α' 352[10].

περικεφάλαιον το.

Το μτγν. ουσ. *περικεφάλαιον* (TLG).

Κάλυμμα του κεφαλιού, περικεφαλαία· (εδώ) το επάνω μέρος του κίονα, κιονόκρανο: *ωσάν τον ετελείωσαν* (ενν. *τον τρούλλον*), *τον εκαταχρύσωσαν όλον με χρυσάφιν. ... εχρύσωσαν ... και τα περικεφάλαια των κολόνων ... διά χρυσίου καθαροτάτου* Hagia Sophia v 555[28].

περικεφαλιά η, βλ. *περικεφαλαία*.

περικεφαλώνω.

Από την προθ. *περί* και το *κεφαλώνω*. Πβ. και μτχ. *περικεφαλαιωμένα* (γρ.: *περικεφαλαιμένα*) σε έγγρ. του 13. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 40).

Περνάω πάνω από το κεφάλι κάποιου· ορμώ, επιτίθεμαι σε κάπ.: *εκάμα μουγκρισμό πολύ και τα μαλλιά ετινάξα* (ενν. *τα θεριά*).| *Εμένα και το Χάροντα επερικεφαλώσα,| εσμίγασι τσι γλώσσες τως, την πόρτα εκλειδώσα* (παραλ. 1 στ.) *Ο Χάρος*

τως εμίλησε κι επάψα τα θερία,| εσύρθησα εις τσι τόπους τως, τα πίσω πόδια εκλίνα Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 141.

περίκλεισις η.

Από το *περικλείω* και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 3.-4. αι. (TLG, L-S) και στο ΛΑΝΕ (στον τ. *περίκλειση*).

Φυλάκιση: *Εγκληματικαί δε* (ενν. *υποθέσεις λέγονται*) *όσαι βαρυτέρας έχουσι τιμωρίας· πληγάς, θανάτους, εξορίας, περικλείσεις και άλλα κακά βαρύτερα ... της χρηματικής στερήσεως* Zygomalas, Synopsis 304 X 4.

περικλείω, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13080, Χρον. Μορ. P 1462.

Το αρχ. *περικλείω*. Η λ. και σήμ.

1) Κλείνω κ. ολόγυρα· **α)** περιβάλλω: Σουμμ. Παστ. φίδ. Ε' [689]· **β)** οχυρώνω: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 198, Χρον. Μορ. Η 1462. **2)** (Μεταφ., προκ. για κείμ.) περιλαμβάνω, εξιστορώ: *Εν γαρ πόνω βραχυτάτω| περιέκλεισα τα πάντα* (ενν. *τα περί της Τροίας*),| *εν στενώ πεπλατυσμένα| και ευνόητα τοις πάσι* Ερμον. Α 151.

περικλούζικος, επίθ.· βλ. *περικουλόζικος*.

περικλύζω. *?περικλύω*.

Το αρχ. *περικλύζω*. Ο τ. (αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ. αντί *περικλύζοντες*) πιθ. από υπερδιόρθωση. Η λ. στο ΛΑΝΕ.

Πλένω κ. γύρω γύρω, περιβρέχω: *αυτοί δε έδραμον εις το νερόν πλυνόμενοι, πίνοντες, γαργαρίζοντες και περικλύοντες το στόμα και πλέον δεν ήξευραν τι να το κάμουν τοιούτο νερόν ευμορφότατον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 123.

περίκλυτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *περίκλυτος* (TLG· *περικλυτός* ήδη αρχ.).

α) Ξακουστός, φημισμένος: *της περικλύτου Τροίας* Ερμον. Χ 121· **β)** περίφημος, έξοχος, λαμπρός: *κι εμαυρώθηκεν η πόλις| μετά των καλλωπισμάτων| και των περικλύτων οίκων* Ερμον. Ψ 68.

?περικλύω, *βλ. περικλύζω*.

περικόβγω, βλ. *περικόπτω*.

περίκολο, περίκολο(ν), το, *βλ. περίκουλον*.

περίκομμα το, Κανον. διατ. (Χριστοδούλου) Α 1084· *περίκομμαν*.

Από το *περικόπτω*· πβ. όμως και αρχ. ουσ. *περίκομμα*. Ο τ. *περίκομμαν* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ., Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 220).

1) Διέλευση, πέρασμα (δυσπρόσιτης και δύσβατης περιοχής· πβ. επιθ. *ανθρωποαπερίκοπος* και *ανθρωποαπερίκοπτος*): *Μη τάχα δράκων έτερος ευρέθη προς τον τόπον| και ληστρικήν ωμότητα δείχνει προς τους ανθρώπους;| Αλλά και πού περίκομμαν ανθρώπου προς τον τόπον;* Καλλίμ. 1265. **2)** Συνάντηση με άτομο, η οποία

θεωρείται (ως οιωνός) ότι μπορεί να προκαλέσει εμπόδια και ατυχίες, "κακό συναπάντημα" (για τη σημασ. βλ. Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 219-220, λ. *περικόπτω* 3 και *περίκομμαν*· πβ. και Παπαχαραλάμπους, Κυπρ. ήθ. 21 *αντίκομμα*): *Όστις λέγει διά το φεγγάριν, όταν φανεί κινούργιον και πέσει εις άνθρωπον, ή περίκομμαν ή ξημέρωμα ή έλλεται το αμμάτιν του ... ή ριζικά ή μαγικά πράγματα ... και δεν πιστεύει εις ένα θεόν ... κολάζεται αιωνίως* Κανον. Διατ. (Χριστοδούλου) Β 504 (έκδ. -ομα).

περίκοπα, επίρρ.· *περικοπά.*

Από το επίθ. *περίκοπος* (12. αι., LBG· βλ. και Andr., Lex., Σακ., Κυπρ. Β' 727) <*περικόπτω*· πβ. και επίθ. *απερίκοπος*. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Κωστ., Λεξ. Τσακων., Λωρεντζ., Αθ. 25, 1913, 64, 253, Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β') και στο ΛΑΝΕ· πβ. *περικοφτά* σήμ. λαϊκ. (Βλαστού, Συνών.[2]). Τ. *περίκουπα* σήμ. ιδιώμ. (Tzitzilis, Zeitschr. f. Balkanol. 35, 1999, 81). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.).

(Προκ. για διέλευση, διάβαση δύσβατης περιοχής) από τον πιο σύντομο δρόμο, κόβοντας δρόμο (βλ. Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955-56, 300, Παπαδ. Α., ΛΔ 2, 1940, 47· πβ. όμως Κριαράς [Καλλίμ. σ. 273] και Pichard [Καλλίμ. σ. 89 σημ.1]): και *διάλεξε* (ενν. *Δαμίτσα*) *το κάλλιο μου ταυρί, από την κοπή μου.*| *Κι οχ του βουνού περικοπά την στράτα που κοντεύει*| *γλήγορα, φέρ' το στον ναόν, που θέλω σ' ανιμένει* Συυμ., Παστ. φίδ. Α' 1105· *Δρόμον ουδέν ηρξάμεθα, ο τόπος γαρ ουκ είχεν,*| *αλλά το δυσκολότοπον περίκοπα κρατούντες*| *την κορυφήν εφθάσαμεν, του δράκοντος το κάστρον* Καλλίμ. 2523.

περικοπή η.

Από το *περικόπτω*· πβ. και αρχ. ουσ. *περικοπή*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Διάβαση, πέρασμα (δύσβατης, απόμακρης περιοχής· πβ. *περικόπτω* (Ι) Ι Α4): *Ειπέ λοιπόν, Καλλίμαχε, το γένος και την χώραν*| *και πώς το δρακοντόκαστρον επήρες και την κόρην,*| *τον δράκοντα εσκότωσες, έφυγες και τον Άδην*| *και πώς από περικοπής πάλιν κατήλθες ώδε* Καλλίμ. 2498.

περικόπτω (Ι), Σπαν. Α 462, Σπαν. Ρ 242, Σπαν. (Λαμπρ.) Va 484, Λόγ. παρηγ. Ο 41, Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 273-6 χφ. Κ κριτ. υπ., Gesprächb 78[1698], Σαχλ. Α (Wagn.) RM 53, Λίβ. (Lamp.) Ν 713, Αχιλλ. Ο (Smith) 705, Παραφρ. Μανασσ. 300· *περικόβγω*, Ανθ. Χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 141[33] (υποτ. αόρ. *περικόψει*).

Το αρχ. *περικόπτω*. Ο τ. στο Βλάχ. Τ. *περικόβκω* και *περικόφκω* σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδιωμ.), καθώς και τ. *πιρικόφτουμι* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ., όπως και τ. *περικόβω*.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** (Προκ. για λόγο, διήγηση, συζήτηση) **α)** διακόπτω, σταματώ: *Υιέ μου, αν ίδεις γέροντας και μυστικώς λαλούσιν*| *και έχουν λόγους δυνατούς, μηδέν τους περικόψεις* Διδ. Σολ. Ρ 115· *Οπόταν ιδείς γέροντας ανθρώπους πειρασμένους*| *ότι λαλούν υπόθεσιν, μηδέν τους περικόπτεις*| *αλλ' άκου μετά προσοχής, πολλάκις ν' ωφελήσαι* Σπαν. Β 440· **β)** συντομεύω: *Και τι να λέγω τα πολλά και ουδέν τα περικόπτω;*| *Συντέμνω ταύτα το λοιπόν, τα πάντα καταλείπω* Αχιλλ. (Smith) Ν 1640. **2α)** Εμποδίζω· (προκ. για εχθρό) αναχαιτίζω, ανακόπτω: *Κόντος πολλά χολομανεί, οργί-*

ζεται εις αύτους| αλλά ποσώς ουκ εμπορεί ίνα τους περικόψη Χρον. Τόκκων 660· **β)** σταματώ κάπ., «βγάζω κάπ. από τον δρόμο του»: *«Θαυμάζομαι σε, άνθρωπε, πως δε με άφηνες να πάγω την δουλείαν μου, αμή επερίκοψές με από την στράταν μου ...»* Βίος Αισωπ. (Παπαθωμ.) Δ' 95[35]. **3)** Αποφεύγω, περιορίζω: *Γνώριζε, υιέ μου Φρατζισκή, αν θέλεις να προκόψεις,| περίκοψε τα σκοτεινά, παιδί μου, να προκόψεις·* Σαχλ. Ν 49. **4)** (Προκ. για διάβαση δύσβατης και δυσπρόσιτης περιοχής) διέρχομαι, διασχίζω, διαβαίνω (γρήγορα): *όρη τά ουκ ήτον δυνατόν κανείς να περικόψει| ο ξένος τα περίδραμε και προς εσέναν ήλθεν* Λόγ. παρηγ. Ο 517· *μου πέπτει ανάγκη σήμερον, ξένε μου, να παγαίνω.| Όρη μεγάλα, δύσβατα και απέρατα βουνία| να περικόψω, ως δύναμαι, διά να βρω οκάποιον άλλον| άνθρωπον, λέγω, δυστυχήν, καλέ μου, ωσάν εσένα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 3124. **Β'** (Αμτβ.) πλησιάζω: *Και εκεί όπου πολομά το φαλκόνιν την φουλλιάν του ... δεν αφήνει ποττέ να περικόψει κανέναν πουλλίν άλλον παρά εκείνον μοναχόν του διά να 'ναι μόνος αφέντης* Ανθ. Χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 141[33].

II. (Μέσ.) ανησυχώ, στεναχωρούμαι: *και ο νους της συλλογίζεται ίνα να μαντατεύση τ' αδέλφια της τα γλυκιά| και πάλιν περικόπτεται διά ταραχας και μάχας·| και πείθει την ο λογισμός να μη το ομολογήσει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 315· *Ταύτ' η κόρη ως ήκουσεν, βαρέα αναστενάζει| και δάκρυα εστάλαξεν ...* (παραλ. 1 στ.). *Και πάλιν περικόπτεται διά ταραχάς και μάχας| μη φανερώσει τα κρυπτά μυστήρια του καλού της* Διγ. Z 691.

περικόπτω (II)· *να περικόπτουσιν*, Λίβ. P 1409, εσφαλμ. γρ. αντί *να παρακύπτουσιν·* διορθώσ. (πβ. Λιβ. P 871, 1213)· βλ. και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 65 και Lambert [Λίβ. σ. 485]. —Βλ. *παρακύπτω*.

περικοσμώ, Προσκυν. Μπεν. 54 157.

Το μτγν. *περικοσμέω*.

Στολίζω ολόγυρα, παντού, διακοσμώ: *λαμπροίς τε και μεγάλοις| περικοσμήσας τον ναόν πολυτελέσι δώροις,| εξώρμησε κατά Περσών* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) Βίος Αλ. 1664.

Οι μτχ. παρκ. *περικεκοσμημένος* και *περικοσμημένος* ως επίθ. = καταστόλιστος: *αι γυναίκες ... απερχόμεναι εις προσκύνησιν, φέρουσαι κηρούς και θυμιάματα, περικεκαλλωπισμέναι και περικεκοσμημέναι ούσαι, εξαίφνης εν ταις παγίσι των Τούρκων ενέπεσον* Δούκ. 369[17]· *εσείς οπού σπλαγχνίζεσθε, υπερευλογημένοι,| άμετε στην παράδεισον την περικοσμημένη* Δεφ., Σωσ. 342.

περικούλιασμα το. — Πβ. και *περίκολον*.

Από τον αόρ. του *περικολιάζω (<ιταλ. *pericolare* - βεν. *pericolàr*· πβ. *περικολίζω, -ουμαι* Φαρμακ., Γλωσσάρ. 88, λ. *περίκολον*, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *περικολίζουμαι*) και την κατάλ. -*μα* (για την τροπή *ο>ου* βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 139).

Κίνδυνος: *Αντάν ο καραβοκύρης έχει καλόν καιρόν, τότες δουπιτιάζει διά το περικούλιασμα και 'δηγά διά την σκεριάν* Ανθ χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 103.

περίκουλο το, βλ. *περίκουλον*.

περικουλόζικα, επίρρ. — Βλ. και *περικουλούζα*.

Από το επίθ. *περικουλόζικος*. Τ. *περικολόζικα* σήμ. ιδιωμ. (Κασιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ.)

Επικίνδυνα: *Τόσον όσον ο άνθρωπος ένι μεγαλύτερος τόσον πρέπει να βλέπεται αποὺ τον θυμόν, διατί είναι περίτου περικουλόζικα* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 94.

περικουλόζικος, επίθ.· *περικουλούζικος*, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 151 κριτ. υπ.· *περικλούζικος*, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 96.

Από το επίθ. *περικολόζος* (<ιταλ. *pericoloso* με τροπή του *ο*>*ου*, για την οποία βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 139· σήμ. ιδιωμ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., ουδ. *περικολόζο*) και την κατάλ. *-ικος*. Ο τ. με συγκ. του *ου*· πβ. και τ. *περίκλο* (ά. *περίκουλον*). Τ. *περκουλόζικος* σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, ό.π.).

Επικίνδυνος, επίφοβος: *το τεμόνιν ... αφεντεύγει το καράβιν διά να μηδέν δώσει εις κανέναν τόπον νά 'ναι ξέρη ή εις άλλον τόπον περικλούζικον* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 151· *ο Δαβίδ εθυμώθη κατάδικα του Ουρία και έγραψεν ένα χαρτίν ... να βάλουσιν τον Ουρίαν εις τον τόπον τον περίτου περικουλούζικον ... και ίτσου ... θέλει σκοτωθεί* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 96 κριτ. υπ.· *κρατεί* (ενν. *η σερένα*) *πάντα εις το πέλαγος και εις τόπους περικουλούζικους της θαλάσσου* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 108.

περίκουλον το· *περίκολο*· *περίκολο(ν)*· *περίκουλο*, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 81, 153 κριτ. υπ., Κυπρ. χφ. 161.

Από το ιταλ. *pericolo* (για την τροπή *ο*>*ου* βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 139). Ο τ. *περίκολο* σε έγγρ. του 17. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 12-13, 1981, 110, Μαυροειδή, Δωδώνη 7, 1978, 146, Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 116[24]) και σήμ. ιδιωμ. (Kahane, Sprache 585, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.). Τ. *περίκολον* σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 88, Παπαγγέλου, ό.π.). Ο τ. *περίκουλο* (<παλαιότ. ιταλ. *periculo*, βλ. Battaglia, λ. *pericolo*) σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 466, 536, Kahane, ό.π.) και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.). Πληθ. *περίκουλα* σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 239, Μαυροειδή, ό.π., 150) και του 18. αι. (Σφυρόερας, ΕΕΚυκλ.Μ 5, <1965/66> 1966, 643, Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 230). Τ. *περίκλο* (<ιταλ. *periclo*, Battaglia, λ. *pericolo*) σε ελληνοεβραϊκά τραγούδια των Ιωαννίνων το 18. αι. (Schwartz-Athanassakis, MGSY 3, 1987, 228). Επίθ. *περίκουλος* στον Παπαδιαμάντη (Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. 60) και στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., γρ. *περικουλλος*). Εκφρ. *πράμα περίκουλο* στη Σύμη (Καραναστάσης, Συμ. 3, 1977, 107) και *πράμα περίκολο* στα Κύθηρα (Κόμης, ό.π., λ. *περίκολο*). Η λ. *περίκουλον* (βλ. και Kahane, ό.π., 570, Meyer, ό.π., 131, 138-139, Χατζ., Ξέν. στοιχ. 92) σε έγγρ. του 14. αι. (Ασωνίτης, Ε. Εσπ. 1, 1993, 20) και σήμ. ιδιωμ. (Φαρμακ., ό.π., 418, Πανάρετος, Κυπρ. Σπ. 27, 1963, 170) με διαφορ. σημασ.

Κίνδυνος: *Ο Πυθαγόρας λαλεί: Ουδεκαμιά βουλή ένι καλλιότερη ουδέ περίτου εμπιστή παρά εκείνη οπού δίδεται εις τα καράβια οπού ένι στο περίκουλον* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 111· *Ο Όμηρος είπεν: Απού θέλει ν' αποβγεί απού τα περίκολα τούτου του κόσμου, ας συντροφιαστεί με την κουρτεχιά* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 153· *τες σκάλες ενεβαίνασι κλιέντοι κι αβοκάτοι* (παραλ. 1 στίχ.) *και τα σπαθιά σαν είδασι πλακώνει γείς τον άλλο| να φύγουσι περίκολο τέτοιας λογής μεγάλο* Στάθ. (Martini) Γ' 52.

Φρ. *βάλλω το κορμίν μου εις περίκουλον* = εκθέτω τη ζωή μου σε κίνδυνο, διακινδυνεύω: *αμμέ αν θέλεις να βάλεις το κορμίν σου εις περίκουλον, με την δύναμιν του Θεού θέλω σε εβγάλειν αππώδε* (ενν. απέ την φυλακήν) Μαχ. 400[1].

περικουλούζα, επίρρ. — Βλ. και *περικουλόζικα.*

Από το επίθ. *περικουλούζος* (<*περικολόζος*· βλ. *περικουλούζικος*).

Επικίνδυνα: *Τόσον όσον ο άνθρωπος ένι μεγαλύτερος τόσον πρέπει να βλέπεται απού τον θυμόν, διατί είναι περίτου περικουλούζα* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 94 κριτ. υπ.

περικουλούζικος, επίθ., βλ. *περικουλόζικος.*

περικράτημαν το.

Από τον αόρ. του *περικρατώ* και την κατάλ. *-μαν*. Η λ. στο Somav. (*περικράτημα*) και σε έγγρ. του 11. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 323) με διαφορ. σημασ.

Υπόνοια, υποψία: *Εάν γένηται από ριζικού, ή απού κανέναν περικράτημαν, ότι κανείς άνθρωπος ... έρχεται και εμπαίνει έσω του και ευρίσκει έναν έτερον άνθρωπον όπου κοίτεται με την γυναίκαν του* ... Ασσίζ. 226[16].

περικρατώ, Ασσίζ. 404[13], Gesprächb. 77[4], Χρησμ. (Λάμπρ.) 123· αόρ. *επεριεκράτησα.*

Η λ. στον Ιπποκράτη, στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' Μτβ. **1)** Κυβερνώ, εξουσιάζω: *πέντε βασιλείς απόγονοι της Άγαρ,* (*παραλ. 1 στ.*) *την Πόλιν βασιλεύσωσιν, φημί, του Κωνσταντίνου,| μετά πολλής δυνάμεως ταύτην περικρατήσουν* Χρησμ. (Βέης) 34[10]· (μεταφ.): *Και ποίον δένδρον θαυμαστόν δώδεκα κλώνους έχει,| πάσα κλωνάριν στέκεται, εξήντα φύλλα έχει·| τα ήμισα έναι μαύρα και τα μισά ολάσπρα,| η σκιά τον κόσμον περικρατεί και εις όλα τα κάστρη;* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 368· **2α)** Διαφυλάσσω, τηρώ: *οι άγιοι απόστολοι επεριεκράτησαν την αυτού εντολήν* (ενν. *του Χριστού*) *ως καλοί μαθηταί και πιστοί* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 365[r]· *έβαλαν και οι θείοι πατέρες την υποινήν ενός εκάστου αμαρτήματος και εγράψαν το εις τον νόμον όνπερ έχει και περικρατεί η αγία του Θεού Εκκλησία* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 378[v]· **β)** διατηρώ στη ζωή, συντηρώ: *εις όλα τα πράγματα άπερ έκαμεν ο Θεός τα οποία έχουν τέσσαρα στοιχεία, ώσπερ έναι κρυότης, ξέρη, ζέστη και υγρότης, και τούτα τα πράγματα ... περικρατούν τον κόσμον και υπ' αυτών συνίσταται ο κόσμος* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 37[r]· *Και έτσι*

φυσικά κάνει (ενν. η θροφή) εις πάσα ένα ζώον και περικρατεί το και χαλά το Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 41[r]. **3)** (Νομ.) **α)** Κρατώ με τη βία, φυλακίζω κάπ.: *αν εγίνετον ότι ο χρεωφελέτης να ήτον ξενικός ..., ο δανειστής ημπορεί καλά να τον κωλύσει ... ή να περικρατήσει το κορμίν του χρεοφελέτη, έως οπού να το ποίσει νώσιν της αυλής* Ασσίζ. 67[1]· *Ιδιώτης εις φυλακήν δικήν του να μην περικρατήσει τινά, διότι όστις το κάμει, όσας ημέρας εκράτησε βία εκείνον άλλας τόσας κλείεται ούτος εν φυλακή* Zygomalas, Synopsis 301 Φ 22· **β)** κρατώ στην κατοχή μου παράνομα κ. που δεν μου ανήκει, κατακρατώ: *εάν γίνεται ότι είς γραμματικός ... κλέπτει το δίκαιον του αφέντη, ού συμπαύει να κλέψουν, ού περικρατεί απ' εκείνον τό θέλουν να πλερώσουν εις τον φούντικα ... το δίκαιο κρίνει και κελεύει ... να τον πιντελλιάσου και να τον γεβεντίσου εις την χώραν* Ασσίζ. 478[20]· **γ)** κατάσχω: *εάν γίνεται ... ότι τίποτες βίος κλαπεί, κάκείνος ο βίος εδόθην εις πούλησιν ενού πουλητιό της χώρας και τον βίον επερικράτησάν τον διά κλεψιμίον, ο βισκούντης ... ερωτά τον πουλητιόν, πόθεν έλαβεν τούτον τον βίον* Ασσίζ. 448[9]. **4)** Παίρνω, κρατώ: *ο αυθέντης ένι κρατημένος να του ποιήσει* (ενν. του ανθρώπου) *την ζημίαν τήν του εποίησεν εκείνος Σαρακηνός* (ενν. κλέπτης) ... *εις ετεσαύτα εις όσα χρήζουν τα πράγματα τά επερικράτησαν απέ τον κλέπτην* Ασσίζ. 443[25]· (μεταφ.): *ει τις θέλει άλλον να ποίσει κρίσιν εντέχεται τον φόβον του Θεού ... έχει μεθ' εαυτού πάντοτε ... ότι μεγάλην υπόθεσιν παίρνει επάνω του και περικρατεί, οπού την υπόθεσιν και αιτίαν του καθενού ανθρώπου και της καθεμίας γυναικός παίρνει επάνω του να δικαιώσει* Ασσίζ. 25[20]· *εντέχεται να ένι καλά διδασκαλεμένος εκείνος οπού ετέρου κατάπτωμαν θελήσει να κρίνει, ότι ... μέγαν βάρος παίρνει απάνω του να περικρατήσει όπου την ητίαν και την υπόθεσιν του καθενού ανθρώπου ... παίρνει απάνω του να ποίσει δίκαιον* Ασσίζ. 273[27]-274[1]. **5)** Περιβάλλω, αγκαλιάζω: *Είδεν ο τόσος πληθυσμός της κόρης τον ευνούχον,| έδραμον όλοι προς εμέν να με περικρατήσουν* Λίβ. N 2061· *Το χέριν απού σ' έγραψεν πολύν καιρόν να ζήσει| και με τα χρόνια τα πολλά να καλοθανατίσει* (παραλ. 2 στ.). *Άγγελοι την ψυχούλαν του να την περικρατούσιν* Ξόμπλιν φ. 139[v]. **6)** Περιλαμβάνω, περιέχω: *Το παρόν ευαγγέλιον ... διηγάται την κατά σάρκα γέννησιν του Σωτήρος ... Και περικρατεί και το βάπτισμα του Ιωάννου, και τους πειρασμούς τους γενομένους υπό του Διαβόλου εις το όρος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2], Υπόθεσις κατά Ματθ.· (μεταφ.): *τούτες αι τέσσαρες χάριτες* (ενν. η ορεχτική, η αποδεκτική, η χωνευτική και η διωχτική) ... *δίδουν την θροφήν, η οποία περικρατεί την χάριν οπού κάνει και γεννάται ένα και άλλο, ως καθώς είναι η φύσις αυτών* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 41[r].

Β' (Αμτβ., προκ. για συνήθεια) είμαι περισσότερο διαδεδομένος, επικρατώ: *και τούτος γουν ο Κάιν ο φθονερός ... έκαμε και την αρσενοκοιτίαν με έναν του υιόν ... και επεριεκράτησεν αυτείνη η αμαρτία έως εις τον καιρόν του Νώε* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 371[v].

περικρέμαμαι· ενεργ. παρατ. ?*επεριέκρεμεν*, Λίβ. Esc. 282.

Το μτγν. (;) *περικρέμαμαι* (L-S, TLG)· πβ. και μτγν. μτχ. *περικρεμάμενος* (TLG). Ο τ. πιθ. από **περικρέμω* (ως ενεργ. σχηματ. του *περικρέμομαι*; (<περί + κρέμομαι, βλ. ά. κρεμώ) - *περικρέμαμαι*) ή από *κρεμώ* - *κρεμάζω* (βλ. ά.), αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. ανάγν. Μτχ. *περικρεμασμένος* στο Βλάχ.

Βρίσκομαι σε κατάσταση ψυχικής έντασης (βλ. και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α σ. 486]): *εξενιζόμην το έντεχνον το μάρμαρον εκείνον·| του στέγους είχα φοβεράν την ιστορογραφίαν| και των τεσσάρων τας φωνάς εκείνων των Ερώτων.| Ο νους μου επεριεκρέματο, έφριττεν, έτρεμέν τας* Λίβ. P 2750.

περικρύβω.

Το μτγν. *περικρύβω.*

Κρύβω από όλες τις μεριές, εντελώς: *Το ... όρος ... της Βουναίνης χρόνοις ουκ ολίγοις το του μάρτυρος περιέκρυβε σώμα* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 158[226].

περικύκλευμα, το.

Από το *περικυκλεύω* που απ. τον 5. αι. (TLG) και σε σχόλ. (L-S) και την κατάλ. *-μα.*

Κυκλική διάταξη, περίζωμα: *είδον ουν και κρατήρα| μέγαν και χρυσοτόρνευτον ... (παραλ. 1 στ.). Ην ούτος πάνυ θαυμαστός κατασκευή καλλίστη,| έχων εις περικύκλευμα τορνεύματ' ανδριάντων| και ναυμαχίαν άνωθεν, μέσον δε ταύτης ζώνην|, θεογονίαν θαυμαστήν και Τιτανομαχίαν* Βίος Αλ. 5687.

περικύκλοθεν, επίρρ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 582, 604, 1771, Ψευδο-Σφρ. 470[5].

Το μτγν. επίρρ. *περικύκλωθεν* (Preisigke-Kiessling· βλ. και PHI 7). Βλ. και Mitsakis, Glotta 43, 1965, 192, LBG (*περικυκλόθεν*, 6. αι.) και TLG.

Γύρω, τριγύρω: *περβόλια πληρωμένα| φοινίκων περικύκλοθεν με πλίνθους πεφραγμένα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1878.

περίκυκλος ο.

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *κύκλος*. Πβ. επίθ. *περίκυκλος* (πιθ. τον 5. αι. μ.Χ.) και δοτ. *περικύκλῳ* ως επίρρ. ήδη μτγν. (L-S). Η λ. πιθ. τον 4. αι. (TLG, Steph., Θησ.).

Περίγυρος, περίμετρος: *Είναι δε το μήκος και πλάτος αυτής* (ενν. *της Νεκράς Θαλάσσης*), *ήγουν ο περίκυκλος του μεγέθους, ωσεί μίλια τριακόσια* Προσκυν. Μεταμ. 50 119[7].

περικυκλώ, Βίος Αλ. 4387, Δούκ. 143[16], 231[22], Αξάγ. Κάρολ. Ε' 369, Ολόκαλος 84[8], 87[6], 128[6], 186[9], 228[11], 229[9], Ψευδο-Σφρ. 382[16, 24], Τζάνε, Κρ. πόλ. 141[14]. — Βλ. και *περικυκλώνω.*

Το αρχ. *περικυκλόω.*

1) Περιβάλλω, περικλείω κ.: *και αυτόν το αμπέλιν συνδίδω με τράφους, με γυρότραφα όσοι το περικυκλούν* Ολόκαλος 75[8] *καταστιχάρω το προυκίον μου εις τα σπίτια τα δύο ... και εις το περιβόλιν, όπου το περικυκλούν τα σπίτια* Ολόκαλος 141[16] (προκ. για ποταμό): *είδε γαρ* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *...| καρπούς δένδρων παντοδαπούς και ποταμόν πολύρρουν| περικυκλούντα πάσαν γην εκείνην των Βραχμάνων* Βίος Αλ. 4728. **2)** Καλύπτω ολόγυρα, σκεπάζω (εδώ μτφ.): *και θαυμάζω πως τοσούτον πλήθος κακών τον βασιλέα περικύκλωσεν* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 202. **3)** Παρατάσσομαι

με στράτευμα κυκλικά γύρω από κάπου, περικυκλώνω μια περιοχή προς πολιορκία: *διά τε γης και θαλάσσης περικυκλώσας* (ενν. *ο αμιράς*) *και τα ιη' μίλια της πόλεως* Σφρ., Χρον. (Maisano) 132[6]· *πονηρός δε και επιτήδειος ων περί τα τα μηχανικά μηχανήν κατά της πόλεως του Δυρραχίου εκίνησε, ποτέ μεν γύροθεν περικυκλών αυτήν μετά του αυτού στρατεύματος* Κομνηνής Άννας Μεταφρ. 283· *έξωθεν γαρ περιεκύκλουν την πόλιν οι Αλβανίται, έσωθεν δε παρηνώχλουν κακώς τον γουλάν* Ιστ. Ηπείρ. XIX[2].

περικυκλώνω, Θησ. Δ' [10[3]], ΣΤ' [28[8]], Sprachlehre 125, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 931, Αχέλ. 493, 568, 2327, Παλαμήδ., Βοηβ. 351, 1317, Διήγ. πανωφ. 57, Διακρούσ. 100[14]· *περκυκλώνω,* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[39].

Από το *περικυκλώ*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Κυκλώνω κάπ. ή κ. γύρω γύρω, περιβάλλω κάπ. ή κ.: *τον επερικυκλώνασιν οι άγγελοι, και εμίλιε ευφραίνετον μετ' εκείνους* Ροδινός (Βαλ.) 230· (προκ. για ποταμό): *Ο ποταμός ο δεύτερος τον κράζουν Γεών και τούτος περικυκλώνει όλην την γην της Αιθιοπίας* Καρτάν., Π. Ν. (Κακ.-Πάνου) 66[r]· **β)** περιβάλλω, καλύπτω ολόγυρα ένα χώρο με κ. (για προστασία)· (εδώ με οχύρωση): *καστέλιν έχεις, δέσποτα, τό ηγάπα ο πατήρ σου· | πολλά τό περικύκλωσεν και εκατεσφάλισέν το* (παραλ. 1 στ.) *τρεις μήνας το ανατάσσεται και ου δύναται μας πάρει* Αχιλλ. (Smith) N 432· (εδώ διαμορφώνω περίβολο γύρω από ένα χώρο): *Εποίησεν και ανώγαιον, αυλήν δε υπερώον | και την επερικύκλωσεν όλην τριγύρου γύρου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1651. **2)** Καλύπτω ολόγυρα, σκεπάζω: *Και από τον τόσον κτύπον και ταραχήν εσυγχύστη η θάλασσα και επερικύκλωσε όλον το νησί* Διήγ. πανωφ. 56· *Ταίρι το πλια καλόμοιρον 'ξ όσους περικυκλώνει | ο ουρανός, κι όσους στην γην ο έρωτας πυρώνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1422]· (μτφ.): *τόσο την* (ενν. *την Εμήλιαν*) *περικύκλωσεν, η πίκρα κι η οδύνη* Θησ. ΙΒ' [38[6]]· *Τά 'ποίκες αγαθά μισθά τώρα σε περκυκλώνου* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[39]. **3)** Παρατάσσομαι με στράτευμα κυκλικά γύρω από κάπ. ή κ.· περικυκλώνω μια περιοχή προς πολιορκία: *ο Σελήμ έβγαλε και τους Γιαννιτσάρους, κι ούτως έβαλαν εις το μέσον όλον το φουσσάτον του Αχμάτ και περικυκλώνοντας τους από κάθε μέρος, τους εκατάκοπταν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 359· *οι Σαρακηνοί έρχονταν πόδιν, πόδιν, και επέψαν και επεριεκυκλώσαν το φουσσάτον μας απέ τ' ανατολικά μέρη* Μαχ. 660[23]· *και ούτω παντοιοτρόπως περιεκύκλωσαν, ως κύνες πολλοί, την θαυμασίαν πόλιν, και εστενοχώρουν* Ιστ. πολιτ. 17[17]· *Αναβάς δε ο Καμβύσης μετά ταύτα εις Μέμφιν, την επερικύκλωσε, και εις δέκα ημέρες, πολεμώντας την, την έπήρε* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 249.

περιλάλητος, επίθ.

Από το αρχ. *περιλαλώ*. Η λ. τον 6. αι. (L-S), στον Ησύχ. (λ. *περιλεσχήνευτος*) και σήμ.

Ξακουστός, περίφημος, περιβόητος: *Ταύτα εγένοντο εις την περιλάλητον Τροίαν. Ηστήκετον δε ο πόλεμος χρόνους εννέα. Και εις τον δέκατον επήραν την* (ενν. *οι Έλληνες*) *με τέχνην* Τρωικά 535[10].

περιλαμβάνω, Καλλίμ. 1443, 1731, Ασσίζ. 59[8], 157[15], 160[26], 200[26], 263[3], 291[8], 305[4],

327[19], 386[20], 407[30], 421[14], Διγ. (Trapp) Gr. 581, 2999, Διγ. Ζ 1211, 3595, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 287, 533, 1783, Βέλθ. 73, 862, 1311, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 323, 10846, Ερμον. Γ′ 150, Βίος Αλ.[2] 115, Φλώρ. 269, 1811, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 300, Ερωτοπ. 400, Λίβ. P 2405, Λίβ. Sc. 1093, 2551, Λίβ. Esc. 2171, 3716, Λίβ. N 1101, Αχιλλ. (Smith) N 170, 1158, Αχιλλ. (Smith) O 105, Ιμπ. 882, Χρον. Τόκκων 527, Μαχ. 10[31], 56[20], 160[20-21], 206[10], 226[16], 338[20], 370[32], 372[9], 474[32], 596[21], 606[6], Θησ. ΙΒ′ [69[7]], Χούμνου, Κοσμογ. 1169, Βουστρ. (Κεχ.) 194[12-13], 198[3-4], Απόκοπ. (Παναγ.) 172, Ιμπ. (Legr.) 1036, Χρον. σουλτ. 70[16], 92[11-12], 113[23], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 175[14], κ.π.α.· *περιλαμπαίνω*, Σπαν. (Ζώρ.) V 372, 609· *περιλαμπάνω*, Βέλθ. 1014, Φλώρ. 1670, Σαχλ. N 245, 265, Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 397, Σαχλ., Αφήγ. 620, Ερωτοπ. 352, 547, Λίβ. Esc. 4106, 4183, Λίβ. N 1911, 3163, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2050, Αχιλλ. L 173, 927, 1204, Αχιλλ. (Smith) O 616, 664, 703 (*περιλαπάνω* χφ και έκδ.· διόρθ. Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 193, 195), Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 46, Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 316, 389, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 519, Χούμνου, Κοσμογ. 1449, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1656], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1055, 1379, Δ′ 1510, Ε′ 1186, 1384, 1455, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 456, κ.α.· αόρ. *επεριλαμπάθηκα*, Αχιλλ. (Smith) O 529 (*επεριλαπάθηκαν* χφ και έκδ.· για τη διόρθ. βλ. Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 192)· *περιλαμπάσσω*, Ερωτοπ. 134, 364· *πιριλαμπάνω*, Σαχλ., Αφήγ. 786· αόρ. *επερλάμπασα*, Πεντ. Γέν. XXIX 13, XXXIII 4· υποτ. *περιλαμπαστώ*, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1125· *περιλάμπω*, Ch. pop. 491· προστ. *περιλάμπασε*, Ch. pop. 838. — Βλ. και *περιλαμπώνω*.

Το αρχ. *περιλαμβάνω*. Ο τ. *περιλαμπάνω* και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. III 502). Για τον αόρ. *επερλάμπασα* πβ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 501. Τ. *περιλαβαίνω* σε έγγρ. του 18. αι. (ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 380, Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε′ Παν. Σ., 472) (πβ. και μτχ. *περιλαβασμένος* σε έγγρ. του 17. αι., Δικαιοπρ. έγγρ. (Σερ.) 135) και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.), όπως και τ. *περιλαβαίννω* και *περιλαμπάζω* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Καταλόγ., Λαογρ. 24, 1966, 33) και *πιριλαβαίνου* (Τάσιος, Γλωσσάρ. Πολυγ., Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., κ.α.). Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1)** Περικλείω· (συμ)περιλαμβάνω (εδώ με τη δοτ. *τω λόγω*· η σημασ. και χρ. ήδη αρχ.): Γλυκά, Στ. 460. **2)** Κλείνω στην αγκαλιά μου, αγκαλιάζω: Βέλθ. 47· *Κρατεί, περιλαμπάνει με, μυριοκαταφιλεί με* Λίβ. N 2739· *Οι νες, οπού εχηρέψασιν, αλλών χείλη φιλούσιν| άλλους περιλαμπάνουσιν κι εσάς καταλαλούσιν* Απόκοπ.[2] 172· *Περιλαμπάνει και φιλεί και δεν τονε χορταίνει| τον φίλο του τον ακριβό και δάκρυα τονε ραίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1455. **3)** Σφίγγω κάπ. στην αγκαλιά μου, τον πιάνω, συμπλέκομαι μαζί του, παλεύω: *έρχεται ένας άγγελος και περιλαμπάνει τον και παλαίει με τον Ιακώβ και ο Ιακώβ με τον άγγελον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 144[v]· (εδώ προκ. για ζώο κατά τη διάρκεια κυνηγιού): *Ο ... Ακρίτης εγληγόρευσεν και περιλαμβάνει την* (ενν. *την θηλείαν άρκον*) *και έσφιξέν την εις το στήθος του και εβγήκαν τα έντερά της έξω* Διγ. Άνδρ. 344[22]. **4)** (Βλ. και *παραλαμβάνω* (Ι) Α′1) **α[1])** παίρνω, κάνω κ. δικό μου: *εάν επερίλαβεν* (ενν. *ο ιατρός*) *τίποτες απέ τον απεθαμένον πρέπει να στραφούν εις τους συγγενείς του τεθνεώτος απέ τα αγαθά του ιατρού* Ασσίζ. 179[22]· **α[2])** (με αντικ. αφηρημένο ουσιαστικό) παίρνω, δέχομαι: *Εκείνος οπού πολομά κακόν άλλου, εκείνος θέλει το περιλάβειν μοναχός του*

και δεν να το δει αππόθεν του έρχεται Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 119· *Ποίσε τιμήν άλλου, ότι η τιμή ένι εκείνου απού την πολομά και όχι εκείνου απού την περιλαμβάνει* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 139· *Οποιός* (ενν. *ο Θεός*) *σκορπίζοντα, διαμοιράζοντα και διδόντα τες χάριτές του περίτου χαίρεται και αγάλλεται παρά εκείνον οπού τες περιλαμβάνει διά μεγαλότατήν του σωτηρίαν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 446· **β)** παίρνω πίσω κ.: *εκείνος οπού δανείζει το εδικόν του ουδέν ένι παντός κρατούμενος με δίκαιον, αν ουδέν θέλει να περιλάβει έτερον πράγμα παρά εκείνον τοιούτον ως γιον εδάνεισεν* Ασσίζ. 300^{18}· **γ)** γίνομαι νόμιμος κύριος περιουσιακών στοιχείων (μέσω κληρονομίας, δωρεάς, προίκας, κ.τ.ό.): *ημπορούν να το περιλάβουν* (ενν. *το πράγμα*) *οι κληρονόμοι του τεθνεώτος* Ασσίζ. 123^{6}· *Περί την δωράν τήν διδοί είς άνθρωπος ετέρου ανθρώπου, να το περιλάβει διά λόγου του και διατί του χρεωστεί* Ασσίζ. 18^{8}· *αν δε γράψει μόνον ότι υπεδέξατο προίκα και ουδέν επερίλαβεν, ουδέ απαιτείται προίκαν ως μη δεξάμενος* Ασσίζ. 528^{7}· **δ)** δέχομαι, παραλαμβάνω αλληλογραφία (συνήθ. με τα ουσ. *γραφή/-ές, χαρτίν/-ία*): *διά τούτον μηνούμεν σου, όσον περιλάβεις την γραφήν μας, ... να εβγείς νά 'ρτεις ίτσου* Μαχ. 372^{14}· *όσον επερίλαβαν οι αφέντες οι Κυπριώτες τα χαρτία, εμήνυσέν τους να ποίσουν εκείνον τό ποίκασιν* Βουστρ. (Κεχ.) 182^{16}. Φρ. *περιλαμβάνω όρκον* = ορκίζομαι: *μετά ταύτα ένι κίτες, εφειδήν εκείνος επερίλαβεν τον όρκον εξαυτόν του εις την αυλήν* Ασσίζ. 469^{14}· *περιλαμβάνω την βασιλείαν/της βασιλείας* = καταλαμβάνω την εξουσία: *οι άθεοι Τούρκοι επερίλαβαν την βασιλείαν από τας χείρας των Ρωμαίων* Προσκυν. Κουτλ. 390 127^{26}· *Διήγησις βασιλέων των Ισμαηλιτών· εις πόσα έτη επεράσαν και επερίλαβαν βασιλείας της οικουμένης όλης* Μικρ. χρον. Yale 69^{r}· *περιλαμβάνω την εξουσίαν κάπ.* = γίνομαι κύριος κάπ.: *Ο δε Ζηνάς, ως εξαίφνης επερίλαβε την εξουσίαν του Αισώπου, εχάρη καταπολλά* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 4^{36}. **5α)** Παραλαμβάνω κάπ. (από κάποιο σημείο): *το κάτεργο έστεκε εκεί αντίκρυτα του μοναστηρίου διά ναν τα περιλάβει* (ενν. *τα παιδία*) Σουμμ., Ρεμπελ. 179· **β)** υποδέχομαι, δεξιώνομαι: *ο ρήγας θέλει σας περιλάβειν με μεγάλην χαράν, και θέλει σας μερετιάσειν πασανού κατά τό πρέπει* Μαχ. 456^{5}· *ο Μπαγιαζίτης έστειλε ένα φλαμπουριάρη με πολλούς Τούρκους και επερίλαβε την αφεντία της* Χρον. σουλτ. 32^{6}. **6)** Δέχομαι, υφίσταμαι (τιμωρία, αδικία, κ.τ.ό.): *Απ' εκείνον ζήτα να 'χαμεν άγιταν, απέ τον ποιον ο άνθρωπος ένι άξιος να περιλάβει πέναν. Εγδέχου να περιλάβεις απού άλλον εκείνον τό να ποίσεις εσού άλλου* Ξόμπλιν φ. 127^{v} δις· *Ειπέ, αδελφέ, το δίκαιόν σου, τίποτε μη φοβάσαι| να περιλάβεις άδικον εσύ ποτέ απ' εμέναν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1023· φρ. *περιλαμβάνω κρίμα* = παίρνω το φταίξιμο, καθίσταμαι υπεύθυνος: *αν πέσω ν' αποθάνω,| επερίλαβες το κρίμα* Ch. pop. 167. **7)** Κυριεύω, καταλαμβάνω: *να είπει ...| ... πώς την επερίλαβαν οι ασεβείς την Πόλιν* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 169· *με τούτες τις δύναμες και βοήθεια επερίλαβε ο Μουσάς τις χώρες και τόπους της Ρούμελης* Χρον. σουλτ. 43^{21}· *Ωσάν εδιάβ' Αλέξανδρος στην χώρα Βακτηρίνη,| αυτήν την επερίλαβε μ' αγάπη και με 'ρήνη* Αλεξ. 1084· (εδώ μεταφ. προκ. για συναίσθημα): *σκύψε και καταφίλησε τα μάτια μου, αυθέντη,| τά επερίλαβεν ο ερωτικός σου πόθος* Αχιλλ. L 1269· *επερίλαβεν άπαντας φόβος και τρόμος εις τόσον μέγα κακόν, οπού εγένηκε εις μίαν ώρα* Διήγ. πανωφ. 60· *ως ήκουσε ταύτα ο αυθέντης του, επερίλαβέν τον θυμός πολύς* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 95^{20}. **8)** Αναλαμβάνω θέση ή αξίωμα: *Αυτή* (ενν. *η Ιππόλυτα*),

καλά κι αν ήτονε γυναίκα από φύσης| (παραλ. 1 στ.)| *την αυθεντιά επερίλαβε με άνδρειαν καρδίαν*,| *κι ολότελα έβγαλε απ' αυτήν το δείλος το γυναίκειον* Θησ. (Foll.) I 10· *Τώρα με λείπει να σε ειπώ ως διά το αναβασίδι*,| *τό επιάσα, τό επερίλαβα, τό εκράτουν ως και τώρα*,| *είχα το εις ανακουφισμόν και εις παραδιαβασμόν μου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 529. **9α)** Αποδίδω σε κάπ. αξίωμα, ιδιότητα, αποδέχομαι κάπ. σε μία θέση: *α θελήσουν οι Γενουβίσοι να τον αφήσουν μοναχόν, τότες να τον περιλάβομεν δι' αφέντην μας* Μαχ. 596[10]. **β)** (απο)δέχομαι κάπ. ως μοναχό/ή: *Εάν γένηται ότι είς άνθρωπος λάβει παρθένον δυναστικού τρόπου ... εντέχεται να την ποίσει μοναχήν, και πάντα όσα ζητήσει η μονή διά να την περιλάβει και να την εντύσουν, πάντα όλα εντέχεται να τα πλερώσει* Ασσίζ. 97[12]. **10α)** Αποδέχομαι κάπ. ως νόμιμο μάρτυρα ενώπιον του δικαστηρίου: *Εάν γένηται ότι σκάτις άνθρωπος του κανόνος, λεγόμενος εντερελετζιούν, έλθη εις την αυλήν και θέλει να φέρει μαρτυρίαν, ουδέν ημπορεί να το ποίσει, ουδέ η αυλή εντέχεται να του γροικήσει, ουδέ να τους περιλάβει καταπρόσωπα παντός ανθρώπου κοσμικού, ουδέ ιερέαν, ουδέ αναγνώστην ομοίως* Ασσίζ. 108[4]· *Εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος θέλει να σύρει μαρτυρίαν διά ένα άλλον άνθρωπον, και έχει μέρος εις το αυτόν έγκλημαν οπού θέλει να σύρει την μαρτυρίαν, ού σύρνει μαρτυρίαν άπιστη ..., το δίκαιον ορίζει ότι οι κριτάδες ουδέν πρέπει να τους περιλάβουν διά μάρτυρας τοιούτους λας, με το κείμενον* Ασσίζ. 351[7]. **β)** αποδέχομαι έγγραφο ως νόμιμη μαρτυρία: *Εάν γίνεται ότι κανείς άνθρωπος, ού καμμία γυναίκα φέρνει εις την αυλή κανένα γράψιμον εις μαρτυρίαν, οι κριτάδες, ουδέ η αυλή εντέχουνται να το περιλάβουν, ουδέ να του ακούσου, ουδέ να του πιστεύσου, κατά το δίκαιον, εάν ουκ έστι προβελίτζιν εσφραγισμένον* Ασσίζ. 353[28]. **Β'** (Αμτβ.) αγκαλιάζομαι: *όλες της ακλουθήσασιν και αλλήλως εμιλούσαν*| *σφικτά πιριλαμπάνασιν και τότες εφιλούσαν*,| *από την τόσην των χαράν όλες των εγελούσαν* Σαχλ., Αφήγ. 786· *κρατούν, περιλαμβάνουσι, σφικτά συμπεριπλέκουν*,| *καταφιλούν ενήδονα, και το φιλίν εκείνο*| *Έρωτος ήτον ηδονή και πράγμαν Αφροδίτης* Λίβ. Sc. 2685.

II. Μέσ. **Α'** (Μτβ.) αγκαλιάζω: *Γιε μου, ας σε περιλαμπαστώ κι ας σε γλυκοφιλήσω*,| *τ' Αφέντη οπού σ' εγλύτωσε ας πα να φκαριστήσω* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1125. **Β'** (Αμτβ.) αγκαλιάζομαι: *Σφικτά επεριλαμπάθηκαν, γλυκέα καταφιλούνται* Αχιλλ. (Smith) O 529· *Ένας τον άλλον να θωρεί, κλαίσι και συγχωρούνται*| *περιλαμπάνουνται γλυκία, και σπλαγχνικά φιλούνται* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) 298.

περιλαμπάς, επίρρ.

Από το επίθ. *περιλαμπαστός* με συγκ.· αναλογ. με επιρρ. σε -ας (βλ. Αλεξίου Στ. [Βοσκοπ. σ. 47]· πβ. Γεωργακ., B-NJ 14, 1938, 81 και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 223 κε.

Αγκαλιαστά: *Προθυμερά σιμώνομε στην κλίνη*,| *θέτομε αγκαλιασμένοι εγώ κι εκείνη*· (παραλ. 2 στ.). *Κι εις λίγην ώρα βλέπομε τον ήλιο*| (παραλ. 1 στ.)· *περιλαμπάς τον ήλιο χαιρετούμε* Βοσκοπ.[2] 231· *Σιμώνω και φιλώ τονε, τότες αναδακρυώνει*,| *το στόμα του στο στόμα μου περιλαμπάς σιμώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 932.

περιλαμπάσσω, βλ. *περιλαμβάνω*.

περιλαμπαστά, επίρρ.· π ε ρ λ α μ π α σ τ ά.

Από το επίθ. *περιλαμπαστός*. Ο τ. με συγκ.

Αγκαλιαστά: *Σιμώνω και φιλώ τονε, τότες αναδακρυώνει,| το στόμα με το στόμα μου περλαμπαστά σιμώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 932 κριτ. υπ.

περιλαμπαστός, επίθ.· *περλαμπαστός.*

Από το *περιλαμπάνω* (βλ. *περιλαμβάνω*). Για το σχηματ. της λ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 501 και ΜΝΕ Α' 298. Βλ. και Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 663] και Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 534-535. Ο τ. με συγκ. Η λ. και ο τ. στο Δημητράκ.

Αγκαλιαστός, αγκαλιασμένος: *Ηύρε μας περιλαμπαστούς και σφιχταγκαλιασμένους| η του θανάτου συμφορά ...| κι εις τον βυθόν μας έριξεν αγκαλιαστούς ομάδιν* Απόκοπ.[2] 361· *Ας πιάσει, λέγει* (ενν. *η Αρετούσα*), *ο Ρώκριτος τη χέρα που πεθύμα,|με την οποιά περλαμπαστοί να μπούμε σ' ένα μνήμα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1464.

περίλαμπρος, επίθ. — Πβ. και *περιέκλαμπρος.*

Από την πρόθ. *περί* και το επίθ. *λαμπρός.* Η λ. τον 7. αι. (TLG, Steph., Θησ., Sophocl.), στο Somav. και σήμ.

Πάρα πολύ λαμπρός· (εδώ μεταφ.) εξαιρετικός, ονομαστός: *Ω Δέσποτα παμπόθητε, πανιερώτατέ μου,| περίλαμπρε και πάμφρονα, και φίλε ακριβέ μου* Τζάνε Εμμ., Αφ. 142[16].

περιλαμπρώνω· *επεριλάμπρωσέ (τον)*, Κορων., Μπούας 140, εσφαλμ. γρ. αντί *επεριλάμπωσε·* διορθώσ. — Βλ. *περιλαμπώνω.*

περιλάμπω.

Το αρχ. *περιλάμπω.* Η λ. στο ΛΑΝΕ.

Φωτίζω κάπ. ολόγυρα (η σημασ. μτγν.): *την ώραν οπού εβαπτίζετο ο Ιωάννης ... εξαίφνης εφάνη φλοξ θαυμασία και περιέλαμψε τους αγίους* Αγαπ., Καλοκ. 339.

περιλάμπωμα το.

Από το *περιλαμπώνω* και την κατάλ. *-μα.*

Αγκάλιασμα, περίπτυξη: *ίσος* (ενν. *ο σφόνδυλας*), *ομορφοκάμωτος, έμορφα ριζωμένος,| για τα περιλαμπώματα καλύτερον ουκ είδες* Θησ. ΙΒ' [61[4]].

περιλαμπώνω, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 300 κριτ. υπ., Διήγ. Αλ. V 78, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 303[11], Κορών., Μπούας 140 (έκδ. *επεριλάμπρωσε·* διορθώσ.), Διήγ. Αλ. G 281[18-19], Τριβ., Ρε 61, 256, Πανώρ. Β' 190· *περλαμπώνω,* Πεντ. Γέν. XLVIII 10· αόρ. *επερλαβώθην,* Πεντ. Γέν. XXXII 26.

Από το *περιλαμπάνω* (βλ. *περιλαμβάνω*) με επίδρ. ρ. σε *-ώνω.* Ο τ. *περλαμπώνω* με συγκ.· για το σχηματ. του βλ. Πεντ. Εισαγ. XXVIII. Η λ. στο Βλαστού, Συνών. 13, λ. *αγκαλιάζω.*

Ι. (Ενεργ.) αγκαλιάζω κάπ.: *επεριλάμπωσε την* (ενν. *ο Τάρειος την θυγατέραν του*) *και εφίλησέν την ολόκαρδα* Διήγ. Αλ. Ε (L.olos) 301[8]· *εντύσου και τα ρούχα μου, στο περιβόλι φθάσε| και θες ιδεί πως θέλει ελθεί να σε περιλαμπώσει, διχώς καμμίαν εντροπή απάνω σου να απλώσει* Τριβ., Ρε 249.

ΙΙ. Μέσ. **1)** (Αλληλοπ.) αγκαλιάζομαι με κάπ. *ο εις τον άλλον έβλεπεν, γοργόν*

επαναφέρνει| κρατούν, περιλαμπώνουνται, σφικτά καταφιλούνται Λίβ. Esc. 3852 χφ· *Τότες οι δύο σηκώθησαν οι έμνοστοι συντρόφοι,| απέ τα λόγια τα γλυκά αυτών των δουλευτάδων.| Κι οι δύο περιλαμπώθησαν, γλυκία καταφιλούνται* Θησ. Γ' [81[3]]. **2)** Παλεύω με κάπ.: *απόμεινεν ο Ιακώβ αμοναχός του, κι επερλαβώθην ανήρ μετ' αυτόν ως οπού ανέβη αυγερινός* Πεντ. Γέν. XXXII 25.

περίλαμψις η.

Το μτγν. ουσ. *περίλαμψις*. Η λ. στο Somav.

Άπλετο φως, πλούσιος και διάχυτος φωτισμός· (εδώ προκ. για την εκθαμβωτική λάμψη με την οποία ο Θεός έκανε αισθητή την παρουσία του στον Μωυσή): *Ο δε Μωσής ευθύς ευθύς τη πέτρα εκρυβήθη| και εκ της περιλάμψεως έφριξεν κι εφοβήθη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 100.

περιλεξία η.

Από το αρχ. *περιλέγω* και την κατάλ. *-σία*.

Περίφραση, περιττολογία: *και αν ένι αυθέντης οίος συ και ο λέγων οίος εγώ τε,| να κάθηται, να ψηλαφά, να λέγει και να γράφει* (παραλ. 2 στ.), *αλλ' εξ ανάγκης κάτεισιν εις περιλεξίαν| είτα να γράφει να λαλεί όσ' αν κινούν προς οίκτον| όσ' αν κινούν προς έλεον και προς φιλανθρωπίαν* Προδρ. (Eideneier) II 10 χφ H κριτ. υπ.

περίλευκος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *περίλευκος* (TLG).

Κάτασπρος (εδώ ως χαρακτηριστικό ομορφιάς και αρχοντιάς): *Και τα ξανθά του τα μαλλία, στον τράχηλον του νέου,| τους νώμους τους περίλευκους, εσκέπαζαν εκείνα* Θησ. ΣΤ' [17[2]].

περίληψις η.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. *περίληψη*.

(Εδώ προκ. για προφορικό λόγο) περιεχόμενο· νόημα: *Ο δ' απεσταλμένος* (ενν. *του Παγιαζήτ*) *συνιείς τους λόγους απεκάλυψε πάσαν την περίληψιν τω κυρίω αυτού· και ην έκτοτε τρέφων μανίαν άσπονδον κατά του Τζινεήτ* Δούκ. 143[12].

περιλιμπάνομαι.

Η λ. στον Ιπποκράτη (TLG). Το ενεργ. τον 4. αι. (TLG)· βλ. και L-S.

(Μαθημ., προκ. για την αριθμητική πράξη της αφαίρεσης) περισσεύω, υπολείπομαι (βλ. και Vogel [Rechenb. σ. 142]): *υφέλω συν τας ιε' από των κδ' και περιλιμπάνονταί μοι θ'* (ενν. *μονάδες*) Rechenb. (Vog.) 60[7].

περίλιν το, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 113. — Πβ. και *περίκουλον*.

Από το γαλλ. *peril* (<λατ. *periculum*· βλ. Greim., Dictionn., Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört., λ. *periculum*, Bloch et W. v. Warteburg, Γαλλ. ετυμ.).

α) Κίνδυνος: *Και θωρώντα εκείνος, ο ακριβός του φίλος εις το μέγαν περίλιν αφού ήτον* (ενν. *οι χαρές του κόσμου* και *τα ζουέλλια*), *μοναύτα εσηκώθην απάνω και άρκευσεν να παρακαλέσει τον ρήγα να θελήσει να τον αφήσει να πάγει από εκεί* Άνθ.

χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 129· *Η μια* (ενν. *προδέντσα*) *ένι να είσαι μεγάλης ψυχής χωρίς κανέναν φόβον εις το περίλιν του θανάτου αντάν δεν ημπορείς να ποίσεις αλλιώς* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 127· **β)** καταστροφή: *Εις δισπιριασμένον περίλιν πέφτει εκείνος οπού εις τα πεσίματα οπού ημπορούσιν νά 'ρτουσιν δεν βλέπεται* Ξόμπλιν φ. 128r.

περιλογώ. — Πβ. και *περισσολογώ.*

Από το αρχ. *περιλέγω* με πιθ. επίδρ. του *περισσολογώ.*

Πολυλογώ, φλυαρώ: *Τι θέλω να περιλογώ; Μισεύω απέ την Κρήτην,| εις τα Παλάτια επόσωσα, ταύτα καβαλικεύω* (παραλ. 1 στ.) *και εις έναν ημερόνυκτον έφτασα εις τον Πετζόνα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1312.

περίλοιπος, επίθ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 876.

Το αρχ. επίθ. *περίλοιπος.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παπαδ. Α., Λεξ.).

περίλυπος, επίθ., Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 347[85], Βέλθ. 377, Θρ. Κων/π. P Suppl. 249[17], Σφρ., Χρον. (Maisano) 112[15], Μ. Χρονογρ. 35[11], Διγ. Άνδρ. 404[22].

Το αρχ. επίθ. *περίλυπος.* Η λ. και σήμ.

1α) Καταλυπημένος, καταστενοχωρημένος: Διγ. Ζ 4136, Κυπρ. ερωτ. 131[9]· **β)** αναστατωμένος, ανήσυχος: *Θωρώντα ο ρήγας πως δεν ήλθεν η σατία από την Αλεξάνδραν ήτον πολλά περίλυπος και όρισεν τον μισέρ Τζουάν Μουστρή ... να μεν σκαλέψει ώστη να του μηνύσει ο ρήγας* Μαχ. 178[37]. **2)** Που προκαλεί λύπη, στενοχώρια, θλιβερός: *Το κρείττον δε και λόγιμον εκ των αρχόντων όλων| είχε μεν και την συντριβήν αυτήν την του πολέμου,| αλλ' είχον και περίλυπον βασιλικόν το πάθος* Καλλίμ. 1025. **3)** (Προκ. για τη ζωή) γεμάτος λύπες, βάσανα, δυστυχισμένος: *Δεν σου έπρεπε να πείθεσαι εις το θέλημά μου ... παρά εις τας φλυαρίας εκείνου του σαπρού γέροντος οπού σε εσυμβούλευσε να περνάς ζωήν πικράν και περίλυπον, να υστερηθείς του κόσμου τας ηδονάς και να διάγεις με τόσην σκληραγωγίαν και κακοπάθειαν;* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 158[22].

περιμαδεύω, βλ. *περιομαδεύω.*

περιμαζεύω· αόρ. *επερίμασα.* — Βλ. και *περιομαδεύω.*

Από την πρόθ. *περί* και το *μαζεύω.* Για τον αόρ. *επερίμασα*, που απ. στον Κατσαΐτ., Κλ. Προσφών. 47, πβ. αόρ. *έμασα* του *μαζεύω* και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 119, Β' 423-4 σημ. Τ. *πρεμαζεύω* και *προμαζεύω* σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *π'ρεμαζεύομαι* και Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** Συγκεντρώνω, συναθροίζω· συγκαλώ, προσκαλώ: *ηβλέποντας* (ενν. *ο Αδάμ*) *πως έναι σιμά εις τον θάνατον έκραξε όλα του τα παιδία ... Λέγουν οι υιοί του Αδάμ: «Ω πατήρ ημών, διατί μας επερίμασες εδώ ομπρός σου ημάς όλους ...;»* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 91r. **2)** (Προκ. για φόρο) συλλέγω, εισπράττω: *τους έστειλε* (ενν. *ο Ιούλιος Καίσαρ*) *... να περιμάσουν όλο το τραμπούκο, ήγουν το χρέος της Σπανίας* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 224r. **3)** Αιχμαλωτίζω: *ωσάν γυρίζει ο κυνηγός τα ψάρη εις το δίκτυ,| ούτως τους επερίμασεν* (ενν. *ο*

δεσπότης) και εχειροβόλησέν τους Χρον. Τόκκων 2450. **4)** Ενώνω, συνδέω: *συντροφοι εγενόμεθα εις μίαν οδόν θλιμμένοι,| όπου μας επερίμασαν οι πικρασμοί του πόθου,| όπου εσυνεζυμώθημεν με τες δακροχυσίες* Λίβ. Ν 3206. **Β'** Αμτβ. **1)** Συγκεντρώνω: *Καιρόν εποίησεν* (ενν. *του Πέτρου η γυναίκα*) *αυτού εις την Αγίαν Μαύραν,| ώστε να περιμάσουσιν εκείνοι οπού την είχαν,| με εξαγοράν, με πράγματα, ίνα την εξηβάλουν| από τας χείρας του δουκός, να την εξαγοράσουν* Χρον. Τόκκων 940. **2)** Ενώνομαι (με άλλους): *Ο κόντος επερίμασεν με ολίγους εδικούς του,| όσοι εστέκαν μετ' αυτόν και ακολούθησάν τον.| Υπήγεν και εσέβηκεν εις τα Ιωάννινα* Χρον. Τόκκων 1767.

II. (Μέσ.) συγκεντρώνομαι, συναθροίζομαι: *επεριμαζεύθησαν πολλοί, τόσον ότι δεν εχωρούσαν μηδέ τα περίαυλα* Πηγά, Χρυσοπ. 49 (2).

περιμάζωμα το.

Από το *περιμαζώνω* και την κατάλ. *-μα*. Πβ. λ. *πρεμαζέματα* και *προμαζέματα* τα σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *π'ρεμαζεύομαι*). Η λ. στο Βλάχ., όπου και τ. *πρεμάζωμα*, και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *περιμάζεμα*).

(Στον πληθ.) σύνολο ετερόκλιτων και μηδαμινής αξίας ανθρώπων, συνονθύλευμα: *Εσείς εβλέπετε, αδελφοί, περιμαζώματα είναι,| προβαταραίοι, απείραστοι, αμάθητοι πολέμου·| εβλέπετέ τους· έτοιμοι είναι ότι να φεύγουν* Χρον. Τόκκων 2403.

περιμαζώνω, Διγ. Α 1580, 3295, Χρον. Μορ. Ρ 1058, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 17, Αργυρ., Βάρν. Κ 289, Ιμπ. (Legr.) 362, Κορων., Μπούας 10, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 144[v], Βυζ. Ιλιάδ. 1165, Αχέλ. 1587, Πηγά, Χρυσοπ. 127 (3), 303 (1), 310 (3), Προσκυν. Ιβ. 535 7, Προσκυν. Ιβ. 845 5, 216, Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 123, Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Μ 348, Ιστ. Βλαχ. 961, Εγκ. αγ. Δημ. 108[107]· *περμαζώνω,* Χούμνου, Κοσμογ. 641, 992, 1097, 1969, 2571, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 458, Ιμπ. (Legr.) 358, Κατζ. Ε' 505, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 3, 174, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1266, 2347, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 30, 444, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 239[3], 505[18]· *πρεμαζώνω,* Πανώρ. Πρόλ. 2, Ε' 404 κριτ. υπ., Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 31[21], 38[4], 99[26], 101[23-4], 150[18-9], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1042, 1464, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 147[11].

Από την πρόθ. *περί* και το *μαζώνω*. Οι τ. με αποβολή του *-ι-* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 257, Κριαρ., ΕΕΒΣ 10, 1933, 90). Ο τ. *περμαζώνω* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Πρόλ. 106, Ε' 593 και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Ο τ. *πρεμαζώνω* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Επίλ. 2 και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., ό.π., Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.). Τ. *πρεμαζώννομαι* σε κυπρ. χφ του 19. αι. (Παπαδ. Θ., Κυπρ. Σπ. 34, 1970, 106). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *περιμαζεύω*).

Ι. Ενεργ. **1α)** Συγκεντρώνω: *επεριμάζωξεν όλα του τα φουσσάτα* Ιστ. Βλαχ. 133· *επεριμάζωξεν απ' όλην την αρμάδα| σκύφους και βάρκες, κόπανα και πάσα τους φρεγάδα* Αχέλ. 1654· *όλα τα σεβάσματα τα ειδωλικά εχαλούσαν, και όλον το ασημοχρύσαφον και τα χρήματα οπού ήταν εις αυτά επρεμάζωνεν ο βασιλεύς και εφαμπρικάριζεν εκκλησίες* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 137[12]· (σε προσωποπ. προκ. για το θάνατο): *να ιδώ ..., Χάρο, ...* (παραλ. 2 στ.) ... *αυτούς τούς παίρνεις εκ την γην και ρίκτεις και σκοτώνεις,| τους βασιλείς και άρχοντες πώς τους περιμαζώνεις.| Εις*

είντα τόπον καταντούν, 'ς ποιαν φυλακήν τους βάνεις Πικατ. 123· (μεταφ.): περμάζωξε τις πονηριές κι όλη τη φρόνεψή σου,| για να μπορώ να βοηθηθώ τώρα με τη βουλή σου Κατζ. Α' 113· περμάζωξε όλη την αντρειά, βάλε τη δύναμή σου Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1775· **β)** περισυλλέγω: ήτον τα κορμία τους νεκρά και γυμνωμένα (παραλ. 1 στ.)· ο δε Σερμπάνος ...| εις έναν τόπον όρισε και περιμάζωξέν τους Ιστ. Βλαχ. 316· **γ)** (προκ. για καρπούς) μαζεύω, σοδιάζω: Στάρια πολλά περμάζωξεν (ενν. ο Ιωσήφ), αλώνευτα ορδινιάζει,| και μαγατζάδες έκτισε, σ' αυτούνους τα σοδιάζει Χούμνου, Κοσμογ. 1777· **δ)** συγκεντρώνω και τοποθετώ μαζί· μετατοπίζω: ποιοι επερμαζώξα τα βουνιά κι εμεσοξετελειώσα| τον πύργο εκείνο τση Βαβέλ ...; Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 52· **ε)** αποταμιεύω, αποθησαυρίζω: Φτωχοί, ...| τά περμαζώνετε σκορπού, τά κτίζετε χαλούσι.| ... τα πλούτη σας σα σκόνη| σκορπούσινε και χάνουνται Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 132· (μεταφ.): πλέα παρά χρυσάφι και πέτρες ατίμητες επρεμάζωνεν εις του λόγου του τον πλούτον της ελεημοσύνης Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 138[15-6]. **2)** (Προκ. για πλήθος) συναθροίζω· συγκαλώ· προσκαλώ: περμαζώνει (ενν. ο Μωυσής) τον λαόν και όλοι απ' αυτούνο (ενν. το νερόν) πίνου Χούμνου, Κοσμογ. 2753· πρεμαζώνοντάς τους (ενν. ο Ιωάσαφ) όλους τως φανερώνει την βουλήν του Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 147[34]· να περμαζώξει (ενν. ο πατέρας της Μαργαρώνας) τους πεζούς και τους καβαλαραίους,| είτις νικήσει στ' άρματα ...| ... Μαργαρώνας| άνδρα να τονε δώσουσιν Ιμπ. (Legr.) 885. **3)** Αιχμαλωτίζω: τα φουσσάτα εμπήκασι, τη χώρα ενικήσα,| τσι Οβραίους εσκοτώσασι ...| Επρεμάζώξα ζωντανούς 'νενήντα εφτά χιλιάδες Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4664. **4α)** Συνενώνω κ. διαλυμένο ή διασκορπισμένο: θέλει του είσται αδύνατον (ενν. του Θεού) πάλιν από την διάλυσιν των στοιχείων, εις τα οποία διαλύονται και άνθρωποι και ζώα, να περιμαζώξει την φύσιν πασαενός και να αναστήσει πασαένας το σώμα του να το σμίξει με την ψυχήν ...; Πηγά, Χρυσοπ. 148 (63)· **β)** (προκ. για ύφασμα ξηλωμένο) ενώνω, συνδέω ράβοντας τα ξηλωμένα κομμάτια: σκάποιας γειτόνισσας ρούχον να παρελύθη,| και παρευθύς να με έκραξεν: «μαστόρην και τεχνίτην,| να, κέντησε το ρούχον μου και περιμάζωσέ το» Προδρ. (Eideneier) III 164 χφ P κριτ. υπ. **5)** Παρέχω προστασία και φροντίδα, περιθάλπω: να θρέψεις τον πεινασμένον, ... να περιμαζώξεις τον ξένον Πηγά, Χρυσοπ. 145 (54)· Μη μας αφήσεις (ενν. συ, μήτηρ) το λοιπό, μη μας απαντονάρεις·| πρεμάζωξε τα τέκνα σου, τά πολεμά ο πνιγάρης Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5269. **6)** Προσελκύω κάπ. ερωτικά, κάνω κάπ. να με ερωτευτεί: να περμαζώξω την ξαθή| σ' εμέναν τον πολυπαθή,| οπού 'παθα πολλά γι' αυτή Αγν., Ποιήμ. Α' 17.

ΙΙ. Μέσ. **1α)** Συγκεντρώνομαι, συναθροίζομαι: Εκεί (ενν. εις την Ανάπολην) επεριμαζώχθησαν του κόσμου οι ανδρειωμένοι Ιμπ. 337· Τυχαίνει να πρεμαζωκτού δικοί και φίλοι ομάδι,| ν' αποδεκτού τον Ισαάκ, πόρχεται απού τον Άδη Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1099· έφθασαν στην Μισσίνα,| οπού περιμαζώνετον ... στόλος| κι εις ορδινίαν έμπαινεν εις πάσα χρείαν όλος Αχέλ. 593· **β)** (μεταφ.) συγκεντρώνω το νου μου, συνέρχομαι: ο Αλέξανδρος απιλογήθηκεν, εσκοτίσθην ο νους του,| πάλιν περιμαζώνεται, συλλογίζεται ατός του,| την Σεμίραμην απιλογήθηκεν Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Σ 372· φρ. ο νους μου περμαζώνεται = λογικεύομαι: να διώξεις έτοιο λογισμό ...| κι ο νους σου να περμαζωχτεί, νά 'ρθουν τα λογικά σου; Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1180. **2)** Συγκαλούμαι, συνέρχομαι: ας κάμομεν ένα μεγάλον μάζωμα, να πρεμαζωχθούν συναμάδι οι

εδικοί μας φιλόσοφοι και οι χριστιανοί, να διαλεχθούσιν Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 99[16]. **3)** Επανέρχομαι, επιστρέφω: *έπαυσαν οι πόλεμοι ...* (παραλ. 2 στ.)· *επεριμαζωχθήκασιν οι άνθρωποι του τόπου| καθένας εις το σπίτι του* Ιστ. Βλαχ. 103· *τους καλογέρους τους εξόρισε* (ενν. *ο Κωνσταντίνος ο Κοπρώνυμος*) *όλους ... Και μετ' αυτόν βασιλεύει ο Λέων ... Και μετ' αυτόν ... ο υιός του ο Κωνσταντίνος ... με την μάννα του την Ειρήνην ... και αυτείνοι ... ήσαν ευσεβείς ... και επεριμαζώχθησαν οι καλόγεροι εις τα μοναστήρια τους* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 316[ν]. **4)** Εγκαθίσταμαι σε τόπο: *να στραφώ σ' αυτήν την γην, οπού μου θέλει δείξει* (ενν. *ο Θεός*) (παραλ. 1 στ.). *Σ' αυτούνην να περμαζωκτώ, σ' αυτήν να καταντήσω* Χούμνου, Κοσμογ. 627. **5α)** Συγκεντρώνομαι κάπου για να προστατευτώ: *αν ιδείς τον λύκον να έρχεται, εσύ να σφυρίξεις, να συσμικτούσιν τα πρόβατα, να περιμαζωκτούσιν στην μάνδραν, να μην αρπάζει ο λύκος κανένα* Πηγά, Χρυσοπ. 216 (16)· **β)** προστατεύομαι· περισώζομαι: *εις τούτο το ξύλον ήτονε να βαλθεί να αποθάνει εις τον σταυρόν ο Υιός του Θεού. Και ο Δαβίδ ειστούτο ήτον πολλά χαιράμενος, ... διατί είχε ελπίδα να περιμαζωχθεί* (ενν. *το ξύλον*) *και να φυλαχθεί* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 196[r].

περιμανθάνω (Ι).

Από την πρόθ. *περί* και το *μανθάνω*· βλ. και LBG.

Μαθαίνω, εξακριβώνω κ.: *Είπον ουν τινές αυτών καλέσαι τους γονείς αυτού* (ενν. *του ιερέως*) *και περιμαθείν τα ονόματα αυτών, και κατάθεσιν λαβείν παρ' αυτών, ει εστίν αυτός ... υιός αυτών* Λόγος ωφέλιμος φ. 61[ν].

περιμανθάνω (ΙΙ)· *περιέμαθα*, Λίβ. Sc. 140, εσφαλ. γρ. από παρανάγνωση αντί *ώσπερ έμαθα*· διόρθ. κατά το χφ Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 39.

περιμένω, Διγ. Ζ 1762, 3148, 3396, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1311, Βίος Αλ. 1473, Έκθ. χρον. 54[24]· *π α ρ ι μ έ ν ω.*

Το αρχ. *περιμένω*. Για τον τ. βλ. Eideneier, Ελλην. 31, 1979, 409. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α)** Προσμένω, αναμένω (να έρθει κάπ.): Διγ. Ζ 2955, Βέλθ. 280, Βίος Αλ. 1236· **β)** φρ. *περιμένω καιρόν* = κάνω υπομονή, καρτερώ: *Ει δε ουδέν με το πιστεύεις,| αλλά ραθυμείς μεγάλως| και καιρόν ου περιμένεις| εις τον λόγον όπερ λέγω,| όρισε καβάτοράν σου| να ελθεί εις το παλάτι| να το σχίσει το λιθάριν| και να εύρεις το σκωλήκι* Πτωχολ. α 399. **2α)** Αναμένω ένα γεγονός: Λίβ. Sc. 3108, Ιστ. πολιτ. 40[12], Διγ. Άνδρ. 392[31]· **β)** στο γ' πρόσ., προκ. για ενδεχόμενο μελλοντικό γεγονός: *Ν' αρχίσω ο κακότυχος να γράψω τά παθάνω,| τά έπαθα ο κακόμοιρος και τά με περιμένουν,| τα όρη να χαλάσουσιν, η γης ν' αναστενάξει* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 281.

Β' Αμτβ. **1α)** Στέκομαι, αναμένω: Διγ. Ζ 3398· (σε παροιμ. φρ. προκ. για το χρόνο που περνά γρήγορα· πβ. αρχ. *καιροί ου μενετοί*): *φάγετε, πάντες, φάγετε, καιρός ου παριμένει* Ημερολ. 141· **β)** προσμένω, προσδοκώ: *Της σάρκας έναι το λοιπόν ίδιον της ν' αποθαίνει| και να στραφεί στα ίδια της κι εκεί να περιμένει| ... ώστε που νά 'ρθει η κρίση* Φαλιέρ., Ρίμ.(Bakk.-v. Gem.) 56. **2)** Μένω περισσότερο χρόνο σε έναν τόπο, παραμένω: *περιμείνας εκεί ικανάς ημέρας, ίνα απολαύσω περισσότερον τους Αγίους Τόπους, ..., έβαλα κατά νουν να ιδώ και το άγιον όρος το Σινά* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ.

80. **3)** Παραμένω σταθερός: *Αλλα περί πολιτευομένων και μη περιμεινάντων εις τέλος* Φυσιολ. (Kaim.) 107a².

περίμετρον το, Metrol.² 49¹⁹, 50³˒¹⁰, 67³⁰.

Το αρχ. ουσ. *περίμετρον*. Η λ. στο Μαυρικ., Στρατηγ., σε έγγρ. του 11. (Act. Lavr. I 42¹⁸, Act. Doch. 2²⁶, Act. Xen. 7⁸) και 14. αι. (Act. Xen. 7⁸) και στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

α) Η νοητή γραμμή που ορίζει την περιφέρεια μιας έκτασης γης, περίμετρος: *Το περίμετρον της Κύπρου είναι μίλια χϟ'* Μαλαξός, Νομοκ. 539· **β)** η περιφέρεια ενός σφαιρικού αντικειμένου· (εδώ προκ. για καρπό): *καρύων το περίμετρον ισόμετρον πεπόνων* Βίος Αλ. 5204· **γ)** το εμβαδόν μιας έκτασης: *Του ενός μοδίου η γη έχει λίτρας τεσσαράκοντα, δέχεται δε περίμετρον ερωτούμενόν σου οργιάς, ήγουν μιας εκάστης λίτρας ουργίαι πέντε* Metrol.² 52¹⁸.

περιμίσητος, επίθ.

Από την πρόθ. *περί* και το επίθ. *μισητός*.

Που αξίζει να μισείται πολύ, απεχθής: *Την περιμίσητον αισχράν κακίαν απωθείτε| έκαστος πάντων αφ' υμών δεινήν ως ολετήρα* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 213.

περιμουσιώνω.

Από την πρόθ. *περί* και το *μουσιώνω* (βλ. λ.)· πβ. και *περιμουσόω* (7.-8. αι., Sophocl.).

Διακοσμώ με ψηφιδωτά: *Στην τσάμπραν την χρυσόχροαν, την περιμουσιωμένην| ο Πρίαμος εμήνυσεν, ήλθαν οι καβαλλάροι* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4902· *Εις το παλάτιν το χρυσόν, το περιμουσιωμένον,| οπού οι λίθοι αστράπτουσι την νύκταν ως ημέραν,| εκεί ήφεραν το θαυμαστόν κορμίτσιν του Εκτόρου* αυτ. 7230.

περιμπλέκω, Χούμνου, Κοσμογ. 1188· γ' εν. μέσ. αόρ. *επεριμπλέκτη*, Πανώρ. Γ' 610 κριτ. υπ.· υποτ. μέσ. αόρ. *περιμπλεκτώ*, Χούμνου, Κοσμογ. 1182· γ' πληθ. μέσ. αόρ. *περιεμπλακήκαν*, Αχιλλ. (Smith) N 1322· *περιμπλάκησαν*, Αχιλλ. L 1297· παθ. μτχ. *περιμπλεμένος*, Πανώρ. Γ' 111, 206. — Πβ. και *περιπλέκω*.

Από το *περιεμπλέκω* (9. αι., TLG, LBG). Η μτχ. *περιμπλεμένος* σε κυπρ. δημ. τραγ. (Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. 322). Η λ. στο Δημητράκ. και Λογοτ. (ΑΛΝΕ).

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **α)** Τυλίγω κ. γύρω από κ. άλλο: *Στρατιώτα μου, να γαϊτάνιν μου ... (παραλ. 3 στ.) δήσε το εις το τραχήλι σου, σφικτά περίμπλεξέ το* Λίβ. Sc. 2909· **β)** τυλίγω, κρατώ κάπ. δέσμιο· (μεταφ.): *το νου κρατεί* (ενν. η Περηφανειά) *του βασιλιά μας| τόσα περιμπλεμένο, απού στανιώς τση| 'νούς βασιλιού θα δώσει την κερά μας* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 519. **Β'** (Αμτβ.) μπλέκομαι αξεδιάλυτα· (εδώ σε μεταφ.): *Η Αρετούσα τ' άκουγε τούτα όλα που μιλούσα| κι ωσά δεντρά εφυτεύγουντα μες στην καρδιά κι ανθούσα·| κι επεριμπλέκαν οι βλαστοί, τα σωθικά τση επιάνα| κι εις έγνοια μεγαλύτερη και παίδα την εβάνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 625· *Έκαμε κλώνους τρυφερούς* (ενν. ο πόθος) *και ρίζες στην καρδιά μου| κι επεριμπλέξα σαν κισσός μέσα στα σωθικά μου* Πανώρ. Γ' 610 κριτ. υπ.

ΙΙ. Μέσ. **1)** Μπλέκομαι αξεδιάλυτα: *Είδε φωτιάν εις το βουνίν περίσσαν αφτουμένην*| *στην βάτον μέσα η φλόγα της ήτον περιμπλεμένη*,| *και ουδεποσώς την έκαψε, μάλιστα την δροσίζει* Χούμνου, Κοσμογ. 2144· (εδώ σε μεταφ.): *Έκαμε κλώνους τρυφερούς* (ενν. *ο πόθος*) *και ρίζες στην καρδιά μου*| *κι επεριμπλέχτη σαν κισσός μέσα στα σωθικά μου* Πανώρ. Γ' 610. **2)** Αγκαλιάζομαι: *Ο δουξ τους αποδέχτηκεν μετά χαράς μεγάλης*| *και από το χέρι τον κρατεί ως συγγενής και φίλος*,| *μετ' αύτον περιμπλέκεται, συχνά καταφιλεί τον* Φλώρ. 307 κριτ. υπ.

περίμπλεμα το. — Πβ. και *περίπλεγμα*.

Από το *περιμπλέκω*· πβ. και *περιπλέκω*.

Περίπτυξη, αγκάλιασμα: *Άφησ' τα περιμπλέματα και τα φιλιά τα τόσα* |*κι άμε να δώσεις φκαριστιά με τση καρδιάς τη γλώσσα* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1131.

περιμπλεμένος, μτχ., βλ. *περιμπλέκω*.

περιμπλεχτά, επίρρ.

Από το επίθ. **περιμπλεχτός* <**περιμπλεκτός* <*περιμπλέκω*· πβ. και επίθ. *περιπλεκτός*.

Ενωμένα με τέτοιο τρόπο ώστε το ένα να μπλέκεται, να τυλίγεται με το άλλο, αγκαλιαστά: *Πάλι με τον κιλαδισμόν απ' τη φλακήν εφύγα* (ενν. *τα πουλιά*)| *αγκαλιαστά, περιμπλεχτά τσι μούρες τως εσμίγα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 796.

περίνοια η.

Το αρχ. ουσ. *περίνοια*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Απάτη, δόλος: *τιμήν εις πάντας κέκτημαι, φιλώ την ησυχίαν*,| *πάσαν μισώ περίνοιαν, πάσαν μισώ διπλόην*,| *ου φέρω τι περίεργον, ουδέ μετέσχον δόλον* Γλυκά, Στ. 553.

περιντύνω.

Από την πρόθ. *περί* και το *ντύνω*· για τη σύνθ. πβ. και μτγν.(;) μτχ. *περιενδύσας* (TLG). Τ. *περιεντύνω* στο Βλάχ. Η λ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Β' 696, Θυ. Ε' 174.

Καλύπτω, ντύνω, περιβάλλω· (εδώ μεταφ.): *με τση τιμής περιντυμένη* (ενν. *η Περηφανειά*)| *τ' όνομα, πορπατεί και βασανίζει*| *πλια από θανατικό την οικουμένη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 506.

περινυστάζω.

Από την πρόθ. *περί* και το *νυστάζω*. Για τη λ. βλ. και LBG.

Αποκοιμιέμαι, με παίρνει ο ύπνος: *τέως περιενύσταξεν ο Κλιτοβός ο φίλος*| *και όνειρον είδε θαυμαστόν ως διά τον σύντροφόν του* Λίβ. Ν 2375.

πέριξ, επίρρ., Δούκ. 239[10, 13], Zygomalas, Synopsis 208 K 23 δις.

Το αρχ. επίρρ. *πέριξ*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

(Με το άρθρο *τα* ως ουσ.) η γύρω περιοχή, τα περίχωρα (η χρ. και σήμ.): *πέμψας* (ενν. *ο Μουράτ*) *ουν ικανά στρατεύματα έκλεισε Θεσσαλονίκην και τα πέριξ εληλάτει* Δούκ. 239[9].

περιξεβαίνω, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 69.

Από την πρόθ. *περί* και το *ξεβαίνω*. Τ. *περιξεβαίννω* σε κυπρ. άσματα (Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. Α.15 102, 158, Β.26, 6, 17).

Εξέρχομαι, αναχωρώ: *Να 'εν χυθήν η θάλασσα και κείνον να 'χεν φάγειν* (ενν. *τον Μαρκουλήν*),| *όταν επεριξέβηκεν, στην Κρήτην για να πάγει* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 150.

περιοδεύω, Δούκ. 215[8].

Το μτγν. *περιοδεύω*. Η λ. και σήμ.

α) Κάνω το γύρο (μιας έκτασης): *ουκ εδυνήθη* (ενν. *ο Καίσαρ Αύγουστος*) *περιοδεύσαι κύκλοθεν της νήσου του Πέλοπος και ελθών διά τον Ισθμού, ..., ταχέως εν τη Ασία ώδευεν* Ψευδο-Σφρ. 394[32]. **β)** περιέρχομαι, επισκέπτομαι (έναν τόπο): *Εξήλθεν* (ενν. *ο τύραννος*) *περιοδεύων την πόλιν* Δούκ. 381[9].

περίοδος η.

Το αρχ. ουσ. *περίοδος*. Η λ. και σήμ.

(Μακρινό) ταξίδι: *την μεν από Κωνσταντινουπόλεως εις Ιταλίαν περίοδον, ως περισσόν ούσαν γραφή παραδούναι, διά το μήκος ταύτην εάσω* Ψευδο-Σφρ. 322[13-14].

Φρ. (σε μεταφ.) *αποσεβαίνει ο νους μου (μας) εις περίοδον* = πάει το μυαλό μου μακριά· «τα χάνω» (πβ. Λίβ. Sc. 1787-8): *ακούομεν όχλησιν πολλήν έξω του καλυβίου,| φωνάς απανεγνώριστες, γλώσσας να συντυχαίνουν.| Εις πόσην απεσέβηκε περίοδον ο νους μας| και εις πόσον φόβου ενέπεσε πέλαγος η ψυχή μας| ουκ ημπορώ να σου τα ειπώ* Λίβ. Ν 2629.

Έκφρ. (προκ. για εκκλησιαστικό ή θρησκευτικό βιβλίο) *η περίοδος των αγίων Αποστόλων* (Για τη σημασ. πβ. Μαυρομάτης [Ολόκαλος σ. 247], Lampe, Lex. σημασ. 7): *Ακόμη αφήνω ... κοντύλιν του πατέρα κυρ Ιωακείμ ... και η περίοδος των αγίων Απόστολων* Ολόκαλος 31[25].

περίοικος ο.

Το αρχ. ουσ. *περίοικος*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που κατοικεί γύρω και κοντά σε κάποιον: Αχιλλ. (Smith) Ν 1824.

περιομαδεύω· *περιμαδεύω*, Φυσιολ. (Legr.) 164. — Βλ. και *περιμαζεύω*.

Από την πρόθ. *περί* και το *ομαδεύω*.

(Εδώ προκ. για φίδι) μαζεύομαι, κουλουριάζομαι: *όταν θέλει, βουληθεί* (ενν. *ο βασιλίσκος*), *άνθρωπον να σκοτώσει,| ή λέονταν, ή δράκοντα, καθώς και η ασπίδα,| περιμαδεύει, σφίγγεται, στρουφνίζει την ουράν του* Φυσιολ. 373[4].

περιομπρός, επίρρ., βλ. *περιεμπρός*.

περιορία η.

Το θηλ. του επιθ. *περιόριος* (6. αι., TLG) ως ουσ.· πβ. και ουσ. *περιόριον* το (L-S Suppl., PHI 7). Λ. *περιόρια* τα στον Ησύχ. με διαφορ. σημασ. Η λ. στο Steph., Θησ.

Περίφραξη: *εκέλευσε* (ενν. *ο τύραννος*) *περιορίσαι αυλήν και ένδον αυτής οικο-*

δομήσαι παλάτια. Γενομένης ουν της περιορίας, εκάλυψε πάσαν την κορυφήν αυτής εν μολυβδίναις πλάκεσιν Δούκ. 399[14].

περιορίζω, Ασσίζ. 33[3], 152[30], 281[30], 315[22-23], 315[26], Πανάρ. 65[28], 66[23], 68[26], Χρον. Τόκκων 2759, 2821, 2960, 3565, Σφρ., Χρον. (Maisano) 180[20-21], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 113, Αλεξ.[2] 672, 776, 781, 1045, 1948, Συναξ. γυν. 916, 1024, Κορων., Μπούας 34, 79, 97, Βενετράμ., Φιλ. 43, 123, Πεντ. Δευτ. III 5, Χρον. σουλτ. 133[9], Σταυριν. 223, Ιστ. Βλαχ. 2674, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1539, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 108, Ψευδο-Σφρ. 566[35], Πρόλ. άγν. κωμ. 30 (έκδ. -ρyιο-), Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 250.

Το μτγν. *περιορίζω*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Θέτω, καθορίζω όρια σε κ.· περικλείω κ. μέσα σε συγκεκριμένα όρια: *δύο αδελφοί μοναχοί ... ξεχωνεύουν κύκλοθεν* (ενν. του ναού), *και κτίζουν τείχον, και περιορίζουν τον ναόν, και φράσσουν τούτον* Χειλά, Χρον. 350· *η δύναμις Βλαχιάς είν' η Τρανσυλβανία*, (παραλ. 3 στ.) *γιατί ... είναι περιορισμένη,| βουνά πολλά ψηλότατα πάντοθεν κυκλωμένη* Παλαμήδ., Βοηβ. 499· **β)** (μεταφ.) εμποδίζω κάπ. να κάνει κ.: *Στρατιώτες μου*, (παραλ. 9 στ.) *θέλετε να μισέψετε, τινάς δε σας κρατίζει,| ουδέ 'μποδίζει σας κανείς, ουδέ σας περιορίζει* Αλεξ.[2] 1762. **2α)** Φυλακίζω κάπ.: *εάν κανείς άνθρωπος ... έδερέν τον διά άλλον και ένι ένοχος, ... πρέπει να τον περιορίσουν* Ασσίζ. 463[1]· *Κατά δε τον Σεπτέμβριον ... ήλθεν ο μέγας Κομνηνός κυρ Βασίλειος εκ της Κωνσταντινουπόλεως ...· ότε και τον μέγαν δούκαν, Λέκην τον Τζατζιντζαίον και τον υιόν αυτού ..., του ζην απεστέρησε, τον δε ανεψιόν αυτού κυρ Μανουήλ επεριόρισε* Πανάρ. 64[22]· **β)** (προκ. για κλοπιμαία) κατάσχω: *Εάν γένηται από ριζικού ότι κανέναν πράγμαν εκλέψαν και εκείνον το πράγμαν εδόθην να το πουλήσουν ... και το πράγμαν επεριορίσαν το διά κλεψιμιόν* ... Ασσίζ. 196[27]. **3)** Αφαιρώ τη δυνατότητα ελεύθερης μετακίνησης έξω από ένα χώρο· αποκλείω, πολιορκώ: *Ο μεν βασιλεύς ... λαμβάνει στρατόν ... και ... περιόρισεν άπαντας εν τω Κεχρινά* Πανάρ. 71[11]· *ο σουλτάνος έστειλε τον Αχουματ-πασιά εις την Πούλια με φουσσάτα ... και επεριόρισεν όλην την Πούλια ειπείν, και αιχμαλωσίαν πολλήν έκαμεν, άνδρες γυναίκες και παιδία* Ιστ. πατρ. 125[16]· *ήλθεν ο βασιλεύς Ιβηρίας Δαβίδ και επεριόρισε την Τραπεζούντα, αλλά απεστράφη κενός* Πανάρ. 62[20]. **4)** Εξουσιάζω, διαφεντεύω, κατέχω: *Επήγα εις την Αίγυπτον κι είπαν μου περιορίζεις,| χρόνους πολλούς την Αίγυπτον εσύ γαρ την ορίζεις* Αλεξ.[2] 2151· *σ' έκαμε* (ενν. ο ύψιστος Θεός) *περίδοξον αφέντην να ορίζεις,| όλοι να σ' υποτάζονται να τους περιορίζεις,| να παραστέκουν εμπροστά με φόβον και με τρόμον* Ιστ. Βλαχ. 1382· *Χρυσόβουλλό 'παρ' από μεν' ας γράφει να ορίζεις| όσα του πάππου σου 'δωκα εσύ να περιορίζεις* Διγ. Ο 2174. **5α)** Κάνω αυθαίρετα δικό μου κ. που δεν μου ανήκει, ιδιοποιούμαι κ.: *οι έγγονοι εκείνων των Νοταράδων και οι τρισέγγονοι ... εκράτησαν τα περίχωρα του ναού έκτοτε, και νομεύονται ταύτα ως οικεία, και περιορίζουν αυτά όλα· ... και αδικείται η εκκλησία* Χειλά, Χρον. 350· **β)** λεηλατώ: *εκίνησαν οι στρατιώται όλοι| τα οσπίτια να ανατρέχουσιν και να τα περιορίζουν·* (παραλ. 1 στ.) *τα πράγματα να επάρουσιν, τα σπίτια να κρατούσιν* Χρον. Τόκκων 642. **6α)** (Προκ. για ανθρώπους) αιχμαλωτίζω: *Και το σανδάλι έτρεψεν και φεύγει προς το βάθος·| οι Ρινισιώται ακούλιθα ώστε να το εφθάσουν* (παραλ. 1 στ.) *και η γαλιόττα ακούλιθα· ως το γουργόν γεράκιν| ως εν ροπή τους έσωσεν και επεριόρισέν τους* Χρον. Τόκκων 2463· **β)** (προκ. για κάστρο) καταλαμβάνω, κυριεύω: *Το κάστρο*

(ενν. *των Κανδήλων*) *επεριόρισαν* (ενν. *οι Φράγκοι*) *και έξωθεν και μέσα* Χρον. Τόκκων 796. **7)** Βασανίζω, ταλαιπωρώ: *αύξησεν ο λαός και επλήθαινεν ... έως οπού ασηκώθη άλλος βασιλέας εις την Αίγυπτον ... Αυτός επεριόρισε το γένος μας και έθλιψεν ... τους πατέρας μας* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 63ᵛ· (μεταφ.· πβ. περιορώ): *κιανείς οπού δε με γνωρίζει,| και μοναχάς θωρώντας με το νουν του περιορίζει,| και πεθυμά ... να μάθει ποια 'μαι* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 10· *Σκιας ένα δε θ' αφουκραστώ, και άμε στον κακό χρόνο,| και μόνο τζαβαριάρεις με, το νου μου περιορίζεις* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 245. **Β'** (Αμτβ.) χάνω το μυαλό μου, παραφρονώ από τη χαρά μου: *Χαρά μεγάλη και πολλήν οι γέροντες επήρα* (παραλ. 3 στ.). *Τις πιλαλεί στη μια μερά και τις γλακά στην άλλη,| όλοι επεριοριστήκασι με της χαράς τη ζάλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1166.

ΙΙ. Μέσ. **1)** Παρεμποδίζω, αποκλείω· (μεταφ.): *εδάκασα κι εφίλησα τα νόστιμά της χείλη| και το γλωσσάκι έπασχα να γλυκοπιπιλίζω* (παραλ. 1 στ.). *Και με την δολερήν αυτήν και σιδερήν καδένα| όλα τα πλια ακριβότερα ήσαν περιορισμένα* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 454. **2)** Στενοχωριέμαι πάρα πολύ, βασανίζομαι: πικραίνομαι, κι *έχω ζωήν καημένη,| οπ' όλη περιορίζομαι, και δίδει μου η βουλή μου,| ατή μου με το χέρι μου, να πάρω την ζωήν μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [923]· φρ. *ο νους* (μου, σου, κλπ.) *περιορίζεται* = τρελαίνομαι, «χάνω» το μυαλό μου από τη στενοχώρια μου: *ο νους των* (ενν. *των ξένων*) *περιορίζεται, ου ξεύρουν να μιλήσουν,* (παραλ. 1 στ.) *παραμιλούν και περπατούν, αυτοί 'ναι βρουλισμένοι* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 53· *Έχω φαρμάκια περισσά, έχω χολές μεγάλες,* (παραλ. 2 στ.) *τα μέλη μου ετρόμαξαν, ο νους μου επεριορίσθην* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 354.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Έγκλειστος· φυλακισμένος: *ως δε ιάθη από του λαβώματος, περιορισμένου δε όντος και φυλαττομένου οπωσδήποτε περί το Δυρράχιον, απατήσας τους φυλάσσοντας έφυγε* Σφρ., Χρον. (Maisano) 162[17]· *Και χρόνους τρεις εκάθετον απέσω εις τον πύργον| περιορισμένος, άτυχος, τυφλός και βουλωμένος* Διήγ. Βελ. N[2] 70. **2)** Τρελός, παράφρονας (από λύπη ή βάσανα): *Στρέφεται επά, στρέφεται εκεί, ωσάν περιορισμένη* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 295· *Τυραννισμένη μου καρδιά, ...,| περιορισμένε λογισμέ, ζήση μου πρικαμένη* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 364· (μεταφ.): *σαν τον είχε στερευτεί* (ενν. *η Αρετούσα*), *περίσσα ετυραννάτο* (παραλ. 1 στ.). *Επέρνα ...| αποσπερνές λαχταριστές κι αυγές περιορισμένες* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 24.

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = φυλακισμένος: *εάν ... είς άνθρωπος ... ένι δισνιασμένος εις την φυλακήν διά χρέος ..., και έρχεται και αγκαλεί τον αυτόν τον περιορισμένον έτερος άνθρωπος ... το δίκαιον ορίζει ...* Ασσίζ. 58[20].

περιορισία η.

Από το *περιορίζω* και την κατάλ. *-σία.*

Παρεμπόδιση του δικαιώματος κάπ. να ενεργεί ή να κινείται ελεύθερα, περιορισμός: *έχω και περιορισία,| να λείπω από την εκκλησία* Συναξ. γυν. 893.

περιορισμός ο.

Το μτγν. ουσ. *περιορισμός.* Η λ. και σήμ.

α) Φυλάκιση· (εδώ συνεκδ.) ο φυλακισμένος (πβ. Foucher [Assises σ. 500]): *Εάν*

γίνεται περί κανενού κακού περιορισμού, ότι κανένας άνθρωπος ένι ένοχος ..., το δίκαιον κρίνει και κελεύει ότι εκείνον να μη του πιστεύσουν εις τίποτες Ασσίζ. 446[14].
β) η αναγκαστική παραμονή κάπ. σε καθορισμένο χώρο από τον οποίο δεν έχει το δικαίωμα να φύγει, εκτόπιση (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκης [Αρμεν., Εξάβ. σ. 413-4], Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΔ 12, 1965, 185): *όταν ουν ελευθερωθεί* (ενν. *ο κληρονόμος*) *από τον περιορισμόν, ή όταν υποστρέψει από την εξορίαν, ζητά την κληρονομίαν* ... Μαλαξός, Νομοκ. 378.

περιορώ.

Από τον αόρ. του *περιορίζω*. Άσχ. το αρχ. *περιοράω*.

Βασανίζω, ταλαιπωρώ, παιδεύω· (εδώ μεταφ.): *Τα αφτιά θε να 'χομε ανοιχτά ... να γροικούμε| τα πάθη των αγαφτικώ ...* (παραλ. 1 στ.) ..., *το νου να περιορούμε| μόθους να βρίσκομε όμορφους και πονηριές μεγάλες* (παραλ. 1 στ.), *για να μπορά 'ποσάζομε σαν πρέπει τσι δουλειές μας* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 252.

περιούσα, μτχ. επίθ. θηλ.· *?περιούζα.*

Το θηλ της μτχ. ενεστ. του αρχ. *περίειμι* ως επίθ.

Ορατή από παντού, περίβλεπτη (Για τη σημασ. βλ. Κούτσικα [Πορτολ. σ. 312]): *αν ... θέλεις να πας εις τον λιμιόναν με καράβιν ... θέλεις αφήσει μίαν πλάκαν και έναι περιούζα με τα βρύα τα πλατεία και έναι αλάργο από το νησόπουλον πλωρήσιν α'* Πορτολ. Α 154[3].

περιουσία η, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 587, Zygomalas, Synopsis 121 Α 2, 156 Γ 16, 200 Θ 12, 288 Τ 16, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *περιουσία*. Τ. *περουσία* σήμ. στο ιδίωμα της Χιμάρας (Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου 17). Η λ. και σήμ.

Υπάρχοντα, υλικά αγαθά: *Ο δε κύριος Διονύσιος πατριαρχεύσας έτη οκτώ ... ηφόρισε και κατηράσατο τοις συκοφάνταις και ευθέως εξήλθε της πόλεως μετά της περιουσίας πάσης αυτού* Ιστ. πολιτ. 42[13]· *Χρηματικαί υποθέσεις λέγονται όσαι ζημίαν εις άσπρα και φλωρία και ρούχα και άλλην περιουσίαν φέρνουσιν* Zygomalas, Synopsis 304 Χ 4· *αν χωρισθεί ο γάμος, οι παίδες κληρονομούσι τους γονείς. Και από της πατρικής περιουσίας τας τροφάς έχουσιν ανελλιπώς* Zygomalas, Synopsis 163 Γ 54.

περιοχή η, Χρον. Μορ. Η 1865, 2451, Χρον. Μορ. Ρ 1865, 2451, 7678, Χρον. Τόκκων 180, 2304, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. (Wagn.) 758, 766, Σφρ., Χρον. (Maisano) 42[19], 150[10], 172[17], Έκθ. χρον. 22[18], Κορων., Μπούας 33, 52 δις, 53, 54, 56. 85, 88, 89, 100, 147.

Το αρχ. ουσ. *περιοχή* (TLG). Η λ. και σήμ.

1α) Έκταση γύρω από έναν τόπο, περιφέρεια: *Από όλους τους χωριάτας οπού απλικεύουν εις την αυθεντίαν τους, τουτέστιν περιοχής της επισκοπής της Τάκης ... κελεύει το δίκαιον ότι να δώσουν διά τέλος το δέκατον* Ασσίζ. 243[10]· *δίδω και χαρίζω σου να έχεις κατά διαδοχήν και κληρονομίαν την Καλαμάταν και την Αρκαδίαν με όλες τους τες περιοχές* Δωρ. Μον. ΧΧ· (προκ. για θαλάσσια έκταση): *εσκόρπισαν* (ενν. *οι κουμέσοι*) *από τους ρεπάρους της χώρας ήγουν εις την περιοχήν της θαλάσ-*

σης και αντίκρυτα του κατέργου ήγουν εις το Φλαρόμολο Σουμμ., Ρεμπελ. 179· **β)** η έκταση γύρω από μία πόλη, τα περίχωρα: *Σέρρες, Βεργία, Σκόπια, με την περιοχήν των* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) 760· *Και τω αυτώ έτει εν μηνί Οκτωβρίω απήρεν ο μπεϊλέρμπεης των Τουρκών ο Σινάνης τα Ιωάννινα και την αυτών περιοχήν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 70[16]· **γ)** έκταση που υπάγεται στη δικαιοδοσία κάπ., επικράτεια: *Πλην την βασιλείαν σου και την περιοχήν σου,| να λάβεις εις τα χέρια σου ως πεθυμεί η ψυχή σου* Κορων., Μπούας 16· (στον πληθ.): *εκείνος οπού εχάσεν το κτηνόν του ή το πράγμαν του ουδέν έχει μετά ταύτα κανέναν δίκαιον, επειδή το πράγμαν επήγεν εις τους Αγαρηνούς έξω των περιοχών* (ενν. του ρηγάτου των Ιεροσολύμων) Ασσίζ. 173[10]. **2)** Περίβολος: *Όντος δε και ευρισκομένου εκεί του πατριάρχου εν τω ναώ των αγίων Αποστόλων ευρέθη τις πεφονευμένος μέσον του ναού της αυλής, ήτοι ένδον της περιοχής* Ιστ. πολιτ. 28[10]. **3)** Οχύρωση: *Τας πάσας ουν νύκτας εκείνας ουκ έλιπε διανυκτηρεύων και μεριμνών τα κατά της Πόλεως, λαμβάνων εν χερσί χάρτην και μέλανα και σκιαγραφών την περιοχήν της πόλεως και δεικνύων τοις επιστήμοσι των επάλξεων, πού και πώς μέλλουσι θείναι τας σκευάς των προβόλων .... και .... τας κατορυγάς και της τάφρου την είσοδον* Δούκ. 313[24]. **4α)** Χώρα, πατρίδα: *Διατί εκ πάντων προς εσέν'* (ενν. τον Μερκούριον) *έχω την παντοχήν μου,| ν' αποδιώξω τους εχθρούς να μπω στην περιοχήν μου* Κορων., Μπούας 16· **β)** (συνεκδ.) οι υπήκοοι μιας χώρας: *Κι ευθύς έγραψε* (ενν. ο βασιλεύς) *σ' άπασαν τότε περιοχήν του,| να συναχθούν κατά εχθρών μην χάσει την τιμή του* Κορων., Μπούας 133.

περιοχλούμαι.

Από την πρόθ. *περί* και το *οχλούμαι*. Η λ. τον 4. αι. (TLG)· βλ. και LBG (*περιοχλέομαι*).

Συγχύζομαι, θλίβομαι, στενοχωριέμαι: *οπόταν αποσώσομεν εις το ξενοδοχείον,| ως άνθρωπος πολύπονος τό επιθυμείς και ίδεις,| μη ταραχθείς, περιοχληθείς, στενάξεις και θρηνήσεις* Λίβ. Ν 3219.

περιπαθής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *περιπαθής* (TLG). Η λ. και σήμ. λόγ.

Πολύ στενοχωρημένος, ταραγμένος (η σημασ. μτγν.): *μεγάλως ανεβόησε* (ενν. ο Χαλδαίος) *...,| ιμάτια διέρρηξε δεινοπαθών και κλαίων.| Όθεν εγώ περιπαθή τον άνδρα κατοπτεύσας| μεγάλως ηγωνίασα* Βίος Αλ. 5863.

περιπαθώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *περιπαθώς*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Με μεγάλη ένταση συναισθήματος, με πάθος: *εδάκρυσα περιπαθώς, αναβοών και λέγων ...* Γλυκά, Στ. 477· **β)** με μεγάλη συμπάθεια, συμπονετικά: *Ταύτα δ' Αλέξανδρος ιδών και γνους ως περί τούτου| ο Κύρος ενεχάραξεν έτι ζων εν τω τάφω,| θαυμάσας επεδάκρυσε περιπαθώς τω Κύρω* Βίος Αλ. 3775.

περιπαίγνιον το· *περιπαίχνιον.*

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *παίγνιον*. Λ. *περιπαίγνιδον* στο Somav. Η λ. στο Βλάχ.

Αυτός που γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης και εμπαιγμού, «κορόιδο»: *οι σύνδουλοί του βλέποντάς τον* (ενν. *τον Αίσωπον*) *εθαύμαζαν και εζήλευαν και έλεγαν «Ιδέτε εκείνος ο άσχημος οπού είχαμεν περιπαίχνιον, τι φρόνιμος είναι;»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 65[20].

περιπαιδευμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *περί* και τη μτχ. παρκ. του *παιδεύω* ως επίθ.

Μυαλωμένος, γνωστικός: *Υιέ μου, ας είσαι συνετός και περιπαιδευμένος* Σπαν. (Ζώρ.) V 7.

Ο πληθ. ουδ. ως επίρρ. = με τρόπο που ταιριάζει σε μυαλωμένο άνθρωπο: *Έχε τα πάντα συνετώς και περιπαιδευμένα* Σπαν. Α 492.

περιπαίζω, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 8, 29, ΙV 1, 18, Μπεργαδίνος 132, 164, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 116, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [192], [1238], Χριστ. διδασκ. 165, Ροδινός (Βαλ.) 84, Διγ. Ο 831. — Πβ. και *αναγελώ, καταγελώ, περιγελώ.*

Από την πρόθ. *περί* και το *παίζω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Γελώ περιφρονητικά σε βάρος κάπ., περιγελώ: *άρχισαν όλ' οι Ρωμνοί κι όλ' οι Αρβανιτάδες | να μασε περιπαίζουσι,ωσάν τους μασκαράδες, | με γέλια, με χάχανα* Μαρκάδ. 454· *Μα οι Τούρκοι τους κοιτάζανε κι επεριπαίζασί τσι | πώς τέτοιο κάστρο δυνατό θέλου να πάρουν ίτσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 383[3]· **β)** αστεΐζομαι σε βάρος κάπ., εμπαίζω: *Άλλοι* (ενν. *αφεντάδες*) ... *εξορισθήκαν, | εις ξένους τόπους περπατούν και καταφρονηθήκαν,* (παραλ. 1 στ.) *καθένας τους περιγελά και τους επεριπαίζει* Ιστ. Βλαχ. 1996· *στέκοντας κατ' έμπροσθεν του προσώπου του και τον επερίπαιζαν λέγοντάς του λόγια αναπαικτικά* Σουμμ., Ρεμπελ. 175. **2)** Κοροϊδεύω κάπ., ξεγελώ, εξαπατώ: *Ακόμη περιπαίζεις με, κι έτσι γλυκιά γελάς με* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [869]· *νύκτες πολλές κι αγρύπνητες μ' έκαμες ν' απεράσω, | κι ως παίγνιο μ' επερίπαιζες κι ήσουν ευχαριστημένη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1135]· (σε προσωποπ.): *Αμ' όλοι σ' όλους τσι καιρούς εις τον αέρα κτίζου* (παραλ. 1 στ.) *κι η τύχη περιπαίζει τσι με ψοματένη πράξη | κι αντίς 'ς λιμνιώνα σέρνει τσι στο βράχος να τσι ράξει* Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 9.

περιπαίχνιον το, βλ. *περιπαίγνιον.*

περιπαρηγορούμαι, Λίβ. Sc. 724, Λίβ. Esc. 1823, 3747, Λίβ. Ν 1438.

Από την πρόθ. *περί* και το *παρηγορούμαι* με επίδρ. της πρόθ. *παρά*.

α) Ανακουφίζομαι, παρηγορούμαι: *Πάλιν πετά με την γραφήν, δράσσω, καταφιλώ την, | ανοίγω, απετυλίσσω την, τά είχε ανάγνωσά τα, | αφήκα τό είχε εις θλίψιν μου, περιεπαρηγορήθην* Λίβ. Ν 1624· **β)** ανακτώ τις αισθήσεις μου, συνέρχομαι: *Ανέστην* (ενν. *ο Λίβιστρος*), *επανέφερεν εκ της λιποθυμίας, | εκ του τοσούτου ζαλισμού περιεπαρηγορήθην, | και λέγει· «Φίλε Κλιτοβών, ...»* Λίβ. Sc. 2581.

περιπάτημα το, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 518· *περβάτημα*, Μπετόλδος 47· *περιπάτημαν· περπάτημα*, Σπαν. V Suppl. 140· *περπάτημαν*, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 16[10]· *πορπάτημα*, Ιων. ΙΙΙ 3.

Από το *περιπατώ* και την κατάλ. *-μα*. Ο πληθ. *περιπατήματα* ήδη από τον 4. αι. (TLG). Τ. *παρπάτημαν* σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 719). Ο τ. *περβάτημα* από το *περβατώ* (βλ. *περιπατώ*). Τ. *πιρβάτ'μα* σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου, λ. *πιρβατάου*) και *προβάτημα* στο ΑΛΝΕ. Τ. *περπάτεμα* και *περπάτεμαν* στο ποντ. ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *περπάτημα* στο Du Cange (λ. *περπατείν*) και σήμ. Τ. *πιρπάτ'μα* και *πιρπάτμα* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου; Λεξ. Σάμ., Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ.). Τ. *πορπάτεμα* και *πορπάτεμαν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.), καθώς και τ. *πουρπάτημα* και *πουρπάτ'μα* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.). Ο τ. *πορπάτημα* (<*πορπατώ*, βλ. *περιπατώ*) στο Βλάχ. και σήμ ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. λεξ. Κάτω Ιταλ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.) και τ. *προπάτημα* στο Βλάχ. Η λ. στο Βλάχ.· βλ. και LBG.

1α) Το να περπατά κανείς, βάδισμα: *Λύγκε μου σπλαγχνικότατε, κάμε να σταματήσεις| το κλάημα και περπάτημα λίγο, γι' ανάπαυσίν μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1269]· *Το περισσότερον ακόμη αν καλά και να μην κινάται* (ενν. *εκείνος οπού δε δουλεύει τον βασιλέα μετά χαράς*) *αγανακτεί ... πριν να βαλθεί εις το περβάτημα* Μπερτόλδος 105· (ως σύστ. αντικ.): *έρχεται ακόμη αντάμα του η μάνα του, και είναι εδώ ογλήγορα, διατί αυτή περβατεί καλόν περβάτημα* Μπερτολδίνος 104· **β)** η ικανότητα να βαδίζει, να περπατάει κανείς: *εμεγάλυνε* (ενν. *ο άνθρωπος*) *την Παρθένον ..., διότις απ' εκεί απού εκείτετονε ανενέργητος να δυνηθεί ... να περιπατήσει, αν ήτονε και ολίγον το περιπάτημάν του, εις αυτόνον ήτονε πολύ* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 461· **γ)** η απόσταση που μπορεί να καλύψει κάπ. πεζός μέσα σε ένα ορισμένο χρονικό διάστημα: *απάνω ηύρεν* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *ποτάμιν φαρδύν έως ήμισυ ημέρας περπάτημα* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 17[7]· *έρχισεν Ιωνά το ελθεί ειν κάστρο πορπάτημα ημέρα μία* Ιων. III 4. **2α)** Ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο περπατάει κανείς, περπατησιά: *Τα λόγια του ήσαν φρόνιμα, γλυκεία σαν το μέλι.| Η ευγένεια τον ήφερε, σαν να 'χεν έχει πράξιν| κι αυτό το περιπάτημα το 'καμνε με την τάξιν* Κορων., Μπούας 8· *βλέμμα θρασύν κι αναίσχυντον και τράχηλον υψαύχην*, (παραλ. 1στ.) *και περιπάτημαν γοργόν κι αισχρότης συντυχίας| έλεγχος έν' κι απόδειξις και της ψυχής κακίας* Σπαν. Β 469· (εδώ προκ. για άλογο): *και εγώ να γένω άλογον, και το άλογον εκείνον| να έναι εις την πλάσιν έμορφον και εις το περπάτημάν του,| να δαΐζει ωσάν ο ποταμός, γοργόν ως την σαγίτταν* Λίβ. Ν 2524· **β)** ?παράστημα, κορμοστασιά: *ο Σολομών ο φρόνιμος εις τα χαρτία του δείχνουν τό γέλασμα και τό περπάτημα έχει* Αλέξανδρος Διήγ. Αλεξ. G 264[29].

Φρ. *αβγατίζω περπάτημα με περπάτημα* = διανύω μεγάλη απόσταση περπατώντας: *Ο Δουρίλος αβγατίζοντας περπάτημα με περπάτημα επεριπλέχθη εις τα δάση, οπού γυρίζοντας εις τον εαυτόν του, τόσο ευρέθη έξω από την στράταν, οπού πλέον δεν ημπόρειε να την εύρει διά να γυρίσει εις το καστέλλι* Καλόανδρ. (Δανέζης) 48 (7[v]).

περιπατησία η, βλ. *περπατησιά*.

περιπατητικώς, επίρρ.· *περιπατικώς*.
Από το μτγν. επίθ. *περιπατητικός* (TLG· ως προσων. ήδη αρχ.). Ο τ. με συγκ. Η

λ. τον 5. αι., σε σχόλ. (TLG), στο Steph., Θησ., λ. *περίπατος*, και στο ΑΛΝΕ· βλ. και LBG.

Με τα πόδια, πεζή: *εις τα βουνά τα άβατα τ' αλογά τους επάτουν,| την στράταν δε την άβατον περπατικώς την ποίκε,| κι ηλίου δ' ανατέλλοντος εις τους εχθρούς εμπήκε* Κορων., Μπούας 77.

περίπατον το.

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *πάτος* (Ι) (βλ. ά. 2β) με μεταπλ.

(Προκ. για τη κιβωτό του Νώε) κατάστρωμα (πβ. και *περίπατος* 4): *Σαράντα (ενν. πήχες) να 'ν' το ύψος της (ενν. της κιβωτού), πενήντα να 'ν' το πλάτος,| και δυο και τριά περίπατα να κτίσει αποκοντά τως* Χούμνου, Κοσμογ. **444**.

περίπατος ο, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1521.

Το αρχ. ουσ. *περίπατος*. Η λ. και σήμ.

1) Διαδρομή (συν. σύντομη) με τα πόδια για αναψυχή, βόλτα: Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 26^{77}. **2)** Χώρος (φυσικός ή ειδικά διαμορφωμένος) κατάλληλος για περπάτημα: Παϊσ., Ιστ. Σινά 1990. **3)** *Περίπατος* ο = η φιλοσοφική σχολή που ίδρυσε ο Αριστοτέλης: *Περί δε της ενταύθα σχολής ίστω σου η θεοσέβεια ως αεί επί το κρείττον προκόπτει πλήθει τε φοιτητών και αυξήσει μαθημάτων του διδασκάλου τω όντι γεγυμνασμένου όντος τη κατά Περίπατον φιλοσοφία και ακραιφνή τα μαθήματα διδάσκοντος* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. Παράρτ. 19^{50}. **4)** (Προκ. για ναό) εσωτερικός εξώστης του ναού που συν. χρησιμοποιείται ως γυναικωνίτης, υπερώο (βλ. και Ορλάνδος, ΕΕΒΣ 19, 1949, 262): *και στεκόμενος περίλυπος ο βασιλεύς απάνω εις τον περίπατον του ναού και βλέποντας τους τεχνίτας, διατί εμελετούσαν εκείνην την ημέραν να γυρίσουν τον τρούλλον τον μεγάλον ... αδημόνει ο βασιλεύς* Hagia Sophia v 551^{26}.

περιπατώ, Σπαν. Ο 7, Λόγ. παρηγ. L 251, Προδρ. (Eideneier) II 90 χφ Η κριτ. υπ., Καλλίμ. 880, 977, 1214, 1467, 1755, Ασσίζ. 28^{6}, Διγ. (Trapp) Gr. 1785, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 297, 911, 1086, Βέλθ. 269, 318, 1135, Χρον. Μορ. Ρ 2469, 3041, 6794, Λίβ. Ρ 1091, 2069, 2547, 2600, Λίβ. Sc. 45, Λίβ. (Lamb.) Ν 508, Λίβ. Esc. 2728, Λίβ. Ν 2726, 3654, Αχιλλ. (Smith) Ν 414, Αχέλ. 1511, Διγ. Ἀνδρ. 321^{18}, 362^{21}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 718, Ροδινός (Βαλ.) 122, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 39^{22}, κ.π.α.· *παρπατώ*, Μαχ. 192^{2}, 590^{34}, 648^{12}, Κυπρ. ερωτ. 95^{23}, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 177, 194, 250, 365, 406, 698· *περβατώ*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' μετά στ. 120 χφ Χ κριτ. υπ., Μπερτόλδος 46, Μπερτολδίνος 101, 105 (τετράκις), 141· *περπατώ*, Γλυκά, Στ. 155, Λόγ. παρηγ. L 625, Λόγ. παρηγ. Ο 485, Καλλίμ. 1471, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 821, Χρον. Μορ. Η 1051, Χρον. Μορ. Ρ 1051, 5816, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 304, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 175, Λίβ. Ρ 20, 1723, 2592, Φλώρ. 1127, Σαχλ., Αφήγ. 97, Ερωτοπ. 663, Λίβ. Sc. 2354, Λίβ. Esc. 22, 790, Λίβ. (Lamb.) Ν 667, Λίβ. Ν 2827, Αχιλλ. L 283, Αχιλλ. (Smith) Ο 191, Ιμπ. 521, Χούμνου, Κοσμογ. 2531, Πικατ. 206, Κορων., Μπούας 90, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 16^{3}, Ιστ. πατρ. 115^{1}, Ιστ. Βλαχ. 1990, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 30^{v}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [97], Διγ. Ο 2428, κ.π.α.· προστ. αορ. *περπάτηξε*, Πεντ. Γέν. XVII 1· *πορπατώ*, Ερωτοπ. 380, 384, 422, Ανακάλ. 27, Απόκοπ. (Παναγ.) 532, Πεντ. Γέν. XXX 14, Αχέλ. 895, Πανώρ. Α' 439, Β' 48,

151, Γ' 644, Ε' 57, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 632, Β' 215, Δ' 18, Ε' 356, Κατζ. Β' 213, Βοσκοπ.^{2} 315, 454, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 184, 1738, 1916, Β' 1414, 1915, Γ' 938, Δ' 769, Ε' 97, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 740, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 97, Ε' 172, Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ' [16], Φορτουν. (Vinc.) Δ' 101, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 156, Γ' 348, Διγ. Ο 930, 1164, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 259^{27}, 570^{24}· κ.π.α.· αόρ. *επορπάτηξα*, Πεντ. Γέν. XXXV 3, Δευτ. I 31, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1719, Δ' 1099· μτχ. μέσ. ενεστ. (πληθ. ουδ.) *πορπατούμενα*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 589^{6}· *προβατώ*, Σοφιαν., Παιδαγ. 109, Ερωτόκρ. Α' 1738 χφ Χ κριτ. υπ.· υποτ. αορ. *(να) προβατήξω*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' μετά στ. 1574 χφ Χ κριτ. υπ.· *προπατώ*, Χρον. Τόκκων 1092, Rechenb. 78^{15}, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 75, 78, Πιστ. βοσκ. I 5 236, III 6 257, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 1512, 1547, 2142, Β' 1977, Θυσ. (Bakk. -v. Gem.) 605, Στάθ. (Martini) Β' 144, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 132, Δ' 570, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 204^{22}, 497^{8}, Τζάνε, Κατάν. 110.

Το αρχ. *περιπατέω*. Ο τ. *παρπατώ* (με συγκ. του *-ι-* και παρετυμ. επίδρ. της *παρά* (Hatzid., Einleit. 154) ή τροπή του *-ε-* σε *-α-* με αφομ. (Μενάρδ., Αθ. 6, 1894, 147, Dawkins [Μαχ. II σ. 32]) (βλ. και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 195, λ. *παρπατητός*)) στο Meursius (*-είν*) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 719, Λουκά, Γλωσσάρ. 360, Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ. Δ' 258, λ. *πορπατώ*). Ο τ. *περβατώ* (με συγκ. του *-ι-* και πιθ. επίδρ. των ρ. *βαίνω, βαδίζω* (Λωρεντζ., Αθ. 16, 1904, 219, Φιλ., Γλωσσογν. 2, 214· βλ. και Καψ., ΛΔ 3, 1941, 100, βλ. όμως και Hatzid., ό.π., 158)) και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ). Ο τ. *περπατώ* (με συγκ. του *-ι-* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 257, Hatzid., ό.π. 154, Κοραή, Ατ. Α' 313, Λωρεντζ., ό.π.)) στο Du Cange (*-είν*) και σήμ. Ο τ. *πορπατώ* (με επίδρ. του ρ. *πορεύομαι* (Ανδρ., Λεξ., Φιλ., ό.π.) ή με (συγκ. του *-ι-* και) παρετυμ. επίδρ. της πρόθ. *προ* (Hatzid., ό.π. 154, 158, Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 674], Θαβώρ., Δωδώνη 9, 1980, 407) (βλ. και Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii-xxx]) στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πορπαταριά, προπατώ*, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Καραν., ό.π., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *περπατώ*, Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν.) καθώς και στο ΑΛΝΕ. Η μτχ. παρκ. *πορπατούμενα* (ως ουσ.) και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, ό.π., λ. *πορπαταριά*· πβ. και Πλατάκης, Κρητολ. 9, 1976, 111). Ο τ. *προβατώ* (πιθ. με επίδρ. ρ. όπως *(προ)βαίνω, βαδίζω* (Λωρεντζ., ό.π., Φιλ., ό.π.· βλ. και Καψ., ό.π., βλ. όμως και Hatzid., ό.π., 158)) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2} Β', Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ.) καθώς και λογοτ. (ΑΛΝΕ)· πβ. και προστ. *προβάτα* σήμ. ιδιωμ. (Δομένικος, [Ραντεβού] (Γλωσσ.) σ. 123). Ο τ. *προπατώ* (με παρετυμ. προς την *προ* (Hatzid., ό.π., 154, Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. 514, Χαραλαμπάκης (Προμηθεύς Πυρφόρος 25, 1981, 266)), Ξανθουδίδης, ό.π.) στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.), καθώς και λογοτ. (ΑΛΝΕ). Τ. *πουρπατώ* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *περπατώ*, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. *πιρπατώ*, Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.). Τ. *πιρβατάου, προυβατάου, πραουτώ, πρατώ* κ.ά. τ. σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 300, Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ., λ. *πιρπατάου*, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. *πιρπατώ*, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ., *πιρπατώ*, Καραν., ό.π.). Η λ. και σήμ. λόγ.

Α' Αμτβ. 1α) Βαδίζω, προχωρώ, πορεύομαι, περπατώ· (πεζός): Αχιλλ. (Smith) Ν

653, το να δει ο αμιράλλης την φούσταν ..., εφοβήθην και απεζεύσαν τον εις την γην, και από τον φόβον του επαρπάτησεν τόσον ότι εποστάθην Μαχ. 272[1]· Δεν ημπορώ τα πόδια μου καλά να τα πατήσω| μ' αγάλια αγάλια προπατώ και κάνω ό,τι θελήσω Ζήν. Πρόλ. 152· έτυχεν τα Σάββατα και επέρναν μέσα από τα σπαρτά, και άρχισαν οι μαθηταί του (ενν. του Ιησού) περιπατώντας εις την στράταν να μαδούσι στάχυα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. β' 23· (εδώ με το επίθ. πεζός για να δηλωθεί φτώχεια): βλέπεις τον δείνα, τέκνον μου, πεζός περιεπάτει,| και τώρα έν' διπλοεντέλινος και παχυμουλαράτος Προδρ. (Eideneier) III 58· (με το εμπρόθ. στην στράτα): λιοντάρια άγρια να με κατασπαράσσουν,| στην στράτα οπού πορπατώ θεριά να με μοιράσουν Διγ. Ο 930· (με το επίρρ. κλιτά ως ένδειξη υποταγής, παράδοσης): Δυο Τούρκους πέμπουν τ' αφεντός, κι οι Φράγκοι να τους δούσι| φλάμπουρο άσπρο να βαστού, κλιτά να πορπατούσι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 389[12]· (σε παροιμ. φρ.): βλ. λ. παπούτσι· (έφιππος): ο καθείς ανέβηκαν στ' άλογον το δικόν του (παραλ. 2 στ.). Εκείθεν δ' εξέβηκαν κι ολονυκτί περπάτουν,| κι εις τα βουνά τα άβατα τ' άλογά τους επάτουν Κορων., Μπούας 77· πηδούν, καβαλικεύουσιν ώσπερ γοργούς πετρίτες| ... οι θαυμαστοί αγούροι ... (παραλ. 3 στ.). Εκίνησαν, περιπατούν, εφθάσασιν συντόμως Αχιλλ. (Smith) Ο 515· όρισε ... (ενν. ο αυθέντης) και δέδωκαν ίππον εκ των εκλεκτών, και εκαθέσθη (ενν. ο δεσπότης Δημήτριος) περιπατών έμπροσθεν αυτού Έκθ. χρον. 25[6]· β[1]) αρχίζω την πορεία, ξεκινώ: Σκορπάται η ορδινιά απάνω κάτω| να αρχίσει να μαρκιάρει το φουσσάτο (παραλ. 1 στ.) και όλοι να περπατούσι αρματωμένοι Λεηλ. παροικ. 44· Προστάσσει τότ' ο καπητικής όλοι να 'ρδιναστούσιν,| τ' άλογα και τα ρούχα τους, γιατ' έν' να (για τη γρ. αυτή βλ. Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 240) παρπατούσιν Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 698· β[2]) συνεχίζω την πορεία: Εκεί γουν επεδιάβασαν την άπασαν ημέραν,| το καύμα γαρ ουκ ίσχυνεν διά να περπατούσιν Αχιλλ. (Smith) Ο 191· γ) (με τις προθ. εις, προς και αιτιατ.) πηγαίνω, κατευθύνομαι προς συγκεκριμένη κατεύθυνση: Επαίρνουν οι πραγματευθαί τον Ιωσήφ ετότες| στην στράταν οπού εις Αίγυπτον εκείνοι επερπατούσαν Ντελλαπ., Ερωτήμ. 459· ο Μιχαήλ, πως είν' θνητός διατί ήξευρε και εκράτιε,| στον ιατρόν του πνεύματος χαρούμενα επερπάτιε Λίμπον. 346· Μέραν και νύκτα πορπατεί προς της Εδέμ τον τόπον| και σώνει στην παράδεισον μετά μεγάλον κόπον Χούμνου, Κοσμογ. 313· (εδώ σε προστ. ως προτροπή) εμπρός πήγαινε: καν ας με εγεμίζασιν το εμποτόπουλόν μου,| αμή λαλώ, και λέγουν με «περιπάτει εις το πηγάδιν» Προδρ. (Eideneier) IV 301· δ) (με τις προθ. διά και αιτιατ. ή με τελική πρόταση) προχωρώ, πορεύομαι για κάπ. συγκεκριμένο σκοπό: Λέγει (ενν. η αρχόντισσα) «Δεν είναι εδώ στο σπίτι μέσα, αμ' όξω περπατεί διά τα τορνέσα Λεηλ. παροικ. 386· Ημέρας τρεις περιπατούν να εύρουν ξενοδοχείον Φλώρ. 1230· ε) φρ. (1) περπατώ/πορπατώ διά να πολεμώ = πηγαίνω στον πόλεμο, εκστρατεύω: να κάθονται (ενν. οι γυναίκες) στο σπίτι τους, να γνέθουν, να κεντούσι·| και οι άνδρες τους ας περπατούν διά να πολεμούσι Ιστορ. Βλαχ. 708· Διότι δεν εδόθηκεν των γυναικών στρατεία,| ... ότ' είναι αταξία| να διαγέρνουν πόλεμο ...|, αλλά ...| να κάθουνταιν στα σπίτια τους να κλώθουν, να κεντούσι| κι οι άνδρες των να πορπατούν διά να πολεμούσι Διγ. Ο 2910· (2) περιπατώ εις τον πόλεμον/εν πολέμοις = εκστρατεύω: Τούτος ήτον εις τον καιρόν Αλεξάνδρου του βασιλέως, με τον οποίον επεριπάτιεν εις τον πόλεμον, και ήτον από τους ονομαστούς του φίλους Ροδινός (Βαλ.) 170· εποίησαν βου-

λήν οι γενίτσαροι, όπως αιτήσονται τον σουλτάν Σελίμην αρχηγόν του στρατεύειν και περιπατείν εν πολέμοις, λέγοντες γαρ ότι ο αυθέντης εστί γέρων και ασθενής και ου δύναται στρατεύειν μεθ' υμών Έκθ. χρον. 52[19]· **στ)** φεύγω (από κάπ. μέρος): *απήτις μ' έναι του φτωχού γραμμένο| να πορπατώ από δω, μακρά να πηαίνω,| παραγγελιά σ' αφήνω να θυμάσαι·| και πάντα ο νους σου μετά μένα να 'σαι* Βοσκοπ.[2] 298· **ζ)** (με το επιρρ. γλήγορα) επισπεύδω την πορεία μου: *πόδια μου, δυναμώσετε, γλήγορα πορπατείτε* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1049 κριτ. υπ.· φρ. *περιπατώ σπουδαίως* = επισπεύδω, βιάζομαι: *επήρεν το πιττάκιν κι εβάλθην εις τον δρόμον·| σπουδαίως επεριπάτησεν εις τον Δεσπότην ήλθεν* Χρον. Μορ. P 3738· **η)** πατώ στη γη, περπατώ: από το ερωτοκίνημα και το χάδιον δεν εφαίνετον (ενν. η κόρη) *ποτέ πως περπατεί, μόνον εφαίνετον ως ότι τάχατες πως παίζει και γελά* Διγ. Άνδρ. 315[5]· *κατακαημένα| πρόβατα, εκεί απού πορπατώ χόρτο μη φάτε ουδ' ένα,| γιατί τα φαρμακεύγουσι τα δάκρυα τα δικά μου* Πανώρ. Α' 10· (σε μεταφ.): *ψυχή γαρ ερωτότρωτος, όσα αν ψυχοπονέσει,| χάνει τους πόνους αν γλυκύν μάθει του πόθου λόγον.| Έλεγα εις γην ου περιπατώ, τον ουρανόν διαβαίνω* Λίβ. Esc. 2038· **θ)** βαδίζω, περπατώ πηδώντας και χορεύοντας: *Βαρδαριώται έμπροσθεν αυτών περιπατούντες τραγώδιον γελοίον ετραγώδουν αρμόδιον προς την πομπήν αυτών* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 235· *Εδόκουν γαρ, ως και η γη, εν η περιεπάτουν,| και αυτή συνετέρπετο περιπατούντων πάντων,| και πας, όστις ετύγχανεν εις την χαράν εκείνην,| άλλος εξ άλλου γέγονεν από της θυμηδίας* Διγ. (Trapp) Gr. 1786· **ι)** (συν. με τα επιρρ. *αποπίσω, εξοπίσω* κ.τ.ό.) ακολουθώ (κάπ.): *το λαμπρό σου πρόσωπο μου δίδει την ημέρα* (παραλ. 1 στ.). *Για τούτον από λόγου του δεν ημπορά μακρύνω,| μα πορπατώ αποπίσω σου και βλέπω σε κλεφτάτα* Πανώρ. Γ' 565· *Υιέ μου, βλέπε από πτωχόν δάνειον μηδέν επάρεις·| ότι αν ου το στρέψεις σύντομα, γοργόν να του το δώσεις,| και περπατεί εξοπίσω σου και τρέχει και φωνάζει* Διδ. Σολ. P 145· **ια)** (συν. με τα επιρρ. *έμπροσθεν, εμπροστά, ομπρός*) προπορεύομαι: *διεχώρισεν χιλίους Αραβίτας| ολολουρίκους και καλούς, χρυσοκλιβανιασμένους,| ως διά να περιπατούσιν έμπροσθεν του αγούρου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 580· *επεριπάτιεν* (ενν. ο Δαβίδ) ... *εμπροστά της κιβωτού χαρούμενος* Ροδινός (Βαλ.) 96· *Εγώ παγαίνω· φίλοι μου, ομπρός μου πορπατείτε,| το βασιλιά οπού εκάμετε σήμερο να χαρείτε* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 207· **ιβ)** (με τα επιρρ. *αντάμα, μαζί, ομάδι*) συμπορεύομαι: *Τότε οι δυο* (ενν. *ο λύκος με την αλουπού*) *συβάστησαν και συντροφίαν εκάμαν| και μέρα νύχτα 'μόσασι να περπατούν αντάμα* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 36· *Σύντροφοι κάπου γίνησαν μαζί να περπατήσουν| μι' αλεπού και γάδαρος, να παν να κυνηγήσουν* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 115[1]· *Ομάδι συνοδεύγομε, ομάδι πορπατούμε| και τα καλά και τα 'μορφα ομάδι πα να βρούμε* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 569· **ιγ)** (πρoκ. για ζώο) βαδίζω, περπατώ (με τον τρόπο που χαρακτηρίζει το κάθε ζώο): *το λιοντάριν, τσακίζοντας τες πόρτες του θεάτρου, εβγήκεν έξω και επήγεν εις το όρος ωσάν να επεπράτιεν ένα πρόβατον* Ροδινός (Βαλ.) 233· *είχασι* (ενν. *οι καρκίνοι*) *και τα μάτια τους στα στήθη που θωρούσαν,| οκτώ ποδάρια έχανε, στραβά επερπατούσαν* Ζήνου, Βατραχ. 452· *η γαρίδα τότες επερβάτουνε εμπροσθινά, σαν κάνουν και τα άλλα ζα* Μπερτόλδος 45· **ιδ)** (εδώ σε αντιδιαστολή με τα ρ. *κάθομαι, κοιμάμαι, τρέχω*): *Αν πορπατεί γή αν κάθεται γή αν είναι κοιμισμένη| βρίσκεται με τον έρωτα πάντα συντροφιασμένη* Πανώρ. Α' 453· *Αν περπατεί, αν κάθηται και νύκτα όντα κοιμάται,| άλλο ουδέν συλλογί-*

ζεται, μόνον χρυσόν θυμάται Πένθ. Θαν.[2] 541· *Νύκτας ημέρας, άνθρωπε, αν περιπατείς και τρέχεις,| και καβαλλάρης και απεζός τον κόσμον ανατρέχεις,| την καλλονήν την άμετρον του κόσμου και εάν την έχεις,| ώραν στιγμήν εχάσες την και τίποτε ουκ έχεις* Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 49· **ιε)** (εδώ προκ. να δηλωθεί κ. το ασυνήθιστο, αδιανόητο, αδύνατο): *τις είδε και τις ήκουσε στην θάλασσαν γιοφύρι,| να περπατούν τα κάτεργα στου Γαλατά τους κάμπους| αγνάντια εις το Σκούταρι, στον Άγιον Κωνσταντίνον;* Θρ. Κων/π. Β 101· *με την ανδρείαν την περισσήν, τήν ο Θεός μού εδώκεν,| στον ουρανόν και αν ανεβεί, εις τα νέφη κι αν δράμει,| στην θάλασσαν και αν περπατεί, η κόρη ουκ εξεγλεί μου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1398· *Όντεν ιδείς εις το βουνί να περπατεί το ψάρι* (παραλ. 7 στ.), *τότες εμέν και σεν, κυρά, θέλουσιν ευλογήσει* Ριμ. κόρ. 587· **ιστ)** (συν. με προηγ. τα επιρρ. όθεν, όπου, οπού) πηγαίνω, βρίσκομαι: *βάσανα να 'χει ωσάν κι εμέ στον κόσμο δεν εκράτου| άλλος κιανείς κι έτσι ήμνογα όθεν κι αν επορπάτου* Πανώρ. Α' 42· *Η Πίστις ήτον απ' αυτήν και είχεν το σχήμαν τούτο,| το σχήμαν τό σύρνουν οι ευγενείς όπου και αν περιπατούσι* Λίβ. (Αγαπητός) 23· *θυμούμαι ... | ... την αγάπη και φιλιά που μετά μένα εκράτιε* (ενν. *ο φίλος*)| *με πίστη πάντ' ατσάκιστη, όπου κι αν επορπάτιε* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 312· *Εσάς πάλιν παρακαλώ, ώστε οπού να ζείτε,| κάμνετε διά τον Χριστόν αυτού οπού πορπατείτε* Απόκοπ. Επίλ. Ι 532· **ιζ)** (μεταφ.): *Παιδάκι μου, ας εγνώριζες πού πορπατείς και πηαίνεις| και σ' είντα πέλαγος βαθύ και θυμωμένο μπαίνεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 155· *κερά μου, πορπατείς σε μπερδεμένη στράτα,| κι έχεις πολέμους κι όχθρητες τα λογικά γεμάτα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 181· (σε προσωποπ.): *με τση τιμής περιντυμένη* (ενν. *η Περηφανειά*)| *τ' όνομα, πορπατεί και βασανίζει| πλια από θανατικό την οικουμένη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 507· *Με τι ρούχα περβατεί ενδυμένον τούτο το καλόν ριζικόν, διά να ημπορέσω εγώ να το γνωρίσω ...;* Μπερτολδίνος 101· **ιη)** (προκ. για άρρωστο ή τραυματία) περπατώ ως ένδειξη του ότι είμαι πια υγιής: *Ωσάν εκαλυτέρεψε κι εντύθη κι επορπάτει,| ο βασιλιός αγκαλιαστό με σπλάχνος τον εκράτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 151· *έδερεν ανήρ τον σύντροφό του ... και να μην απεθάνει και να πέσει εις πλάγιασμα. Αν σηκωθεί και να πορπατήξει όξω ιπί το ανακουμπιστήρι του και να καθεριστεί ο δάρτης* Πεντ. Έξ. XXI 19· **ιθ)** σέρνομαι, έρπω: *Αλήθεια τόσο στους εχθρούς, τόσο σιμά οπού 'σαν,| με την κοιλίαν χαμηλά πάντοτε περπατούσαν,| και διατί 'χαν μπουλμπερή, λουμπάρδες, βόλια, βρώσιν,| στην μάχην αντιστέκουνταν μόν' να 'χουνε να τρώσιν* Διακρούσ. 107[26]· (εδώ προκ. για τον όφη, το διάβολο): *επικατάρατον εσέν τον όφην να λαλούσιν.| Στο στήθος σου να πορπατείς, να τρίβεις την κοιλιάν σου* Πικατ. 516· **κ)** (προκ. για σχοινοβάτες) σχοινοβατώ: *κάστρη άλλοι στένου ξύλινα κι άλλοι τα σγουραφίζου* (παραλ. 1 στ.)· *ψηλά ξαπλώνου άλλοι σκοινιά κι απάνω πορπατούσι,| σαν εις τη γη χορεύγουσι κι ωσάν αετοί πετούσι* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 303· **κα)** (προκ. για κάτεργο, αρμάδα) πλέω, αρμενίζω: *Αλήθεια το δεύτερον* (ενν. *κάτεργον*) *ήθελεν πορπατεί ώρες ι' και το τρίτον ήθελεν προπατεί ώρες η'* Rechhb. 78[15]· *Διεμηνύσατο δε άμα πρωί ο Χαϊρατίνης τον αυθέντην, ότι γνωστόν έστω σοι ως η αρμάδα των Βενετίκων η εις ημάς μη φαινομένη περιπατούσα νυκτός εγύρευε πού αν εύρει την του Τόρια αρμάδα* Έκθ. χρον. 80[9]· **κβ)** (προκ. για ουράνιο σώμα): *ταύτην την στήλην άνεμοι πνεύσαντες λίβαι εξανέσπασαν ... και εις την γην έρριψαν του ηλίου τότε εν τω ζωδίω τω ταύρω περιπατούντος* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 197· *να κοκκινίζει ο ουρανός και*

ο ήλιος να μαυρίζει,| στην στράταν του να προπατεί και να μηδέν φωτίζει Τζάνε, Κατάν. Ποίημα 110· **κγ)** συνεχίζω, «προχωρώ» τη διήγησή μου: *Ας έρτομεν στον λογισμόν, εμείς να παρπατούμεν,| το πώς επήρεν θέλημαν και τούτον να το πούμεν* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 177· **κδ)** (προκ. για το Θεό) «κατοικώ» στον άνθρωπο, τον γεμίζω με τη θεία χάρη (πβ. Κ.Δ., Παύλ. Κορ. Β' 6, 16): *Θέλω κατοικήσει μέσα εις αυτούς· και θέλω περιπατήσει μέσα εις αυτούς* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.², Παύλ. Κορ. Β' Ϛ' 16· **κε)** (με υποκ. το *ανάβλεμμα*) = διατρέχω: *Στο πρόσωπό τως ολωνώ τ' ανάβλεμμα επορπάτει| με τη ρηγατικήν εξά που 'τρεμε το παλάτι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1311· **κστ)** (προκ. για τα δάκρυα) κυλώ, τρέχω: *στα ρόδα, στα τριαντάφυλλα τα δάκρυα επορπατούσα,| στα στήθη εκατεβαίνασι, στα μάρμαρα εκτυπούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 649· **κζ¹)** (προκ. για χρόνο, διάστημα χρόνου, ηλικία)· (1) διανύομαι, περνώ: *Τρεις μήνες επεράσασι, τέσσερις πορπατούσι| οπού όσοι σ' εγνωρίσασι, κλαίσι να σε θωρούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 803· *πληρουμένης της ενδίκτου| περπατούσης της ογδόης,| αρχομένης της ενάτης* Λέοντ., Αίν. Ι 52· *με τη φούστα το παιδί επήρα κι ήρθα απάνω-| δεκάξι χρόνοι σήμερο θα προπατού, α δε σφάνω* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 570· (2) διανύω: *Είχεν τάχα μελετημένα ο πατήρ γάμους και χαρές της θυγατρός επειδή δώδεκα χρονών επερπάτει το κορίτσι* Πηγά, Χρυσοπ. 233 (7)· φρ. *πορπατεί/προπατεί ο καιρός/οι μέρες* = περνάει ο χρόνος: *Ζύγωσε τά βαραίνουσι, διώξε την τόση πρίκα| κι άφς τον καιρό να πορπατεί, σαν κι άλλες τον αφήκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1626· *πούρι ο καιρός ας προπατεί, ας πηαίνει κι ας περάσει,| μήπως και ξελησμονηθεί ο πόθος, σα γεράσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1711· *ας πορπατούνε οι μέρες σας κι ο κύκλος θέλει αλλάξει·| με τον καιρό όλα τα νικά η φρόνεψη κι η τάξη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1323· **κζ²)** (εδώ προκ. για την αιωνιότητα κατά τη μεταθανάτια ζωή): *χρόνοι εδώ δεν περπατούν, μήνες ουδὲν θυμούνται,| ουδέ στου Χάρου την αυλήν ώρες ουδέν μετρούνται* Πικατ. 148· **κη)** (μεταφ.) προκ. για υποθέσεις, καταστάσεις· φρ. *πορπατεί η δουλειά/το πράμα* ή *τα πράματα* = οι καταστάσεις, τα πράγματα εξελίσσονται: *να πορπατεί η δουλειά κουρφά, κιανείς να μη γροικήσει,| ώστε να πάνε στου ρηγός, να τωσε συμπαθήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 877· *αν ...| προπατεί το πράμα ομπρός κι έτοιας λογής τ' αφήσω,| τούτο 'χει να μαθητευτεί, ό,τι καιρός γυρίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1706· *με τον καιρόν τως πορπατού τα πράματα και πάσι,| του Έρωτα μόνο η δύναμη συχνιά τα μεταλλάσσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 331. **2)** Διανύω μια απόσταση· (συν. με την προθ. *εκ* και γεν. ή αιτιατ. (που δηλώνει αφετηρία) και με επόμ. τα *εις, σε* και αιτιατ. (που δηλώνουν πρόσωπο ή τόπο τέρματος) μεταβαίνω από ένα τόπο ή πορεύομαι διαμέσου ενός τόπου και πηγαίνω σε κάπ. άλλο τόπο ή πρόσωπο: *εκείνος* (ενν. ο φαμιλίτης του δουκός) *επερπάτησεν απέ την χώραν όλην| εις άρχοντες όπου ήξευρεν ο λόγος του να αξιάζει* Χρον. Τόκκων 1355· *ούτως εκαβαλίκευεν μετά την φαμελίαν του| και επερπάτει εκ τα χωρία του μέρου της Μονοβασίας| στο Έλεος κι εις τον Πασσαβάν κι εις τους εκείσε τόπους* Χρον. Μορ. Η 2982· *όταν εκ τόπου εις έτερον θέλεις περιπατήσαι,| αγάπην άφηνε παντού, μη σε ακλουθήσει φθόνος* Φλώρ. 1155. **3)** Πηγαίνω από τόπο σε τόπο, τριγυρίζω, περιφέρομαι, περιπλανώμαι: *εκυρίευσε και εδούλωσεν όλον τον τόπον του Μωρέως και τότε επερπάτει από τόπον εις τόπον ως αφέντης και πρίγκηπος οπού ήτον* Δωρ. Μον. XXXI· *εφοβήθην ο Ξάνθος τον Αίσωπον να μηδέν το ειπεί των ανθρώπων πορπατώντας εδώ και εκεί* Βίος Αισώπ.

(Παπαθωμ.) Γ' 80[19]· *εις τα βουνά να περιπατεί, σαν λέοντας να φωνάζει,| και διά τα παιδία του κλαίγει και αναστενάζει* Θρ. Κύπρ. Μ 529· *απόσταν τση καρδιάς μου| εκάμασινε την πληγή τα μάτια τση κεράς μου,| μέρα και νύχτα πορπατώ σε κάμπους, σε λιβάδια,| σε δάσητα κι εισέ γκρεμνά, σε όρη, σε λαγκάδια* Πανώρ. Β' 157. **4)** Ταξιδεύω, επισκέπτομαι διάφορους τόπους: *πολλά μεν έμαθα από ανθρώπους πολυμαθείς ... εισέ διαφόρους χώρας και κάστρη όπου επεριπάτησα, και άλλα πάλιν από βιβλία Ιταλών και Ελλήνων φιλοσόφων* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 131. **5)** Κάνω περίπατο, σεργιανίζω: *Η δέσποινα περιπατεί περί τον κήπον μόνη| και περιτρέχει τα φυτά, παραβιβάζει τάχα* Καλλίμ. 2037· *Ο βασιλέας των μηνών ο Μας λογιάζω είναι* (παραλ. 3 στ.), *στολίζει δένδρα με ανθούς, κάμνει τα περιβόλια| να είναι ωριοστόλιστα, γυναίκες και κοπέλια| μέσα σ' αυτά να πορπατούν και να περιδιαβάζουν* Διγ. Ο 2401· *αγάλι αγάλι επήγαινα, σιγά σιγά επερπάτουν| τον κόσμον εξενίζουμου, τ' άνθη και τα καλά του* Απόκοπ.[2] 17. **6)** (Μεταφ.) **α)** ζω, υπάρχω: *Άνθρωπος όταν περπατεί κόσμος μικρός υπάρχει* Σπαν. Ο 141· φρ. (1) *περπατώ/προπατώ στον κόσμον/στον δίσκον του κόσμου/εις γην* = ζω στη γη: *οπδχει φρόνεσιν και περπατεί στον κόσμον| ας ενθυμείται θάνατον* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 473· *φαίνεταί μου, δύσκολον και αδύνατον υπάρχει| οπού εις τον κόσμον περπατούν να φεύγουν τέτοια πάθη* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1537· *Ας μάθει ο υιος οπ' αγαπά σ' εκείνο τό γυρεύει,| στον κόσμον όπου περπατεί, με τι τρόπο να οδεύει* Φαλιέρ. Ενύπν.[2] 126· *« ... όσοι στο δίσκον», έλεγε, «του κόσμου προπατούσι,| όλοι για μένα ας κλάψουσι κι όλοι ας με λυπηθούσι ...»* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.- Αποσκ.) 179[3]· (εδώ προκ. για τη διάρκεια της επίγειας ζωής του Χριστού): *όταν ήτον ο Χριστός και εις γην περιπάτει* Χρον. Μορ. Η 809· (2) *περβατώ ημέραν από ημέραν* = ζω, περνώ τη ζωή μου: *ημέραν από ημέραν περβατούν* (ενν. οι κουρούνες) *ακαρτερώντας να των δοθεί πάλιν η χάρις να μιλούν* Μπερτολδίνος 113· **β)** (με το ρ. ζω για να τονιστεί η σημασ. του) είμαι ζωντανός και κινούμαι: *ήδη ζω και περιπατώ και τον αέρα πνέω* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 114· *Εμένα ο χρόνος είπε με ποτέ να μη ευτυχήσω| ως πότε ζω και περπατώ και κοσμοαναγυρεύω* Λόγ. παρηγ. Ο 283· *δι' εκείνην* (ενν. την Πλάτζια-Φλώρην) *ζω και πορπατώ, άλλην χαράν ου θέλω* Φλώρ. 785. **7)** (Μεταφ.) **α)** ζω, διάγω, συμπεριφέρομαι: *ο πατέρας ο καλός υπομονήν ουκ είχεν,| σκοπώντα πώς να πορπατεί στα ξένα το παιδί του,| μη μάθει στράτες άτακτες και τον Θεόν αφήσει* Σπαν. V Suppl. 7· *να χαίρω τούτον βλέπουσα εις έτη της ζωή μου,| να περπατεί αφρόντιστος, να χαίρει εις τον κόσμον* Διγ. Ζ 1797· *Ίδε, μεταμελήθησε και τήρησε την κρίσιν.| Φέρε τον νουν σου, πρόσεξε, πώς περπατείς, πώς πράττεις* Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 81· *πρωτύτερα επεθύμει να χορτάσει ψωμί, και τώρα εντύθη εύμορφα και περιπατεί ωσάν ένας από τους πλουσίους* Θαύμα αγ. Νικ. 264· *Εξέπεσαν οι άνθρωποι, σαν ζώα περπατούσι,| γράμματα δεν ηξεύρουσι και πώς να φωτισθούσι;* Ιστ. Βλαχ. 2225· φρ. (1) *περπατώ άτυχα* = ζω άσχημα, δυστυχώ: *όποιος σμίγεται μ' αυτές* (ενν. τες πολιτικές) *χρειά κάμνει να ψωριάσει,| κι αν έχει πράγμα τίποτες, όλον να το ξοδιάσει.| Και μερικοί ιατρεύουνται ...| και περπατούσιν άτυχα πάντα καθήν ημέραν* Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 345· (2) *προπατώ εις/σε οδόν* = ζω με ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής, κάνοντας συγκεκριμένες πράξεις: *όλους τους ψευδομάρτυρας οπού 'χασι 'φιορκήσει| για δώσια ή για έχθρητα και ανθρώπους καταλύσει,| να 'ταν τυφλοί και ολόβουβοι τον κόσμον να μη δούσι,| παρά σ' εκείνην την οδόν πάλιν*

να προπατούσι Τζάνε, Κατάν. 364· (3) *περιπατώ εις την ασέβειαν* = ζω μακριά από το Θεό: *μεγάλα και θαυμάσια είναι των χριστιανών τα μυστήρια ότι δεν λέγουσι λόγια ανθρώπων αλλά τα του Θεού. Τα δε λοιπά έθνη πλανώνται και πλανώσιν ένα το άλλο περιπατούντες εις την ασέβειαν* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 174[1]· (4) *περιπατώ εις ασελγείες* = ζω ακόλαστα, διάγω έκλυτο βίο: *φθάνει μας ο απερασμένος καιρός της ζωής να εκάμαμεν το θέλημα των εθνών περιπατώντες εις ασελγείες, επιθυμίες, μέθες* ... Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πέτρ. Καθ. Επ. α' Δ' 3· (5) *περιπατώ εις καλήν βουλήν* = ακολουθώ την καλύτερη γνώμη, συμβουλή: *απ' όλους έπαιρνε βουλήν και την δικήν σου κράτει*,| *όποια σου φανεί καλή σ' εκείνην περιπάτει* Ιστ. Βλαχ. 1468· (6) *περιπατώ/πορπατώ όμορφα/ορθά* = διάγω, συμπεριφέρομαι σωστά, δίκαια: *Ήφηκες τσ' έγνοιες του σπιτιού και τα νοικοκεράτα*,| *πολλά επορπάτιες όμορφα, μα εδά άλλαξες τη στράτα* Ερωτόκρ. (Αλέξ. Στ.) Α' 806· *το φίδι πάντα δίδασκε* (ενν. *ο κάβουρας*) *να 'χει δικαιοσύνη*| *και να περιπατεί ορθά, χωρίς ατυχοσύνη* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 69[4]· (7) *περιπατώ λοξά* = ακολουθώ λάθος δρόμο ζωής: *Επεί λοιπόν γνωρίζομεν λοξά περιπατούμεν*,| *πρέπει να την αφήσομεν την στράταν που κρατούμεν* Πενθ. θαν.[2] 569· (8) *πορπατώ ευγενικά* = διάγω, συμπεριφέρομαι όπως ταιριάζει σε άρχοντα: *Δίδει του στάμενα πολλά* ... (παραλ. 2 στ.), *να πορπατεί ευγενικά εκεί στην ξενιτεία* Τριβ., Ρε 96· (προκ. για τη ζωή σύμφωνα με τις θεϊκές εντολές, τους θεϊκούς νόμους και κανόνες): *εις τα περισσότερα να κάμνει ως θέλει, αν έχει την γνώμην του να περιπατήσει ως λέγουν οι θείοι νόμοι* Zygomalas, Synopsis 298 Φ 1· *να γνωρίσουν όλοι ότι εκείνα οπού άκουσαν διά λόγου σου δεν είναι τίποτες, αλλά περιπατείς και εσύ φυλάττοντας τον Νόμον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. κα' 24· *Όσοι περιπατούσι με το πνεύμα του Θεού, ετούτοι είναι υιοί του Θεού, λέγει ο θείος Απόστολος* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 29[10]· φρ. (1) *περιπατώ καλά/κατά δικαιοσύνην* = ζω ενάρετα: *εάν συ περιπατείς καλά, θέλεις είσθαιν εις τον λαόν σου πρόξενος σωτηρίας* Κεφαλ. παραιν. 114· *τους δικαίους, τους κατά δικαιοσύνην περιπατήσοντας* Φυσιολ. 361[25]· (2) *πορπατώ με τον Θεόν* = ζω σύμφωνα με το θέλημα του Θεού: *με τον Θεό επορπάτηξεν ο Νόαχ* Πεντ. Γέν. VI 9· (3) *πορπατώ ομπροστά* (ενν. *του Κυρίου*) = γίνομαι ευάρεστος στο Θεό: *ο Κύριος ος επορπάτηξα ομπροστά του ν' απεστείλει τον αγγελό του μετ' εσέν* Πεντ. Γέν. XXIV 40· **β)** συναναστρέφομαι, κάνω παρέα με κάπ.: *άλλος έλεγεν ότι « από την σήμερον εάν ιδούμεν ή εις την εκκλησίαν ή έξω στο Κάστρον να περιπατεί πάλιν με τους χριστιανούς τον σκοτώνομε ...»* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 61[v]· *με τους καλούς συνόδευε, με τους καλούς περπάτει* Σπαν. V Suppl. 26· *Ορέγομουν να περπατώ με τους τραγουδιστάδες*,| *με τους παιγνιώτας τους καλούς, τους παραδιαβαστάδες* Σαχλ., Αφήγ. 57· *εκρέμασαν οι Τούρκοι τον Αλεξανδρή τον Ταταρχάνη, δι' αιτίαν τοιαύτη· με το είναι νεκπετής και ακαμάτης επήγεν με τον βοϊβόδα και επεριπάτεν με τους χασάσηδες, και έτσι επάτησαν ένα οσπίτι* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 38[v]· **γ)** συμβαδίζω: *κατά αλήθειαν δεν δύνεται να περιπατεί η κακία ομού με την αρετήν* Βίος Ιωσήφ 269.

Β' Μτβ. **1)** βαδίζω, προχωρώ, πορεύομαι, περπατώ **α)** (συν. με αντικ. τις λ. *δρόμον, οδόν, στράτα(ν)*): *φαίνεται εις την θείαν Γραφήν πως δεν επεριπάτησαν* (ενν. *οι Εβραίοι*) *ένα ίσον δρόμον μήτε γλήγορον, αλλά επάγαιναν εμπρός και πάλιν εγύριζαν οπίσω προς το Σίναιον όρος* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 52· *εν τοις τοσούτοις λογισμοίς*

και τοις τοσούτοις λόγοις| περιπατούσι την οδόν, πληρούσι μόλις ταύτην Καλλίμ. 1378· τα χέρια ενούς τ' αλλού μας εκρατούμα,| πασίχαροι τη στράτα επορπατούμα Βοσκοπ.[2] 136· το ταχύ εσηκώθηκεν και ευρίσκει μονοπάτιν.| Ώραν πολλήν περιπατεί την στράταν μοναχή της Ιμπ. 571· την προς δρακοντόκαστρον οδόν επεριπάτουν Καλλίμ. 2547· επεί εν ονείρω σου σε το είπεν ο προγνώστης,| την στράταν οπού εις Αίγυπτον υπάγει ας περιπατούμεν Λίβ. Ν 2367· (εδώ με σύστ. αντικ.): έρχεται ακόμη αντάμα του η μάνα του και είναι εδώ ογλήγορα, διατί αυτή περβατεί καλόν περβάτημα Μπερτολδίνος 104· φρ. (1) περπατώ μίαν στράταν = ακολουθώ τον ίδιο δρόμο, συμπορεύομαι: απήν ενταμωθήκαμεν μίαν στράταν περπατούμαν| και ένας τον άλλον μας θωρώ και όλοι μοιρολογούμεν Διήγ. ωραιοτ. 455· (2) (μεταφ.) προπατώ ένα ζάλο = (προκ. για ερωτευμένους) αισθάνομαι το ίδιο ερωτικό συναίσθημα: το πράμα πλιο δεν είν' κρυφό στον ένα κι εις τον άλλο,| γιατί εγνωρίσασι κι δυο πως προπατού ένα ζάλο Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2142· **β)** (εδώ σε προτρεπτική υποτ.) αρχίζω, ξεκινώ την πορεία: λοιπόν απάρτι την οδόν σύρε ας περιπατούμεν| και α λάχει να επιτύχομεν κάστρον να ερμηνευθούμεν Λίβ. Esc. 2726· **γ)** βαδίζω, πατώ στη στεριά, στη γη: ως είδα ότι την θάλασσαν επ' αληθείας εξέβην| και την στερέαν περιπατω ...|, ιδ' ούτως νεύω τον Λίβιστρον να έμπει να περάσει Λίβ. Sc. 1888· εκείνη δε ουκ εγνώθει τον (ενν. τον δάσον) να περπατεί τον δρόμον Λίβ. Ν 2237· **δ)** (εδώ προκ. για κ. αδύνατο, ακατόρθωτο) ανεβαίνω: Δέντρο ροζάρικον στραβόν να 'σάζεις με τα λόγια| και δίχως σκάλες θέλω 'γώ να περβατώ τ' ανώγια Δεφ., Λόγ. 118· **ε)** (μεταφ. με αντικ. το κάστρον, τον πύργον της καρδίας, της ψυχής κάπ.) ανταποκρίνομαι στον έρωτα κάπ.: Πότε το κάστρον να περπάτησες το της εμής καρδίας;|| πότε τον πύργον της εμής ψυχής περιπατήσεις; Λίβ. Ρ 1364, 1365· Πότε να επεριεπάτησες το κάστρον της ψυχής μου; Λίβ. Sc. 278. **2α)** Διανύω μια απόσταση, διαβαίνω, διατρέχω, περνώ: ωσάν επεριπάτησα πολύ διάστημα,| έφθασα εις ένα κάμπον λιβαδιαίον Διγ. Ανδρ. 367[32]· όρη επερπατήσαμεν, τά ενέγγιζαν εις νέφη Λίβ. Ρ 1876· Καβαλικεύουσιν και οι δυο ...| Όλην την νύκταν περπατούν λιβάδια, ποταμίνες| και την ημέραν άπασαν λαγκάδια και βουνίτσια Ιμπ. 511· **β)** περιτρέχω, διατρέχω, διανύω την περίμετρο κάπ. χώρου: Αν εξ' οικείων των χειρών φυτεύσει τις αμπέλιν| και σκάψει και κλαδεύσει το, φράξει τον γύρον όλον (παραλ. 1 στ.) και την ημέραν στήκεται με την σφενδόνην πάσαν| να φοβερίζει τα πτηνά να μη το καταλούσιν,| την νύκταν πάλιν περπατεί τον γύρον και φυλάσσει ... Καλλίμ. 2462· Ο Αλέξανδρος επιστεύθην τους λόγους του και υπάγει προς το νησίν ... Και επερπάτησε το γύρον και μέσα ουδέν ετόλμησε να κοιτάξει Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 47[1]· **γ)** πηγαινοέρχομαι, βαδίζω πάνω κάτω: την τσάμπραν της περιπατεί, άνω και κάτω υπάγει·| συχνά ετήρει και έβλεπεν από μικρόν τρυπάριν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 463. **3α)** Περιέρχομαι, διατρέχω: Εις τούτο επεριπάτησεν όλην την Αλαμάνιαν,| όλους επαρακάλεσεν τους αρχηγούς κι αφέντες (παραλ. 1 στ.) να τον βοηθήσουν να υπάν μετ' αύτον εις την Πούλιαν Χρον. Μορ. Ρ 6794· **β)** (με αντικ. τη λ. κόσμος) πηγαίνω από τόπο σε τόπο, περιπλανώμαι: γονείς του απεστράφηκεν διά την εμήν αγάπην.| Εξέβην απ' την χώραν του και κόσμον επερπάτειν.| Δίχρονον επερπάτησεν, πικριάς πολλάς υπέστην Λίβ. Ρ 2182· **γ)** τριγυρίζω, περιφέρομαι ψάχνοντας: Περιπατεί τον αιγιαλό μη νά 'βρει να περάσει·| μη νά 'βρει βάρκαν πούπετε εις το νησίν να υπάγει Ιμπ. 554· Τούτος ο δαίμων, λέγω σε, του ζήλου και του φθόνου|

ακαταπαύστως περπατεί την οικουμένην όλην,| να ψηλαφά όσον δύνεται να ευρίσκει απολεσμένους Ντελλαπ., Ερωτήμ. 314· **δ)** πηγαίνω να συναντήσω κάπ.: *πάλιν εκ την τέντα μου πρόσχαρος εσηκώθην,| εβγαίνω εις τους αγούρους μου, περιπατώ τους όλους* Λίβ. Esc. 832· **ε)** περιφέρω κάπ. προς χλευασμό: *τη δε άλλη ημέρα επρόσταξε και τον εκάθησαν απάνω εις ένα μικρόν και πενιχρόν καμήλι με ένα παλαιόν και ξεσκισμένον φόρεμα ... και τον επεριπάτησαν από όλες τες ρούγες της χώρας* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 425. **4α)** Ταξιδεύω, επισκέπτομαι κάπ. τόπο: *οπού έναι φρόνιμος και βλέπει και επεικάζει| τον κόσμον ουδετίποτε και πλάνον ας τον κράζει,| διατί, αν επερπάτησεν Ανατολήν και Δύση,| ο Χάρων εξευρίσκει τον, όπου και αν κατοικήσει* Νεκρ. βασιλ. 79· *Ξεύρεις πολλά καλότατα πως εγώ πολλά κάστρη| και χώρες επερπάτησα σαν τ' ουρανού τα άστρη| και γράμματα εδιάβασα πολλών λογιώ και γλώσσες* Διγ. Ο 1044· **β)** ταξιδεύω, μετακινούμαι από τόπο (προκ. για τους πραματευτές): *είναι* (ενν. *οι πραγματευτάδες*) *άνθρωποι ξένοι απ' άλλους τόπους,* (παραλ. 1 στ.), *και περπατούν την Βενετιάν, την Πόλιν, την Λεχίαν* Ιστ. Βλαχ. 2157. **5)** Κάνω περίπατο: *Τη στράτα επορπατούμα· 'ς περβολάκι| βρίσκω βαγιά και κόφτω ένα κλαδάκι* Βοσκοπ.[2] 137· *Είχεν γαρ* (ενν. *ο Κύρος*) *και συνήθειαν τες εορτές ημέρες| αμάξι να εντρεπίζουσιν και να καθίζει απάνω| και να τον σύρνουν τα φαρία, να περπατεί τον δρόμον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 572· **6)** (Μεταφ.) ζω: *Στου κόσμου τούτη τη ζωή οπού την πορπατούμε,| όπου θωρούμενε χαρές πλήσες και τραγουδούμε ...* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 334[16]· **7)** (Μεταφ.) ζω, διάγω, συμπεριφέρομαι με ορισμένο τρόπο: *Άκουσε ... να σου ειπώ το τι βουλήν κρατούσι* (ενν. *οι αβουγαδούροι*)*| και εις τι νουν, εις ποίον σκοπόν και στράταν περπατούσιν* Σαχλ., Αφήγ. 351· *πιάνει και γράφει* (ενν. *ο Ιωάσαφ*) *μίαν επιστολήν προς τον λαόν, γεμάτην φιλοσοφίαν και ανακηρύττουσαν πάσαν την ευσέβειαν ... και είντα ζωήν να περιπατούσι* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 147[18]· *εκεινού οπού μέλλει να περιπατήσει καμίαν δύσκολην στράταν τού κάνει χρεία τινάς οπού να τον παρηγορά και να του δείχνει με έργον πως και άλλοι πολλοί την επεριπατήσασιν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 30[6, 8]· *πορπατείς δρόμο κακό και τον καλόν αφήκες;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 812· φρ. *περιπατώ την ίσαν στράταν* = (εδώ για τους κριτές) εφαρμόζω τους νόμους, κρίνω σύμφωνα με το δίκαιο: *Τό εντέχεται να ποίσουν οι κριτάδες ..., και πώς δει περιπατείν την ίσην στράταν* Ασσίζ. 4[9]· (προκ. για τη ζωή σύμφωνα με τις θεϊκές εντολές, τη χριστιανική ζωή): *πάντες οι άγιοι δεν λείπουν να μας δείχνουσι την απλανή ταύτην οδόν, αν ίσως και εισίν και ολίγοι εκείνοι οπού την περιπατούσι* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 69[22]· *αυτή είναι η στράτα της αληθείας, η οποία χειραγωγεί και φέρνει όσους την περιπατήσουν εις βασιλείαν αιώνιον* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 172[32]· *δώσε του* (ενν. *του αμαρτωλού*) *κανόνα τον πρέποντα της μετανοίας ... να τον βαστά διά να ισάσει και να περπατήσει την ίσην στράταν της σωτηρίας* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 244[113]· *την πίστην την αληθινήν, και αυτήν να την κρατείτε,| της σωτηρίας την οδόν καλά να περπατείτε* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 53· *οι μεν* (ενν. *άγιοι*) *με πολλά μαρτύρια βασανισθέντες εχύσασι το αίμαν τως διά να αντισταθούσι της αμαρτίας, οι δε ηγωνίσαντο ασκητικώς περιπατούντες την στενήν και τεθλιμμένην οδόν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 29[20] (πβ. Κ.Δ., Ματθ. 7, 14). **8)** (Μεταφ. με αντικ. που δηλώνει χρόνο, ηλικία) διανύω, διατρέχω: *απεδά εξέβημαν τους παραπίσω χρόνους,| τούς επεριεπατήσαμεν μυριοκαταθλιμμένοι* Λίβ. Esc. 4072·

Σαράντα χρόνους πορπατώ, αμέ τα βασανά μου| ασπρίσανε παράκαιρα, σα βλέπεις, τα μαλλιά μου Πανώρ. Γ' 303.

Φρ. 1) *Εις τούτον πορπατώ* = θεωρώ κ. ως δεδομένο (βλ. και Vincent [Φορτουν. σ. 244]): *πάντα μου σ'έκράτου| πως είσαι ντόπιος αποδώ, κι εις τούτον επορπάτου* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 288. **2)** *Πορπατώ τον κάβον* = *σέρνω το χορό*· βλ. ά. κάβος (Ι) 2φρ. *Ο σύντεκνος ο μπουτικός τον κάβον επορπάτει| και εις κάθα λόγον ήλεγε: «Αλί χαημός τον κάτη! ...»* Κάτης (Χόλτον) 81.

Η μτχ. *πορπατούμενα* ως ουσ. = ζώα που πορεύονται μόνα τους (βλ. και Bakker-v. Gemert [Βαρούχ. σ. 842]): *θέλει και αφήνει του κυρ-Κωσταντή, ..., ό,τι πράμα και αν έχει έτις στάμπελε ωσάν και μόμπελε, συρνούμενα πορπατούμενα, και τούτο διά να έναι οπλεγάδος να πλερώσει ό,τι χρέη θέλει φανεί και έκαμεν* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 589[6].

περιπέτεια η.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Απρόσμενο γεγονός με αρνητικά επακόλουθα, ατύχημα: *Των συνεργούντων τη πτήσει των άλλων μάλιστα πτερών, ..., τούτων ενός εκ τινος περιπετείας αποθραυσθέντος εγκεντρισμόν η τέχνη εμηχανήσατο* Ιερακοσ. 482[5-6].

περιπίπτω, Ολόκαλος 28[4], 52[3], 146[4].

Το αρχ. *περιπίπτω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Α' Αμτβ. **1)** (Μεταφ.) περιέρχομαι σε μια κατάσταση με δυσμενείς συν. συνέπειες **α)** (με τη λ. *πάθος*) αρρωσταίνω: *Ουκ ολίγοις δοκεί μοι πάθεσι περιπίπτειν τον ιέρακα τοις οφθαλμοίς* Ιερακοσ. 392[24]· φρ. *περιπίπτω εις ασθένειαν/εν αρρωστία/εν νόσω/εν πάθει* = αρρωσταίνω: *Τη δε κς-η του Ιουλίου ... περιέπεσον εγώ εις ασθένειαν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 190[10]· *Ο κυρ Νικόλαος ο Φουλές, ... εν αρρωστία δεινή περιπεσών και το του θανάτου άωρον φοβηθείς ...* Ολόκαλος 51[3]· *ο δε έτερος υιός ... περιπεσών εν νόσω ανιάτω ετελεύτησε* Έκθ. χρον. 23[22]· *Ούτος ουν ο Ανδρόνικος περιέπεσεν εν τω πάθει της ελεφαντιώσεως* Έκθ. χρον. 4[23]· (ειδικότ.) *περιπίπτω εν αποπληξία* = παθαίνω εγκεφαλικό επεισόδιο: *Εν ω μηνί και εν αποπληξία δεινή περιπεσών Παύλος ο Ασάνης εναπέψυξεν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 90[12]· **β)** (με τη λ. *κίνδυνος*) κινδυνεύω: Βίος Αλ. 1757· **γ)** (με τη λ. *θάνατος*) πεθαίνω: Βίος Αλ. 1757· (προκ. για τον πνευματικό θάνατο): *Και συ, ω άνθρωπε, νήστευσον ... και μη τη γαστριμαργία σχόλαζον ... και ανύψωσον σεαυτόν μη και πάλιν εις βάθος εμπέσεις και εις βρώμα περιπέσεις σκωλήκων* Φυσιολ. (Legr.) XXXII. **2)** (Νομ., προκ. για την κεφαλική ποινή) καταδικάζομαι σε θάνατο: *Όταν τις περιπέσει εις κεφαλικήν τιμωρίαν και στερηθεί τον βίον του, ...* Zygomalas, Synopsis 164 Δ 2.

Β' Μτβ. **1)** Συμβαίνω σε κάπ.· (μεταφ.) κυριεύω, καταλαμβάνω: *λογισμός και τρικυμία τοις εν τη Πόλει περιέπεσεν ότι πλείστη, έως ου πάλιν εμάθομεν την ισχύσασαν βουλήν του Χαλιμπασιά* Σφρ., Χρον. (Maisano) 84[27]· (και αμτβ. με εμπρόθ. προσδ.): *λογισμός και τρικυμία εν τη Πόλει περιέπεσε πλείστη, έως ου πάλιν μάθωμεν την ισχύσασαν βουλήν του Χαλίλ πασιά* Ψευδο-Σφρ. 322[9]. **2)** Επιτίθεμαι σε κάπ.: *καθεζομένου του βασιλέως εν τω ποταμώ ... αίφνης περιέπεσον αυτώ οι εκ των αρχό-*

ντων Καβαζίται, ο μέγας λογοθέτης ... και έτεροι, και εδίωξαν αυτόν απ' εκεί μέχρις αυτού του κουλά Πανάρ. 75[10] (με αιτιατ.): *ας τον γυρεύσομεν* (ενν. *τον Διγενή*) ...| *και ας τον περιπέσομεν, στην μέση του να υπάμεν,| πριν το νοήσει ο νεότερος και επάρει τ' άρματά του* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1433· *Τινές εσυβουλεύτησαν* ...| ... *να τους περιπέσουσιν αμέριμνα ως κοιμούνται,| κι εξαίφνης ανερμάτωτους και να τους κατελύσουν* Αχιλλ. (Smith) O 228.

περιπλακώ.

Πλάσμα από την υποτ. του β' παθητ. αορ. του *περιπλέκω* (βλ. και Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 194).

Αγκαλιάζω: *Δράκοντα συ περιπλακείς, λέων περιλαπάνεις,| και την μικρήν την αλεπού ούτως την εφοβήθης;* Αχιλλ. (Smith) O 664.

περιπλακώνω.

Από την πρόθ. *περί* και το *πλακώνω*. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 357).

Επιτίθεμαι και νικώ (πβ. *καταπλακώνω* Α' 2): *να μην το καταδεχθούμεν ..., μηδέ να τον αφήσομεν* (ενν. το Διγενή) *να μας περιπλακώνει πάντοτε, αλλά ουδέ την τόλμην να αφήσομεν ανεκδίκητον* Διγ. Άνδρ. 385[3].

περιπλανώμαι.

Από το *παραπλανάομαι* (6. αι., TLG) με επίδρ. της πρόθ. *περί*. Η λ. και σήμ. λόγ. με διαφορ. σημασ. (ΛΚΝ, λ. *περιπλανιέμαι*).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = παραπλανητικός, απατηλός (πβ. και ά. *πλανώ*): *γνωρίσουσιν ... την πλάνην όπου έχουν,| και θέλουν να δοξάζονται με τα ψευδή στολίδια,* (παραλ. 4 στ.) *στολίδια παντοδαπά και περιπλανεμένα, όπου πλανούνται οι πολλοί και χάνουν την ψυχήν τους* Διγ. Α 4734.

περιπλατύνω, Λίβ. Esc. 2248, Λίβ. N 1982. — Βλ. και *παραπλατύνω*.

Από την πρόθ. *περί* και το *πλατύνω*.

(Προκ. για αφήγηση) διηγούμαι διεξοδικά, πλατειάζω: *Και τι τα θέλω τα πολλά, φίλε, τα εν τῳ μέσῳ,| να λέγω την αφήγησιν, να την περιπλατύνω* Λίβ. N 1950.

περίπλεγμα το.

Από το *περιπλέκω*. Η λ. στον Ησύχ. (TLG, όπου και στην Παλατινή Ανθολογία και σε σχόλ.· βλ. και L-S), στο LBG, Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και στο ΑΛΝΕ.

Διακοσμητική σύνθεση της οποίας τα στοιχεία συμπλέκονται στενά μεταξύ τους: *εντός πορθμείου τινός ... ευτρεπισμένον και κεκαλυμμένον διά ερυθρών καλυμμάτων, και χρυσούς λέοντας είχεν εν τη πρύμνη και χρυσά περιπλέγματα, και όλον εζωγραφισμένον ποικίλων και ωραιοτάτων ιστοριών* Ψευδο-Σφρ. 324[6].

περιπλεκτός, επίθ.

Από το *περιπλέκω*· πβ. και μτγν. επίθ. *περίπλεκτος*.

Τυλιγμένος γύρω γύρω· στολισμένος, διακοσμημένος: *οι τράφοι της* (ενν. *της Παραδείσου*) *περιπλεκτοί με το μαργαριτάρι* Πικατ. 562.

περιπλέκω, Καλλίμ. 730, 1401, 1968, Διγ. Ζ 976, 1191, 3963, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1155, Φλώρ. 307, Λίβ. P 877, Λίβ. Sc. 1052, 1114, 2132, 2933, Λίβ. Esc. 292, 1576, 2125, 4093, Λίβ. (Lamb.) N 387, Λίβ. N 1410, 1872, 1951, 2708, 3514, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[136], 4[6], Θρ. Θεοτ. 86, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 625 κριτ. υπ., Καλόανδρ. (Δανέζης) 48 (32[v]), Διακρούσ., Πένθος 145· β' εν. προστ. αορ. *περιπλάκησε,* Λίβ. P 2439· *περιπλέκησε,* Λίβ. P 2581· γ' εν. μέσ. αορ. *επεριπλάκηκεν,* Αχιλλ. (Smith) N 1159, 1619· *επεριπλάκησεν,* Αχιλλ. L 1082· *επεριπλέκτη(ν),* Μαχ. 64[5], Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1758· *περιπλέκτηκεν,* Χούμνου, Κοσμογ. 1955· γ' πληθ. μέσ. αόρ. *περιεπλακήκαν,* Φλώρ. 1678· μτχ. ενεστ. *περιπλιόντα,* Κυπρ. ερωτ. 8[5]· μτχ. παρκ. *περιπλεμένος,* Φλώρ. 1700, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 707, Θησ. Γ' [24[1]], Πανώρ. Β' 190 κριτ. υπ., Γ' 111 κριτ. υπ., 206 κριτ. υπ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 127, 508, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [594]. — Πβ. και *περιμπλέκω.*

Το αρχ. *περιπλέκω.* Η μτχ. *περιπλιόντα* πιθ. με επίδρ. του *πλέω* (βλ. και Siapkaras-Pitsillidès [Κυπρ. ερωτ. σ. 395]). Η μτχ. *περιπλεμένος* στο Somav. και στον Κατσαΐτ., Ιφ. Β' 536. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **1)** Πλέκω κ. (βλ. όμως και Αλεξίου [Βοσκοπ. σ. 31, 47]): *Εστράφηκα στο σπήλιο κι εσυντήρου| την ομορφιάν, οπού 'χε γύρου γύρου·| απ' όξω είχε κισσό, περιπλοκάδι,| οπού το περιπλέξασιν ομάδι* Βοσκοπ.[2] 160. **2α)** Μπλέκω κ. ανάμεσα σε άλλα πράγματα: *παώνια επεριέπλεκαν τα πτερά τους εις τα άνθη και έλαμπαν τα πτερά τους ωσάν τες χρόες των ανθών* Διγ. Άνδρ. 375[3]· **β)** μπερδεύομαι, μπλέκω με κ.: *Ως είδασι γαρ τα θηριά εκείνους οπού στέκουν,| νομίζουν 'τι είναι άνθρωποι, τες στήλες περιπλέκουν* Αλεξ.[2] 1856. **3)** Εμποδίζω κάπ: *δεν εδυνόμουν να περπατήσω, ... περιπλεκόμενος από τες πέτρες οπού εγκρεμνίζονταν* Ιερόθ. Αββ. 331. **4α)** Τυλίγω κ. γύρω από κ. άλλο ή με κ. άλλο: *ά θέλεις να ιδεις δύναμιν τό έχει το γαϊτάνιν,| δέσε το εις το τραχήλι σου, σφικτά περίπλεξέ το* Λίβ. Esc. 4085· *τότε άνω εις αυτόν* (ενν. *τον κράββατον*) *τον έθεσαν εκείνον* (ενν. *τον Αρκίτα*)*,| στεφανωμένον έμορφα, με δάφνη στολισμένον,| με πλούσιον χρυσογαΐτανον όλον περιπλεμένον* Θησ. ΙΑ' [15[8]]· **β)** τυλίγομαι γύρω από κ.: *Τούτα 'ναι τα μαλλιά που περιπλιόντα| 'ποθαίνουν την καρδιάν πάντα σ' αυτόν μου;* Κυπρ. ερωτ. 8[5]. **5α)** Δένω κάπ. σφικτά, κρατώ δέσμιο κάπ.· (εδώ σε μεταφ.): *βλέπε την πολιτικήν σκοινίν σου θέλει πλέξει,| τα πόδια και τα χέρια σου σε θέλει περιπλέξει:| με συργουλίσματα γλυκά βλέπε μη σε κομπώσει* Σαχλ. N 386· *εις εμένα εψυχώθη* (ενν. *το τριχογαΐτανόν σου*) *απέσω εις την καρδιαν μου, και όλον περιέπλεξέ με* Λίβ. N 3526· *Η ψυχή παρακαλεί τον Θεόν ... να την βοηθήσει από τους διαβόλους οπού την έχουν περιπλεμένην* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ.401[r]· **β)** (συνεκδ.) σφίγγω, πιέζω ασφυκτικά: *σφάζει και περιπλέκει με* (ενν. *η αγάπη σου*)*, δεν ημπορώ ανασάνω| αμμή έχει με πολλά στενά, πάγω διά ν' αποθάνω* Ch. pop. 206· **γ)** παγιδεύω· (σε παρομοίωση): *Ωσάν σεβαίνειν ο λαγός, πλέκεται εις το δίκτυν,| ούτως τον επερίπλεξαν εκείνον τον Γιαγούπην,| και έπεσεν εις τα χέρια του· ηπήρεν την ζωήν του* Χρον. Τόκκων 2674. **6)** Περιβάλλω, περικλείω: *οι ποταμοί ...| την κούνια επεριπλέξασι, να την εσυντροφιάζουν| κι εμείνασι το γύρο*

της, κι έκαμε σαν νησάκι,| κι εφύλαγε οχ τα κύματα, το γύρο το παιδάκι Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [700]· *εγέμισεν όλος ο τόπος εκκλησίες και οσπίτια, οπού τα έχουν μέσα τα τείχη περιπλεμένα* Δωρ. Μον. XXIX 29· *Εκείν' η χώρα το λοιπόν σε δυό ποτάμια στέκει,| και το νερό 'τονε πικρό, οπού την περιπλέκει* Αλεξ.[2] 2044. **7α)** Αγκαλιάζω: *Να σε δεκτώ, καθώς ποθώ και να σε κανακίσω,| να σε κρατώ, να σε φιλώ και να σε περιπλέκω* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 427· **β)** (αλληλοπ.) αγκαλιάζομαι: *τι εσυννέβηκε λοιπόν συχνοπατώ τα πλέο,| το πώς επεριπλέκαμε και μετά πόθου ποίου* Λίβ. Esc. 2214 χφ.

ΙΙ. Μέσ. **Α'** Μτβ. **1)** Τυλίγομαι γύρω από κ. ή κάπ.· (συχνά προκ. για φίδι): *απάνου εις το κεφάλιν του να κείτεται είς όφις,| πλην και να περιπλέκεται τάχα την κεφαλήν του* Λίβ. Esc. 393· *τότες τον κάνει και πέφτει εις απώλεια* (ενν. το φίδι τον άνθρωπο) *και περιπλέκεταί τονε έτσι ώσπερ την σμίρναν ο όφις ο αισθητός* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 55[v]. **2)** Περιβάλλω: *ο ποταμός ο πύρινος εσέβην εις την Πόλιν,| την Δύσιν περιπλέκεται με παρακλάδια έξι* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 620. **3α)** Αγκαλιάζω: *Περιστεράκιν να γενώ να έλθω όπου κοιμάσαι,| σφικτά να σε περιπλακώ, πάντα να με θυμάσαι* Ερωτοπ. 126· *ώσπερ κισσός εις το δενδρόν, ούτως τον επερειεπλάκην| και ήτον δυσαπόπλεκτη η κόρη απέ τον νέον* Αχιλλ. (Smith) N 1338· **β)** (μεταφ. προκ. για αφηρημένη έννοια) εγκολπώνομαι: *Δίδασκε την αλήθειαν και περιπλέκου ταύτην* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 250· *την πολυστένακτον περιπλακείς κακίαν| έργα νυκτός αποπληρώ* Μιχ. ιερομ. 26· **γ)** παντρεύομαι: *Υιέ μου, μη περιπλακείς γυνήν δι' ευμορφάδα| ή διά χρήματα πολλά ή διά ευγένειαν* Σπαν. A 539. **Β'** Αμτβ. **1)** Τυλίγομαι γύρω από κ.: *εις τον δένδρου τον κορμόν περιπλεγμένος όφις* Λόγ. παρηγ. L 520. **2α)** Πλέκομαι σε κ. άλλο, μπλέκομαι, μπερδεύομαι: *στα ξαθά σου τα μαλλιά να ήμουν περιπλεμένος* Ch. pop. 365· *κι εκείθε τ' αποδέλοιπα* (ενν. *μαλλιά*), *στέκουνται κλαδωμένα, περιπλεμένα εδώ κι εκεί, κι ως δίχτυ κρεμασμένα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1182]· *Ο Δουρίλος αβγατίζοντας περπάτημα με περπάτημα επεριπλέχθη εις τα δάση* Καλόανδρ. (Δανέζης) 48 (7[v])· (μεταφ.): *Εκάθισα εις τες πρασινάδες περιπλεγμένος εις χιλίους πικρούς συλλογισμούς* Καλόανδρ. (Δανέζης) 54 (29[v])· (συχν. σε παρομοίωση, ιδ. προκ. για την αγάπη): *Η αγάπη σου έναι τρυφερή σαν χόρτον εις λιβάδι,| ανθεί και περιπλέκεται σαν το περιπλοκάδι* Ch. pop. 205· *ωσάν είν' τα μαλλία σου κατάκλωστα κλωσμένα,| ετσ' έναιν και η αγάπη σου παντού περιπλεγμένη* Ερωτοπ. 397· **β)** αναμιγνύομαι σε επιζήμια υπόθεση: *ήτονε στον έρωτα του πόθου πλανεμένη| και στης αγάπης την φιλιάν ήτον περιπλεμένη* Ριμ. κόρ. 617 (κριτ. υπ.)· *πόσοι μεγάλοι άνθρωποι ... πέφτουσιν ... οπόταν ... περιπλεχθούσιν εις τα γήινα πράματα* Πηγά, Χρυσοπ. 131(19)· **γ)** βρίσκομαι σε δύσκολη κατάσταση: *ω πώς εκαταστάθηκε το γένος των Ελλήνων,| και επεριπλεχθήκετε μέσον πολλών κινδύνων* Ιστ. Βλαχ. 2362 [= Γέν. Ρωμ. 4]. **3α)** (Με την πρόθ. εις) αγκαλιάζω: *επεριπλέκοντο εις αυτόν* (ενν. *η μητέρα και οι συγγενείς και φίλοι*), *και τον χωρισμόν, οπού έλειπεν, ποσώς δεν τον ενθυμούνταν* Διγ. Άνδρ. 335[20]· **β)** (αλληλοπ.) αγκαλιάζομαι· (προκ. για ερωτική περίπτυξη): *Ώσπερ κισσός εις το δενδρόν ούτως περιεπλακήκαν,| γλυκοφιλούν ενήδονα, αλλήλως ασχολούνται* Φλώρ. 1678· *τα χείλη μου τα χείλη σου τα κοκκινοβαμμένα| να εσμίγα και τα δυο κορμιά να 'τουν περιπλεμένα* Πανώρ. Β' 190.

Φρ. περιπλέκω λόγον/λόγους = μακρηγορώ: *τι τα πολλά πολυλογώ και λόγον περιπλέκω| και τόσην την αφήγησιν του λόγου μου πλατύνω;* Λίβ. Esc. 3313· *τι τα*

πολλά πολυλογώ και λόγους περιπλέκω | ...; Λίβ. Ν 2945.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = διεστραμμένος (πβ. Septuaginta Πεντ. Δευτ. 32 5): *γενεά στραβή και περιπλεγμένη* Πεντ. Δευτ. XXXII 5.

περιπλέον, επίρρ., Σουμμ., Ρεμπελ. 176, 185, 186, 192· *περιπλιό*, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 521· *περιπλιός*.

Από το ουδ. του αρχ. επίθ. *περίπλεος* με καταβιβ. του τόνου κατά το *επιπλέον*. Η λ. και σήμ.

α) Επιπλέον, επιπροσθέτως: *μάλιστα ηθέλησαν και περιπλέον ναν του ανοίξουν* (ενν. *του αφέντη*) *και τες κασέλες του να ιδούν αν έχει μέσα κοντραμπάντα* (έκδ. *κόντρα πάντα*) Σουμμ., Ρεμπελ. 175· **β)** ιδίως, προπάντων: *Το φυσικόν της αρχοντιάς δεν έναι να κρατήξει* | *την χρειαν τ' ανθρώπου περιπλιός όντε τη θε ζητήξει* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 160.

περίπλεος, επίθ. ουδ. *περιπλέο· περιπλέον*, Θησ. (Foll.) I 128 κριτ. υπ.· πληθ. ουδ. *περιπλιά*. — Πβ. και πλέος.

Το επίθ. *περίπλεος* που απ. στον Αριστοτέλη (L-S, λ. *περίπλεως*· βλ. και TLG). Το ουδ. *περιπλέο* και *περιπλέον* με επίδρ. του *επιπλέον*· πβ. και επίρρ. *περιπλέον*. Πληθ. ουδ. *περιπλέα* τα ως ουσ. σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αυτός που περισσεύει, πλεονάζει· (ο πληθ. ουδ. ως ουσ.) περίσσευμα, πλεόνασμα: *εδά ηθελήσασιν με τη στράτα τση δικαιοσύνης να τσι γυρέψουν* (ενν. *τσι ελές*) *τα δύο του παιδία Μαρία και Αννέζα να τες ξαγοράσουν γή πούρι να τες ξαναστιμάρουν να πάρουν τα περιπλιά* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 209[5].

Το ουδ. έναρθρ. ως επίρρ.= **α)** ως επί το πλείστον, κατά το μεγαλύτερο μέρος: *με τον Θησέον εις τα φαριά όλοι εκαβαλικέψαν* | *το περιπλέο εξαρμάτωτοι υπάσιν οι στρατιώτες* Θησ. (Foll.) I 128· **β)** ιδιαίτερα, πάνω απ' όλα: *Όλα μου τα αδέλφια πολλά καταφιλώ. Και το περιπλέον την σπλαχνικήν μου αδελφήν ... πολλά καταφιλώ χέρια και πόδια της* Γράμμα κρ. διάλ. 7.

περιπλιά, επίρρ., Φαλιέρ., Ιστ.[2] 160 κριτ. υπ.

Από το επίρρ. *περιπλιό* (βλ. *περιπλέον*) με επιδρ. του επιρρ. *πλια* (βλ. *πλέα*)· πβ. και πληθ. ουδ. *περιπλιά* του επιθ. *περίπλεος* (βλ. ά.).

Ιδιαίτερα, πάνω απ' όλα: *περιπλιά τ' απόκρυφο και πολυαγαπημένο,* | *εκείνο το 'χω πλιο γοργό να στέκω ν' ανιμένω* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 521 κριτ. υπ.

περιπλιό, επίρρ., βλ. *περιπλέον*.

περιπλιόντα, μτχ. ενεστ., βλ. *περιπλέκω*.

περιπλιός, επίρρ., βλ. *περιπλέον*.

περιπλοκάδι το, Βοσκοπ.[2] 159.

Από το ουσ. *περιπλοκάς -άδα*. Τ. *περιπλοκάδιν* στο LBG και σήμ. στην Κύπρ.

(Φαρμακ., Γλωσσάρ. 197), όπως και τ. *περικλοκά(δ)ιν* (Λουκά, Γλωσσάρ., όπου και τ. *περιγκλοκάιν*)· τ. *περιμπλοκάδι* σήμ. στην Κρήτη (Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ. 168). Η λ. και σήμ., όπως και τ. *περικοκλάδι* (ΛΚΝ).

Είδος περιελισσομένου αναρριχητικού φυτού, *περιπλοκάδα*: *δεν ξεύρω αν και ανθρώποι | το κάμασι* (ενν. *το σπηλιαράκι*) *ή η φύσις, γύρου γύρου | με το περιπλοκάδι σκεπασμένον* Πιστ. βοσκ. III 5, 271· (σε παρομοίωση): *Η αγάπη σου ... ανθεί και περιπλέκεται σαν το περιπλοκάδι* Ch. pop. 205.

περιπλοκάς -άδα η, Ορνεοσ. αγρ. 552[10].

Από το *περιπλέκω* (Ανδρ., Λεξ.). Τ. *πιριπλουκάδα, πιρικλουκάδα* και *πιρικουκλάδα* και σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. *πιριπλουκάδα*), όπως και τ. *περιμπλοκάδα* (Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ. 168). Η λ. *περιπλοκάς* τον 11. αι. (LBG), σε Γλωσσάρ. (L-S), σε κείμ. του 15. αι. [Κείμ. ανεκδ. (Thomson) 158] και στο Meursius· η λ. *περιπλοκάδα* στο LBG, λ. *περιπλοκάς*, στο Du Cange και σήμ., όπως και τ. *περικοκλάδα*.

Είδος ποώδους αναρριχώμενου φυτού (Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ.): *λαβών ουν περιπλοκάδα θλάσον αυτήν κι ενώσας αυτήν οίνῳ παλαιῷ βάπτε κρέας χοίρειον θερμαινόμενον και παράθες αυτῷ* (ενν. *τῳ ιέρακι*) Ορνεοσ. αγρ. 550[29-30].

περιπλοκή η, Εις τον έρωτα 160, Βέλθ. 863, Λίβ. Esc. 3853, Αχιλλ. L 779, 933, Αχιλλ. (Smith) N 1328, Αχιλλ. (Smith) O 446.

Το αρχ. ουσ. *περιπλοκή*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Εναγκαλισμός· ερωτική περίπτυξη (η σημασ. ήδη μτγν., Lampe, Lex.): *Οι δε προς κλίνην έπεσαν αμφότεροι και δύο, | και εκ τα πολλά φιλήματα και τας περιπλοκάς τους | τα δένδρη τα αναίστητα και αυτά αντιδονούσιν* Αχιλλ. (Smith) N 1164· *κρατούν, περιλαμβάνουσι, σφικτά συμπεριπλέκουν, | καταφιλούν ενήδονα* ... (παραλ. 1 στ.). *Και με τα αφηγήματα και τας περιπλοκάς των, | τας ποταπάς τας ηδονάς τας ερωτοενηδόνους | απέστασαν, εκάθισαν, αρχίνισαν να λέγουν* Λίβ. Sc. 2688· (μεταφ.): *Τις γαρ η τόση του χρυσού περιπλοκή και σχέσις;* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 888.

περιπνευμονία η, Σπανός D 529· *παραπνευμονία*, Προδρ. (Eideneier) I 22· *περιφλεγμονία*, Προδρ. (Eideneier) I 21.

Η λ. στον Αριστοτέλη και στον Ιπποκράτη (TLG). Τ. *περιπλευμονία* ήδη αρχ. και τ. *περιπλεμονία* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Μέγας, ΕΛΑ 3-4, 1941-42, 184). Ο τ. *παραπνευμονία* με επίδρ. της πρόθ. *παρά*. Για τον τ. *περιφλεγμονία* πβ. τ. *φλέγμων -ονας* του πνεύμων (βλ. λ.)· τ. *περιφλεμονία* σήμ. ιδιωμ (Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν.). Τ. *περιπνεμμονία* σήμ. στην Κύπρο (Χρυσάνθης, ΚΣ 7, 1953, 78). Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.· βλ. και ΑΛΝΕ).

Ασθένεια, φλεγμονή των πνευμόνων (Για τη σημασ. βλ. Ιπποκρ. Λεξ., λ. *περιπλευμονία* και Μέγας, ό.π.): *Τα δε ποία των νοσημάτων εισίν ταύτα, συνάγχαι και περιπνευμονίαι, αποπληξίαι, σπασμοί και κεφαλαλγίαι* Ωροσκ. 41[8]· *έλθει σου θέλει | άνω και κάτω | τσιρλισματαρέα, | τεταρταίος, | βήχας, σφάκτης, φλεγμονή, | περιπνευμονία | και κοιλία εις τους αιώνας* Σπανός D 495.

περιπόθητος, επίθ., Τρωικά 532^{5}, Σπαν. Α 216, Διγ. (Trapp) Gr. 3440, Διγ. Ζ 1365, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 425, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 76^{11}, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 77^{10}, Αξαγ., Κάρολ. Ε΄ 268, Δωρ. Μον. XLI, Ψευδο-Σφρ. 530^{19}, 542^{14}.

Το μτγν. επίθ. *περιπόθητος*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Πολυαγαπημένος, προσφιλής· (προκ. για αγαπημένα πρόσωπα): *Όταν συν φίλοις κάθησαι, μνήσκου τους αποδήμους,| μάλλον αν έναι φίλοι σου και περιπόθητοί σου* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 228· *Και ιδού την θυγατέρα μου ...| νύμφην, κρατάρχα, πέμπω σε την περιπόθητόν μου* Επιθαλ. Ανδρ. Β' 555· *το όνομα της ενδοξότητός σου θέλει αναφερθεί κοινώς από όλους, μα περισσότερον από τον σοφότατον διδάσκαλον κυρ Μελέτιον Συρίγον, τον κατά πνεύμα υιόν περιπόθητον της ημών μετριότητος* Παρθεν., Γράμμ. 227· (σε προσφών.): *Πας ο βλέπων την έμνοστον ηλικίαν και κάλλος| το σον, ω περιπόθητε, όντως ου μη αμφιβάλλει,| αλλά βεβαίως δέξεται τας σας ανδραγαθίας* Διγ. (Trapp) Gr. 1145· *Κυρ Ιωάννη ένδοξε, μπάνε τετιμημένε,| φίλτατε, περιπόθητε και πολυχρονεμένε, κλάδος εκ ρίζης αγαθής είσαι από προγόνων,| και άξιος να κυβερνάς τον της Κραγέβας θρόνον* Ιστ. Βλαχ. 2· (προκ. για αντικείμενα): *Εθέλησεν ο θαυμαστός αυθέντης της Ελένης| να εξέλθει από την χώραν του, να πάγει εις άλλον τόπον| καστέλλι περιπόθητον τό είχε, τό ηγάπα* Βυζ. Ιλιάδ. 700· **β)** εξαιρετικά επιθυμητός, πολυπόθητος: *μηνί Μαρτίῳ ... εγεννήθη ο περιπόθητος υιός του ευσεβεστάτου βασιλέως κυρού Μιχαήλ του Παλαιολόγου* Byz. Kleinchron. Α' 76^{11a}· (προκ. για σύζυγο ή ερωτικό σύντροφο): *« ... Ως τον Σαμψών η Δαλιδά παρέδωκε σφαγήναι,| ούτω και συ τον φίλτατον και περιπόθητόν σου.»| Ταύτα ειπών ο αμιράς τη κόρη μετά πόνου ...* Διγ. Ζ 791· *Και ο Αχιλλεύς ελάλησεν ευθύς τους εδικούς του:| «Έξω τους τριγυρίσετε να μη έχουν πόθεν φύγουν* (παραλ. 1 στ.)· *πλην βλέπετε μη φονεύσετε τους γυναικάδελφούς μου,| μη θλίψω την ορωτικήν, την περιπόθητόν μου.»* Αχιλλ. (Smith) Ν 1389.

περιποθώ.

Από την πρόθ. *περί* και το *ποθώ*. Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Παρατηρώ με θαυμασμό, θαυμάζω: *έβλεπα το αναλίβαδον, επρόσεχα τα δένδρα,| περιεπόθουν τα φυτά, εθαύμαζον τας βρύσεις* Λίβ. P 2618.

περιποίκιλος, επίθ.· *περιποίγκιλος*, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 38^{8}.

Το αρχ. επίθ. *περιποίκιλος*.

περιποιώ, Ορνεοσ. αγρ. 543^{26}, 544^{17}, 545^{15}, 546^{1}, $548^{5, 21}$, 549^{31}, $550^{18\text{-}19}$, $552^{1.}$ $30^{\text{-}31}$, 554^{8}, 556^{23}, 558^{7}, 560^{21}, 561^{3}, $562^{17\text{-}18, 24}$, $563^{3, 26}$, 564^{14}, $565^{5, 13}$, $566^{3, 11, 24}$, 567^{9}, $572^{4, 22}$, Ψευδο-Σφρ. 188^{8}· α' πρόσ. πληθ. υποτ. αορ. *περιποιθούμεν*.

Το αρχ. *περιποιώ*. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.). Το μέσ. και σήμ.

1) (Ενεργ. και μέσ.) **α)** προσφέρω φροντίδα σε άρρωστο, ώστε να γίνει καλά· (εδώ προκ. για γεράκι): *Εάν ο ιέραξ κλασθή, ούτως αυτόν περιποιήσει, καθώς και ανωτέρω εις την εξάρμοσιν είρηται* Ορνεοσ. αγρ. 554^{27}· *Εάν ο ιέραξ από γεράνου ή ετέρου ορνέου κακώς πληγωθή, ούτως αυτόν περιποίησον* Ορνεοσ. αγρ. 560^{7}· **β)** αναλαμβάνω τη φροντίδα κάπ.: *ας έλθομεν 'ς λόγον μας, ...| να ειπούμεν διά τον Ράδουλα βοεβόδα*

πού γεννήθη,| και ποίος τον ανάθρεψε και τον περιποιήθη Ιστ. Βλαχ. 448· **γ)** (με δοτ. προσώπου) προσφέρω σε κάπ. εξυπηρέτηση, βοήθεια, κλπ.: *Πειρώ μοι γουν, φιλτάτη μου, φρονείν και σε τοιαύτα| και πίστιν έχειν προς αυτήν καλήν Ολυμπιάδα·| ταύτα γαρ πράττουσα καλώς εμοί περιποιήσεις,| ευσχημοσύνην μάλιστα και σεαυτήν δοξάσεις* Βίος Αλ. 4114. **2)** (Μέσ.) **α)** αποκτώ· (εδώ) παίρνω πίσω δικά μου πράγματα: *Παραύτα είχεν βουλήν ο κοντοσταύλης με το φουσσάτον, αν τους φανεί να παν εις την Άσκιαν ... και είπαν του: «Αν πάμεν και πάρωμεν το πράμαν απέ την Άσκιαν, ώσπου να περιποιθούμεν, φεύγουν και πολομού νώσιν ...»* Μαχ. 438[23]· **β)** αποκτώ κ. παράνομα, σφετερίζομαι: *Ακούσας ουν περί του θανάτου του Αμουράτη ο Καραμάνος Αλισσούριος εκ των ορέων καταβάς πολύν τόπον εαυτώ περιποιήσατο· ο δε νέος αυθέντης ο Μεεμέτης στρατόν ετοιμάσας έρχεται κατ' αυτού* Ψευδο-Σφρ. 232[20].

περιπολεύω.

Το μτγν. *περιπολεύω.*

1) (Προκ. για περίπολο) περιφέρομαι σε καθορισμένη περιοχή για την τήρηση της τάξης και τον έλεγχο της ασφάλειας, περιπολώ: Δούκ. 345[7]. **2α)** Περιφέρομαι· ταξιδεύω· (εδώ προκ. για θαλάσσιο ταξίδι): *τω δε ςϡια' έτει ο βασιλεύς κυρ Μανουήλ ο Παλαιολόγος εν τοις δυτικοίς θαλασσίοις τόποις περιπολεύων εν πλοίοις ...* Byz. Kleinchron. Α' 114[13]· **β)** (μεταφ. για το νου) ταξιδεύω, περιπλανιέμαι: *ο νους αυτού εις τα πονηρά και βιοτικά περιεπόλευσεν ή φίλαυτος και κοιλιόδουλος εγένετο ...* Κανον. διατ. Α 2077.

περιποππύζω.

Από την πρόθ. *περί* και το αρχ. *ποππύζω*. Το μέσ. τον 4. αι. (TLG). Η λ. στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

Σφυρίζω παραγγέλματα σε ζώο (εδώ σε εκπαιδευόμενο γεράκι): *τη λαιά χειρί λάβης* (ενν. *τον ιέρακα*) *και επί αλόγου καθίσεις και ελάσεις άνω και κάτω, ημέρως περιποππύζων και καταψών αυτού τη δεξιά χειρί* Ιερακοσ. 502[3].

περιπορεύομαι.

Το αρχ. *περιπορεύομαι.*

(Μεταφ., προκ. για το νου) τριγυρνώ, ταξιδεύω (πβ. και *περιπολεύω* 2β): *ο νους αυτού έξω εις τα βιοτικά περιπορεύεται πράγματα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 11.

περιπόρφυρος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *περιπόρφυρος.*

Κατακόκκινος, ολοπόρφυρος (βλ. ά.): *ανθρωπόλεθρος γαρ πάλιν| και προχύσεσιν αιμάτων| περιπόρφυρος η γη γαρ| εν τοις λύθροις καθοράτο* Ερμον. Τ 180.

περίπου, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *περίπου.* Η λ. και σήμ.

Κατά προσέγγιση, σχεδόν, πάνω κάτω: *Τούτο γαρ* (ενν. *το άγιον μοναστήριον*

του αγίου όρους Σινά) εκτίσθη, ως είπομεν ανωτέρω, περίπου το τέλος της ζωής Ιουστινιανού του Μεγάλου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 267.

περιπτύσσω.

Το αρχ. *περιπτύσσω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) Τυλίγω, καλύπτω, σκεπάζω: Ιερακοσ. 361[12]. **2)** Αγκαλιάζω: Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1211.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πολύ λεπτός, πολύ αδύνατος: *τράχηλον συν τω αυχένι* (παραλ. 1 στ.), *καλλιτράχηλος επίπαν,| ούτε περιεπτυγμένος| ούτε γαρ προς ευεξίαν* Ερμον. Β 252.

περιραθυμώ.

Από την πρόθ. *περί* και το *ραθυμώ* (βλ. *αραθυμώ*).

Ξεκουράζομαι ξεχνώντας τις φροντίδες μου, χαλαρώνω (βλ. και *αραθυμώ* Α' 2): *από της βρύσης το νερόν έπιομεν ως διψώντες,| τότε περιεραθυμήσαμεν και εις ύπνον εγυρίσθην| και εις την ρίζαν εκούμπησα του δένδρου και εκοιμήθην* Λίβ. Ρ 1835.

περιρραπίζω.

Το μτγν. *περιρραπίζω*.

Χτυπώ κάπ. (με την παλάμη μου), χαστουκίζω· δέρνω: *Τούτους τους λόγους τοιγαρούν ατίμως μοι λαλούσα | είχον βουλήν, ω δέσποτα, να την περιρραπίσω* Προδρ. (Eideneier) I 156.

περιρράπτω. — Πβ. και *αναρράπτω*.

Το μτγν. *περιρράπτω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

(Μεταφ., προκ. για τοίχο) επιδιορθώνω, επισκευάζω: *Καθέζεσαι εις το οσπίτιν μου και ενοίκιον ου φροντίζεις,| τα μάρμαρα ηφανίσθησαν, ο πάτος συνεπτώθη* (παραλ. 1 στ.) *οι τοίχοι καταπίπτουσιν ...* (παραλ. 6 στ.) *ποτέ ουκ εξεκεράμωσας, ουδέ ανερράψω τοίχον| ου τέκτονα εκάλεσας, ίνα τον περιρράψη* Προδρ. (Eideneier) I 86.

περισαρκίδα η· — Βλ. και *παρασαρκίδα*.

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *σάρκα* ή *σαρκίς* (6-7. αι., L-S· πβ. *κακοσαρκίδα*)· πβ. επίθ. *περίσαρκος* ήδη στον Αριστοτέλη και ουσ. *παρασαρκίδα* (βλ. *ά*.) σε ιατρ. κώδ. του 19. αι. (Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 104[20]) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *παρασαρκίς*) και λογοτ. (ΑΛΝΕ· βλ. και Tarabout, Valaor. 566).

(Μικρή) προεξοχή, εξόγκωμα στο δέρμα (πιθ. νεοπλασματικής μορφής· πβ. *περισάρκωμα*, LBG): *αν έχει τραύμα η πληγή, βάλε αλοιφήν το καλούμενον βασιλικόν, διατί αυτό σέρνει και παστρεύει καλά την πληγήν· αμή αν έχει και περισαρκίδα, βάλε στυπτηρίαν ... κεκαυμένην και ολίγον γιάρι και πάσισέ το και ωφελείται* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 34[3].

περισέβαστος, επίθ. — Πβ. και *πανυπερσέβαστος*.

Από την πρόθ. *περί* και το επίθ. *σεβαστός*, αν δεν προκ. για εσφαλμ. γρ. *πάνυ*

περισέβαστον αντί *πανυπερισέβαστον* (πβ. *πανυπερσέβαστος*)· για τη λ. βλ. Bakkert.-v. Gemert [Ριμ. Βελ. ρ σ. 344]. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Πολύ σεβαστός: *Και τότε ο Αλέξιος, ο καίσαρ, πανοσίως | δένει τα χέρια του σφικτά, ως έπρεπεν, αξίως, | και προσκυνεί πανευσεβώς τον μέγαν βασιλέα, | τον πάνυ περισέβαστον του κόσμου Προμηθέα* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 798.

περισκεπάζω. — Βλ. και *περισκέπω*.

Το μτγν. *περισκεπάζω* (TLG). Η λ. και σήμ. λογοτ. (Κριαρ., Λεξ., ΑΛΝΕ)

Σκεπάζω, καλύπτω ολόγυρα, περιβάλλω· (μεταφ.) **α)** φροντίζω, προσέχω κ. ή κάπ.: *Εσένα, φως μου, φύλαξα ως κόρην οφθαλμού μου, | και ως χρυσούν εγκόλπιον περιεσκέπαζόν σε, | ως αηδόνι στο κλουβί πάντοτε έβλεπόν σε* Διγ. Α 4488· **β)** προστατεύω, προφυλάσσω κάπ.: *Τον οποίον περισκεπάση ... και φυλάξη ο σωτήρ ημών ο δυνατός και φοβερός εκ των ορατών τούτων εχθρών, εκ παντός εναντίου* Ιστ. πατρ. 204[12].

περισκέπτομαι.

Το μτγν. *περισκέπτομαι* (Steph., Θησ., TLG).

Α' (Αμτβ.) συσκέπτομαι: *Ευρισκομένη η κερά Θεόκλητη μετά των λοιπών πρώτων γερόντων καλογράδων του μοναστηρίου του Αγίου Γεωργίου, ... όπου κατοικούσι αι ημέτεραι καλογράδες, ... και καθώς έχουσι συνήθειαν να περισκέπτονται πάντα και συχνά με την κερά Θεόκλητην* Βλαστού, Επιστ. 177[5].

Β' (Μτβ.) **1)** Σκέφτομαι να κάνω κ., σχεδιάζω: *Εκείνος ως τον ηύρηκεν* (ενν. τον Χρόνον) *τέτοιον αρματωμένον | φόβος πολύς εσέβηκεν απέσω εις την ψυχήν του |* (παραλ. 3 στ.) *και εις δάσος περιεσκέπτετο να κρυβηθεί απ' εκείνον* Λόγ. παρηγ. Ο 62. **2)** Αναλογίζομαι, λαμβάνω υπόψη μου: *Λυπούμαι γαρ πως, μη περισκεπτόμενοι τας προς με* (ενν. τον βασιλέα) *τοσούτας παρά σου* (ενν. του Γεωργίου Φραντζή) *θεραπείας και φιλίας, βούλονται κατά σύγκρισιν των σων ταις εαυτών υπολήψεσιν αποπηδάν τους προσήκοντας βαθμούς των οφφικίων* Ψευδο-Σφρ. 376[19].

περισκέπω, Ιερακοσ. 470[15], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 114-5. — Βλ. και *περισκεπάζω*.

Το μτγν. *περισκέπω*. Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

1) Καλύπτω ολόγυρα, σκεπάζω: *Εν δε τη κορυφή της καλύβης ποιήσας οπήν τινα περισκέπει* (ενν. ο θηρευτής) *και αυτήν εμπείρως μετά φύλλων, ίνα, όταν βουληθή, δυνηθή εκτείναι την χείρα αυτού ακωλύτως διά της οπής* Ιερακοσ. 339[19]· *και το πηγούνι ολόξανθο, όλο το περισκέπαν, | τα γένια* Θησ. Ç' [23[7]]. **2)** (Μεταφ.) προστατεύω, προφυλάσσω: *Ταύτα ειπών εγονάτισε και έκαμε προσευχήν μετά δακρύων προς τον Κύριον να τους περισκέπει και να τους βοηθά πάντοτε* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ. 218[21]· *το άγιον τούτο μοναστήριον δύναμις ανθρώπινη δεν το φυλλάτει, αλλά η του θεού πρόνοια το περισκέπει* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ.· *Και συ θεά που μ' έβαλε σ' αγάπην ο υιός σου* (παραλ. 1 στ.) *την δύναμίν σας βάλετε για να με περισκέπει, | τόσο που να μη χαθώ από πολλήν αγάπη* Θησ. Δ' [75[7]].

περισκιάζω.

Το ενεργ. του μτγν. *περισκιάζομαι·* βλ. και Steph., Θησ., στη λ. (μτχ. *περισκιαζων·* πβ. όμως TLG και LBG, στη λ., όπου *επισκιάζων*). Η λ. το 10. αι. (LBG).

Σκιάζω, ρίχνω ίσκιο ολόγυρα: *Εγγίζασι στα σύγνοφα οι κορυφές των δένδρων | οι κλώνοι τα κλωνάρια τους έμορφα σκορπισμένα | καλά επερισκιάζασι της γης την όψην όλην* Θησ. ΙΑ' [19^3].

περισκοπεύω, Βησσαρ., Διαθ. 234[54].

Από την πρόθ. *περί* και το *σκοπεύω·* πβ. και *περισκοπέω*. Η λ. το 12.-13. αι. (LBG, TLG) και στο Lampe, Lex.· η μτχ. *περισκοπευθείσα* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ., στη λ.

Κοιτάζω προσεκτικά, εξετάζω, ερευνώ: *Από των εκ των μοναστηρίων ένα ήτον και το παρόν μοναστήριον, το οποίο έστοντας να το περισκοπεύσω καλύτερα από τα άλλα* αυτ. 234[61].

περισκοπίζω.

Από τον αόρ. του *περισκοπώ*.

Προσέχω, φροντίζω (πβ. *διατηρώ* 2): *Η εντεκάτη αιτία ένι ότι, εάν ο πατήρ ένι έξω του νου, ου η μητέρα, και τα τέκνα τους ουδέν τους περισκοπίζουν...* Ασσίζ. 439[18].

περισκοπώ, Λίβ. Sc. 1588, Μαχ. 430[8] χφ Ο.

Το αρχ. *περισκοπέω*. Η λ. σε έγγρ. του 10. (Act. Ivir. I 9[28]) και 11. αι. (Act. Vat. I 4[13]).

1) Κοιτάζω ολόγυρα, παρατηρώ με προσοχή (κ. ή κάπ.): Λίβ. Sc. 1587, Διγ. (Trapp) Gr. 2574· (αμτβ.): Λαυρ., Οπτασία 109. **2)** Κοιτάζω για κ., ψάχνω, αναζητώ κ.: *Και συν γυναιξί και τέκνοις έτρεχον εν τω αιγιαλώ, περισκοπούντες τας βάλκας* Δούκ. 373[10]. **3)** Σκέφτομαι, εξετάζω: *Μα τις να γράψει ημπορεί και την χαράν που γίνη | πράγμα που 'ναι αδύνατο ο κάλαμος να χύνει, | κι ο νους να το περισκοπεί και να το καταλάβει* Μαρκάδ. 761· φρ. *ο νους μου περισκοπάται εις μέριμναν*= συλλογίζομαι, προβληματίζομαι, αναρωτιέμαι: *Και ενόσω εις τέτοιαν μέριμναν ο νους μου περισκοπάτον, | οκάποτε και η ζήτησις γίνεται η εδική μου* Λίβ. (Lamb.) N 310. **4)** Επιτηρώ, επιβλέπω, εποπτεύω: *Και, άφηκα εις την χώραν, να περισκοπά την χώραν, τον σιρ Τζονάν Τερράς* Βουστρ. (Κεχ.) B 219[5].

περισκύπτω.

Από την πρόθ. *περί* και το *σκύπτω·* πβ. και *παρασκύπτω*.

Σκύβω: *το χαρτί γαρ έγραψα και επεπλήρωσά το, | πουλία επεριέσκυψαν και το χαρτί μου επαίρνουν, | και από μακρόθεν το θεωρώ το τι θέλουν να ποίσουν* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 372.

περισουφρώνω.

Από την πρόθ. *περί* και το *σουφρώνω*. Η λ. στο Σταματ.

(Εδώ προκ. για υπόδημα) επιδιορθώνω, μαζεύω, ράβω γύρω γύρω: *ηγόρασα*

σουβλίν από τσαγγάρην,| και ως ήσαν τα καλίγια μου πλήρης εξεσχισμένα,| επίασα τάχα και εγώ να τα περισουφρώσω Προδρ. (Eideneier) III 152.

περισπασμός ο.

Το αρχ. ουσ. *περισπασμός*. Η λ. και σήμ.

Φροντίδα, έγνοια, μέριμνα, σκοτούρα: *Ως ήκουσεν ο βασιλεύς τον συρισμόν της γραίας,| –είχε και γαρ περισπασμόν πάντοτε και μελέτην–| καβαλικεύει μετ' αυτούς τους εκατόν και φθάνει* Καλλίμ. 1316.

περισπλαγχνίζομαι.

Από την πρόθ. *περί* και το *σπλαγχνίζομαι*· πβ. και μτγν. επίθ. *περίσπλαγχνος*.

(Επιτ.) συμπονώ, δείχνω ευσπλαχνία: *περισπλαγχνίστησε ολιγόν, σημάδιν σου με πέμψε,| ελπίδα να έχω απαντοχής, θαρρώ να μην αποτύχω* Λίβ. Sc. 738.

περισπουδάζω.

Το μτγν. *περισπουδάζω*.

Είμαι πολύ πρόθυμος, σπεύδω να κάνω κ.: *εις κόλασιν ... και εις ενοχήν εμπίπτεις,| ει μάθεις λόγον βλάσφημον κατά του βασιλέως| και ου δράμεις όσον δύνασαι και ου μη περισπουδάξεις| να δείξεις τον επίβουλον και να τον φανερώσεις* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 84.

περισπώμαι.

Το αρχ. *περισπάω*. Η λ. και σήμ.

Δίνω την προσοχή μου σε κ., απασχολούμαι με κ. (ενώ θα έπρεπε να με απασχολεί (και) κάτι άλλο)· η σημασ. ήδη μτγν.: *μετ' ολίγον τινά καιρόν ευκαιρίαν ευρών διά το τους βασιλείς περισπωμένους υπάρχειν εν πολέμοις της Ιταλίας, την αίρεσιν αυτού επαρρησιάσατο, ην είχεν υποκεκρυμμένην χρονούς ικανούς* Ψευδο-Σφρ. 438[21].

περίσσα, επίρρ., βλ. *περίσσια*.

περισσά, επίρρ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 282, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 649, Φλώρ. 1262, Σαχλ., Αφήγ. 200, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 206, 2507, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 521, 534, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk. -v. Gem.) 276, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 98, Αλεξ.[2] 2406, Κορων., Μπούας 152, Βεντράμ., Γυν. 119, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 3[9], 13[3], 105[3], 121[4,6], 132[5], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 514, Μαρτύρ. Αγ. Νικολ. 161[13], Κυπρ. ερωτ. 11[5], Παλαμήδ., Βοηβ. 413, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 145, 189, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [900], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 368, Ροδινός (Βαλ.) 168, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Κορ. Β' ι' 15, Παύλ. Γαλ. α' 13, κ.α.· *π ε ρ σ ά*, Θησ. Θ' [32[1]]. — Βλ. και *περίσσια*.

Το αρχ. επίρρ. *περισσά*. Ο τ. στο Du Cange (λ. *περισσοί*). Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 727).

α) Πάρα πολύ, υπερβολικά: Ανακάλ. 18· Ιστ. Βλαχ. 2800· (πλεοναστικά στην έκφρ. *περισσά πολλά*): *θαυμάζω περισσά πολλά τόσην επιθυμίαν| οπόχεις εις τον έρωτα του κόσμου κι ασωτείαν Γεωργίου ρήτορος*, Στίχ. β 17· (πλεοναστικά με επίθ.

που δηλώνει ύπαρξη ιδιότητας σε υπερθ. βαθμό): *Ήτον δε πάνυ θαυμαστός, μέγας, ανδρειωμένος,| και περισσά πανέμορφος, του κονταριού 'ξιωμένος* Ιμπ. (Legr.) 26· **β)** περισσότερο (πβ. Bauer, Wört., λ. *περισσώς*): *Λέγει τους ο Πιλάτος: «Αμή τον Ιησούν ... τι να τον κάμω;». Λέγουν τον όλοι: «Ας σταυρωθεί». Και ο ηγεμών είπε: «Και τι κακόν έκαμε;». Και εκείνοι έσκουξαν περισσά: «Ας σταυρωθεί»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κζ' 23.

περισσάρης ο.

Από το επίθ. *περισσός* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. στην Κρήτη (Ξανθ., Αθ. 26, 1914, 170, Κονομής, Κρ. Χρ. 7, 1953, 152).

Αυτός που έχει πολλά προτερήματα, πολλές χάρες, και ως εκ τούτου γίνεται υπερήφανος και εκλεκτικός (Για τη σημασ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 324 σημ. 1, Αλεξίου [Ερωτόκρ. σ. 499]· βλ. όμως και Ξανθ., ό.π., Κονομής, ό.π.): *... πολλές φορές αντείνοι οι περισσάροι| κομπώνουνται και πιάνουνται στο δίκτυ σαν το ψάρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 603.

περισσεία η· *περίσσεια*.

Το μτγν. ουσ. *περισσεία*. Ο τ. σε έγγρ. του 11. αι. (Caracausi, Act. Lavr. I 52[11]), στο LBG και σήμ.

1) Έγγεια περιουσία φυσικού προσώπου ή μονής, η οποία δε συνυπολογιζόταν στη φορολόγησή τους από το κράτος (Για τη σημασ. βλ. Act. Lavr. I 68, 70, 71, 74, Act. Iv. II 28 σημ. 13)· (εδώ προκ. για πόλεις της περσικής αυτοκρατορίας, οι οποίες ήταν απαλλαγμένες από φορολόγηση): *μετ' αυτών (ενν. ανδρών ληστών) ταις πόλεσι ταις απειροπολέμοις| βαρβάρων κατεστράτευσας (ενν. συ, Αλέξανδρε) φόρους ζητών εκ τούτων| λαμβάνειν ως αρχιληστής· ας τινάς εγώ πόλεις| κέκτημαι προς περίσσειαν ως απορεριμμένας* Βίος Αλ. 1962. **2)** Πλεονέκτημα, υπεροχή: *η περισσεία των επιστημόνων* (έκδ. *επιστήμων·* διορθώσ.) *επί των αμαθών ως την περισσείαν της σελήνης επί τα άστρα* Sprachlehre 198 δις.

περίσσεμα το, βλ. *περίσσευμα*.

περισσεύγω, βλ. *περισσεύω*.

περίσσευμα το, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1320], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 223, Διαθ. Νίκωνος 256[3]· *περίσσεμα*.

Το μτγν. ουσ. *περίσσευμα*. Η λ. και ο τ. και σήμ.

1) Το υπόλοιπο, η ποσότητα που απομένει από κ., το πλεόνασμα: *τούτο το άλλο σ' ερωτώ, εσύ οπού νηστεύγεις,| εκείνο το περίσσευμα τίνος πτωχού το πέβγεις;* Δεφ., Σωσ. 320. **2)** Περίσσεια, αφθονία· (εδώ) η ύπαρξη μιας ιδιότητας σε βαθμό πάνω από το κανονικό: *Τοιουτοτρόπως δε, άλλος άλλου, και όλοι ολονών είναι μετριότεροι, σπουδάζοντες (ενν. οι ασκητές) να έχουσι το μεγαλείον της αρετής, όχι εις το φρόνημα, αλλά εις το περίσσευμα του καλού· διά τούτο γαρ έφυγον από τον κόσμον και κατοικούσι την έρημον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 111. **3)** Αποβολή από τον οργανισμό των περιττών στοιχείων της διαδικασίας του μεταβολισμού, απέκκριση: *Από το φαγί*

συνάγουνται εις το κορμί πολλά περισσεύματα, ήγουν φλέγματα, ούρος και άλλες ακαθαρσίες της κοιλίας Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 225. **4)** Προνόμιο και το κέρδος που προκύπτει από αυτό (πβ. *αβαντάτζιο(ν)*): *να ένι τιμημένες* (ενν. *οι αγίες εκκλησίες*) *απού πολλά προβελίτζια, τουτέστιν σιγγίλια και με πολλά περισσέματα, τουτέστιν αβατάντζια* Ασσίζ. 30^{28}.

Φρ. *εκ του περισσεύματος της καρδίας το στόμα συντυχαίνει* = ο τρόπος που μιλά κάπ. φανερώνει αυτό που έχει στην καρδιά του, τα πραγματικά του αισθήματα (πβ. Κ.Δ., Ματθ. 12, 34, Λουκ. 6, 45): *Και μη το βαρεθεί κανείς, αλήθεια έναι τό λέγω·| εκ γαρ του περισσεύματος, λέγω σε, της καρδίας,| θέλει αν ου θέλει ο άνθρωπος, το στόμα συντυχαίνει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2289.

περίσσευσις η.

Το μτγν. ουσ. *περίσσευσις*. Τ. *περίσσεψις* στο Somav. Η λ. σε Γλωσσάρ.· βλ. και LBG.

α) Πλεόνασμα, αφθονία· (εδώ μετων.) *περίσσευσις ελεημοσύνης* = μεγάλο χρηματικό ποσό που συγκεντρώθηκε με έρανο: ... *μήπως και κανένας μάς κατηγορήσει εις τούτην την περίσσευσιν της ελεημοσύνης οπού υπηρετάται από λόγου μας* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Παύλ. Κορ. Β' η' 20· **β)** (με αρν. σημασ.) υπερβολή· υπερβολική ποσότητα από κ.: *Πάσα γαρ ασθένεια εκ περισσεύματος στοιχείου, αίματος περίσσευσις ..., χολής ..., φλέγματος ...* Lucar, Sermons 105.

περισσεύω, Σπαν. Β 36, Διγ. Ζ 4068, Σπανός (Eideneier) Α 503, 176, D 963, Φλώρ. 925, Σαχλ., Αφήγ. 120, Ιμπ. (Legr.) 94, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 584, Χρον. σουλτ. 82^{34}, 128^{32}, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 54^{12}, Μαργουν., Βίοι^{2} 273, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 410, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 163^{77}, 166^{204}, Αγαπ., Εκλόγ. 336, Εγκ. αγ. Δημ. $106^{31, 52, 62}$, 108^{111}, 111^{237}, Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 228^{36}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ματθ. ιγ' 12, Παυλ. Φιλ. δ' 12, 17, Ιστ. Βλαχ. 1460, 2010, 2621, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 722, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1330 οα' 2, Λίμπον. 154, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ., 214, 327, 358, 430, Ροδινός (Βαλ.) 93, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 63^{8}, 101^{12}, 102^{13}, κ.α.· *περισσεύγω,* Ἀνθ. Χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 151, Πεντ. Γέν. XLIX 4, Λευΐτ. II 3, III 3, Δευτ. XXVIII 55, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2035, Γ' 374, Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. 37, Β' 44, 139, 141, 509, Γ' 41, 426, 559, Ε' 104, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 27, Τζάνε, Κρ. πόλ (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 329^{15}, 442^{3}· *περιττεύω,* Rechenb. (Vog.) 20^{4}· *περσεύγω,* Πεντ. Ἔξ. XII 10, XVI 18, 19, 20, XXII 30, XXVI 12, XXIX 34, XXXVI 7, Λευΐτ. II 10, VI 9, X 12, XIX 6, XXII 30, Αρ. III 46, IX 12, XXXIII 55, Δευτ. XXVIII 54, XXX 9· *περσεύω,* Χρον. Μορ. Η 411, 434, Χρον. Μορ. Ρ 434.

Το αρχ. *περισσεύω*. Ο τ. *περισσεύγω* στο Βλάχ. (*περισεύγω*) και σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. *περιττεύω* ήδη αρχ. και σήμ. Ο τ. *περσεύγω* και σήμ. στην Ἄνδρο (Βογιατζ., Γλώσσα Ἄνδρ. Γ' 11, λ. *περίσσο*;). Ο τ. *περσεύω* σε ελληνοεβραϊκά άσμ. των Ιωαννίνων (Schwartz-Athanassakis, MGSY 3, 1972, 216, 202) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** Ξεπερνώ κάπ. /κ. (σε κ.), είμαι ανώτερος από κάπ. /κ. (σε κ.): *Ω Αβραάμ, τη μάχαιρα γιάγειρε στο φηκάρι·| τσ' αγγέλους επερίσσεψεν η εδική σου*

χάρη Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 942· *ο μέγας Δημήτριος ... νεός εις την ηλικίαν, μα εις την φρόνησην και σοφίαν επερίσσευε τους γέροντας* Εγκ. αγ. Δημ. 107[72]· *να κοπιά, με τσ' αρετής τσι στράτες, να γυρεύγει| πασακιανείς στό δύνεται τσ' άλλους να περισσεύγει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 282· (προκ. για ύψος): *μια πιθαμή επερίσσευγε* (ενν. *ο αφέντης της Σκλαβουνιάς*) *τον πλια μακρύ αντρειωμένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β 268· (προκ. για ηλικία): *Ευρίσκετον ο Μωυσής στους χρόνους ογδοντάρι| ο Ααρών επέρσευεν αυτόν ένα πεντάρι* Χούμνου, Κοσμογ. 2254. **2α)** Παρέχω, χορηγώ σε κάπ. πλεόνασμα, αφθονία (αγαθών): *και να σε περσέψει ο Κύριος εις καλό εις καρπό της κοιλιάς σου και εις καρπό του χτήνου σου και εις καρπό της ηγής σου* Πεντ. Δευτ. XXVIII 11· **β)** διαθέτω κ. σε αφθονία, έχω πλεόνασμα από κ.: *Πόσοι στιχητοί του πατρός μου περισσεύσουσι ψωμί και εγώ χάνομαι από την πείνα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ιε' 17. **3)** Αυξάνω, μεγαλώνω κ.: *έδωσε* (ενν. *ο Μπαγιαζίτης*) *των γιανιτσάρων πολλά χαρίσματα και επερίσσεψε τον λοφά τους* Χρον. σουλτ. 125[14]. **4α)** Αφήνω (σε κάπ.) υπόλειμμα/ υπόλοιπο (από κ.): *να ανέβει* (ενν. *η ακρίδα*) *ιπί την ηγή την Αίγυφτο και να φάει όλο το χορτάρι της ηγής, το όλο ος επέρσεψε το χαλάζι* Πεντ. Έξ. X 12· *να φάει* (ενν. *έθνο αδιάντροπο*) *τον καρπό του χτήνου σου και τον καρπό της ηγής σου ως να 'ξαλειφτείς· ος να μη περσέψει εσέν σιτάρι, μούστο και λάδι* Πεντ. Δευτ. XXVIII 51· **β)** (μεταφ., με είδος σύστ. αντικ.): *αφανιάσαμε το παν κάστρο αθρώπων και τις γεναίκες και το νήπιο, δεν επερσέψαμε απομονάδι* Πεντ. Δευτ. II 34. **Β'** Αμτβ. **1)** Πλεονάζω, είμαι περισσότερος απ' ό,τι χρειάζεται: Αρσ., Κόπ. διατρ. [695], Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 54[13]. **2)** Αυξάνομαι, μεγαλώνω, γίνομαι περισσότερος, εντείνομαι: *έβλεπεν και τον αμιράν η κόρη πως επερίσσευεν η λύπη του και εκινδύνευε να τρελαθεί από τα πολλά δάκρυα, διότι η πολλή η θλίψις εβγάνει πολλάκις τον άνθρωπον απ' τον νουν του* Διγ. Άνδρ. 332[10-11]· *Και έπαιρνεν* (ενν. *η Μαξιμώ*) *τα χέρια μου και εγλυκοφίλει τα. Αμή εμένα ολοένα ο θυμός επερίσσευέ με και η φλόγα της καρδιάς μου περισσότερον εξήπτεν και πάντοτε εσπούδαζα να αποφύγω την αμαρτίαν* Διγ. Άνδρ. 396[9]. **3α)** Απομένω (ως υπόλειμμα/ υπόλοιπο): *και τό περισσεύγει εις το κρέας και εις το ψωμί εις την ιστιά να κάψετε* Πεντ. Λευϊτ. VIII 32· *Από τες τέχνες τες πολλές που ξεύρει το κορμί μου| ποτέ δεν περισσεύγουσιν δυο άσπρα στο πουγγί μου* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ 1470· (μαθημ.): *Κράτει αριθμόν οίον βούλει και ύφελε εξ αυτού το γ' και δ' του τοιούτου αριθμού και ας περιττεύσει γ' και δ' ακεραίου ενός* Rechenb. (Vog.) 33[2]· **β)** (προκ. για πρόσωπο) (απο)μένω (ζωντανός), επιζώ: *ότι είπεν ο Κύριος αυτωνών· απεθαμό να απεθάνουν εις την έρημο, και δεν επέρσεψεν από εκείνους ανήρ, ότι μόνο ο Καλεβ υιός του Ιεφουννε και ο Ιοσουα υιός του Νουν* Πεντ. Αρ. XXVI 65. **4)** Υπερέχω, υπερτερώ, υπερισχύω: *Τούτος* (ενν. *ο Αμύντας*) *μιαν κόρ' ηγάπησε ...| π' απ' όλες επερίσσευγε κι έλαμπε η ομορφιά της* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [472].

Φρ. *αρκώ/ κάνω/ σώνω (και) περισσεύω* = φτάνω και περισσεύω, είμαι υπεραρκετός: *Αρκούν σε νυν τά έπαθες και περισσεύσουσίν σε,| πως πάσχεις ως παντόρφανος κι αποξενιτεμένος* Σπαν. Α 34· *δι' εκείνην ζω και πορπατώ, άλλην χαράν ου θέλω,| κανεί με, περισσεύει με ο πόθος της ωραίας,| ο πόθος της ερωτικής κόρης της Πλάτζια-Φλώρας* Φλώρ. 786· *ήσωσε κι επερίσσεψε το πράμαν οπού εγίνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1200.

II. Μέσ. **Α΄** (Μτβ.) διαθέτω κ. σε αφθονία, έχω πλεόνασμα από κ.· (εδώ προκ. για βάσανα, ταλαιπωρίες): *εκράτουν τούτην την ζωήν πολλούς καιρούς και χρόνους,| και περισσεύθηκα πολλούς παραδραμούς και πόνους* Σαχλ., Αφήγ. 160. **Β΄** (Αμτβ.) διαθέτω περίσσευμα: *Διατί κάθε ένας οπού έχει θέλει του δοθεί και θέλει περισσευθεί· αμή απ' εκείνον οπού δεν έχει, και εκείνο οπού έχει θέλει παρθεί απ' αυτόν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κε΄ 29.

Η μτχ. παρκ. *περισσευγάμενος* ως επίθ. = **α)** υπερβολικός, υπέρμετρος: *ως γιον το κρασίν μεθυά τα κορμιά, ίτσου πολομά το περισσευγάμενον θέλημα της συντυχιάς* Ξόμπλιν 130[r]· *ένι* (ενν. *η νυκτιρίδα*) ... *το περίτου λουξουριούζικον κτηνόν ... και για το περισσευγάμενον θέλημαν τό έχει ... δεν κρατεί κανέναν όρδινον φυσικόν εις το μείσμαν, ... αμμέ το αρσενικόν με το αρσενικόν και το θηλυκόν με το θηλυκόν ίτσου ως γιον να βρεθούσιν σμίγουνται αντάμα* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 148· **β)** περιττός: *Αθ θέλεις να αγαπήσεις την τεμπεράντσαν, έβγαλε ούλα τα πράματα τα περισσευγάμενα απού πάνου σου* Άνθ. Χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 135.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. (*περισσευγάμενον*) ως ουσ.= **1)** Το περίσσευμα: *Τά απού κανισκεύγει απού τα περισσευγάμενά του, απρόσδεκτον και ατζέτιαστον είναι το κανίσκιν του* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 583. **2)** Η υπερβολή· (εδώ. προκ. για τη φλυαρία): *το περισσευγάμενον της γλώσσας* Ξόμπλιν 131[v].

περίσσια, επίρρ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2124, 2306, Θησ. Γ΄ [50[2]], Αλεξ[2]. 165, Τριβ., Ρε 166, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 58[12], 128[15], Πανώρ. Γ΄ 56, Δ΄ 202, Κατζ. Ε΄ 251, Ιντ. κρ. θέατρ. Α΄ 130, Β΄ 129, Γ΄ 56, Δ΄ 20, Σουμμ., Ρεμπελ. 160, 164, 166, 190, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 58, 330, 635, 1081, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β΄ [228], Γ΄ [357], Δ΄ [475], Διγ. Ο 18, 95, 230, 1511, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 181[19], 213[6], 251[20], κ.π.α.· *περίσσα*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1051, 2412, 2528, 5136, Αχέλ. 294, Πανώρ. Πρόλ. 6, Α΄ 145, Β΄ 89, Γ΄ 92, 249, Δ΄ 10, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α΄ 23, Β΄ 146, Γ΄ 28, Δ΄ 12, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 213, 434, Β΄ 327, 1423, Γ΄ 887, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 14, Α΄ 79, Β΄ 13, Γ΄ 284, Ροδολ. (Αποσκ.) Α΄ 12, Δ΄ 19, Ε΄ 543, Φορτουν. (Vinc.) Α΄ 11, Γ΄ 613, Ε΄ 98, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 237[28], 319[5], 462[17], κ.π.α. — Βλ. και *περισσά*.

Από το επίθ. *περίσσιος*. Ο τ. *περίσσα* στο Βλάχ. (*περίσα*, λ. *περίσια*) και σήμ. (ΛΚΝ, λ. *περίσσιος*). Τ. *περίττα* σήμ. στο κρητ. ιδίωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. στο Βλάχ. (*περίσια*) και σήμ.

Παρά πολύ, υπερβολικά: *Κι εγώ μια κόρη από μικρός αγάπησα περίσσα* Πανώρ. Δ΄ 235· *Την θυγατέρα τ' Αττουλά Αϊσέ την ελέγαν·| τα κάλλη του Ευδόξιου περίσσια την εφλέγαν* Διγ. Ο 2240· *ώρες γλυκύς μου φαίνετο κι ώρες πρικύς περίσσα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ΄ 29· *Λύκος επεριπάτιε περίσσια πεινασμένος| κι εις ένα τόπον στάθηκε, σαν ήταν λιμασμένος* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 137[1]· (πλεοναστικά με επίθ. υπερθ. βαθμού, βλ. Κριαρ., Πεπρ. Β΄ ΔΚρ. Σ Δ΄ 1969, 269): *Εκαβαλίκευγε άλογο αγριότατο περίσσα,| οπού το φοβηθήκασι στο φόρο όσοι κι αν ήσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 335· *μ' αυτείνη δεν τον ήθελε και πάντα τον εμίσα,| γιατί ήτον άσκημος πολλά κι αγριότατος περίσσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 466· (σε σύγκρ., με επόμ. τις προθ. από, παρά) πιο πολύ, περισσότερο από κάπ. ή κ.: *Τ' απεθαμένου ζήλευε τότε ο λαβωμένος,| γιατί απ' άλλους ήτονε περίσσα πλακωμένος* Διακρούσ. 89[20]· *Ξένοι, δικοί*

το ρέγονται το τέκνο, όσοι το δούσι,| γιατί περίσσα γνωστικό παρά άλλο το κρατούσι Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 686.

περίσσιος, επίθ., Αλεξ². 104, 980, 2605, Τριβ., Ρε 111, 312, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 69[10], 102[11], Αρσ., Κόπ. διατρ. [442], [1332], Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 153, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 4, Ιστ. Βλαχ. 430, Σουμμ., Ρεμπελ. 166, 173, 180, 186, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 426, 635, 1114, 1228, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [353], Λίμπον. Εισαγ. 15, 100, Επίλ. 80, Διγ. Ο 193, 2499, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.–Αποσκ.) 148[10], κ.α· *περίσσος,* Χούμνου, Κοσμογ. 1158, 1887, 2747, Βουστρ. (Κεχ.) Β 37[17], Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.–v. Gem.) 136, 374, Αχέλ. 336, 1586, 2090, Κυπρ. Ερωτ. 150[6], Πανώρ. Πρόλ. 40, 43, Α' 46, 76, 130, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.–Αποσκ.) Α' 134, 235, Β' 92, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 120, 130, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 230, Δ' 1319, Ευγέν. (Vitti–Spadaro) 907, Στάθ. (Martini) Α' 314, Γ' 362, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 126, 574, Φορτουν. (Vinc.) Α' 48, 87, 273 , Ζην. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 290, Β' 178, Γ' 119, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.–Αποσκ.) 300[6], 423[22], 467[1], κ.π.α. — Βλ. και *περισσός.*

Από το αρχ. επίθ. *περισσός* αναλογ. με το *ίσιος* (Χατζιδ., ΜΝΕ Β', 128). Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 503, λ. *περίσσο,* Βογιατζ., Γλώσσα Ανδρ., στη λ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *περίσσο*)· σήμ. λογοτ. (ΛΚΝ, στη λ.). Η λ. στο Βλάχ. (*περίσιος*) και σήμ.

1α) (Προκ. για αριθμό, ποσότητα) (πάρα) πολύς, αναρίθμητος: *ήλθασιν και άλλοι άρχοντες από περίσσους τόπους,| με φούστες και με κάτεργα, και του πολέμ' ανθρώπους* Αχέλ. 345· *Ήξευρε, η ευγενική, ότι είμαι από την Σκότζια,| ρήγας έναι ο πατέρας μου και έχει περίσσια μπέτζια·* Τριβ., Ρε 126· *Ω θαύμα που 'δαμεν εκεί, άρχοντες τιμημένοι| στα πλούτη τα περίσσια και στο πολύ χρυσάφι* Αρσ, Κόπ. διατρ. [615]· **β)** πολύ μεγάλος· υπερβολικός: *Απιλογάται τότες το κοράσο,| λέγει μου: «Το κορμί σου επά στο δάσο| ευρέθηκε σε κίντυνο περίσσο ...»* Βοσκοπ.² 63· *Δώσ' μου, Κυρά, τα χέρια μου, πέψε και ιάτρευσέ με,| κι οκ τον περίσσιον τον καημόν τούτονε λύτρωσέ με* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1156· *Εις μια μεγάλη συμφορά, εις μια περίσσια θλίψη,| εις δυστυχιάν πολύθρηνον ξεύρω πως θέλουν λείψει* Λίμπον., Εισαγ. 1· *τώρα τόσα πεθυμώ να τονε δω απού κρίνω* (παραλ. 1 στ.) *τούτ' η περίσσα πεθυμιά με θέλει θανατώσει* Πανώρ. Ε' 185. **2)** Παραπανίσιος· περιττός: *Αφέντη, παρηγόρησε την αγανάκτησίν μας,| κι ελάφρυνε μας όλιγον το βάρος το περίσσον* Κομν., Διδάσκ. Δ 278· *Δε μου 'πε τίποτας αυτός περίσσο, μ' άλλα πάθη| μου γροίκησε, κι εις το 'στερο πάλι γι' αυτό θες μάθει* Στάθ. (Martini) Β' 41· *λοιπόν είναι βαρύ και περίσσον πάλιν ημείς να τα λέγομεν, είναι δε αναγκαίον...* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 135· (εδώ ειρων.): *Τσι δυο παλιοπιστόλες,| απόχω εκεί και κρέμουνται, θέλω να τση χαρίσω,| κι είναι και κιόλας πλέρωμα στον κόπο τση περίσσο* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 62. **3)** Εξαιρετικός, ξεχωριστός, έξοχος: *ω θάμασμα περίσσο,| ω πράμα ανεπίστευτο, μες στο γιαλό γυρίζω* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 14· *Διά την περίσσαν του* (ενν. του Ιωσήφ) *ομορφιάν διάφορον ανιμένου,| εβγάνουν τον στην αγοράν, σ' όλους τον αναφαίνου* Χούμνου, Κοσμογ.1639· *Εσέν τα Χερουβείμ υμνούν τα Σεραφείμ κι οι Θρόνοι,| οι Δύναμες και οι Αρχές και πάσα ένα σώνει| έπαινον τον περίδοξον, το μέλος το περίσσιο ...* Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 93· (με γεν.) εξαιρετικός, σπουδαίος σε κάτι: *Ω Χάροντα αλύπητε, μαύρε κι*

αραχνιασμένε,| πώς παίρνεις νέες κι ερωταριές στον Άδην, πρικαμένες,| άνδρες περίσσιους του σπαθιού, κι άπονα τους σκοτώνεις Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 695.

Το αρσ. ως ουσ. στον πληθ. = (πάρα) πολλοί: *είδασι και τ' αμμάτια μας περίσσους ν' αποθαίνου| κι οι επαρχιές τωνε ζιμιό στον άνεμο να πηαίνου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 525· *κι εμπήκασι κι εκόψασι περίσσιους κι ενικήσαν* Τζάνε, Φιλον. 58217.

Το ουδ. ως ουσ. = το μεγαλύτερο κακό· το χειρότερο: *Μα το περίσσο έγινε επά στην Σαντορίνην| οπού λογιάζομεν πως ποτέ έτοιον να μην εγίνη* Διήγ. ωραιότ. 123.

Το ουδ. ως επίρρ. = (πάρα) πολύ, περισσότερο από ό,τι χρειάζεται: *μα τούτον ας τ' αφήσω| γιατί κιανείς για λόγου του δε θα μιλεί περίσσο* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 354.

Το θηλ. *Περίσσα* ως τοπων.: Διήγ. πανωφ. 57 (έκδ. *Περίσα*), Διήγ. ωραιότ. 715 (έκδ. *περίσσα*).

περισσιός, επίθ., βλ. *περισσός.*

περισσοερευνώ.

Από το επίρρ. *περισσά* και το *ερευνώ.*

Ερευνώ, μελετώ κ. υπερβολικά, περισσότερο από ό,τι χρειάζεται: *το πλήρωμα, οπού είχεν ο Θεός προεγνωσμένον ... εις εκείνον τον βυθόν της σοφίας και προγνώσεως, τον οποίον ... να μην περισσοερευνάς, μήπως και εύρεις ένα βυθόν τόσον βαθύν, ένα έτσι σκοτεινότατον φως ή ένα σκότος τόσον φωτεινόν, ότι να θαμβωθείς* Πηγά, Χρυσοπ. 122 (44).

περισσοκαμωμένος, μτχ. επίθ., Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 407.

Από το επίρρ. *περισσά* και τη μτχ. παρκ. του *κάμνω.*

Που υπάρχει σε μεγάλη ποσότητα, άφθονος: *Χριστέ, τες κάτω γειτονιές να τες ιδώ καμένες,| διατί είν' πολλές μαστόρισσες, μαυλίστρες καμωμένες·| όλες τες έχουν πλεά απεδά πολιτικές στεμμένες| (έχουν κρυφές και φανερές περισσοκαμωμένες)* Σαχλ., Αφήγ. 643.

περισσοκρατώ.

Από το επίρρ. *περισσά* και το *κρατώ*. Η λ. στο Βλάχ.

(Μέσ.) (με την πρόθ. *εις* + αιτιατ.) διατηρούμαι, βρίσκομαι σε μια κατάσταση για πολύ καιρό, περισσότερο από ό,τι χρειάζεται: *αν θες* (ενν. *συ, Κύριε*) *να σφάξει ατός του ο πατήρ* (ενν. *ο Αβραάμ*), *να σου θύσει τον υιόν, καν όρισε εν συντόμῳ και μη περισσοκρατιέται εις τόσον πόνον έτοια καρδία* Πηγά, Χρυσοπ. 200 (26).

περισσολογία η· *περιττολογία*, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 96[21].

Το αρχ. ουσ. *περισσολογία*. Ο τ. ήδη αρχ. και σήμ. λόγ. Τ. *περ'σσογία* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., στη λ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Γιαννόπουλος, Θησαυρ. 11, 1974, 133).

Πολυλογία, φλυαρία: Καλλίμ. 758.

περισσολογώ. — Πβ. και *περιλογώ*.

Το μτγν. *περισσολογέω* (Lampe, Lex.). Τ. *περιττολογώ* ήδη μτγν. (TLG) και σήμ. λόγ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (*Ζώη*, Λεξ. Ζακ.² Β').

Πολυλογώ, φλυαρώ: *όταν προσεύχεσθε, μην περισσολογείτε ωσάν οι εθνικοί· διατί εκείνοι λογιάζουσιν ότι εις την πολυλογίαν τους θέλουσιν ακουσθεί* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ς' 7.

περισσομιλώ.

Από το επίρρ. *περισσά* και το *μιλώ*. Η λ. σε κείμ. του 18. αι. (Ρούσμ.-Σαβ. [Πρωτοπ.-Μπουμπ.] Κμ. Α' 117, Γ' 19).

Μιλώ πολύ, περισσότερο από ό,τι χρειάζεται: *Μηδέν κοπιάτε παραμπρός, μην περισσομιλείτε,| 'γερθείτε γλήγορα αποδώ κι όθ' ήρθετε διαβείτε* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 427.

περισσοξαπλώνω.

Από το επίρρ. *περισσά* και το *ξαπλώνω*.

Επεκτείνομαι, εξαπλώνομαι πολύ, σε μεγάλο βαθμό: *τυχαίνει στην αρχήν εκείνοι οπού 'χου γνώση| να μην αφήσουν το κακό να περισσοξαπλώσει·| γιατί τη φύση το κακό πολλά κακή την έχει:| μ' ένα πόδ' είναι όντε κινά και με τα χίλια τρέχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1584.

περισσοπαρατρέχω.

Από το επίρρ. *περισσά* και το *παρατρέχω*.

(Προκ. για αφήγηση) παραλείπω, παρασιωπώ σε μεγάλο βαθμό: *ο Χριστός ζητά του αρχισυναγώγου πίστιν ... Αλλά ποταποίαν πίστιν, διά να μην περισσοπαρατρέχει τα πάντα ο λόγος; «Πίστιν διά αγάπης ενεργουμένην, η γαρ πίστις χωρίς έργων νεκρά»* Πηγά, Χρυσοπ. 246 (40).

περισσοπραξία η.

Από το ουσ. *περισσοπρακτία* που απ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.) με επίδρ. της λ. *πράξις*. Πβ. και λ. *περισσοπραγία* το 10. αι. (Sophocl.). Η λ. το 10. αι. (LBG) και στον Αρμεν., Εξάβ. Α' 3[49].

(Νομ.) είσπραξη φόρου μεγαλύτερου από τον οφειλόμενο: *Ο καιρός το αυθεντικόν δίκαιον δεν το εμποδίζει, ούτε την περισσοπραξίαν βεβαιοί* Zygomalas, Synopsis 305 X 10.

περίσσος, επίθ., βλ. *περίσσιος*.

περισσός, επίθ., Τρωικά 528[7], Λόγ. παρηγ. L 172, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 725, Ερμον. Ζ 142, Χρον. Μορ. Ρ 8451, Ερωτοπ. 63, Λίβ. (Lamb.) Ν 212, Αχιλλ. L 329, Χρον. Τόκκων 766, Μαχ. 140[36], 174[7], 328[13-], Ch. pop. 453, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 398, Βουστρ. (Κεχ.) 86[16], Απόκοπ.² 391, Κορων., Μπούας 75, 108, 112, Πένθ. θαν.² 199, Βεντράμ., Φιλ. 330, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 23[4], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 758, Αρσ., Κόπ. διατρ. [236], Άλ. Κύπρ. 1497, Κυπρ. ερωτ. 56[6], 93[10], Παλαμήδ., Βοηβ. 1045, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α' 51, Σουμμ., Ρεμπελ. 157, Διγ. Ο 157, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 454,

Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 27ν, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 17, Διακρούσ. 91⁴, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 310⁷, 403¹⁵, 519⁴, κ.π.α.· *περισσιός* Σουμμ., Ρεμπελ. 160· *περσός* Θησ. Β' [59⁵], Ε' [103⁷], Αλεξ.² 507· συγκρ. *περισσότερος, βλ. ά.*· υπερθ. ουδ. ονομ. πληθ. *περσότατα*, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1018. — Βλ. περιττός και περίσσιος.

Το αρχ. επίθ. περισσός. Ο τ. περισσιός από επίδρ. του επιθ. περίσσιος (βλ. ά.). Ο τ. περσός και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ.

1α) (Ως προς τον αριθμό) (πάρα) πολύς: Σταυριν. 757, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2151· (ως σύστ. αντικ.): Σαχλ., Αφήγ. 78, Φαλιέρ., Ενύπν.² 89· (προκ. για χρον. διάστημα): *ώραν εστάθην περισσήν ο Βέλθανδρος προσέχων*| *του γρύψου την κατασκευήν και του νερού το ξένον* Βέλθ. 307· *Υπήγεν και παράδειρε, έσωσεν εις την χώρα,*| *στην Εγγλιτέραν την λαμπράν, ...*| *έκαμεν χρόνον περισσόν, μήνες πολλές και ημέρες,*| *και βλέποντά την έχαιρε* Τριβ., Ρε 101· **β)** (ως προς την ποσότητα) άφθονος: *έπεψέν του και τα πράγματα τά εκούρτσεψεν, σαπούνιν κανταρία κε' και σιτάριν περισσόν* Βουστρ. Μ 105¹²· *να χύσουν δάκρυα περισσά διά την πτωχήν την πόλιν* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 16· **γ)** (ως προς το μέγεθος) μεγάλος· υπερβολικός: Καλλίμ. 1842· (μεταφ.): *Να επιχαρείς τα κάλλη μου, την περισσήν σου ανδρείαν,*| *έπαρε το λαβούτο σου και παίξε το ολίγον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1141· *έχουσι κρίμα περισσόν και αμαρτίες μεγάλες* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 75· *πολλές βολές η περισσή χαρά συμβαίνει να σκοτώνει τον άνθρωπον* Ροδινός (Βαλ.) 87· **δ)** (ως προς την ένταση) δυνατός: *γίνεται θρήνος περισσός, ηκούστηκεν εις το κάστρον* Λίβ. Esc. 2557. **δ)** (προκ. για πρόσωπο) υπερβολικός· (εδώ) φλύαρος: *Εδώ ήθελα να σωπάσω, διά να μην φαίνομαι περισσός εις το λέγειν* Ροδινός (Βαλ.) 153. **2)** Περιττός, άχρηστος: Γλυκά, Στ. 280· Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [137]· (προκ. για λόγο): *Αρχή φιλίας έπαινος, αρχή δε μάχης ψόγος.*| *Λοιπόν τους λόγους άφησε τους περισσούς, υιέ μου,*| *αργά και μετά προσοχής πολέμα τες δουλειές σου* Κομν., Διδασκ. Δ 328.

Το αρσ. ως ουσ. στον πληθ. = (πάρα) πολλοί: *Και την αυτήν ημέραν επιάσαν τον σιγκριτάριον του αρχιπίσκοπου, διά να τον σύρουν, να μάθουν πάσα πράμα, ... και εμολόγησεν και περισσούς οπού ήσαν μετά τους* Βουστρ. 222⁸· *Τότες εδράμαν περισσοί και εκάμαν τον κομμάτια,*| *κι εχύσασί του τους μυαλούς και εβγάλαν του τα μάτια* Λίμπον. 379.

Το ουδ. ως ουσ.= αυτό που απομένει, το υπόλοιπο: *Ότι ανάμεσα εις στενορρύμην ή πλατείαν οδόν κτίζει τινάς σπίτι του, εάν και πλέον των δώδεκα ποδών είναι το μέτρος του στενορρυμίου ή της πλατείας οδού, να μην επάρει το περισσόν να το προσθέσει εις το σπίτι του* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 952 ρθ', ρι' 13.

Η αιτιατ. ουδ. ως επίρρ.= (πάρα) πολύ: *και απότες πιούσιν περισσόν και απήν καλοκαρδίσουν*| *μοίρα τους ρίκτει εις όρχησμα, μοίρα να τραγουδήσουν* Σαχλ., Αφήγ. 196· *ως εμοίρασεν ο Αίσωπος το ψωμί, εμισοκόπησε το καλάθι, ότι ήσαν από τον δρόμον και έφαγαν περισσόν* Βίος Αισώπ. (Παπαθ.) Α' 7¹⁵.

Το αρσ. ως τοπων.: Διαθ. Νίκωνος 256 κριτ. υπ.

περισσότερα, επίρρ.

Από το επίθ. περισσότερος. Η λ. στο Βλάχ.

Πιο πολύ, περισσότερο: *Εσμίχθησαν ωσάν είναι η τάξις του ανδρόγυνου ... και περισσότερα επλήθυνεν ο πόθος και η αγάπη του αμηρά* Διγ. Άνδρ. 326[21]· (εδώ με προηγ. το επίρρ. *μάλιστα* επιτ.): *Ο Διγενής σαν ήκουσεν τα λόγια πολλά 'χάρη| μάλιστα περισσότερα εις το πολύ λογάρι* Διγ. Ο 2176· (σε σύγκριση με επόμ. τις προθ. *από, παρά* και αιτιατ. ή αναφορ. πρόταση): *Αλλ' όμως το κάλλος της κόρης έστραπτεν περισσότερα από τα άνθη των φυτών* Διγ. Άνδρ. 375[8]· *Η νεότης ... χαίρεται εις τον πόθον της φιλίας και περισσότερα την λογίζεται παρά την βασιλείαν* Διγ. Άνδρ. 365[27]· *να ιδείς την ανδραγαθίαν μου και να με αγαπήσεις περισσότερα παρά οπού με αγάπας* Διγ. Άνδρ. 359[3-4].

περισσότερον, επίρρ., Βελλερ., Επιστ. 62, Πτωχολ. α 21, 871, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ε' 20, ι' 37, Μάρκ. ζ' 37, Παύλ. προς Εφεσ. γ' 20, Πράξ. κβ' 2, κε' 26, Διγ. Ο 234· *περισσότερο*, Χρον. σουλτ. 130[11]· *περσότερο*, Αλεξ.[2] 2502, Ζήνου, Βατραχ. 79, 314, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [623], Γ' [380], [505], Ε' [604]· *περσότερον*, Αλεξ.[2] 830.

Το αρχ. επίρρ. *περισσότερον* (συγκρ. του *περισσώς*, L-S, λ. *περισσός* B, TLG). Ο τ. *περισσότερο* και σήμ. Ο τ. *περσότερο* στο Κατσαΐτ., Ιφ. Β' 432, Ε' 967, Ιστ. Αθέσθη 1050, Ρουσμ. Σαβ. (Πρωτοπ.-Μπουμπ.) 49, 57, 85 και στο ΑΛΝΕ. Ο τ. *περσότερον* στο Ιστ. Αθέσθη 138, 454, 690. Η λ. στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 125).

1) α[1]) Πιο πολύ, περισσότερο: *ίσως κι αν ... ανοιχθεί περσότερο η πληγή της* (παραλ. 2 στ.), *είχε βρεθεί ... σίδερον το κρυμμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1302]· *τον πόθον περισσότερον εγείρει* (ενν. *ο έρωτας*) *και ανάπτει* Διγ. Ο 1566· *ως για ταυτήν την χάριτα περσότερον μ' αρέσεις* Κορων., Μπούας 151· (με προηγ. το *μάλιστα/μάλιστα* και επιτ.): *Λοιπόν εγώ επαρεκίνουν το άλογόν μου διά να τον φτάσω| εκείνος δε μάλιστα περισσότερον έφευγεν* Διγ. Άνδρ. 389[4]· *και έτσι κάθομαι εδώ συμπάσχοντας με τους λοιπούς, μάλιστα και περισσότερον* Βελλερ., Επιστ. 77· έκφρ. όσον *περσότερο(ν) ... τόσο περσότερο* = όσο πιο πολύ ... τόσο περισσότερο: *Κι όσον περσότερο κανείς στέκεται θαρεμένος| σ' εσέ, τόσον περσότερο βρίσκεται γελασμένος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1207]· *αν τις όσον περσότερον κλιτώς παρακαλώσιν,| τόσον περσότερο σκληρήν κι αλύπητην θωρώσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [379]· **α[2])** (σε σύγκριση) πιο πολύ, περισσότερο από κάπ. ή κ. (με γεν.): Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 404, Πτωχολ. α 697· (με επόμ. τις προθ. *από, οχ*): *να την φυλάς* (ενν. *την παρθενιάν σου*) *περσότερ' οχ το φως των ομματιών σου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [746]· *Και εις εκείνον οπού δύνεται ... να κάμει πολλά περισσότερον από εκείνα οπού εμείς ζητούμεν ... ας είναι δόξα εις αυτόν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. προς Εφεσ. γ' 20· *Εκείνος οπού αγαπά πατέρα ή μητέρα περισσότερον από έμένα, δεν είναι άξιος διά εμένα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ι' 37. **2)** (Χρον.) για περισσότερο, μεγαλύτερο χρονικό διάστημα: *και Παύλος διαλεγόμενος περισσότερον, ο νέος έγειρεν από τον ύπνον και έπεσεν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ[2]. Πράξ. κ' 9· (έκφρ.) *μια ώρα και περσότερον* = περισσότερο από μια ώρα: *... πόσες ώρες ... τσ' ημέρας απομένουν;| Μια ώρα και περσότερον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1210]. **3)** Κατά κύριο λόγο, πάνω από όλα, κυρίως, ιδιαίτερα: *Διά τούτο πρέπει να έχομεν τον νουν μας περισσότερον εις εκείνα ... μήπως και παραγλιστρή-*

σομεν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. προς Εβρ. β' 1· *μα απάνω εις όλους, όταν το όνομα της ενδοξότητός σου θέλει αναφερθεί κοινώς από όλους, μα περισσότερον από τον σοφότατον διδάσκαλον κυρ* ... Συρίγον Παρθ., Γραμμ. 227.

περισσότερος, επίθ., Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 378, Δούκ. 359[20], Πένθ. θαν.[2], 258 κριτ. υπ., Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 433, Κυπρ. ερωτ. 141[21], Τσιρίγ., Επιστ. 168[6], Ιστ. Βλαχ. 10, 225, Μάξιμ. Καλλιουπ.[2], Κ. Διαθ. Πράξ. ιε' 28, Παύλ. προς Εβρ. γ' 3, Σουμμ., Ρεμπελ. 188, Διγ. Άνδρ. 392[6-7], Μπερτόλδος 30, 70, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 34[r]· *περσότερος*, Χρον. Μορ. Η 1647, Πενθ. θαν.[2] 258, Πεντ. Γέν. XXX 36, Έξ. Χ 5, Λευιτ. III 10, 15, IV 9, VIII 25, XXVII 18, Αρ. III 49, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1428, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 404· γεν πληθ. *επερισσοτέρων*, Ασσίζ. 176[5-6]· θηλ., *περσότερα*, Πεντ. Γέν. XLIX 3. — Βλ. και *περισσός*.

Το αρχ. επίθ. *περισσότερος* (συγκρ. του επίθ. *περισσός*, L-S, λ. *περισσός*, TLG)· για τη χρ. ως συγκρ. του επιθ. *πολύς* βλ. Jannaris, Hist. Gramm. 505. Ο τ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 356), στο Du Cange (*περσότερο*, λ. *περισσός*), σε κείμ. του 18. αι. [Ρουσμ.-Σαβ. (Πρωτοπ.-Μπουμπ.) 82] και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1α) Πιο πολύς: *Εάν γένηται ότι καμμίαν δυσκεψίαν ή κανείς ζητά απού τινάν πράγμαν ή έτερον τίποτες και γίνεται ότι οι δύο εν τω άμα βάλλονται εις την εξουσίαν β' ονοματών ή επερισσοτέρων, και έρχεται εις την αυλήν και ζητούν είδησιν, το δίκαιον κρινίσκει ότι η αυλή ένι κρατημένη να τους δώσει είδησιν* Ασσίζ. 176[5-6]· *την ρόγαν οπού σας χρωστώ, διπλήν να σας την δώσω| και άλλα περισσότερα, ει τι σας κάμνει χρεία| να έχετε χαρίσματα με την ευχαριστία* Ιστ. Βλαχ. 991· **β)** μεγαλύτερος, περισσότερος, υπερβολικός: *λοιπόν δι' ολίγον διάφορον τιμήν άνθρωπος χάνει,| περισσοτέρα δ' αγνωσιά δεν έγιν' ουδ' εφάνη* Κορρων., Μπούας 126· *έχει μεγίστην κάλλην| και ανδρείαν περισσοτέραν| και τόλμην υπέρ άπασαν και γνώμην θηριώδην* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1334· (σε σύγκριση με την πρόθ. *παρά*): *Στον τόπον που εγεννήθηκε χρεωστεί περισσοτέρα| αγάπη να 'χει άνθρωπος παρά προς τον πατέρα* Λίμπον. 49. **2α)** Σημαντικότερος, σπουδαιότερος, ανώτερος· (σε σύγκριση με γεν. ή με επόμ. τις προθ. *από, περί, παρά* και αιτιατ. ή αναφορ. πρόταση): *ίσια να είσαι εις τιμήν και περισσότερός του,| οποίον δεν εφάνηκε άλλος καλλίτερός του* Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. 19· *ήτον περισσότερος από τους φιλοσόφους άνδρας οπού ήσαν τω καιρώ εκείνω* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 30· *όποιος αναδεχθή παιδίον από το άγιον βάπτισμα ... έναι περισσότερος εις αυτό το παιδίον περί τον πατέρα, οπού το εγέννησεν* Μαλαξός, Νομοκ. 301· *τούτος* (ενν. *ο Κομνηνός*) *ελέγετον σεβαστοκράτωρ, περισσότερος ήτον παρά τον Καίσαρα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 321[r]· *είναι* (ενν. *ο Μερκούριος*) *περισσότερος παρά τον Αχιλλέα* Κορων., Μπούας 101· *Να επαινέσω άρχισα τον άρχοντα τον μέγαν| διατ' είναι περισσότερος παρά 'που τον ελέγαν* Αιτωλ. Ρίμ. Μ. Καντ. 2· **β)** ξεχωριστός, θαυμαστός, λαμπρός: *Και τότες ουν διά περισσότερον θαύμα του Θεού εφανερώθη εις όλο το γένος του Ιησού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ.196[r]. **3)** Που απομένει, υπολείπεται, υπόλοιπος: *ο ανήρ ... ο κανακεμένος πολλά να κακύνει το μάτι του ... εις τη γυναίκα του κόρφου του και εις τα περσότερα τα παιδιά του ος να περσέψει* Πεντ. Δευτ. XXVIII 54· *και ήτον το έπαρμα το περσότερο του κούρσου ... ποίμνιο εξακόσιες χιλιάδες* Πεντ. Αρ. XXXI 32.

Το αρσ. ως ουσ. στον πληθ. = πάρα πολλοί: *όλ' εκοιμούντανε και ήταν βυθισμένοι| μα τώρα περισσότεροι 'βρίσκονταιν ξυπνημένοι* Διγ. Ο 1770.

Το ουδ. ως ουσ. **1)** Το πιο πολύ, το περισσότερο: *Αλλά ο λόγος σας ας είναι: το ναι, ναι· και το ου, ου. Το περισσότερον από τούτα είναι του πονηρού* Μάξιμ. Καλλιουπ.[2], Κ. Διαθ. Ματθ. ε' 37. **2α)** (Εδώ με θετ. σημασ.) το καλύτερο: *παρακαλώ σε, αγάπη μου, μην λυπηθείς τίποτες, εύχου με δε το περισσότερον* Διγ. Ανδρ. 333[24]. **β)** (εδώ με αρνητ. σημασ.) το χειρότερο: *Η νένα τοη να τη θωρεί εδέτσι αποδομένη| φοβώντας τα περσότερα, το διάταμα σωπαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 532. **3)** Το κυριότερο, το σημαντικότερο: *... και, το περισσότερον, διά να τον βγάλει από την ειδωλολατρίαν οπού 'τονε πεσμένος, πέμπει* (ενν. ο Θεός) *τον Ησαΐαν τον προφήτην* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 437[298]. (εδώ σε σύγκριση): *και ενίκησαν κάστρη πολλά και πόλεις επήρασιν, αμή, το περισσότερον από όλα και χρησιμότερον, τους ενουθέτα να έχουσι τον φόβον του Θεού* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 162[32]. **4α)** Αυτό που περισσεύει, που πλεονάζει, το περίσευμα: *και η πήχη από εδώ εις το περσότερο εις το μάκρος των βηλαριών της τέντας να είναι κρεμασμένο ιπί πλάγια του μπισκάνι* Πεντ. Έξ. XXVI 13· **β)** αυτό που απομένει, το υπόλοιπο: *να λογαριάσει τα χρόνια του πούλημά του και να στρέψει το περσότερο τον ανήρ ος επούλησεν αυτουνού* Πεντ. Λευτ. XXV 27.

Εκφρ. *το περσότερο του σκωτιού, το περσότερο ιπί το σκώτι* = ο λοβός του συκωτιού (πβ. Π.Δ. Έξ. XXIX 22· *λοβόν του ήπατος*, Π.Δ. Λευτ. III 4 *λοβόν τον επί του ήπατος*): *Και να πάρεις ... το ξύγγι οπού σκεπάζει την κοιλιά και το περσότερο του σκωτιού και τα δυο νεφρά* Πεντ. Έξ. XXIX 22· *και το ξύγγι ος απάνου τους ος ιπί τα νεβουλιά, και το περσότερο ιπί το σκώτι ιπί τα νεφριά να την εβγάλει* Πεντ. Λευτ. III 4.

Το ουδ. έναρθ. ως επίρρ. **α)** πολύ περισσότερο· (με προηγουμ. το επίρρ. *μάλλον*): *ο δε Αλέξανδρος ποσώς δεν εθυμώθη| μάλλον το περισσότερον εταπεινώθη* Διήγ. Αλ. G 289[11]. **β)** κυρίως, ιδιαίτερα: *ως εμάθανε οι Καραμανίτες το πως ήρθε ο σουλτάν Μουράτης, οπού τον ακαρτερούσανε το περισσότερο οι Τούρκοι του τόπου, εστήσανε ότι να μην πολεμήσουνε* Χρον. σουλτ. 62[21]· *Αμμή ήτονε εμποδισμένος εις τους πολέμους από τους αδελφούς του, και το περισσότερο από τον αδελφό του τον Μουσταφά* Χρον. σουλτ. 43[4].

περισσοτέρως, επίρρ., Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 347[r], Ιστ. πατρ. 120[21], 157[12-13], Δωρ. Μον. XXXVII.

Το επίρρ. *περισσοτέρως* (συγκρ. του αρχ. επιρρ. *περισσώς*) που απ. στον Ιπποκράτη (TLG· βλ. και L-S, λ. *περισσός* Β).

1α) Πιο πολύ, περισσότερο: *μεγαλύτερα και περισσοτέρως ευχαριστήσαι χρη* Lucar., Sermons 143· (σε σύγκριση με γεν.): *ει πάλιν εκείνος αθετήσει τους όρκους αυτού, προς Θεόν τον περισσοτέρως εκείνου δυνάμενον τα πάντα ανατίθημι* Ψευδο-Σφρ. 250[15]. **β)** (ως προς την ένταση) πιο πολύ, πιο δυνατά: *Αμή αυτοί δεν έστεργαν τους όρκους αυτού· μόνον περισσοτέρως εβόουν ότι περιτετμημένος έναι* Ιστ. πατρ. 109[14]. **2)** Πιο συχνά, κυρίως: *αν έναι ένας φλεγματώδης και αχαμνός, έναι υπνιάρης και συλλογιστικός και παρθενεύει και δεν έχει καλό ενθυμητικόν, και τούτο έρχεται περισσοτέρως τον χειμώναν, διότι έναι υπό την φύσιν αυτού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 39[v]. **3α)** Ιδιαίτερα, ξεχωριστά: *Και τούτα τα λέγω κοινά εις όλους*

τους χριστιανούς ότι να έχομεν την αγάπην εις προς τον άλλον, αλλά των ιερέων πάλιν περισσοτέρως παραγγέλνει αυτών να είναι όλως διόλου ταπεινοί Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 342ʳ· **β)** (εδώ με προηγ. το επίρρ. *μάλλον*) κατά κύριο λόγο, κυρίως, πολύ περισσότερο: *μετά δε την θανήν Πατρόκλου| ουδεείς εκ των Τρωών γαρ| τόν πιάσω θέλει ζήσει| μάλλον δε περισσοτέρως| εκ τους παίδας του Πριάμου* Ερμον. Τ 385.

περισσοφαγία η· *περισσοφαΐα.*

Από το επίθ. *περισσός* και το β' συνθ. *-φαγία.*

Η κατανάλωση υπερβολικής ποσότητας φαγητού, πολυφαγία: *έφαγεν, λέγω, ο Ιακώβ, έφαγεν, ενεπλήσθην| και του Θεού ελησμόνησεν διά περισσοφαΐαν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2569.

περισσοψωρίζω. — Πβ. και *περιψουψουρίζω.*

Από το επίρρ. *περισσά* και το *ψωρίζω* που απ. στο TLG· βλ. και LBG.

(Με υποτιμ. διάθεση) ξύνομαι υπερβολικά, σαν να έχω ψώρα· (εδώ μεταφ.) τεμπελιάζω: *στήκε, ψάλλε από ψυχής και φώναζε μεγάλως,* (παραλ. 1 στ.) *τι μουρμουρίζεις, πρόσεχε, μηδέν ξεροχασμάσαι,| μη τρίβεσαι, μη κάθησαι, μη περισσοψωρίζεις* Προδρ. (Eideneier) IV 53 χφ Η κριτ. υπ.

περισσώς, επίρρ., Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ. μ, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 163[71].

Το αρχ. επίρρ. *περισσώς.*

α) Πάρα πολύ, υπερβολικά: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Γ' [66], Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 95[2]· **β)** παραπάνω από το κανονικό, υπέρ το δέον, και με το παραπάνω: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [436], Αχέλ. 445, 1823.

Φρ. *κάμνει την χολήν περισσώς* (με υποκ. λ. που δηλώνει τροφή) = προκαλεί την υπερβολική έκκριση χολής: *Γεννά* (ενν. *το αρσενικόν χοιρινόν*) *φλέγμα και πέτραν εις το ούρος και πάθος εις το σκώτι και κάμνει την χολήν περισσώς* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 194.

περίστασις η, Σπαν. Α 203, Σπαν. Β 200, Κομν., Διδασκ. Δ 382, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 434, Διγ. Ζ 674, 676, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 69, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 538, 562, 565, 1084, Δωρ. Μον. XXVII, Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 255, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 202· πληθ. *περίστασες,* Μπερτολδίνος 97 δις.

Το αρχ. ουσ. *περίστασις.* Η λ. και σήμ. στον τ. *περίσταση.*

1) Η κατάσταση των πραγμάτων σε μια συγκεκριμένη στιγμή, συγκυρία: *ο δε οκτώ και δέκατος της έκτης Συνόδου κανών λέγει, ότι όσοι επίσκοποι ή ιερείς ή κληρικοί από περίστασιν τινά ... υπάγουν εις άλλην επαρχίαν ... να επιστραφούν συντόμως εις τας εκκλησίας αυτών* Μαλαξός, Νομοκ. 85· *Η τυχηρά περίστασις δεν κινδυνεύει εις εκείνον, οπού επήρε την παρακαταθήκην, μόνον δόλον κι αμέλειαν μεγάλην χρεωστεί να δώσει* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1336 π' 3· (στον πληθ.) οι επικρατούσες συνθήκες, η συνολική κατάσταση: *ει δε τοσαύτη επέχει ανάγκη της εκκλησίας ως μη δύνασθαι προ του πωλείν βουλεύεσθαι, καν τους γειτνιώντας εις μαρτυρίαν καλέσει ο επίσκοπος, φροντίδα ποιούμενος του αποδείξαι τη συνόδῳ πάσας τας συμβάσας τη*

εκκλησία αυτού περιστάσεις Ιστ. πατρ. 182[21]· **2)** (Με αρνητ. σημασ.) **α)** κακή, μη ευνοϊκή συγκυρία· δυσκολία, δυσχέρεια: *εις λύπας δε και συμφοράς και δυστυχίας τούτων* (ενν. *των φίλων σου*),| *τρέχε και πριν σε κράξουσιν* ...| *και έχε κοινόν τους πόνους των και την περίστασίν των* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 148· *ει δε συμβεί με κίνδυνος, περίστασιν ευρήσω*| *τήν ίσως με τύχει παθείν, ωσάν πολλοίς συμβαίνει* Καλλίμ. 244· *έστερξαν* (ενν. *οι αθροισθέντες χριστιανοί*) *τον της ενώσεως όρον* ... *μετά συμφωνίας, ως ότι, παρελθούσης της περιστάσεως των Τούρκων και γαλήνης γενομένης,* ... *ίδωσι τους όρους και* ... *διορθώσωσι* Δούκ. 317[26]· *απελθόντος δ' άπρακτου του στόλου* (ενν. *των Τουρκών*) ... *από της περιστάσεως ασθενήσασα και εκτρωθείσα* (ενν. *η βασίλισσα*) ... *απέθανε* Σφρ., Χρον. (Maisano) 90[25]· έκφρ. *εν καιρώ περιστάσεως* = σε ταραγμένους, επικίνδυνους καιρούς: *ο δε Καραμάν μουσουλμάνος ων και λατρεύων τα του Μωάμεδ, αεί και πάντοτε ου παύεται διεγείρων πολέμους και ταραχάς εν καιρώ περιστάσεως* Δούκ. 291[14]· *Και γαρ εν καιρώ περιστάσεως άπαντες* (ενν. *οι πατέρες σου*) *εντός ταύτης* (ενν. *της πόλεως*) *εισιόντες εσώθησαν* Δούκ. 351[7]· **β)** στενοχώρια, ψυχικός πόνος: *εις πόσον επεσέβηκεν περίστασιν ο νους μου,*| *ουκ ημπορώ να σε το 'πώ, φρίσσω απέ τον λόγον* Λίβ. Sc. 1787· *Κι εγώ αχ την περίστασιν και συντριβήν οπού 'χα,*| *ετρόμαξα κι εξύπνησα κι εκάθισα στα ρούχα* Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 93· *φλόγα και περίστασις άπειρος της καρδίας* Αξαγ., ΚάρολΕ' 1092. **3α)** Χαρακτήρας: *έτσι επήγαινε λογιάζοντας του λόγου του ο βασιλεύς, πως ίσως από το γένος του Μπερτόλδου να ευρίσκεται τινάς της αυτής περιστάσεως άνθρωπος* Μπερτολδίνος 92· **β)** (στον πληθ.) ιδιότητες, χαρακτηριστικά ενός ανθρώπου: *ηγάπα την αλήθειαν και την δικαιοσύνην,*| *οπ' είναι δύο περίστασες των εκλεκτών ανθρώπων,*| *με τες οποίες αφηνουσι φήμην εις κάθε τόπον* Λίμπον. 151.

περιστάτημα το.

Από το *περιστατώ* και την κατάλ. *-μα*· βλ. και LBG.

Δυσκολία, βάσανο: *μη βουληθής την άβυσσον λοιπόν των οικτιρμών σου*| *νικήσαι μου την θάλασσαν των περιστατημάτων* Προδρ., Δεητ. 149.

περιστάτης (Ι) ο.

Από τον αόρ. του *περιίστημι* ή το *περιστατώ* (Steph., Θησ.) και την κατάλ. *-της*.

(Σε θέση επιθ.) που στέκεται γύρω-γύρω, που περιβάλλει: *Τά 'ποικες αγαθά μισθά τώρα σε περκυκλώνου* (ενν. *άγιε Φραγκίσκε*),| *ο περιστάτης σου λαός ζητά να τονε σώνου*| *να ξεπλυθεί τα πταίσματα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[40].

περιστάτης (ΙΙ) ο.

Από το ουσ. *παραστάτης* με την επίδρ. της πρόθ. *περί*. Η λ. σε επιστ. του 18. αι. (Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 64, 65 σημ.).

Μέλος της αυτοκρατορικής φρουράς: *ο Ρογέριος μετά τινων εις προσκύνησιν έρχεται, ού γενομένου, ο βασιλεύς τους περιστάτας ξιφήρεις προστάξας τούτους κατακόπτειν* Ψευδο-Σφρ. 174[13].

περιστατικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *περιστατικός*. Το ουδ. ως ουσ. ήδη μτγν. (TLG) και σήμ. στον τ. *περιστατικό*.

α) Που εξαρτάται από την κατάλληλη ευκαιρία ή συγκυρία, περιστασιακός: *μήτε το τοπικόν διάστημα την μετασαλεύει* (ενν. *την αγάπην*), *μήτε άλλη τις περιστατική αιτία μεταξύ παρεμπεσούσα των ανθρωπίνων* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 32[14]. **β)** τυχαίος, απροσδόκητος: *αλλ' η χειμέριος ώρα και άλλα περιστατικά μεταξύ εμπόδια τού εμποδίζουσι την προθυμίαν* αυτ. 49[34].

περιστατώ· μτχ. παθητ. παρκ. *περιστατεμένος*, Προδρ. (Eideneier) II 2 χφ Η κριτ. υπ.

Από τον αόρ. του *περιίστημι* (θ. *στα*-). Το μέσ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *περιστατέομαι*). Η λ. στο Steph., Θησ.

(Μέσ.) βασανίζομαι, στενοχωριέμαι: *μάτην, ψυχή μου, αδημονείς, μάτην περιστατείσαι* Γλυκά, Στ. 297· *Το όνειρον ως είδασιν περί του Καλλιμάχου| περιστατούνται, θλίβονται, σπουδάζουν βοηθήσαι* Καλλίμ. 1348.

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = που βρίσκεται σε ανάγκη, σε κίνδυνο: *Και σωτηρίαν τοις πιστοίς αιτουμένοις χαρίζει* (ενν. *το λείψανον της αγίας Αικατερίνης*),| *τοις εν θαλάσση και εν γη δεινώς περιστατούσι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 627.

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως ουσ. = ο βασανισμένος, ο ταλαίπωρος: *ο πένης, ο παντάπορος, ο περιστατημένος* (ενν. *εγώ*),| *ο πάντοθεν κυκλούμενος μυρίαις δυστυχίαις* Προδρ. (Eideneier) II 2.

περισταύρωμα το.

Το μτγν. ουσ. *περισταύρωμα*.

Οχύρωμα από πασσάλους τοποθετημένους κυκλικά γύρω από ένα στρατόπεδο, περιχαράκωμα: *ο αμιράς περιεκυκλούτο ορυκτοίς χαρακώμασι και ξυλίνοις περισταυρώμασι* Ψευδο-Σφρ. 382[17].

περιστέκω.

Από την πρόθ. *περί* και το *στέκω*. Η λ. στο Βλάχ.

I. (Ενεργ.) (προκ. για το Θεό) υπάρχω σταθερά, διαρκώς: *λέγει η Γραφή ότι κατά την ποίησιν του κόσμου ο Θεός έναι και περιστέκει και έχει την δύναμίν του εις τον ουρανόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 27r.

II. (Μέσ.) μένω σταθερός και ακλόνητος στη θέση μου· (εδώ μεταφ.) έχω ψυχική αντοχή και δύναμη: *Φαίνεταί τον πως είναι τολμηρός και ανδρείος, αλλά ας ανδρειωθούμεν και ας περισταθούμεν να πάρομεν την κόρην αυτήν, οπού φυλάγει* Διγ. Άνδρ. 371[25]· *ας κάμομεν φανούς να μαζώξομεν λαόν, καλά αν και εκαυχήσθη να μη μας θανατώσει όλους, και εάν θέλει ο Θεός και περισταθούμεν, να υπάμεν την νύκτα να τον πλακώσομεν εύκολα και εξαφνικά* Διγ. Άνδρ. 384[26].

περιστέλλω.

Το αρχ. *περιστέλλω*. Η λ. και σήμ.

Καλύπτω, σκεπάζω (με ρούχα): Διγ. (Trapp) Gr. 2086.

περιστερά η, Σταφ., Ιατροσ. 9[249], Ιερακοσ. 422[6], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 329, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 524, 528, Βίος Αλ. 5638, 5679, Ιατροσ. κώδ. *αρε'*, Μάρκ., Βουλκ. 343[23, 26], Πεντ. Γέν. VIII 8, Λευιτ. V 7, XII 6, XV 29, Αρ. VI 10, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 40[4], 120[1], Διγ. Ο 1054, 1066· *περιστέρα*, Διγ. (Trapp) Gr. 449, Διγ. Α 3872, 4490, Διγ. Ζ 171, 4504, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 372, 530, 531, ΑΖ 1, Φυσιολ. (Legr.) 880, Θησ. Ζ' [102[8]], Ch. pop. 371, 711, Αγν., Ποιήμ. Β' 68, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 40[11], Κυπρ. ερωτ. 142[14], Βοσκοπ.[2] 36, 155, 253, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1825, Φορτουν. (Vinc.) Α' 215, Γ' 436, Διγ. Ο 729, 733, 751, 2772.

Το αρχ. ουσ. *περιστερά*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. Η λ. και σήμ.

1) Το θηλυκό περιστέρι: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 323, Διγ. Ο 735· (προκ. για αγαπημένη γυναίκα): *Γαληνή περιστερά είσαι| και τρυγόνα εις τα κάλλη* Ch. pop. 93· (ως προσηγορία αγαπημένης γυναίκας): *Εγύρισεν ο Διγενής κι ελάλησε την κόρην·| «Περιστερά μου εύμορφη, βλέπε, λαός μας διώχνει»* Διγ. Ζ 2007· *σε αγάπησα, ψυχή μου και καρδία*, (παραλ. 2 στ.), *περιστερά μου πάνλευκη και μήλον μυρωδάτον* Διγ. Α 1972· (προκ. για το σύμβολο του Αγίου Πνεύματος): *Έξω απο τούτο έτυχεν στην Μάλταν πάλιν άλλον,| όταν περικυκλώθηκεν, θαύμασμα και μεγάλον.| Περιστερά εφάνηκεν λαμπρά στην εκκλησίαν| Δεσποίνης του Φιλέρημου έσωθεν, η οποία| πολλές ημέρες έστεκε, και όλοι την θωρούσαν| κι ημέραν νύκταν έλεον βοώντες εζητούσαν* Αχέλ. 2328. **2)** (Για να δηλωθεί η αγνότητα) **α)** (σε παρομοίωση προκ. για γυναίκα): *Τις είδε τέτοιαν λιγυρήν, να 'ναι ωσάν άνθος τρυφερή;* (παραλ. 1 στ.) *Ποίος έχει αυτήν την χάριν να 'ναι λευκό μαργαριτάριν;| και να στέκει να θωρεί σαν περιστέρα καθαρή ...;* Διγ. Α 264· **β)** (προκ. για τη χριστιανική πίστη): *η πίστις των χριστιανών λέγεται και καλείται,| περιστερά βασίλισσα απ' όλους ομιλείται.| Έτσι την κράζ' ο Σολομών· ...|*(παραλ. 1 στ.). *Τες άλλες πίστες παλλακές λέγει και ονομάζει* Διγ. Ο 1052.

περιστεράκι το, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2164, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 119[1, 4]· *περιστεράκι(ν)· περιστεράκιν.*

Από το ουσ. *περιστέρι* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*. Τ. *πελιστεράκι* σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μικρό περιστέρι: *Στράφου σ' εκείνο το κλαδί. 'Δε δυό συντροφιασμένα| περιστεράκια πώς φιλού περίσσ' αγαπημένα* Πανώρ. Γ' 92· (σε ευχή): *Περιστεράκιν να γενώ να έλθω όπου κοιμάσαι,| σφικτά να σε περιπλακώ, πάντα να με θυμάσαι* Ερωτοπ. 125.

περιστέργι(ν) το, βλ. *περιστέρι*.

περιστερεών -νας ο· *περιστερώνας*, Μπερτολδίνος 152, 153.

Το αρχ ουσ. *περιστερεών*. Ο τ. ήδη μτγν. και σήμ. Τ. *περιστεριώνας* στο Βλάχ. (*περιστεργιώνας*) και σήμ. Η λ. *περιστερεώνας* και σήμ. (ΛΚΝ).

Ξύλινη ή χτιστή κατασκευή που χρησιμοποιείται ως κατοικία εξημερωμένων περιστεριών: *Περιστερά ετρέφετον εις περιστερεώνα και εκαυχάτον εις πολυτεκνίαν* Νουκ., Μύθ. (Παράσογλου) 102.

περιστέρι το, Rechenb. 53[1, 2, 7, 8], Ριμ. κόρ. 584, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου)

φ. 235v, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 40[13], 100[1, 2], Προσκυν. Ιβ. 845 135, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1476, 1644, 1833, 1850, 1858, 2433, 4471, 5220, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 81· *περιστέργι(ν)*, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 533· *περιστέρι(ν)*, Θησ. Ζ' [63[8]], Πεντ. Λευιτ. Ι 14, Αρσ., Κόπ. διατρ. [635], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1344, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 147, Διακρούσ. 77[19], Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 73[35]· *περιστέριν*, Ασσίζ. 199[23], 450[29] (έκδ. *περιστρέψιν*· διορθώσ.), 450[31], Διγ. Ζ 1518, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 518, 521, Αχιλλ. (Smith) Ν 1191, Προσκυν. Ιβ. 535 133· *περιστέριον*, Διγ. Άνδρ. 347[12]· πληθ. *περιστέργα*, Θρ. Κύπρ. Μ 489.

Από το αρχ. ουσ. *περιστέριον*. Ο τ. *περιστέριν* στο Du Cange και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 728). Τ. *πελιστέρ(ι)*, *πιλιστέρι*, *πιριστέρι* και *πλιστέρ'* σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πελιστέρ(ι)*, Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ. 73, λ. *πιριστέρι*, Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ., λ. *πλιστέρ'*, κ.α.). Τ. *πιριστέργια* τα σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 301, Χριστοδούλου, Κουζιαν.). Η λ. πιθ. τον 15. αι. (LBG), στο Βλάχ. και σήμ.

Το πουλί περιστέρι: *εάν η όρνιθα ή η χήνα ή το περιστέριν τό μου έκλεψεν, έχρηζεν απαί τα ιβ' τραχία και άνω, κρινίσκει το δίκαιον* ... Ασσίζ. 199[24]· (σε μεταφ.): *Πώς είναι μπορεζάμενο τ' άχολο περιστέρι | να θέλει να 'χει ο κόρακας σγιά δικό του ταίρι;* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 411· (σε παρομοίωση): *Τις είναι τούτος ο φρικτός, ο φοβερός και μέγας*, (παραλ. 4 στ.) *τες κόρες ... τες εύμορφες κρατεί ως περιστέρια;* Διγ. Α 175· *Η τύχης γαρ ηθέλησεν να τονε μεταφέρει* (ενν. τον Ιμπέριο), | *εφάνην έναν άρμενον βαθιά σαν περιστέρι* Ιμπ. (Legr.) 810· (προκ. για το Άγιο Πνεύμα): *το Πνεύμα το Άγιον εκατέβη με σωματικόν είδος, ωσάν περιστέρι, απάνου εις αυτόν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. γ' 22.

Ο τ. *Περιστέριν* ως τοπων.: Σφρ., Χρον. (Maisano) 148[13-14].

περιστέρνιον το.

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *στέρνον*· πβ. και επίθ. *περιστέρνιος* τον 11. αι. (LBG). Η λ τον 7. αι. (TLG).

Η περιοχή του σώματος γύρω από το στέρνο, θώρακας, στήθος: *σφάττει και θανατώνει | εξόχως τους μονάζοντας και ιερομονάχους* (παραλ. 2 στ.) *άλλοι κατεδικάζοντο άνθρακας ες γαστέρα, | εις δε το περιστέρνιον μετ' ελαίων ζεόντων* Ταμυρλ. 53.

περιστεροπερπάτητος, επίθ.· *περιστεροπορπάτητος*.

Από το ουσ. *περιστέρι* και το περπατώ (<περιπατώ). Για τον τ. βλ. και διόρθ. Πολ. Λ., Ελλην. 13, 1954, 273.

Που περπατάει σαν το περιστέρι (εδώ προκ. για νεαρή γυναίκα που περπατάει χαριτωμένα και καμαρωτά): *Περιστεροπορπάτητη, τρυγόνα, με το διώμα, | είδα σε κι εδιακίνησες από λουτρού λουμένη* Ερωτοπ. 695.

περιστεροπούλι(ν) το· *περιστεροπούλι*, Πεντ. Γέν. XV 9 (έκδ. *περιστερό πουλί*· διορθώσ.).

Από το ουσ. *περιστερόπουλον* και την κατάλ. *-ι(ν)*.

(Μικρό) περιστέρι: *να δώσουν θυσίαν, καθώς το λέγει εις τον Νόμον του Θεού,*

«Ένα ζευγάρι τρυγόνια ή δύο περιστεροπούλια» Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. β' 24.

περιστερόπουλον το, Ορνεοσ. αγρ. 523[2], 532[21-22], 556[23], 573[7]· *περιστερόπουλο*, Κατζ. Γ' 521, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 56.

Από το ουσ. *περιστέρι(ον)* και την κατάλ. *-πουλον*. Ο τ. στο Βλάχ. Η λ. τον 4.-6. αι. (πληθ. *περιστερόπουλα*, TLG· βλ. και LBG) και στο Meursius.

(Μικρό) περιστέρι: *Εάν ο ιέραξ την κεφαλήν ρευματίση ... δος αυτώ περιστερόπουλον ζεστόν ή ποντικόν, και ιαθήσεται* Ορνεοσ. αγρ. 572[17]· *Λαβών περιστερόπουλον έκσπασον αυτού το πτερόν και το ενυπάρχον εν αυτώ αίμα επίσταξον εν τω οφθαλμώ* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 57[16]· *Έξι τσικίνια μου 'δωκε, κι επήρα δυο γουρούνια*, (παραλ. 1 στ.) *έξι περιστερόπουλα και δώδεκα πουλάδες* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 67.

περιστερός ο.

Το αρχ. ουσ. *περιστερός*. Τ. *περίστερος* (?μτγν., TLG) σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 504, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β') και στο ΑΛΝΕ· τ. *περίστερους* σήμ. ιδιωμ. (Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν.).

Το (αρσ.) περιστέρι· (εδώ σε μεταφ.): *Ο φυσιολόγος έλεξεν περί τούτων των περιστερών ότι εάν πάντας τους περιστερούς ο πηγματιστής εξαποστείλει, ουδέν εισάγουσι ουδέ πείθουσιν των άλλων πηγματιστών εισελθείν εις την κακίαν, ει μη μόνον ο πυρροειδής εισάγει πάντας και πείθει* Φυσιολ. (Zur.) XII 1[8].

περιστερώνας ο, βλ. *περιστερεών*.

περιστήθιον το, Διγ. Ζ 1403.

Έκφρ. από *περιστηθίου* Διγ. (Trapp) Gr. 1069, βλ. *από* (Ι) 17 (Εκφρ.).

Το μτγν. ουσ. *περιστήθιον*. Η λ. στον τ. *περιστήθιο* στο ΑΛΝΕ.

περιστήκω, Χρον. Μορ. Η 1978, 2010, 6252, 6394, 6465, 6471.

Από την πρόθ. *περί* και το μτγν. *στήκω* (<αρχ. *ίστημι*). Η λ. τον 4. αι. (TLG) και στο Steph., Θησ.

α) Παίρνω απόφαση από κοινού, συναποφασίζω: *Εν τούτω με κοινής βουλής και διάκρισης μεγάλης| υπάσιν* (ενν. οι κεφαλάδες, οι αρχιερείς και οι επίσκοποι) *και ορθώσασιν και επερίστησάν το·| ότι όσοι και αν είχασιν προς τέσσερα τα φίε,| φλάμπουρον να βασταίνουσιν, φλαμουριάροι να 'ναι* Χρον. Μορ. Ρ 1978· (με βουλητική πρόταση): *Αφότου γαρ εγίνησαν οι συμφωνίες εκείνες,| περιέστησαν οι αρχηγοί του φράγκικου φουσσάτου,| διά το ήτον έμπα του καιρού και εσέβαινε ο χειμώνας,| να εξεχειμάσουσιν εκεί εις της Πόλεως την χώραν* Χρον. Μορ. Η 581· **β)** συνάπτω συμφωνία: *κι ήτον* (ενν. *ο πρίγκιπας*) *να ποίσει έτοιμος τα όσα επεριστήσαν| οι αποκρισάροι του ρηγός με αυτόν εις τον Μορέαν* Χρον. Μορ. Ρ 6465.

περιστιρίον το.

Μτφρ. δάν. από το παλαιότ. γαλλ. *colombel* (Godefroy, Lex de l' anc. franç.)· για την ετυμ. βλ. Dawkins [Μαχ. σ. 113]). Τ. *περιστέριον*, *περιστέργιον* και *περιστερίον*

σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 728, λ. *περιστέριον*, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *περιστερίον*).

Είδος πλοίου (Για τη σημασ. βλ. Dawkins, ό.π.): *Και ήσαν λγ' σατίες όπου είχαν τ' άλογα, και καράβια ι,' και έτερα τά λέγουν περιστιρία κ', και εξέβησαν από τον λιμνιώναν της Αμμοχούστου ρη' άρμενα* Μαχ. 1463.

περιστοιχώ. Διακρούσ. 1204.

Το μτγν. *περιστοιχέω*.

Περιστοιχίζω, περικυκλώνω· (εδώ μεταφ.): *Σε γαρ* (ενν. *παρθένε Δέσποινα*) *κεκτήμεθ', άχραντε, σκέπην και προστασίαν,| και διά σου προς τον Θεόν έχομεν παρρησίαν,| προς Ον, αγνή, ικέτευε υπέρ των σε υμνούντων,| όπως ρυσθείημεν δεινών αεί περιστοιχούντων* Πένθ. θαν.[2] 616.

περιστρέφω, Προδρ. (Eideneier) IV 235· *π ε ρ ι ε σ τ ρ έ φ ω*.

Το αρχ. *περιστρέφω*. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. Α' Μτβ. (προκ. για διάθεση) μεταβάλλω, μεταστρέφω, αλλάζω: *εάν ουν τι των κατά μέγεθος ή κατ' ισχύν πλεονεκτούντων πτηνών αμυνόμενον ... ή όνυξιν αμύξη ή τω ράμφει ή τω ποδί τον θηρατήν ιέρακα πλήξη και προς αθυμίαν την ευθυμίαν σοι περιστρέψη, στέαρ χοίρειον ... βάλε ... εις την πληγήν* Ιερακοσ. 48312. Β' (Αμτβ.) τριγυρίζω, περιφέρομαι: *Έκτωρ ... περιεστρέφει| μετά τους γοργούς τους ίππους,| περί την βαθείαν τάφρον* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [421].

II. Μέσ. 1) Στρέφομαι, γυρίζω (για να δω κάπ. ή κ.): Διγ. (Trapp) Gr. 1114, Προδρ. (Eideneier) I 205. 2) (Μεταφ.) εμμένω σε κ.: *Οίμοι γένος ανθρώπινον, οπού 'σαι κατ' εικόνα| Θεού του υψιμέδοντος, πώς εις τοιούτ' αγώνα| αίσχιστον της πλεονεξιάς ήλθες, κι ουδέν χορταίνεις,| κι εις ταύτην περιστρέφεσαι και πάντα διαμένεις* Κορων., Μπούας 66.

περιστρέψιν, Ασσίζ. 450[29]· εσφαλμ. γρ. αντί *περιστέριν*· διορθώσ. κατά Ασσίζ. 199[24], 450[31]· πβ. και *coulonp*, Assises 526.

περιστροφή η.

Το αρχ. ουσ. *περιστροφή*. Η λ. και σήμ.

Συναναστροφή, (κοινωνική) επαφή, σχέση (πβ. μτγν. σημασ., Δημητράκ. 3): *Αληθώς αν ... εκείνη η γεναίκα ... ήτον κακός άνθρωπος και κακής περιστροφής και κακής ακοής* ... Ασσίζ. 323[28].

περίστρωμα το.

Το αρχ. ουσ. *περίστρωμα*.

Πολυτελές, περίτεχνα διακοσμημένο ύφασμα με το οποίο κάλυπταν πολυτελή έπιπλα ή το χρησιμοποιούσαν ως διακοσμητικό παραπέτασμα στον τοίχο (Για τη σημασ. πβ. Croce 104 και Battaglia, λ. *spalliera*): *ο Ερμίνιος τους επήρεν σε έναν σπίτιον στολισμένον ομορφότατα με ρούχα με ράζα και με περιστρώματα χρυσά* Μπερτολδίνος 110.

περισυμμαζώνω.

Από την πρόθ. *περί* και το *συμμαζώνω*.

I. (Ενεργ.) συγκεντρώνω, μαζεύω (ομοειδή αντικείμενα) αποδώ κι αποκεί: *Όρισε και εκόψασι, δρυμώναν έναν μέγαν (παραλ. 1 στ.). Να κόψουν να συνάξουσι ... κι απέ του τόπου την ξυλήν, να περισυμμαζώξουν* Θησ. ΙΑ' [144].

II. (Μέσ.) συναθροίζομαι, συγκεντρώνομαι σε ορισμένο τόπο: *Εις τούτο εχωρίσασιν χίλιους καβαλάριους (παραλ. 2 στ.). Τρεις σύνταξες τούς έποικαν και επροφώνεσάν τους| να περπατούν ολημερίς, ...| κι αφόν έλθει ο εσπερινός και να κοντεύει η νύχτα,| του να περισυμμαζώνονται εις έναν τόπον όλοι* Χρον. Μορ. P 3666.

περισύναγμα το, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 508, κριτ. υπ.).

Από το *περισυνάγω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. τον 9. αι. (TLG).

Το αποτέλεσμα της συγκέντρωσης ομοειδών στοιχείων από διαφορετικά μέρη· **α)** (προκ. για στράτευμα): ... *μη στρατιάν άγοντι μυριάριθμον μηδέ συμβαίνουσαν ταις γνώμαις, αλλ' ασύμφωνον εν πλείστοις καθότι ήσαν από διαφόρων πόλεων περισυνάγματα* αυτ. 805 κριτ. υπ.· **β)** (υποτιμ.) τυχαίοι άνθρωποι, άνθρωποι ταπεινής καταγωγής: *η Κωνσταντίνου καλλίπολις ... εάλω ... και του πλούτου παντός κεκένωται, ..., από των γενών των Φράγκων περισυνάγματα όντα και χυδαίοι οι πλείονες και ανώνυμοι, προς ληστρικήν εκπλόησιν συναχθέντες* αυτ. 774 κριτ. υπ.

περισυνάγω, Διγ. Α 2701, 3317, Χρον. Μορ. P 1390, 4697, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 282, Θησ. (Foll.) I 23, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 58· *περισυνάσσω*, Πένθ. θαν.[2] 271, 487.

Από την πρόθ. *περί* και το *συνάγω*. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.), σε σχόλ. (L-S) και σήμ. λόγ. (ΑΛΝΕ).

I. (Ενεργ.) συγκεντρώνω, συναθροίζω· (συν. προκ. για στράτευμα): *Ατάπακας στρατεύματα περισυνάξας αρκετά κατά του Γοντοφρέ απήλθεν* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 6· *εκείνος πάλι* (ενν. *ο Μιχαήλ Παλαιολόγος*) *επέρασεν στης Πόλεως τα μέρη| με όσα φουσσάτα ημπόρεσεν να έχει περισυνάξει* Χρον. Μορ. P 1291· (προκ. για περιουσιακά στοιχεία, υλικά αγαθά): *Προπάντων τ' αμαρτήματα και τα κακά ν' αφήσουν| και την ακόλαστον ζωήν, την πρώτην, να πενθήσουν* (παραλ. 2 στ.). *Και όσα περισυνάξασιν άδικα, να τα στρέψουν,| πτωχούς, γυμνούς, αδύνατους και ορφανά να θρέψουν* Πένθ. θαν.[2] 407· (προκ. για σορούς νεκρών) περισυλλέγω: *ως καθώς τους όρισαν, οι αφέντες τους να ποίσουν,| και των νεκρών τα σώματα όλα περισυνάξαν.| Όλους με τα μυριστικά, αρώματα και σμύρναν,| με δάκρυα και με κλάψιμον, όλους εκαταπλύναν* Θησ. I [4[4]].

II. (Μέσ.) συγκεντρώνομαι, συναθροίζομαι: *άνδρες, γυναίκες ευγενείς, γέροντες, νέοι, πάντες| ας έλθωσιν, ας φθάσωσιν, ας περισυναχθώσιν* Λίβ. (Lamb.) N 16· *εννέα χρόνους επολέμιζαν οι Έλληνες στην Τρώαν,| εκεί επερισυνάχθησαν όλης της γης φουσσάτα,| εκεί επεριμαζώχθησαν και βασιλείς και αυθέντες,| και όχλησις και ταραχή και πόλεμος και μάχη* Βυζ. Ιλιάδ. 879· (σε μεταφ.): *Οι πόνοι εξηναισχύντησαν εις τούτας τας ημέρας·| αν εύρουν εις κατώφορον ψυχήν αναγκασμένην,| εκεί περισυνάγονται και πολεμούν την πνίξειν* Γλυκά, Στ. 188.

περισυνάπτω.

Από την πρόθ. *περί* και το *συνάπτω*. Η λ. το 12.-13. αι. (LBG).

Συγκεντρώνω, συναθροίζω: *Ως ήκουσεν ο εξάκουστος εκείνος ο ρόε Κάρλος | το πώς επερισύναψεν ο Κουραδής εκείνος | φουσσάτα, να έλθει προς αυτόν του να τον πολεμήσει* ... Χρον. Μορ. P 6822.

περισυνάσσω, βλ. *περισυνάγω*.

περισύρω· *περισύρνω*. — Βλ. και *παρασύρω*.

Το μτγν. *περισύρω* (μέσ. *περισύρομαι* ήδη τον 4. αι. π.Χ.). Για τη λ. σήμ. βλ. στο Σταματ.

1) (Προκ. για υποζύγιο) σέρνω εδώ κι εκεί· καταπονώ, κουράζω υπερβολικά: *Εάν ... είς άνθρωπος αγωγιάσει το κτηνόν του ετέρου ανθρώπου και εκείνος οπού το αγωγίασεν το κτηνόν περισύρνει το και σύρνει το ... και ψοφά* ... Ασσίζ. 324^{23-24}. **2)** Παρασύρω, εξαπατώ: *Άγιε μου δεσπότη, | κράτησε τα φουσσάτα σου έξω να μη εξηβούσι· | επεί αυτοί, όπου θεωρείς, όπου ήλθαν και κουρσεύουν, | ως πλάνοι ήλθασιν κλεφτώς να μας εξεμαυλίσουν· | τα δε φουσσάτα όπου έχουσιν, όλα είν' χωσιασμένα | και αναμένουν δι' εμάς ως να μας περισύρουν* Χρον. Μορ. P 1121. **3)** Κακολογώ, κατηγορώ: *Τι έχεις, ξένε, μετ' εμέ και μυριοβλασφημείς με, | τι σ' έποικα και υβρίζεις με, διατί με ονειδίζεις; | Πόθεν με οίδας, άνθρωπε, και τι με περισύρεις; | Διατί με λεν αδιάκριτον, καλέ, τα σα τα χείλη | και ουδέποτε εσίγησας να μη έχεις μετ' εμένα;* Λόγ. παρηγ. Ο 630.

περισυσταίνω, Διγ. Ζ 2644, 3210, 3232, Διγ. Άνδρ. 385^{4}.

Από την πρόθ. *περί* και το *συσταίνω*.

(Μέσ.) συγκεντρώνω, ανασυγκροτώ τις δυνάμεις μου: *μηδαμώς αμελήσομεν την ύβριν εκδικήσαι, | αλλά παντοίους σπεύσομεν εφευρείν τους οικείους* (παραλ. 1 στ.) *και ει θελήσει ο Θεός και περισυσταθούμεν, | ίνα του επιπέσωμεν εν νυκτί αδοκήτως* Διγ. (Trapp) Gr. 2680.

περισφαλίζω.

Από την πρόθ. *περί* και το *σφαλίζω*. Η λ. σε σχόλ. (LBG) και στο Βλάχ.

(Μέσ.) κλείνω καλά ολόγυρα, περιτυλίγω· (μεταφ.) προστατεύω, προφυλάσσω: ... *πας όστις φρόνιμος εν συμφορά του πέλας | αυτόν περισφαλίζεται και ταπεινός βαδίζει* Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) 110.

περισφίγγω.

Το αρχ. *περισφίγγω* (TLG). Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Δένω σφιχτά ολόγυρα: Διγ. Ζ 1845, Βίος Αλ. 5918· **β)** κλείνω καλά, ασφαλίζω: *Και πώς τον φίλιον τινές τυμβόχωστον ορώσι, | και κλείθρα περισφίγγουσι και βάλλουσι σφραγίδας;* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 890.

Φρ. *περισφίγγω την μέσην μου* = ετοιμάζομαι (πβ. Π.Δ., Ιερ. 1, 17): *επεί 'σαι μέγας, δυνατός, και βασιλεύς εις όλα, | περίσφιγγε την μέσην σου, ως ο Δαβίδ βοά σοι, |*

την ισχύν σου περίζωσε ως επί των μηρών σου,| *και να νικήσεις λέοντα και δράκοντα νοητόν* τε Φυσιολ. (Legr.) 171.

περισώζω.

Το αρχ. *περισώζω*. Η λ. και σήμ.

α) Γλυτώνω το θάνατο, επιζώ: Διγ. (Trapp) Gr. 1721· **β)** (μέσ.) διασώζομαι, διαφυλάττομαι: *Και εχειροτόνησέ τους* (ενν. *τους αποστόλους*) *το Πνεύμα το άγιον άρχοντας και κήρυκας της οικουμένης. Και κοίταζε ότι και έως την σήμερον τούτο περισώζεται, διότι όστις θέλει να χειροτονηθεί αρχιερεύς του βάνουν το Ευαγγέλιον απάνω εις την κεφάλη του, και όταν του το βάλουν δεν ηβλέπεις άλλο μόνον γλώσσα οπού λέγει την ευχήν, και εκείνη διά λόγου δίδει το Πνεύμα το άγιον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 303ʳ.

περισωρεύω, Διγ. Z 3116, Χρον. Μορ. H 1269, 1291, 1390, 3666, 4697, 4699, 6822· β' εν. προστ. παθητ. αορ. *περισωρεύθησε*· μτχ. παρκ. *περισωρεμένος*.

Η λ. στον Αριστοτέλη· βλ. και LBG.

I. Ενεργ. **1)** Μαζεύω, συναθροίζω σ' ένα μέρος: *στα μέρη Ανδριανόπολης εις τους πλατέους τους κάμπους,*| *εκεί επερισωρέψασιν εκείνα τα φουσσάτα* Χρον. Μορ. H 3604· (σε προσωποπ. προκ. για το θάνατο· πβ. και *περιμαζώνω* IIa): *όλους περισωρεύει τους* (ενν. *ο θάνατος*) *στον σκοτεινόν τον Άιδην,*| *όλους περιμαζώνει τους εις μαυρισμένον τόπον,*| *όλους καταχωνεύει τους εις απεράντους τόπους* Βυζ. Ιλιάδ. 1164. **2)** (Στρατ.) συγκεντρώνω στρατό, στρατολογώ: *Εσώρεψεν* (ενν. *ο κυρ Ιωάννης Βατάτσης*) *και τον λαόν όλης της αφεντίας του,*| *φουσσάτα επερισεσώρεψεν μεγάλα κι αντρειωμένα*| *κι άρχισε μάχην δυνατήν να πολεμεί τους Φράγκους* Χρον. Μορ. H 1044.

II. Μέσ. **1)** Συγκεντρώνομαι, μαζεύομαι σ' ένα μέρος: *περισωρεύεται το ... υγρόν εις τα κούφη του νεκρού σώματος και γίνεται από της συναγωγής του υγρού εμπνευμάτωσις και πρήσκεται το σώμα* Μάρκ., Βουλκ. 345⁹· (μεταφ.): *Παρακαλώ σε, λογισμέ, έλα, περισωρέψου,*| *σίμωσε, κάτσε μετά 'μέν, τώρα συμβούλευσέ με* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 54. **2α)** Συγκεντρώνω τις δυνάμεις μου· (εδώ ειρων.): *Εγείρου απ' αύτου, Κίνναμε· κειτόμενον ον κρω σου*| *άμε περισωρεύθησε και, αν θέλεις, πάλιν έλα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1280· **β)** (μεταφ.) υπομένω, κάνω κουράγιο: *αν εύρουν* (ενν. *οι πόνοι*) *εις κατώφορον ψυχήν αναγκασμένην,*| *εκεί περισυνάγονται και πολεμούν την πνίξειν.*| *Ψυχή, περισωρεύθησε* (διορθώσ. κατά το χφ· βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. (Esc.) σ. 235-6]), *και ως ηπορείς απάντα* Γλυκά, Στ. 189.

Η μτχ. ενεστ. και παρκ. ως επίθ. = περιφρονημένος (Eideneier [Προδρ. σ. 258]· βλ. όμως και Κοραή, Ατ. Α' 70, λ. *περισορεμένην*): *απ' αύτους οπού κάμνουσιν τα κλαπωτά και ζώσιν,*| *με ταύτην γαρ την κλαπωτήν την περισωρευομένην* Προδρ. (Eideneier) III 91-1 χφ K κριτ. υπ.· *απ' αύτους οπού κάμνουσιν τα κλαπωτά και ζώσιν,*| *με ταύτην γαρ την κλαπωτήν την περισωρεμένην* Προδρ. (Eideneier) III 91-1 χφφ PK κριτ. υπ.

περιτειχίζω, Διγ. Z 4369, Διγ. Άνδρ. 409¹⁶, Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. 62.

Το αρχ. *περιτειχίζω*. Η λ. και σήμ.

1) Κτίζω τείχος γύρω από μια πόλη ή περιοχή, οχυρώνω με τείχος: Βίος Αλ. 1541, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 280. **2)** Οριοθετώ, περιορίζω μέσα σε κάποια όρια: *Κύριε Θεέ, παμβασιλεύ, ο κτίσας τους αιώνας,| ο στερεώσας ουρανόν και γην θεμελιώσας,| ο θάλασσαν την άπειρον ψάμμῳ περιτειχίσας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1810.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Προστατευμένος με τείχο ολόγυρα, οχυρωμένος: *Εμαζώχθησαν λοιπόν άνδρες διά πόλεμον, ως διακόσιοι, ημείς δε εδράμαμεν και εφυλάχθημεν εις το Κυριακόν, ότι ήτο περιτειχισμένον, ως οργιάς δύο* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 87. **2)** Περιφραγμένος: *Αυτό είναι περιβόλιον, ... πολλά ωραιότατον με κλήματα, με συκιές, με μυγδαλές και ροδιές περισσές, περιτειχισμένον όλον το γύροθεν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 170. **3)** (Προκ. για οικοδομική κατασκευή) ενισχυμένος: *Έστι δε μεγαλότατη τούρλα ξεσκεπασμένη,* (παραλ. 1 στ.), *έσωθεν δε μετά σκευής είν' περιτειχισμένη,| ως κιβωτός το γύροθεν ούτως είν' καμωμένη* Προσκυν. Ιβ. 535 123. **4)** (Μεταφ.) περικυκλωμένος: *Αυθέντα μου πανσέβαστε, δόξα και καυχημά μου,* (παραλ. 1 στ.) *ο πάντοθεν κυκλούμενος μυρίαις δυστυχίαις| και περιτειχιζόμενος κακών αναριθμήτων| θέλω ειπείν τα εμαυτού προς τον εμόν δεσπότην* Προδρ. (Eideneier) II 4 χφ Η κριτ. υπ.

περιτείχισμα το, Προσκυν. Ιβ. 535 571.

Το αρχ. ουσ. *περιτείχισμα*. Η λ. και σήμ.

α) Οχυρωματικό τείχος γύρω από μια πόλη ή περιοχή: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 366· **β)** τείχος που περιβάλλει ένα χώρο, περίφραγμα: *έκτισεν* (ενν. *ο άγιος Ιωάννης*) *εκκλησίαν ωραιοτάτην εις το όνομα της Υπεραγίας Θεοτόκου, με κελλία και περιτείχισμα, εφύτευσε δε και αμπέλι και δένδρα* Συρούμης, Ιωάνν. Ξέν. Κ 112.

περιτειχισμός ο. — Βλ. και *περιτείχισμα*.

Το αρχ. ουσ. *περιτειχισμός*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Τείχος που περιβάλλει και προστατεύει ένα χώρο: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 195.

περίτειχος το.

Το μτγν. ουσ. *περίτειχος*.

Τείχος που περιβάλλει και προστατεύει ένα χώρο· (εδώ) εξωτερικό οχυρωματικό τείχος: *οι δε μη δυνηθέντες την του βασιλέως επέλευσιν δέξασθαι εντός του έξωθεν τείχους συγκλείονται. Τείχος γαρ ην και περίτειχος και σούδα εκτός και πέτρα αυτοφυής αυτό περιέφραττε* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 27.

περιτέμνω, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 335ʳ, Ιστ. πολιτ. 41[19], Σαγκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 62ᵛ, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Κορ. Α' ζ' 18· γ' πληθ. ενεστ. *περιτέμνων*.

Το αρχ. *περιτέμνω*. Το γ' πρόσ. πληθ. ενεστ. *περιτέμνων* από μετρ. αν. (πβ. Αξαγ., Κάρολ. Ε' 300, 1095, 1098, 1205, 1352). Η λ. και σήμ.

α) (Ενεργ. και μέσ.) κάνω περιτομή: Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 127ᵛ, 238ʳ, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. ζ' 23· **β)** (συνεκδ.) εξισλαμίζω: *τούτους* (ενν.

τους νέους και ευρώστους εκ των αιχμαλώτων) ο αρχηγός νεόλεκτον στρατόν, κατά δε την αυτών γλώτταν γενίτσεροι, καλεί, ους και εις την αυτού δυσσέβειαν μετάγων και περιτέμνων οικείους αυτώ κατονομάζει Δούκ. 179[11]· μετέρχοντ' άλλοι θηρευταί κι αρπάζωσιν κἀκείνων,| κι άγωσιν εις Βυζάντιον πάντας και περιτέμνων,| βιαίως και τυραννικώς ή τους αυχένας τέμνων,| βασάνοις τιτρωσκόμενοι πιστεύσαι και συντάξαι| πλάνην την μωαμεθικήν ειλικρινώς δοξάσαι Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1097.

περιτηρώ, Φυσιολ. (Kaim.) 8a[36].

Από την πρόθ. περί και το τηρώ. Το μέσ. τον 4. αι. (TLG)· βλ. και LBG (περιτηρέω). Η λ. στο Steph., Θησ.

Προσέχω, φυλάγω: Όταν η λέαινα γεννά τον σκύμνον, νεκρόν αυτόν γεννά και περιτηρεί το τέκνον, έως ού ο πατήρ ελθών τη τρίτη ημέρα, εμφυσήσει αυτώ εις το πρόσωπον και εγερεί αυτόν Φυσιολ. (Sbord.) 6[5].

περιτίθημι.

Το αρχ. περιτίθημι.

I. Ενεργ. **α)** (Με αντικ. τη λ. στέφος) φορώ στεφάνι στο κεφάλι κάπ., στεφανώνω: Βέλθ. 1331· **β)** (με αντικ. τη λ. φυλακή) τοποθετώ γύρω γύρω φρουρά: λαβών δε ο αμιράς και αυτόν και τον Μυζηθράν και φυλακήν περιθείς είπε προς τον δεσπότην ... Σφρ., Χρον. (Maisano) 160[2]· **γ)** (με δύο αιτιατ.) περιβάλλω, φορώ: άλυσον με ποίησον πρώτην, (παραλ. 1 στ.) ταύτην γαρ με περιθέντες| συ τε και υιοί μου πάντες| και καλώς δέσετε ταύτην Πτωχολ. α 138.

II. (Μέσ.) (μεταφ., με αντικ. τη λ. διάδημα· η χρ. μτγν.) παίρνω τη βασιλεία, ανακηρύσσομαι βασιλιάς: Στέφανος δ' ούτος κατονομάζετο ο και κράλης Σερβίας απάσης, διάδημά τε εαυτώ περιτίθεται και βασιλεύς παρά των ιδίων επιφημίζεται Ιστ. Ηπείρ. I[6].

περιτομή η, Καναν. (Pinto) 39, 355, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 238[r], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 39, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Κορ. Α' ζ' 19.

Το μτγν. ουσ. περιτομή. Η λ. και σήμ.

α) Αφαίρεση του άκρου της πόσθης (για θρησκευτικούς λόγους): λέ' του (ενν. ο Θεός στον Αβραάμ) την περιτομήν στο σπίτιν του ν' αρχίσει| και ουδέν' απερίτμητον αρσενικόν ν' αφήσει Χούμνου, Κοσμογ. 949· έκφρ. σφράγισμαν περιτομής = η περιτομή ως σημάδι, απόδειξη ότι κάπ. είναι γνήσιος Εβραίος (πβ. Κ.Δ., Ρωμ. 4, 11): Ήλθεν φωνή από Θεού, τον Αβραάμ και κράζει| και σφράγισμαν περιτομής αυτούνον ορδινιάζει Χούμνου, Κοσμογ. 948· (μεταφ. προκ. για πνευματικό καθαρμό· βλ. και ακροβυστία): Ω σκληροτράχηλοι και οπού δεν έχετε περιτομήν της καρδίας και των αυτίων, εσείς πάντοτε εναντιείσθε το Πνεύμα το Άγιον —καθώς οι πατέρες σας, έτσι και εσείς Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ζ' 51 (πβ. Κ.Δ., Πράξ. 7, 51)· **β)** η περιτομή ως θρησκευτικό έθιμο: Βαπτίζονται δε ως Χριστιανοί· πλην, όντες Εβραίοι το πρότερον, κρατούσιν ακόμη τινές εξ αυτών την Ιουδαϊκήν περιτομήν, ου μόνον άνδρες, αλλ' ως λέγουσι και γυναίκες Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 258· **γ)** (συνεκδ.) εξισλαμισμός: Και τις ... των ανδρείων ουκ εφοβήθη, ... της μεγαλοπόλεως ταύτης την άλωσιν και την

αιχμαλωσίαν του γένους, των γυναικών τας ατιμίας, των σωφρόνων τας αισχρουργίας, την περιτομήν των βρεφών, των ναών την απώλειαν Καναν. (Pinto) 347.

περιτόμημαν το· *πορτόμημα*, Πεντ. Έξ. IV 26.

Από τον αόρ. του *περιτομώ* και την κατάλ. *-μα*. Για τον τ. βλ. Hesseling [Πεντ. σ. XXVIII].

Η περιτετμημένη ακροποσθία: *Αυτείνη* (ενν. *η θυγατέρα του Φαραώ*) *τον παρέλαβεν υιόν ηγαπημένον,*| *και με παράταξες πολλές τον είχε βλεπημένον,*| *κι από το περιτόμημαν εβρόπουλον εφάνη* (ενν. *ο Μωσής*) Χούμνου, Κοσμογ. 2053.

περιτομώ, Χούμνου, Κοσμογ. 952, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 122[25], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 317· *πορτομώ*, Πεντ. Γέν. XVII 10, 11, 12, 14, 23, 25 (έκδ. *εμορτομήθην*· διορθώσ.), 26, 27, XXXIV 15, 24, Έξ. XII 44, Λευιτ. XII 3, Δευτ. XXX 6. — Βλ. και *περιτέμνω*.

Από το *περιτέμνω* αναλογ. προς τα ρ. σε *-τομώ* (<θ. *τομ-* του *τέμνω*). Για τον τ. βλ. Hesseling [Πεντ. σ. XXVIII]. Η λ. στο Somav. (λ. *περιτέμνω*).

(Ενεργ. και μέσ.) κάνω περιτομή: *κι εγιάγειρε* (ενν. *ο Αβραάμ*) *στο σπίτιν του να τον περιτομήσει*| *τον Ισμαήλ και αρσενικούς ένα να μην αφήσει* Χούμνου, Κοσμογ. 953· *ο Αβραάμ υιός ενενήντα εννέα χρόνω όντεν εποοτομήθην τη σάρκα της ακροβυστιάς του* Πεντ. Γέν. XVII 24· *ο Θεός ... έδωκέν του* (ενν. *του Αβραάμ*) *διαθήκην για να περιτομάται* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 62[v]· (με σύστ. αντικ.): *πορτομημό να πορτομηθεί γέννημα του σπιτιού σου και αγορά ασημιού σου* Πεντ. Γέν. XVII 13· (μεταφ.): *να πορτομήσετε την ακροβυστιά της καρδιάς σας και τον κούπρινά σας μη σκληρύνετε πλια* Πεντ. Δευτ. X 16.

περιτοπλέας, επίρρ., Πηγά, Χρυσοπ. 57 (16), 232 (5)· *περιτοπλείας*, Πηγά, Χρυσοπ. 283 (18)· *περιτοπλιά*, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 11· *περιτοπλιάς*, Πηγά, Χρυσοπ. 51 (6), 59 (19), 156 (24), 254 (10), (11), 338 (15), Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4834, Πανώρ. Β' 12, Γ' 19, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 461, Β' 414, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Δ' 34, Κατζ. Α' 89, Γ' 301, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 35[30], 79[15-16], Πιστ. βοσκ. I 2, 38, 4, 236, Στάθ. (Martini) Α' 117, Β' 92, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 735, Β' 221, Γ' 381, Φορτουν. (Vinc.) Α' 232, Β' 137, Ιντ. β' 37, Γ' 414, 593, Δ' 257, Λεηλ. Παροικ. 242.

Από συμφ. των επιρρ. *περίτου* (βλ. ά.) και *πλέα* ή από το επίθ. *περιττός* και το επίρρ. *πλέα* (Georgac., Glotta 31, 1951, 234), αναλογ. με τα επιρρ. σε *-ς*. Ο τ. *περιτοπλιάς* (από συνίζ.) σε έγγρ. του 16. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 252) και του 17. αι. (Μαυρομάτης, ό.π., Vincent Α., Θησαυρ. 4, 1967, 64), στον Κατσαΐτ., Ιφ. Γ' 597 και σήμ. στο κρητ. ιδίωμ (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *περιττοπλιάς*).

α) Κυρίως, ιδιαιτέρως, προπαντός: *η γενεά η κάκιστος, ...,*| *πραματευτάδων και αλλών δίδει πολλήν ζημίαν,*| *περιτοπλέας εκεινών που παν στην Βαρβαρίαν* Αχέλ. 110· *Την παίδα δίδουν τα παιδιά, γιαύτος παιδιά τα λέσι·*| *περιτοπλιάς τα θηλυκά* Πανώρ. Δ' 106· *τα λόγια ...*| *... κινούσι*| *στον πόθο πλια παρά ποτέ, περιτοπλιάς 'πωμένα*| *να 'ναι με τέχνη κι όμορφα περίσσα σοθεμένα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 329· (έναρθρ.): *Οι αποστόλοι εκλάψασι πρικιά, φαρμακεμένα,*| *το Γιούδα ετοιμάζασι κι*

ελέγα τ' ωχ, οΐμένα.| *Ο Πέτρος το περιτοπλιάς, αν ήτο μπορεμένο,*| *το Γιούδα ἐτρωγέν τονε σύψυχο το σφαμένο* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2954· **β)** επιπλέον, εκτός απ' αυτά: *Ξεκαθαρίζοντας* (ενν. *το σκρίτο*) *περιτοπλέας και να μπορεί ο λεγόμενος αφέντης Βεργίτσης και οι κλερονόμοι του 'ς κάθα καιρό να δίδου τα άνωθεν υπέρπυρα τα χίλια του λεγομένου αφέντη παπά* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 104[29]· *η κερά Εργίνα ... θέλοντας ... να δείξει την αγάπη οπού βαστά του άνωθεν παπά κυρ Γεώργη και να του πλερώσει εις μερτικόν τα πολλά όπλιγα οπού τση έχει και για πολλές χάρες ... από λόγου του και περιτοπλέας βάνοντας το θάνατον εις το νουν τση ... ήρθεν ... και επαρακάλεσέ με να γράψω πως ... χαρίζει του άνωθεν παπά κυρ Γεώργη ...* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 178[5]· **γ)** (με επίθ.) ακόμη περισσότερο, πάρα πολύ: *Τελειότερος είναι εκείνος ο λόγος, ο οποίος συντίθεται και γίνεται ένας από πολλούς και περιτοπλιά τέλειος* Πηγά, Χρυσοπ. 313 (2)· *Μα βλέπεις με πως βρίσκομαι με γερατειά περίσσα*| *ανήμπορος περιτοπλιάς και πρικαμένος ίσα* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 170.

περιτοπλέον, επίρρ., Περί γέρ. (Δαν.) 169· *περιτοπλέο,* Αχέλ. 1032· *περιτοπλιό,* Ιμπ. (Legr.) 309. — Βλ. και *περιτοπλέας.*

Από συμφ. των επιρρ. *περίτου* και *πλέον.*

Κυρίως, ιδιαιτέρως, προπαντός: *Μα τ' άλλο χριος περιτοπλιό με σφίγγει της φιλιάς σου*| *να θέλω να παρηγορώ, ποθώντα την υγειά σου* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 11· *Άρχοντες πλούσιοι και πτωχοί, ...,*| *... οπόχετε ύπανδρες θυγατέρες,*| *περιτοπλέον οι κορασίες που θε να πανδρευτείτε,*| *γροικήσετε τα λόγια μου* Περί γέρ. (Δαν.) 3.

περιτοπλιά, περιτοπλιάς, επίρρ., βλ. *περιτοπλέας.*

περιτοπλιό, επίρρ., βλ. *περιτοπλέον.*

περίτου, επίρρ., Ασσίζ. 7[21-22], 8[17], 37[26], 41[4,5], 55[1-2], 60[11], 78[2], 104[2], 109[31], 144[7], 148[19], 150[5], 152[24], 154[26], 158[2], 171[20], 310[9,10], 324[29], 325[3], 334[11], 342[22], 360[11], 386[5], 476[5-6], Μαχ. 42[12], 258[2], 436[21,25], 488[28], 490[35], 556[18,20], 626[34], 642[13], Βουστρ. (Κεχ.) 12[16], 24[9-10], 88[7], χφ Β 285[13], Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73, 75 τρις, 80, 81, 86, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) V 779, 1406, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 628, Ανων., Ιστ. σημ. ρμ', Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 67, 361, Κυπρ. ερωτ. 29[3], 92[32,37], 93[18], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4530, Κανον. διατ. Α 351, Β 433, Παλαμήδ., Βοηβ. 544, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 38, κ.α.

Κατά Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 138 από *υπέρ τι> υπέρ το> περίτο> περίτου·* για ετυμ. από το *περιττός, -ώς* ή από έκφρ. *εκ περιττού* βλ. Χατζ., Διασπ. 521, Georgac. Glotta 31, 1951, 228 (για την απλοποίηση του διπλού ττ βλ. Χατζ., ό.π., Georgac., ό.π., 234). Τ. *πιρίτου (πιρίττου)* σήμ. στη Μακεδονία (Andr., Lex., λ. *περιττός*) και *πουρούτου* σε δημ. τραγ. της Ρόδου (Παπαχριστοδούλου, Λαογρ. 19, 1960-61, 144). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 88, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 504, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ. (-ττ-), Καρανικόλας Αλ., Συμ. 3, 86, Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ. (-ττ-)).

1) Περισσότερο (σε ποσότητα, ένταση): *σκορπίζοντα, διαμοιράζοντα και διδόντα τες χάριτές του περίτου χαίρεται* (ενν. *ο Θεός*) *και αγάλλεται παρά εκείνον οπού τες περιλαμβάνει* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 445· *ο ρήγας δεν είχεν τινάν απού τον*

αγάπαν περίτου του αποστολέ Βουστρ. (Κεχ.) 36[14]· (για χρον. διάστημα): *τους νι' Χριστού ήλθεν άλλον θανατικόν όπου 'πάντησεν περίτου παρά α' χρόνον* Μαχ. 622[4]· (για έκταση σε χώρο): *αν γίνεται ... το εξωπέταστον να εμπαίνει εις τον στενόν το ρηγάτικον περίτου παρά το τρίτον του στενού ...* Ασσίζ. 203[15]· *όσον/ώσπου περίτου ... οτόσον/τόσον* = όσο περισσότερο ... τόσο: *Όσον περίτου, πόθε, με παθιάζεις| οτόσον πεθυμώ να σ' ακλουθήσω* Κυπρ. ερωτ. 38[1]· *Όντας σ' εμέν γυρίζουν* (ενν. τα *'μνοστα 'μμάτια*) *και θωρούμ με,| νιώθω κι άφτει καρδιά μου μαρτυρώντα| κι εκείνα νιώθουν κι αξανά βιγλούν με| κι ώσπου περίτου πάσκει πολεμώντα* (παραλ. 1 στ.) *τόσον εκείνα στέκω πεθυμώντα* Κυπρ. ερωτ. 6[12]· *όσα ... τόσον περίτου* = όσο ... τόσο περισσότερο: *όσα 'πό 'ξαυτόν της 'ξωμακρίζω| τόσον περίτου αξάφτω και βακρύζω* Κυπρ. ερωτ. 64[8]. **2α)** (Με επόμ. επίθ., μτχ. επίθ. ή επίρρ. θετ. βαθμού σχηματίζει περιφραστικό τ. του συγκρ. βαθμού· βλ. και Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 213) πιο: *καλλιότερον και περίτου αρεστόν του Θεού, ... το πάσα άνθρωπος θεοσεβής και φιλόχριστος να καθαρίζεται απατός του με πάσα αγαθοεργίαν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 503· *δεν έν' θαύμα, αν είσαι| αξαύτου μου περίτου αγαπημένη| παρά που 'σαι γλυκιά* Κυπρ. ερωτ. 87[16]· *εθέλησεν ο πάπας να μάθει περίτου καθαρά* Μαχ. 14[9]· (με επίθ. συγκρ. βαθμού για επίταση της σημασ. του): *είναι περίτου μεγαλύτερον το διλίτιν το γνωστικόν παρά το αισθητόν του κορμιού* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 80· **β)** (με άρθρο και επόμ. επίθ. θετ. βαθμού σχηματίζει περιφραστικό τύπο του υπερθ. βαθμού): *ήτον ο περίτου δυνατός και ομορφόττερος καβαλλάρης οπού ευρίσκετον εις την Κύπρον* Μαχ. 72[29]· *εποίκα ως γιον εκείνον οπού ένι εις ένα λιβάδιν μεγαλότατον εις το ποιον ένι διάφοροι και παράξενοι αθθοί και διαλέγει πάντα τες περίτου άξιες κορφές διά να ποίσει το στεφάνιν του* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πάνου) 73. **3)** Ως ουσ. (συν. με το άρθρο) **α)** η πλειονότητα, οι περισσότεροι: *το δίκαιον ... ορίζει ότι εκεί οπού οι περίτου συμπαύγουν εκείνο να ένι στερεωμένον* Ασσίζ. 176[26]· *εβουλεύσαν τον οι συγκριτικοί να συντύχη με τον ρήγα, και .. να ελευθερώσει τους λας τους περπεριάρηδες, όπου ήσαν ... περπεριάρηδες, οι περίτου του συγκρίτου και ούλον το αρχοντολόγιν* Μαχ. 140[17]· **β)** ο πληθ. ουδ.: *τα περίτου* = τα υπόλοιπα, τα επιπλέον: *Περί εκείνου οπού πουλεί το αμάχιν του εγγυητή του περίτου παρά του εχρώστεν, και πώς να στρέψει τα περίτου* Ασσίζ. 8[17-18]· **γ)** (με επιρρ. σημασ.) *τες περίτου* = τις περισσότερες φορές: *Ελάφιν τόσα γλήγορα στην στράταν| δεν τρέχει ...,* (παραλ. 3 στ.) *γιον φεύγουν ταύτης της ζωής οι χρόνοι.| Ω ψευδείς και προσωρινοί μας χρόνοι,| που τες περίτου λείβγιετε την στράταν* Κυπρ. ερωτ. 107[8]· **δ)** *το περίτου* (με επιρρ. σημασ.) = ο κυριότερος λόγος, κυρίως: *η βασίλισσα επήγεν μοναχή της εις τον καθέναν και επαρακάλεν το να τελειωθεί, ότι το περίτου τό ήλθεν, ήλθεν διά να το τελειώσει* Μαχ. 328[28]· **ε)** ? *ούλοι οι περίτου / ούλοι ή περίτου* = η πλειονότητα, οι περισσότεροι/όλοι ή οι περισσότεροι (βλ. Dawkins [Μαχ. σ. 261]· βλ. και Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 285 κριτ. υπ., 481]): *ο αφέντης μας ο ρήγας ... και ο αφέντης μας ο πρίντζης και ούλοι οι περίτου καβαλλάρηδες, δεν τους ακανεί;* Μαχ. 372[31]· *ούλοι ή περίτου ήτον αρμασμένοι και με παιδία* Βουστρ. (Κεχ.) χφ Μ 285[13]· **στ)** *διά περίτου* = για περισσότερα χρήματα: *εάν το σπίτιν πουληθεί διά περίτου παρά όσα ένι το χρείος, η αυλή ένι κρατημένη να περιλάβει τα περίτου και να τα στρέψει εκείνου ού εκείνης οπού ήσαν τα σπίτια* Ασσίζ. 289[31]. **4)** (Ως επίθ. με επόμ. ουσ.) περισσότερος, μεγαλύτερος: *διά περίτου στε-*

ρέωμαν στέλλω σου οκτώ καραβοκυρούς εις την συντροφιάν σου να τους κρατείς διά σιγουρτάν εις το κάτεργόν σου Μαχ. 502[29]· *Γροικώντα το κουμμούνιν της Βενετίας τα μαντάτα της Αλεξάνδρας, επικράνθησαν πολλά, διότι το περίτου διάφορος των πραματείων ήτον εκεί* Μαχ. 156[13]· (εδώ με άρθρο και ουσ. στον εν. = το μεγαλύτερο μέρος από): *Κυρά μου, ... να ηξεύρει η αφεντιά σου, ότι η περίτου τζούρμαν των καραβιών εθελήσα να σας θανατώσουν* Μαχ. 396[28]· (εδώ με β' όρο σύγκρισης): *περίτου παρά είκοσι ...| στον άδην έπεμπεν εχθρούς* Παλαμήδ., Βοηθ. 607· *αναμίκτησαν και εσυμπιάστησαν περίτου παρά γ' χιλιάδες άνδρες καβαλλάρηδες* Μαχ. 372[27].

Εκφρ. α) *ή περίτου ή παρ(α)κάτω* (βλ. και Χατζ., Διασπ. 521) = ή περισσότερο ή λιγότερο: *Ωδε λαλεί το δίκαιον εκείνον οπού δανείζει το εδικόν του ετέρου ανθρώπου, και όταν του το ζητήσει, εκείνος απολογάται του ή περίτου ή παρακάτω οπού του ζητά, και διά τούτο έρχεται εις την κρίσιν* Ασσίζ. 52[13]· **β)** *περίτου και περίτου* (βλ. και Λουκά, Γλωσσάρ. 369) = όλο και περισσότερο: *καθημερινόν περίτου και περίτου με βλέπουν και διαφεντεύγουν με να μεν έβγω αππώδε* Μαχ. 380[2].

περιτραλίζω.

Από την πρόθ. *περί* και το *τραλίζω*.

Τρομάζω κάπ. (Για τη σημασ. βλ. Eideneier [Προδρ. σ. 258]· βλ. όμως και Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 224]): *ει βούλει μερικώς να την περιτραλίσεις,| πιάσε ραβδίν, βάλε φωνήν, ρίψον το καμελαύχιν,| 'πόλυσον πέτραν κατ' αυτής ...,|*(παραλ. 3 στ.) *τους οφθαλμούς αγρίωσον ...,| ... βρύξον καθάπερ λέων* Προδρ. (Eideneier) I 164.

περιτρέπω.

Το αρχ. *περιτρέπω*.

1) Ανατρέπω, αναποδογυρίζω· (εδώ σε μεταφ.): *Τήρει σαυτού την δέσποιναν, βλέπε τον κυβερνήτην,| τον ηνίοχον εκ παντός όρα μη περιτρέψεις.| Δει γαρ φυλάττειν την ψυχήν ...| άτρωτον, απαράλλακτον* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 244. **2)** Μεταστρέφομαι, αλλάζω στάση ή πεποιθήσεις: *Αφότου φθάσει ο πειρασμός ...* (παραλ. 2 στ.) *Μη θροηθείς, μη σαλευθείς, μη νικηθείς, μη ενδώσεις,* (παραλ. 1 στ.), *μη το τυχόν περιτραπείς* Γλυκά, Στ. 334.

περιτρέφω· *περιτρέφεσαί* τα Λίβ. Esc. 2006 χφ, εσφαλμ. γρ. αντί *περιστρέφεσαι*· βλ. Λίβ Esc. 2006 κριτ. υπ· πβ. και Λίβ. Sc. 924 *αντιστρέφεσαί με*. — Βλ. και *περιστρέφω*.

περιτρέχω, Λόγ. παρηγ. L 255, Λόγ. παρηγ. O 518, Καλλίμ. 1214, Ιερακοσ. 472[27-28], Διγ. Z 2469, Βέλθ. 236, Λίβ. Sc. 1588, Λίβ. Esc. 2525, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 78, Φυσιολ. (Legr.) 1115, Φυσιολ. 360[8], Πηγά, Χρυσοπ. 65 (29), Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 38, Διγ. Άνδρ. 367[22].

Το αρχ. *περιτρέχω*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1)** Τρέχω γύρω από κ.: Καλλίμ. 1381· (σε προσωποπ. με υποκ. τη λ. *ήλιος*): *Ως κύκλωψ φοβερός στο μέτωπό 'χει* (ενν. *ο ουρανός*)| *έναν μεγάλον οφθαλμόν που τριγυρίζει* (ενν. ο ήλιος)| *με σπούδα, και τον κόσμον περιτρέχει* Σουμμ., Παστ.

φίδ. Χορ. γ' [54]. **2)** Τρέχω γύρω από κάπ., περικυκλώνω κάπ.: Βελλερ., Επιστ. 62. **3)** (Μεταφ.) **α)** (προκ. για συμφορά, θάνατο ή γενικ. δυσάρεστα γεγονότα) κυνηγώ, κατατρέχω: *Ογιά καμπόση 'πόθεσιν, οπού τον περιτρέχει* (ενν. *τον Απολλώνιο*),| *τον έκαμεν ωσάν θωρείς κι εις θάνατον τον έχει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1483]· *Ξυπνήσατε, μη κοιμάσθε τον θάνατον του ύπνου. Ο θάνατος μας περιτρέχει* Πηγά, Χρυσοπ. 230 (63)· *ο Τούρκος τ' άνομο σκυλί τρομάραν έχει τόση* (παραλ. 1 στ.) *γιατί θυμάται τα παλιά, και τρέμει και φοβάται,| και ακόμη τά 'παθε στη γη και εις πέλαγος θρηνάται,| και τονε περιτρέχουσι* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 103· (προκ. για κίνδυνο) απειλώ: *Μα πε μου, κορασίδα μου, τάχα να το κατέχεις| τ' αγγελικό σου το κορμί είντα το περιτρέχει;* Κατζ. Β' 186· *Η μάνα η κακορίζικη κοιμάται, δεν κατέχει| ειδέ γροικά η βαριόμοιρη είντα την περιτρέχει* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 70· **β)** (προκ. για έντονο συναίσθημα) κυριεύω, καταλαμβάνω: *βλέπω την την καρδίαν σου φόβος την περιτρέχει,| και της θαλάσσης το κακόν ανιστορεί η ψυχή σου* Λίβ. (Esc.) 3003· **γ)** (προκ. για βάσανα) ζω μια δύσκολη κατάσταση, υποφέρω: *να ειπείς να με αφηγήθησαι το τις και πόθεν είσαι,| τι κακοπάθιον κατάστασιν το περιτρέχεις,| τά είδες και τά ήκουσες όλα αφηγήσου με τα* Λίβ. Ν 3071. **δ)** (προκ. για την αμαρτία) πολιορκώ: *η κακία έχει τα της κακίας πνεύματα, οπού πασαένα και πολλά μαζί περιτρέχουσι τον άνθρωπον τον έρημον και τον σπουδάζουσι ή εις ένα ή εις άλλον πάθος* Πηγά, Χρυσοπ. 306 (4). **4)** Διατρέχω, διασχίζω: *συ περιτρέχεις τας οδούς γυμνός με τα τσαρούκια* Προδρ. (Eideneier) IV 76 χφ H κριτ. υπ.· *Περιπατών ωδύρετο, πονών επεριπάτει,| στενάζων και μετά κλαθμού περίτρεχεν την χώραν* Καλλίμ. 1468· *Εφάνη με ότι μόνος μου περίτρεχα λιβάδιν* Λίβ. (Lamb.) Ν 190· (σε μεταφ.): *τον δρόμον τους επήγαιναν μετά χαράς μεγάλης·| και πώς επερετρέχαμεν της ευμοστίας τον δρόμον* Λίβ. Esc. 3927. **5)** Συντροφεύω κάπ., κρατώ συντροφιά σε κάπ.: *Ευθύς απ' ώδ' εκίνησεν ο ξένος και απ' εκείθεν.| Σκιάς ανθρώπων έβλεπε και να τον περιτρέχουν. Είχεν εκείνα κουφισμόν ο ξένος εις τον δρόμον* Λόγ. παρηγ. L 222. **6)** Περιεργάζομαι: *Η δέσποινα περιπατεί περί τον κήπον μόνη| και περιτρέχει τα φυτά, παραβιβάζει τάχα* Καλλίμ. 2038.

Β' Αμτβ. **1α)** Τρέχω, βαδίζω γρήγορα: *επορεύοντο μετά σπουδής τον δρόμον,| αλλήλους τους ηναγκάζοντο ταχύ να περιτρέχουν| ουδένας των ην ράθυμος, ουδένας εκοιμήθην* Διγ. Α 994· **β)** φθάνω κάπου τρέχοντας: *Κακείσε παραγίνεται επί την Καρθαγένη,| ένθα και περιέδραμον Άραβες συναγμένοι| πλήθος εις τον αιγιαλόν, μετά πολλήν μανίαν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 346. **2)** (Προκ. για μάχη) καταδιώκω κινούμενος προς όλες τις κατευθύνσεις, κυνηγώ από παντού: *έφριξαν οι βάρβαροι του βασιλέως την ανδρείαν πώς επροπήδα πάντα εις τας μάχας και εδίωκε και περιέτρεχε και επλευροκόπα* Χρονογρ. (Λαμψ.) 233. **3)** Διατρέχω, διασχίζω: *Εις τα βουνά επερίτρεχα ...| και εθεώρουν ... τας στενάς κλεισούρας,| ...τους λέοντας απέσω εις το καλάμιν| και τους ελάφους ... απέσω εις το άλσος* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1366. **4)** (Προκ. για αίμα) ρέω, κυλώ: *εάν γαρ ... αίμα πίη, περιθρέξεται τούτο ένδοθεν* Ιερακοσ. 422[7].

περιτριγυρίζω, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) II 61, Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. 458, Διγ. Ανδρ. 327[16], 391[14-15], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 161, Χριστ. διδασκ. 44, 467, Διγ. Ο 394 Μπερτολδίνος 94· περιτρογυρίζω, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 85[v].

Από την πρόθ. *περί* και το *τριγυρίζω*. Η λ. στο Meursius και σήμ.· βλ. και LBG.

I. Ενεργ. **A'** Μτβ. **1)** Περιβάλλω κ., περιφράσσω· (εδώ) οχυρώνω: *θέλει κτισθεί η χώρα του Κυρίου, από τους πύργους του Αναμεήλ ως την πόρταν της γωνίας ... και θέλει περιτριγυρισθεί τριγύρου από διαλεγμένες πέτρες* Χριστ. διδασκ. 118· (πρβ. για φυσική οχύρωση): *γύρωθεν δε* (ενν. του φρουρίου) *ομαλαί αι πέτραι και απίαστοι διά των χειρών. Περιτριγυρίζει δε ταύτας ο Αξιός ποταμός ο νυν Βαρδάριος λεγόμενος βαθύς και απάτητος* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 666, κριτ. υπ.). **2α)** Περιβάλλω κάπ., περιστοιχίζω: *Η κόρη από τον φόβον της εσκώθηκεν απάνω| και τρέχουσιν απάνω της όλες αι βάες τότε,| αρχοντοπούλες έρχονται, την περιτριγυρίζουν,| και διηγείται τ' όνειρον το φοβερόν εκείνο* Διγ. Ζ 224· (μεταφ.): *Περιτριγυριζόμενος με τους πόνους του Άδου, αναγκάζετον με ταλαίπωρον και οικτρόν θάνατον να εξεψυχήσει* Διαθ. Νίκωνος 260· **β)** περικυκλώνω: *με επεριτριγυρίσασι πολλά σκυλία* Χριστ. διδασκ. 87· *Ας αφήσω τα πολλά λόγια και να σας ενθυμίσω εκείνο, οπού έγινεν τώρα γλήγορα εις το Μυλοκοπίδιν, ωσάν μας επεριτριγύρισαν οι Ρωμαίοι* Διγ. Άνδρ. 334[14-15]. **3)** Περιφέρομαι, τριγυρίζω: *ο πατριάρχης ... επαρακάλει την δέσποιναν Θεοτόκον και σηκώνει και την αγίαν της εικόνα και περιτριγυρίζει τα τείχια παρακαλώντας την χάριν της ... να μην δύνεται ... να σιμώσει κανείς πολέμιος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 399· *Αμή ωσάν επεριτριγυρίσασιν* (ενν. όλοι) *όλα τα όρη και τες στράτες και φαράγγια απορπάτηκτα, τον ευρίσκουσι μέσα εις ένα οργυάκι Βενετσάς*, Δαμασκ. Βαρλαάμ 147[25]. **B'** (Αμτβ.) **α)** Περιφέρομαι, τριγυρνάω: *εις κάμπους και εις τα χωριά να περιτριγυρίζουν| και έως άνοιξιν καιρού πάλιν να πολεμίζουν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 697· *ο δε νέος επεριτριγύριζεν εκεί κοντά και ερώτα ως τάχατες δεν ηξεύρει τίποτες και έλεγεν· «Τάχατες ετούτο είναι το εύμορφον οσπίτιον του στρατηγού ...»* Διγ. Άνδρ. 351· **β)** γυρίζω άσκοπα στους δρόμους: *να μην κάθονται αργοί* (ενν. οι ζητιάνοι) *και έξω από την πρέπουσαν αυτών υπηρεσίαν, να περιτριγυρίζουν και να αργούν ματαίως* Zygomalas, Synopsis 293 Υ 7.

II. (Μέσ., αμτβ.) (μεταφ.) ετοιμάζομαι για μάχη, αρματώνομαι: *ας καβαλλικεύσωμεν και ας περιτριγυρισθούμεν και ας υπάμεν εις τον τόπον εκείνον, οπού είδες το όνειρον* Διγ. Άνδρ. 330[9-10]· *Εγώ ωσάν τον είδα ότι έπεσεν, ελάλησά τον και είπα τον· «Σηκώσου επάνω και μην πέφτεις. Διότις εγώ δεν θέλω να κείτεσαι και να σε κρούω. Αμή σηκώσου γλήγορα και περιτριγυρίσου αν θέλεις και έλα»* Διγ. Άνδρ. 382[28].

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = που περιβάλλει, που περικυκλώνει κ.: *Οι δε της πόλεως ταύτης κάτοικοι ... τον του κάστρου περιτριγυριζόμενον ποταμόν διαπεράσαντες ... ταις του βασιλέως συμπλέκονται τάξεσι τη ταχύτητι των ίππων θαρρούντες αυτών* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 59· *διά το να είναι περιτριγυρισμένη* (ενν. αυτή η χώρα) *με την θάλασσαν ... εστάθη και επολέμησε και δεν την επάτησαν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 429.

περιτριγύρισμα το.

Από τον αόρ. του *περιτριγυρίζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

(Εδώ) κυκλική κίνηση, περιστροφή: *αγαθόν ουν έδοξε τούτο τοις συνιούσι κομψοίς επεισόδιον, και τούτων μάλιστα οί περικεχήνασιν ουρανόν, τα δ' εν ποσί μόλις έχουσι διοράν, και διά των ιππείων περιτριγυρισμάτων και συχνών περιελιγμάτων*

μακραίωνα περιτελλομένην ζωήν τω αυτοκράτορι απεφοίβαζον Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 69, κριτ. υπ.).

περιτριγυριστής ο.

Από την πρόθ. *περί* και το ουσ. *τριγυριστής* (Somav.). Η λ. στο Βλάχ.

(Εκκλ.) διορισμένος ιερωμένος μιας εκκλησιαστικής περιφέρειας, που είχε καθήκον να ταξιδεύει στην περιοχή της δικαιοδοσίας του και να επιβλέπει τους λειτουργούς της εκκλησίας και την τήρηση των εκκλησιαστικών κανόνων: *θέλει είσται εις την εξουσίαν της κάθε συναθροίσεως να μακρύνει τον καιρόν της υπερεσίας ετούτων των περιτριγυριστάδων όσον και αν θέλει της φανεί, έξω αν ετούτοι διά υπόθεσές τους προβάλλουσι και ζητήσουν να παύσουν τας υπηρεσίας τους* Χριστ. διδασκ. 481.

περιτρογυρίζω, βλ. *περιτριγυρίζω.*

περιττεύω, βλ. *περισσεύω.*

περιττολογία η, βλ. *περισσολογία.*

περιττός, επίθ., Διήγ. Αλ. G 289[9]. — Βλ. και *περισσός.*

Το αρχ. επίθ. *περιττός.* Η λ. και σήμ.

1) Εξαιρετικός, αξιοθαύμαστος: Κορων., Μπούας 96. **2)** Ανώφελος, μάταιος: Λεξ. ΙΙ 10.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = αυτά που δεν ωφελούν, τα άχρηστα: *φαγών* (ενν. *ο ιέραξ*) *τούτο ωφεληθήσεσθαι ..., ώστε ... τα περιττά και μοχθηρά αποσκευάσασθαι* Ιερακοσ. 501[30]· *έα λοιπόν τα περιττά και δεύτε ας στραφώμεν* Βέλθ. 184.

Το ουδ. ως επίρρ. = ανώφελα, μάταια: *σταγόνα γαρ και μάργαρον ... | ..., και τ' άλλα τα τοιαύτα | μικράς εικόνος, θαύματος πολλού και παμμεγίστου, | πάντα δοκεί μοι περιττόν παρεισκυκλείν τω Λόγω* Γλυκά, Αναγ. 121.

περίττωμα το.

Το αρχ. ουσ. *περίττωμα.* Η λ. και σήμ.

(Εδώ) έκκριμα το οποίο αποτελεί σύμπτωμα της κόρυζας (βλ. λ.): *γνωρίζεται δε* (ενν. *η κόρυζα*) *και από της γλώττης* (ενν. *του ιέρακος*) *περίττωμα ποιούσης υποκάτωθεν μέλαν* Ιερακοσ. 409[25].

περιτυλίσσω.

Το μτγν. *περιτυλίσσω.* Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, λ. *περιτυλίγω*).

Τυλίγω κ. ολόγυρα: *Σάτορ, αρέπο, τένετ, όπερα, ρότας. Τας άνω πέντε λέξεις γράψε εις καθαρόν χαρτί τρις· και, αφού περιτυλίξει το χαρτάκι με ψωμί, ας φάγει ο ασθενής το πρωί, το μεσημέρι και το βράδυ από εν* Σταφ., Ιατροσ. 20[1]· *σακία τούτους* (ενν. *τον Ανεμάν και τον συν αυτώ*) *ενδύσαντες και εις τας κεφαλάς αυτών αντί στεφάνων έντερα βοών και προβάτων περιτυλίξαντες ..., Βαρδαριώται έμπροσθεν αυτών περιπατούντες τραγώδιον γελοίον ετραγώδουν* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 235· (μεταφ.): *Είδες εψές τον άγουρον αυτόν τόν εφοβήθης,* (παραλ. 1 στ.) *πώς τον επερτύλιξα με κόλπον κονδαρίου;* Αχιλλ. (Smith) O 683.

περιτυχαίνω.

Από το αρχ. *περιτυγχάνω.*

Συναντώ: *Ήκουσες το ευαγγέλιον που λέγει ότι εκατέβη| άνθρωπος εξ Ιερουσαλήμ εις την Ιεριχών να σέβει| και περιέτυχεν ληστάς· αυτοί 'ταν εις τον δρόμον* Προσκυν. Ιβ. 845 970.

περιφανεύω, βλ. *περηφανεύω.*

περιφανής, επίθ, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 363, Παράφρ. Μανασσ. 278, Διγ. (Trapp) Gr. 1667, 2118, 2996, Διγ. A 4150, Διγ. Z 1306, 2523, 3223, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1783, Βίος Αλ. 2761, 3996, Δούκ. 259[11], Αξαγ., Κάρολ. E' 563, Χρον. 309, Zygomalas, Synopsis 201 I 3, 268 Π 59, Βελλερ., Επιστ. 53, 54, 62.

Το αρχ. επίθ. *περιφανής.* Η λ. και σήμ.

1α) Περίφημος, διακεκριμένος, ξακουστός: *νίκη λαμπρά, περιφανής, ασύγκριτος, τιμία* Γλυκά, Στ. Β' 267· *Ο Μακεδόνων βασιλεύς Αλέξανδρος εκείνος,* (παραλ. 3 στ.) *παντί τω κόσμῳ γέγονε περιφανής και μέγας* Βίος Αλ. 9· *ούτως υπερισχύσαντες οι Αγαρηνοί εισήλθον ανά πάσαν την ποτέ μεν περιφανή, δυστυχεστάτην δε έκτοτε πόλιν του Κωνσταντίνου* Ιστ. πολιτ. 20[14]· **β)** (προκ. για καταγωγή) από ανώτερη κοινωνική τάξη, ευγενής: *«Εμοί μεν γένος υψηλόν, περιφανές υπάρχει,| όνομα δε μοι Βέλθανδρος ...»* Βέλθ. 755. **2)** Θαυμάσιος, μεγαλοπρεπής: *Ενδεδυμένος δ' ην αυτός πολλές στολές βαρβάρων,* (παραλ. 2 στ.), *ανήρ μεσήλιξ ένδοξος, περιφανής την όψιν,| φορών διάδημα φαιδρόν εκ λίθων πολυτίμων* Βίος Αλ. 3410.

περιφανίζω, βλ. *περηφανίζω.*

περιφέρεια η· Κώδ. Πάτμου I 10.

Το αρχ. ουσ. *περιφέρεια.* Η λ. και σήμ.

1) (Μαθημ.) **α)** η κλειστή καμπύλη γραμμή που ορίζει την επιφάνεια ενός κύκλου, περιφέρεια κύκλου: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 125· **β)** περιφέρεια ενός σώματος, περίμετρος: *Κρέμανται και από την στέγην της μέσης εκκλησίας ... πολυέλαιοι πέντε· από τους οποίους ο ένας είναι πολλά μεγάλος ..., ώστε οπού ο κύκλος της περιφερείας του γεμίζει σχεδόν το πλάτος της εκκλησίας* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 160. **2)** Εξωτερική επιφάνεια σφαιρικού σώματος: *Ο δε λίθος* (ενν. ο ευτόκιος) *κατά το κάρυον έχει την περιφέρειαν. Εάν θέλεις αυτόν κινήσαι, άλλος λίθος ένδον αυτού σαλεύεται, ώσπερ κώδων κρούων και ηχών* Φυσιολ. 352[28]. **3)** Πλαίσιο εικόνας, κορνίζα (πβ. και *περιφέρειον*): *ετέρα εικών η υπεραγία Θεοτόκος έχουσα περιφέρειαν* Κώδ. Πάτμου I 8· *ετέρα εικών ο άγιος Νικόλαος σαρούτι μετά περιφερείας* Κώδ. Πάτμου I 9.

περιφέρειον το, Κώδ. Πάτμου I 4.

Από το ουσ. *περιφέρεια* (Georgac., Glotta 31, 1951, 203-204) με αλλαγή γένους. Ο πληθ. στο TLG, σε έγγρ. του 11. (Act. Ivir. II 47[21, 31]) και του 12. αι. (Act. Saint-Pantél. 7[19, 21, 51, 55]) και στον Κουμαν., Συναγ. (γρ. *περιφέρια*). Η λ. σε χφ του 13.-14. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 8, 1910, 47)· βλ. και LBG (*περιφέριον*).

α) Πλαίσιο εικόνας, κορνίζα: *Ο δε βασιλεύς ... ποιήσας περιφέρειον κατεκόσμη-*

σεν αυτήν (ενν. την εικόνα της Θεοτόκου) *χρυσίῳ δοκίμῳ ωραΐσας καλώς* Διήγ. αναιρεθ. 84[74] (στον πληθ.): *ετέρα εικών ο άγιος Δημήτριος μετά περιφερείων και στεφάνου αργυρών και χρυσωμένων* Κώδ. Πάτμου Ι 8· *εικών ετέρα σίγνον η αγία Θεοτόκος μετά περιφερείων εχόντων εικονίσματα και στεφάνια βρεφοκρατούσα* Κώδ. Πάτμου Ι 12· **β)** πλαίσιο αρχιτεκτονικού μέλους: *Τον δε άμβωνα και την σολέαν... εποίησεν* (ενν. *ο βασιλεύς*)*... διά λίθων και κιόνων αργυρενδύτων και στηθαίων αργυρών και βήλων και περιφερείων αργυρών μετά και της σολέας* Hagia Sophia α 467[1].

περιφερής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *περιφερής*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Κυκλικός, στρογγυλός: Ιερακοσ. 496[1].

περιφέριον το, βλ. *περιφέρειον*.

περιφέρω.

Το αρχ. *περιφέρω*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1α)** Μεταφέρω γύρω γύρω, συν. διαγράφοντας κυκλική τροχιά· (σε μεταφ., προκ. για τον τροχό την τύχης): *Επεί το μοιρογράφημα και τον τροχόν της τύχης| ουδείς απέφυγεν ποτέ, καν και πολλά μοχθήσει,| ιδού και σε το τρόχωμαν της τύχης περιφέρει| και καταβάζει προς αυτάς τας του θανάτου πύλας* Καλλίμ. 252· **β)** (εδώ μεταφ., με σύστ. αντικ.) αλλάζω, μεταβάλλω: *Και μετ' αυτής της μηχανής και μετ' αυτού του τρόπου| αναγνωρίσωμεν ημείς, καν και δοκή τη Τύχη,| —των γαρ πραγμάτων την φοράν η Τύχη περιφέρει—| εγώ γνωρίσω παρευθύς, την κόρην περιλάβω* Καλλίμ. 1730. **2)** Περικυκλώνω κάπ.: *Αλλ' ας προκαρτερέψομεν και τότε ας τον ιδούμε* (ενν. *τον Διγενήν*)*| και να τον περιφέρομε, και ου μη καβαλικεύσει·| ειδέ καθίσει εις άλογον, απιλογίαν μας κάμνει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1516.

ΙΙ. (Μέσ.) τριγυρίζω, περιδιαβάζω: *έστι δε και πτερύγιον του ναού τεταμένον| εν δεξιοίς και πρόκειται καμαροσυσταμένον·| και υποκάτωθεν αυτού καμάρας οκτώ βλέπεις,| ένθα περιφερόμενος την σην καρδίαν τέρπεις* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1118.

περιφημισμένος, μτχ. επίθ., Διγ. Ζ 2230, 4417· *περιφουμισμένος,* Ιστ. Βλαχ. 506.

Η μτχ. παρκ. του *περιφημίζω* (6. αι., L-S) ως επίθ. Ο τ. σε δημ. κυπρ. τραγ. του 19. αι. (Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. Β 27[3]). Η λ. στο Χρον. Γαλαξ. (Αναγν.) 25, 56 και σε κείμ. του 18. αι. (Βασιλείου, Ελλην. 35, 1984, 111 στ. 24).

Περίφημος, ξακουστός, ονομαστός: *ο Διγενής ο εξάκουστος και περιφημισμένος* Διγ. Ο 1674· *Ναόν του Παντοκράτορος τον περιφουμισμένον| τώρα τον βλέπω έρημον και καταφρονεμένον* Ιστ. Βλαχ. 2427.

περιφήμιστος, επίθ.· *περιφούμισθος,* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 22[19-20]· *περιφούμιστος,* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 201[5], Διήγ. Αλ. F (Lolos) 198[16].

Από το *περιφημίζω* (6.αι., L-S). Η λ. στον Ψευδο-Καλλισθένη (L-S) και στο Κουμαν., Συναγ. (λ. *περιφήμιστα βασίλεια*).

Περίφημος, ξακουστός, φημισμένος: *Ηράκλειε βασιλέα, με την βασίλισσαν την ωραιοτάτην και περιφήμιστον εις όλον τον κόσμον* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 23[17]· *εχάλασαν* (ενν. *οι Έλληνες*) *την περιφούμιστον Τρωάδα διά μίας γυναικός την ωραιότητα* Διήγ. Αλ. V 57.

περίφημος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 308, Διγ. Ζ 532, 3562, Ερμον. Η 373, Βίος Αλ. 3135, Λίβ. Sc. 3173, Λίβ. N 3755, Θρ. πατρ. M 69, Μαχ. 30[2], 592[21], Ριμ. Βελ. ρ (Bak.-v. Gem.) 415, Έκθ. χρον. 5[3], Σκλάβ. 46, Κορων., Μπούας 34, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1010, Διγ. Άνδρ. 397[15], Πτωχολ. Α 26, 222, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1086], Ροδινός (Βαλ.) 207, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 271, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 232[13], 560[26], κ.α.· *περίφουμος*, Χρον. Τόκκων 2129, 3138, 3327, Αλεξ.[2] 54, 1456, 1472, 1476· αιτιατ. εν. θηλ. *πέρφημη*.

Το αρχ. επίθ. *περίφημος*. Η αιτιατ. εν. θηλ. *πέρφημη* από μετρ. αν. Η λ. και σήμ.

α) Φημισμένος, ξακουστός, ονομαστός: Έκθ. χρον. 14[26], Διγ. Άνδρ. 405[34], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 564[20]· *ηπήρασιν την χώραν | εκείνην την περίφουμην, την θαυμαστήν Γλαρέντζα* Χρον. Τόκκων 579· *Λιβίστρου ... βασιλέως | της περιφήμης και λαμπράς της γης Αργυροκάστρου* Λίβ. Esc. 4327· *Του Κέφαλου οι χάριτες και τουτουνού* (ενν. *του Οδυσσέα*) *αντάμα | ξάκουστη την πατρίδα τους και πέρφημη την κάμα* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 20· φρ. *ακού(γ)ομαι περίφημος* = αποκτώ μεγάλη φήμη, γίνομαι ξακουστός (πβ. *ακούω* 4): *Και τιμήθηκεν ο γέρος | και περίφημος ακούσθη* Πτωχολ. Α 177· **β)** θαυμάσιος, εξαιρετικός: *τούτος γουν* (ενν. *ο Ερκούλιος*) *με την γνώσιν του, με τους καλούς του λόγους | φουσσάτον εξεκίνησε περίφημον Ελλήνων* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 758· *ωσάν καλός υιός εκήδευσεν τον πατέρα του και διά την αγάπην του επαρέλαβεν την μητέρα του εις το περίφημον του οσπίτιον* Διγ. Άνδρ. 402[8].

περιφλεγμονία η, βλ. *περιπνευμονία*.

περίφοβος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *περίφοβος*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

Που διακατέχεται από μεγάλο φόβο, περιδεής, έντρομος: Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 73, 801.

Το ουδ. ως ουσ. = πολύ μεγάλος φόβος, τρόμος: *η διόλου μνήμη της φυγής, ην εν τη ψυχή αυτού είχε* (ενν. *ο Αλέξιος*), *και το του στρατού περίφοβον και το μηδέν αυτώ υπέρ των Ρωμαίων κινδυνεύσαι προαιρούμενον το τι πρέπον ην ποιήσαι αυτόν εσκότιζε* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 156.

περιφοβούμαι.

Από την πρόθ. *περί* και το *φοβούμαι*. Το ενεργ. τον 9. αι. (L-S, λ. *περιφοβέω*). Η λ. στο Steph., Θησ., λ. *περιφοβέομαι* και στο Κουμαν., Συναγ., λ. *περιφοβείσθαι*.

Φοβούμαι πάρα πολύ, τρομάζω: *Εκείνος ως τον ηύρηκεν* (ενν. *τον Χρόνον*) *τέτοιον αρματωμένον, | φόβος πολύς εσέβηκεν απέσω εις την ψυχήν του* (παραλ. 2 στ.). *Και πρώτον μεν ως άνθρωπος τάχα περιεφοβείτο | και εις δάσος περιεσκέπτετο να κρυβηθεί απ' εκείνον* Λόγ. παρηγ. Ο 61.

περιφούμισθος, επίθ., βλ. *περιφήμιστος*.

περιφουμισμένος, μτχ. επίθ., βλ. *περιφημισμένος*.

περιφούμιστος, επίθ., βλ. *περιφήμιστος*.

περίφουμος, επίθ., βλ. *περίφημος*.

περιφραγή η.

Από θ. *περιφραγ-* (<*περιφράσσω*) και την κατάλ. *-ή*. Η λ. και στα Γεωπονικά (L-S) και στον Αρμεν., Εξάβ. Β' 4[24]. Βλ. και LBG, TLG.

α) Περίφραξη, περίφραγμα (φράκτης, τοίχος, μάνδρα κτλ.): *Αι δε περιφραγαί, ήγουν των αμπελίων και των περιβολίων οι φραγές και οι ξένοι τόποι, ..., και από τας αυλάς των γειτόνων, τα εξάερα λεγόμενα, έξι και μόνον ποδάρια οι κτίζοντες να μακρύνουσιν* Zygomalas, Synopsis 211 K 35· **β)** (κυκλική) περίμετρος, στεφάνη: *στεφανοειδή κύκλον ποιήσας από χόρτου όσον περιφραγήν τροχού αμάξης, θες τα σκυλάκια μέσον του κύκλου* Κυνοσ. 588[13].

περίφραγμα το, Κορων., Μπούας 96.

Το αρχ. ουσ. *περίφραγμα* (4. αι., TLG). Τ. *περίφραμα* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

α) Περίφραξη, περίφραγμα (βλ. και λ. *περιφραγή α*): *οι ιεροί περίβολοι είναι τούτοι: η αυλή της εκκλησίας, οι κήποι, τα οσπίτια, οι καμάρες και όλο το περίφραγμα, ήγουν οπού έναι το γύρωθεν κτισμένον και έχει αυτά μέσα* Μαλαξός, Νομοκ. 242· **β)** οχυρωματική αμυντική κατασκευή· προστατευτικό περίφραγμα (βλ. και Βαγιακ., Πύργοι και κάστρα, 55): *έξω από τους καβαλαραίους έφερε* (ενν. ο Σελήμ) *τα καμήλια και τα εγονάτισε τριγύρου δένοντάς τα ένα με το άλλο με μίαν μεγάλην αλυσίδα και ούτως έκαμεν ωσάν περίφραγμα στερεόν, στέκοντας αυτός εις το μέσον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 365· *εν μέσῳ ημών και υμών έστωσαν όρκοι καθάπερ σιδηρούς τοίχος και ασφαλές περίφραγμα* Δούκ. 173[19]· (σε προσφών. μεταφ.): *Αυθέντη θεοείκελε* (ενν. συ, *Μερκούριε*), *άξιε στρατηγέ μου,| μέγα περίφραγμα στρατού και ρύστα εδικέ μου* Κορων., Μπούας 42.

περιφραγμός ο. — Βλ. και *περίφραγμα*.

Το μτγν. ουσ. *περιφραγμός* (Lampe, Lex.). Τ. *περιφραμός* στο Βλάχ. (λ. *περίφραμα*). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Περίφραξη, περίφραγμα (βλ. και λ. *περιφραγή α*): *αι αγυιαί, τα περίαυλα, αι τρίοδοι, οι αγροί, οι των αμπέλων περιφραγμοί* Δούκ. 385[22]· *ως επέρασαν ημέραι ολίγαι, όλον τον περιφραγμόν του πατριαρχείου, οπού ήτον γύρωθεν με παλαιά πέταυρα σεσαθρωμένα, έρρηξεν αυτά και ήφερεν ασβέστην και λιθάρια και κεραμίδες και τούβουλα και έκτισεν αυτό γύρωθεν* Ιστ. πατρ. 180[1]· **β)** οχυρό: *όρισε* (ενν. *ο πρίγκηπος*) *να κτίσουν ... ένα κάστρον εις τον ζυγόν του Μελιγκού, και να κάμει γύρωθεν εις το βουνόν εκείνο κατά τόπους περιφραγμούς, διά να κυριεύσουν όλους τους τόπους εκείνους* Δωρ. Μον. XXX.

περιφράσσω, Διγ. Ζ 3882, Φυσιολ. (Zur.) LIII[6] (έκδ. *περιφρυγμένην· διορθώσ.*), Ιστ. Βλαχ. 2008· γ' εν. παθητ. αορ. *περιφράθη*· μτχ. παρκ. *περιφραμένος*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3587.

Το αρχ. *περιφράσσω*. Τ. *περιφράζω* στο Somav. και σήμ. Η λ. και σήμ.

α) Φράζω γύρω γύρω, περιβάλλω μια έκταση με φράχτη, περιφράσσω: Χρησμ. Ι 321· *Έξωθεν δε της εκκλησίας, ..., είναι η Αποκαθήλωσις οπού εσαβάνωσαν τον Χριστόν ο Ιωσήφ και Νικόδημος ... Και γύροθεν περιφραγμένη μετά σιδήρου* Προσκυν. Μπεν. 54 158[10]· (μεταφ.): *Ω της παραχωρήσεως, βαβαί της δυστυχίας,| το πώς μας επερίφραξεν δεσμός της αμαρτίας* Θρ. Κων/π. Βαρβ. 48· **β)** περιφράσσω, προφυλάγω: *εις ύψος κάμνει* (ενν. *ο πελεκάνος*) *την φωλιάν εκ τον πολύν τον φόβον| και περιφράσσει την καλά ωσάν και ημπορέσει* Φυσιολ. (Legr.) 806· (μεταφ.): *ει δε εύρη* (ενν. *ο διάβολος*) *περιφραγμένην ψυχήν εν τω θελήματι του Θεού αναχωρούν φεύγει απ' αυτής, μη δυνάμενος συλήσαι τον οίκον της ψυχής* Φυσιολ. (Zur.) LIII[15]· **γ)** περιβάλλω, περικλείω: *Αφόν εστήθη ο ουρανός και θεμελιώθη ο κόσμος| και περιφράθη θάλασσα το γύρο με τον άμμον,| εκ τότε, κόρη, σ' αγαπώ κι ακόμη δεν σε τόπα* Ch. pop. 56· *οι οφθαλμοί ήταν κουφωμένοι, χωνεμέναι αι σιαγόνες του και τα ομματόφυλλά του περιφραγμένα από τα δάκρυα* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 226[21].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που φέρει πλήρη οπλισμό, αρματωμένος: *Ο Σκύθης ουν διαλαλιάς αφ' εσπέρας ποιήσας εν παντί τω στρατοπέδω ώστε πρωί ευρεθήναι τους πάντας επωχουμένους και περιφραγμένους τοις όπλοις, αναστάς ήδη όρθρου βαθέος παρετάξατο πάντας* Δούκ. 95[8]· *Έπειτα εζωγράφισεν τον Γολιάθ, ..., ο οποίος ήτον περιφραγμένος με σίδερα από ποδών έως κεφαλής και εις την χείρα του εβάστα ακόντιον* Διγ. Ανδρ. 399[29].

περιφρόνησις η, Χειλά, Χρον. 353· *περιφρόνεσις*.

Το αρχ.(;) ουσ. *περιφρόνησις* (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. *περιφρόνηση*.

Αντιμετώπιση με υποτιμητικό, περιφρονητικό τρόπο· περιφρόνηση: *εφημίσθη ... εν τοις πλείοσιν ως ο Γιουνούς μπασίας εφαρμάκευσεν αυτόν* (ενν. *τον αυθέντην*), *αλλ' ουκ ην ως δοξάζουσιν, αλλ' εκ της χολής και της περιφρονήσεως ετελεύτησεν* Έκθ. χρον. 55[21]· *όταν ο ειρημένος δεσπότης ήκουσε ταύτην την καταφρόνεσιν και του ναού και της εκκλησίας την περιφρόνεσιν, επορεύθη εις τον γαληνότατον πρίγκιπον ... και μίλησε της γαληνότητός του Σεβήρ.*, Ενθύμ. 28[15]· έκφρ. *περιφρονήσεως πράγματα* = πράγματα ανάξια λόγου, ασήμαντα: *Εν δε τω έτει τούτω εστάλησαν αποκρισιάριοι παρά των Κομάνων, παρά του δεσπόζοντος ... Ουζούν Χασάν, αιτών παρ' αυτού τινά περιφρονήσεως πράγματα, λέγων κεχρεωστήσθαι αυτώ τέλος* Δούκ. 425[3].

περιφρονητής ο, Καναν. (Pinto) 469.

Από τον αόρ. του *περιφρονώ* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. τον 11. αι. (LBG), σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Vat. I 17[14]) και σήμ.

Αυτός που περιφρονεί κ., αδιαφορεί για κ.: *οι δειλοί το πρότερον και φυγοί και κατατρυπούμενοι άφνω τολμηροί ευρέθησαν και γενναίοι πολεμισταί και ανδρείοι και περιφρονηταί των πληγών και δεινών λαβωμάτων και των παντοίων θανάτων* αυτ. 419.

περιφροντίζω.

Από την πρόθ. *περί* και το *φροντίζω*.

(Με αιτιατ.) φροντίζω, μεριμνώ για κ.· προσπαθώ να βρω κ.: *ιδού απετώρα εφθάσαμεν πάλιν εις μονήν και κάστρον| και ας περιφροντίσομεν μονήν να αναπαυθούμεν| και πάλιν αύριον την οδόν να πιάσομεν εντάμα* Λίβ. Sc. 1440.

περιφρονώ, Παράφρ. Μανασσ. 308, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 363, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 583, Πηγά, Χρυσοπ. 398 (4), Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 867 τίτλ.· υποτ. παθητ. αορ. *περιφρονεθώ*, Θρ. Κων/π. διάλ. 33.

Το αρχ. *περιφρονέω*. Η λ. και σήμ.

1) Δείχνω έλλειψη εκτίμησης ή σεβασμού σε κάπ. ή κ., περιφρονώ: Σπαν. Α 550, Θησ. Γ' [23[5]]. **2α)** Δε δίνω σημασία, δε λογαριάζω, αδιαφορώ· (εδώ σε μεταφ.): *ει μη που τις αγέρωχος,... | επενδακών τον χαλινόν και ρήξας τας ηνίας,| ανέτω δρόμω φέρεται πόρρω που της ευθείας,| περιφρονών ως τα πολλά τον επιβάτην λόγον* Γλυκά, Αναγ. 210· **β)** θεωρώ ανάξιο λόγου ή προσοχής, παραβλέπω: *Περί κριτών προκατάστασις και περί δικαιοσύνης αυτών, ίνα μηδέ το μικρότερον οπού γράφουν οι νόμοι και οι κανόνες να το αμελούσιν ή να το περιφρονήσουν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 85[3].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = καταφρονεμένος, υποτιμημένος, ανυπόληπτος: *Εδάρε τότε αν μ' έποικαν τεχνίτην χρυσοράπτην* (παραλ. 1 στ.) *και έμαθα τέχνην κλαπωτήν την περιφρονημένην| ου μη ήνοιγα το αρμάριν μου και ηύρισκα ότι γέμει* Προδρ. (Eideneier) III 91 χφ G κριτ. υπ.· *Αντί τιμής ανταμοιβήν: ορίζει, φέρνουσίν τον* (ενν. τον Βελισάρην)*,| τας χείρας δένουν όπισθεν ως περιφρονημένον,| στον βασιλέα έμπροσθεν συντόμως φέρνουσίν τον* Διήγ. Βελ. χ 343.

περιφρύγω -σσω· *περιφρυγμένην* (ενν. *αμπελώνα*) Φυσιολ. (Zur.) LIII[6], εσφαλμ. γρ. αντί *περιφραγμένην*· διορθώσ.· πβ. αυτ. LIII[15] *περιφραγμένην* και Φυσιολ. (Sbord.) 277[13] *πεφραγμένην*. — Βλ. *περιφράσσω*.

περιφτειάνω.

Από την πρόθ. *περί* και το *φτειάνω* (βλ. *ευθειάνω*).

(Προκ. για σπίτι) επιδιορθώνω: *Εχαρίσθη οσπίτιον πρός τινα. Ύστερον εχαλάσθη ... και έγινεν άλλο ...· εχάθη η δωρεά και δεν δύνεται πλέον τίποτε. Αμή αν ανανεωθεί και περιφτειασθεί εις μέρος, στέκεται η δωρεά* Zygomalas, Synopsis 223 Λ 24.

περιφυλάσσω -ττω, Λίβ. Esc. 1316. — Πβ. και *παραφυλάσσω*.

Το μτγν. *περιφυλάσσω -ττω*.

1α) Προφυλάγω, προστατεύω κάπ.: *Τον δούλον σου τον περ Ανδρά, κερά μεγαλοτάτη,| σκέπε και περιφύλαττε, στην χάριν σου τον κράτει* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[230]· **β)** φροντίζω για την ασφάλεια πόλης ή χώρας, φρουρώ: *έναν εποίκαν κεφαλήν από τους εδικούς του| διά να κρατεί τας χώρας τους, να τας περιφυλάττει* Αχιλλ. (Smith) Ο 322· *με την έξοδον αυτού* (ενν. *του βασιλέως*) *να είναι δύο κάτεργα να περιφυλάττουν και να επιβλέπουν αυτήν την Κωνσταντινούπολιν* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 18. **2)**

Φυλάω, κρατώ κ. μυστικό: *είπε με* (ενν. *ο ευνούχος*) *λόγους του φρικτούς, μυστήρια εδικά του,| όρκον φρικτόν εποιήσαμεν τά ειπούμεν προς αλλήλους| να τα περιφυλάσσομεν, κανείς να μην τα ακούσει* Λίβ. Sc. 194.

περιφύρομαι.

Το μτγν. (;) *περιφύρομαι* (βλ. L-S, L-S Συμπλ., λ. *περιφύρω*, TLG). Για τη λ. βλ. και LBG, λ. *περιφύρω*.

Ταράζομαι, πέφτω σε σύγχυση: *άπελθε ουν προς Μαξιμώ, ...,| και παρακάλεσον αυτήν ημών συμβοηθήσαι,| όπως αυτόν εκπέσωμεν ανόητα την νύκτα,| και ίσως να περιφυρθεί κι ου μη καβαλικεύσει| και αναστείλωμεν αυτού την πάντολμον ανδρείαν* Διγ. Ζ 3254.

περιχαίρω, Χρον. Μορ. P 3493.

Από την πρόθ. *περί* και το *χαίρω*. Το μέσ. και διάφ. τ. του σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. τον 4. αι. (L-S, TLG)· βλ. και LBG.

Μέσ.

Α' Μτβ. **1α)** Χαίρομαι πολύ κάπ., καμαρώνω κάπ.: *περιλαμβάνουν τον* (ενν. *οι άρχοντες τον Ιμπέριον*) *σφικτά, ...,| πολλά τόν περιχαίρουνται, σκιρτώντες, ευφραινώντες,| ευτρεπισμένοι άπαντες και αναγαλλιώντες* Ιμπ. (Legr.) 1037· **β)** (ως αλληλοπ.) χαίρομαι: *Και τότες επεριχάρη είς τον έτερον και ανάφερεν και τι είδαν εις τον ύπνον τους ο ένας και ο άλλος* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 227[v]· **γ)** (εδώ προκ. για σκύλο) κάνω χαρές, παιχνίδια σε κάπ.: *Αλλά την σκύλα, καλά και αν την δείρεις και αν την διώξεις και πάλιν να την κράξεις, παρευτύς τα αλησμονά όλα και έρχεται και σείει και την ουράν της και περιχαίρεταί σε* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 104[22]. **2α)** Χαίρομαι πολύ κ., θαυμάζω κ.: *Ας πάμεν, ω αφέντη μου, πρώτον να την ιδούμεν* (ενν. *την εικόνα*)*| αν είν' και μοιάζει σαν εσέν, να την περιχαρούμεν* Κοντα-ράτος, Στίχ. πολιτ. 272· **β)** θαυμάζω κ., απολαμβάνω κ.: *ας στέκουσιν οι φάλαγγες όξω αποὐ τη χώρα| κι ας έμπω να περιχαρώ τούτους τους τόπους τώρα* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 336.

Β' (Αμτβ.) χαίρομαι πάρα πολύ: *Σηκώσετε εις το' ουρανούς, σάλπιγγες, τ' όνομά του!| Κι εγώ πώς περιχαίρομαι βλέποντας τη χαρά του!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 94· *χαράν μεγάλην έποικαν εκείνοι κι ο λαός τους·| κι όσον επεριχάρησαν καλά στην όρεξίν τους,| εκάθισαν αμφότεροι μετά τους κεφαλάδες* Χρον. Μορ. Η 3493.

περίχαρα, επίρρ. — Βλ. και *περιχαρώς*.

Από το επίθ. *περίχαρος*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Πολύ χαρούμενα, πρόσχαρα: *Και τα πουλία τα έμορφα τον πόθον τους αρχίζαν| όλα να κιλαδίζουσι με 'δονικήν λαλίτσαν,| έμνοστα και περίχαρα άνω στα φύλλα κι άνθη* Θησ. Γ' [7[3]].

περιχαράζω, βλ. *περιχαράσσω*.

περιχαρακώ -ώνω.

Το αρχ. *περιχαρακόω*. Η λ. *περιχαρακώνω* και σήμ.

(Εδώ προκ. για ξύλινη θύρα ναού) επιμεταλλώνω για λόγους διακοσμητικούς ή πιθ. και για προστασία από τη φθορά (Για το πράγμα βλ. Ορλάνδος, Παλαιοχρ. βασιλ. 414 κε.): *Αύται μεν (ενν. αι θύραι) έσωθεν εισίν ξυλινοσκευασμέναι,| έξωθεν δ' εκ παμφύλλου τε (έκδ. δε παμφυλλωτά· διόρθ. Βογιατζ., Επετ. Παρνασσ. 12, 1916, 233) περιχαρακωμέναι·| επάνωθεν δε των θυρών υπάρχουν των αγίων| εικόνων τα μορφώματα, τριμόρφων, σεβασμίων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 694.

περιχαράσσω· *περιχαράζω*. — Βλ. και παραχαράζω ΙΙ.

Το αρχ. *περιχαράσσω*. Ο τ. και σήμ. Η λ. και σήμ. λόγ. με διαφορ. σημασ.

(Τριτοπρόσ.) ξημερώνει, χαράζει (Για τη σημασ. βλ. Κοραή, Άτ. Α' 97-8, λ. *περιχαρασσομένην*): *Άμα το ιδούμεν την αυγήν όταν περιχαράζει,| να τοπομεταπέσομεν, να εγγίσομεν το κάστρον,| να θέσω την κατούνα μας όσον δοξεύγει χέρα* Λίβ. Esc. 808· (η μτχ. μέσ. ενεστ. ως κατηγορηματική): *όταν γαρ ίδη* (ενν. *ο τσαγγάρης*) *την αυγήν περιχαρασσομένην,| ευθύς «ας βράσει το θερμόν» λέγει προς το παιδίν του,* (παραλ. 2 στ.) *και δος μοι να προγεύσομαι και πάλιν να πετσώνω* Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 115.

περιχάρεια -εία η, Σπαν. Α 179, Σπαν. Β 177, Σπαν. Ρ 112, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 218, Διγ. (Trapp) Gr. 174, 281, 628, Διγ. Ζ 366, 502, 514, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 11756, Χρον. Μορ. Η 1501, 2264, Χρον. Μορ. Ρ 1501, 2264, Φλώρ. 754, 1325, Χρονογρ. (Λαμψ.) 253, Απολλών. (Κεχ.) 53, 372, Αχιλλ. (Smith) Ν 959, 1039, Δούκ. 227[27], 259[3], Ναθαναήλ. Μπέρτου, Στιχοπλ. ΙΙΙ 24, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) Ι 13, 131, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 269, Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 378, Ιστ. Βλαχ. 34.

Το αρχ. ουσ. *περιχάρεια*. Η λ. *περιχαρεία* (με καταβιβ. τόνου) μτγν. (L-S, λ. *περιχάρεια*, όπου δηλώνεται ως εσφαλμ. γρ. *-ία*). Η λ. *περιχαρεία* στο Du Cange (γρ. *-ία*, στη λ. *περιχάρια*).

1) Μεγάλη χαρά, ευφροσύνη: *Και ως καθώς ήσαν αρχής όλοι εις περιχαρειαν,| τότε οι πάντες ήτανε εις σε πονοθλιψίαν* Θησ. ΙΑ' [8[5]]· *Η μήτηρ δε ως έμαθεν την έλευσιν εκείνου,* (παραλ. 1 στ.) *ουκ έστιν, όστις εξειπή, ής χαρμονής επλήσθη·| μικρού γαρ και ωρχήσατο από περιχαρείας* Διγ. Ζ 968· *απόσωσεν στο σπίτιν της, εποίκεν ωραίον δείπνον,| δειπνούσιν με τον άνδραν της μετά περιχαρείας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2048· *εβγήκασιν οι άρχοντες και ο μητροπολίτης,| με όλους του τους ιερείς ...·| εχάρηκαν, ευθύμησαν μετά περιχαρείας,| έδωσαν δόξαν τω Θεώ και της Υπεραγίας* Ιστ. Βλαχ. 229· (σε προσωποπ.): *όλο μ' αγαθοσύνη| η Αφροδίτη γαρ υπά, στο ύψος ανεβαίνει.| Ο ουρανός όλος γελά, όλος περιχαρεία* Θησ. Γ' [5[7]]. **2)** Ανακούφιση· φρ. (1) *δίδω περιχαρεία στους πόνους κάπ.* = ανακουφίζω κάπ.: *στους πόνους μου μπορείς καλά περιχαρεία να δώσεις (ενν. συ, η θεά),| αν ποίσεις ει τι πεθυμώ, και θέλω απ' εσένα* Θησ. Ζ' [51[5]]· (2) *λαμβάνω περιχαρεία* = ανακουφίζομαι: *Αμή εγώ ... έτσι ολίγο λίγο,| χωνεύει θέλ' ως το κερί, που καίγεται εκ την πύρα·| Καλά κι αν τύχει και ποτέ περιχαρεία να λάβω,| όταν εβλέπω τ' όμορφον πρόσωπον της Εμήλιας* Θησ. Γ' [79[3]]. **3α)** Εγκαρδιότητα: *Λοιπόν επεί απέρχεσαι, εις το Μοντόρι υπάγεις,| χαιρετισμούς προς Φλώριον ειπέ περιχαρείας* Φλώρ. 754· *τους πάντας τίμα προς χαράν και όλοι να σε τιμούσιν,| τους πάντας προχαιρέτιζε μετά περιχαρείας* Φλώρ. 1183· *καβαλικεύουν οι άρχοντες, υπάγουν στο παλάτιν| και ο βασιλεύς εδέχθην τους μετά περιχαρείας*

Φλώρ. 952· **β)** μειλιχιότητα: *ο ρήγας ταύτην κατιδών σφοδρώς αδημονούσαν,| ελάλησε και είπεν της μετά περιχαρείας·| «Μη έπαθες τι, Χρυσάντζα μου; τι σοι δεινόν συνέβη;»* Βέλθ. 933· **γ)** εύνοια· φρ. *δείχνω περιχαρεία σε κάπ.* = (προκ. για την τύχη) δείχνω εύνοια σε κάπ. (πβ. σήμ. φρ. *χαμογελά η τύχη σε κάπ.*): *Η τύχη μας μας έσυρε εδώ ...| δείχνοντάς μας περιχαρεία με τα συδέματά της.| Αγάπη δεν το θέλησε, με τα δικά μας χέρια| ατοί μας να ποθάνουμε, οι δύο με τα μαχαίρια* Θησ. Ε' [55[6]].

Έκφρ. *μετά περιχαρείας* = (α) μετά χαράς, ευχαρίστως: *Αυθέντρια Σεμίραμις, η πρώτη της Συρίας,| να σε ειπώ το ερώτημα μετά περιχαρείας* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Β 351· (β) με προθυμία: *μετά πολλής περιχαρείας δέδωκεν* (ενν. *ο πατρίκιος*) *αυτά* (ενν. *τα οικήματα*) *τω βασιλεί* **Hagia Sophia** α 442[4]· *εκ τον σουλτάνον έλαβα μετά περιχαρείας| ό,τι και αν τον εζήτησα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1270· (γ) με καρτερικότητα: *ας φέρουν εις εθύμησιν ...| εκείνους οπού εβάσταξαν τες συμφορές γενναίως, πώς εβαστάξαν τα δεινά μετά περιχαρείας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 674.

περιχαρής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *περιχαρής*. Η λ. και σήμ.

1α) Που είναι πάρα πολύ χαρούμενος, περιχαρής: Βίος Αλ. 1659· **β)** ευχάριστος, πρόσχαρος: *ήτον γαρ άνθρωπος γλυκύς, περιχαρής, αστείος,| και πάντας τους θεράπευσεν με την γλυκύτητάν του* Χρον Τόκκων 146. **2)** Χαριτωμένος, όμορφος: *ιδούσα* (ενν. *η μήτηρ*) *δε και τον γαμβρόν περιχαρή τω όντι| χάριν Θεώ ανέπεμψεν εξ όλης της καρδίας* Διγ. (Trapp) Gr. 344.

περίχαρμα το.

Από τον αόρ. του *περιχαίρω* και την κατάλ. *-μα*.

Αυτός που με την ομορφιά ή την κομψότητά του προκαλεί πολλή ευχαρίστηση· (εδώ ειρων.): *Και ήλθεν ένας από αυτούς* (ενν. *τους σχολαστικούς, τους μαθητές του Ξάνθου*) *και λέγει τον* (ενν. *τον Αίσωπο*)· *«κομψότατε», ήγουν περίχαρμα «τι είδες και εγέλασες;»* Βίος Αισωπ. (Παπαθωμ.) Α' 9[1].

περίχαρος, επίθ., Χρον. Μορ. Η 4715, 8406, 9030, Χρον. Μορ. Ρ 4715, 8406, Θησ. Β' [92[8]], Γ' [7[6]], Ε' [3[6]], Θησ. (Foll.) Ι 3, Κορων, Μπούας 8, Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 145[v], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 144[25], Συμμ., Παστ. φιδ. Γ' [12], Δ' [1302], Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 205.

Από το επίθ. *περιχαρής* αναλογ. με τα επίθ. σε *-ος*. Το ουδ. ως ουσ. σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *περίχαρο(ν)*). Η λ. στο Meursius και σήμ.

1α) Πολύ χαρούμενος, ευτυχής: *Ως το ήκουσεν και έμαθεν ετότε ο Δεσπότης| πως οι Ρωμαίοι έφυγον εκ των Ιωαννίνων,| περίχαρος εγίνετον* Χρον Μορ. Ρ 9030· *Και ποίσε με περίχαρον και δος μου τέτοιαν χάριν,| διχώς εσένα τι φελώ, παμφίλτατή μου κόρη* Θησ. Ζ' [133[7]]· *Μέσα ν' ανθεί και να γελά στα πράσινα χορτάρια| και δείχνει γαρ περίχαρος* Θησ. Θ' [28[6]]· (με προηγ. το επίθ. *όλος* επιτ.· βλ. *όλος* 2): *έγινεν* (ενν. *ο Βαρλαάμ*) *όλος περίχαρος, ωσάν να εθέλασιν έλθει φίλοι του από μακρύν τόπον* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 161[25]· (προκ. για ερωτική διάθεση): *Αδιάντροπον κι αδιά-*

κριτον, ως λες και μ' ονομάζεις | γιατί σε μιαν περίχαρην αδειά, που σ' ήβρα κι ήσουν | που μπόρουν να είμαι απόκοτος απάνου στο κορμί σου (παραλ. 2 στ.) *μ' όλον αυτό δεν τόκαμα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [261]· **β)** εύθυμος: *Η χρόα η κόκκινη έναι 'στία, και από την φύσιν της ιστίας έναι ζεστή και ξερή και κάνει τον άνθρωπον να έναι περίχαρος, δυνατός και παραδυνατός. Ο μελαχολικός ...* Καρτάν, Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 39[v]· **γ)** (προκ. για λόγο) που προκαλεί μεγάλη χαρά: *Ενικήθη γουν ο βασιλεύς από τον περίχαρον αυτόν λόγον και του αφήκε τον Ναχώρ* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 174[25]. **2)** Χαριτωμένος, όμορφος: *Αρκίτας ήτονε ψηλός, λιγνός εις το κορμί του, | ουχί περίσσια τίποτες, περίχαρος εις άκρον* Θησ. Γ' [50[2]]· *με όλες τες αρχόντισσες ήλθε η κόρη Εμήλια* (παραλ. 1 στ.) *περίχαρη και νόστιμη, πολλά και παινεμένη* Θησ. Δ' [51[4]].

περιχαρώς, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 1972, 2088, 2760, 2762, Διγ. Z 2338, Δούκ. 373[24], Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 184, Σφρ. Χρον. (Maisano) 112[2], Προσκυν. Ιβ. 535 770, Προσκυν. Ιβ. 845 773, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 712. — Βλ. και *περίχαρα*.

Το μτγν. επίρρ. *περιχαρώς* (TLG). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ικ. 324) και στο ΑΛΝΕ.

1α) Με μεγάλη χαρά: *Ως ήκουσεν η Μαξιμώ του Φιλοπάππου λόγους | αυτίκα ουν περιχαρώς κράζει τον Μελεμέντζην* Διγ. Z 3304· **β)** πολύ πρόσχαρα: *Ο δε ευνούχος και λαμπροφόρος περιχαρώς απεκρίνατο προς τον βασιλέα «Μη λυπείσαι περί τούτου και αδημονείς...»* Hagia Sophia v 552[7]. **2)** Με ευχέρεια, με άνεση: *Μετά χαράς, να το λυμένον* (ενν. το στόμα του σακκίου)· *μίλουνε όσον και αν θέλεις περιχαρώς* Μπερτόλδος 60.

περιχέω. — Βλ. και *περιχύνω, περιχώ*.

Το αρχ. *περιχέω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Σκορπίζω ολόγυρα: Ιερακοσ. 339[18].

περιχρίω.

Το μτγν. *περιχρίω*. Μτχ. *περιχρισμένος* στο Βλάχ.

Επαλείφω: *απόθλιψον εξ αυτής* (ενν. της κυνός) *ολίγον γάλα και βάλε εν τη χειρί ... και περιχρίσας τον νώτον των σκυλακίων υπόθες αυτά τη τροφώ* Κυνοσ. 588[25].

περίχρυσος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *περίχρυσος*.

(Προκ. για αντικείμενα) επικαλυμμένος με στρώμα ή φύλλο χρυσού, επίχρυσος: *Το περίχρυσόν του ξίφος εις την μίαν πλευράν εζώθη* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Β' [70].

περιχρυσώνω, Hagia Sophia v 556[10, 14], 559[11], 560[8], k 484[11], Αλεξ.[2] 1442, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 99[15], Διήγ. Αλ. F (Lolos) 142[11], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 98[18], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 110[r], Αρσ., Κόπ. διατρ. [152], [183], Βίος Δημ. Μοσχ. 424, 432, Διγ. Ανδρ. 324[25], 403[30], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 337, Προσκυν. Μπεν. 54 156[23], Προσκυν. α' 113[28-29], 114[2, 6]· μτχ. παρκ. *περιχρυσιωμένος*, Διήγ. Αλ. V 38[1], Διήγ. Αλ. G 288[32].

Το μτγν. *περιχρυσόω*. Μτχ. *περιχρουσιώμενος* σε έγγρ. του 12. αι. (Act. Saint.-

Pantél. 7[15]). Η λ. σε έγγρ. του 13. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 40) και του 18. αι. (Χαριστ. Ορλάνδ. Δ' 226[5]).

Επικαλύπτω την επιφάνεια ενός αντικειμένου με στρώμα ή φύλλο χρυσού, επιχρυσώνω: *Αυτός δ'* (ενν. ο Νεκτεναβώ) *ητοίμασε κριού πόκον απαλοτάτου,| τούτου δε τα κεράτια καλώς περιχρυσώσας,| βαλών ιμάτιον λευκόν*, ... (παραλ. 1 στ.) ... *προσήλθεν εις την κλίνην* Βίος Αλ. 305· *Και τες κολόνες ... όλες τες εχρύσωσεν. Τες δε πόρτες τες ασήμωσεν και τες επεριχρύσωσεν* Hagia Sophia v 556[18]· *Λοιπόν αυτά έκαμεν ο θαυμαστός Ακρίτης και έκτισεν και μέγαν πύργον ... Έκαμεν δε πόρτες και επεριχρύσωσέν τας* Διγ. Άνδρ. 399[16].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. (πβ. ά. *παραχρυσωμένος*) = επίχρυσος: *ήφεραν του Αλεξάνδρου ... χίλια άρματα περιχρυσιωμένα και το στέμμαν του Πώρου* Διήγ. Αλ. V 82[24]· *ο σουλτάνος ... ιδίαις χερσί δέδωκεν αυτώ δεκανίκιον πολλού άξιον, ήτοι ράβδον αργυράν περικεχρυσωμένην ωραίαν* Ιστ. πολιτ. 27[21]· *εκράτει* (ενν. η Μαξιμώ) *σκουτάριον αργυρόν γύροθεν περιχρυσωμένον* Διγ. Άνδρ. 394[33].

περιχρύσωτος, επίθ. — Πβ. και *περίχρυσος*.

Από το *περιχρυσώνω*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Επίχρυσος: *Δίδει* (ενν. *ο πατριάρχης Ιώβ*) *εικόνα άγιαν* ... (παραλ. 3 στ.). *Έχει ρομπίνια πολλά, πολύ μαργαριτάρι,| και όλη περιχρύσωτη με έκλαμπρον χρυσάφι* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1262].

περίχυμα το, Προδρ. (Eideneier) IV 173 χφ Η κριτ. υπ.· *περέχυμαν*, Σπανός (Eideneier) Β 137.

Το μτγν. ουσ. *περίχυμα*. Τ. *περίχυσμαν* σήμ. στη Ρόδο (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *περιχώ*). Η λ. και σήμ.

1) Νερό για λούσιμο (πβ. και *περιχύνω* Ιβ)· (σε κατάρα): *άλας να λύεται και κατάραν της μάννας του επάνω εις το κεφάλιν του περίχυμα* Σπανός (Eideneier) Α 452. **2)** Παρασκεύασμα από διάφορα υλικά με το οποίο περιχύνουμε κάποια φαγητά, σάλτσα (βλ. Κοραή, Άτ. Α' 252, Κουκ. ΒΒΠ Ε' 40): *Πρώτον διαβαίνει το εκζεστόν ψησόπουλον μπουρδάτον* (έκδ. *μπρουδάτον*),| *και τότε το περέχυμαν μαζός βαβαλισμένος* Προδρ. (Eideneier) IV 173· (μεταφ.): *ουδέν ευρέθη μόνον η αγρυπνία αλλά και ο ύπνος, ουδέ μόνον πόλεμος αλλά και ειρήνη*, ... *και, κοντολογίς, η ανάπαυσις έναι περίχυμα και άρτυμα του κόπου* Σοφιαν., Παιδαγ. 113.

περιχύνω, Διγ. Ζ 3494, Θησ. ΙΒ' [13[6]]· *περεχύνω*, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 3.

Από το αρχ. *περιχέω*. Το μέσ. στο TLG. Ο τ. σήμ. λαϊκ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.· βλ. και LBG.

I. Ενεργ. **α)** Χύνω υγρό πάνω σε κ., μουσκεύω κ.: *τραγόπουλον εσφάξασι, το αίμαν περεχύσαν| στου Ιωσήφ ποκάμισον, και τότε το ξεσκίσαν* Χούμνου, Κοσμογ. 1589· **β)** χύνω νερό σε κάπ. για να λουστεί: *Εν μέρει ορίζει ο ηγούμενος, εν άλλω ο οικονόμος*, (παραλ. 1 στ.) ... *«γέμισε, περέχυσέ με* (ενν. *με νερόν*), *ας έκβω»* Προδρ. (Eideneier) IV 127.

II. Μέσ. **1)** (Με υποκ. τη λ. *δάκρυα*) χύνομαι, τρέχω: *Και είχαν χαράν και δάκρυα,*

ωσάν εφιλούνταν τα αδέλφια με την πολλήν εκείνην χαράν, επεριεχύνουντά τους και τα δάκρυα Διγ. Άνδρ. 324[31]. **2α)** Ορμώ, επιτίθεμαι: *Ως γαρ είδε με ο λαός κρημνίσαντα την κόρην,| κύκλω περιεχύθησαν ως αετοί σπουδαίως* Διγ. (Trapp) Gr. 3019· **β)** κινούμαι ορμητικά προς κάπ. ή κ., χύνομαι: *Ο δε Ιωάσαφ περιχυθείς εις το ιερόν αυτού λείψανον μετ' ευλαβείας και δακρύων πολλών το έλουσε και ενέδυσε με το τρίχινον ιμάτιον* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 234[38]. **3)** (Με υποκ. τη λ. *ύπνος*) με παίρνει ο ύπνος, αποκοιμιέμαι: *γιατί ευθύς εξύπνησα και πλια δεν εκοιμήθην,| ουδ' ο γλυκύς στα μάτια μου ύπνος επερεχύθην* Διγ. Ο 738.

περιχυστάριν το.

Από τον αόρ. του *περιχύνω* και την κατάλ. -*τάριν*.

Δοχείο για υγρά, κανάτι: *πιάνω βατσέλιν αργυρόν, χρυσόν περιχυστάριν| ροδόσταμον το εγέμισα, πιάνω και ωραίον μαντήλιν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 375.

περιχύτης ο· *π ε ρ ε χ ύ τ η ς*.

Το μτγν. ουσ. *περιχύτης*· πβ. το επίσης μτγν. *παραχύτης*.

Ιδιοκτήτης δημόσιων λουτρών, λουτράρης (Για τη σημασ. βλ. Κουγ., Λαογρ. 3, 1911-12, 287· βλ. όμως και Κουκ., ΒΒΠ Β' 185, ΕΕΒΣ 11, 1935, 229): *Αφήνω τα τρανότερα κι εμβαίνω εις την λέπτην,| εις τα τσουκαλολάγηνα και εις την χουρδουβελίαν·| το δος την περιχύτριαν, το δος τον περεχύτην* Προδρ. (Eideneier) II χφ Η 51-1 κριτ. υπ.

περιχύτρια η. — Βλ. και *περιχύτης*.

Το θηλ. του ουσ. *περιχύτης*.

Ιδιοκτήτρια δημόσιων λουτρών, λουτράρισσα: *Αφήνω τα τρανότερα κι εμβαίνω εις την λέπτην,| εις τα τσουκαλολάγηνα και εις την χουρδουβελίαν·| το δος την περιχύτριαν, το δος τον περεχύτην* Προδρ. (Eideneier) II χφ Η 51-1 κριτ. υπ.

περιχώ, Κατζ. Γ' 468, Βοσκοπ. 143, Λίμπον. Επίλ. 17· *π ε ρ ε χ ώ*, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 195. — Βλ. και *περιχύνω*.

Από τον αόρ. του *περιχύνω* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 273, Ανδρ., Λεξ., στη λ.). Ο τ. σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *περιχώ*), καθώς και τ. *πιριχώ* (Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου, Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ.). Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Ι. Ενεργ. **α)** Περιλούζω, ραντίζω, καταβρέχω με υγρό: *διά να μη τα τρώγουν* (ενν. *τα σταφύλια*) *τα μελίσσια και τα άλλα ζωΰφια βάνε ολίγον λάδι εις το στόμα σου και περέχα τα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 162· (σε μετων.): *περέχα τα* (ενν. *τα κουκκία*) *με ολίγην θάλασσαν να μην κάμουσι μαμούνια* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 144· *Οϊμέ, την ώρα δε θωρώ να τονε ρίξω χάμαι| και με το κακοτσίκαλο να τονε περιχύσω* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 109· **β)** (μεταφ.) ραίνω κάπ. (με λουλούδια): *στο περιβόλι πάσινε, τη χέρα της εκράτει| και πιάνει ανθούς και ραίνει τη, ρόδα και περιχά τη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1396.

ΙΙ. (Μέσ. μτβ., μεταφ.) σκορπίζω γύρω μου: *Και μίαν νύκτα φάνηκεν* (ενν. *εις πτεροφόρος*) *στην κλίνην που κοιμάτον* (ενν. *η κόρη*)*| στην κλίνην οπού τον γλυκύν ύπνον επερεχάτον* Διγ. Ο 94.

περιχώνω. — Βλ. και *παραχώνω*.

Από τον αόρ. του μτγν. *περιχώννυμι* (για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 272). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.).

Σκεπάζω με χώμα, παραχώνω· θάβω κάπ. (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 190): *και κρείσσον είχον, δέσποτα, το να με θάψουν ζώντα*| *και να με βάλουν εις την γην και να με περιχώσουν,*| *παρά να μάθει* (ενν. *η γυναίκα μου*) *τίποτε των άρτι γραφομένων* Προδρ. (Eideneier) I 31.

περίχωρον το, Χρον. Μορ. Η 2967, Χρον. Μορ. Ρ 2967, 5616, Λίβ. Ρ 2561, Λίβ. Sc. 3098, Λίβ. Ν 3680, Ιμπ. 328, Μαχ. 64[25], Νεκρ. βασιλ. 6, Byz. Kleinchron. Α' 475[12], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 109ᵛ, 123ᵛ, 131ᵛ δις, Ιστ. Βλαχ. 240, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 52ᵛ, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 317, Διακρούσ. 71[9], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 264[20], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. α' 28, γ' 8.

Το αρχ. ουσ. *περίχωρον* (L-S Suppl., λ. *περίχωρος*). Ο πληθ. *περίχωρα* τα ήδη μτγν. (TLG) και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 12. (Caracausi, λ. *περίχωρος*) και 13. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 324).

1) (Συν. στον πληθ.) **α)** έκταση γης γύρω από ορισμένο τοπικό σημείο· (προκ. για πόλη) περιοχή· επικράτεια: *επήρανε οι ποταμοί ανθρώπους πολλούς ... και σπίτια και μύλους πολλούς και πρεβόλια ... Και ετούτη η συμφορά εγίνηκεν εις την Κρήτην, εις του Κάστρου τα περίχωρα* Byz. Kleinchron. Α' 511[41]· *Της Βαβυλώνας τα περίχωρα, ως άνωθεν είπα, ήλθαν εις τόσο, ότι τα εβασίλευεν ο Ναβουχοδονόσορ* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 210ʳ· *Ο δε κόντες μισέρ Γουλιέλμος, ωσάν επήρε την χώραν, όρισε και εδιαλάλησαν εις όλα τα περίχωρα της Κορίνθου, κάστρη και χώρας, όσοι θέλουν θεληματικώς να έλθουν να προσκυνήσουν ... Και έτσι έδραμαν ... από όλα τα περίχωρα, και επροσκύνησαν αυτόν* Δωρ. Μον. XVIII δις· (προκ. για κτίσμα): *εκράτησαν τα περίχωρα του ναού έκτοτε* (ενν. *οι έγγονοι των Νοταράδων*), *και νομεύονται ταύτα ως οικεία, και περιορίζουν αυτά όλα τα περικύκλω του ναού, λέγοντες, τα χωράφια του παππού μας Χειλά*, Χρον. 350· (προκ. για ποτάμι): *έτσι εδιάλεξαν ο Λωτ όλο το περίχωρον του Ιορδάνου και εβγήκεν ο Λωτ από την ανατολήν και εχωρίσθη πασαένας από τον αδελφόν του. Και ο Αβραάμ εκατοίκησεν ...* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 123ʳ· **β)** εκτεταμένη περιοχή: *η μεγάλη αρρωστία μετεδόθη εις όλα τα περίχωρα όχι μόνο των Αγράφων αλλά δη της Ελλάδος απάσης* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 169[12]. **2)** Περιφραγμένος χώρος, έκταση με περίβολο: *εδίωξε* (ενν. *ο Ακρίτης*) *τον ποταμόν εξ αύτον το λιβάδιν*| *και εποίησεν τόπον πάντερπνον και ωραίον παραδείσιν*| *και εποίησεν περίχωρον.*| *Τείχια του έκτισεν λαμπρά μετά τους προμαχώνας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1629.

περίχωρος η, Ερμον. Β 123, Βίος Αλ. 559, Σφρ., Χρον. (Maisano) 172[2], Ιστ. πολιτ. 33[19-20], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ[2]. Ματθ. ιδ' 35, Λουκ. η' 37.

Το μτγν. ουσ. *περίχωρος*. Η λ. σε έγγρ. του 11. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 324), 12. (Μηνάς, ό.π. 159, 324, Caracausi) και του 14. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 324, Guillou, Act. S. Maria 23[5, 67-68]).

α) Έκταση γης γύρω από ορισμένο τοπικό σημείο, περιοχή· (προκ. για πόλη):

άλλην ημέραν γαρ ουδείς υπάγ' εις εκκλησίαν,| ειμή αν γίνεται εορτή, αγίου πανηγύρι,| εις χώραν ή εις περίχωρον ή εις την γειτονίαν Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 553· (προκ. για ποταμό): *επήγεν* (ενν. *ο Ιωάννης*) *εις όλην την περίχωρον του Ιορδάνου και εκήρυττε βάπτισμα μετανοίας εις άφεσιν αμαρτιών* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. γ' 3· **β)** επικράτεια: *ο λαός οπού ήτον αποκατωθιό της εξουσίας του* (ενν. *του Ιωάσαφ*), *της χώρας και των χωρίων εφωτίσθηκεν με τα θεία του λόγια ... Και ελευθερώνετον όλη εκείνη η περίχωρος από την ζοφεράν αυτών* (ενν. *των δαιμόνων*) *απάτην* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 137[19].

'περιψά, 'περιψία η, βλ. *υπεροψία*.

περιψουψουρίζω. — Πβ. και *περισσοψωρίζω*.

Από την πρόθ. *περί* και το *ψουψουρίζω*. Πβ. και *περιψιθυρίζω* στη Σούδα (λ. *περιηχήθην*).

Ψιθυρίζω ολόγυρα, κρυφομιλώ στους τριγύρω μου: *ου φέρειν όλως δύναμαι τας προσταγάς εκείνων* (ενν. *των ηγουμένων*), (παραλ. 2 στ.) *το «στήκε, ψάλλε από ψυχής», το «φώναζε μεγάλως,| μη συντυχαίνεις, πρόσεχε, καν όλως τον οδείνα,| μη μουρμουρίζεις, πρόσεχε, ...| ... μη περιψουψουρίζεις| ...»* Προδρ. (Eideneier) IV 53.

περιώνυμος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *περιώνυμος* (βλ. όμως και TLG). Η λ. και σήμ. λόγ.

Φημισμένος, ξακουστός: *Προς βασιλέα τρέχουσιν ...| οι άρχοντες, οι πρώτιστοι και ο Παλαιολόγος* (παραλ. 1 στ.), *Δούκας ο περιώνυμος και Κατακουζηνός τε* Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 506· *Δέδωκε δε* (ενν. *ο αυθέντης*) *προς αυτόν* (ενν. *τον Γεννάδιον*) *και τον περιώνυμον και μέγαν ναόν των Αγίων Αποστόλων εις πατριαρχείον* Έκθ. χρον. 19[8].

περιωπή η, Διγ. Ζ 3421.

Το αρχ. ουσ. *περιωπή*. Η λ. και σήμ., μόνο στη γεν., με διαφορ. σημασ.

Τόπος (σε ύψωμα) από όπου μπορεί κανείς να βλέπει ολόγυρα σε μεγάλη απόσταση: Διγ. (Trapp) Gr. 2866.

πέρκα η, βλ. *πίκρα*.

περκάζω. Παΐσ., Ιστ. Σινά 1413.

Το αρχ. *περκάζω*. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.). Βλ. και LBG.

Γίνομαι μαύρος, σκουραίνω (προκ. για σταφύλια) ωριμάζω: Βίος Αλ. 4731.

περκάτσο το, βλ. *πρεκάτσο*.

περκενωμένα, επίρρ.

Άγν. ετυμ· πιθ. εσφαλμ. ανάγν. (βλ. και Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 358)

?: *ήλθαν και άλλες περισσές* (ενν. *πολιτικές*) *τές δεν θέλω να λέγω.* (παραλ. 2 στ.) *επέσωσεν η Αρετή, σύρνει και την Αρμέναν,| κι η Πουτολένη μετ' αυτήν, κι ευρί-*

σκουν σφαλισμένα,| απέξω κατακρούγασιν και τότες ενεμέναν,| ανοίξαν των και μπήκασιν πριν και περκενωμένα Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 497.

περκί(ν) το.

Το μτγν. ουσ. *περκίον*. Ο πληθ. *περκιά* και σήμ. (Παπαδημ., Ψάρια 80).

Το ψάρι πέρκα: *περκιά* Gesprächb. 48[5].

περκνάδα η· *πρακνάδα· πρικνάδα*.

Από το επίθ. *περκνός* και την κατάλ. -*άδα* (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *πρακνάδα* (από τον τ. *πρεκνός* με αφομ.) στον πληθ. στο Du Cange. Τ. *πικνάδα* (βλ. και Κοραή, Ατ. Β' 350-1) στον πληθ. στο Du Cange και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 732). Λ. *πέρκνα* και σήμ. Η λ. και σήμ.

α) (Συν. στον πληθ.) σκουρόχρωμη κηλίδα στην επιδερμίδα, κυρίως του προσώπου, φακίδα: *Προς το άραι πρακνάδας* Ιατροσόφ. (Oikonomou) 62[1]. **β)** εξάνθημα (Για διαφορ. σημασ. και ετυμολ. βλ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. XLI, 438]): *και να ιδεί ο ιεριάς και ιδού εις τη τσίπα της σάρκας τους γλαμπράδες θαμπές ασπρές, πρικνάδα αυτό εφύτρωσεν εις τη τσίπα· καθάριος αυτός* Πεντ. Λευιτ. XIII 39.

περκνός, επίθ.· *πρεκνός*.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Ο τ. (με αντιμετάθ.) στον Ησύχ. (L-S Suppl.).

Σκουρόχρωμος· (προκ. για χροιά προσώπου) μελαχρινός: *ο δε παις του Δημοκόου| μεσοήλιξ γαρ υπήρχεν| και μακρύρριν και λιγνός γαρ| και πρεκνός εν τω προσώπω* Ερμον. Δ 249.

περκυκλώνω, βλ. *περικυκλώνω*.

περλαμπαστά, επίρρ., βλ. *περιλαμπαστά*.

περλαμπαστός, επίθ., βλ. *περιλαμπαστός*.

περλαμπώνω, βλ. *περιλαμπώνω*.

περμαζώνω, βλ. *περιμαζώνω*.

περμαχιώνι(ον) το, βλ. *προμαχιώνιον*.

περνιέρα η.

Πιθ. από συμφ. των γαλλ. *perrière* και *perron* (Greim., Dictionn., λ. *perron*)· βλ. και Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 66]).

(Πιθ.) σπηλιά ή λατομείο (Για τη σημασ. βλ. και Dawkins, ό.π.): *εις την γην του Κάζα Πιφάνη προς τον βορέαν ευρίσκεται μία περνιέρα γεμάτη λείψανα, όγοιον λέγονται Άγιοι Φανέντες* Μαχ. 36[14].

περνίζω.

Από το *περνώ* αναλογ. με τα ρ. σε -*ίζω* κατά Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ., από το ουσ. *περνή*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (ό.π.).

(Εδώ προκ. για ποτάμι) μεταφέρω κάπ. στην απέναντι όχθη, διαπεραιώνω: *ο δε βασιλεύς παραλαβών το καβαλαρικόν και ετέρους πεζούς παμπόλλους επέρνιξέν τους όλον τον Φιλαβωνίτην ποταμόν άνω έως εις τα χειμάδια* (έκδ. *χειμαδίας*) Πανάρ. 79[17].

Πέρνιοι οι.

Πιθ. σχετ. με το μτγν. τοπων. *Πέρνη* (Steph., Θησ., Ησύχ., TLG· πβ. εθν. *Περναίος* στο TLG και στο Steph., Θησ., στη λ.).

Ονομασία λαού: *έλαβε* (ενν. *ο Φέρνης*) *το νίκος κατά του Έλκους, βασιλέως της Ίντιας και των Καντζίων και των Περνίων* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 134[r].

περνοδιαβαίνω, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 420, Ch. pop. 382.

Από το *περνώ* και το *διαβαίνω*. Η λ. σε δημ. τραγ. (Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.² 242), στο Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. 6, 36 και σήμ.

Περνώ από κάπου κατ' επανάληψη, περνώ συχνά: *Εψές επερνοδιάβαινα, κόρη, εκ την γειτονιά σου, | η γειτονιά σου με ήνωσεν, και συ, κόρη, εκοιμάσου* Ch. pop. 68.

περνοδιαβάτης ο.

Από τον αόρ. του *περνοδιαβαίνω* και την κατάλ. *-της*.

(Εδώ μεταφ.) αυτός που περνά από κάπου, ο περαστικός: *Ω άνθρωπε! οι πράξες των αμαρτημάτων ... και αυτές είναι περνοδιαβάτες, ωσάν όνειρον, τόσον μόνον σας χαίρουσι, ... όσον τας πράττεις οι ηδονές, αμή και πρωτύτερα πολλές οδύνες και βάσανα έχουσι και υστερότερα* Πηγά, Χρυσοπ. 306 (5).

περνοκοκκάτος, επίθ., βλ. *πρινοκοκκάτος*.

πέρνουν το.

Από το παλαιότ. γαλλ. *penon* (Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 32, 1968, 133, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc., 1984, 91, 98) - *penun* (Kahane, Sprache 544)· βλ. όμως και Σάθ., ΜΒ Β' 625.

Σημαία ιπποτική σε σχήμα τριγώνου (Για το πράγμα βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 92): *και νείς απότορμος παιδίος Γενουβήσος οπού εκράτεν πέρνουν να το βάλει απάνω εις το κάστρον, και εσύραν τον με την σκάλαν και εσκοτώσαν τον* Μαχ. 464[8].

περνώ, Ασσίζ. 455[4], Διγ. (Trapp) Gr. 3053, Διγ. Α 2783, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1263, Βέλθ. 1064, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 442, Χρον. Μορ. Η 322, Χρον. Μορ. Ρ 59, Φλώρ. 32, Απολλών. (Κεχ.) 384, Λίβ. Ρ 1904, Λίβ. Sc. 1851, Λίβ. Esc. 3005, Λίβ. Ν 2577, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 373, Αχιλλ. L 21, Φαλιέρ., Ιστ.² 374, Byz. Kleinchron. Α' 509[38], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 95, Αλεξ.² 145, Απόκοπ.² 98, Κορων., Μπούας 12, Γεωργηλ., Θαν. 409, Πεντ. Γέν. XXXII 23, Πορτολ. Α 51[6], Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 468, Αχέλ. 259, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 5[9], Ιστ. πατρ. 95[10], Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 63, Κυπρ. ερωτ. 86[30], Πανώρ. Α' 131, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 149, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 182, Κατζ. Α' 150, Βοσκοπ.² 305, Παλαμήδ., Βοηβ. 59, Ιστ. Βλαχ. 1092, Σουμμ., Ρεμπελ. 160, Διγ. Άνδρ. 316[11], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 103, Στάθ. (Martini) Α' 187, Διαθ. 17. αι. 3[314],

Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 167^{339}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [428], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 423, Φορτουν. (Vinc.) Α' 179, Ροδινός (Βαλ.) 218, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 72, Διγ. Ο 782, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 232^{7}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ματθ. ζ' 13, Hagia Sophia ω 516^{4}, Βίος Αισώπ., (Παπαθωμ.) Γ' 69^{11}, κ.π.α.· *απερνώ*, Σπαν. (Ζώρ.) V 602, Διγ. Ζ 2384, Διγ. Α 2425, Χρον. Μορ. Η 409, Χρον. Μορ. Ρ 46, Θρ. Κων/π. Β 58, Θησ. (Foll.) Ι 19, Θησ. Β' [25^{2}], Ch. pop. 469, Αλεξ.^{2} 542, Κορων., Μπούας 51, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 67^{r}, Πεντ. Γέν. XL 47, Πορτολ. Α 321^{2}, Αχέλ. 1686, Χρον. σουλτ. 26^{26}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 363, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 123^{10}, Δωρ. Μον. XXXVI, Παλαμήδ., Βοηβ. 799, Ιστ. Βλάχ. 75, Σουμμ., Ρεμπελ. 190, Διγ. Άνδρ. 400^{38}, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 133^{24}, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 90^{102}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [58], Ροδινός (Βαλ.) 84, Πτωχολ. Β 126, Διγ. Ο 2815, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Μάρκ. ιζ' 1, κ.π.α.· *απερώ*, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Υπόθ. ΙΓ'· *επερώ*, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1068· *περώ*, Ασσίζ. 312^{30}, Βίος Αλ. 4812, Ιστ. Ηπείρ. XVIII^{5}, XL^{4}, Δούκ. 35^{8}, 65^{15}, 89^{22}, 111^{17} κ.π.α., Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΑ' [474], Νομοκ. 385^{17}· αόρ. *επήρασε*, Διήγ. ωραιότ. 931· μτχ. ενεστ. (άκλ.) *περνών*, Παρασπ., Βάρν. C 316· μτχ. *απεραζόμενος*, Τριβ., Ρε 14· *περαζόμενος*, Χούμνου, Κοσμογ. [1687], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 524, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 18^{3}, 38^{3}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 19, Ε' 1357, Φορτουν. (Vinc.) Α' 349, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 371^{26}· μτχ. αορ. (άκλ.) *απεράσοντας*, Πορτολ. Β 11^{20}, Χρον. σουλτ. 62^{11}· *περάσαντα*, Ιστ. πατρ. 105^{15}· *περάσοντα*, Ιστ. πατρ. 140^{9}· *περάσοντας*, Κορων., Μπούας 6, Εκλογής χειρόγρ. 245^{22}, Χρον. σουλτ. 34$^{11, 30}$, 52^{31}, 62^{5}, 118$^{31-32}$, 119^{10}, 126^{3}, 139^{21}, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 109^{38}, 113^{1}, Δωρ. Μον. XVIII, Διαθ. 17^{ου} αι. 3$^{57, 224}$, 11$^{40, 194}$, Διήγ. πανωφ. 56, 57, 59· μτχ. παρκ. *απερασμένος*, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 23, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 354^{v}, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΒ' [135], Χρον. σουλτ. 140^{19}, Σουμμ., Ρεμπελ. 176, 184, 192, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 65^{r}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Υπόθ. 4, Α' [260], Ε' [708], Ροδινός (Βαλ.) 91, 142, 146, 161, 216, 229, Διακρούσ. 118^{9}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Πέτρ. Καθ. Επ. Α' δ' 3, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 46^{16}· *περασμένος*, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 12, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 324, Μαχ. 2^{3}, Θησ. Δ' [41^{6}], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 2191, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 356, Αχέλ. 19, Χρον. σουλτ. 104^{7}, Πανώρ. Α' 255, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 396, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 21, Φαλλίδ. (Παναγ.) 158, Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 11, Ιστ. Βλαχ. 56, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 539, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1127, Διαθ. 17^{ου} αι. 4^{6}, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 406, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [375], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 422, Φορτουν. (Vinc.) Α' 12, Λεηλ. Παροικ. 513, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 364^{1}, Τζάνε, Φιλον. 583^{14}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Παύλ. Κορ. Α' ζ' 36, κ.α.

Από τον αόρ. του αρχ. *περάω* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 292). Ο τ. *απερνώ* στο Βλάχ., σε έγγρ. του 18. αι. (Σερεμέτης, Ηπειρωτική Εστία 19, 1970, 292, 432 434, 435) και σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 9, Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.), όπως και τ. *απερνάω* (Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ.). Ο τ. *περώ* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *περνώ*, όπου και τ. *περού* και *απερού*). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 53, λ. *απιρνάου*, Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ., λ. *απιρνάου -ώ*, Χριστοδούλου, Κουζιαν., λ. *πιρνώ/απιρνώ*). Η υποτ. αορ. *επεράσω* σε έγγρ. του 18. αι. (Σερεμέτης, ό.π., 292, 299). Η μτχ. *περαζόμενος* (για το σχηματ. βλ.

Χατζιδ., ό.π., 13, 17) σε έγγρ. του 16. αι. (Μανούσ., Κρ. Χρ. 22, 1970, 295)· μτχ. *περαζούμενος* στο Somav. λ. *απερασμένος* και σήμ. ιδιωμ. (Ψάλτ., Θρακικά 35, 82). Η μτχ. *περάσοντα* το 14. αι. (Χρυσόβ. του 1364, 85) και σήμ. ως επίρρ. στο τσακών. ιδίωμα (Κωστ., ό.π.)· μτχ. *περάσοττα* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ. 3, 256). Η μτχ. *περάσοντας* σε έγγρ. του 17. αι. (Παπαδάκη, Θησαυρ. 19, 1982, 145), το 18. αι (Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. 75, 76, 99) και σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, ό.π.). Η μτχ. *απερασμένος* στο Βλάχ., σε έγγρ. του 18. αι. (Σερεμέτης, ό.π., 37, 433, 434, 435) και σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, ό.π.· πβ. και Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, λ. *απερασμένες*). Η μτχ. *περασμένος* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. τον 8-9. αι. (TLG· για πιθ. παλαιότ. μνείες βλ. αυτ. και Jannaris, Hist. Gramm. 272) στο Βλάχ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Διαβαίνω, διασχίζω ένα μέρος (και πηγαίνω σε άλλο): *Και πάραυθα εσέβησαν εις την Τρανσυλβανίαν,| κι έτσι την επεράσασιν κι ήβγασιν στην Ουγγρίαν* Παλαμήδ., Βοηβ. 1080· *με την βοήθειαν του Θεού, την τρίτην την ημέραν| επέρασεν* (ενν. *ο Σερμπάνος*) *τα σύνορα κι ευρέθη από πέραν* Ιστ. Βλαχ. 162· *Αφού δε αποστάθηκαν* (ενν. *ο Μερκούριος και οι συντρόφοι του*) *εκ τον κομμόν που 'ποίκαν| την γέφυραν απέρασαν και εις την χώραν μπήκαν* Κορων., Μπούας 62· (προκ. για θάλασσα ή ποτάμι): *Και να περάσομεν ομού την θάλασσαν τήν βλέπεις,| να πάμε στην Ανατολήν, εις τον καλόν τον τόπον* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 82· *Είναι δε το γένος τούτο των Τατάρων μαθημένοι να περνούσι με τα άλογά τως καβαλάροι τα μεγάλα ποτάμια κολυμβώντες* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 423· **β)** διέρχομαι, περνώ από ένα μέρος/σημείο: *Εγώ πολλές χώρες και κάστρη είδα και επέρασα, και είδα γραφές πολλές και ανέγνωσα εις ετούτον τον κόσμον* Διγ. Άνδρ. 336[33]· *και μικράν θύραν επεράς την κεφαλήν κυρτώαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1068. **2)** Διαπερνώ (με αιχμηρό όργανο), διατρυπώ κάπ. ή κ.: *Και ηβλέποντας ο Σαούλ ότι οι εχθροί εσίμωναν να τον πιάσουν, βάνει το κοντάρι του και ακουμπάγει το εις ένα δένδρον και το ξίφος το βάνει εις την κοιλίαν του και αμπώνει το και απέρασέ τον έως την ράχην* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 192[r]· *ένας άνθρωπος των αρμάτων ... είδεν τον υιόν του Τακκά ... και με το σπαθίν επέρασέν τον απέ την μίαν μεριάν ως την άλλην και απόθανεν* Μαχ. 662[9]· (σε μεταφ.): *και την καρδίαν μου δεινή επέρασε ρομφαία* Θρ. Θεοτ. 64· (μεταφ., προκ. για το κρύο): *Και όταν είναι ψύχρα μεγάλη, μη δουλεύεις πολλά, διατί το κρύος ευρίσκει τότε τους πόρους ανοικτούς, όταν είσαι ιδρωμένος, και σε περνά ευκολότατα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 176. **3)** Οδηγώ/μεταφέρω κάπ. κάπου· (συν. στην απέναντι όχθη/ακτή): *Βάρκες ορθώθησαν λοιπόν δώδεκα για να πιάσουν/ την νύκτα την ερχόμενη τσ' ανθρώπους να περάσουν* Αχέλ. 889· *Ο δε Σελήμ ... έδραμεν ευθύς κάτω εις το ποτάμι, και έβαλε τους τουφεξήδες μέσα εις κάποιες μικρές βάρκες και τους επέρνα εις την πέραν μεράν του ποταμού* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 423· *το πλοίον διεσκόρπισεν, επνίγησαν οι πάντες,| μόνον ο Απολλώνιος μέσα εις μικρόν σανίδιν| το κύμαν τον επέρασεν της Τρίπολης τα μέρη* Απολλών. 139. **4α)** Μετακινώ κάπ./κ. σε σχέση με (μέσα από, πάνω από κ.τ.ό.) κ. άλλο· (σε μαγικές πράξεις): *περούσι τα παιδία των από στόμα λύκου, τάχα διά να ζήσουν* Νομοκ. 385[18]· *Μη ευρεθεί εις εσέν απερνάει τον υιό του και τη θεγατέρα του εις την ιστιά, μαντεύγει μαντειές ...* Πεντ. Δευτ. XVIII 10· **β)** (εδώ) σουρώνω: *έπαρε νερόν από περιστερών, τούτο το χόρτον, οπού το λέγουν φράγκικα μπέρμπενα, από πήγανον, από χελιδόνιον, τριαντάφυλλα*

και από αλόην και τούτζια πρεπαράτα από πάσα ένα μισήν δράγμα, κοπάνισε και πέρασέ τα από ψιλόν μανδήλιον και φύλαξέ τα εις μίαν αγαστέρα υαλίνην Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 229. **5)** (Χρον.) διανύω, διάγω ένα χρον. διάστημα (κατά ορισμένο τρόπο): *και δίχως πρίκες κι όχθρητες, δίχως ζηλειές και φθόνους| περνούσι* (ενν. *οι γιαθρώποι*) *το' εβδομάδες τως, τσι μήνες και τσι χρόνους* Πανώρ. Πρόλ. 60· *Και έτσι με φόβον και τρόμον απεράσαμεν την ημέραν εκείνην και την νύκταν ως νεκροί εις την όψην και μισαπεθαμένοι* Ιερόθ. Αββ. 333· *Εις τον ποέτα βρίσκομε τον κωμικόν γραμμένο| κι έτσι από τον Τερέντσιο καλά ξεδηγημένο,| πως γιατί αγάπα ο Πάμφιλος την όμορφη Γλυτσέρε| με δίχως ύπν' ολότελα le notti απέρνα intiere* Κατζ. Δ' 118. **6)** (Με αντικ. τη λ. ζωή) διάγω, ζω: *οπού είμαι νέος, ας περάσω καλήν ζωήν, και δεν θέλει λείψει καιρός, διά να δοξάσομεν και τον Θεόν* Ροδινός (Βαλ.) 67· *Και ως έβλεπε* (ενν. *ο κύρης Ανδρόνικος*) *την ασθένειαν αυτού οπού αυξάνει, εδιελογίζετο τι να κάμει και πού να υπάγει και εις τι τόπον να περάσει την ζωήν του ότι το είχεν ως μεγάλην εντροπήν να φαίνεται εις τον λαόν του μετ' αυτού του ασθενήματος* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19. **7)** Βιώνω, υφίσταμαι κ., υποφέρω μια (συν. δυσάρεστη) εμπειρία: *Τω αυτώ χρόνω απέθανεν ο Χριστόδουλος ο βαφτισμένος ... και αυτός ήτον Εβραίος και εις την νεότητά του αγάπησεν την πίστιν και εγίνην χριστιανός και πολλά κακά επέρασεν από τους φθονερούς Ιουδαίους* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 23ᵛ· *πολλές πρίκες και βάσανα έχεις περασμένα* Μανολ., Επιστ. 173⁹· *Λοιπόν οι δόλιοι Κρητικοί κίνδυνον επεράσαν| μέγαν από τες λουμπαρδιές, αλλ' ουκ εδειλιάσαν* Διακρούσ. 108⁷. **8)** Υπερβαίνω ένα όριο, ξεπερνώ· (χρον.): *να ζήσει* (ενν. *ο άρχοντας*) *χρόνους εκατόν και να τους απεράσει| με πλούτον και με έπαινον στον κόσμον να γηράσει* Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 65· *Δεν έναι* (ενν. *ο μισσέρ Γιαννούτσος*) *κύρης μου, σα λες, μ' αλλότες είχε πράσσει| εις τα ταξίδια, και έρχοντας μια φούστα ν' αγοράσει* (παραλ. 2 στ.). *Και μετά κείνη τοτεσά μ' αγόρασε κι εμένα,| και ακόμη χρόνους δυόμισι δεν είχα περασμένα* Φορτουν. (Vinc.) Β' 206· (ποσ.): *απερνώντες τα όσα εξόδευσαν* (ενν. *οι Γαλατιανοί*), *έχουν την άδειαν να τα μαζώξουν από την μέσην τους, διά να έβγουν από το χρέος* Επιστ. Μωάμ. 67²⁵· (τοπ.): *όταν έγινεν ο κατακλυσμός οπού ήλθε το νερόν δεν απέρασε την κορυφήν αυτεινού του βουνού* (ενν. *του βουνού Τερέστρο*), *καλά και τινές λέγουν ότι το νερόν απέρασεν πάσα βουνόν ένδεκα πήχες* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 70ᵛ. **9)** Παραβαίνω κ.: *δεν ημπορώ να περάσω τον ορισμό του Κύριου να κάμω καλό γή κακό από τη καρδιά μου* Πεντ. Αρ. XXIV 13· *Ότι να ευρεθεί μεσοθιό σου ... ανήρ γή γεναίκα ος να κάμει το κακό εις τα μάτια του Κύριου του Θεού σου να απεράσει τη διαθήκη του. Και έφυγεν και εδούλεψεν είδωλα άλλα και επροσκύνησεν αυτά* Πεντ. Δευτ. XVII 2. **10)** Παρακάμπτω, αποφεύγω κ.: *εις το νησόπουλον ... έχει ξέρην εις την μερέαν της τραμουντάνας και εβγαίνει εις το πέλαγος μισόν μίλι. Και απεράσοντας την ξέρην και έμπεις μέσα το κανάλιν και την στερέα· 'ράξε όπου θέλεις ότι έχει φούντος όσον θέλεις* Πορτολ. Β 11²⁰· (κ. δυσάρεστο): *παρακαλώ ... να γράψει η αδελφότης υμών του εκλαμπροτάτου αυθεντός βαΐλου των Ενετών οπού ευρίσκεται εις την Βασιλεύουσαν ... να γένει επίμων να πάρει έκδοσιν από τον οικουμενικον πατριάρχην ... να μετατεθούμεν εις την Ζάκυνθον, διά να περάσομεν τους κινδύνους της στράτας του Κωνσταντίνου* Βελλερ., Επιστ. 55⁴³. **11α)** Αντιπαρέρχομαι κ., αδιαφορώ για κ.: *Αλλά αλίμονον εις εσάς τους Φαρισαίους, ότι αποδεκατίζετε το*

δυόσμον και το πήγανον και κάθε λάχανον, και περνάτε την κρίσιν και την αγάπην του Θεού· Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. ια' 42· **α)** προσπερνώ, παραλείπω κ.: *Ημπόρουν διά την φυλακήν να γράψω ακόμη και άλλα| αμή σχολάζω, αφήνω τα, διαβαίνω και περνώ τα,| διά να 'ρθω εις την υπόθεσιν και των φυλακατόρων* Σαχλ., Αφήγ. 485. **12α)** Αντιμετωπίζω κ. ή κάπ. (επιτυχώς): *Κι αυτός* (ενν. *ο δεσπότης Άρτας*), *ως ήτον φρόνιμος, καλά εδιορθώθη·| τους Φράγκους γαρ ερόγεψεν, τον πρίγκιπα Γουλιάμον| και τον αφέντην Αθηνών και τους Ευριπιώτας·| με αυτούς εβοηθήθηκεν κι επέρασεν την μάχην* Χρον. Μορ. P 3084· **β)** κάνω κάπ. να συμμορφωθεί με τις επιθυμίες μου, «καταφέρνω κάπ.»: *Μα δίχως να το πεις εσύ και να το δικιμάσεις,| να θες με τα διατάματα μόνο να με περάσεις| εδώ με χάνεις και γοργό πάγω να βρω τον Άδη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 860· *Εδάρτε συμβουλεύω σας όλες καλές κυράδες,| αμέτε και μαυλίζετε ύπανδρες και χηράδες,| γελάτε τες ανέγλυτες και τες νοικοκυράδες* (παραλ. 2 στ.) *τους άνδρες με τα λόγια σας όλους να τους πλανάτε.| Έχετε κι αγαπητικούς, μηδέν αδημονάτε,| κι οπού 'γαπούν και φλέγουνται, με λόγια τους περνάτε* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 651. **13α)** Δίνω, μεταβιβάζω κ. (σε κάπ.): *Ανήρ ότι να απεθάνει και υιός δεν είναι αυτουνού ... να απεράσετε τη κλερονομιά του εις τη θυγατέρα του* Πεντ. Αρ. XXVII 8· *Ένι καταστημένον με την ασσίζαν των Ιεροσολύμων ότι η αφεντία των πραγμάτων των χαμένων ουδέν πρέπει κανείς να των περάσει εις κανένα έτερον κορμίν, ότι εις όποιον τόπον οπού ο κύρης ημπορεί να εύρει το πράγμαν του κινητόν τό είχεν χάσει, εντέχεται να το αναλάβει διά όρκου τόν να ποιήσει* Ασσίζ. 423²³· **β)** προσφέρω, αφιερώνω κ.: *να απεράσεις παν άνοιγμα μήτρας του Κύριου* Πεντ. Έξ. XIII 12. **14)** Θεωρώ, αντιμετωπίζω κάπ. ως ...: *Παρακαλώ σας βασιλείς, αυθέντες και ρηγάδες,| ... σοφοί και διδασκάλοι,| μη με κατηγορήσετε εις τάγραψα και είπα·| περάσετέ με ως άγνωστον ομάδιν με τον νουν μου,| και ψέξετε τον λογισμόν εμού δε και την γλώσσαν* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/πολ. 568. **15)** Διηγούμαι, εξιστορώ: *η υπόθεση ετούτη, την οποίαν εδιηγήθηκα με πάσαν αληθοσύνην και δεν έγραψα ένα πράγμα διά άλλον, μόνον πιστά τα επέρασα, μήτε περισσότερο μήτε ολιγότερο* Σουμμ., Ρεμπελ. 193. **16)** Δηλώνω, φανερώνω: *είπεν* (ενν. *η Παρθένος*) *«ηγαλλίασεν» και δεν είπεν ευφράνθη, ή εχάρη. Είναι κάποια διαφορά ανάμεσα εις αυτά τα ρήματα, διότι το εχάρη φέρνει κάποιαν χαράν εις την ψυχήν, αμή δεν περνά τον τρόπον και την διάθεσιν εκείνου οπού χαίρεται* Ροδινός (Βαλ.) 93. **Β'** Αμτβ. **1)** Μεταβαίνω, μετακινούμαι, πηγαίνω **α¹)** σε κάπ. άλλο μέρος: *Πλην όταν απεσώσαμεν εις τον αιγιαλόν ετούτον,| επαίρει* (ενν. *ο Βερδερίχος*) *το καμήλιν μου, πεζεύει με απ' εκείνο| και με την κόρην μόνος του περνά εις γην Αιγύπτου* Λίβ. Sc. 1734· *άφησε* (ενν. *ο Ευστάθιος ο Πλακίδας*) *την αυθεντίαν οπού είχεν και έφυγεν να απεράσει εις άλλον τόπον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 390ʳ· *ο βάρβαρος εμάνισε και εις ολίγον καιρόν έρχεται πολεμώντας την Ανατολήν και κουρσεύοντας πολλούς τόπους. Επέρασε δε και εις την Θεσσαλονίκην* Εγκ. αγ. Δημ. 109¹⁶²· (στην απέναντι ακτή/ όχθη): *Είχε δε μεγάλην αδημονίαν ο μισσέρ Ρομπέρτος και λύπην, πως δεν έβρισκε βάρκαν να περάσει εις τον Μορέαν* Δωρ. Μον. XXIV· *Και λέγω προς τον Λίβιστρον: «Εύξου με να περάσω,| και όταν με ίδεις επέρασα, στέκομαι εις την στερέαν,| τότε και συ την θάλασσαν άφοβα να την έμπεις,| και να έλθεις όπου με θεωρείς, δίχα τινός ανάγκης»* Λίβ. Sc. 1864, 1865· *Τούτη η ταραχή όχι μόνον εσύγχισε πολλά τους Τούρκους οπού ήσαν περασμένοι*

από το ποτάμι, αλλά πολλώ μάλλον εκείνους, οπού ήσαν ακόμη εκείθεν του ποταμού διά να περάσουσιν Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 422· α[2]) (σε κάπ.): Τότε στον αρχιστράτηγον βουλήθη (ενν. τινάς σπαχής) να περάσει Αχέλ. 1200· Η δε, «Ω τρισκατάρατε γέρον», ανταπεκρίθη (ενν. η Μαξιμώ) | «και διά ένα κόπους μοι και τω λαώ παρέσχες,| προς ον μόνη περάσασα, Θεώ τε καυχωμένη,| άρω αυτού την κεφαλήν και προς υμάς εκφέρω;» Διγ. Ζ 3469· β) (μεταφ.) σε κάπ. άλλη κατάσταση: στανικώς μου μέλλομαι σε γάμον ν' απεράσω Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [914]· και ν' απεράσει (ενν. ο βοσκός) εις μιαν στιγμήν από τον θάνατόν του,| εις μιαν γλυκύτατην ζωήν, με τον ευτυχισμόν του; Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε [1460]. **2)** Διέρχομαι από ένα μέρος/σημείο: Και περνώντας ο Ιησούς απεκεί, είδεν άνθρωπον οπού εκάθετον εις το κουμμέρκι και τον έλεγαν Ματθαίον Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. θ' 9· εκέντησεν ο Αχιλλεύς τον άσπρον τον φουδούλον,| χαμογελών επέρασεν εμπρός από την κόρην Αχιλλ. L 836. **3)** Εκτείνομαι, φτάνω ως ...: Και έχει (ενν. η Πόλις) πόρτο μεγάλο και καλό. Και έχει κόρφον και περνά πέρα εις τον Γαλατά και έναι μίλι ήμισυ Πορτολ. Α 230[13]. **4)** Εισέρχομαι, μπαίνω: ... προβαίνει η Πετρονέλα (παραλ. 1 στ.) και με το γέλιο λέγει μου: «Πέρασε η αφεντιά σου,| κι η μάνα μου λιγοψυχά να 'χει την εμιλιά σου» Φορτουν. Α' 260. **5)** (Δια)περνώ: εβάναν του (ενν. του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού) εις το κεφάλι ένα στεφάνι με αγκάθια, τα οποία αγκάθια απερνούσαν εις το κεφάλι του Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 326[v] (σε μεταφ.): Αμή όταν θέλει (ενν. ο πόθος) να χωθεί κι εις την καρδιάν να φτάσει| τότες το στήθος σου του κλεις, για να μην απεράσει Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1166]. **6)** Αναχωρώ, αποχωρώ· φεύγω: Αυτού λέγει το δίκαιον περί εκείνων των εγγυτάδων οπού ουδέν έχου να ποιήσουν ως εγγυτάδες, ού αν επέρασαν απέ το ρηγάτον Ασσιζ. 312[25]· αν δεν αφήσει (ενν. ο Φαραώς) να απεράσει το πλήθος των υιών Ισραήλ, όλα τα νερά της Αιγύπτου θέλω τα κάμει να γένουν αίμα Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 158[v]. **7)** (Χρον.) παρέρχομαι, αποτελώ παρελθόν: Οϊμένα, αποκοιμήθηκα κι επέρασεν η ώρα! Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1079· Και δεν επέρασεν ένας μήνας και επάρθη η Θεσσαλονίκη υπό των Τουρκών Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 23· απέρασε το κολατσό κι ακόμη δεν εφάνη (ενν. η θυγατέρα μου) Πανώρ. Β' 51· (συχνά μτχ. χρον. άκλ.): Και απεράσοντας πολλοί χρόνοι, εκατέβη ο Υιός και Λόγος του Θεού, ο Ιησούς Χριστός, Θεός και άνθρωπος Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 123[26]· Περάσαντα δη μερικός καιρός εσυνάχθησαν πολλοί αρχιερείς, μητροπολίται και επίσκοποι, και έγινε σύνοδος μεγάλη Ιστ. πατρ. 105[15]· και πάλιν παρευθύς ... περάσοντας μίαν ώραν εσήκωσεν πάλιν ωσάν άλλο νέφος πλέον μεγαλύτερον από το πρώτον Διήγ. πανωφ. 56· Περάσοντα δε ολίγος καιρός ηβουλήθη (ενν. ο Ιωακείμ) δευτέραν φοράν να υπάγει εις τον Πούγδανον Ιστ. πατρ. 140[9]. **8)** Παύω, σταματώ, καταλαγιάζω: ωσάν περάσουν οι βροχές, πάλι καλοσυνεύγει Πανώρ. Β' 256· (εδώ προκ. για υποχώρηση της στάθμης υδάτων): Και εσφαλίστηκαν οι βρύσες της άβυσσος και καταρράχτες του ουρανού και εποκόπην η βροχή από τους ορανούς. Και εστράφηκαν τα νερά αποπάνου την γηή ... και επέρασαν τα νερά Πεντ. Γέν. VIII 3· (μεταφ.): ο πόνος να περάσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 620· ... οι έγνοιες επεράσασι για την καημένη Κρήτη Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 183[14]· (με γεν. ή αιτ. προσωπ. αντων.): Το ξύλον οπού αρμένιζε κι εφάνιστή σου εχάθη| σημάδι είν' Αρετούσα μου, πως σου περνούν τα πάθη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 160· Θωρώ κι ο νους σου στο κακό κι εις τό σε

βλάφτει 'ράσσει| κι ο λογισμός οπού 'βαλες δε θε να σου περάσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 458· *και εδιάβην ώρα περισσήν ώστε να τον περάσει| ο θρηνισμός, ο πικραμός όν είχεν εκ καρδίας* ΒέλΘ. 399. **9)** Ζω **α)** διαβιώνω (με ορισμένο τρόπο): *Άλλοι να έχουν το φλουρί σεντούκια γεμισμένα,| και άλλοι να περνούν πτωχά και στενοχωρημένα* Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 80· *Ο δε καλός νεότερος και Διγενής Ακρίτης,| απέρνα μεν χαιράμενος ομού μετά της κόρης* Διγ. Α 2299· *να μαθαίνομε πώς περνά η πανιερότη σου* Μανολ., Επιστ. 173[36]· *απέρνα ο νεούτσικος με τούτα και με κείνα,| με κόπους, με αναστεναγμούς και με περίσσιους πόνους* Τριβ., Ρε 110· **β)** αντεπεξέρχομαι σε κ., τα βγάζω πέρα· επιβιώνω: *Κι απήτις πέσου τα τειχιά, θα δω τι θα γενούσι* (ενν. *οι χριστιανοί*),| *πώς έχου να περάσουνε, πού θε να φυλαχτούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 165[17]· *ηξεύρω να περνώ, και όταν έχω και όταν δεν έχω* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Φιλ. δ' 12 σημ.· *Το λοιπόν κάνοντας τόσες μπονάτσες, και μην ημπορώντας οι μύλοι μας να αλέσουν επέσαμεν εις μεγάλη πείνα, και επερνούμαν με μαγέρεμα μόνον και με ό,τι άλλο ηθέλαμεν εμπορεί, όσον οπού ο Θεός ηθέλησεν και ήκαμεν άνεμον, και αλέσαμεν και εχορτάσαμεν και το ψωμί* Διήγ. πανωφ. 59. **10)** (Σε γ' πρόσ., για γεγονότα, υποθέσεις κ.τ.ό.) κυλώ, εκτυλίσσομαι, συμβαίνω: *Πατριαρχεύοντος δε αυτού, του κυρού Μαξίμου του λογίου, όλα τα της εκκλησίας επερνούσαν ειρηνικά και ασκανδάλιστα* Ιστ. πατρ. 116[16]· *εις τον τρόπον ετούτον απέρασε η υπόθεση ετούτη, την οποίαν εδιηγήθηκα με πάσαν αληθοσύνην* Σουμμ., Ρεμπελ. 193· *Το πράγμα πώς επέρασε κάμε με ν' αγροικήσω,| και την αλήθειαν ξέσκεπην κι ίσια να την γνωρίσω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [167]. **11)** Έχω ισχύ, λαμβάνομαι υπόψη· γίνομαι (απο)δεκτός: *Ο λόγος σου να απερνά εις όλους τους μπασιάδες,| να σκύφτουν να σε προσκυνούν όλοι οι βοϊβοντάδες* Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. 87· *Τότε ωσάν είδε ο Αλή πασάς ότι δεν απέρασε η βουλή του ... έγραψε χαρτί και έστειλε κρυφά του βασιλέως Παλαιολόγου μέσα εις την Πόλη* Χρον. σουλτ. 88[1]· (εδώ προκ. για τη λήψη απόφασης από τη βενετική γερουσία, βλ. και πάρτη 2β): *Εσουμπλικάρησα διά την Ζάκυνθον. Ούτως απέρασεν η πάρτε μου εις τας τρεις του Αυγούστου* Σεβήρ., Τελ. Σημειώμ. 123[11]. **12)** Επικρατώ, υπερισχύω: *Και μέρες περαζόμενες ήλθε να δοκιμάσει| το άλογό του καθαείς, το ποιος για να περάσει* Αλεξ.² 332· (εδώ) υπερέχω (σε κ.): *όταν δε εγένηκεν δώδεκα χρόνων κείνος* (ενν. *Βασίλειος ο Ακρίτης*),| *ως ήλιος απέλαμπεν εις όλα τα παιδία,| απέρνα εις την δύναμιν ώσπερ ανδρειωμένος* Διγ. Α 1398. **13)** Παραβαίνω (κ.): *δεν απέρασα από τις παραγγειλιές σου* Πεντ. Δευτ. XXVI 13. **14α)** Θεωρούμαι ως ..., έχω συγκεκριμένη φήμη: *Ακούσατε τον Μωυσή του προφητικοτάτου,| που 'πέρνα διά φρόνιμος εν μέσῳ των Εβραίων* Κρασοπ. (Eideneier) I 89· **β)** θεωρούμαι κ. που δεν είμαι: *Τα ήθη μου τα θηλυκά με δαύτην* (ενν. *την φορεσία*) *να σκεπάσω,| εις τους βοσκούς ανάμεσα, βοσκός για ν' απεράσω.| Για να 'κλουθώ και να θωρώ με την ανάπαυσίν μου,| τον Σίλβιον μου τον όμορφον, την ακριβήν ψυχήν μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' 162. **15)** Υφίσταμαι, υπάρχω: *επέρνα καλή αγάπη αναμέσον τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 175. **16)** Μεταβιβάζομαι: *εκείνος* (ενν. *ο Ιησούς*), *ότι μένει εις τον αιώνα, έχει την ιεροσύνην οπού δεν περνάει· διά τούτο και δύναται να σώζει εις το παντελές εκείνους οπού πλησιάζουσι διά μέσου αυτουνού εις τον Θεόν, έστοντας να ζει πάντοτε εις το να παρακαλεί διά λόγου τους* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Εβρ. ζ' 24.

II. Μέσ. Α' (Μτβ.) υπερβαίνω κάπ. χρον. όριο: *Δεν είμαι γέρος ...* (παραλ. 1 στ.)

Ακόμη τη σαρανταρά δεν είμαι περασμένος,| μα απού την πρίκα έτσι ψαρός είμαι καταστεμένος Φορτουν. (Vinc.) Δ' 365. **Β'** Αμτβ. **1)** Μεταβαίνω στην απέναντι ακτή/όχθη, διαπεραιώνομαι: *και ούτως εμέτρησε* (ενν. *ο Τουμούτμπεης*) *τον καιρόν και την ώραν, από τες βίγλες μαθών, οπόταν είναι περασμένοι σχεδόν οι μισοί Τούρκοι εις το ποτάμι, να είναι και αυτός φθασμένος εις τον τόπον, και ευρίσκοντάς τους μοναχούς, χωριστά από τους άλλους, να πέσει απάνω τους να τους κόψει* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 422. **2)** (Χρον.) παρέρχομαι, αποτελώ παρελθόν: *να μη νυχτώσει ο καιρός και περασθεί το βράδυ* Ιστ. Βλαχ. 2141· *Τέσσερεις χρόνοι κάτεχε πως είναι απερασμένοι| απού στα φύλλα τση καρδιάς σ' έχω ζωγραφισμένη* Πανώρ. Β' 285.

Φρ. 1) *Απερνά (απάνου μου) πνοά ζήλειας* = (πρβ. για συζυγική πίστη) καταλαμβάνομαι από καχυποψία: *ανήρ ... να απεράσει απάνου του πνοά ζήλειας και να ζηλέψει την γενaίκα του ...* Πεντ. Αρ. V 14· *γή άντρας ος να απεράσει πνοά ζήλειας και να ζουλέψει την γεναίκα του* Πεντ. Αρ. V 30. **2)** *Απερνάγει ο λογισμός μου* = ξεχνιέμαι, ξεφεύγω (από την παρούσα πραγματικότητα): *Και τούτα άπερ έκαμα και είπα της υμετέρας αγάπης, δεν τα έκαμα διά καύχησιν ή έπαινον, ... αλλ' έστοντας να ευρίσκομαι εις φυλακήν ... μη έχων τι ποιήσαι εκαθεζόμην και έγραφα τούτα διά να απερνάγει ο λογισμός μου* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 390ᵛ. **3)** *Απερνώ κάπ. εις τα κάστρα* = υποδουλώνω κάπ.: *και τον λαό απέρασεν* (ενν. *ο Ιωσεφ*) *αυτόν εις τα κάστρα από άκρα σύνορο της Αίγυφτος και ως την άκρα του* Πεντ. Γέν. XLVII 21. **4)** *Απερνώ κ. 'λαφρά/κ. μου απερνά 'λαφρά* = δεν υφίσταμαι σοβαρές συνέπειες για μια πράξη μου: *Ετούτο δε εσκόπησεν* (ενν. *ο αφέντης Καρυταίνου*) *στον λογισμόν του ετότε·| ότι, αν λείψει του πρίγκιπος – διατό ήτον τάχα θείος του – | να έχει την συμπάθειον του, 'λαφρά να το απεράσει* Χρον. Μορ. Η 3239· *Ετούτο δε εσκόπησε* (ενν. *ο αφέντης Καρυταίνου*) *τότες στον λογισμόν του·| ότι, αν λείψει του πρίγκιπος – διότι ήταν θείος του – | να έχει την συμπάθειον, 'λαφρά να του απεράσει* Χρον. Μορ. Ρ 3239. **5α)** *Απερνώ ξουράφι ιπί το κεφάλι μου* = κόβω τα μαλλιά μου, κουρεύομαι: *ανήρ γή γεναίκα ότι να χωρίσει να τάξει τάγμα χωρισμένο να χωρίσει του Κύριου ... όλες τις ημέρες τάγμα του χωρισμάτου ξουράφι να μην απεράσει ιπί το κεφάλι του* Πεντ. Αρ. VI 5· **β)** *απερνώ ξουράφι ιπί όλη τη σάρκα μου* = ξυρίζω όλο το σώμα μου: *Και έτσι να κάμεις αυτωνών να τους καθερίσεις· ράντισε απάνου τους νερά ράντισμα και να απεράσουν ξουράφι ιπί όλη τη σάρκα τους και να σκαμματίσουν τα ρούχα τους και να καθερίσουν* Πεντ. Αρ. VIII 7. **6)** *Απερνώ σοφάρ (βουκίνισμα)* = σαλπίζω: *και να απεράσεις σοφάρ βουκίνισμα εις τον μήνα τον έφτατο εις τη δέκατη του μηνού, εις την ημέρα των συμπαθημάτων να απεράσετε σοφάρ εις όλη την γηή σας* Πεντ. Λευιτ. XXV 9. **7)** *(Α)περνώ στον Άδη(ν)/την στράταν της ζωής/από τούτην την ζωήν/από (απού) την ζωήν ετούτη(ν)/του κόσμου* = πεθαίνω: *Κι ο 'πίσκοπος αρρώστησε ετότες την Τετράδη,| μια μέρα μόνον έζησε κι επέρασε στον Άδη* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 222[18] ... *της άθλιας της ζωής απέρασε* (ενν. *ο Αρκύτας*) *την στράταν* Θησ. ΙΑ' [9[a]]· *με θεϊκόν στόμα εθέσπισαν* (ενν. *οι πνευματοφόροι πατέρες*) *και επαράδωκαν τες λειτουργίες, ευχές και ψαλμωδίες και τα χρονικά μνημόσυνα, να γινίσκουνται διά εκείνους οπού περνούν από τούτην την ζωήν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 424· *ΡΟΔΟΛΙΝΟΣ: Πώς τούτο; τάχατες δε ζει πλιον ο δικός τση κύρης;| ΤΣΙΜΟΣΚΟΣ: Επέρασε απού την ζωήν ετούτη ο κακομοίρης* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 374· *Εις τέτοια πάθη θες*

εμπεί και τότες να γεράσεις,| χρειά 'ναι το τέλος σου να 'ρθει, του κόσμου να περάσεις Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 320. **8)** *Αφήνω κ. να περάσει* = δεν δίνω σημασία σε κ.· αντιπαρέρχομαι κ.: *μα κείνος οπού δεν πονεί αφήνει να περάσει| το σφάλμα κι ουδέ βούλεται να το καταδικάσει·* | *παινά το κι ομορφίζει το ...* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 137· ... *άφησ' τα αυτάνα, α μ' αγαπάς, φίλε μου να περάσου·| θωρώ τη φρονιμάδα σου, γροικώ την πονηριά σου·| κατέχω τούτα, οπού μου λες κι οπού μ' αναθιβάνεις| κι άφησ' τα να περάσουσι, γιατί τον κόπο χάνεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 64. **9)** *Κ. περνά από κάπ./από λόγου κάπ.* = η έκβαση μιας υπόθεσης εξαρτάται από κάπ.: *ΘΟΔΩΡΟΣ: Αφέντη Λούρα, η δουλειά τούτη περνά από σένα...| ΛΟΥΡΑΣ: Ανέν περνά από λόγου μου, τάξε τα καμωμένα* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 191, 192. **10)** *Περνώ την αναγκαίαν χρείαν της ζωής μου* = εξασφαλίζω τα απαραίτητα για την επιβίωσή μου: *μήτε γεωργούσι* (ενν. οι Άραβες), *μήτε σπείρουσιν αλλά ... ή άγρια ζώα της ερήμου κυνηγούσι και τρέφονται από τα κρέατα τούτων ή παραφυλάττουσι τους δρόμους φονεύοντες τους οδοιπόρους, και με τούτο περνούσι την αναγκαίαν χρείαν της ζωής τως* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 109. **11)** *Περνώ άνεμο* = (προκ. για το Θεό) στέλνω, εξαπολύω άνεμο: *Και εθυμήθην ο Θεός τον Νοαχ και όλο το αγρίμι και όλο το χτήνο ος μετά κείνον εις το κιβωτό, κι επέρασεν ο Θεός άνεμο ιπί την γηή και εκατάπρυαναν τα νερά* Πεντ. Γέν. VIII 1. **12)** *Περνώ από μιαν ορμίδα*, βλ. ορμίδα φρ. **13)** *Περνώ* κάπ. *από σπαθί/σπαθίου/σπαθιού*, βλ. από 17 Φρ. **14)** *Περνώ εναντία κ.* = αντιστέκομαι, πηγαίνω κόντρα σε κ.: *έστοντας να αρπάσθει το καράβι και να μην δύνεται να περάσει εναντία τον άνεμον, έστοντας να αφήσομεν το καράβι εις τον άνεμον, εφερόμεσθαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. κζ' 15. **15)** *Περνώ εξεφάντωσιν*, βλ. ξεφαντωσις -ση Φρ. 1. **16)** *Περνώ το θάνατο* = θανατώνομαι, πεθαίνω: *Ήτονε ο νόμος Σαλαμό και όποιο καταλύσου| κρασί καλό και όμορφο αυτόνο να ποτίσου,| για να τους παίρνει το κρασί το φόβο, να μην τρομάσσου,| και μετ' αυτό το θάνατο άφοβα να περάσου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3561. **17)** *Περνώ τη φούρκα* = απαγχονίζομαι: *το effe μόνο εξώφευγες, καημένε, να διαβάσεις,| γιατί της φούρκας ήτονε, μην πα να την περάσεις* Στάθ. (Martini) Β' 154. **18)** *Περνώ στα χέρια κάπ.* = περιέρχομαι στην εξουσία κάπ.: *αυτοί δεν επεράσασι στα χέρια των εχθρών τους* Διακρούσ. 95[22]. **19)** *Τα περνώ καλά* = ζω ευτυχισμένα: *μόνε να δώσει ο Θεός να ζήσεις, να γεράσεις,| χρόνους πολλούς στον θρόνο σου καλά να τα περάσεις* Ιστ. Βλαχ. 1232.

Η μτχ. *περαζόμενος* ως επίθ. = **1α)** Που έχει παρέλθει χρονικά, παλιός: *να μη χρωστεί ο άνωθεν Μιχελής να πλερώσει τίβοτας για τα λεγόμενα καταλύματα τσι χρονές τσι περαζόμενες* Βαρούχ. (Bakk.-v.Gem.) 255[20]· *και κλαίει* (ενν. η γυναίκα) *περαζόμενα βάσανα και θυμάται* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 178[25]. **β)** που έζησε στο παρελθόν: *κι αυτός ο τόπος* (ενν. η Τρανσυλβανία) *δεν ήτον ποτέ του βασιλέως,| μόνον εις την υποταγήν ήτον, όχι αλλέως,| του Τούρκου και τον όριζεν κι επαίρναν 'που την Πόλη| φλάμπορ' οι περαζόμενοι οι αυθεντάδες όλοι* Παλαμήδ., Βοηβ. 690. **2)** Στην έκφρ. *(εις/σε/με) (η)μέρες περαζόμενες* = μετά από λίγο καιρό: *Εις μέρες περαζόμενες μαλώνουν δυο Εβραίοι* Χούμνου, Κοσμογ. 2105· *Σε μέρες περαζόμενες εδιάβη ο Κανδάλης* Αλεξ.[2] 2201· *Με μέρες περαζόμενες πήγε* (ενν. ο λύκος) *να τον γυρεύει| εκεί οπού εσύντυχαν, τον σκύλον να τον εύρει* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 34[13]· *Ημέρες περαζόμενες, Φίλιππον πιάνουν πόνοι·| μαντάτα του ηφέρασι,*

απίστησε Μοθώνη Αλεξ.² 395· ... *μέρες περαζόμενες ήλθε να δοκιμάσει| το άλογό του καθαείς, το ποιος για να περάσει* Αλεξ.² 331.

Η μτχ. παρκ. *(α)περασμένος* ως επίθ.= **1α)** Που ανήκει ή αναφέρεται στο παρελθόν, που έχει παρέλθει χρονικά, παλιός: ηξεύρουν (ενν. *οι άγγελοι*) *τα πράγματα τα απερασμένα και τα παρόντα και τα μέλλοντα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 27ᵛ· *Αγκαλιαστή τηνε* (ενν. *την Αρετούσα*) *κρατούν ο κύρης με τη μάνα,| την ώρα που τα χείλη της ετούτα ανεθιβάνα·| μ' αγάπη τη γλυκοφιλού, με σπλάχνος την ευχούνται,| την περασμένην όργητα πλιο δεν τηνε θυμούνται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1282· *Δι' αυτό εγώ ο πολυπαθής, τέκνον μου ηγαπημένον,| τά έμαθα με πολλή πικριά εις καιρόν απερασμένον,| να σε διδάξω βούλομαι* ... Δεφ., Λόγ. 12· *Ω κόποι περασμένοι μου, πώς είστε πληρωμένοι| μ' αντίμεψη πολλά ακριβή!*... Ιντ. κρ. θέατρ. Γ' 71· εκφρ. *τες απερασμένες ημέρες* = τις προάλλες, προ ημερών: *τες απερασμένες ημέρες ήλθεν εις το παλάτιον ένας γέροντας άνθρωπος* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 119³⁶· *περασμένος από τον καιρόν του* = ηλικιωμένος, προχωρημένης ηλικίας (βλ. και Somav.): *Και δεν είχαν* (ενν. *ο Ζαχαρίας και η Ελισάβετ*) *παιδίον, διατί η Ελισάβετ ήτον στείρα· και οι δύο τους ήταν περασμένοι από τον καιρόν τους* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. α' 7· **β)** (αμέσως) προηγούμενος: *Εγώ Ντιάνα Κορναροπούλα ... ήκαμα το τεσταμέντο μου με το χέρι εσένα του Γιακουμή Κουρτεζά, νοταρίου, την πρώτην του Φλεβαρίου του περασμένου* Διαθ. 17ου αι. 8⁸· *Τούτη ήτον η ξεφάντωση, τούτο το περιβόλι,| οπού μ' εκάλεσες προχτές, την περασμένη σκόλη;* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 798· έκφρ. *τον (α)περασμένο(ν) χρόνο(ν)/την απερασμένη χρονιάν* = πέρυσι: *εμέναν μου έχει τον απερασμένον χρόνον οχτώ δουκάτα, και κάνω λογαριασμόν να μην χάσω τίποτες* Μπερτολδίνος 162· *Και τις μας το 'θελεν ειπεί τον περασμένο χρόνο,| όντε μ' αποκαμάρωνεν ο κύρης με τη μάνα| κι όντε με σπλαχνικά φιλιά 'ς τσ' αγκάλες τως μ' εβάνα* ... Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 592· *με το να ασθενήσει* (ενν. *ο Θανάσης Καπούτζος*) *βαρέως την απερασμένη χρονιάν* Έγγρ. μον. Φιλοσ. 11⁴· **γ)** που έζησε στο παρελθόν: *του Τιβερίου καίσαρος του απερασμένου* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 330ᵛ· *ο οποίος* (ενν. *ο Θεός*) *εις τες απερασμένες γενεές άφησεν όλα τα έθνη να περιπατούν τες στράτες τους* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. ιδ' 16. **2)** Που έχει υπερβεί ένα χρον. όριο: *Και ως είδεν ο κόντες το γράμμα της συμφωνίας, και τον καιρόν απερασμένον, και την απόφασιν των κριτάδων, εσιώπησεν* Δωρ. Μον. XXIV· έκφρ. *καιρόν τον περασμένο* = για πολύ καιρό, επί μακρό χρονικό διάστημα: *τες ελεεινές και ταπεινές ψυχές των πονεμένω| απού στον Άδη κρίνουνται καιρό τον περασμένο,| απού δεν έχουσι τινά για να τους ελυπάται| η ελεημοσύνη σου, Χριστέ, μόνο να τσι σπλαχνάται* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 863. **3)** Ως γραμμ. όρος: παρελθοντικός: *«Μεγαλύνει». Δεν λέγει* (ενν. *η Παρθένος*) *εις μέλλοντα χρόνον μεγαλυνώ. Μηδέ εις χρόνον περασμένο εμεγάλυνε, αμή εις ενεστώτα, τουτέστι, τώρα. Αυτήν την ώρα μεγαλύνει* Ροδινός (Βαλ.) 67.

Ο πληθ. αρσ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = οι άνθρωποι που έζησαν στο παρελθόν: *Εδιάβησαν οι παλαιοί χρόνοι των περασμένω| απού προυκιό κιανείς βοσκός δεν είχε γνωρισμένο* Πανώρ. Ε' 239.

Ο πληθ. ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = τα συμβάντα του παρελθόντος: *Διού θέλω να εξηγηθώ, την ιστορίαν να αρχίσω,| να παύσω θέλω παντελώς τα περασμένα*

οπίσω Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 134· *«Γιε μου, ας πάψουσιν όλα τα περασμένα,| γή εγώ 'σφαλα γή εσύ 'σφαλες, ας είν' συμπαθημένα| ...»* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1391.

περό, σύνδ., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3106, Διαθ. 17. αι. 10⁹⁹, 11⁹².

Από το ιταλ. - βενετ. *pero*. Η λ. σε έγγρ. του 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 458, ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 516, 519, 526, 533, ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 369, Κρ. συμβόλ. 241, 246, Κουρσάρ. 8¹⁰, κ.α.) και 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 448, Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974-75, 125) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Κόμης, Κυθηρ. λεξ., Λάζαρης, Λευκαδ.).

Όμως, αλλά: *Λοιπόν την αυτήν Δευτέραν έκαμνεν εκείνον το κακόν* (ενν. *φωτιές και βροντές*) *πάντα, περό ολίγες φορές και με ολίγην φόρτσια* Διήγ. πανωφ. 58· *ο θάνατός της* (ενν. *της θυγατέρας του ρήγα*) *ο πικρός εις την καρδιάν μας φέρνει.| Περό, πρώτα διά λόγου μου, να πέσω λιγωμένος,| κι από την όψιν φαίνομαι να είμαι αποθαμένος* Ευγέν. 929.

περομματώ, βλ. *πυρομματώ*.

περόνη η.

Το αρχ. ουσ. *περόνη*. Η λ. και σήμ.

α) Λεπτή και αιχμηρή μεταλλική ράβδος, με την οποία κανείς διατρυπά και συνδέει ή στερεώνει μαζί δύο ή περισσότερα αντικείμενα· (εδώ σε παρομοίωση): *Πέφυκαν ούτοι* (ενν. *ο Ανδρόνικος και η Άννα*) *και γονείς αρσενικών παιδίων| ... πέντε ανδρειωμένων·| μόνον δε τούτων έδακνε ψυχήν τε και καρδίαν| η στέρησις του θήλεος ως ξιφερίς περόνη* Διγ. Ζ 34· **β)** καρφί: *άνωθεν των ακατίων ... σανίδας* (έκδ. *συνίδας*· διορθώσ.) *δυνατώς δήσας* (ενν. *ο αμιράς*) *μετά σιδηρών σκολόπων και περόνων, εξ ων γέφυρα εγεγόνει δυνατή και καλή* Ψευδο-Σφρ. 396⁸· **γ)** είδος καρφιού το οποίο προσαρμοζόταν εξωτερικά στον τροχό της άμαξας για να τον στερεώσει στον άξονά της· (εδώ ειρων. σε προσφών.): ΜΠΕΡΤΟΛΔΟΣ: *Ενός οπού καταλαμβαίνει καλά, ολίγα λόγια τον φθάνουν* ... ΒΑΣΙΛΕΥΣ: *Εις το προκείμενον, περόνη του αμαξίου, έλα εις το συμπέρασμα* Μπερτόλδος 36· **δ)** πτερνιστήρας, σπιρούνι: *αυτίκα τον ίππον μου κεντήσας ταις περόναις| προς το ύδωρ εξόρμησα* Διγ. (Trapp) Gr. 2905.

περονίζω, Ερμον. Ε 297, Λ 115, Ρ 425. — Βλ. και *περονώ*.

Από τον αόρ. του *περονώ*. Ασχ. το ποντ. *περονίζω* (Παπαδ. Α., Λεξ.· βλ. και Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 35). Λ. *περονιάζω* σήμ. Η λ. και τ. *μπερονίζω* στη Ρόδο (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *περόνι(ν)*).

Διατρυπώ, διαπερνώ: *και την λόγχην ακοντίζει* (ενν. *ο Αινείας*)| *κατ' αυτού του Αχιλλέως| και την άσπιν περονίζει* αυτ. Τ 228· *εκ του ίππου καταβαίνει* (ενν. *ο Αχιλλεύς*)| *και τον Μούλιον ομοίως| μετά δόρυ περονίζει| εμπερές εκ των ωτίων* αυτ. Τ 294.

περόνιον το· π ι ρ ο ύ ν ι. — Βλ. και *περονώ*.

Το μτγν. ουσ. *περόνιον*. Ο τ. —με τροπή *ε* >*ι* (Χατζιδ., Αθ. 1, 1889, 287-288, Αθ. 10, 1898, 12, Αθ. 24, 1912, 27· βλ. και Θαβώρ., Δωδώνη 9, 1980, 422) και *ο* >*ου* (Georgac.,

Glotta 31, 1951, 210, Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 307, Kretschmer, BZ 10, 1901, 584, Θαβώρ., Δωδώνη 9, 1980, 425)— στο Βλάχ. (*πηρούνι*), στον πληθ. σε έγγρ. του 17. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 122) και του 18. αι. (Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974/75, 119) και σήμ. Τ. *περόνι* (Andr., Lex., στη λ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ.), *περόνι(ν)* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Τσίκη, Γλωσσ. Χίου) και πληθ. *περόνια* (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.· σε άσματα, Αμαργιανάκης, Αμάλθεια 4, 1973, 156, Σταμούλη-Σαράντη, Λαογρ. 11, 1934/1937, 251) σήμ. ιδιωμ. Τ. *περόνιν* (και στο LBG), *περόν'* και *πιριόνιν* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., Andr., Lex., στη λ.). Τ. *περούν(ι)* (Λάζαρης, Λευκαδ.), *περούνι* (Λουκάτ., Κεφαλονίτικα γνωμικά 62) και *περούνιν* (Κέρπης, Λαογρ. 32, 1982, 419, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) σήμ. ιδιωμ. Πληθ. *περούνια* σε έγγρ. του 17. (Πεντόγαλος, Παρνασσ. 14, 1972, 535) και 18. αι. (Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974/75, 118). Τ. *πιρόν'* (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Δεληγιάννης, Ιδίωμ. Κουβουκλ. Προύσας 83, κ.α.) και *πιρόν(ι)* (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ.) σήμ. ιδιωμ. Πληθ. *πιρόνια* σε έγγρ. του 16. αι. (Μανούσακας, Πρακτ. Γ' Παν. Σ τ. Α', 224). Τ. *πιρούν'* σήμ. ιδιωμ. (Κοσμάς, Ιδίωμ. Λαγκαδά, Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., κ.α.).

1) Αντικείμενο που έχει σχήμα μικρής περόνης, δηλ. μικρού και λεπτού κυλίνδρου με οξύ άκρο· (εδώ προκ. για φτερό που του έχουν δώσει τη μορφή σφήνας): *Πώς δει εμβάλλειν ελάτην εις ιέρακα ... Διελάσας εις την οπήν του πτερού πέρδικος βέργα αποσφήνου καλώς, και μετά ταύτα τέμε αυτού τα πτερά του βεργίου εξ αμφοτέρων των μερών, και πάλιν έσωθεν του περονίου άλλο περιδέσμει μιτόλινον* Ιερακοσ. 482[23]. **2)** Πιρούνι: *βρίσκουσι τις κούπες τως οπού είχαν ασημένιες| και φαίνουντα καθολικά ωσά χαρκωματένιες| βατσέλια, καντηλέρια, πιρούνια εθεωρούμεν,| κουτάλια και μαυρίζασι και όλοι απορούμεν* Διήγ. ωραιότ. 683.

περονώ.

Το αρχ. *περονάω*. Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

α) Διατρυπώ, διαπερνώ: Δούκ. 45[14], 265[10]. **β)** καρφώνω: *σταυρώσαντες αυτόν* (ενν. *τον ψευδαββά*) *... εκτεταμένας έχοντα τας χείρας πεπερονημένας εν σανίσι διά των ήλων, εθριάμβευσαν αυτόν εν μέσω της πόλεως* αυτ. 153[15]. **γ)** ανασκολοπίζω: *Φθάσας ουν* (ενν. *ο τύραννος*) *... ορά πάλους πεφυτευμένους μυριαρίθμους, βρίθοντας αντί καρπών νεκρά σώματα, και τον Χαμζάν ... εν μέσω, μετά βυσσίνων και κοκκίνων ών εφόρει, πεπερονημένον εν τω πάλω* αυτ. 433[13].

περού (Ι), επίρρ.

Από το επίρρ. *πέρα* με αναδίπλωση και αναλογ. με τα επιρρ. σε *-ου* (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πέραν περού*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., ό.π., Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 207, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσσάρ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.· πβ. Κωστ., Λεξ. τσακων., έκφρ. *πέρα σ' περού*).

Στην έκφρ. *πέρα περού*, βλ. *πέρα* Εκφρ. 2.

περού (ΙΙ), σύνδ., βλ. *παρού*.

'περοψιά η, βλ. *υπεροψία*.

περπατάρης ο.

Από το *περπατώ* (βλ. *περιπατώ*) και την κατάλ. *-άρης*. Τ. *πιρπατάρ'ς, πουρπατάρ'ς* (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. *πιρπατάρ'ς*), *πιρπατχάρ'ς* (Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. 102) και *προπατάρης* (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. και τ. *πορπατάρης* στο ΑΛΝΕ.

Οδοιπόρος, αυτός που διανύει μεγάλη απόσταση με τα πόδια (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 396)· (εδώ προκ. για αυτόν που ασχολείται με τη φροντίδα και την εκπαίδευση των κυνηγετικών πουλιών, *γερακάρης*· βλ. και *πετριτάριος*): *πουλίτσια έποικα μονόκοιλα εικοσάδα,| και ο περπατάρης ο ασεβής ολίγον κατ' ολίγον| επήρε μου τα δώδεκα, έκαψεν την καρδίαν* ΠουλολΛ. (Τσαβαρή)[2] 198 κριτ. υπ.

περπάτημα, περπάτημαν, το, βλ. *περιπάτημα*.

περπατησιά η, Θησ. (Foll.) I 133, Πτωχολ. Β 267· *π α ρ π α τ η σ ι ά*· *?π ε ρ β α τ η σ έ*, Πανώρ. Γ' 298 κριτ. υπ.· *π ε ρ ι π α τ η σ ί α*· *π ε ρ π α τ η σ ί α*, Λίβ. Ρ 1954, Θησ. Θ' [45[4]]· *π ο ρ π α τ έ*, Πανώρ. Γ' 298· *π ο ρ π α τ η ξ ά*, Πανώρ. Α' 426, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 742· *π ο ρ π α τ η ξ ι ά*, Βελθ. 715· *π ο ρ π α τ η σ ί α*, Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 214· *π ο ρ π α τ η σ ι ά*, Αχιλ. L 560, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 744, Βεστάρχης, Πρόλ. Θεοτ. 67. — Βλ. και *περιπάτημα*.

Από το μτγν. ουσ. *περιπάτησις* (TLG· βλ. Ανδρ., Λεξ.) ή από το *περπατώ* (βλ. *περιπατώ*) και την κατάλ. *-σιά*. Για το σχηματ. των τ. βλ. *περπατώ*. Ο τ. *παρπατησιά* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ. Β' 719, Λουκά, Γλωσσάρ. 360). Τ. *περπατησά* σήμ. στο ΑΛΝΕ (λογοτ.) και τ. *πιρπατ'ξά, πιρπατσ'ά, πιρπατσά, πιρπατησχά* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. *πιρπατ'ξά*, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 182, λ. *πιρπατσ'ά*, Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. 102, λ. *πιρπατσά*, Ανδρ., Ιδ. Μελ. 69, λ. *πιρπατησχά*). Ο τ. *πορπατηξά* και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου 142, λ. *πορπατηξιά*, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης Γ' 87). Ο τ. *πορπατηξιά* και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου 142, Παπαχρ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πορπαταριά*, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πορπατώ*, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., λ. *προπατηξιά*, Μάνεσης, Λεξ. Μυκον. ιδιώμ., λ. *περπατησιά*, και στο ΑΛΝΕ (λογοτ.). Τ. *πορπατηξία* στο Du Cange (λ. *περπατείν*). Ο τ. *πορπατησιά* και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πορπαταριά*, Μάνεσης, Λεξ. Μυκον. ιδιώμ., στη λ.) και στο ΑΛΝΕ (λογοτ.). Τ. *πορπατησά* στο Βλάχ. (λ. *πορπάτημα*), τ. *πορπατεσία* και *πουρπατησία* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *περπατησία*), καθώς και άλλοι τ. σήμ. ιδιωμ. (Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. 380, λ. *πουρπατσά*, Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', λ. *προβατησία*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *προβατηξά*). Η λ. και τ. *περπατηξιά* (λαϊκ.) και σήμ.

1α) Περπάτημα, βάδισμα: *Χίλιες τ' αφτιά εμολύβωνα, για να μηδέ γροικούσι*, (παραλ. 1 στ.) *χίλιες με την πορπατηξά, χίλιες με μια και μ' άλλη| στράτα τη θέρμη του έσβηνα στο νου μου τη μεγάλη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 23· **β)** η ικανότητα να περπατάει, να βαδίζει κανείς: *πόδια μου κακορίζικα, πού 'ναι η πορπατησιά σας| και τώρα ο Άδης ο πικρός τρώγει την ανδρειά σας* Ευγέν. (Vitti-Sparado) 709· (εδώ προκ. για το θαύμα κατά το οποίο ο Ιησούς περπάτησε πάνω στη θάλασσα): *εξηγήθησαν άλλοι έναν προς έναν| έξω της φύσης θαύματα, όλα τα του Χριστού μου| την των*

νεκρών ανάστασιν, τους ασθενείς υγείαν, (παραλ. 3 στ.) *παρπατησιάν της θάλασσας και άλλες προφητείες* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 284· γ) (μεταφ. προκ. για τις ακτίνες του ήλιου) πορεία, διαδρομή: *Ακτίνα τ' ουρανού χαριτωμένη,| οπού με τη φωτιά σου τη μεγάλη| σ' όλη χαρίζεις φως την οικουμένη·| τον ουρανό στολίζει 'ς μια κι εις άλλη| μερά κι όλη τη γη η πορπατηξά σου| δίχως ποτέ τη στράτα τση να σφάλει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Χορ. δ' 715. **2α)** Ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο περπατά κανείς, περπατησιά: *είχε* (ενν. *ο Αίσωπος*) *καμπούραν εις την ράχην ... και η περπατησία του ήτον σκυπτή και καμπουριασμένη* Βίος Αισωπ. (Παπαθωμ.) Γ' 61[28]· (σε παρομοίωση): *περιπατησίαν εύμορφην* (ενν. *είχεν η Σεμίραμις*), *ωσάν το περιστέριν* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Β 13· (εδώ προκ. για άλογο): *εγώ να γένω άλογον, και το άλογον εκείνο| να ένι εις πλάσιν εύμορφον και εις περπατησίαν,| να δάζει ως ένι ο ποταμός, γοργόν ως η σαΐτα* Λίβ. Sc. 1690· **β)** παράστημα, κορμοστασιά: *το κάλλος του προσώπου της και το κορμίν της όλον,| το βάδισμα, το κίνημα και την πορπατηξιάν της* Βέλθ. 614· *Μα 'δα θ' αρχίσω να παινώ πλήσα την ομορφιά ντου| να ρέγομαι τα ήθη του και την πορπατηξά ντου* Πανώρ. Ε' 96. **3)** Βήμα: *Η άρρητα δεν έσωνε 'ς τούτην την συντροφίαν| που σύρνει την περπατησιάν, με τόσην παρρησίαν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' 1677. **4)** (Μεταφ.) τρόπος ζωής: *να κατευοδώσεις τες περπατησίες μας με το άγιόν σου Πνεύμα* Χριστ. διδασκ. 437.

περπατικώς, επίρρ., βλ. *περιπατητικώς*.

περπατώ, βλ. *περιπατώ*.

πέρπει, βλ. *πρέπει*.

περπερεύομαι· *περπορεύομαι*.

Το μτγν. *περπερεύομαι*. Τ. *φερφερεύγομαι* σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Καυχώμαι, κομπάζω, μεγαλορρημονώ: *Η αγάπη μακροθυμεί, χρηστεύεται, η αγάπη ου ζηλοί, ου περπορεύεται, ουκ ασχημονεί, η αγάπη δε πάντα χαίρει, πάντα πιστεύει, πάντα υπομένει* Κανον. διατ. Α 591.

περπεριάρης ο, Μαχ. 140[16-17, 17, 27].

Από το ουσ. *πέρπερο* (βλ. λ. *υπέρπυρον*) και την κατάλ. *-ιάρης*. Η λ. τον 13. αι. (LBG, *περπεριάρις*).

Μέλος κοινωνικής τάξης (στη φραγκοκρατούμενη Κύπρο), που είχε την υποχρέωση να καταβάλλει ως φόρο ένα ποσό νομισμάτων (υπέρπυρων) (για το πράγμα βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 111] και Πανταζόπουλος, ΕΕΣΝΟΠΘ 9, 1975, 873): *ελευθερώθησαν όλοι οι πλουσίοι περπεριάρηδες όπου επλερώνναν κάθα χρόνον περισσόν βίον απού δύο χιλιάδες ονομίσματα τον χρόνον* Μαχ. 140[35].

πέρπερο το, βλ. *υπέρπυρο(ν)*.

πέρπερος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πέρπερος*. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.,

Andr.,Lex.)· πβ. και λ. *περπέρω* η σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.), *περπίρω* η (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', λ. *περπύρω*) και *πέρπερα* τα (Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.).

Φλύαρος, μεγαλόστομος, κομπορρήμων: *Περί γλωσσαλγίας: Και γαρ αν γλώσσα λοίδορος, πέρπερος, συκοφάντης,| αυτόπιστος νομίζοιτο κἀπί τοις ψευδομένοις...* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 269.

περπορεύομαι, βλ. *περπερεύομαι.*

πέρπυρο, πέρπυρον το, βλ. *υπέρπυρο(ν).*

περρούνιν το, Μαχ. 308[32] (γρ. *περούνιν*), 548[21], Βουστρ. (Κεχ.) 260[5].

Από το προβηγκ. *per(r)oun* - γαλλ. *perron.* Για το σχηματ. βλ. Μενάρδ., ό.π. Για την απλοποίηση του διπλού ρ βλ. Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 8, 1944, 131 και Κυπρ. Σπ. 32, 1968, 137. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 728, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 272, Χατζ., Λεξ. 142, γρ. *περούνιν*, Λουκά, Γλωσσάρ. 370, γρ. *περρούνιν*).

Υπερυψωμένο πλατύσκαλο ή πεζούλι στο κάτω μέρος σκάλας, το οποίο χρησίμευε ως βάθρο στους ιππείς για να καβαλικέψουν ή να ξεπεζέψουν (Για το πράγμα βλ. Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 262], Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 481]· βλ. όμως και Kahane, Sprache 556, Μενάρδ., Αθ. 12, 1900, 370, Χατζ., Διασπ. 277, Ξέν. στοιχ. 92-3): *Άνταν εκατέβησαν τ' αδελφία του ρηγός να καβαλλικεύσουν, ακλουθήσαν τους πολλύς λαός από τους καβαλλάρηδες και εκατέβησαν ως κάτω στο περρούνιν της καθολικής σκάλας όπου καβαλλικεύγουν* Μαχ. 252[8]· *ήλθαν όλοι οι καβαλλάρηδες ... εις το ρηγάτικον απλίκιν και απεζεύσαν εις το περρούνιν, και ενέβησαν την σκάλαν και επήγαν εις την λόντζαν* Μαχ. 264[28]· *Και γρικώντα ο τσαμπερλάνος πως ήρτεν ο αποστολές, εκατέβην κατώ στο περρούνιν της σκάλας και επροσδέχτην τον με μεγάλην χαράν* Βουστρ. (Κεχ.) 8[10].

περσά, επίρρ., βλ. *περισσά.*

Περσαρχηγός ο.

Από το εθν. *Πέρσης* και το ουσ. *αρχηγός.*

Ο ηγεμόνας των πληθυσμών που κατοικούσαν στην Περσία, το σημερινό Ιράν (Για το πράγμα βλ. ODB, λ. *Persae*): *ελθών δε ο Περσαρχηγός μετά δυνάμεως συνάπτει πόλεμον μετά του Παγιαζήτου και νικά αυτόν εν Σεβάστεια τη μεγάλη* Byz. Kleinchron. Α' 184[29].

Περσάρχης ο. — Πβ. και *Περσάρχων.*

Από το εθν. *Πέρσης* και το β' συνθ. *-άρχης.* Η λ. το 12. αι. (Steph., Θησ., TLG).

Ο ηγεμόνας των Περσών: *Ούτως ειπών Αλέξανδρος ήτει παρ' αυτών φόρους,| ως και Δαρείῳ πρότερον εδίδουν τῳ Περσάρχη* Βίος Αλ. 1521.

Περσάρχων ο. — Πβ. και *Περσάρχης.*

Από το εθν. *Πέρσης* και το ουσ. *άρχων.*

Ο ηγεμόνας των Περσών: *Των δε λεγόντων προς αυτόν, όπως εν δόλῳ λάβη|*

Δαρείον τον Περσάρχοντα πολέμου κροτηθέντος,| είπεν αυτοίς Αλέξανδρος: « Ου θέλω τούτο πράξαι ...» Βίος Αλ. 1790.

περσεύγω, βλ. *περισσεύω.*

Περσεύς ο.

Από το τοπων. *Περσία* και την κατάλ. *-εύς.* Άσχ. το αρχ. όν. *Περσεύς.* Πληθ. *Περσείς* τον 6. αι. (Steph., Θησ., λ. *Περσεύς*).

Ο κάτοικος της Περσίας, του σημερινού Ιράν (Για το πράγμα βλ. ODB, λ. *Persae*): *πέμπει στρατιάρχην γίγαντα, το όνομα Τεμύρης| εκ της Περσίας δε Περσεύς, ανδρείος εν πολέμοις* Ταμυρλ. 42.

περσεύω, βλ. *περισσεύω.*

Πέρσης ο, Διαθ. Αλ. 255^{8}, 256^{3}, Διήγ. Βελ. χ 386, Διήγ. Αλ. V 70, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 114, 190, 193, 223, 228, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 468, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270, 429· πληθ. *Πέρσηδες,* Διήγ. Αλ. V 66, 70, 71 δις, 73, 84, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 247^{5}, 295^{1}, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 296^{12}, 298^{9}, 300^{3}, 304^{9}, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 59^{21}, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 12^{2}, 58^{23}, 74^{23}, 160^{10}, 188^{1}, 198^{6}· *Περσήδες,* Διήγ. Αλ. E (Lolos) 289^{13}, 295^{10}, 297^{13}, 309^{6}, 309^{19}, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 246$^{19\text{-}20}$, 272^{12}, 288^{12}, 294^{9}, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 11^{1}, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 68^{2}· *Πέρσοι,* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 294^{1}, Ροδολ. (Αποσκ.) A' 169, E' 155· γεν. πληθ. *Περσώ,* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) B' 383 (βλ. όμως και Πολ. Λ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 319-320)· αιτιατ. πληθ. *Πέρσεας,* Αλεξ.^{2} 951· *Πέρσιας,* Διήγ. Αλ. E (Lolos) 269^{14}.

Το αρχ. εθν. *Πέρσης.* Η ονομ. πληθ. *Πέρσοι,* καθώς και οι αιτιατ. πληθ. *Πέρσεας* (πβ. και L-S, στη λ.) και *Πέρσιας* από μεταπλ. Τ. *Πέρσος* στον Ησύχ. με διαφορ. σημασ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Οικονομ., Γραμμ. Πόντ. 383). Η λ. και σήμ.

1) Ο κάτοικος της Περσίας: Βίος Αλ. 2603· *Της Ίνδιας τα φουσσάτα και των Μακεδόνων και της Περσίας εσέβην φόβος μέγας και αυτήν τη νύκταν αρχέρισαν οι Πέρσοι να φεύγουν* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 292^{18}· *Ιδόντας ουν ο Νεκτέναβος ότι νικάται υπό τους Πέρσηδας εζαλίσθην ζάλην μεγάλην* Διήγ. Αλ. V 23. **2)** Τούρκος (Για το πράγμα βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 515, ODB, λ. *Persai*): *Πολλαί δε μέσον Περσών και Ρωμαίων εν τη τοιαύτη οδώ μάχαι εγένοντο* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 195· *έδραμον δε οι Πέρσαι ευθύς προς το δεξιόν μέρος του Σελήμ κι επολέμουν ανδρειωμένα, φονεύοντες πολλούς* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 359.

πέρσι, επίρρ., βλ. *πέρυσι.*

Περσιάνα η.

Από το ιταλ. *persiano.* Λ. *Περσιανή* στο Somav. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 285).

Περσίδα: *Ποια 'ν' τούτα τα χαρίσματα, νένα, που μου βαστούσα| οι Περσιάνες τ' ακριβά, κι είντα 'ναι τά μιλούσα;* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 416.

Περσιάνος ο, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 467, 535· γεν. πληθ. *Περσιάνω*, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 460.

Από το ιταλ. *persiano*.

Πέρσης: *Νερίνα τηνε λέγουσι, παιδί του Περσιάνου| του περασμένου βασιλιού, που ονόμαζα Ουρμπάνου* Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 45.

περσικάρια η.

Από το ιταλ. *persicaria*· βλ. και LBG (λ. *περσικαρία*).

Το φυτό πολύγονον το κραταιόγονον ή πολύγονον το υδροπέπερι, κοινώς αγριοπιπεριά (Για το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ., λ. *πολύγονον*): *έπαρε ένα χόρτον, όπου το λέγουσιν οι Ιταλοί περσικάρια και ημείς υδροπίπερον, γεννάται εις το νερόν, ομοιάζουν τα φύλλα του του ηδύοσμου, αμή δεν μυρίζει, μόνον καίγει ως το πιπέρι* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 229.

περσίκιον το· *περσίκι*, Πεντ. Έξ. XXVIII 22, 23, XXXV 9, 27, XXXIX 8· *περσίκιν*.

Από το επίθ. *περσικός* και την κατάλ. *-ιον* (βλ. και Κοραή, Ατ. Α' 83). Ο τ. *περσίκι* στο Du Cange (*περσίκη*). Η λ. τον 6. αι. (L-S, με διαφορ. σημασ.), στον Πορφυρογ., Έκθ. (Βόνν.) 414.11, 470.19 (TLG), στον Αχμέτ, Ον. και στο Du Cange, ό.π.· βλ. και LBG.

1) Μεταξωτό ύφασμα από το οποίο κατασκεύαζαν χιτώνες (Για το πράγμα βλ. Κουκ., Λαογρ. 9, 1926-28, 291)· (εδώ) ζωστήρας της εβραϊκής ιερατικής ενδυμασίας που καλύπτει το στήθος του αρχιερέα, περιστήθιο (πβ. Septuaginta Έξ. 28, 4, καθώς και ά. *περσικό*): *ετούτα τα ρούχα ος να κάμουν περσίκι και απανωφόρι και τερλίκι και πικάμισο συμπιαστό, τουλπάνι και βρακοζώνι και να κάμουν ρούχα άγια του Ααρών του αδερφού σου και των παιδιών του* Πεντ. Έξ. XXVIII 4. **2)** Τσέπη (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β'[2] 55· για διαφορ. σημασ. βλ. Κοραή, ό.π.): *απλώνω εις το περσίκιν μου, γυρεύω το πουγγίν μου,| διά στάμενον το ψηλαφώ, και αυτό γέμει χαρτία* Προδρ. (Eideneier) III 101· *εύρε (ενν. ο Ιγνάτιος) σχοινίον λεπτάριον εις το περσίκιον αυτού έχον οργιάς ε'* Hagia Sophia k 488[14].

περσικό το, Πεντ. Έξ. XXVIII 23, 24, 26, XXXIX 16.

Από το ουσ. *περσίκι* με επίδρ. του ουδ. του επιθ. *περσικός*.

Ζωστήρας της εβραϊκής ιερατικής ενδυμασίας που καλύπτει το στήθος του αρχιερέα, περιστήθιο (πβ. και ά. *περσίκιον* 1): *να κάμεις περσικό της κρίσης κάμωμα λογαριαστή, σαν κάμωμα του απανωφοριού να το κάμεις· μάλαμα γεράνιο και οξύ και πυρνοκόκκατο και λίνο κλωστό να κάμεις αυτό* αυτ. Έξ. XXVIII 15.

περσικός, επίθ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 265 κριτ. υπ., Καναν. (Pinto) 372, Διήγ. Αλ. G 275[26-27], 27727, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 294· *πέρσικος*, Αλεξ.[2] 867, 1207, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 304[r], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 286· υπερθ. *περσικότατος*, Πωρικ. (Winterwerb) I 104α κριτ. υπ.

Το αρχ. επίθ. *περσικός*. Η λ. και ο τ. και σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται στην Περσία και τους Πέρσες ή τους Τούρκους: Διγ. (Trapp) Gr. 1877, Βίος Αλ. 4174· *Φουσσάτα πάλιν έντρεψα πέρσικα και ρωμαίκα | και κάστρα επαράλαβα αμύθητα, ηγεμόνας | αιχμαλώτους επίασα Πέρσας και στρατιώτας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 150· (εδώ στον υπερθ. σκωπτ.): *ο Ροδάκινος ο περσικότατος έχει το βέλος αυτού ηκονημένον* Πωρικ. (Winterwerb) I 137.

Το ουδ. ως ουσ. = **α)** ροδάκινο: Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 151· **β)** (εδώ) το κουκούτσι του ροδάκινου ή του βερύκοκκου: *Περί νεφριακούς και ισχιδιακούς ... το περσικόν, ήγουν του βερυκόκκου τον κόκκον και ροδακίνου τον κόκκον, τας κάρας αυτών κοπάνισον, θέρμανον και μετά ύδατος πότιζε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 56[3].

Ο πληθ. ουδ. ως ουσ. = η περσική γλώσσα: *Ήξερε* (ενν. *ο σουλτάνος*) *πέντε γλώσσες καλά: τούρκικα, ρωμέικα, φράγκικα, αράπικα, χαλδέικα, πέρσικα* Χρον. σουλτ. 121[26].

περσινός, επίθ., βλ. *περυσινός*.

περσιστή η.

Από το αρχ. επίρρ. *περσιστί* (L-S, λ. *Περσίς*).

Η περσική γλώσσα: *ελησμόνησα γουν την αραβιστήν και την περσιστήν | και εσυνετομίσαμεν την γουρδιστήν και την τουρκιστήν* Sprachlehre 94.

περσκρίτος, επίθ., βλ. *πρεσκρίτος*.

περσκριτσιό(ν) η, βλ. *πρεσκριτσιό(ν)*.

περσός, επίθ., βλ. *περισσός*.

περσότερο, περσότερον, επίρρ., βλ. *περισσότερον*.

περσότερος, επίθ., βλ. *περισσότερος*.

περσουαδέρω.

Από το ιταλ. *persuadere*. Τ. *περσουαντέρω* σήμ. στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

Πείθω κάπ.: *Περσουαδέρει σε 'θελα να μην πολυσιμώσεις | προς τσι κολόνες του Έρκολε, μην πα το μετανιώσεις* Στάθ. (Martini) Β' 277.

περτινέντσια η· *μπερτινέντσια*.

Από το παλαιότ. ιταλ. *pertinenzia* (Battaglia, λ. *pertinenza*). Τ. *παρτινέντσια* (γρ. *παρτινέντζια*) σε έγγρ. του 16. και 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 21, 44, 49, κ.α., Δετοράκης, Κρητολ. 12-13, 1981, 105). Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Σερεμέτης, Θησ. 1, 1962, 131).

α) (Νομ.) τα περιεχόμενα και εξαρτήματα έγγειας ιδιοκτησίας (π.χ. οικήματα, δασικές εκτάσεις, πηγές, κλπ.) (Για το πράγμα βλ. Κρ. συμβόλ. 45 σημ. 4, Σπανάκης, Κρ. Χρ. 9, 1955, 467-8 σημ. 81· πβ. και Επιτομή, ά. *απαρθενάσα*): *αφήνω το μετόχι μου απού έχω κοντά εις το χωριό Σταυράκια ... με όλην του την μπερτινέντσια ... του ανιψού μου* Διαθ. 17. αι. 10[63-64]· **β)** εδαφική περιοχή στην οποία εκτείνεται η δικαιοδοσία μιας αρχής, περιφέρεια (Για το πράγμα βλ. Κρ. συμβόλ. 22 σημ. 1): *εις τον τόπον*

κρασμένο στην Αγίαν Παρασκευή του Αμιρά, περτινέντσια τση ... καβαλαρίας τση Γένας Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 359[5]· εις τόπον κρασμένο στο Γκούπο, περτινέντσια του καστελλίου Αμαρίου Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 565[1].

πέρυσι, επίρρ., Σπανός (Eideneier) A 286· *οπέρυσι· πέρσι.*

Το αρχ. επίρρ. πέρυσι. Τ. οπέρσι σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. πέρσι). Ο τ. οπέρυσι σε έγγρ. του 17. αι. (Ψαράς, Ελλην. 38, 1987, 77-8) και σήμ. στο ποντ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. πέρυσι) και κρητ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. οπέρυσι) ιδίωμα, όπου και τ. οπέρυσι(ς) (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 412, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Διάφ. άλλοι τ. ιδιωμ. Ο τ. πέρσι σε επιγρ. (L-S, λ. πέρυσι), σε παπυρ. (L-S Suppl., λ. πέρυσι), στο Somav. και σήμ. Η λ. και σήμ.

Κατά το προηγούμενο έτος, πέρυσι: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2034· *Δύο ανθρώπους εχρεώστει κάποιος, τον ένα πέρσι και τον άλλον εφέτος* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1678 ϟβ' 4· *μου 'χε (ενν. η πανιερότη σου) οπέρυσι και λάδι μίστατα εφτά, το οποίο επούλησα* Τσιρίγ., Επιστ. 168[20].

περυσινός, επίθ.· *περσινός,* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1678 ϟβ' 2, 7.

Το αρχ. επίθ. περυσινός. Ο τ. ήδη μτγν. (γρ. περσυνός, L-S, λ. πέρυσι) και σήμ. Η λ. και σήμ.

Που έγινε κατά το προηγούμενο έτος· (σε ιδιάζ. χρ.): *Η περυσινή πάλιν εκείνη χήρα μετά των ελεεινών και ορφανών αυτής παιδίων ... παρακαλεί μετά δακρύων πολλών ... τα χριστομίμητα σπλάγχνα της μεγάλης σου ιεροσύνης ... να της βοηθήσει πατρικώς εις την ανάγκην της* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 85[18]· *Περί χρεώστου οπού χρεωστεί δύο ανθρώπων ενός περσινού και άλλου φετινού* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 202[193].

περφέτα, επίρρ.· *πρεφέτα.*

Από το επίθ. περφέτος. Ο τ. στο Du Cange App. Η λ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 1034 (γρ. περφέττα) και σήμ. στην Κεφαλονιά (Δομένικος, [Ραντεβού, Γλωσσ.]).

Τέλεια· εντελώς, χωρίς αμφιβολία: *και κόπησαν τα κρίματα και οι παρανομίες | και 'φήκασιν οι χριστιανοί ατυχιές, ασωτίες· | και ως είδε την επιστροφήν κι ήτον καθάρια, νέτα, | Θεός ο παντοδύναμος και γνώρισε πρεφέτα, | είπεν: «Ας έλθει σήμερον η ελεημοσύνη ...»* Γεωργηλ., Θαν. 361.

περφέτος, επίθ.

Από το ιταλ. *perfetto.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Kahane, Sprache 584, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β'), καθώς και τ. πρεφέτος (Ζώη, ό.π., Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ., πρεφέττος) και πρεφάτος (Kahane, ό.π.).

Τέλειος, άψογος: *Ένας περφέτος δάσκαλος οπού 'ναι ωσάν εμένα, | δεν είν' πρεπό να του ζητάς τορνέσα,* Πουλισένα Κατζ. Ε' 387.

περφετσιού η.

Από το ιταλ. *perfezione.*

Πληρότητα· τελειότητα: *Εγώ ο Σολομώς, ρήγας των Ιεροσολύμων, εννοιάστηκα εις τον νουν μου νά 'βρω αγιότατα την αλήθειαν και την περφετσιούν όλων των πραγμάτων του κόσμου* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 76.

περφοράτα η.

Από το ιταλ. *perforata* (Battaglia).

Φυτό με φαρμακευτικές ιδιότητες, το υπερικόν το διάτρητον, κοιν. βαλσαμόχορτο, σπαθόχορτο, κλπ. (Για το πράγμα βλ. Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. *υπερικόν* 4028). *Στούπισε τον χόρτον, οπού λέγουν υπερικόν και φράγκικα περφοράτα, και με τον ζουμόν του σβήσε ασβέστην και τρίψον τας τρίχας σου μετ' αυτόν να ψοφήσουν* (ενν. οι κόνιδες) Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 248.

περώ, βλ. *περνώ.*

πεσαύτα, επίρρ., βλ. *ποσαύτα.*

πέσιμαν το· *πέσμα· πέσμαν·* γεν. εν. *πέσιμαν.*

Από το ουσ. *πέσιμον* αναλογ. με ουσ. σε *-μα*· πβ. το αρχ. ουσ. *πέσημα.* Τ. *πέσιμα* στο Du Cange. Λ. *πέσωμα* σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.). Θηλ. *πεσμαθεά, πεσμαθιά* και *πεσματέ* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.^{2} Δ' 507, λ. *πεσμαθεά,* Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., λ. *πεσμαθιά*). Ο πληθ. *πέσματα* τα και σήμ. ιδιωμ. στη Θήρα (Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 43).

1) Πτώση, πέσιμο· **α)** (μεταφ.) ηθική πτώση, αμαρτία: *Και δεν δεινιάζω τον άνθρωπον απού πέφτει, αμμέ εκείνους απού τάπισα του πέσιμάν του δεν τον αποτορμούσιν να σηκωθεί* Ξόμπλιν φ. 128^{v}· φρ. *πέφτω από πέσμαν εις πέσμαν* = αμαρτάνω συνεχώς: *Πολύν κακόν ήκαμεν εις την ανθρώπινον φύσιν το πταίσμα του Αδάμ ... Διά τούτο έπεφτεν ο άνθρωπος από πέσμαν εις πέσμαν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 404 δις· **β)** (μεταφ. με τη γεν. *θανάτου*) θανάσιμο σφάλμα: *Τόσα πλανέματα πολλά ...| και τόσα μηχανήματα ...| άλλο δεν επροξένιζαν σ' εσένα παρά μόνον| πέσμα θανάτου ασήκωτο* Σουμμ., Πάστ. φίδ. Δ' [996]. **2)** Συμφορά, κακό: *Εις δισπιριασμένον περίλιν πέφτει εκείνος οπού εις τα πεσίματα οπού ημπορούσιν να 'ρτουσιν δεν βλέπεται* Ξόμπλιν φ. 128^{r}.

Έκφρ. *πέσμα τω γονάτω* = γονάτισμα: *Στο πέσμα τω γονάτω μας να' τονε μπορεμένο| να βρούμε, αφέντη, την οργή και το θυμό σβησμένο| της αφεντιάς σου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 423.

πέσιμον το, Λίβ. P 862, Λίβ. Sc. 46, Λίβ. Esc. 784, 1175, Λίβ. N 1024, Χρον. Τόκκων μετά στ. 439, Διήγ. Αλ. V 46, 47, 70, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 264, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 79^{9}, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 78^{9} δις, Διήγ. Αλ. E (Lolos) $173^{1,5}$, 247^{22}, 249^{7}, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 170^{18}, 172^{5}, 246^{23}, 248^{7}, Διήγ. Αλ. G $270^{13,21}$, $284^{30,33}$, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ματθ. ζ' 27, Μπερτολδίνος 146, 148· *πέσιμο,* Διήγ. Αλ. E (Lolos) 171^{18}, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 172^{1}, Σουμμ., Παστ. φίδ. B' [1273]· *πέσιμο(ν),* Sprachlehre 109· *πέσμο,* Πιστ. βοσκ. II 8, 3.

Από τον αόρ. του *πέφτω* και την κατάλ. *-ιμον.* Ο τ. *πέσιμο* και σήμ. Ο τ. *πέσι-*

μο(ν) σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Esph. 23[31]). Η λ. στο Meursius, σε κείμ. του 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 520) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Πτώση, πέσιμο: *Αρκίτας ο πτωχός, έπεσεν αποκάτω, και πλάκωσε το στήθος του, ...* (παραλ. 2 στ.) *ολίγον γαρ του έλειψε, στην ώραν να ποθάνει, εκ το βαρύ το πέσιμον* Θησ. Θ' 8[6]· (προκ. για άστρα): *τρία άστρα ... επέσασιν απάνω εις την Εκκλησίαν, από το πέσιμον των οποίων έγινε τόσον μεγάλον φως ώστε οπού εφάνησαν και τα χωρία* Διαθ. Νίκωνος 253[67]. **2)** Ηθική πτώση, αμαρτία: *έγινεν άνθρωπος* (ενν. *ο μονογενής Υιός και Λόγος του Θεού*) ... *οδιά ... να μας ανασηκώσει από το παλαιόν πέσιμον, και ελευθερώνοντάς μας από την αμαρτίαν να λάβωμεν πάλιν την πρωτύτερήν μας υιοθεσίαν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 30[33]· *ετούτος* (ενν. *ο Ιησούς*) *κείται εις πέσιμον και ανάστασιν πολλών ανθρώπων εις το γένος του Ισραήλ* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. β' 34. **3)** Στρατόπεδο: *απέ το κάστρον το Αργυρόν ήλθεν μαντατοφόρος| να μάθει τις η ταραχή των τόσων των ανθρώπων| και τίνος έν' το πέσιμον και το κατουνοτόπιν* Λίβ. (Lamb.) Ν 663· φρ. *κάμνω πέσιμον* = στρατοπεδεύω: *αυτού έκαμεν πέσιμον με το φουσσάτον του να αναπαυθούν* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 24[18]. **4)** (Προκ. για οικοδόμημα) γκρέμισμα: *εκείνος οπού ακούσει και δεν κάμει, ομοιάζει ένα άνθρωπον οπού έκτισε το σπίτι του απάνου εις την γην χωρίς θεμέλιον· το οποίον το εκτύπησεν ο ποταμός, και παρευθύς έπεσε και το πέσιμον του σπιτίου εκείνου έγινε μεγάλον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ς' 49.

πεσκαντάρω, βλ. *μπισκαντάρω*.

πεσκέσι το· *μπεσκέσιον*, Έκθ. χρον. 28[18], 76[31]· *πεσκέσιον*, Έκθ. χρον. 31[18], 32[13], Κώδ. Χρονογρ. 48, Ιστ. πολιτ. 43[21], Ιστ. πατρ. 103[17, 20], 111[18], 112[2, 17], 151[6], 176[9, 14, 16].

Από το τουρκ. *peşkeş* (Ανδρ., Λεξ., περσ. προέλ. Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. 86). Ο τ. *μπεσκέσιον* με τροπή *π>μπ* (Τριαν., Απ. 1, 353)· πβ. και τ. *μπεσεκέσι* σήμ. στη Μάνη (Κουτσιλιέρης, Λαογρ. 19, 1960/61, 164, 165, 166, 178). Ο τ. *πεσκέσιον* στο Meursius, σε κείμ. του 16. αι. (Ψευδο-Δωρ., Διον. Β' 292) και σε έγγρ. του 19. αι. (Χιδίρογλου, Επετ. Κύπρ. 7, 1973/75, 198). Η λ. στο Somav και σήμ.

α) Προσφορά χρηματικού ποσού από κάποιον κατώτερο σε κάποιον ανώτερο ιεραρχικά για να εξασφαλίσει την αποδοχή και την εύνοιά του: *Ο δε πατριάρχης ακούσας τούτο, ότι αυτός έδωκε πεσκέσιον, φλωρία χίλια, εις την πόρταν του σουλτάνου και έγινε πατριάρχης, ηθέλησε να απεθάνει και όμνυσεν όρκους φρικτούς* Ιστ. πατρ. 103[12]· ως εθιμική εισφορά κυρίως του πατριάρχη προς το Σουλτάνο, για να γίνει επισημοποίηση της εκλογής του και αναγνώριση των προνομίων του (Για το πράγμα βλ. και Αμ., Ελλην. 9, 1936, 146 κε., Πανταζόπουλος, ΕΕΣΝΟΕΠΘ 8, 1960/3, 702, Ξανθ., Χρ. Κρ. 2, 1913, 59-92): *ομοφώνησαν* (ενν. *οι Τραπεζόντιοι*) ..., *ίνα ειπούν κατά του πατριάρχου ταύτην την συκοφαντίαν, ότι πως έκαμεν αρχήν κακήν και νομήν εις την εκκλησίαν ..., να δίδει πεσκέσιον εις την πόρταν του σουλτάνου, φλωρία χίλια* Ιστ. πατρ. 102[22]· *Έλαβε δε την βασιλείαν ο ... Σουλτάν Μουράτης. Ο δε πατριάρχης λαβών το διατεταγμένον πεσκέσιον, τας δυο χιλιάδες τα φλωρία, υπήγε και επροσκύνησεν αυτόν και την χείραν αυτού εφίλησεν, ως είναι συνήθεια των πατριαρχών* Κώδ. Χρονογρ. 57[38-39]· *έλαβε* (ενν. *ο νέος πατριάρχης*) *το πεσκέσιον, τες δύο χι-*

λιάδες τα φλωρία, ... και τα επαρέδωκεν εις τον χαζανάν της βασιλείας ... και έτσι όρισεν ο βασιλεύς και έλαβε μπαράτιον απ' αυτού· και πάσαν εξουσίαν του έδωκε και δεσποτείαν εις πάσας τους ευσεβείς χριστιανούς Ιστ. πατρ. 193[10-11]· **β)** προσφορά σε είδος, δώρο, ως ένδειξη τιμής: *Και εις το κονάκι οπού να κονέψει* (ενν. *ο βδελυρός*), *αν τύχει και τον φέρει τινάς πεσκέσι, αυτός να το πουλεί* Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 126· *Γετέκια δε τα πήγαινε αυτός ο πεθερός του*| *πεσκέσι εις τον βασιλέ, διατ' ήτονε γαμπρός του* Βίος Δημ. Μοσχ. 462.

πεσκουλάρω, βλ. *σπεκουλάρω.*

πέσμα, πέσμαν το, βλ. *πέσιμαν.*

πεσματιά η, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1672, 1673, 1739· *πεσωματιά,* Καλόανδρ. (Δανέζης) 83 (16ᵛ, 17ʳ).

Από το ουσ. *πέσιμον* και την κατάλ. *-ιά* με συγκ. του *-ι-* (βλ. Ξανθ. [Ερωτόκρ. σ. 665] και Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., λ. *πεσμαθιά*)· για ετυμ. από το ουσ. *πέσμα* (ά. *πέσιμαν*) βλ. Χατζιδ. Μ.Ν.Ε. Β' 237 και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 507, λ. *πεσμαθεά.* Τ. *πεσμαθιά* και *πεσματέ* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Χατζιδ. και Παγκ ό.π.). Ο τ. *πεσωματιά* (με ανάπτυξη του *-ω-*) αναλογ. με ουσ. σε *-(ω)ματιά*· πβ. και ουσ. *πέσωμα* (που απ. σε επιγρ., L-S Suppl., και σήμ. ιδιωμ. Λάζαρης, Λευκαδ.) και μτχ. *πεσωμένος* (ά. *πέφτω* και σήμ. ιδιωμ. Λάζαρης, ό.π.). Ο τ. *πεσωματιά* και σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, ό.π.)· βλ. και Δημητράκ., λ. *πεσοματιά* και *πεσματιά.*

Πτώση, πέσιμο· (εδώ σε παρομοίωση): *Δίδει κι ο μαύρος κοπανιά με το βαρύ κοντάρι,*| *τ' άλογο ρίχνει ανάσκελα μ' όλο τον καβαλάρη·*| *κι ωσάν από ψηλό βουνό χοντρό χαράκι πέσει*| *και δώσει με τον βροντισμόν εις του γιαλού τη μέση,* (παραλ. 2 στίχ.) *έτοιας λογής εβρόντηξε στην πεσματιάν εκείνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2151.

πέσμο το, βλ. *πέσιμον.*

πεσσός ο, *πεττός.*

Το αρχ. ουσ. *πεσσός.* Ο τ. *πεττός* ήδη αρχ. Η λ. και σήμ. αρχιτ.

1) Κύβος, ζάρι (για τη χρ. της λ. ήδη από τον 4. αι. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α[1] 193)· φρ. *ο πεττός γυρίζει* (προκ. να δηλωθεί αλλαγή της τύχης): *ο πεττός εγύρισε, της τύχης το τροχίλι,*| *και τους Ρωμαίους βασιλείς όλους εγκρέμνισέν τους,*| *τους Τούρκους δε και ασεβείς όντας και ύψωσέν τους.* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 804. **2)** (Ιατρ.) υπόθετο (η σημασ. ήδη στον Ιπποκράτη, βλ. L-S Suppl.): *Διά την κράτησιν των καταμηνίων της γυναικός ... κάμε βαλάνους ωσάν κόκκαλον από κουρμάν ... Έπαρε θλάσπην, μαύρες σταφίδες και κριθάλευρον και κάμε πεσσούς ωσάν εκείνους οπού είπαμεν παραπάνω* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 57.

'πεσταλμένος, μτχ., βλ. *αποστέλλω.*

πεστέρα η, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 128[10], 130[1].

Από το βουλγ. *peštera* (Kristophson, Fol. neohell. 7, 1985/86, 48· βλ. και Trumpf, BZ 60, 1967, 16). Πβ. σήμ. ιδιωμ. *μπιστιρά* (Χριστοδούλου, Κουζιαν.), *bιστιργά* (Παπαϊ-

ωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ.), μπισ'τιριά (Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 329), μπιστούρα (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 252 στη λ. μπιστιρή, Β' 155), καθώς και αρομουν. piștireáŭă (Papahagi, Dict. arom.) και ρουμ. peșteră.

Σπηλιά: *εξέβην* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *έξω από το σπήλαιον και ηύρεν τον Κανταυλούσην ... και είπεν του* (ενν. *ο Κανταυλούσης*)· «*Διατί ... άργησες πολλά εις την πεστέραν; ... Αμή δείξε και εμένα, όσα είδες εις την τρύπαν απέσω*». Διήγ. Αλ. F (Konst.) 132[23].

πέστροφα η, *πέστρουφα*.

Από το βουλγ. *pŭstŭrva* με παρετυμ. επίδρ. του *επιστρέφω* (Ανδρ., Λεξ., Τριαντ., Άπ. 1 413). Ο τ. (με τροπή *o>u*, Τριαντ., ό.π. 331) και σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.). Πβ. και αρομουν. *péstravă* και *péstruvă* (Papahagi, Dict. arom.), καθώς και τ. *πέστροβα* σήμ. ιδιωμ. (Τριαντ., ό.π. 413). Η λ. και σήμ.

Το ψάρι πέστροφα: *η τροφή αυτού* (ενν. *του αρρώστου*) *ας ένι εύχυμα, ήτοι σγωβίδια, λεθρινάρια, στακοί, καλαμάρια, καβούροι ποτάμιοι και πέστρουφαι* Σταφ., Ιατροσ. 3[61].

πεσωματιά η, βλ. *πεσματιά*.

πεσωμένος, μτχ., βλ. *πέφτω*.

'πεσώννω, 'πεσώνω, βλ. *αποσώνω*.

πετάζω. — Βλ. και *πετώ*.

Το πιθ. μτγν. *πετάζω* (βλ. TLG, Sophocl. και LBG). Τ. *πιτάζω* σήμ. ιδιωμ. (Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. 102, λ. *πιτάζου-ζουμι*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πετώ*, Κωστ., Λεξ. τσακων., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 302, Β' 169, λ. *πετάζομαι*).

I. (Ενεργ.) (προκ. για πουλί που μεγαλώνει τα μικρά του και τους μαθαίνει να πετάνε): *κάμνει* (ενν. *το τρυποδέντριν*) *πουλία, πετάζει τα, βρομέζουν την φωλέαν,| και φεύγει το ταλαίπωρον εκείθεν μετά κείνα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1330.

II. (Μέσ.) (σε παροιμ. χρ.) πετώ σαν το πουλί (προκ. για άνθρωπο ελεύθερο και ανέμελο) (Για τη σημασ. βλ. Hatzid., BZ 1, 1892, 102, Πολ. Ν., BZ 7, 1898, 147· βλ. όμως και Jernstedt, BNJ 3, 1922, 265-6): *Αν ου πιασθεί* (ενν. *ο τρέχων εις τον κόσμον*) *και δαμασθεί, ψυχήν εάν ου πονέσει,| ως όρνεον πετάζεται, δοκούν τον όλο ομάλιν* Γλυκά, Στ. 129.

πεταλίδα η.

Από το ουσ. *πατελίς* (<λατ. *patella*) με παρετυμ. επίδρ. του ουσ. *πέταλον*. Η λ. σε σχόλ. (TLG, LBG, λ. *πεταλίς*), στο Du Cange (λ. *πεταγίδα*), στο Somav. (*πεταλήδα*, με διαφορ. σημασ.) και σήμ.

Είδος μαλακόστρακου που ζει κολλημένο στα βράχια: *εκ της θαλάσσης φέρετε λαβράκια και κεφάλους,* (παραλ. 5 στ.), *παγούρια και τσαγανούς άμα και καραβίδες,| καρίδες, πεταλίδες τε ομού με τους κοχλίους* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Β 1107· (εδώ προκ. για

μαργαριτοφόρο στρείδι): *Από τη γη βγαίνει ο χρυσός μα 'χει μεγάλη χάρη,| κι η πεταλίδα η άσκημη κάνει μαργαριτάρι* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 104.

Η λ. στον εν. και πληθ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 224[22 bis], 224[25], Πορτολ. Β 12[35].

πετάλι(ν) το, Πεντ. Έξ. XXXIX 3· *πετάλι*.

Από το ουσ. *πέταλον* και την υποκορ. κατάλ. *-ι(ν)*. Ο τ. *πετάλι* στο Somav. και σήμ., καθώς και τ. *πετάλιο*. Λ. *πετάλιον* τον 6. αι. (L-S, TLG), στο Steph., Θησ. και στο Du Cange.

Λεπτή μετάλλινη πλάκα ή φύλλο μετάλλου, έλασμα: *Να κολλήσει πετάλι χαλκό εισέ σίδερον όπου κάμνει φανάριν* Ιατροσ. κώδ. φ4ζ'· *να χωρίσει* (ενν. *ο Ελεάζαρ*) ... *τα θυμνιαντήρια των φταιγμένων ετουτωνών εις τις ψυχές τους και να κάμουν αυτά απλώματα πετάλια ζάπωμα εις το θεσιαστήρι, ότι εσίμωσάν το ομπροστά στο Κύριο και άγιασαν* Πεντ. Αρ. XVII 3.

πεταλίνα η. — Βλ. και *πεταλίδα*.

Από το ουσ. *πεταλίδα* (για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 12). Τ. *πεταλλίνα* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμ. (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., Λουκά, Γλωσσάρ., με διαφορ. σημασ.). Ο πληθ. στο Du Cange (*πεταλλίναι*).

Είδος μαλακόστρακου που ζει κολλημένο στα βράχια, πεταλίδα: *Περί τριχών των οφθαλμών φυομένων. Πεταλίνας θαλασσίας λαβών καθάρισον και άφες αυτάς οξύσαι* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 58[9].

πέταλον το, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 281· *πέταλο(ν)*, Προσκυν. Ιβ. 535 1201, Ερωτοκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1075.

Το αρχ. ουσ. *πέταλον*. Η λ. στον τ. *πέταλο* και σήμ.

1α) Φύλλο: Ιερακοσ. 481[29]· **β)** καθένα από τα χρωματιστά φύλλα που σχηματίζουν τη στεφάνη του άνθους, πέταλο· (συνεκδ.) άνθος: *οι κλάδοι πάντες έθαλλον, συνέπιπτον αλλήλοις,| των δε πετάλων εμβολαί και των ενδόξων φύλλων| και των καρπών αι συμπλοκαί όροφον εποιούντο* Διγ. Ζ 3790. **2α)** Πλάκα, φύλλο μετάλλου: *Έκτωρ γαρ κρούσας το πρώτον| την του Αίαντος ασπίδαν* (παραλ. 1 στ.) *κέκοψεν τας έξι βύρσας| και το πέταλον το άνω* Ερμον. Μ 65· **β)** (εδώ συνεκδ.) ιερή επιγραφή χαραγμένη πάνω σε μεταλλική πλάκα (πβ. Lampe, Lex., στη λ. 2a): *Ιδών δ' αυτόν* (ενν. *τον αρχιερέα Ιάδδιο*) *πόρρωθεν* ... (παραλ. 4 στ.), *φορούντα και την κίδαριν επί την κάραν τούτου,| έλασμα και το πέταλον έχων επί τοις στέρνοις* Βίος Αλ. 1626. **3)** Μεταλλικό ημικυκλικό έλασμα που τοποθετείται στην οπλή ζώου για προστασία από τη φθορά και σταθερότητα στο βάδισμα: *όστις μόνον το ιδεί το πέταλον ό έχω,| πριν του θανάτου μου ιδείν, χάριν πολλήν λαμβάνει* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 282· *τους αναβάτας πρόσταξον να φθειάσουν τ' άλογά τους| να εξηβάλουσιν ευθύς πάντων τα πέταλά τους| και να τα καλικώσουσιν πάντοτε αντιστρόφως* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 780.

πεταλούδα η, Κρασοπ. (Eideneier) V 2, I 2, S 2.

Από το ουσ. *πετηλίς* που απ. στον Ησύχ. (Κοραή, Ατ. Δ' 419, Ανδρ., Λεξ.) ή από

το ουσ. *πέταλον* και την κατάλ. *-ούδα*· βλ. όμως και Τσοπ., Κρητολ. 9, 1979, 122-3. Η λ. στο Somav. και σημ.· βλ. και LBG.

Λεπιδόπτερο έντομο με πλατιά πολύχρωμα φτερά, λεπτό σώμα και κεραίες: *σαν ετελείωσεν ο δείπνος, μία πεταλούδα έψαλλε εις την κιθάραν κάποια ομορφότατα τραγούδια* Μπερτολδίνος 167· (σε ιδιάζ. χρ.· πβ. νεοελλ. φρ. *βλέπω αστεράκια*, ΛΚΝ, λ. *αστέρι*): *Ο μεθυστής εξύπνησεν, τρίβει τους οφθαλμούς του,| κίτρινον είδεν ουρανόν, γεμάτον πεταλούδας,| με το πουγούνι τες μετρά, φυσά και αναχασμάται* Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 2.

πεταλώνω.

Το μτγν. *πεταλόω*. Η λ. και σημ.

Καλύπτω με λεπτά φύλλα μετάλλου· η μτχ. παρκ. ως επίθ. = επιμεταλλωμένος: *χρήματα εφέρασιν πολλά, ασκούς πεταλωμένους| και τούτους άνδρες εκατόν έχουσιν φορτωμένους* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v.Gem.) 489.

πεταλωτής ο.

Από το *πεταλώνω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σημ.

Τεχνίτης ειδικός για το πετάλωμα των υποζυγίων, καλιγωτής· (εδώ σε ρόλο χειρούργου· για τη σημασ. πβ. και Croce 102, Battaglia, λ. *marescalco* σημασ. 2): *Κάμε πούρου νάλθει πάραυτα ο πεταλωτής, και το πρώτον οπού να είναι ας μου κόψει τα αυτία* Μπερτολδίνος 108.

πέταμα το, βλ. *πέτασμα*.

πετάρντο το.

Το ιταλ. - βενετ. *petardo* (Battaglia, λ. *petardo*[1], Boerio).

Είδος εκρηκτικού μηχανήματος, το οποίο χρησιμοποιούσαν για να ρίξουν πόρτες σε τείχη, κάστρα, κ.τ.ό. (Για το πράγμα βλ. Battaglia, ό.π.): *Φθάνει ο Γιλδάσης εδεκεί μ' όλη τη συντροφιά του,| τες πόρτες για να σπάσουσι, κι ένα πετάρντο άφτου| κι εκείνο δεν εκέντησεν ούτε την πόρτα ανοίγει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 239[8].

πετάρω.

Από το βενετ. *petar* (Boerio· βλ. Nourney, Lat. Ital. 122).

(Προσ)δένω, βάζω σε δεσμά, περιορίζω κάπ.: *Εσύ 'σαι αιτιά κι ο κύρης του θε να τον καρτσεράρει,| κι εσένα σ' ένα κάτεργο θέλει να σε πετάρει* Κατζ. Ε΄328.

πετάσιον το, Hagia Sophia α 458[19].

Το μτγν. ουσ. *πετάσιον*. Τ. *πετάσι* (Andr., Lex., στη λ., Λάζαρης, Λευκαδ.) και *πετάσιν* (Σακ., Κυπρ. Β΄729) σημ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ.

1) Είδος πλατύγυρου καπέλου· (εδώ προκ. για μέρος πολεμικής εξάρτυσης· πβ. και *μετώπιν* 2β): *Εκείνη δε* (ενν. η Μαξιμώ) *εφόρει ολόχρυσα και λωρίκιον με χρυσά γαστρία, τα δε πετάσια κόκκινα ...· εβάστα δε εις το χέριον της κοντάριον βένετον*

χρυσωμένον Διγ. Άνδρ. 390². **2)** (Αρχιτ.) προεξοχή στέγης που περιβάλλει ένα κτίριο (βλ. και LBG, στη λ.)· (εδώ. προκ. για είδος διακοσμητικού γείσου στον τρούλο του άμβωνα της Αγίας Σοφίας): *Εποίησε δε και τον επάνω αυτού* (ενν. *του τρούλλου του άμβωνος*) *σταυρόν διά χρυσίου καθαρού λιτρών εκατόν, έχοντα και αυτόν μαργαρίτας απιδωτούς και σειστούς λυχνίτας και πετάσια ολόχρυσα* Hagia Sophia φ¹ 502¹⁰· *Ομοίως και τον τρούλλον του άμβωνος τον έκαμεν ολόχρυσον και με πολύτιμες πέτρες και με μαργαριτάρια απιδωτά. Έκαμε και κανδήλια ολόχρυσα και πετάσια ολόχρυσα, αντί δε τα άνω γυρίσματα του άμβωνος έστησεν λαμπάδες ολόχρυσες* Hagia Sophia f 596³⁰.

πέτασμα το, Φυσιολ. 363¹⁸, Θησ. Ε' [17³]· *πέταμα*, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 479 κριτ. υπ. χφ Α.

Το αρχ. ουσ. *πέτασμα*. Ο τ. *πέταμα* και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.)· σήμ. με διαφορ. σημασ. Τ. *πέτημαν* σε κύπρ. άσμ. (Γιαγκουλή, Ποιητάρ. 415) και *πέτημα* σήμ. ιδιωμ. (Καραν., ό.π.). Η λ. στο Βλάχ.· σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.². Δ'510) και στο ΑΛΝΕ.

(Προκ. για πουλιά) κίνηση στον αέρα με τη χρήση φτερών, πέταγμα: *Αι άλλες πάλι* (ενν. *όρνεις*) *ήσαν ελεύθερες εις το πέτασμα και έπαιζαν και έκαμναν κύκλους και πάλιν εκάθιζαν εις τα δένδρα και εκιλαδούσαν ευμορφότατον κιλαδισμόν* Διγ. Άνδρ. 375⁶· *να είσαι πάντα αδύνατον* (ενν. *συ, ορτύκι*), *μυριοκατησχυμμένον,| και τα ταξίδια σου μικρά, το πέτασμά σου ολίγον* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 479 κριτ. υπ. χφ Ζ· (εδώ σε μεταφ.): *Τα φτερά που εσήκωσεν ο νους σου| και βάνει τ' ανημπόρετα μέσα του λογισμού σου,| βλέπεσαι, αδέρφι, όσο μπορείς· έβγα απ' αυτή τη ζάλη·| στο πέτασμα που επέταξες μηδέν πετάξεις πάλι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 350.

πετάσσω.

Πιθ. από το αρχ. *πετάννυμι* για πιθ. ετυμ. από τον αόρ. του αρχ. *αποτάσσω* βλ. Χατζ., Λεξ., στη λ. και Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., στη λ. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., ό.π., Λουκά, Γλωσσάρ.).

Ρίχνω κ. μακριά, εκσφενδονίζω: *έφεραν* (ενν. *οι Γενουβήσοι*) *μάγγανα και αργαλεία, ότι επετάσσαν πέτρες τόσον μακρά ως γιον καλόν δοξάριν* Μαχ. 462¹⁵.

πεταστός, επίθ., Βέλθ. 119· *απεταχτός· πεταχτός*.

Από το *πετώ*. Ο τ. *πεταχτός* και σήμ. Τ. *πετακτός* στο Somav. Θηλ. *πεταστή* η ως ουσ. (εκκλ. μουσικός όρος.) τον 12. αι. (TLG, Steph. Θησ.), στο Du Cange και σήμ ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Λάζαρης, Λευκαδ.), όπως και τ. *πιταστή* και *απιταστή* η (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 302). Η λ. το 10. αι. (Steph. Θησ., στη λ. ,TLG· πβ. και αρχ. επίθ. *περιπεταστός*) και στο Somav., ό.π.

1) (Προκ. για πτηνό) που βρίσκεται σε πτήση, που πετά: *Είντα μιλούσι τα πουλιά ξεύρει, σαν είχ' ακούσει,| όντε γυρίζου απεταχτά και γλυκοκιλαδούσι* Πανώρ. Α 268· *εις τόπον υψηλόν, εις ένα βουνοτόπιν,| εκεί ευρέθη λαγωός, ελύθη το φαλκόνιν* (παραλ. 1 στ.) *και πώς εκείνος πεταστόν εκατατόξευσέν τον| και το φαλκόνιν έμεινεν άτρωτον χωρίς βλάβην* Βέλθ. 793· (μεταφ.) φρ. *επαίρνω κάπ. πεταστόν* = παίρνω /

πηγαίνω κάπ. με το ζόρι: *ειδ' ίσως οπισωπατείς, ου θέλεις ν' ακλουθήσεις| επαίρνομέν σε πεταστόν, γοργογυρίζομέν σε* (παραλ. 6 στ.). *Ως είδασιν αγύριστον παντελώς τον σκοπόν του,| οι στρατιώται πάραυτα όρμησαν να τον πιάσουν* Βέλθ. 198. **2)** Που έχει πεταχτεί, που είναι αποτέλεσμα βολής: *ως μία σαΐτα πεταχτή, που να 'ναι καρφωμένη,| 'ς κανένα μέρος του κορμιού, κι είναι βαθιά χωσμένη* (παραλ. 3 στ.) *και πόνους μεγαλύτερους αυξάνει και ξαπλώνει* Συμμ., Παστ. φίδ. Β'[57].

πετατόν το.

Το ουδ. του επιθ. **πετατός* (<*πέτομαι/πετώ*· πβ. *πεταστός* και *πετάτος*) ως ουσ. Για τη λ. βλ. Eideneier [Σπανός σ. 231 σημ. 48, 315].

Ονομασία δαιμονικής οντότητας [πβ. ον. *Πετόμενη/Πετομένη* (Σάθ., ΜΒ Ε' 575, 576) και *Πετασία* (αυτ. 575 σήμ. 1) σε εξορκισμούς της Γελλούς]· αερικό, στοιχειό (για μορφή και ιδιότητες δαιμονικών όντων πβ. Κυριακ., Λαογρ. Η', 1921-1925, 478 «μαγικά γραΐδια... υπό μορφή πτηνών ...»· για τη σημασ. βλ. και Eideneier, ό.π., πβ. και *πέτομαι*, Η μτχ. ενεστ.ως επίθ. 2): *ηρώτησεν ο γαμπρός την νύφην· πώς σε λέσι, μιαρόν και ακάθαρτον πνεύμα; Η δε ... είπεν προς αυτόν· εγώ έναν όνομαν ουκ έχω, δώδεκα ήμισυ ονόματα έχω· το δε ένα ήμισύ μου Κατερίνα, μάλλον δε και πετατόν. Ακούσας δε ταύτα ο γαμπρός φοβηθείς ότι πετατόν εστίν η νύφη, μήπως πνίξει αυτόν, έπεσεν και ησθένησεν* Σπανός (Eideneier) Α 478, 479.

πετάτος, επίθ. — Πβ. και *πεταστός*.

Από το *πετώ* και την κατάλ. *-άτος* (Τωμ., Αθ. 77, 1978-79, 4). Πληθ. ουδ. *πετάτα* τα ως ουσ. στην Ήπειρο (Τωμ., ό.π.), όπου και τ. *πιτάτους* (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 302). Η λ. και σήμ. στη Χίο (Pern., Ét. linguist. Α' 503).

(Προκ. για πτηνό) που βρίσκεται σε πτήση: *ανάμεσά τους ήτονε ατός χρυσοπτεράτος| και μιαν άσπρη περιστερά εκυνήγαν πετάτος| κι η περιστέρα πέταξεν στο κουβούκλι σεβαίνει* Διγ. Ο 728.

πεταυρομάγουλος, επίθ.

Από τα ουσ. *πέταυρον* και *μάγουλο*.

(Σκωπτ.) που έχει μάγουλα λεία σαν σανίδες (βλ. Eideneier [Σπανός σ. 315]· πβ. όμως και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πέταυρο*, σημασ. 2): *Ω πανάσχημε ... τριγένη και τρίκωλε, πεταυρομάγουλε, ω πανάτσαλε, ω μουστακάτε, μίασμα ο θεός να σε πατάξει* Σπανός (Eideneier) Α 294.

πέταυρον το· *πέταυρο(ν)*.

Το μτγν. ουσ. *πέταυρον* (TLG) (<αρχ. ουσ. *πέτευρον*). Ο τ. *πέταυρο* και σήμ. (ΛΚΝ)· βλ. και Τσοπ., Κοινή-ρoδ. ιδιώμ. 48.

(Στενόμακρο λεπτό) σανίδι (βλ. Κουκ., Β.Β.Π. Δ' 478)· (εδώ για περίφραξη): *ως επέρασαν ημέραι ολίγαι, όλον τον περιφραγμόν του πατριαρχείου, οπού ήτον γύρωθεν με παλαιά πέταυρα σεσαθρωμένα, έρρηξεν αυτά, και ήφερεν ασβέστην και λιθάρια και κεραμίδες και τούβουλα* Ιστ. πατρ. 180[2].

Εκφρ. *πέταυρον Άδου* = τα έγκατα του Κάτω Κόσμου ως τόπου τιμωρίας· η κό-

λαση [πβ. Π.Δ. Παρ. 9.18 (Rahlfs) *πέτευρον Άδου*]: *Απαγε, ω καταφρονητή, παύσον, μήπως σεαυτόν εις πέταυρον Άδου κατάγεις* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 361.

πεταχτάρι το, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [175], [209].

Από το επίθ. *πεταχτός* (βλ. *πεταστός*) και την κατάλ. *-άρι*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Ξύλινο) δόρυ (Για τη σημασ. πβ. Guarini, 86, 87, 88 *dardo*): *Ειδές το πώς για λόγου σου, δίχως κανέναν πόνον,| το πεταχτάρι που βαστώ, στο στήθος μου το χώνω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [244].

πετεινάρι(ον) το, Φυσιολ. 372[29].

Από το ουσ. *πετεινός* και την υποκορ. κατάλ. *–άρι(ον)*. Η λ. *πετεινάριον* στο Meursius (λ. *πετηνάριον*). Η λ. *πετεινάρι* στο Somav. (λ. *πετηνάρι*) και σήμ.

Μικρός πετεινός: *Ο πετεινός γαρ το πουλί ...*| (παραλ. 1 στ.) ... *γεννά δύο αυγά· ...| σ' ημέρας τεσσαράκοντα ευθύς εξηπουλιάζουν| γεννούνται πετεινάρια* Φυσιολ. (Legr.) 180.

πετεινόν το, Φυσιολ. (Legr.) 1095, Φυσιολ. 342[13], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 361[r] δις, Ιστ. πολιτ. 22[2], Διακρούσ. 99[2], Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 894.

Το αρχ. ουσ. *πετεινόν* (L-S, λ. *πετεινός*). Η λ. και σήμ. στην έκφρ. *τα πετεινά του ουρανού*.

1) Πτηνό, πουλί: Φυσιολ. 344[11], Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 246· (συν. στον πληθ.): Νεόφ. Έγκλ. Γ' 10, Πτωχολ. α 377· έκφρ. *τα πετεινά του ουρανού* (ήδη μτγν., TLG, Bauer): *Και τη πέμπτη ημέρα έκαμεν ο Θεός τα ψάρια εις την θάλασσαν και τα πετεινά του ουρανού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 54[r]· *τα βοτάνια του αγρού κανένα μην ανθήσει,| τα πετεινά του ουρανού κι αυτά μη κελαδήσουν,| αλλά τα πάντα θλιβερά να κλαύσουν, να θρηνήσουν* Διακρούσ. 111[16]· (εδώ με το επίθ. *αέριος* σε αντιδιαστολή με τα πτηνά που δεν πετούν): *Διά το κρέας των αερίων πετεινών* Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 191 τίτλ.· (προκ. να δηλωθεί κατάρα· βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Γ' 335): *τάχιον να απολεσθώ ψυχή τε και καρδία| κατάβρωμα να γενώ εις τα θηριά, των πετεινών στα όρη* Διγ. Α 882· *Κρείττον γαρ ίνα γένωμαι των πετεινών γε βρώμα| παρ' ότι πάλιν να στραφώ του ποταμού εξοπίσω* Βέλθ. 273. **2)** Πετούμενο· (εδώ προκ. για έντομα): *έστιν γαρ η μύρμηξ μικρά εν πετεινοίς* (έκδ. *εμπετεινής*· διορθώσ.), *μέγιστα δε τα έργα αυτής* Φυσιολ. (Zur.) XX3b[2].

πετεινόπουλον το, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 216· *πετεινόπουλο(ν)*, Δεφ., Λόγ. 315, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 195.

Από το ουσ. *πετεινός* και την υποκορ. κατάλ. *–πουλον*. Ο τ. *πετεινόπουλο* στο Βλάχ. Η λ. (γρ. *πετεινόπουλλον*) στο Du Cange, λ. *πετεινός*, και σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 14, 37, 38, 94, 97) και 17. αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 218).

Μικρός πετεινός: *Το κρέας των αρσενικών ζώων είναι ... θερμότερον αμή των θηλυκών είναι ψυχρόν ... και δι' αυτό δίδομεν του αρρώστου το καλοκαίρι πουλάδα, οπού*

δεν έχει τόσην θερμότητα ως το πετεινόπουλον Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 191· (σε παρομοίωση): *εφύγασι (ενν. οι Τούρκοι), μη λάχει να τσι φτάξω,| και όλους σαν πετεινόπουλα άπονα να τσι σφάξω* Φορτουν. (Vinc.) Β′ 90.

πετεινός ο, Σταφ., Ιατροσ. 3^{63}, Ιατροσ. $22^{117-118, 121}$, Χρον. Μορ. Η 2203, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 108, Gesprächb. 37^{21}, Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) 123, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 99^{20}, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 2996, 3174, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) $6^{1,9}$, $10^{2,3}$, 65^{1}, $79^{4,7}$, Βοσκοπ.^{2} 470, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ματθ. κς′ 74, 75· *πέτεινος*, Πεντ. Λευιτ. XI 19.

Το μτγν. ουσ. *πετεινός* (TLG, L-S Suppl.). Για τον τ. πβ. Αιτωλ., Μύθ. 6 τίτλ. Τ. *πέτεινους* (Χριστοδούλου, Κουζιαν. 480, λ. *πέτνους*), *πέτουννους* (Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 177) και *πέτνους* (Χριστοδούλου, Κουζιαν., ό.π., Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ. 72, Κοσμάς, ΛΔ 11, 1966/67, 107) σήμ. ιδιωμ. Η λ. και σήμ.

Το πτηνό πετεινός, κόκορας: *Εάν έχεις εις το σπίτιν σου γυναίκας δύο και μάχουνται προς αλλήλαις ... γράψον τους αυτούς ψαλμούς με το αίμαν του μαύρου πετεινού ... και θέλεις ειρηνεύσει* Σταφ., Ιατροσ. 23^{165}· *Ο πετεινός εφώναξεν, ο λέοντας υπάγει,| (ότι φοβάται περισσά τον πετεινόν σαν κράξει ...)* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) $65^{4,5}$· φρ. *λαλεί ο πετεινός* = ξημερώνει (Για το πράγμα βλ. Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 116-117· η φρ. και σήμ. ιδιωμ. (Πασπ., Γλωσσ. 200, Θαβώρ., ό.π., 117-118)· πβ. φρ. *έως εβόησεν αλέκτωρ* πιθ. μτγν., L-S, Du Cange, TLG): *Όταν επέρασε ο καιρός το πλέον δε της νύχτας,| κι ελάλησεν ο πετεινός, εκείνοι ...* Χρον. Μορ. Ρ 2203.

πέτο το.

Από το ιταλ. *petto* (Ανδρ., Λεξ.)· πβ. και βενετ. *peto* (Boerio). Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Στήθος· (συνεκδ.) ο θώρακας της πανοπλίας: *Ηγραψα, ..., άρματα ζηλεμένα| να μασε φέρου απ' τη Φραγκιά για σένα και σγιά μένα.| Ηγραψα να μας πέψουσι ...,| δυο ντάργες, δυο μανόπολες, δυο πέτα, δυο σουφιόνια* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 4· *Ακόμη, εσάς σοφότατοι σύμβουλοι, εδώ σας δίνω| το πέτο και το έλμο μου, ως πρέπει σας αφήνω| εις θύμηση παντοτινή πως έχουσι γραμμένα| το όνομά σας στην καρδιά και προσκυνού πασένα* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 78.

πέτομαι, Λόγ. παρηγ. Ο 381, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 321, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 202 κριτ. υπ., Φλώρ. 1320, Σαχλ. Α′ (Wagn.) Μ 339, Ερωτοπ. 232, Λίβ. Ρ 1308, Λίβ. Sc. 1883, Λίβ. Esc. 818, 819, Λίβ. (Lamb.) Ν 695, Λίβ. Ν 2717, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2617, Αχιλλ. L 745, Φυσιολ. (Legr.) 226, Θρ. Κων/π. Β 81, Ch. pop. 800, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 200^{v}, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 1063, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 139^{4}, Κυπρ. ερωτ. 95^{38}, Πανώρ. Ε′ 47, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α′ 621, Ιστ. Βλαχ. 1900, 1901, Διγ. Άνδρ. 378^{5}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 613, Β′ 166, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 32, Ροδινός (Βαλ.) 89, Λεηλ. Παροικ. 138, Διγ. Ο 250, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 300^{15}, κ.α.· υποτ. αορ. *πτώμαι*, Κορων., Μπούας 70· *απέτομαι*, Διήγ. Αλ. V 54, Εκατόλ. Μ 21, 45. — Βλ. και πετώ.

Το αρχ. *πέτομαι*. Τ. *πέτουμι* σήμ. στο ιδίωμα της Σάμου (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.,

λ. πιτώ). Η λ. στο ΑΛΝΕ και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 512, Αραβαντ., Ηπειρωτ. Γλωσσάρ., Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ., Λάζαρης, Λευκαδ.).

1) Πετώ, φτερουγίζω **α)** (προκ. για πουλί): Ιερακοσ. 339¹⁰, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 462, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 64ᵛ· **β)** (προκ. για τον Έρωτα): Πανώρ. Ε' 56· **γ)** (σε ιδιάζ. χρ. προκ. για βιβλίο): *αυτό το βιβλίον του Διατί πετά και περνά όλα τα μυαλά των ανθρώπων. Εις αυτό σπουδάζουν όλα τα έθνη, μικροί και μεγάλοι. Όλοι αγαπούν να το ηξεύρουν αυτό το βιβλίον. Μάλιστα και τώρα οπού εδώ μιλώ, πέτεται μέσα εις τον νουν των πολλών και επιθυμούν να μάθουν διατί το γράφω ετούτο* Ροδινός (Βαλ.) 89. **2)** (Προκ. για ορμητική κίνηση) τρέχω γρήγορα, ορμώ: Αργυρ., Βάρν. Κ 185, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 87, Αχιλλ. (Smith) Ν 627. **3)** (Μεταφ.) διαδίδομαι, εξαπλώνομαι: *η φήμη τους* (ενν. *των Μυρμιδόνων*) *λαμπρά πέτεται προς τα ύψη| και τες ανδρείες των αλλών βούλεται να καλύψει* Αχέλ. 285. **4)** (Μεταφ.) υπερηφανεύομαι, καυχώμαι, είμαι αλαζόνας: *ο πλούσιος εις τα πλούτη του πέτεται και καυχάται* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 30· *Ακόμα δεν σ' απάντεχα* (ενν. *σε, Χάρε*), *γιατί 'μουν πολλά νέος,| στη νιότη μου επέτουμουν, μα 'γώ 'μουν γελασμένος* Αλφ. 11⁴· *ο άνθρωπος ... σηκώνεται, υψώνεται και πρήσκεται με αυτό το πάθος της υπερηφανείας, απέκει σκορπίζεται και καταντά εις το μηδετίποτες. Πολλοί πέτονται, πολλοί υψώνονται* Ροδινός (Βαλ.) 122. **5)** (Μεταφ.) χαίρομαι πάρα πολύ, «πετώ από τη χαρά μου»: *Η Αρετούσα επέτουντο κι ήτο χαρά γεμάτη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1411.

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = **1)** Που πετά στον αέρα, ιπτάμενος **α)** (προκ. για πουλί): Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 8, Αργυρ., Βάρν. Κ 184· **β)** (προκ. για πρόσωπο): *κάποιοι στρατιώται πετόμενοι, οπού ήτον καθαίνας φως, επεριπάτουν εις αυτήν* (ενν. *την πόλιν*) Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 124⁷· **γ)** (σε ιδιάζ. χρ. προκ. για βιβλίο): *Ήρα τους οφθαλμούς μου και είδον και ιδού τόμος πετόμενος* Ροδινός (Βαλ.) 89. **2)** Μαγεμένος (Για τη σημασ. βλ. Eideneier [Σπανός σ. 315, λ. πετατόν]· πβ. και ά. πετατόν): *πετόμενον σπίτιν, άρκλαν άλογα, μία λακινία πανία, σκρόφας αμπέλιν και φυτείαν λύκους* Σπανός (Eideneier) Β 126.

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ. = πουλί, πτηνό: *κτήνη ... και θερία, παν ερπετόν του κόσμου,| συρνάμενα, πετόμενα, μικρά τε και μεγάλα,| όρισεν* (ενν. *ο Θεός*) *εις υπακοήν να είναι του πρωτοπλάστου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1554.

πετόνι(ν) το, Λίβ. Ν 2157.

Πιθ. από το αρχ.-μτγν. ουσ. *επιτόνιον* (Lambert [Λίβ. σ. 486], LBG, λ. *πετόνι(ον)*)· πβ. *πετώνιον* τον 9. αι. και στον (Ψευδο-)Ζωναρ., *πετύνιον* σε σχόλ. (TLG, LBG). Τ. *πετόν'* (Παπαδ. Α., Λεξ. και Τομπαΐδ.-Συμεων., Συμπλ. Παπαδ. Α. Λεξ., λ. *πετόνιν*· κατά Καραποτόσογλου <τουρκ. *petni*, ΑΠ 37, 1982, 232) και *πετόνι* (Ανδρ., ΛΔ 2, 1940, 146 <ουσ. *πετονέρι*) σήμ. ιδιωμ.

(Πιθ.) κρουνός, βρύση (βλ. Δημητράκ.): *μέσον εις αύτο* (ενν. *το μεσοκήπιν*) *έκειτο υαλόκτιστος φισκίνα,| υαλίν το πλάτος, τα πλευρά, το ύψος και το κτίσμα,| υαλία και τα πετόνια και οι νεροαγωγές της* Λίβ. Sc. 1320.

πετουμενούτσος ο, Μπερτολδίνος 157.

Από την ουσιαστικοπ. μτχ. *πετούμενο* (βλ. *πετώ*) και την κατάλ. *–ούτσος* <ιταλ. *–uccio* (Για την κατάλ. πβ. και *παιδούτσος*).

α) Παλιόπουλο, χαζοπούλι: *Εγώ τα έδεσα* (ενν. *τα πουλία*) *ένα με τ' άλλον σε μίαν μακράν κλώναν, και ήλθεν ο νίβιος και τα άρπαξεν όλα ... Διατί εγώ είχα βάλει εκείνο το άσπρον εις την κεφαλήν της κλώνας, και αν εσύ είχες τα ιδεί ήθελες σκάσει από τα γέλια με το να βλέπεις εκείνο τον πετουμενούτσον, οπού μετά βίας ημπόρουνε σε έναν καιρόν να παίρνει τόσον κοπάδιον* αυτ.· **β)** (μειωτ., για πρόσωπο) άμυαλος, ανόητος: *Πετουμενούτσος είσαι εσύ, ζο και ξεμυαλισμένε. Το λοιπόν, άφησες το όρνεον και άρπαξεν τα πουλία;* αυτ.

πέτρα (I) η, Τρωικά 533^{1}, Σταφ., Ιατροσ. 7^{178}, Διγ. Ζ 2202, 3108, 3362, Βέλθ. 1230, Λίβ. P 52, 54, 141, 2659, Λίβ. Sc. 169, 524, Λίβ. (Lamb.) N 73, 75, Λίβ. Esc. 937 δις, 2750, Λίβ. N 2435, 2458, Ιμπ. 552, Μαχ. 176^{5}, 434^{35}, Πεντ. Γέν. XXVIII 11, XXIX 2, Δευτ. XXV 13 δις, XXVIII 36, Αχέλ. 1101, Πανώρ. Πρόλ. 57, Β' 275, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 10, 59, Βοσκοπ.^{2} 69, 183, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1318, 1330, Θυσ. (Bakk.-v.Gem.) 72, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 44 (πολλάκις), Φορτουν. (Vinc.) Γ' 691, Διγ. Ο 1945, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 182^{16}, 186^{16}, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *πέτρα*. Η λ. και σήμ.

1) Πέτρα, λίθος: *Πέτρες εκ τον συγχαλασμόν πολλές αντιπηδούσαν | και χάμαι και προς άνωθεν με δύναμιν πετούσαν* Αχέλ. 1538· *Πολλάκις τύπτουσιν αυτούς* (ενν. *τους καλόγηρους*) *με πέτρας και λιθάρια, | εκτίλλοντες τας τρίχας των ως άγρια λεοντάρια* Παϊσ., Ιστ. Σινά 337· *όντεν ο ήλιος καίει πέτρες και ξύλα, | όλοι σιμώνου στου δεντρού τα φύλλα, | τότες πάγει ο βοσκός, δροσιό γυρεύγει* Βοσκοπ.^{2} 461· *τα βουνία εσκίρτιζον, εχόρευον αι πέτραι, | ανέβλυζον οι ποταμοί, ηγάλλοντο τα δένδρα, | ο αήρ εφαιδρύνετο εν τη χαρά εκείνη* Διγ. (Trapp) Gr. 1789· *εκιλαδούσα τα πουλιά, τα σπήλι' αντιλαλούσα, | τα ζα τση προσεγέρνουντα κι οι πέτρες την τιμούσα* (ενν. *την Πανώρια*) Πανώρ. Α' 320· *ένα μεγάλο θάμασμα στο παραθύρι εγίνη: | οι πέτρες και τα σίδερα κλαίσι την ώρα κείνη | κι επέφταν οι σταλαματιές τση πέτρας, του σιδέρου, | κι η Αρετούσα τσ' ηύρ' εκεί σαν αίμα ταχυτέρου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1568-69· (προκ. για το χαρακτηρισμό προσώπου, της ανθρώπινης καρδιάς, του ανθρώπινου σώματος κ.ά. για να δηλωθούν κυρίως έννοιες όπως της αναισθησίας ή της σκληρότητας (κυριολ. και μεταφ.)): *αν ουκ επλάσθης εκ την γην και ουκ ήσουν εκ του κόσμου, | ήσουν από το σίδηρον και απόκομμαν εκ πέτρας, | ου μη το είχον παράξενον, εάν ουκ ησθάνου | την δύναμιν την άπειρον των ερωτοκρατόρων* Λίβ. P 2656· *Για 'δέ, κυρά μου, 'στόρησε και βάλε με τον νου σου | πόσους δαρμούς μ' εδείρασιν οι έρωτες διά σένα | και αν είσαι πέτρα, υπόμενε, ή κάστρον, να προδώσεις* Ερωτοπ. 628 (πβ. «πέτρα της υπομονής», βλ. Hesseling-Pernot, [Ερωτοπ. σ. 55 σημ.])· *πέτρας αν είχες αίσθησιν και σιδηράν καρδίαν, | να με εσυνεπάσχισες, αν έμαθες τά πάσχω* Λίβ. N 1146· *εγώ δε* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *μόνος και μοναχός όσους αν εύρω θέλω, | εάν έχουν πέτρας σώματα, ως χόρτον να τους κόψω* Αχιλλ. (Smith) N 220· *έχω να με κωλύει η αδελφική αγάπη, οπού νικά κάθε λογής καρδίαν, αν ήτον και σκληροτέραν απ' αυτήν την πέτραν την άψυχον* Μεταξά, Επιστ. 47^{32}· (με το *ραγίζω*): *Ως δε πληροφορήθηκεν* (ενν. *ο Βέλθανδρος*) *τον θάνατον Φιλάρμου, | βαρέως ενεστέναξεν από καρδίας μέσης· | έκλαυ-*

σεν, εθρηνήθηκεν αυτός και η Χρυσάντζα·| και απ' την θλίψιν την πολλήν κι οι πέτρες ερραγίσαν Βέλθ. 1279· *Εσείς, βουνά, θρηνήσετε και πέτραι ραγισθείτε,| και ποταμοί φυράσετε και βρύσες ξεραθείτε,| διατί εχάθη το κλειδί όλης της οικουμένης* Θρ. Κων/π. Η 3· (σε παροιμ. χρ.· βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ϛ', 343-345): *Δυνάμωσε τα δάκρυα σου, δίπλωσε παρακάλια,| γιατί κι η πέτρα εκ το σκοινί τρώγεται αγάλια, αγάλια* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 412. **2)** (Κατ' επέκταση) πέτρινος όγκος, βράχος: Φυσιολ. 352[25], Hagia Sophia f 587[17], Λίβ. P 1888, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 173. **3)** (Ναυτ.) βραχώδης όγκος που εξέχει από τη θάλασσα, σκόπελος: Ιμπ. 529, Μαχ. 94[19], Πορτολ. Α 75[7]. **4)** Οικοδομικός λίθος: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 156[4], Hagia Sophia f 584[4-5], Διγ. Ἀνδρ. 399[6]. **5)** Πολύτιμη πέτρα, πετράδι: *Τον ... σταυρόν του Χριστού αφήκεν τον εις τα άγια των αγίων με πολλύν χρυσίον και μαργαριτάριν και πέτρες* Μαχ. 6[9]· *εκουρτζέψαν το σπίτιν του πρίντζη και ηύραν ... ασήμιν και χρουσάφιν, πέτρες και μαργαριτάριν* Μαχ. 434[35]· *Δείχνουν του μικρήν πέτραν,| είπαν του: «Ειπέ μας, γέροντα,| τι ν' αξίζει η πέτρα;»* Πτωχολ. P[1] 11, 13· (με τα επίθ. ακριβή, ατίμητη, πολύτιμη): *επρόσταξε* (ενν. ο αυτοκράτωρ) *να του κάνουν μίαν πορφύραν κόκκινην, ρούχον βασιλικόν και να το στολίσουν με ακριβές πέτρες και μαργαριτάρια* Εγκ. αγ. Δημ. 112[247]· *αν έν' κι η τύχη ανοίγει μου χρυσοπελεκημένες| τες πόρτες, και μ' ατίμητες πέτρες περιζωσμένες ...* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 236· *Εστόλισε δε αυτήν* (ενν. *την Αγία Τράπεζα*) *ολόγυρα με χρυσάφι και ασήμι και με μαργαριτάρια και με πολύτιμες πέτρες* Hagia Sophia f 595[22]. **6)** (Προκ. για την ουσία, τη σύσταση της πέτρας· πβ. ήδη μτγν. σημασ.): *έστησεν ο Ιαακώβ στέμα εις το τόπο ος εσύντυχεν μετ' αυτόν, στέμα πέτρας· και εσυγκέρασεν απάνου της συγκέρασμα και έχυσεν απάνου της λάδι* Πεντ. Γέν. XXXV 14· *το κάστρον ... ήτον πέτρα βουνόπουλον, το οποίον φαίνεται έως την σήμερον έρημον χωρίς κανένα κτίσμα* Δωρ. Μον. XXVIII. **7)** (Ιατρ.) σκληρό σώμα μικρού μεγέθους από άλατα που σχηματίζεται σε ορισμένα όργανα του σώματος: *Λέγεται πως ο αυτός ... βασιλεύς ο Λέων είχεν μίαν αρρωστίαν πολλά κακοϊάτρευτον, οπού λέγομεν οι Ρωμαίοι λιθίασιν, οδιατί γεννούνται εις τον άνθρωπον κάποιες πέτρες οι οποίες δίδουσιν πολύν και μεγάλον τον πόνον εις τον άνθρωπον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 435· *Ομοίως και το γλυκόν* (ενν. κρασί) *και ταράσσει τα εντόσθια, πρήσκει το συκώτι και την σπλήναν, δίδει δίψαν πολλήν και γεννά την πέτραν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 184. **8)** (Ιδιάζ. χρ.) βαρίδι: *Είς άνθρωπος επούλει κρέας την λίτραν άσπρον α' και είχεν πέτρες δ', οπού εζυγίασεν, και μετ' αυτές τες δ' πέτρες έως λίτρας μ' μονοκόμματον επούλησεν, μίαν λίτραν και β' και γ' έως μ'. Ζητώ μαθείν, εκείνες οι πέτρες πόσα εβάριεν καθαμία* Rechenb. 57[1, 2, 3].

Εκφρ. 1) (Προκ. για τη στερεότητα, το απαρασάλευτο της χριστιανικής πίστης) *πέτρα της πίστεως* (πβ. και Lampe, Lex., λ. *πέτρα* 3b, e): *Στερέωσόν μας, Κύριε, της πίστεως εν πέτρα,| και τοις εχθροίς χριστιανών δικαίως αντιμέτρα* Ιστ. Βλαχ. 2637. **2)** *Πέτρα πνευματική* (πβ. Κ.Δ. Επιστ. Παύλ. Κορ. Α' 10.4, Bauer, λ. *πέτρα* 1a) = ο Χριστός: *δεν λέγει ο Παύλος, πως η πέτρα, οπού εβάρεσε με την ράβδον ο Μωυσής, αυτή ακολούθα, αλλά η πνευματική πέτρα· πνευματικήν δε πέτραν λέγει τον Χριστόν, ο οποίος νοερώς ακολούθα εις όλας τας χρείας των Εβραίων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 44. **3)** *Πέτρα του μύλου* = μυλόπετρα (βλ. Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Παράρτ. 107): *όποιος σκανδαλίσει ένα από τους μικρούς ετούτους οπού πιστεύουσιν εις εμένα, κα-*

λύτερόν του είναι να κρεμασθεί πέτρα του μύλου εις τον λαιμόν του και να καταποντισθεί εις το πέλαγος της θαλάσσης Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιη' 6. **4)** *Πέτρα ριζιμαία/ριζιμιά* = σκληρό πέτρωμα στη γη, ογκώδης λίθος (βλ. Αλεξίου [Κρ. πόλ. σ. 606], Πλατάκης, Κρητολ. 12-13, 1981, 147): *ευθύς την κόρην έλαβεν* (ενν. ο Ακρίτης) *εκ της χειρός εκείνος| και ανεκάθισεν αυτήν εις πέτραν ριζιμαίαν| και ταύτην επαρήγγειλεν λέγων τοιούτον λόγον* Διγ. Ζ 2026· *εγεμώσα τσι με χώμα κι εκουκλώσα|τσι λάκκους των Χριστιανώ, και μέσα εκεί απομείνα,| γιατ' ήτο πέτρες ριζιμιές και δεν εκάνα μίνα| ν' ανάψου να τους κάψουνε κι αποδεκεί να βγούνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 480[20]. **5)** *Πέτρα του τάφου* = (συνεκδ.) ταφόπετρα: *τον εσκέπασεν η μαύρη πέτρα του τάφου διά την τύχην μας* Χίκα, Μονωδ. 86. **6)** *Πέτρα τσ' αστραπής* = αστροπελέκι, κεραυνός (βλ. και αστραπή 2): *Ωσάν την πέτρα τσ' αστραπής που ομπρός στα νέφη αξάφτει| κι απόκεις έρχεται στη γη, πύργους, χαράκια βλάφτει| και με βροντή απ' τα νέφαλα και με φωτιά κινήσει ...* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1685. **7)** *Πέτρα χεριού* = πέτρα για λιθοβολισμό: *αν με πέτρα χεριού ος να απεθάνει μετ' αυτήν τον έδειρεν και απέθανε, φονεάς αυτός· θανατωμό να θανατωθεί ο φονεάς* Πεντ. Αρ. XXXV 17. **8)** (Προκ. για μέτρο απόστασης) *ρίψιμον μιας πέτρας*: *δεξιά κάτωθεν της Αναλήψεως, ως ρίψιμον μιας πέτρας, είναι το σπήλαιον της οσίας Πελαγίας* Προσκυν. Κουτλ. 390 143[5]. **9)** *Σαν πέτρα* = βαρύς/είς: *άβυσσες τους εσκέπασαν· εκατέβηκαν εις τα βυθή σαν πέτρα* Πεντ. Έξ. XV 5.

Φρ. 1) *Πετώ/ρίπτω πέτρες* = λιθοβολώ, πετροβολώ (με τη βοήθεια ειδικού μηχανήματος): *τες μπόμπες εκεντούσα,| και πέτρες ανερίφνητες βάνοντας επετούσα* (ενν. οι Τούρκοι)*| εις άρχοντες, εισέ φτωχούς, σε νέους, σε παπάδες* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 468[2]· *εις τα σάρμπανα πέτρες χοντρές εβάνα| και ρίχτοντας εισέ πολλούς εδώκαν κι αποθάνα* Τζάνε. Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 496[7]. **2)** *Κάνω πέτρα την καρδιά* = σκληραίνω, υπομένω: *την ευχή σου εζήτηξα, δος μου τη μην αργήσεις| και κάμε πέτρα την καρδιά, να μου ξελησμονήσεις.| Την αφορμή τση μάνας μου μην τηνε πεις, να μάθει| είντα 'χα κι εξορίστηκα κι ετέλειωσα στα πάθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 864· *Σάρρα, άμε, κάμε προσευκή, δέηση στο Θεό μας| κι κάμε πέτρα την καρδιά εδά στο μισεμό μας* Θυσ. (Bakk-v. Gem.) 496. **3)** (Προκ. για ολοκληρωτική καταστροφή) *ουκ έμεινε πέτρα προς άλλην πέτρα/ πέτρα δεν αφήκασιν απάνω σε μιαν άλλη/ δεν θέλει αφήσει πέτρα επί πέτρα* (βλ. και λίθος 10ε και Επιτομή, λίθος Φρ. 5. Πβ. Κ.Δ. Ματθ. 24.2): *εάν γαρ και μετέπεσε στων ασεβών τας χείρας,| αγιάν, αγίαν την ειπέ, ω Κωνσταντίνου πόλη,| η πίστις των χριστιανών, η δόξα και το κάλλος·| εάν γαρ να μη έμεινε πέτρα προς άλλην πέτρα,| τον τόπον άγιον τον ειπέ της Κωνσταντίνου πόλης* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 39· *έτσι την εχαλάσασι* (ενν. την εκκλησιά) *με προθυμιά μεγάλη| και πέτρα δεν αφήκασιν απάνω σε μιαν άλλη* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 199[24]· *δεν θέλει αφήσει* (ενν. η κατάρα των πνευματικών πατέρων) *πέτρα επί πέτρα, αμή όλα θέλει τα αφανίσει* Μαλαξός, Νομοκ. 119 δις. **4)** *Να δώσω εις πέτραν* = να χτυπήσω πάνω σε μια πέτρα (βλ. Τσολάκης [Γλυκά, Στ. σ. 32]): *βλέπεις, απήρε με η χολή, το τι λαλώ ουκ εξεύρω,| έβρασεν η καρδία μου, παρέκει ουδέν βαστάζω·| να δώσω εις πέτραν και λυθώ, να ποίσω θέαμα μέγα,| από στενοχωρίας μου να πνίξω τον εαυτόν μου* Γλυκά, Στ. 287.

Η λ. ως τοπων.: Μαχ. 560[34], Πορτολ. Α 121[10], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 182.

πέτρα (ΙΙ) η· *ρίπτει πέτρες απέσω* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 300, εσφαλμ. γρ. αντί *πετρές·* διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 356. — Βλ. *πετρέα*.

πετραδάκι το, Ροδινός (Βαλ.) 134.

Από το ουσ. *πετράδι* και την κατάλ. -*άκι*. Η λ. στο Βλάχ., σε έγγρ. του 18.-19. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 92) και σήμ.

Μικρή πέτρα: *θέλεις ιδείν εις εκείνους οπού συνηθούν να βαστούν τα παπούτσια τους σωστά και ίσια με τα ποδάρια τους, ... αν συνέβη και σέβει κανένα πετραδάκι ή ολιγούτσικο άμμος ή χώμα, πάραυτα τους δίδει πείραξιν* Ροδινός (Βαλ.) 134.

πετράδι το, Διγ. Α 254, 265, Πτωχολ. Β 196, 203, 401.

Από το ουσ. *πέτρα* και την κατάλ. -*άδι*. Η λ. το 18. αι. (Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανόπ. 102), σε σημείωμα του 19. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 43) και σήμ.

Πολύτιμος ή ημιπολύτιμος λίθος: *είμαι λιθογνώστης | και γνωρίζω τα λιθάρια, | τα πολύτιμα πετράδια, | χάρη λόγου σαν διαμάντια, | σαν σμαράγδια, σαν ζαφείρια* Πτωχολ. Β 63· *ήλθεν ένας μπεζεριάνης | εκ τους μακρινούς τους τόπους* (παραλ. 2 στ.)· *κι έφερεν ένα πετράδι, | πολυτίμητο λιθάρι, | και το είχε φυλαγμένο, | σε χρυσό κουτί βαλμένο* Πτωχολ. Β 186· (σε παρομ.): *Τις είδε τέτοιαν λυγηρήν, νά 'ναι ωσάν άνθος τρυφερή; | Έλαμπεν πάντα το βράδυ, ωσάν πολύφεγγον πετράδι* Διγ. Α 262.

πετραίος, επίθ., Σταφ., Ιατροσ. 4[100].

Το αρχ. επίθ. *πετραίος*.

Πέτρινος, βραχώδης· (με το ουσ. *ιχθύς·* η χρ. ήδη στον Αριστοτέλη και Ιπποκράτη, βλ. TLG· πβ. χρ. με το ουσ. *ιχθύδιον* ήδη αρχ.) είδος ψαριού που ζει σε πετρώδη βυθό, πετρόψαρο (βλ. και Κουκ. ΒΒΠ Ε' 79, 339): *Περί υδέρων, ήτοι όταν πρησθή όλον του σώματος .... Η δε τροφή αυτού αύτη· φακήν μη τρώγη ... μήτε παστά, μήτε τρυφερά, ειμή πετραίους ιχθύας* Σταφ., Ιατροσ. 4[97].

Το θηλ. του επιθ. ως τοπων.: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 6.

πετράκι το.

Από το ουσ. *πέτρα* και την κατάλ. -*άκι*. Τ. *πετράκιν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα με διαφορ. σημασ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μικρή πέτρα· (υποτιμ.): *«Ειπέ μας, γέροντα, | τι ν' αξίζει η πέτρα;» | Απολογάτ' ο γέροντας | ομπρός εις τον βασιλέα: | «Άκουσε, αφέντη βασιλεύ, | διά τούτον το πετράκι | έν μικρόν αξιάζει πράγμαν: | έναν κουφόν καρύδιν | και έναν μικρόν συκάκιν»* Πτωχολ. P[1] 17.

πετρανθείς, μτχ.· Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 228, κριτ. υπ.), πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *πέτραν θεις·* διορθώσ.

?πετραρία η· *τετραρέα*, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 372, 672, κριτ. υπ.)· *τετραρία*, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 218, κριτ. υπ.).

Από το ουσ. *πέτρα·* πβ. και μεσν. λατ. *petraria* (Du Cange, Lat., Niermeyer, Med. Lat. Lex., Kahane, Sprache 407). Ο τ.(;) *τετραρέα* (για την ετυμ. του οποίου και τη σχέση *πετραρίας-τετραρίας* βλ. Kahane, ό.π.) τον 8.-9. αι. (TLG) και στο Meursius,

όπου και ο τ. *τετραρία* (λ. *τετραρεία*)· για μτγν. (;) μνεία του τ. *τετραρία* βλ. στο Steph., Θησ., λ. *τετραρεία*. Τ. *πετραρέα* τον 7. αι. (LBG). Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και στο Meursius, λ. *πετραρεία*.

Πολιορκητική μηχανή, καταπέλτης: *διά μυρίων μηχανών και τετραρέων τους εντός του κουλά Φράγκους συνταράσσων και εκφοβών* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 103· *από των τείχων του κάστρου της πόλεως λίθους μετά των τετραρέων ρίπτοντες τους Λατίνους εξέπληττον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 720, κριτ. υπ).

πετραχήλι(ν) το, βλ. *επιτραχήλιον*.

πετρέα η· *πετρία*, Μαχ. 230^{1}· *πετριά*· πληθ. *πετρές*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 300 (έκδ. *πέτρες*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 356), Παϊσ., Ιστ. Σινά 352.

Από το ουσ. *πέτρα* και την κατάλ. *-έα*. Ο τ. *πετρία* σε έγγρ. του 13. και 15. αι. (Act. Ivir. III 61^{30}, Act. Dionys. 21^{107}, 25^{129}) και σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. *πετριά* στο Somav. και σήμ. Τ. *πετρά* και *πετρέ* στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.^{2} Δ' 512, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.), καθώς και τ. *πιτριά* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. στο Du Cange (πληθ.) και στο Du Cange App., σε παροιμ. του 13.-14. αι. (βλ. Krumb., Sprichw. 75, 114, 117) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Πέταγμα, ρίξιμο πέτρας: *ένας λεβέντης βλέποντας το κάλλος,| οπού 'χε ο Σταυρωμένος ο μεγάλος,| που στ' Άγιον Βήμα απάνω είναι βαλμένος* (παραλ. 1 στ.), *και δε μπορώντας στα ψηλά να σώσει* (παραλ. 1 στ.) *έσυρε μία πετριά και εκτύπησέν του| και απ' το πτερό κομμάτι ετσάκισέν του* Λεηλ. Παροικ. 499. **2)** Χτύπημα από το ρίξιμο πέτρας: *Περί τον πόλεμον του Αίαντος μετά του Εκτόρου, όταν έδωκεν ο Αίας τον Έκτοραν πετρέαν εν τοις στέρνοις και έμεσεν αίμα και έπεσεν εν τη γη αποθαμένος* Ερμον. Π τίτλ. μετά στ. 277.

Φρ. *ρίκτω πετρές απόξω* = κάνω υπαινιγμούς, μιλώ με υπονοούμενα (βλ. Κουκ. ΒΒΠ Ε' Παράρτ. 33, πβ. φρ. *ρίχνω πετριές* σήμ., ΛΚΝ): *όντε του φέρουσιν να φα το γέμαν ή το δείπνον* (παραλ. 1 στ.) *αν είν' και αρέσει του το φα, ρίκτει πετρές* (ενν. ο φυλακάτορας) *απόξω*·| *«εδά και 'μέν η μοίρα μου ας έναι φυλαμένη»* Σαχλ., Αφήγ. 517.

πετρένιος, επίθ.· *πετρένος*, Κυπρ. ερωτ. 19^{11}.

Από το ουσ. *πέτρα* και την κατάλ. *-ένιος*. Ο τ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 729). Τ. *πετρένὄς* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.)· πβ. *πέτρενος* (*πέτρινος*) σε δημ. κυπρ. άσμ. του 19. αι. (Παπαδ. Θ., Επετ. Κύπρ. 6, 1972-73, 434^{356}). Η λ. στο Somav. (λ. *πετρίτικος*), σε σημείωμα του 18. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 467 δις) και σήμ.

1) Πέτρινος, λίθινος: *να χτίσεις εκεί θεσιαστήρι του Κύριου του Θεού σου θεσιαστήρι πετρένιο* Πεντ. Δευτ. XXVII 5. **2)** (Μεταφ.) σκληρός, άπονος: *ιδέ και προς ποίους δριτζάρει τον λόγον* (ενν. ο Μέγας Βασίλειος) *και θέλεις εύρειν πως είναι προς τους πλεονέκτας, τους αχόρταγους πλουσίους, τους παντελώς ... ανελεήμονες, καθώς ατός του σύρνει μαρτυριάν λαλώντα· πετρένης καρδίας συντυχάννομεν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 589.

πετρία, πετριά η, βλ. *πετρέα.*

πέτρινος, επίθ., Καλλίμ. 746, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 227, Ερωτοπ. 206, Χρον. Τόκκων 3653, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 3976, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 105$^{r\ δις\ και\ v}$, 258^{r}, Πηγά, Χρυσοπ. 337 (12), Παϊσ., Ιστ. Σινά 378, 1040, 1588, Προσκυν. Κουτλ. 156 81^{28}, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 131, Ε' 167, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 186, IV 7, 113, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 982 ρξζ' 10, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 154, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 253^{8}, Hagia Sophia ω 527$^{13\text{-}14}$, 598^{4}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ιω. Αποκ. θ' 20, Προσκυν. α' 120^{23}, Σουρούμης, Ιωάνν. Ξέν. Κ 14.

Το αρχ. επίθ. *πέτρινος.* Η λ. και σήμ.

1) Φτιαγμένος από πέτρα, λίθινος: Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 180^{r}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1222, Προσκυν. α' 111^{20}. **2)** (Μεταφ.) **α)** σκληρός, ασυγκίνητος: *Ποία ψυχή και ποια καρδιά δεν ήθελεν βουρκώσει| στα λόγια τα θλιβερά να μην αναδρακώσει;| έξω να 'χ' ήτον πέτρινος, γλυπτοπελεκημένος,| ή ξύλινος ... ειδωλοκαμωμένος* Ιμπ. (Legr.) 971· **β)** (με τα ουσ. *καρδιά, σπλάχνα·* βλ. λ. *λίθινος* 2, *λιθώδης* γ) άπονος, σκληρός: *ει τις ποτέ ουκ έκλαψεν δάκρυα από καρδιάς του,| αν ήτον λιθοκάρδιος, ας έλθει εδά να κλάψει·| αν είχε πέτρινην καρδιάν και σίδερον συκώτι,| ας έλθει, ας κλάψει και ας δαρθεί* Αχιλλ. L 1243· *ποίος ήτον ούτω σκληρός και με πέτρινην καρδίαν, οπού να μην λυπηθεί και να κλαύσει, βλέπων τους οσίους εκείνους και ιεροπρεπείς γέροντας, τα αγγελοειδή πρόσωπα, χαμαί εις γην ερριμένους ...;* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 81· *Ποιος να 'χει πέτρινη καρδιά και σιδερένια μάτια| να τηνε βλέπει* (ενν. *τη Μαρία*) *κι η καρδιά να μη γενεί κομμάτια;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 3968· *Τις γράψει γνώμην σιδηράν, αμείλικτον καρδίαν,| πέτρινα σπλάχνα δράκοντος; Τις ιστορήσει λόγῳ;* Καλλίμ. 506.

πετριτάριος ο· *πετριτάρης,* Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 198, 204.

Από το ουσ. *πετρίτης* και την κατάλ. *-άριος.* Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 10^{19}) και στο Meursius.

Αυτός που τρέφει και γυμνάζει πετρίτες (βλ. λ.): *η αυτή δε και χειρόρτιον εφόρει χρυσούν και ιεράκιν εκράτει και εις κυνήγιν εξήρχετο και εφώναζε και κατέλεγε τα ζαγάρια και πολλούς είχε πετριταρίους και ιερακαρίους μετ' αυτής κυνηγώντας* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 688, κριτ. υπ.).

πετρίτης ο, Ορνεοσ. 577^{22}, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1512, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} μετά στ. 3 κριτ υπ., 198 κριτ. υπ., 660, ΑΖ 111, 125, Σαχλ., Αφήγ. 128 κριτ. υπ., Ερωτοπ. 670, Αχιλλ. (Smith) Ο 510, 552, 608, Διήγ. Βελ. χ 93, Θησ. Ε' [78^{6}], Ζ' [105^{5}], Νεκρ. βασιλ. 36, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 151, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 126, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 433, κριτ. υπ.), Κορων., Μπούας 70, Διήγ. Αλ. G 282^{34}, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 13$^{18\text{-}19}$, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 12^{20}, Εκατόλ. Μ 47, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 247^{17}, Κατζ. Πρόλ. 38, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 227, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [401], [427], Δ' [225], [942].

Από το ουσ. *πέτρα* και την κατάλ. *-ίτης.* Η λ. στο Steph., Θησ., τον 9. αι. (TLG), στο Meursius και σήμ.

1) Είδος γερακιού (βλ. Καραποτόσογλου, ΛΔ 14, 1982, 264, Πλατάκης, Αθηνά 78,

1980-82, 91-2): *Ο πετρίτης οφείλει είναι κοντοπόδης, μακροδάκτυλος, μακρύλαμνος, μικροκέφαλος, μεγαλόμματος, μεγαλόστομος* Ορνεοσ. 577[23]· *Έχω* (ενν. *εγώ ο σμυρίλιος*) *ξυφτέρι εξάδελφον και θείον τον πετρίτην,| και πάππον τον μηλάδελφον, μάλλον την γερακίνα* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] ΑΖ 41· ως κυνηγετικό γεράκι (βλ. και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 332-3): *με φάλκονες, με γέρακες, με 'ξύπτερους πετρίτες| να κυνηγά τους γερανούς, πέρδικες και τρυγόνες,| φασιανούς και όρτυκες και άλλα πολλά στρουθία* Χρον. Τόκκων 3466· *Είχαν* (ενν. *οι δύο Θηβαίοι*) *γεράκια και σκυλία, πετρίτες όσους θέλουν,| και κυνηγούσαν το συχνό, πάντα με τον Θησέον* Θησ. ΣΤ' [8[5]]· *Εύρεν* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *πετρίτες και γρύψους του κυνηγίου χίλιους, οπού ήσαν μαθημένοι* Διήγ. Αλ. V 79· (εδώ ως όνομα σκύλου που χρησιμοποιούσαν στο κυνήγι): *χίλιες πλουμισμένες κορασίδες| για 'να θεριό 'χα δώσει ζυγωμένο| εκ τον καλόν μου σκύλο τον Πετρίτη* Πιστ. βοσκ. I 1, 134· *ΣΥΛΒΙΟΣ: Να, να, Πετρίτη μου, να να. ΔΟΡΙΝΤΑ:... ετούτος είν' όμορφος Σύλβιος οπού φωνιάζει,| τον σκύλον του τον ακριβό, μέσα στα δάση κράζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. [Β' 423]. **2)** (Μεταφ.) άνδρας με πολεμικό ήθος, ήρωας: *άνδρες καλοί πολεμισταί, στρατιώται ανδρειωμένοι,| όλοι ισχυροί και δυνατοί, δράκοντες και πετρίτες* Αχιλλ. (Smith) Ν 286· *να είδες ...| παλικάρια όμορφα, καλά και ανδρειωμένα| –εάν επαινώ και λέγω το, ου ψεύδομαι του γράφειν:| πετρίται δε και φάλκονες οι ναύται των κατέργων* Διήγ. Βελ. Ν[2] 99· *Την ώρα κείνη από μακρά πολλή λαλιά γροικούσι,| πολλών αρμάτω ταραχή, φαριά χιλιμιντρούσι,| κι ήτονε το ρηγόπουλο της Κύπρος, ο πετρίτης* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 497.

πετρίτικος, επίθ.

Από το ουσ. *πέτρα* και την κατάλ. *-ίτικος*. Η λ. στο Somav.

1) Πέτρινος: *δεν πιστεύει| Θεόν που 'δώκεν του Μωσή τους νόμους γεγραμμένους| στες πλάκες τες πετρίτικες και τους δεδοξασμένους* Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 822. **2)** (Μεταφ.) ασυγκίνητος, αναίσθητος: *Δεν ημπορώ* (ενν. *εγώ ο διδάσκαλος*) *να σας μαλώνω κάθε ημέραν και να σας δέρνω σαν να είστεν γαδάροι, ..., και εσείς να είστε πετρίτικοι, μηδέ καν λόγους γροικάτε και μηδέ διά εντροπήν σας κόφτει, μήτε διά τιμήν* Θεματογραφία 11.

πετροβολιμαίος, επίθ.

Από το επίθ. *πετροβόλος* και την κατάλ. *-ιμαίος*.

(Προκ. για συσκευή) που εκτοξεύει πέτρες: *εξήλθεν εκ της Πόλεως είς τεχνίτης ο τας πετροβολιμαίους χώνας κατασκευάζων* Δούκ. 307[4].

πετροβολισμός ο, Δούκ. 423[22].

Από τον αόρ. του *πετροβολώ* αναλογ. με τα ουσ. σε *-ισμός*. Η λ. σε σχόλ. (L-S), το 13. αι. (LBG), στο Βλάχ. (λ. *πετροβόλισμα*) και σήμ.

1) Εκτόξευση πετρών, πετροβόλημα: *προς Βελόγραδον έρχεται* (ενν. *ο Ισμαήλ*) *συν δυνάμει βαρεία και μηχανικαίς παρασκευαίς πλείσταις. Ελθών δε και διά των πετροβολισμών βαλών κάτω τα τείχη* ... αυτ. 421[21-22]. **2)** (Προκ. για μηχάνημα) πολιορκητική μηχανή που εκτοξεύει πέτρες: *Ελθών δε* (ενν. *ο Μουράτ*) *εν τω Πελογράδω και τας σκηνάς πήξας γύροθεν και πετροβολισμούς πολλούς κατασκευάσας, μικρούς τε και μεγάλους* ... αυτ. 263[28-29].

πετροβολιστής ο.

Από το *πετροβολώ* αναλογ. με ουσ. σε *-ιστής*· πβ. *πετροβολισμός*. Η λ. το 10. αι. (TLG, LBG) και στο Βλάχ.

Πολεμιστής που εκτοξεύει πέτρες· (εδώ πιθ. χειριστής ειδικού πολεμικού οργάνου ή μηχανήματος, πβ. *πετροβόλος*): *από δε της Ωραίας ποιών τον γύρον όλον άχρι της Χρυσής Πύλης εν εκάστω προμαχώνι είς ή τοξότης ή τζαγρότης ή πετροβολιστής, πάσαν ουν την νύκτα διαβάντες αγρύπνως, μηδ' οπωσούν κοιμηθέντες* Δούκ. 355[23-24].

πετροβόλος, επίθ., Δούκ. 227[12], 331[8], Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 268, Ψευδο-Σφρ. 384[11]· *πετρόβολος*.

Το αρχ. επίθ. *πετροβόλος*. Ο τ. *πετρόβολος* ήδη μτγν. (TLG, LBG, βλ. και L-S στη λ.)· πβ. και ουδ. *πετρόβολον* στη Σούδα και τον Ψευδο-Ζωναρ. (TLG). Το αρσ. ως ουσ. ήδη μτγν. όπως και η χρ. του ουδ. και του θηλ. ως ουσ. (TLG).

(Προκ. για μηχανή ή όργανο) που εκτοξεύει πέτρες: Δούκ. 435[12]· Ψευδο-Σφρ. 386[35-36].

Το αρσ. *πετρόβολος* ως ουσ. = πολεμικό όργανο που εκσφενδονίζει πέτρες, βαλλίστρα (πβ. και *μπαλέστρα*): *ο θάνατος έχει την μπαλέστραν, δηλονότι τον πετρόβολον εις το χέρι της, διά να πετροβολήσει τόσον εις νέους, όσον εις γέροντας* Μπερτόλδος 83.

Το θηλ. ως ουσ. = μηχανή πολεμική για εκτόξευση πετρών: *η ... απειθήσασα ναυς και μη ενδούσα συν τη πετροβόλω καταποντισθήτω* Δούκ. 307[15].

πετροβολώ, Μπερτόλδος 83.

Από το επίθ. *πετροβόλος*. Η λ. σε σχόλ. και στον Ευστ. (L-S), στο Βλάχ. και σήμ.

α) Εκτοξεύω πέτρες εναντίον κάπ. με σκοπό να τον χτυπήσω, λιθοβολώ: *ήτονε* (ενν. *οι αρχόντισσες*) *καταπολλά θυμωμένες, οπού αν ημπορούσαν να τον έχουν εις τα χέρια των, τον επετροβολούσαν* Μπερτόλδος 51· *Ιερουσαλήμ, Ιερουσαλήμ, οπού σκοτώνεις τους προφήτας και πετροβολάς εκείνους οπού εστάλθηκαν εις εσένα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κγ' 37· **β)** εκτοξεύω πέτρες με τη βοήθεια ειδικού πολεμικού μηχανήματος, πετροβολώ: *τας πετροβόλους σκευάς αντικρύ παραστήσας* (ενν. *ο Μαχμούτ*) *και πετροβολών το έν μέρος της πόλεως ..., κατά γης έρριψεν* Δούκ. 435[12].

πετροζάχαρη η.

Από τα ουσ. *πέτρα* και *ζάχαρη*. Τ. *πιτρουζάχαρ'* σήμ. ιδιωμ. (Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.). (Πβ. λ. *ζαχαρόπετρα* στο Δημητράκ. και ΑΛΝΕ)

Κρυσταλλική ζάχαρη (;)· (εδώ ως συστατικό φαρμακευτικού παρασκευάσματος): *άλευρον δράμια πενήντα, πετροζάχαρη δράμια εικοσιπέντε ... ζύμωσέ τα και κάμε χάπια* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 52.

πετροκάλαμο(ν) το.

Από τα ουσ. *πέτρα* και *καλάμιν*. Η λ. στον τ. *πετροκάλαμο* σήμ. ιδιωμ. (Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. φυτών[2] 128, Γενναδ., ό.π.), στο Δημητράκ. και στο ΑΛΝΕ.

Είδος καλαμιού (Γενναδ., Λεξ., λ. κάλαμος· βλ. και Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. αρούνδος): *εν υστέροις εφευρέθη* (ενν. *ο λούριξ*)| *λάρνακος τινός γαρ έσω| εν τη χώρα Λογγιβάρδων*·| *ήτον το ζαβόν του πάχους| ως χοντρού πετροκαλάμου* Ερμον. Δ 168.

πετροκόπος ο.

Από το ουσ. *πέτρα* και το *-κόπος*. Πβ. λ. *πετροκόπιον* (LBG). Η λ. στο Steph., Θησ. (βλ. και Du Cange), στο Βλάχ. και σήμ. Βλ. και LBG, λ. *πετροκόπιον*.

Είδος πολεμικού μηχανήματος που σπάει πέτρες: *Το πρώτον μάγγανον ήτον έναν ξυλόκαστρον και ήτον τρίπατον με γ' περδέσκες, η μία απάνω της άλλης, και μέσα είχεν έναν πετροκόπον και με τα αργαλεία του, διά να τρυπήσουν τον τοίχον του κάστρου, και εις την άλλην είχεν πολλούς τζακρατόρους* Μαχ. 482[37].

πετροκρημνώδης, επίθ., Λόγ. παρηγ. O 246.

Από το ουσ. *πέτρα* και το επίθ. *κρημνώδης*.

Βραχώδης και απόκρημνος: *εσκόπει πώς ετόλμησεν η γραία να περπατήσει| δύσβατον τέτοιον έρημον, πετροκρημνώδη τόπον* Λόγ. παρηγ. L 242.

πετρολιθοξύστης ο, Λίβ. (Lamb.) Ν 960.

Από τα ουσ. *πέτρα*, *λίθος* και *ξύστης*.

Τεχνίτης που λαξεύει πέτρα· γλύπτης: *Ίδες των δώδεκα μηνών τα γράμματα και τους λόγους,| τά έποικεν ο παράξενος ο πετρολιθοξύστης* Λίβ. Esc. 1107.

πετρολιθώδης, επίθ.

Από το ουσ. *πέτρα* και το επίθ. *λιθώδης*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Πετρώδης, βραχώδης: *Τις γαρ βουνόν υπέρνεφον, πετρολιθώδη τόπον* (παραλ. 3 στ.), *ανέβη τόσον ύψωμα και τηλικούτον όρος;* Καλλίμ. 91.

πετρόλυχνος ο.

Από τα ουσ. *πέτρα* και *λύχνος*.

Πέτρινος λύχνος: *ο πανοσιότατος αφέντης ιερομόναχος Ιερεμίας δίδει και κονσενιάρει τα κατωγεγραμμένα πράματα ... α' κόσκινο κι ένα πετρόλυχνο κι ένα τσικάλι* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 847[10].

πετροπλουμοπέρδικα η.

Από το ουσ. *πετροπέρδικα* (σε δημ. τραγ. (Δημητράκ.) και σήμ.) με παρεμβολή του *πλουμο-* (<ουσ. *πλουμί*) (για το σχηματ. βλ. και Schmitt, BZ 2, 1893, 216)· πβ. και επίθ. *περδικοπλούμιστος*, όπως και τα *πέρδικα πλουμισμένη*, *πέρδικα χρυσοπλούμιστος* (βλ. ά. *περδικοπλούμιστος*)· βλ. και Ζώρ. [Αγν., Ποιήμ. σ. 22].

(Προκ. για γυναίκα) που έχει όμορφο παράστημα και καμαρωτό περπάτημα: *Από την καλήν ημέρα| οπού σε 'δα περιστέρα,| μέσα μπήκες στην καρδιά μου,| πετροπλουμοπέρδικά μου* Αγν., Ποιήμ. Β' 70.

πετροσάμαρο το· π ε τ ρ ο σ ό μ α ρ ο.

Από τα ουσ. *πέτρα* και *σαμάρι*.

Ειδικό σαμάρι για τη μεταφορά πετρών: ... *μία σκάρα μ' έναν έγγριφο, υπέρπυρα ι', β' πετροσόμαρα, υπέρπυρα β'* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 118[15].

πετροσέλινον το, Ιερακοσ. 388[9], 388[26], Ορνεοσ. αγρ. 569[9], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 186, 193, 197, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 59, 65, 67, 71, 82.

Το μτγν. ουσ. *πετροσέλινον*. Η λ στον τ. *πετροσέλινο* και σήμ.

Μαϊντανός (βλ. και *κοδιμέντο(ν)* και *μακεδονήσι*): *Αυτή* (ενν. η κολοκύνθα) *είναι ψυχρά και βλάπτει τους φλεγματικούς και αχαμνίζει τον στόμαχον, όθεν πρέπει να την τρώγεις με πιπέρι, σινάπι ή πετροσέλινον ή άλλο θερμόν χορτάριον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 209· *Έπαρε φύλλον ινδικόν, ..., πετροσέλινον, μακεδονήσιον, άνηθον* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 66· έκφρ. *πετροσέλινον μακεδονικόν* (ήδη μτγν.), βλ. *μακεδονικός*.

πετροσόμαρο το, βλ. *πετροσάμαρο*.

πετροτάλιερο το.

Από τα ουσ. *πέτρα* και *ταλιέρι*.

Πέτρινο σκεύος (βλ. και Παναγιωτάκης [Φαλλίδ. σ. 264-5], Bakk.-v. Gem. [Βαρούχ. σ. 842]): *την σήμερον έκραξεν εμέν, τον κατωγεγραμμένον νοδάρο, ο άνωθεν κομμεσσάριος να κάμω το παρόν ιβεντάριο ... και πρώτον μεν είδαμεν ... απλάδενες μιτσές μεγάλες ε', πετροτάλιερα γ' και δ' μιτσάκια, σκουτέλια δύο ...* Βαρούχ. (Bakk.-v.Gem.) 486[6].

πετροτήγανον το.

Από τα ουσ. *πέτρα* και *τηγάνι*. Για τ. *πετροτήγανο* ιδιωμ. βλ. Κοντομίχης, ό.π.

Είδος πέτρινου σκεύους που χρησιμοποιείται για την παρασκευή θεραπευτικών σκευασμάτων (Για τη σημασ. βλ. Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., λ. *πετροτήγανο*): *Όταν πονείς εις ένα μέρος ... κόψε πρασόφυλλα εισέ μικρά κομμάτια και κομμάτι λαρδί αρσενικού χοίρου, βάλε τον εις ένα πετροτήγανον, δος του φωτίαν έως να λύσει και τότε βάλε τα φύλλα να βράσουν αντάμα. Έπειτα τα κάμε ωσάν μπλάστρι, βάλε τα εις τον πόνον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 231.

πετροτόπι το, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 46, 68.

Από τα ουσ. *πέτρα* και *τόπος*. Λ. *πετρότοπος* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

Πετρώδης τόπος, πετρότοπος: *πότισον το ζουμί της καλαμίνθης ... και του δικτάμου (τούτο γίνεται εις τα πετροτόπια) ή αριστολοχίαν από ένα δράμι με νερόν ...* αυτ. 26.

πετροφαγωμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πέτρα* και τη μτχ. παρκ. του *τρώγω*.

(Προκ. για ζώο) που έχει φθαρεί, φαγωθεί από τους πετρώδεις τόπους όπου ενδημεί: *εσένα* (ενν. *την αίγαν*) *τι σε ήθελα να είσαι εις εντροπήν μου*, (παραλ. 1 στ.),

στραβοκεραία και βυζού και πετροφαγωμένη,| απλώς να στέκεις ως λωλή και να αναχαράσσεις ...; Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 468.

πετροχελιδόνιν το.

Από τα ουσ. *πέτρα* και *χελιδόνι(ν)*. Πβ. λ. *πετροχελιδών* στον Ευστ. (βλ. Steph., Θησ., TLG και Meursius· ο πληθ. *πετροχελιδόνες* στο Du Cange). Η λ. στον τ. *πετροχελιδόνι* καθώς και λ. *πετροχελίδονο* και σήμ.

Είδος χελιδονιού που ζει σε βραχώδη μέρη: *εμπορώ να μοιάσω το βίτσιον της αστεριοσύνης εις το πετροχελιδόνιν και όλη του η ζωή ένι μόνον να πετά ώδε κι εκειά* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 134.

πετρόψαρο(ν) το.

Από τα ουσ. *πέτρα* και *(ο)ψάρι(ο)(ν)*. Η λ. *(πετρόψαρον)* στο Du Cange και στον τ. *πετρόψαρο* και σήμ.

Ψάρι που ζει σε πετρώδεις βυθούς: *Τα οψάρια δίδουσιν ολίγην τροφήν και αυτήν ψυχράν και φλεγματώδην, πλην τα θαλάσσια είναι καμπόσον καλύτερα και μάλιστα τα πετρόψαρα, όμως και τα πρώτα και τα ύστερα όλα είναι κακοχώνευτα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 222.

πετρώδης, επίθ., Αλεξ. 1737, Έκθ. χρον. 42[12], Ιστ. πολιτ. 55[6], Μηλ., Οδοιπ. 641, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1002, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 161, Ροδινός Νεόφ. 226.

Το αρχ. επίθ. *πετρώδης*. Η λ. και σήμ.

1) (Προκ. για τόπο) που είναι γεμάτος πέτρες, βραχώδης: Metrol.[2] 49[11], Βίος Αλ. 5207, Χρον. σουλτ. 64[23]. **2α)** Που είναι φτιαγμένος από πέτρα: *Εκεί και σκάλα πάρεστι πετρώδης και κατέρχη| κάτω εις το γηροκομειόν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1163· *φθάνεις κτιστόν προσκύνημα, των ασεβών σμαγίδα| έχουσαν φρέαρ μέσοθεν, ώσπερ εγώ κατείδα.| Κείται δε ως οχύρωμα πετρώδες εκτισμένον·| εις πότισιν των καμηλών έστιν αφορισμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2075· **β)** που είναι σκληρός σαν πέτρα: *Σύνηθες ην τω ποταμώ τη του χειμώνος ώρα| πετρώδη τούτον γίνεσθαι και σφίγγεσθαι τω κρύει* Βίος Αλ. 3377.

Το ουδ. ως ουσ. = (προκ. για έδαφος, τόπο) η ιδιότητα του πετρώδους, του σκληρού και τραχιού: *Πορευθείς δε ο αυθέντης ... ουδέν ίσχυσε κατ' αυτών διά το του τόπου δύσβατον και πετρώδες. Οικούντες γαρ εισίν εν όρεσιν υψηλοίς και αβάτοις* Έκθ. χρον. 79[15].

πετρώνω, Χρον. Μορ. Η 4820, 8399, Χρον. Μορ. Ρ 4820, 7042, 8432.

Από το *πετρόω* (4. αι., TLG· το παθ. ήδη αρχ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Καταπλακώνω με πέτρες, συνθλίβω (Για τη σημασ. βλ. Δραγ., Αθ. 23, 1911, 81-82 και Παπαγ., Δημ. ελλην. 7): *ο μπάιλος έστειλεν να ελθούν οι πελεκάνοι,| τεχνίτες γαρ Βενέτικοι να ποιήσουν τριπουτσέτα·| αυτά τά εβλέπεις τα τειχία όλα χαλάσει θέλουν| να σας πετρώσουν όλους σας και να σας θανατώσουν* Χρον. Μορ. Η 8432· *Μηδέ σκοπήσει τίποτες το κάστρον να κρατήσει* (ενν. ο μισέρ Τζεφρές) (παραλ. 1 στ.)· *ειπέ τον εις πληροφορία να το κρατεί στερέα·| πρώτον να λάβω θάνατον κι όλοι εσείς με μένα,| παρού να διάβω απ' εδώ με όσα φουσσάτα έχω,| έως να χαλάσω*

τα τειχία ολοτελώς του κάστρου,| να τον πετρώσω απέσω εκεί και να τον θανατώσω Χρον. Μορ. P 8399. **2)** Επιτίθεμαι αιφνιδιαστικά, «πλακώνω» (Για τη σημασ. βλ. Δραγ., ό.π. και Παπαγ., ό.π.): *δι' αύτα απεργώθησαν ετότε οι Αλαμάνοι,| διατί ουκ έβλεπαν καθαρά του Κάρλου τα φουσσάτα·| αιφνίδια τους επέτρωσαν τα τέσσαρα αλλάγια| εκείνα, τά υπαγαίνασιν να τους εξεμαυλίσουν* Χρον. Μορ. H 7042. **3)** Νεκρώνω, θανατώνω: *ο θάνατος μετά σπουδής, βλέπετε, μας πετρώνει,| και ώραν την ώρα ο μηνυτής φθάνει να μας σηκώσει,| από τον κόσμον πού 'μεσταν, κι υπάει να μας πλακώσει| εις τόπον άλλον σκοτεινόν* Πένθ. θαν.[2] 36. **4)** Χτυπώ με πέτρες; (βλ. και Πρωτοπαπά-Μπουμπουλίδου [Περί μεθύσου σ. 611]): *οι σκύλοι τούς εγλείφασιν, οι μυίες τούς ετρώγαν,| και τα παιδιά τους έκρουγαν, χοίροι τούς επετρώναν* (αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ., βλ. Περί μεθύσου στ. 12 κριτ. υπ.)| *αυτοί* (ενν. *οι μέθυσοι*) *δεν το γροικούσασιν οι καταμουντζωμένοι,| ωσάν νεκροί εκοίτουνταν στην στράτα ξαπλωμένοι* Ιστ. Βλαχ. 2058. **5)** Στερεώνω με πέτρα: *Εάν θέλεις να κάμεις αγγούρια μακρά μίαν πήχυν, όταν είναι μικρόν ... βάλε το εις ένα καλάμι το οποίον πέτρωσε εις την αγγουράν να μη μετατοπίσει και τότε μακραίνει το αγγούριον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 210. **6)** (Μεταφ.)· (προκ. για πρόσ.) «απολιθώνω», κάνω κάπ. άφωνο (από την υπερβολική θλίψη): *Όλοι τον λέγουν: «σύμφερε, έλα στον λογισμόν σου,| συνέφερε και σύντυχε τι έχεις, ξένε, πε το».| Κι εκείνον τον επέτρωσαν της ξενιτείας αι λύπες.| Γλώσσα δεν έχει να το πει, χείλη να μολογήσει,| μόνον γογγά ο ελεεινός και συχναναστενάζει* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 72.

πετρωτός, επίθ., Διήγ. Βελ. χ 277, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v.Gem.) 455.

Το μτγν. επίθ. *πετρωτός* (TLG· βλ. και Κουμαν., Συναγ.). Η λ. και σήμ.

Που αποτελείται ή που είναι γεμάτος από πέτρες: *επήγαινεν* (ενν. *ο ξένος*) *την στράταν του, ήτον πολλά θλιμμένος.| Ολίγον περιεπάτησεν τους πόνους του να κλαίει,| τα δένδρη, τα όρη πετρωτά, τα ρυάκια να βλέπει* Λόγ. παρηγ. O 199· *από την μερέαν του θρασκέα έναι ένα ακρωτήρι πετρωτόν και απάνω έναι ώσπερ καστέλι* Πορτολ. B 29[4]· *περβόλια, βρύσες, ποταμοί και δρόμοι σφαλισθείτε| κάμποι, λαγκάδια πετρωτά, όλα σας λυπηθείτε| και γοερώς θρηνήσατε σ' αυτήν την αδικίαν,| που εσκλαβώθη* (ενν. *η Κρήτη*) *άδικα, χωρίς καμιάν αιτίαν* Διακρούσ. 111[19].

Ο πληθ. ουδ. ως ουσ. (Για τη χρήση πβ. Αιν. άσμ. 48, Act. Lavr. I 42[44] (11. αι.), Act. Ivir. II 52[206] (12. αι.)) = τόπος βραχώδης (βλ. και Krawczynski [Πουλολ. σ. 111]): *Οπόταν έλθει κυνηγός και πιάσει μου το ταίριν,| εις δένδρον κάλλιστον, χλωρόν ου θέλω να καθίσω, |ουδέ εις λιβάδαν καθαράν, ουδέ εις ενδρόσους τόπους, |αμή καθίζω εις πετρωτά, εις πέτραν στεφαναίαν* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 460· *Από την τόσην την χαράν και ηδονήν εκείνην| όρη, βουνά και πετρωτά σκιρτούν, αντιδονούσιν* Διήγ. Βελ. N[2] 297· *τριάντα μέρες περπατούν με στράταν των αλόγων.| Κάμπους, βουνιά, λαγκάδια, και βράχη και ποτάμια,| και δάσητα και πετρωτά, λιβάδι με καλάμια* Ιμπ. (Legr.) 588.

πέτσα η, Σαχλ., Αφήγ. 702, Rechenb. 84[1], Καραβ. 496[16], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 287, Μπερτολδίνος 168.

Από το ιταλ. *pezza* (<μεσν. λατ. *pettia*, Battaglia· βλ. και Battisti-Alessio, Diz. etim.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 515, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ.

δυτικοκρ. ιδιώμ., Λουκά, Γλωσσάρ., λ. πέτσος), καθώς και κοιν. με διαφορ. σημασ.

1) Κομμάτι ύφασμα (πβ. *μαντήλι* **2α**) πετσέτα (πβ. *μαντήλι* 1): *Ανακάτωσε το άσπρον του αβγού με ροδόσταμα, τάραξέ το καλά και βρέξε εις αυτά μίαν πέτσαν λινήν, ήγουν μανδήλιον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 239· **β)** μαντήλι: *Μα κι έχω τόση* (ενν. *κάψα*) *και θαρρώ τα μάρματα ν' ανάψα.| 'Δρώνεις. Και να την πέτσα σου και πάλι στρέψε μου τη,| για να 'χω όντε μου λείπεσαι αντίς εσένα τούτη* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 691· **γ)** κεφαλομάντηλο, κεφαλόδεσμος: *Επέστειλέ μου θέλημα* (ενν. *ο Χάρος*), *εκάτσαμε δαμάκι,| εδράμασι τα μάτια μου ως το νερό στο ρυάκι.| Την πέτσα εκ την κεφαλή ήλυσα και το βάρος,| εσφούγγισα τα μάτια μου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 664. **2α)** Ύφασμα μεγάλου μήκους τυλιγμένο γύρω από έναν ξύλινο άξονα σε σχήμα κυλίνδρου και προορισμένο για πώληση, τόπι: *Ένας πραγματευτής αγοράζει μίαν πέτσαν πανί σκαρλάτο* Rechenb. 69[1]· **β)** (συνεκδ.) μέτρο μήκους ίσο με ένα τόπι (Για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *pezza*, σημασ. 6): *θέλεις φουστάνιν πέτσες οκτώ και καναβάτσον μπράτσα ρν'* Καραβ. 496[26]· *...αν θέλεις να κόψεις έναν αρτιμόνιν οργίων δεκοκτώ, θέλεις να κατέχεις πόσας πέτσας πανίν θέλει* Καραβ. 502[8].

πετσαλιδιάζω.

Από το ουσ. *πετσαλίδα* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 516, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.) και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. στο Βλάχ. (*πετζαλιδιάζω*) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., ό.π.).

Ξεραίνομαι επιφανειακά, κάνω κρούστα/πέτσα: *ολίγον κατ' ολίγον ρίχνε μέσα* (ενν. *εις το λάδι*) *την ρητίνην και αλόην και τότε τό βάλε πάλιν εις την φωτίαν να βράζει έως να γένει μία δυνατή κρόστα, ήγουν να πετσαλιδιάσει εις την απάνω μεράν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 257.

πετσένιος, επίθ., Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. α' 6.

Από το ουσ. *πετσί(ον)* και την κατάλ. *-ένιος*. Λ. *πετσέϊνος* το 10. αι. (LBG, *πετζέϊνος*· βλ. και TLG). Τ. *πιτσένιους* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. στο Βλάχ. (*πετζένιος*) και στο ΛΑΝΕ.

Κατασκευασμένος από δέρμα, δερμάτινος: *τσι εμισές καδέγλες τσι πετσένιες* Διαθ. 17. αι. 3[245]· *Ετούτος ο Ιωάννης εφόρει ρούχον από μαλλί της καμήλας· και ζωνάρι πετσένιον ήτον ζωσμένος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. γ' 4.

πετσέτα η, Ολόκαλος 5[21].

Από το ιταλ. - βενετ. *pezzeta* (Battaglia, Battisti-Alessio, Diz. etim., Boerio). Τ. *πεσέτα* στο Somav. και *πισέτα* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. στο Du Cange, λ. *πέτζα* (γρ. *πετζέττα*), σε έγγρ. του 16., 17. και 18. αι. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, τ. β', 1961-62, 273, Δετοράκης, Μνήμ. Καλοκαιρινού 138, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 483, Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974/75, 117· γρ. *πετζέτα*) και σήμ.

Κομμάτι μαλακού, απορροφητικού υφάσματος για διάφορες χρήσεις, κυρίως για το σκούπισμα χεριών, προσώπου, σώματος, κλπ., πετσέτα: *παραλαμβάνει* (ενν. *ο Γεώργη Σάμιος*) ... *προυκίον* ... *πετσέτες δ'* Ολόκαλος 11[15]· *τύλιξε μίαν πετσέτα, ήγουν ταβαγιόλι, εις ένα κομμάτι ξύλον χοντρόν ωσάν την χέρα σου ..., βάλε το μέσα* (ενν.

εις το τσουκάλι) να βράσει καμπόσον και παίρνει όλον το άλας η πετσέτα Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 255.

πετσί(ν) (Ι) το, Ολόκαλος 7[8], 13[6, 14]· πληθ. *πετσά*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 847[8].

Από το ιταλ. *pezzo*. Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi), 13. (ΝΕ 7, 1910, 41) και 16. αι. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, τ. β', 1961-62, 297-9) και σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πετσί*).

Κομμάτι (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 78 σημ., Κουκ., ΒΒΠ Ε' 247): *Σεντόνια ζευγάριν α' σκουλουδάρικα, πετσιών δων, υπέρπυρα λγ'* Ολόκαλος 5[11]· *Σεντόνι α', πετσιών τριών, υπέρπυρα δ', σολδία δ'* Ολόκαλος 11[9].

πετσί(ν) (ΙΙ) το, βλ. *πετσί(ο)ν*.

πετσί(ο)ν το, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 325, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 638, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) ΙΙΙ 109, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.) 721 κριτ. υπ., 821 κριτ. υπ., 836 κριτ. υπ., Διήγ. Αλ. G 272[17], Θεματογραφία 15, Ψευδο-Σφρ. 540[19] [= Πρόστ. Ανδρ. Γ' 219[27]]· *πετσί*, Ασσίζ. 433[9], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 58[11], Πεντ. Έξ. ΧΧΙΙ 26, Άσμα Μάλτ. 63, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 71[20], 124[11], Αλ. Κύπρ. 389, Στάθ. (Martini) Α' 180, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 716· *πετσίν*, Προδρ. (Eideneier) IV 144, Ασσίζ. 180[28], Σπανός (Eideneier) D 407, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 635, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 51[5], Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 122, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 59[10], Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 201[7], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 93· πληθ. *πετσά*, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 407, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 272· γεν. πληθ. *πετσιώ*, Ολόκαλος 6[8].

Από το υποκορ. **πεσκίον* του μτγν. ουσ. *πέσκος* το (Κοραή, Ατ. Α' 94, λ. *πετζοτήν*· βλ. επίσης Georgac., The *-its-* suffixes 28) ή ιταλ. *pezzo* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 396). Βλ. και Spadaro, RSBS 3 [Misc. Pertusi 3] 75-76, Spadaro, Riv. Stor. Calabr. 373-395, Kahane, Sprache 559. Ο τ. *πετσί* στο Βλάχ. (*πετζί*) και σήμ. Ο τ. *πετσίν* στο Meursius (*πετζίν*, λ. *πετζίον*) και σήμ. ιδιώμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πετσί(ν)*). Τ. *πιτσί* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. στο Meursius (*πετζίον*).

1) Δέρμα (ζώου ή ανθρώπου): *Καυχάτον ο κροκόδειλος διά την ευγενείαν,| πως είναι ζώον θαυμαστόν από καλήν γενίαν.| Η αλεπού 'ποκρίθη τον: «φαίνεσ' ακ το πετσί σου·| πάντοτε είσαι σαν λωβός, πομπή να 'χει η τιμή σου!»* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 9[5]· *μηδέ σου δώσω τσι ξυλιές κείνες που σου τοκάρου,| και το πετσί σου γνάψω το σα να 'τονε γαϊδάρου* Φορτουν. (Vinc.) Α' 114· (σε μεταφ.): *γιατί γυναίκες έχουσι κι αυτοί σαν τη δική μου| και τον καημό μου γνώθουσι χωσμένοι στο πετσί μου* Στάθ. Γ' (Martini) Γ' 410· (σε κατάρα): *Ω ξυλογούργουρε και αγριομούστακε (ενν. σπανέ), γραίας πετσίν, άγωμε στ' ανάθεμα πάλιν, παντέρημε* Σπανός (Eideneier) A 7· (σε παροιμ.· για τη σημασ. βλ. Spadaro, RSBS 3 [Misc. Pertusi 3] 75): *Πουλίτσι' α θέλεις να γυρεύεις και πτερωτά διώκειν,| πολλά πετσία να κόψεις και ανέμους να κερδέσεις* Ημερολ. 56· (πλεοναστικά): *και των Ελλήνων τους θεούς πολλά τους καταργίζω,| γιατ' είναι είδωλα κωφά, ...,| έργα χειρών ανθρώπινων χωρίς πετσί και δέρμα* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 288. **2α)** Κατεργασμένο δέρμα ζώου: *Και αποκάτου από τούτο το γιοφύρι έκαμε και εκάμαν του ένα κουντούτο από πετσία, οπού έδιδε το νερόν εις όλην την χώραν ευρύχωρα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 224[r]· *οι*

Τούρκοι απόξω εκάμνασι κάποιους πύργους ξύλινους και τους εντύσανε με πετσία, διά να μην τουσε κάψει η φωτία Χρον. σουλτ. 79[22]. **β)** (συνεκδ.) **β[1])** υποδήματα φτιαγμένα από δέρμα: *Ου θέλουν εις το σπίτιν μου λινάριν και βαμβάκιν,| βαψίματα, ραψίματα, πετσώματα, πετσία,| αλεστικόν, φουρνιατικόν, βαλανικόν, σαπώνιν ...;* Προδρ. (Eideneier) II 36· *θέλουν να δοξάζονται με τα ψευδή στολίδια,| με τα πετσιά όπου φορούν άπαντες εις τους πόδας,| με τα μαλλιά και δέρματα αλπούδων τε και λύκων* Διγ. A 4730· **β[2])** περγαμηνή: *Πάτερ, πετσίν ουδέν έχω, να ανάβω να αγοράσω| και μελανίτσιν ολιγόν, και τώρα για οπού φθάνω* Προδρ. (Eideneier) IV 440. **3)** Φλοιός, φλούδα: *αγριαγγουρέας ρίζαν, στύψιν και καλακάνθιν ή ελαίας πετσίν και δαφνόλαιον ... δος πιείν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 92[8].

πετσόγερος ο· *πετσόερος.*

Από τα ουσ. *πετσί(ον)* και *γέρος*. Τ. *πατζόγερος* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ.). Ο τ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 730).

Άνθρωπος πολύ ηλικιωμένος που εξαιτίας των γερατειών έχει μείνει πετσί και κόκαλο (Για τη σημασ. βλ. και Spadaro, Riv. Stor. Calabr. 380 σημ. 130)· (εδώ υβριστ.) ανόητος γέρος, παλιόγερος (πβ. *πετσολαγγού*): *Ούλ' έρκουνται στον κύρην τους ευκήν να τους χαρίσει,| κι εγιώ 'ρτα στον πετσόερον να μου παραλαλήσει* Άσμα Μάλτ. 17.

πετσοκαλίγωσις -ση η· *πετσοκαλίκωσις -ση.*

Από τα ουσ. *πετσί(ον)* και *καλίγωσις* (βλ. ά.).

Υπόδηση κατασκευασμένη από δέρμα: *πετσοκαλίκωσιν των κοπελιώ, υπέρπυρα δ', σολδία ια'* Ολόκαλος 180[16].

πετσοκαταλύτης ο, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 300.

Από τα ουσ. *πετσί(ον)* και *καταλυτής*. Τ. *πετσοκαταλυτής* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.) με διαφορ. σημασ.

(Υποτιμ.) μπαλωματής, *πετσωτής* (Για τη σημασ. βλ. Spadaro, Riv. Stor. Calabr. 376): *Ουκ είσαι εσύ τσαγγάρη υιός* (ενν. ο παραγιαλίτης), *του πετσοκαταλύτη,| οπού εκαθέσουν και έραπτες με την χοιρνήν την τρίχαν* αυτ. 288.

πετσόκολλα η, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 226.

Από τα ουσ. *πετσί(ον)* και *κόλλα*. Η λ. στον Du Cange (*πετζόκολλα*, λ. *πετζί*) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.) με διαφορ. σημασ.

Είδος κόλλας που γίνεται από δέρματα, τομάρια ζώων: *αυτή η κόλλα* (ενν. από λαφοκέρατο) *γίνεται λεπτότερη από την πετσόκολλα διά να την βάνουν εις ελαφρά κολλήματα* αυτ. 272.

πετσοκόλλημα το.

Από τα ουσ. *πετσί(ον)* και *κόλλημα*.

Συγκόλληση δερμάτων ή κόλλημα με τη χρήση *πετσόκολλας* (βλ. ά.· για τη σημασ. βλ. Spadaro, Riv. Stor. Calabr. 377): *Πολλά τραγία εις το Σαλονίκη, πολλά πετσοκολλήματα εις τον Νέπακτον* ... Χρησμ. (Λάμπρ.) 100.

πετσοκοπισμός ο.

Από το πετσοκόβγω (Βλάχ., πετζοκόβγω) και την κατάλ. -ισμός.

(Μεταφ.) σφαγή, αιματοχυσία (Για τη σημασ. βλ. και Spadaro, Riv. Stor. Calabr. 377): *εγίνετον κουδουνισμός εις τ' άρματα και κτύποι,| και τόσος πετσοκοπισμός τι 'τον μεγάλη λύπη.| Τα δύο μέρη έριχναν σαγίτες και κονδάρια,| εκεί εθανατώνονταν τα 'μορφα παλικάρια* Αλεξ.² 1214.

πετσολαγγού η.

Από τα ουσ. πετσί(ον), λαγγόν (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 419, Λουκά, Γλωσσάρ.) και την κατάλ. -ού. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., ό.π., Λουκά, ό.π.).

Γριά αδύνατη και ρυτιδωμένη· (εδώ υβριστ.) ανόητη γριά, παλιόγρια (πβ. πετσόγερος): *Ούλ' έρκουνται στην μάνναν τους ευκήν να τους χαρίσει| κι εγιώ 'ρτα στην πετσολαγγού να μου παραλαλήσει* Ασμα Μάλτ. 32.

πετσοπωλείον το· *πετσοπουλείον*.

Από το ουσ. πετσί(ον) και το β' συνθ. -πωλείον.

Ο χώρος όπου γίνονταν αγοραπωλησίες δερμάτων (Για τη σημασ. βλ. και Spadaro, Riv. Stor. Calabr. 377, καθώς και Dawkins [Μαχ. II σ. 198]): *εποίκεν ο ρήγας σενίασμαν τους κλορονόμους, τουτέστιν του σιρ Τζόρτζε Πατιφέλη, τον χρόνον ονομίσματα ρ' εις το πετσοπουλείον* Μαχ. 590²³.

πετσοφλάσκα η, Κρασοπ. (Eideneier) V 103, Κρασοπ. (Eideneier) L 69.

Από τα ουσ. πετσί(ον) και φλάσκα.

Δερμάτινος σάκος για τη φύλαξη και τη μεταφορά υγρών (εδώ κρασιού), ασκί (Για τη σημασ. βλ. και Spadaro, Riv. Stor. Calabr. 377, καθώς και Μπακιρτζής, Βυζ. Τσουκαλολάγηνα 100): *Και την Λαμπράν την Κυριακήν όνειρον είδα ξένον:| Φόρεμαν είχα τον ασκόν, καπάσιν μεσοβούτσιν,| σκούφιαν αργυρόκουπαν και κάλτσας τας κανάτας,| καλίγια πασχάτικα ωραίας πετσοφλάσκας* Κρασοπ. (Eideneier) AO 103.

πέτσωμα το.

Από το πετσώνω και την κατάλ. -μα. Η λ. στο Somav. (λ. πέτζωμα) με διαφορ. σημασ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 517, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

Η αντικατάσταση της φθαρμένης σόλας υποδήματος, σόλιασμα: *Ου θέλουν εις το σπίτιν μου λινάριν και βαμβάκιν,| βαψίματα, ραψίματα, πετσώματα, πετσία ...;* Προδρ. (Eideneier) II 36.

πετσώνω, Προδρ. (Eideneier) III 119.

Από το ουσ. πετσί(ον) και την κατάλ. -ώνω. Τ. πιτσώνου στη Σάμο (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. στο Du Cange (πετζώνειν, λ. πετζί) και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παγκ. Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 517, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. πετσώννω, Λουκά, Γλωσσάρ., λ. πετσώννω, Σακ., Κυπρ. Β' 730, λ. πετσόννω).

1) Επιδιορθώνω παπούτσια: *Γείτοναν έχω τσακωτήν, τάχα ψευδοτσαγγάρην,* (παραλ. 6 στ.). *Αφού δε φάγει το τυρίν και τα χορδόκοιλά του,* (παραλ. 2 στ.) ... *πα-*

ρευθύς υπόδημαν εγείρει και πετσώνει Προδρ. (Eideneier) III 123· (σκωπτ., προκ. για γενειάδα· βλ. και *πατσωμένος*): *μάζωξε άντζαλα, μάνταλα, σάνταλα ... και θες τα εις τα γένια σου, σπανέ, και θέλεις ποιήσει ωραίαν και πετσωμένην γενειάδαν τρίχες δεκαεπτά ήμισυ* Σπανός (Eideneier) A 227. **2)** (Μεταφ., με σύστ. αντικ.) δέρνω (Για τη σημασ. βλ. Spadaro, Riv. Stor. Calabr. 377, Αποσκίτη, Κρ. Χρ. 9, 1955, 508): *Τρως τσι, κατέχω το, όλους τως μόνο με τη θωριά σου,| γιατί γνωρίζω τη καλά εγώ την αντρειά σου.| Μα εγώ 'λεγα από λόγου τως μακρά να λείπεις πάλι,| να μη σου το πετσώσουσι και τώρα ωσάν την άλλη* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 84.

Φρ. *πετσώνω (φέστα)* = σκαρώνω φάρσα σε κάπ., κοροϊδεύω (Για τη σημασ. βλ. Spadaro, ό.π. 377-8, Αποσκίτη, ό.π. 509· βλ. και *μπούρλα* η φρ.): *Μα γροίκα μου, Αγουστίνα μου, αν έν' κι εσέ η βουλή σου,| στο λογισμό μου είντά 'βαλα. Και να με γεβεντίσου| αν δεν του την πετσώσομε, μόνο κι εσύ να κάμεις| μόδο σε τούτη τη δουλειά να μου παρασυντράμεις* Φορτουν. (Vinc.) B' 451· *Κακά να 'νιαι τα τέλη σου! Πιστόλες, λέει, θα δώσει| —γροικάτε του απαθιβολές— ρουφιάνες να πλερώσει!| Και αυτές φοβούμαι και κιαμιά φέστα πετσώσουσίν του,| μέσα να τονε βάλουσι, να γνάψου το πετσίν του* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 93.

πετσωτής ο.

Από το *πετσώνω* και την κατάλ. *-τής*. Τ. *πιτσουτής* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.).

Επιδιορθωτής παλιών παπουτσιών, μπαλωματής (Για τη σημασ. βλ. Κοραή, Ἀτ. A' 94, Κουκ., ΒΒΠ B' 214): *γείτοναν έχω πετσωτήν, ψευδοτσαγγάρην τάχα* Προδρ. (Eideneier) III 113 χφφ GMPK κριτ. υπ.

πεττός ο, βλ. *πεσσός*.

πετυρίδα η, βλ. *πιτυρίς-ίδα*.

πετυχαίνω, βλ. *επιτυχαίνω*.

πετώ, Λίβ. P 1594, Λίβ. Sc. 1213, Λίβ. Esc. 3983, Λίβ. N 1622, Αχιλλ. (Smith) O 377, Ιμπ. 425, Αλεξ.^{2} 1709, Ριμ. κόρ. 590, Κορων., Μπούας 32, Αχέλ. 701, 1539, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 108^{2}, Χρον. σουλτ. 82^{25}, Ιστ. πατρ. 155^{1}, Κυπρ. ερωτ. 13^{4}, 75^{37}, Πανώρ. Γ' 95, 485, Αλφ. 11^{81}, Διγ. Ἀνδρ. 319^{31}, 384^{8}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 256, 360, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [496], Φορτουν. (Vinc.) B' 56, Ροδινός (Βαλ.) 89, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 280, Διγ. O 1657, Διακρούσ. 81^{24}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 153^{17}, 208^{14}, κ.π.α.· παρατ. *πέτουννα*, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 179^{25}· μέλλ. *πτήσω*, Ψευδο-Σφρ. 416^{31}· αόρ. *(ε)πέτασα*, Γλυκά, Στ. 227, Καλλίμ. 1555, Ασσίζ. 199^{19}, Βέλθ. 722, Πρέσβ. ιππ. 116, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 80, Λίβ. P 1579, 2558, Λίβ. Sc. 553, 1915, Λίβ. Esc. 1306, 1729, Λίβ. N 1339, 1524, Αχιλλ. L 713, 1179, Φυσιολ (Legr.) 208, Αλεξ.^{2} 1636, Π. N. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1484, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 97, Κυπρ. ερωτ. 1^{14}, 24^{14}, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 93^{27}, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) B' 77, Διγ. O 2750, κ.α.· *απετώ*, Λίβ. Esc. 1969, 2318, 3074, Λίβ. N 1710, Ιμπ. 128, Θησ. (Foll.) I 71, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 82, Καρτάν., Π. N. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 209^{r}, 247^{r}, Πεντ. Δευτ. XXVIII 49,

Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 59[4], 91[15], Χρον. σουλτ. 89[6], 90[16], Ιστ. Βλαχ. 2345, Ιερόθ. Αββ. 335, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [316], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 141, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Ε' 150[3], Μπερτολδίνος 104, 141· μέσ. *πετούμαι*, Αχέλ. 1474, Κυπρ. ερωτ. 126[17], Πανώρ. Β' μετά στ. 537, Πιστ. βοσκ. IV 2, 178, Στάθ. (Martini) Γ' 21, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' μετά στ. 94, Δ' μετά στ. 188, Διακρούσ. 84[5], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 424[21], 507[6]· παθ. αόρ. *επετάσθην*, Διγ. (Trapp) Gr. 141, Διγ. Ζ 908, 2919, Ερμον. Ρ 293, Λίβ. Ρ 282, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΓ' [106]· υποτ. παθ. αορ. *πετακτώ*, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 486· προστ. παθ. αορ. (β' πληθ. πρόσ.) *πετακτείτε*, Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Α' 68· μτχ. μέσ. ενεστ. *απετούμενος*, Πεντ. Γέν. Ι 21, 22, VII 8· *πετάμενος*, Ασσίζ. 200[3], Διγ. Ζ 330, 3183, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2616, Παρασπ., Βάρν. C 194, 421· *πετούμενος*, Θησ. Ε' [78[4]], Χούμνου, Κοσμογ. 22, 60, 242, 448, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 154, Ζήνου, Βατραχ. 98, Δεφ., Λόγ. 107, Δεφ., Σωσ. 47, Πεντ. Γέν. Ι 20, VI 7, VII 3, 14, κ.α., Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 1, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 137, 245· μτχ. παρκ. *πετασμένος*, Διήγ. πανωφ. 59.

Το μτγν. *πετάω* (L-S, λ. *πετάννυμι*). Ο τ. *απετώ* στο Somav., στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 540 και σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πετάω*). Το μέσ. *πετούμαι* στο Somav. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Ο μέλλ. *πτήσω* εσφαλμ. σχηματ. από πιθ. επίδρ. του μέλλ. *πτήσομαι* του *πέτομαι* και του ουσ. *πτήσις*. Για την υποτ. παθ. αορ. *πετακτώ* βλ. Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 27. Οι μτχ. *πετάμενος* και *πετούμενος* και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., στη λ.). Η μτχ. *πετασμένος* στο Somav. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** Ρίχνω κ. σε κάπ. για να το πιάσει: *εγράψασιν τα χέρια της πιττάκιν| και εις εμέν το απέταξεν* Λίβ. Esc. 1689· *Πάλιν πετά με την γραφήν, απλώνω, εκράτησά την* Λίβ. Ρ 1563. **2α)** Τινάζω, ρίχνω μακριά, εκσφενδονίζω: *η σκλερία επέταξέν τους εις το καστέλλο Ρούζου, και ήύραν έναν καράβιν βενέτικον, και επήραν το* Μαχ. 202[9]· *Εμένα η ψη μου με βαστά να μπω σ' ένα φουσσάτο,| με το σπαθί μου μοναχάς να ρίχνω απάνω κάτω,| να κόψω χίλιες κεφαλές, μέλη να τεταρτιάσω,| πόδια και χέρια να πετώ, κορμιά να ξεκοιλιάσω* Στάθ. (Martini) Γ' 218· *ως ακλουθά καμιάν φοράν, ευθύς όταν βροντήσει,| στρόβιλος μέγας, φοβερός, και τον γιαλόν βρουχίσει| και άνωθεν ως τον ουρανόν πετά την μαύρην σκόνη* ... Αχέλ. 1462· *επέτ' απάνω* (ενν. *η θάλασσα*) *έτσι ψηλά στα ύψη τα νερά τση,| που πασαένας έκρινε βροχές τα κύματά τση* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 253· (σε μεταφ.): *κύμα με δέρνει φοβερόν της αποχωρησίας,| πετά με κάτου εις άβυσσον της ποθοανελπισίας* Λίβ. Esc. 1610· *στον Άδην τους πετά συζώντανους ο Χάρος* Απόκοπ.[2] 262· **β)** εκτοξεύω κ. εναντίον κάπ.: *Έστησε* (ενν. *ο Τούρκος*) *τα καστέλλια του τρίγυρα* (ενν. *στα Χανιά*) *κι αρματώνει,| τα βόλια μέσα να πετά, να βρέχου σαν το χιόνι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 152[2]· *επετούσα| πέτρες απάνω των Τουρκώ* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 271[16]· *οι χριστιανοί αρχίζου να πετούσι| μπάλες και μπόμπες στα τειχιά, ν' ανοίγου, να χαλούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 388[19]· (σε μεταφ.): *σ' εμέ τα μάτια τση χίλιες φωτιές πετούσι| κι όλο μ' αναλαμπάνουσι κι εκείνη δεν κεντούσι;* Πανώρ. Β' 377· φρ. *πετώ τουφέκια/τουφεκιές* = πυροβολώ: *ήτανε όλοι* (ενν. *οι καβαλιέροι*) *με καρδιά, τουφέκια να πετούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 478[18]· *Επιάσαν τα τουφέκια τως οι Τούρκοι και κινούσι| και σώνου προς τα κάτεργα και τουφεκιές πε-*

τούσι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 394^{2}· **γ)** βγάζω έξω ορμητικά: *Ενοίξασι* (ενν. *τα θεριά*) *τα στόματα, τρεις γλώσσες επετάξα,*| *εκάμα μουγκρισμό πολύ και τα μαλλιά ετινάξα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 139. **3)** Ρίχνω κάπ. κάτω: *σύσσελλον τον επέταξα από το φαρίν του,*| *να κείται εκείνος παρεκτός και εκείθεν το άλογόν του* Λίβ. P 951. **4α)** Απορρίπτω κ. ως άχρηστο: *εσύραν το σχοινίν, εδήσασι τα χέρια,*| *τα πόδια μου κλαπώσασιν, τα πάντα μου πετάσαν,*| *εις φυλακήν μ' εβάλασιν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 213· **β)** (μεταφ.) διώχνω από τη σκέψη μου, ξεχνώ: *άφες τα πάντα, παρεκτός ρίψε τα, πέτασέ τα,*| *έλα μετά με, Κλιτοβών, εις το Αργυρόν το Κάστρον* Λίβ. Sc. 3095. **5)** Αφαιρώ, απομακρύνω κ.: *Μια κουρτελέα του 'δωκε* (ενν. *ο Πέτρος*) *κι επέταξε τ' αφτίν του*| *και πάλι εξαναγιάγειρε να πάρει τη ζωήν του* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 3040· (εδώ προκ. για αποτρίχωση): *άλλες βάνουν την κλωστήν*| *και απετούσιν* (έκδ. *απαιτούσιν*· διορθώσ.) *το δασύ,*| *και άλλες ξύουνται με γιαλία,*| *διά να εβγάζουν τα μαλλία* Συναξ. γυν. 525. **6)** Εκδιώκω, απομακρύνω βίαια κάπ.: «*Πώς εδυνήθη*» *λέγει της* (ενν. *ο Βοϊβόνδας Πέτρος της μάννας του*) *φρόνιμα και με τάξιν*| «*άρχων ο Καντακουζηνός όλους να μας πετάξει*» Αιτωλ., Βοηβ. 4· *όλ' οι Ρωμαίοι κει 'ρθανε, οπού 'τον προκομμένοι,*| *να πάνε να μαλώσουνε τον οχουθρό, να διάξου,*| *να πάρου τες τριντζέρες τως κι όξω να τους πετάξου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 485^{24}. **Β'** Αμτβ. **1α)** (Προκ. για πουλί ή έντομο) πετώ, φτερουγίζω: *Τέσσερα τρυγονόπουλα στους ουρανούς πετούσιν,*| *καθ' ώραν υψηλώνουσι και χαμηλά θωρούσι* Ερωτοπ. 706· *αν ακούσεις τίποτε κτύπον μικρόν ομπρός σου,*| *κλαδίν ή χόρτον να σειστεί ή μύγα να πετάσει,*| *φεύγεις ώσπερ διάβολος εκ του θυμιαμάτου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 332· (εδώ προκ. για τον Έρωτα): *ευθύς εις την καρδίαν της ετόξευσεν* (ενν. *ο Έρωτας*) *απέσω*| *και εκ το δένδρον επέτασεν, εχάθην απομπρός της* Αχιλλ. (Smith) N 1089· (εδώ προκ. για τον αρχάγγελο Μιχαήλ): *Ποσώς ο αρχιστράτηγος σ' αυτά δεν αποκρίθη,*| *αλλά από τον ουρανόν επέτα προς τα βύθη* Αχέλ. 1333· **β)** (με την πρόθ. *από* + αιτιατ.) πετώ μακριά, απομακρύνομαι πετώντας: *Και λίγες φορές τον θωρείς* (ενν. *τον αετό*) *να πετάσει από τα όρνια οπού δεν ημπορούν να χορτάσουν μοναχά τους απού δεν τον ακλουθούσιν. Και λίγες φορές τον θωρείς να πετάσει απέ τα όρνια οπού δεν ημπορούν νά 'ρτουν ταπισά του διά να έχουσιν τούτον το φαν απού τους αφήνει* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 101 δις. **2α)** Κινούμαι γρήγορα, ορμητικά: *Γιατί θώρεν κι ακλουθώ της,*| *έφευγεν ομπρός πετώντα* Κυπρ. ερωτ. 116^{34}· *'δέ νέφος όνταφ φεύγει ομπρό στ' ανέμιν*| *'δέ τόσα γλήγορα πετά ξουφάριν*| *γιον φεύγουν τούτης της ζωής οι χρόνοι* Κυπρ. ερωτ. 107^{5}· (σε παρομοίωση): *εξώφευγε τσι κοπανιές κι ήβλεπε το σπαθί του*| *κι ωσάν αϊτός επά κι εκεί επέτα το κορμί του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1072· *Τα χέρια και τα πόδια τως σαν άνεμος πετούσι*| *και σαν όντε βροντά ουρανός οι κοπανιές κτυπούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1813· *ωσάν τον άνεμον πετά* (ενν. *η φωτιά*) *κι ηυρίσκεται όπου θέλει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1126]· **β)** ορμώ (να κάνω κ.): *Λιοντάρι χρυσοπτέρυγο, στον κόσμο δοξασμένο,*| *γύρισε προς τον οχουθρό και γίνου μανισμένο*·| *πέταξε και 'ξολόθρεψε φουσσάτο του Οτομάνο* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 498^{9}· *οι Τούρκοι, να τ' ακούσουνε, όλοι τως επηδούσα*| *και με βοή λέσι το ναι, κι εμπαίνα κι επετούσα*| *νά 'ρθου το γληγορύτερο στα ξύλα, να κινήσου,*| *νά 'ρθου στην πεθυμητική Κρήτη, να την πατήσου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 147^{24}· *ο Τούρκος δεν εσύχαζε, μα 'πέτα να χαλούσι*| *τα σπίτια κι όλες τσ' εκκλησιές, τη μπόρεση να*

δούσι| οπού 'χε το φουσσάτο του Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 268[29]· **γ)** πηγαίνω κάπου βιαστικά, σπεύδω: *σπούδασον, φθάσον, πέτασε γοργόν επί το Μίλιν* Προδρ. (Eideneier) IV 119 χφ Η κριτ. υπ.· **δ)** κινούμαι προς τα κάτω με ορμή, πέφτω (Για τη σημασ. βλ. Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 369]): *ως το χαλάζιν να πετάς* (ενν. *συ, ορτύκιν*) *και ως κούρβουλον να πέφτεις*,| *και τα παιδία του αμπελικού να σε τσαλαπατούσιν* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 476. **3)** (Μεταφ.) **α)** χάνομαι, εξαφανίζομαι: *Ηργησαν πάντα, χάθησαν, έφυγαν, επετάσαν*,| *όλα τα εστερεύθηκα, ομοίως και το φως μου* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 488· *οι δόξες είναι αστραπές που φέγγουν, μα πετούσι*,| *κι εις ένα ανοιγοσφάλισμα των αμματιώ σκορπούσι* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 338· *φτωχοί, τ' αρπάτε φεύγουσι, τά σφίγγετε πετούσι*,| *τά περμαζώνετε σκορπού, τά κτίζετε χαλούσι* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 131· **β)** φεύγω, απομακρύνομαι: *Οι λογισμοί επετάξασι, στον ουρανόν εφτάσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 507· *Ας ηξεύρει λοιπόν τούτο, αν ορίζει, το οποίον θαρρώ να μην επέταξεν από τον νουν της* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 149[21]· *όποιος εμένα θέλει ευρείν, εισμιόν με θέλει σφάξει*| *και η ψυχή εκ το κορμίν σύντομα θε πετάξει* Χούμνου, Κοσμογ. 204· **γ)** ξεφεύγω: *Αφέντη μου πολύκαρπε, κοκκινομηλοφόρε*, (παραλ. 2 στ.) *κι εσύ με τα κολάκια σου και με την φρόνεσίν σου*| *επιάσες με στα βρόχια σου και ουκ ημπορώ πετάσειν* Ερωτοπ. 472· *Δεξιά μου κάθουνται οι έρωτες και αριστερά μου η αγάπη*,| *τα γόνατά μου αδυναμιάν, τα χέρια μου τρομάρα*,| *το στόμα μου αναροξιάν, δεν ημπορώ πετάσειν* Ερωτοπ. 518· **δ)** (προκ. για το χρόνο) περνώ, φεύγω: *ας την εξεφαντώσομε* (ενν. *την ομορφιά*), *ότι ο καιρός πετάει*| *και τρέχουν οι χρόνοι μας ομπρός, κι η ομορφιά μας πάει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [695]. **4)** (Μεταφ. προκ. για την καρδιά) «φτερουγίζω», χτυπώ δυνατά, σκιρτώ: *τ' όνομά του ως το 'γραψε* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*), *στήν αγαπά ξανοίγει*,| *κι εκείνη εγροίκα την καρδιά το πως πετά, να φύγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 536. **5)** (Μεταφ.) χαίρομαι πολύ: *Σαν ήμαθε την αφορμήν οπού το ρήγα κρίνει*,| *εφάνιστή τον επέταξε κι ολόχαρος εγίνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1444. **6)** (Προκ. για υγρό) πετάγομαι, εκτινάσσομαι, ξεχύνομαι: *Δίδει* (ενν. *ο Πιλάτος*) *τονε* (ενν. *τον Ιησού*) *και γδύνουν τον, δένουν τον στην κολόνα*| *και σκουρτσάδες τον δίδασι απού 'πέτα το αίμα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3363.

ΙΙ. Μέσ. **1α)** Κινούμαι γρήγορα σαν να πετώ: *τούτο και μόνον ήξευρα, να κάθομαι εις την σέλαν* (ενν. *του δάου*),| *του να πετούμαι εις ουρανούς και εις νέφη ν' ανηβαίνω* Λίβ. Esc. 3284· (σε παρομοίωση): *καθώς λιοντάρι τρώγει* (ενν. *η φωτιά*)| *κι ως σίδερο σουβλίζει*| *κι ως άνεμος πετάται* Πιστ. βοσκ. Ι 5, 17· **β)** περπατώ απαλά σαν να πετώ, αλαφροπερπατώ: *Εμάζωνε* (ενν. *το φαρίν*) *τα ποδάρια του εις ένα τόπον και έπειτα ήπλωνέν τα και εφαίνετον ως ότι λεπτοπεριπατεί και ως χαμόθεν πετάσθαι* Διγ. Άνδρ. 319[17]. **2α)** Κινούμαι γρήγορα και ξαφνικά προς κάπ. κατεύθυνση, ορμώ: *Το Χάρον εκοιτάζανε στη μέση να πετάται*,| *να κόφτει Τούρκους και Ρωμιούς, Φράγκους να μη λυπάται* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 167[19]· *μέσα εσύρθηκε στο μαγερειό και μπαίνει*| *τάχατες ογιά να χωστεί· κι εμένα τονε παίρνει*| *το αμμάτι μου και το ζιμιό στο μαγερειό πετούμαι* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 35· **β)** ορμώ, χυμώ, επιτίθεμαι εναντίον κάπ.: *Άγρια λιοντάρια, αφήσετε τσι τρύπες και τα σπήλια*| *και πετακτείτε απάνω μου τούτη την ώρα χίλια* Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Α' 68· *απήτις δώσουσι φωτιά, όλοι να πεταχτούνε*| *απάνω στους Αγαρηνούς, ογιά να τιμηθούνε* Τζάνε, Κρ. πόλ.

(Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 500[11]. **3α)** Τινάζομαι, εκσφενδονίζομαι: *χέρια ην πολλά κομμένα, το σπαθί κρατεί καθένα,| και κεφάλια να πετούνται, σαν νεράντζια να θωρούνται* Διακρούσ. 69[55] (σε μεταφ.): *Χίλιες απού τα μάτια τση φωτιές επεταχτήκα| κι εις την καημένη μου καρδιά την πληγωμένη εμπήκα* Πανώρ. Α' 331· **β)** βγαίνω εντελώς, πετάγομαι (έξω): *Είπασι πως κι οι γλώσσες τως εφαίνουντα καμένες,| όξω έναν γκυνόστομον να ήτον πετασμένες* Διήγ. ωραιότ. 824· *Άνοιξε τούτη* (ενν. το σεντούκιν)· *παρευθύς ο δαίμων επετάσθην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2099· (σε μεταφ.): *από τον Έρωτα οπού ήτον καθισμένος| ... σαν την μέλισσα, στα χείλη της χωσμένος,|εγροίκησα να πεταχτεί το 'ξυμυτό κεντρί του| και νά 'μπει μες στα σπλάγχνη μου μ' όλην την δύναμίν του* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [263]. **4)** (Προκ. για αφήγηση) αναφέρομαι σε κ.: *Ομοίως και ο θεορρήμων Χρυσόστομος, οπού εσυναφέραμεν ομπρός, πούμπλικα και φανερά διδάσκει και φωνάζει (να πετακτούμεν πάλιν εις τα χρηστότατά του λόγια). Λέγει* ... Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 486· *Ας πετακτούμεν πάλιν από τούτα εις άλλα όμοια κάζη, οπού έχουν τοιούτην δύναμιν και όμοιον τρόπον* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 192.

Φρ. 1) *Ακοάς πετώ τινί* = ακούω με προσοχή κάπ., «δίνω βάση» στα λόγια του: *αν ακοάς πετάσωσι κριταί τοις κατηγόροις,| και πάντα παραδέχοιντο κακώς θεληματούντες,* (παραλ. 2 στ.) *... τη μέθη του θυμού πάντες αναλωθώσι* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 271. **2)** *Απετώ πυρ εκ το πρόσωπον* = είμαι πολύ θυμωμένος, εξοργίζομαι: *πυρ απετά εκ το πρόσωπον* (ενν. *ο Αχιλλεύς*), *φαίνεται εκ τον θυμόν του· εδά ας φυλάγεται Έκτορας, εάν θέλει να έχει ζήσει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7054. **3)** *Πετούμαι στ' άστρα*, βλ. Επιτομή, λ. άστρον 1α φρ. (β). **4)** *Πετώ εις τ' άστρη*, βλ. Επιτομή, λ. άστρον 1α φρ. (γ). **5)** *Πετώ στον αέρα* = διαδίδομαι, εξαπλώνομαι: *Ζήλεια κακή κι αντίδικη, δυσκολονικημένη* (παραλ. 1 στ.), *ξάπλωνε πούρι όσο θες και πέτα στον αέρα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 459[11]. **6)** *Πετώ στου ουρανού τα ύψη*, βλ. ουρανός Φρ. 7. **7)** *Πετώ 'ς τσ' ουρανούς*, βλ. ουρανός Φρ. 1. **8)** *Πετώ ψηλά ψηλά* = είμαι καλότυχος, ευτυχισμένος: *ωσάν καράβι στο γιαλό με διχωστάς τιμόνι,| να λείπει το κατάρτι του, πάντα ζητά τον πάτο,| κι όποιος ψηλά ψηλά πετά, εύκολα δίδει κάτω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 458[22].

Η μτχ. μέσ. ενεστ. ως επίθ. = που πετά στον αέρα, ιπτάμενος (συν. για πουλί): *ο Νώε ευλόγησε την περιστεράν ... λέγοντάς της ότι να έναι ευλογημένη από όλα τα πετούμενα πουλία* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 98ʳ· *από τα όρνεα τα πετούμενα και από το συκώτι του προβάτου και από τα όνειρα εφαίνετον αυτεινών των παλαιών ότι ήξευραν τα μέλλοντα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 209ʳ· *Τας δε κλίμακας ακωλύτως επήγνυον* (ενν. *οι Τούρκοι*) *και ανέβαινον ως αετοί πετώμενοι* Δούκ. 359[11]· (σε μεταφ.): *Βλέπω, Κύριε, πετούμενον δρεπάνι,| το μάκρος πήχες είκοσι, το πλάτος πήχες δέκα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2526.

Το ουδ. της μτχ. μέσ. ενεστ. ως ουσ. = πουλί, πτηνό: *να 'ξουσιάσουν* (ενν. *οι άνθρωποι*) *εις ψάρι της θαλασσούς και εις πετούμενο του ουρανού και εις το χτήνο* Πεντ. Γέν. I 26· *συρνάμενα, πετούμενα, όλα να τα κυριεύγεις,| και πάντα με τη γνώση σου όλα να τ' αφεντεύγεις* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1028· *Συρνάμενα, πετάμενα, όλα, μ' αυτά να ζείτε* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1508.

πευκέδανον το.

Η λ. στο Θεόφραστο· σήμ. βοτ. (Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.).

Είδος ποώδους φυτού με θεραπευτικές ιδιότητες, πευκέδανον το φαρμακευτικό (Peucedanum officinale, βλ. Γενναδ., Λεξ. και Καββάδας, Βοτ. φυτολ. Λεξ., λ. *πευκέδαμον*): *Εις πόνον του σώματος ... πίνε τον ζωμόν του πευκέδανου ή τον ζωμόν της γλυκόρριζας με κρασί* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 231.

πεύκι, πεύκιν το, βλ. *πεύκι(ο)(ν)*.

πεύκινος, επίθ., Σπανός (Eideneier) D 1712.

Το αρχ. επίθ. *πεύκινος*. Η λ. και σήμ.

Κατασκευασμένος από ξύλο πεύκου· (εδώ σκωπτ.): *Και επάνω της προικός έτερα χαρίσματα ουκ ολίγα· εις πύργον περιβόλιν ... λουτρόν εις τα σύννεφα· ... βρακίν πεύκινον και κάλτσας δρένιας* Σπανός (Eideneier) A 458.

πεύκι(ο)(ν), το, Γεωργηλ, Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 414, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 179[17], Αρσ., Κόπ. διατρ. [1050], [1171], Δωρ. Μον. (Βαλ.) 44, Διγ. Άνδρ. 403[6]· *πεύκι*, Νομοκριτ. 95, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 156, 294· *πεύκιν*, Μαχ. 654[35], Βουστρ. (Κεχ.) 88[12]· πληθ. *πευκία*, Μαχ. 82[22]· γεν. πληθ. *πευκίων*, Διγ. Ζ 4071, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.) 114 κριτ. υπ., Παΐσ., Ιστ. Σινά 766· *πεύχιν*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1683, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 29[6]· πληθ. *πεύχη*, Κορων., Μπούας 33[31]· *υπεύκι(ν)*, Γεωργηλ, Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 659.

Από το. ουσ. *επεύκιον* (Σχόλ., βλ. TLG) <*επεύχιον* (10 αι. και Σχόλ., βλ. αυτ.· Du Cange, λ. *επεύχη*) <αρχ. *επεύχομαι* (Κουκ., Ευστ. Λασογρ. Α' 85)· βλ. και Θαβώρ., Ουσιαστ. 92, λ. *πεύκι*. Ο τ. *πεύκι* στο LBG, λ. *πεύχιον*, στο Βλάχ., σε έγγρ. του 16. (Ζώης, Ελλην. 15, 1957,63), 18. (Σφυρ., ΕΕΚυκλ.Μ 5, 1966, 638, Τραπεζούντιος, Νομοκ. 620 γρ. *πέφκι*), 19. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 571) και σήμ. ιδιωμ. (Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 53, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Δομένικος, Κεφ. διήγ.· βλ. και Κριαρ., Λεξ.). Ο τ. *πεύκιν* σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Xer. 9[96]) και σήμ. κυπρ. (Σακ., Κυπρ. Β' 730, Λουκά, Γλωσσάρ.). Ο πληθ. *πευκία*, όπως και και ο τ. *υπεύκι* (γρ. *υπεύκη*) και τ. *υπεύκιον* στο Du Cange, ό.π. Πληθ. *πεύκια* στο Meursius και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Τ. *επεύχιν* σε έγγρ. του 11. (Act. Lavr. I 22[14]) και 12. αι. (Act. Saint.-Pantél. 7[32]) και τ. *επεύχι* στο Du Cange, ό.π. Τ. *απεύκιν* σήμ. ιδιωμ. (Κουκ., ό.π.). Τ. *πευκίν* σε έγγρ. του 17. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 87) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Κουκ., ό.π.). Τ. *πεύτζιν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 197, Χατζ., Λεξ.). Τ. *πεύχι* στο Du Cange, λ. *πεύκι*. Τ. *πεύχιον* στο Αχμέτ., Ον. 172[20] κριτ. υπ. και σε σχόλ. (LBG). Τ. *υπεύχιν* σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 369)· βλ. και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 85 σημ. 2. Η λ. *πεύκιον* στο Du Cange, ό.π.

α) Μικρό χαλί (προσευχής) (βλ. Aposkiti-Stamler H. [Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. σ. 264]· πβ. L-S, λ. *επεύχιον*): *όταν του έλθει ασθένεια επαίρνει ένα πεύκι, κι υπά και κατακείτεται στην εκκλησίαν απέσω* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1241· **β)** (γενικ.) χαλί, τάπητας (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' ΙΙ 85, Ευστ. Λαογρ. 85, Nicholas-Baloglou, Quadr. 311-12): *οίμαι δε ως η τάπις (το κοινόν πεύκιον) παρά το πατείσθαι λέγεται πάτις και στοιχείων μεταθέσει τάπις* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 215[51]·

Ήτον χειμώνας και εις την τζιμνίαν κορμία ξυλαλάς και κανουνία αργυρά· και ξυλαλάν επυρώννουνταν· και πευκία μεταξωτά π', και εις μερτικόν εκάθουνταν Μαχ. 82^{22}· *Ο βασιλεύς εστόλισεν όλα του τα παλάτια,| πανία χρυσοΰφαντα εκρέμασεν εις τοίχους,| υπεύκια κατέστρωσε πολλά εν τω εδάφει* Γεωργηλ, Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 659· (εδώ σε δρόμο για την υποδοχή επίσημων ή τιμώμενων προσώπων): *Ορίζει ο μέγας βασιλεύς ν' απλώσουν καμουχάδες,| χάσδια, πεύκια και βλαττία να ξέβει ο Βελισάρης,| το άλογόν του να πατεί να υπά εις το παλάτιν* Διήγ. Βελ. χ 285· *Δε γράφω τσ' ανεγάλλιασες της χώρας οπού κάνα,| οπού στολίσαν τρίγυρα και πεύκια χάμαι βάνα,| ο γενεράλες να πατεί, αρκομπουζιές να σέρνου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 344^{8}· *τας τε ρύμας της πόλεως και τας στράτας μετά βλατίων χρυσών και πευκίων εξαμίτων κατεκόσμουν τε και εκαλλώπιζον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 141, κριτ. υπ.)· (σε μεταφ.): *κάμπος ουδέν εφαίνετο, μα λουλουδάτα πεύχη| που πολυποίκιλες βαφές και σχήματα πολλ' έχει* Κορων., Μπούας 33^{31}· γ) στρωσίδι, σκέπασμα, κάλυμμα καθίσματος ή κρεβατιού (βλ. Nicholas-Baloglou, ό.π. 312): *Ποιούσιν πεύχια ψηλά και μεγαλοπλουμάτα| και ο σουλτάνος κάθεται και όλοι οι αμιράδες·|* (παραλ. 1 στ.) *χρώνται τα εις κλινάρια και εις τα στρώματά τους* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 493.

πεύκος ο, Gesprächb. 48^{911}, Θησ. Δ' [66^{4}], Χούμνου, Κοσμογ. 113, 1165, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 94^{r}, Πανώρ. Πρόλ. 49.

Από το αρχ. ουσ. *πεύκη* (Μενάρδος, Αθ. 41, 1929, 48). Η λ. σε έγγρ. 11. (Act. Lavr. I 15^{9}· βλ. και LBG), 15. αι. (Act. Saint. Pantel. 20^{25}), στο Βλάχ. (σημασ. «φτελιά», βλ. και Somav., στη λ.) και σήμ.

1) Το δένδρο πεύκο: *Τα κυπαρίσια ...| ... έκοψαν, που 'σαν εκεί κοντά τους·|τους πεύκους που εγέμασι, όλοι τους το ρετσίνι* Θησ. ΙΑ' 23^{1}· *Ο πεύκος μέγα δένδρον έν', αλλά καρπόν ου κάμνει,| το στάχυν έν' μικρούτσικον, είδες καρπόν τόν κάμνει;* Ερωτοπ. 181. **2)** (Συνεκδ.) το ξύλο του πεύκου: *Υπήρε* (ενν. *ο Λωτ*) *τρεις δαυλούς και έτυχεν και ήσαν ο ένας πεύκος και ο άλλος κυπαρίσσι και ο άλλος κέδρος* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 133^{r}.

πεύχιν το, βλ. *πεύκιον*.

Πέφτη η, βλ. *πέμπτος*.

πέφτος, επίθ., βλ. *πέμπτος*.

πέφτω, Ασσίζ. 22^{9}, 136^{12}, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 66, Σαχλ. Ν 395, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 44, Ερωτοπ. 402, 604, Λίβ. Esc. 2127, 3861, Αχιλλ. L 68, 947, Αχιλλ. (Smith) N 1147, Αργυρ., Βάρν. Κ 394, Μαχ. 42^{26}, 294^{23}, Ch. pop. 821, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 456, Αλεξ.^{2} 1376, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 4125, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 118, Βεντράμ., Φιλ. 178, Διήγ. Αλ. G 277^{19}, Πεντ. Γέν. XV 12, Αρ. XXIV 4, Δευτ. XXII 4, 8, Αχέλ. 2532, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 28^{15}, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 408, Πανώρ. Β' 153, Γ' μετά στ. 535, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 442, Χίκα, Μονωδ. 16, Διγ. Άνδρ. 391^{35}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1536, Β' 1219, Γ' 1569, Ροδολ. (Αποσκ.) Χορ. ε' 12, Διήγ. εκρ. Θήρ. 110^{30}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [844], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 233, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-

Αποσκ.) Ε' 247, 248, Διγ. Ο 575, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 155[15], 170[2], Μπερτολδίνος 106, Πωρικ. (Winterwerb) ΙΙ 85, κ.π.α.· *πέπτω*, Ασσίζ. 131[5-6, 21], 325[10], 347[12], 387[16], Λίβ. (Lamb.) Ν 510, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 902, 1075, 1516, 2183 κ.α., Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 312, Φυσιολ. (Legr.) 305, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 191[19], Κανον. διατ. Β 217· *πίπτω*, Γλυκά, Στ. 256, Λόγ. παρηγ. L 120, Καλλίμ. 277, 1030, Διγ. Ζ 367, 3511, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1822, Βέλθ. 495, 1014, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7164, Ερμον. Θ 339, Ψ 236, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 96, Βίος Αλ. 2242, Απολλών. (Κεχ.) 336, 360, Λίβ. Ρ 1754, Λίβ. Sc. 73, 1729, Λίβ. Esc. 116, Λίβ. (Lamb.) Ν 136, Λίβ. Ν 2185, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1981, Αχιλλ. (Smith) Ν 159, Δούκ. 37[5], Σφρ., Χρον. (Maisano) 112[10], 178[18], Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι Ι 26, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 222, Συναξ. γυν. 102, Έκθ. χρον. 20[22], 32[19], Κορων., Μπούας 131 δις, Μαλαξός, Νομοκ. 279 δις, Ιστ. πολιτ. 12[6], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1108 ξγ' 2, κ.π.α.· παρατ. *έπεφθα*, Τρωικά 529[1], Ιστ. πατρ. 114[1]· *έππεφτα*, Θρ. Κύπρ. Μ 265, 721· αόρ. *έππεσα*, Μαχ. 6[23], 214[21], 324[16], 506[12], 678[14] κ.α., Βουστρ. (Κεχ.) 192[17-8], Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 83, 99, 123, 126, 132· μέσ. αόρ. (γ' εν. πρόσ.) *επέσατο*, Χρον. Μορ. Η 5882· μτχ. παρκ. *πεσωμένος*, Πιστ. βοσκ. Ι 3, 57, Καλόανδρ. (Δανέζης) 83 (24[v], 53[v], 55[r]).

Από το αρχ. *πίπτω* (βλ. ΛΚΝ, στη λ., Ανδρ., Λεξ., στη λ.). Ο τ. *πέπτω* σε έγγρ. του 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 128) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 726). Ο τ. *πίπτω* και σήμ. μόνο σε λόγ. φρ. (ΛΚΝ). Για τον παρατ. *έπεφθα* πβ. τ. *πέφθω* στο Du Cange (*πέφθειν*). Ο παρατ. *έππεφτα* και ο αόρ. *έππεσα* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα, όπου και τ. *ππέφτω* (Σακ., ό.π. 730, στη λ., Χατζ., Λεξ., λ. *ππέφτω*). Για το μέσ. αόρ. *επέσατο* πβ. μτγν. μέσ. αόρ. *επέσαντο* (TLG)· βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 434. Η μτχ. παρκ. *πεσωμένος* στον Κατσαΐτ., Κλ. Β' 312, 365 και σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.). Η λ. πιθ. τον 3.-4. αι. (TLG), στο LBG και σήμ.

1α) Κινούμαι προς τα κάτω παρασυρόμενος από το βάρος μου: Λίβ. Ρ 114, 117, Λόγ. παρηγ. L 696· *Σ' ένα πηγάδι έπεσε σκύλος ενός ανθρώπου| και να τον βγάλει θέλησεν απάνω μετά κόπου* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 66[1]· *στο πέλαγος εγκρέμνισε* (ενν. *η αλουπού*) *κι έπεσε μοναχή της.| Επήραν την τα κύματα, στον λύκον την εβγάλα* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 460· (σε μεταφ.): *εις πόσον κρεμνόν έπεσεν κακώσεως η ψυχή μου* Λίβ. Esc. 1944· *εις τον βυθόν γαρ έπεσε* (ενν. *η κόρη*) *του πόθου του Λιβίστρου* Λίβ. Esc. 1526· φρ. *πέφτω στον Άδη* = πεθαίνω: *Έχει στον κόσμο γιαγερμό όποιος στον Άδη πέσει;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 897· (για όπλα που εκτοξεύονται): *κοντάρια και λαντζόνια έπιπταν ως το χώμα* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4522· *ο πόλεμος να τρέχει| σε τουφεκιές και σαΐτιές και να μηδέν κατέχει| άνθρωπος πού να φυλαχτεί και το κορμί του χώσει,| να μηδέν πέσουν εδεκεί μπάλες να τους σκοτώσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 479[20]· **β)** (για φυσικά ή καιρικά φαινόμενα): Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 24, Σφρ., Χρον. (Maisano) 186[28]· *επέφτασιν τα άστρη* Παρασπ., Βάρν. C 451· *στα μέρη ετούτα η βροχή με χιόνι να μην πέφτει* Πανώρ. Ε' 394 κριτ. υπ.· (σε μεταφ.): *αστροπελέκι| δεν πέφτει καταφρόνεσης, μήδ' άλλος φόβος στέκει,| μα όλο χαρές κι όλο δροσές έχου και ξεφαντώνου* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 52· **γ)** (για υγρά) κυλώ από ένα ψηλότερο σημείο σε ένα χαμηλότερο: *Θέλω στενάξω εκ καρδίας πολλά και να θρηνήσω,| να χύσω δάκρυα πικρά, στα στήθη μου να πέσουν* Περί ξεν.

(Μαυρομ.) 277· *την λαύραν τούτηνε την διώχνει και την σβήνει| τούτο που πέφτει απάνου της τ' αγίασμα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [424]· **δ)** κατεβαίνω από ζώο, ξεπεζεύω, πηδώ: *εσήκωσεν η Ρίβκα τα μάτια της και είδεν τον Ιτσχακ και έπεσεν από το καμήλι* Πεντ. Γέν. XXIV 64. **2α)** Αποσπώμαι, αποκολλώμαι· μαδιέμαι: *τα δόντια του* (ενν. του γέρου) *επέσασι, τα μάτια του θολάνα* Γεωργηλ., Θαν. 422· *ανισώς και ο ρήγας* (ενν. των μελίσσων) *να 'τον γέρος και από γεροντοσύνης να ππέσαν τα φτερά του και να μηδέν ημπόρησεν να πετάσει* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 114· *Όταν πέφτουν τα μαλλιά του και τα γένια του ή μουστάκια* Ιατροσ. κώδ. υμθ'· *εφύσα ο άνεμος και έπεφταν πολλάκις τα άνθη* Διγ. Ανδρ. 400[18]· **β¹)** γεννιέμαι: *εγαστρώθη* (ενν. η Σάρρα) (παραλ. 1 στ.)· *κι ολπίζαμε οι ταλαίπωροι, σαν πέσει το γομάρι,| να μεγαλώσει και να ζει με του Θεού τη χάρη* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 47· *καλλιά το ξεύρεις παρά μένα| πως όλοι εγεννηθήκαμε στη γη από κύρην ένα| και πως γδυμνοί μας έκαμε να πέφτομεν η φύση* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 279· **β²)** προέρχομαι, προκύπτω: *Εκ της σελήνης έπεσεν εκείνη τας αγκάλας| και το λαμπρόν της μερτικόν απέσπασεν και απήρεν* Βέλθ. 680· **γ)** (προκ. για έμβρυο) αποβάλλομαι: *εβάλαν το* (ενν. το 'γδίν) *απάνω εις την κοιλιάν της και εκουπανίσαν πολλά πράματα, διά να ρίψει το βρέβος· και ο Θεός εγλύτωσέν το και δεν έππεσεν* Μαχ. 214[33]· **δ)** (μεταφ.) αφαιρούμαι (από ένα σύνολο), δεν υπολογίζομαι: *να χωρίσει του Κύριου τις ημέρας του χώρισμά του … και οι μέρες οι πρώτες να πέσουν, ότι εμαγάρισεν το χώρισμά του* Πεντ. Αρ. VI 12. **3α)** Από όρθια στάση σωριάζομαι στο έδαφος: *Και περπατώ, κλονίζομαι, τρέμω και θέλω πέσει,| ουδέ γιατρός, ωσάν γροικώ, θέλει με ωφελέσει* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 67· *Τ' αλάφι αποζυγώνοντας τόσα είμαι κουρασμένη,| οπού 'ρθα σ' ώρα δυο φορές να πέσω λιγωμένη* Πανώρ. Β' 140· *Εάν είς καμηλάρης αγωγιάζει τα καμήλια του εις κρασί …, και γίνεται ότι τα καμήλια πέπτου, και γίνεται τίποτες ζημία απέ το φορτίν τους …* Ασσίζ. 325[13]· *Οι Τούρκοι κατακόπτουνταν και ππέφταν πληγωμένοι* Θρ. Κύπρ. Μ 707· *Επέφτασιν οι χριστιανοί χαμαί μακελλεμένοι* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 307· **β¹)** βαδίζω με αστάθεια, παραπατώ, σκοντάφτω: *Ύπαγε, Σταφυλή κατηραμένη … Το αίμα σου να πίνουν οι άνδρες … και από τοίχον εις τοίχον να πίπτουν* Πωρικ. (Winterwerb) III 127· **β²)** (μεταφ.) παραπαίω: *πασαείς οπ' αγαπά να γιάνει την ζωήν του| ας διώχνει τά πικραίνεται από την θύμησίν του* (παραλ. 2 στ.), *όχι να πέφτει, ώσπερ τυφλός, ώρες εδώ κι εκείθες* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 167· **γ)** (για οικοδομήματα) καταρρέω, γκρεμίζομαι: *Γέγονε δε και σεισμός μέγας εν Κωνσταντινουπόλει … και έπεσον τα τείχη της Πόλεως και ιμαράτια, και ναοί και οίκοι πολλοί ηφανίσθησαν* Έκθ. χρον. 48[12]· *τα θεμέλια τρέμουσιν, ο πύργος συντλήται,| και αν πέσει ο πύργος το βραδί, πλακεί τον νοικοκύρην* Δευτ. Παρουσ. 369· **δ)** (για πλοίο) γέρνω: *καθούριν έσωσε μετά βροχήν και χιόνιν| και άμα τω σώσειν ήρπαξεν πάραυτα το τιμόνιν· | τότε το ξύλον έπεσεν στ' αριστερόν το πλάγι| κι εποίκεν κτύπον φοβερόν και … ερράγην* Απόκοπ.[2] 357. **4α)** Γονατίζω (για να προσκυνήσω ή να παρακαλέσω κάπ.): *όλοι αντάμα πέζευσαν, πέφτουν και προσκυνούν τον* Αχιλλ. L 841· *Θέλω τηνε, ζητώ τηνε, πέφτω, παρακαλώ τη* Πανώρ. Ε' 339· φρ. *πίπτω εις τα γόνατα* = γονατίζω: *Ευγενή Πάτροκλε φίλε,| νυν νομίζω τους Αργείους| να 'λθουσι με δουλοσύνη| κι εις τα γόνατα να πέσουν| και να με παρακαλέσουν,| ότι χρεία πολλή τους ήλθε* Λουκάνη, Ομηρ. Ιλ. ΙΒ' [379]· φρ. *πέφτω εις τους πόδας/στα πόδια* κάπ. = γονατίζω και ικετεύω κάπ., προσπέφτω: *έπεσεν*

εις τους πόδας μου (ενν. η κόρη) και εφίλει τους και επαρεκάλει μοι Διγ. Άνδρ. 372[3]· με πάσα μου ταπείνωση στα πόδια σου να πέσω| κι όσο μπορώ και δύνομαι να σε παρακαλέσω| για δουλευτή σου 'μπιστικό και σκλάβο σου να μ' έχεις Πανώρ. Γ' 589· **β)** (με τις προθ. εις, προς + αιτιατ.) παρακαλώ θερμά, ικετεύω: *σήμερον πέφτω εις εσάς να ζήσω, ν' αποθάνω* Αργυρ., Βάρν. Κ 298· *ας αφήσομεν την οργήν ήν έχομεν και ας πέσομεν μετά δακρύων προς Κύριον, ίνα ελεήσει την αθλίαν μας ψυχήν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 370[v]· φρ. *πέφτω εις την ελπίδα* κάπ. = ζητώ τη βοήθεια κάπ.: *έλεγεν* (ενν. ο Ιωάσαφ): *«Ω Ιησού Χριστέ μου, ... να με φυλάξεις ... από τούτους τους δαίμονας ...». Και έκαμε τον σταυρόν του ... και έπεσεν εις την ελπίδα του Χριστού* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 137[21]· φρ. *πέφτω σε παρακάλιο* = παρακαλώ: *οι καβαλιέροι κι άρχοντες σε παρακάλιο πέσα| να μην του πάρει τη ζωή* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 324[24]. **5α)** Ξαπλώνω για να κοιμηθώ, πλαγιάζω: *νυστάζω, πέφτω τάχατε, τυλίγομαι την κάπαν,| θέλω υπνώσαι, ουκ ημπορώ, ως έχειν αποκοιμούμαι* Προδρ. (Eideneier) III 273-74 χφφ PK κριτ. υπ.· *έπεσα ...| ... εις το κρεβάτι μου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 270· *ενύσταξα και έπεσα εις τα γόνατα της κόρης και εκοιμήθηκα* Διγ. Άνδρ. 375[20]· φρ. *πέφτω εις πλάγιασμα*, βλ. *πλάγιασμα* 1γ· **β)** (με την πρόθ. *μετά* + γεν. ή την πρόθ. *με* + αιτιατ.) συνευρίσκομαι ερωτικά: *είς άνθρωπος κρατεί μίαν γυναίκα ... και πέφτει μετά του και τεκνοποιών ...* Ασσίζ. 377[29]· *τόση ήτονε η κακή της γνώμη, αποὺ ως και με τους δούλους της έπεφτεν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 415· *ο Δαβίδ ο προφήτης εστόντα αμουρούζης της γυναίκας του Ουρία ... έππεσε μιτά της και αγγαστρώσεν την* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 96· **γ)** κάθομαι κάτω: *Την εβδομάδα τω σκολώ μαζώνουνται και βγαίνου| στα περιβόλια, να χαρούν, και με τραγούδια μπαίνου| άνδρες, γυναίκες στα δενδρά· επέσανε να φάσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 455[25]. **6α)** Αρρωσταίνω: *Αυτού λέγει το δίκαιον διά εκείνον όπου πουλεί ού αγοράζει ένα σκλάβον ... αποὺ πέπτει αποὺ κακή αρρώστιαν* Ασσίζ. 290[29]· *πεσών τω πάθει της ελεφαντιάσεως* Ιστ. πολιτ. 7[1]· *από την πίκραν την πολλήν έπεσ' αρρωστημένος| κι ήρθε κοντά στον θάνατον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [362]· (εδώ από έρωτα): *με πικριές τέτοιας γλυκιάς αιτίας| να πέφτουν από πόθου τους άθλιοι και πονεμένοι,| διαπάς με παραπόνεσιν έστοντας βυθισμένοι* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 3· **β)** (προκ. για όργανο του σώματος) φθείρομαι, καταστρέφομαι: *αν εμαγαρίστην* (ενν. η γεναίκα), *... να πρηστεί η κοιλιά της και να πέσει το μερί της* Πεντ. Αρ. V 27. **7α)** Σκοτώνομαι στο πεδίο της μάχης: *φωνές εβγήκαν παρευθύς και κλάηματα και πόνοι| σ' εκείνους οπού έπεφταν και τους αρπούσαν φόνοι* Αχέλ. 2051· (σε παρομ.): *Αρχίνισαν τον πόλεμον μετά μεγάλου πλήθους* (παραλ. 3 στ.)· *ωσάν τα φύλλα έπεφταν οι Τούρκοι κι οι Ταταροι* Ιστ. Βλαχ. 899· **β)** (κατ' επέκταση) πεθαίνω: *Ο πόλεμος ο φλογερός εκράτησε δυο μήνες* (παραλ. 1 στ.) *και χώρια από τους σκοτωμούς εκράτιε τσι κι ανάγκη| μεγάλη, κι αποθαίνασι Ρωμιοί πολλοί και Φράγκοι,| οπού 'τον τόσος θάνατος σ' όλες αυτές τσι μέρες,| που πέφτανε καθημερνό νέοι και θυγατέρες* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 154[26]· *ίππος ο Βουκέφαλος εξασθενήσας πίπτει| και λύπην προεξένησε μεγάλην Αλεξάνδρω* Βίος Αλ. 4641. **8)** (Συν. με το επίρρ. *απάνω* ή την πρόθ. *εις* + αιτιατ.) **α)** ρίχνομαι, κινούμαι ορμητικά προς κάπ., πλησιάζω πολύ κοντά σε κάπ.: *ιάτρευσε* (ενν. ο Ιησούς) *πολλούς, τόσον οπού να έπεφταν απάνου του να τον πιάσουν όσοι είχαν βλαψίματα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. γ' 10· φρ. *πέφτω απάνω εις*

κάπ., πέφτω εις τον τράχηλον/επί τους τραχήλους (κάπ.) = αγκαλιάζω κάπ.: υπήγεν και έπεσεν απάνω εις το νεκρόν σώμα του πατρός του και εκαταφίλει τον μετά πολλών δακρύων Διγ. Άνδρ. 401[11]· πατέρα και μητέρα του απεχαιρέτησέν τους,| έπεσεν εις τον τράχηλον και κατεφίλησέν τους Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 800· έπεσεν ιπί τους τραχήλους του (ενν. του πατέρα του) και έκλαψεν ιπί τους τραχήλους του ακόμη Πεντ. Γέν. XLVI 29· **β[1])** χτυπώ πάνω, προσκρούω: Εάν γίνεται ... ότι είς άνθρωπος φορτωμένος ξύλα ού έτερον τίποτες γομάριν ... διαβαίνει ... και χαλά ού ρίπτει εκείνον τό εκείνος ο βουργέσης ... έβαλεν έξω του εσπιτίου του, ... ει δε γίνεται ότι κανείς άνθρωπος να εβρούθησεν με το ίδιόν του θέλημαν το υποζύγιόν του φορτωμένον ού τον άνθρωπον φορτωμένον, ένι κρατημένος να ανακαινώσει όλην την ζημίαν τήν να ποίσει εκείνος οπού έπεσεν επάνω εις το πράγμαν του βουργέση Ασσίζ. 362[10]· **β[2])** (για πλοίο) προσαράζω: την οποίαν (ενν. βάρκαν) έστοντας να σηκώσουν και να την βάλουν μέσα εις το καράβι, έκαμαν βοήθειες και εζώνασι το καράβι· φοβούμενοι μήπως και πέσουσιν εις την ξέρην — και εκατέβασαν τα άρμενα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. κζ' 17· **γ)** (μεταφ.) παρουσιάζομαι: αυτός επαίρνει το παιδί και φέρνει το στο σπίτιν,| φέρνει το την γυναίκαν του, πολλά το καμαρώνει (παραλ. 1 στ.). Πέφτει ο πόθος εις αυτούς μεγάλως, εξαιρέτως,| βυζάνου, θεραπεύουν το, κηδεύουσιν το βρέφος Βυζ. Ιλιάδ. 157· (προκ. για το Άγιο Πνεύμα): ο Πέτρος ελάλει ετούτα τα λόγια και το Πνεύμα το Άγιον έπεσεν απάνω εις όλους εκείνους οπού άκουαν τον λόγον Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ι' 44· **δ)** (μεταφ.) επιζητώ, επιδιώκω κ.: εις πράγμα που ζητούμεν| εις κείνο έως ύστερον πέφτομεν Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 41[20]. **9α)** Κινούμαι ορμητικά εναντίον κάπ. ή κ., εφορμώ, επιτίθεμαι: Διγ. Ζ 2629· ο άνθρωπος πέπτει εις το θηρίον και το θηρίον σφάζεται Φυσιολ. (Legr.) 369· έπεσαν εις τα χρήματα τα θαυμαστά του κάστρου,| τον πλούτον τον αρίφνητον εφθείραν, εχαλάσαν Βυζ. Ιλιάδ. 1051· (μεταφ.): Ο δε Θευδάς ... καλέσας ένα απού τα πονηρά πνεύματα το πέμπει, διά να δώσει πόλεμον εις την σάρκα του ανδρειωμένου στρατιώτου, του Σωτήρος Χριστού ... Το δε πονηρόν πνεύμα ... πέφτει εις τον λόγον του ανάπτοντας φλογερήν κάμινον εις την σάρκαν του Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 119[16]· οργή του Θεού έππεσεν απάνω τους, διότι ήτον πολλά αγγρισμένος μετά τους διά τας αμαρτίας τους Μαχ. 16[12]· **β)** (προκ. για κακό, συμφορά, κ.τ.ό.) συμβαίνω, ενσκήπτω, πλακώνω: Όταν έναι αγάπη δεν μπορεί σκαντάλιση να πέσει Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 65· θλίψις απαραμύθητος έπεσεν τοις Ρωμαίοις.| Εχάσασιν το σπίτιν τους, την Πόλην την αγία Ανακάλ. 2· είπανέ μου (ενν. οι άρχοντες της Λακεδαιμονίας) πως εις την Λακεδαιμόνιαν έπεσεν τόσον θανατικόν, ώστε οπού εμείς δεν ημπορούμεν να θάπτομεν τους νεκρούς Διαθ. Νίκωνος 6. **10α)** Μειώνομαι σε δύναμη ή ένταση, λιγοστεύω, εξασθενώ **α[1])** (για καιρικά φαινόμενα): βλέποντας τον άνεμον δυνατόν εφοβήθη ... και εμπαίνοντας αυτοί μέσα εις το καράβι, ο άνεμος έπεσε Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιδ' 32· **α[2])** (για συναισθήματα ή καταστάσεις): όπου ορίζει ο έρωτας πάσ' όργητα τελειώνει| και πέφτει η μάνητα η παλιά όπου η ντα αγάπη σώνει Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 276· απήτι εδιάβηκα εκατό και άλλοι είκοσι χρόνοι,| και η ανομιά δεν έπεφτε, μάλλιοστας πλια φυτρώνει,| τότες όρισε ο Κύριος του Νώε ... (παραλ. 2 στ.) να μπούσι εις τον κιβωτό Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1431· **β)** παύω, σταματώ: του γενεράλε λέσι| από τσ' ανθρώπους το κακό κι ο θάνατος ας πέσει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ.

Στ.-Αποσκ.) 538[8]· *θέλου γραφτούν οι σύβασες κι ο πόλεμος να πέσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 544[14]· φρ. *πέφτουν τ' άρματα* = παύει η επίθεση: *δώκαν την απόφαση για να παραδοθούσι.| Και φλάμπουρον εδείξανε, τ' άρματα για να πέσου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 174[5]. **11α)** Νικιέμαι σε μάχη: *Δέσποτα, ας πολεμούμεν,| μην πέσουν τα φουσσάτα σου και λάβεις ατιμίαν* Αχιλλ. L 418· **β)** (για πόλη, κάστρο, κ.τ.ό.) κυριεύομαι, παραδίδομαι: *Η καύχηση των Κρητικών* (ενν. *το Κάστρο*) *έπεσε κι εσκλαβώθη* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 565[17]· *Ετούτ' η χώρα δε μπορεί έτσι εύκολα να πέσει,| κι εμείς να τηνε δώσομε δεν είν' στην εξουσιά μας* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 365[12]· **γ)** (προκ. για εξουσία) ανατρέπομαι: *Πάντα σμικτές οι βασιλειές κάλλιά 'ναι φυλαμένες,| και μόνιες και ξεχωριστές πέφτου οι πολεμημένες* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 42· **δ)** (μεταφ.) υποκύπτω, ενδίδω: *Μαγεύγου με τα λόγια σου και πέφτω και πλανούμαι,| μα μ' όλα αντείνα του αντρός τες δυσκολιές φοβούμαι* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 661· *στην εμορφιά της την πολλήν αντείνοι δύο πέσα* Δεφ., Σωσ. 80· φρ. *πέφτω εις το θέλημα* κάπ. = υποχωρώ, δέχομαι, συγκατατίθεμαι στην επιθυμία κάπ.: *Ω πατέρα μου, ύπαγε του σκοπού σου| και πέσε εις το θέλημα, κύρη μου, του υιού σου* Τριβ., Ρε 88. **12)** (Μεταφ.) **α)** χάνω το κύρος μου, ξεπέφτω: *έχασεν απολογίαν εις την αυλήν, διά τούτο πλέον ουδέν πρέπει να εισακουστεί ουδέ να πιστευτεί εις μαρτυρίαν και έπεσεν οπρός εις την αυθεντίαν, ως γιον πρέπει να πάθει άνθρωπος άπιστος* Ασσίζ. 53[6]· *τες δόξες έβλεπα* (ενν. *εγώ, η Αθήνα*) *και εχαίρουμουν γαλήνη* (παραλ. 1 στ.). *Με των καιρών τσ' αντιστροφές ελείψαν τα σχολειά μου,| εχάθηκε το κράτος μου, επέσαν τ' άρματά μου* Λίμπον. 22· (προκ. για την πτώση του ανθρώπου από τον παράδεισο): *φαγών ο πρώτος άνθρωπος από τον καρπού του ξύλου της παρακοής, ευθύς εξόριστος γίνεται από της τρυφής του παραδείσου, ... και αντί της μακαρίας ζωής ..., εις την αθλίαν και πολυβασανισμένην πέπτει* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 50[29]· (προκ. για την πτώση του Εωσφόρου): *'ς 'περιψά εδόθησα* (ενν. *οι αγγέλοι*), *το κρίμα εκινήσα.| Και ο Θεός θωρώντας τους ...| ... απάνω απού τους ουρανούς εκαταγκρέμνισέν τους| κι επέσα κι εγενίστησα κι εμείνασι ως τελώνια| κι επήγασι εις την οργή κι εγίνησα δαιμόνια* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 992· (προκ. για την ενσάρκωση του Θεού): *επειδή ο Θεός ηθέλησεν τον άνθρωπον να τιμήσει,| εξ ουρανού εκατέβηκεν, να πέσει εις αύτην την φύσιν* Συναξ. γυν. 124· **β)** καταστρέφομαι· δυστυχώ: *Αντάν ο εχθρός σου πέσει ή χαλάσει μηδέν χαρείς απέ την ζημίαν του* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 87· *Σηκώνει η τύχη τσ' άμαθους, τσ' άγνωστους, πάσα ψεύτη,| κι ωσάν τη μπάλα ο φρόνιμος σηκώνεται και πέφτει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 128. **13)** (Με την πρόθ. *εις/σε* + αιτιατ.) **α)** περιέρχομαι στη δικαιοδοσία κάπ.: *ο Ρωμανός ως είδεν την δυναστείαν της βασιλείας και την ισχύν και εξουσίαν των Ρωμαίων ότι έπεσεν εις ... γύναιον* ... Παράφρ. Μανασσ. 303· *πέφτει εις την ελεημοσύνην του αυθέντη το κορμίν του να λάβει τοιούτην τιμωρίαν, ώσπερ να λάβει κλέπτης* Ασσίζ. 220[30]· φρ. (1) *πίπτω αποκάτω εις τους ορισμούς* κάπ. = περιέρχομαι στην εξουσία κάπ.· υπακούω κάπ.: *ο Θεός την όρισεν* (ενν. *την γυνήν*) *και έπεσεν αποκάτω| εις όλους του τους ορισμούς, να έναι εις το θέλημάν του* Συναξ. γυν. 111· (2) *πέφτω/πίπτω εις το χέριν/εις χείρας/στα χέρια* κάπ. = (κυριολ. και μεταφ.) συλλαμβάνομαι· περιέρχομαι στην εξουσία κάπ.: *εφάνησαν δύο κάτεργα γενουβήσικα και ήλθαν εις την συντροφίαν του. Ο κοντοστάβλης θωρώντα πως έππεσεν εις το χέριν τους* ... Μαχ. 526[2]· *θέλεις*

πέσει, άθλιε, εις χείρας του Σκεντέρη·| ότι ο Τούρκος ο εχθρός είναι πονηρευμένος Ιστ. Βλαχ. 1266· *πέφτου| στα χέρια τότες τω Φραγκώ και τ' άρματά τως θέτου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 461^{17}· *αλί οπού πέσει εις χείρας του και οπού τον γνωρίσει* (ενν. *τον έρωτα*)·| *τον νουν του χάνει τον ταχύ, χαλά και την ζωήν του* Διγ. Ζ 188· **β)** (μεταφ.) παγιδεύομαι, απατώμαι, πλανώμαι από κ.: *υιέ μου, η ελικία σου μηδέν σε παραπαίρνει·| το νέον σου το εύμορφον μηδέν το καμαρώνεις* (παραλ. 1 στ.)· *εις κάλλος όπου έπεσεν έμεινε κομπωμένος* Σπαν. Ο 35· φρ. (1) *πέφτω εις τα νήματα* κάπ. = παγιδεύομαι, συλλαμβάνομαι: *το αυτόν όρνιον πέφτει εις τα νήματα κανενού πουλλάρη και πιάνει το* Ασσίζ. 200^{20}· (2) *πέφτω/πίπτω εις τον δεσμόν/εις παγίδαν/σε βρόχια* (κάπ.) = (μεταφ.) απατώμαι, πλανεύομαι: *όποιος απόκτησε τον φόβον του Κυρίου* (παραλ. 1 στ.). ... *ποτέ δεν επλανέθη* (παραλ. 1 στ.)· *δεν έπεσεν εις τον δεσμόν εχθρού του βροτοκτόνου* Ιστ. Βλαχ. 1367· *δελεαστείς ο άνθρωπος πέπτωκεν εκ της δόξης* (παραλ. 1 στ.)· *η Εύα τον επλάνεσε, υιέ αγαπημένε·| διάβολον ουκ έβλεπεν, ει μη τον όφιν μόνον.| Ακούσασιν τον λόγον του, έπεσαν εις παγίδαν* Σπαν. Ο 179· *σε βρόχια κιανενός αντρός να πέσω δεν αφήνω* Πανώρ. Δ' 44· **γ)** υπόκειμαι (στον έλεγχο, την κρίση ή την τιμωρία κάπ.): *θέλω ετούτο το μικρόν μου ποίημα να το λέγουν Άνθος Χαρίτων, και αν τύχει τίποτες πταίσιμον, είμαι βέβαιος να έναι εις την συνείδησιν εκεινού οπού το αναγινώσκει, και εγώ έως τώρα πέφτω εις την παίδευσίν τους και αφήνω το πταισιμόν μου* Άνθ. χαρ. 289^{17}· *πρόσεχε να μηδέν ψευσθείς εις τον βασιλέαν· και θέλεις πέσει εις μεγάλην οργήν και παίδευσιν και καταδίκην* Ιστ. πατρ. 164^{15}. **14)** (Με την πρόθ. εις + αιτιατ.) **α)** περιέρχομαι σε μια κατάσταση: *γυναίκα εχήρευσεν και ουδέν δύνεται εγκρατεύσαι, αλλά θέλει να πέσει εις δεύτερον γάμον* Ελλην. νόμ. 583^{5}· *αρπάζετε τους κόπους των μετά την δυναστείαν| και εκείνοι πέπτουν εις πτωχείαν, πολλά κακοπαθούσιν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2502· *πέφτοντας εις φόβον και χαράν ομού σύμμικτον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 130· *Όσοι γαρ αγαπώσι πέφτουσ' εις μεγάλες έγνοιες και κινδύνους και φόβους* Διγ. Άνδρ. 334^{8}· **β)** υποπίπτω (σε σφάλμα, παράπτωμα, αμάρτημα, κλπ.): *πέφτει* (ενν. *ο αυθέντης του σκλάβου*) *εις το πταίσμαν του αμαρτήματος ούτως ώσπερ απαύτα εκείνος να το είχεν ποιήσει διά χειρός του* Ασσίζ. 153^{19}· *το κορμί έναι γιναμένον από την φύσιν ... και πέφτει γλήγορα εις πάθη* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 32^{r}· *από την μέθην έπεσαν εις πορνείαν και εις μοιχείαν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 366^{v}. **15α)** Κατασκηνώνω: *Αναπετώ την τέντα μου, στένω το φλάμπουρό μου* (παραλ. 1 στ.), *δίδω βουλήν να μένομεν απέσω εις το λιβάδιν·| έλυσαν τα φαρία τους πάντες εις το λιβάδιν* (παραλ. 2 στ.). *Επέσαμεν αμέριμνα την όλην την ημέραν* Λίβ. (Lamb.) Ν 651· **β)** στρατοπεδεύω: *το ποτάμι επέρασεν* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *με όλα τα φουσσάτα του και έπεσεν εις το σύνορό μου κοντά* Διήγ. Αλ. G 286^{14}· *ο μεν Ισαγγέλης έξωθεν της Τριπόλεως πεσών πάσαν μηχανήν εποίει προς το κρατήσαι το κάστρον* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 17· φρ. *πέφτει η κατούνα μου, πέφτω την κατούναν μου* = στρατοπεδεύω: *Ο της Αιγύπτου βασιλεύς ήλθεν ο Φερδερίγος,| έπεσεν η κατούνα του με την υποταγήν του* Λίβ. Esc. 2252· *έπεσεν την κατούναν του* (ενν. *ο Βεδερίχος*) *με την παραταγήν του* Λίβ. Ν 1985· **γ)** εγκαθίσταμαι: *επλίκεψαν από την Χάβιλα ως τη Σουρ ...· ιπί πρόσωπα ολωνών των αδερφιών του έπεσεν* Πεντ. Γέν. XXV 18. **16)** (Με την πρόθ. εις + αιτιατ.) **α)** βρίσκομαι τυχαία σε μια περίσταση: *Αυτούς οπού θέλουν το κρασί κάνε να τους αφήσεις,| κι αν*

πέσεις εις χαροκοπιά, βλέπε να μην μεθύσεις Δεφ., Λόγ. 154· οι Τούρκοι επεράσα| ..., τους χριστιανούς επιάσα (παραλ. 4 στ.)· κι όλους στα καταλύματα τους δέσαν και τους πιάσα| κι εφέρασι ξύλα, κλαδιά κι εβάλα κι εσκεπάσα| κι άναψε κι εκαήκανε όλοι τως εκεί μέσα,| και δείχνω σας τι πάθανε κι εις είντα ώρα επέσα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 422[5]· β) συναντώ απροσδόκητα κάπ.: πέφτοντας απάνω εις τους εχθρούς τούτους, ούτε με το εξαφνικόν τούτο πράγμα εταράχθηκα ούτε πολλά εφοβήθηκα Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 130· (εδώ σε παροιμ. χρ.): αποφάσισε πως άλλην σωτηρίαν δεν έχουσι να γλυτώσουσι παρά το σπαθί τως, διότι όλοι οι τόποι τριγύρου είναι κλεισμένοι από τους ερημίτας Αράπηδες, και αν βάλουσιν εις τον νουν τως να φύγουσι, θέλουσι φύγει από τον λύκον να πέσουσιν εις το λεοντάρι Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 397. **17α)** Αναλογώ· ανήκω, αποδίδομαι σε κάπ.: εκάτσαν ... και είδαν την ομάδαν του μηνίου του λαού και εμοιράσαν τα μεσόν τους ... και έππεσεν πασανού τον χρόνον από τρία πέρπυρα χρυσά Μαχ. 8[30]· το δίκαιον ορίζει ότι όλον να ένι του αυθέντη του τόπου με δίκαιον του ποίου πέφτουν τα πάντα Ασσίζ. 120[2]· ημείς να κατορθώνομε και ημείς να πολεμούμεν,| η δόξα και το έπαινος να πέφτει εις εσένα Αργυρ., Βάρν. Κ 378· (εδώ σε μαθηματικούς υπολογισμούς): Μέθοδος των ζ′ απλή. Επτά σύντροφοι με ζ′ φλουριά εις η′ μήνας εκέρδισαν φλουριά ια′· αν ήταν σύντροφοι θ′ εις μήνας θ′ με φλουριά ας′, τι ήθελεν τους πέσει; Rechenb. 40[2]· **β)** (για οικονομική ζημία, ευθύνη, φταίξιμο, κλπ.) **β[1])** επιβαρύνω: πουλεί το αμάχι την άλλην ημέρα διά παρκάτω, επάνω εις τίναν να πέσει η αυτή ζημία του παρκάτου και τις να την πλερώσει Ασσίζ. 313[30]· να σηκώσει βάρητα που πέφτουν στα παιδιά μου Λίμπον. 38· έπεσε όλο το κατάβαρο εις τους άρχοντας το πως να είναι αιτία ατοί τους και η βουλή να γίνουνται ετούτα τα καμώματα Σουμμ., Ρεμπελ. 165· **β[2])** μοιράζομαι: Περί ναυαγίου, οπού ναυαγήσει το καράβι και ρίχνουν εις την θάλασσαν τίνα είδος, ότι πώς πέφτει η ζημία. ... ζημιώνουνται πάντες κατά το ποσόν της πραγματείας τους ... Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1239 κβ′ 2· **γ)** περιέρχομαι σε κάπ. (από κληρονομιά ή συγγένεια): το μερτικόν της μητρός κατεβαίνει των τέκνω της ... και ουκ ημπορεί ο πατήρ να εμποδίσει ούτε να παρκατεβάσει των τέκνων τό τους έπεσεν παρά της μητρός αυτών Ασσίζ. 383[11]· αν ... πεθάνει ο ρε Ούγγες, το ρηγάτον να πέφτει του άνωθεν υιού της κόρης του Λογής και μεν το πάρει άλλον παιδίν του ρε Ούγγε Μαχ. 94[12]· **δ)** λαχαίνω, τυχαίνω σε κάπ.: ας αποθάνουμεν στον κόσμον τιμημένα,| μάλιστα που μας έπεσεν καιρός πεθυμημένος| για την ελευθερίαν μας Παλαμήδ., Βοηβ. 235· φρ. πέφτω εις τον λαχνόν κάπ. = κληρώνομαι σε κάπ. (εδώ μεταφ.): εις τον οποίον (ενν. τον Χριστόν) και εταχθήκαμεν, ήγουν επέσαμεν εις τον λαχνόν του Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Εφεσ. α′ 11 σημ. **18)** Μου επιβάλλεται ποινή, τιμωρούμαι: Εάν γίνεται ... ότι κανείς άνθρωπος δέρνει κανένα άνθρωπον έτερον ..., το δίκαιον κρίνει ότι εκείνος έπεσεν να δώσει του δαρμένου ρ′ δωδεκάρια Ασσίζ. 462[14]· ο εγγυτής οπού είχεν ομόσει τον άδικον όρκον να πέσει να δώσει της κρίσης τοιούτον τέλος, ως γιον χρεωστεί να δώσει άνθρωπος παράνομος Ασσίζ. 66[22]. **19α)** Σφάλλω, παρανομώ· αμαρτάνω: Υιέ μου, ειδέ και αν έπεσες, και αν έποικες και φόνον,| βλέπε γαρ την γυναίκα σου μηδέν τ᾽ ομολογήσεις Διδ. Σολ. Ρ 80· πάντα γαρ δέχεται Θεός, μόνον μη απογνώσεις·| οσάκις πέσεις, έγειρε· ουκ ήλθε γαρ καλέσαι| Κύριος δικαίους ..., αλλά τους αμαρτόντας Ντελλαπ., Ερωτήμ. 233· **β)** κάνω λάθος, πλανώμαι: οι Ρωμαίοι πλανούν τον λαόν και βάλλουν

τους εις αιρεσίαν … και λαλούν ψέματα και πέφτουν ως γιον τους Έλληνες και ονομάζουν πράματα άπρεπα τα ποία δεν είναι Μαχ. 66[17]. **20)** (Μτβ., σε ιδιάζ. χρ.) ρίχνω κάπ. κάπου· (μεταφ.) οδηγώ κάπ. σε μια κατάσταση: *Να 'χεις εσύ* (ενν. *Θεέ*) *τον ουρανόν, την άβυσσον εκείνος* (ενν. *ο αντιστάτης*).| *Και ωσάν εσύ του γίνεται τάχατ' η αρχή τήν έχει| και πέπτει τον εις παρηγοριάν, της δόξης καν απέχει* Δευτ. Παρουσ. 248.

Φρ. 1) *Μου πέπτει ανάγκη* = αναγκάζομαι: *Εις άλλον κόσμον, ήξευρε, εις άλλη γη και τόπον| μου πέπτει ανάγκη σήμερον, ξένε μου, να παγαίνω* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 3122. **2)** *Με/μου πέφτει δύσκολα/'ς βάρος* = μου είναι δύσκολο: *ακόμη δεν είναι καιρός σου και τώρα σε πέφτει δύσκολα, διότις είσαι ακόμη δώδεκα χρονών και δεν δύνεσαι ακόμη να πολεμήσεις θηρία* Διγ. Ἀνδρ. 343[23]· *Στην πόλιν να παγαίνουσι, α δεν του πέφτει 'ς βάρος* Θησ. Θ' [30[7]]. **3)** *Μου πέφτει επιδέξιον/εύκολα* = μου είναι εύκολο: *αν είχεν γαρ την δύναμιν* (ενν. *ο βασιλεύς*), *να του έπεφτε επιδέξιον,| δείξει το ήθελεν καλά του μισίρ Ντζεφρέ εκείνου| το πως το έποικε άσκημον …| την θυγατέρα του να ευλογηθεί άνευ θελήματός του* Χρον. Μορ. Η 2532· *να γράψομεν του βασιλέως ευθύς …| ενάντια του Μιχαήλ, κι όταν τον βασιλέα| φέρομεν εις την γνώμην μας να 'ναι με μας στερέα,| θέλει μας πέσειν εύκολα να τον αντισταθούμεν* Παλαμήδ., Βοηβ. 733. **4α)** *Μου πέφτει λόγος* = λέω κ.: *η γνώμη σου είναι καλή και του Θεού αρέσει·| μόν' φύλαγε του λόγου σου και λόγος μη σου πέσει* Μαρκάδ. 222· *Πολλά τον επασκίσασι* (ενν. *οι αρχιερείς τον Ιησού*), *λόγος για να του πέσει| και αντίδικα του Αβραάμ τ' όνομα να συθέσει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2632· **β)** *πέφτει «μια λέξη» από το στόμα μου* = λέω κ.: *απού το στόμα μου τ' «όχι» δε θέλει πέσει,| μα πασανός τα χείλη μου «μετά χαράς» θα λέσι* Πανώρ. Α' 287. **5)** *Να 'πεφτε φωτιά να μασε κάψει· πέσε, φωτιά, και κάψε* = (σε κατάρα): *Ανάθεμα στη μοίρα μας κι ας ήθελε μας θάψει| εδώ γή να 'πεφτε φωτιά τώρα να μασε κάψει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 196[6]· *Αέρα, πάψε, δροσερέ· πέσε, φωτιά, και κάψε| το Χοσαΐνη τον πασά, κι εσύ, ουρανέ μου, κλάψε!* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 228[15]. **6)** *Πέφτει η κεφαλή μου* = τιμωρούμαι με αποκεφαλισμό: *έκαμε την απόφαση* (ενν. *ο βιζίρης*) *να πέσει η κεφαλή του* (ενν. *του Χοσαΐνη*),| *κι ώστε να πει το λόγο του, είχαν του τηνε κόψει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 404[8]. **7)** *Πέφτει ο κλήρος απάνω εις* = επιλέγομαι με κλήρωση, κληρώνομαι: *έδωκαν κλήρον εις αυτούς και έπεσεν ο κλήρος απάνω εις τον Ματθίαν, και εβάλθη και αυτός … αντάμα με τους άλλους ένδεκα τους αποστόλους* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 42[r]. **8)** *Πέφτει ο λογισμός/νους μου (εις)* = σκέφτομαι: *κτίσε παλάτια θαυμαστά …· και βάλε την θυγατέρα σου εις εκείνα τα παλάτια μέσα, διά να μην πέσει ο λογισμός της εις έρωτα* Διγ. Ἀνδρ. 313[20]· *Τούτο σας λέγω, αυθέντες μου, αλλού μη πέσει ο νους σας,| το πέραμά σας να γενεί μέσον του Μεντοβόρου* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 967. **9)** *Πέφτουν τα νεφρά μου*, βλ. *νεφρό(ν)* Φρ. 1. **10)** *Πέφτουν τα πρόσωπά μου* = σκυθρωπιάζω: *οργίστην του Κάιν πολλά και έπεσαν τα πρόσωπά του* Πεντ. Γέν. IV 5. **11)** *Πέφτω εις δρόμον*, βλ. *δρόμος* 24. **12)** *Πέφτω εις κατηγορίαν*, βλ. *κατηγορία* Φρ. **13)** *Πέφτω εις όρεξιν να …*, βλ. *όρεξις -ξη* Φρ. 11. **14)** *Πέφτω εις το προκείμενον* = (προκ. για λόγο, αφήγηση) αναφέρομαι, σχετίζομαι με το θέμα: *Ετούτον τον μύθον μου εδιηγούτονε η άνωθεν γερόντισσα, ο οποίος πέφτει εις το προκείμενόν μας τόσον, οπού δεν ημπορεί να ειπεί τινάς περισσότερον* Μπερ-

τολδίνος 115. **15)** *Πέφτω εκ τον ορισμό* (κάπ.) = παρακούω, απειθώ (σε κάπ.): *Με πονηριά εβάλθηκε* (ενν. *ο όφης*) *τον άνθρωπο να κάνει*| *να πέσει εκ τον ορισμό, μόνο για ν' αποθάνει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1080. **16)** *Πέφτω κάτω*, βλ. *κάτω* Φρ. **17)** *Πέφτω/πέπτω και αποθνήσκω/ν' αποθάνω/να αποθνήσκω/να ψοφήσω* = πεθαίνω: *το είδος του προσώπου της* (ενν. *της γοργόνης*) *θάνατον γαρ εισάγει*,| *οίον γαρ ίδη, παρευθύς πέπτει και αποθνήσκει* Φυσιολ. (Legr.) 883· *ήλθε μου λακταρισμός να πέσω ν' αποθάνω* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 330· *ποτέ δεν ομιλεί* (ενν. *ο αβουγαδούρης*) *διχώς καλόν κανίσκι*,| *ανέναι και θωρεί άνθρωπον να πέπτει να αποθνήσκει* Σαχλ., Αφήγ. 361· *δεν υπάγεις* (ενν. *συ, ορτύκιν*) *πούπετε να πέσεις να ψοφήσεις*,| *αμή ήλθες και εκάθισες εν μέσῳ της τραπέζης* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 480. **18α)** *Πέφτω εις θάνατο* = πεθαίνω: *ανίσως και θελήσετε εκ τον καρπό να φάτε*,| *θέλετε πέσει εις θάνατο και στη φωτιά να πάτε* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1071· **β)** *πέφτω σε θάνατον/του θανάτου* = είμαι ετοιμοθάνατος, κοντεύω να πεθάνω· (εδώ σε υπερβολή για να δηλωθεί μεγάλη στενοχώρια): *από την πλήξιν ήλθασιν σε θάνατον να πέσουν* Αχέλ. 1983· *από το παράπονον κι εκ την αδημονίαν*| *ολιγοψύχησεν πολλά και έπεσεν του θανάτου*,| *και με τα ροδοστάματα με όλις εσυνήλθεν* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 401. **19)** *Πέφτω στα πλάγια κάπ.*, βλ. *πλάγιον* Φρ. 2. **20)** *Πίπτει/πέφτει η αγάπη/ο πόθος μου εις κ. ή κάπ.* = επιδίδομαι με ζήλο, αφοσιώνομαι σε κ. ή κάπ.: *καθώς ετελείωσε το σωτήριον τούτο έργον ο χριστομίμητος πατριάρχης, έπεσεν ο πόθος αυτού και η αγάπη εις την μελέτην της θείας Γραφής και νύκτα και ημέρα εσπούδαζε* Ιστ. πατρ. 197[5]· *επειδή αρνήσθηκα συγγενείς, πατέρα και μητέρα, και έπεσεν η αγάπη μου εις εκείνον* (ενν. *τον άνδρα*), *ανάγκη ήτον και είτι ήθελεν με ειπεί να μην τον ακούσω κιόλα;* Διγ. Άνδρ. 372[22]. **21)** *Πίπτουσιν οι ψήφοι εις* = εκλέγομαι με ψηφοφορία: *Εποίησαν ουν ψήφους* (ενν. *οι αρχιερείς*) *και έπεσον οι ψήφοι εις τον Θεσσαλονίκης και εποίησαν αυτόν πατριάρχην* Έκθ. χρον. 45[16]. **22)** *Πίπτω εγγυητής* = εγγυώμαι: *συντύχετε* (ενν. *σεις, Αγάπη και Πόθε*) *τον Έρωτα, παρακαλέσετέ τον* (παραλ. 2 στ.)· *δι' εμέ πέσετε εγγυηταί, λόγους καλούς ειπέτε* Λίβ. P 2812. **23)** *Πίπτω εις βουλήν/έννοιαν/μελέτην/φροντίδα* = σκέφτομαι, αναλογίζομαι: *εις έννοιαν έπεσεν και συνεσκόπει ο νους του*| *και εσκόπει το πώς διέβαινε η γραία ...*| *δύσβατον τέτοιον ορεινόν* Λόγ. παρηγ. O 244· *έπεσον εις ετέραν φροντίδα και βουλήν και μελέτην, πότερον να έχωσι τον υιόν αυτού τον Μουράτην αγάπην και να παραχωρήσωσιν είναι αυτόν αυθέντην ... ή να φέρωσι τον Μουσταφάν ... και ποιήσωσιν αυτόν αυθέντην εις την Δύσιν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 18[15]. **24)** *Πίπτω εις κατηγόρημα*, βλ. *κατηγόρημα(ν)* Φρ. **25)** *Πίπτω εις οργήν*, βλ. *οργή* Φρ. 13. **26)** *Πίπτω/πέφτω εις συμβίβασιν/-εις* = συνθηκολογώ: *μη δυνάμενοι δε* (ενν. *οι δύο δεσπόται*) *αντιμαχήσασθαι αυτῷ, έπεσον εις συμβιβάσεις, όπως δώσωσιν αυτῷ χαράτσιον* Έκθ. χρον. 20[12]· *εκ την στένεψιν την πολλήν που είδαν εκείνοι οι απέσω*,| *ότι ποθέν ουκ ημπορούν να έχουσι βοήθειαν*,| *έπεσαν εις συμβίβασιν κι εδώκασιν το κάστρον*,| *μεθ' όρκου γαρ και συμφωνίες να έχουν τες προνοίες τους* Χρον. Μορ. H 2821. **27)** *Πίπτω/πέφτω με δώρα, δωρήματα ή χαρίσματα σε κάπ.* = προσφέρω σε κάπ. δώρα (ζητώντας συν. κ. ως αντάλλαγμα): *με δώρα, με χαρίσματα να πέσουν στον σουλτάνον* (παραλ. 1 στ.), *όπου ήτον εις το χέριν του είτι ήθελεν να κάμει*,| *και εύχολα να εκάμνασιν το είτι εγυρεύαν* Χρον. Τόκκων 2240· *στον αμιράν να πέμψουν* (παραλ. 4 στ.), *να πέσουν με δωρήματα, με πράγματα να τάξουν*,| *αν ημπορέσουν τίποτε κατάστασιν να κάμουν* Χρον. Τόκκων 3082.

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = αμαρτωλός: *σταυρωθείς, Χριστέ μου,*| *ανάστασιν δωρούμενος κάμοί τω πεπτωκότι* ... Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1822· *Με χείρα ψυχοπόνεσης σήκωσε* (ενν. *συ, Μαρία*) *τους πεσμένους,*| *της αμαρτίας κοιμώμενους στον λάκκον και πταισμένους* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[25].

πεχλιβάνης ο· *μπεχλιβάνης.*

Από το τουρκ. *pehlivan.* Ο τ. και σήμ. λαϊκ. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Παλαιστής που παλεύει με τρόπο θεαματικό, μπροστά σε κοινό, συν. στην ύπαιθρο· (εδώ μειωτ.) πλανόδιος ακροβάτης, σαλτιμπάγκος: *τώρα είναι όλοι οκνηροί και δειλοί εις τον πόλεμον, ... και άλλο δεν ηξεύρουσι παρά ... ανάπαυσιν και παιγνίδια· και να ημερώνουσιν άλογα, να παίζουσιν απάνω εις ταύτα, ωσάν μπεχλιβάνηδες, αλλά να πολεμήσουσι με ταύτα δεν ηξεύρουσι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 380.

'πεχωρίζω, βλ. *αποχωρίζω.*

πέψη η.

Από το αρχ. ουσ. *πέμψις* ή από τον αόρ. *έ/ήπεψα* του *πέμπω*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

Θεόσταλτο μήνυμα, οιωνός: *την χώραν όλη ολόγυρα μ' αλεύρι εμετρήσαν.*| *Ως είδασι τα όρνεα τ' αλεύρια πως υπάνε,*| *στ' αλεύρια εχυμήσασι όλα τους για να φάνε.*| *Κι ερώτησεν Αλέξανδρος το τι δηλοί η πέψη·*| *«Η χώρα κείνη» του 'πασι «τον κόσμον θέλει θρέψει.*| *Καθώς είν' και τα όρνεα που παν την οικουμένη,*| *η χώρα μας γαρ πάντοτε θέλ' είσται τιμημένη»* Αλεξ.[2] 585.

πέψις η, Ιερακοσ. 454[29].

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. *πέψη.*

Χώνεψη, πέψη: *Περί ιέρακος του μη καλώς ποιούντος πέψιν και εμέσαι θέλοντος* αυτ. 456[25].

πέψις -ψη η· *πίψις-ψη,* Hagia Sophia a 466[3] κριτ. υπ.

Από τον τ. *πέπτω* του *πέφτω* και την κατάλ. *–ψις*. Ο τ. από το *πίπτω.*

(Προκ. για οικοδομήματα) πτώση· στη φρ. *λαμβάνω πέψιν* = πέφτω, γκρεμίζομαι: *τας σκαλώσεις κόπτοντες οι τεχνίται έρριπτον και εκ του βάρους εσπαράσσοντο τα θεμέλια και έλαβεν πέψιν ο τρούλλος. ... Πτοούμενοι δε ίνα μη τάχιον πάλιν καταπέση, είασαν τα ξύλα και τους κριούς των αντινύκτων χρόνον ένα, έως ου έγνωσαν ποιήσαι πήξιν τον τρούλλον* αυτ. a 466[3].

πηαίνω, βλ. *υπαγαίνω.*

πηγάδα η, Χρον. Μορ. Η 2813.

Από το ουσ. *πηγάδι(ον)* και τη μεγεθ. κατάλ. *-α*. Η λ. και σήμ.

Μεγάλο (πλατύ και βαθύ) πηγάδι: *μόνον το ύδωρ το πολύ των βρύσων και πηγάδων* (παραλ. 1 στ.) *μόνον αυτό είχασιν πολύ, και τις να τους το επάρει;* Χρον. Μορ. Ρ 2813.

πηγάδιον το, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 228, κριτ. υπ., 396, κριτ. υπ.), Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 66[3], Διγ. Ἀνδρ. 365[8], 368[3], Hagia Sophia f 597[1]· *πηγάδι*, Ch. pop. 770, Χούμνου, Κοσμογ. 915, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 144[v], 156[r], 203[v], Πεντ. Γέν. XVI 14 δις, XXI 30, XXVI 15, Ἐξ. II 15, Πορτολ. A 194[6], 211[9], 341[20], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 4[2], 66[1, 6], Μ. Χρονογρ. 37[1], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ιδ' 5, Ιω. δ' 6 δις, Αποκάλ. Ιω. θ' 2 τρις, Ιστ. Βλαχ. 2264, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 636, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1405 ρπ' 3, 1586 λζ' 21, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 219[8], 253[26], 329[14]· *πηγάδι(ν)*, Νεκρ. βασιλ. 41, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1405 ρπ' 1· *πηγάδιν*, Προδρ. (Eideneier) IV 301, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1633, Μαχ. 176[5], Απόκοπ.[2] 61, Απόκοπ. (Παναγ.) 56, 61, Πορτολ. A 99[7], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1198 ρμγ' 1, 1586 λζ' 20.

Από το ουσ. *πηγή* και την υποκορ. κατάλ. *-άδιον*. Ο τ. *πηγάδι* στο Meursius (*πηγάδη, πιγάδι*) και σήμ. Ο τ. *πηγάδιν* σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πηγάδι(ν)*). Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.)· βλ. και LBG.

1α) Φυσική πηγή: *Και παρευθύς αμφότεροι εις την πηγήν απήλθον| (ην γαρ το ύδωρ δροσερόν ωσεί χιών ψυχρώδης)| και κύκλωθεν εκάθισαν του πηγαδίου πάντες* Διγ. Ζ 1501· *Και ωσάν επεριπάτησα πολύ διάστημα, έφθασα εις ένα κάμπον λιβαδιαίον, εδίψουν δε πολλά και εγύρευα πηγάδιον να εύρω νερόν να πίω* Διγ. Ἀνδρ. 367[33-34]· (η αιτιατ. ως κατηγ., προκ. για μάτια που κλαίνε πολύ): *κι ούδ' έπαψες* (ενν. *Πόθε*) *ποτέ να με πληγώσεις| διά να θωρείς τα μμάτια μου πηγάδιν* Κυπρ. ερωτ. 10[8]· φρ. *τα μμάτια κάμνουσιν πηγάδιν* (προκ. για μάτια που κλαίνε, που τρέχουν άφθονα δάκρυα): *Στο πράσινον του πόθου το λιβάδιν| πολλοί τριαντάφυλλα κι αθθούς θωρούσιν| αμμέ τ' αγκάθια που 'χουσιν ομάδιν| απού την προθυμιάν δεν τα βιγλούσιν.| Γι' αυτόν τα μμάτια κάμνουσιν πηγάδιν,| όνταν σ' εκείνα παν τα μυριστούσιν* Κυπρ. ερωτ. 42[5]· (σε προσφών.): *Ω θάλασσα και ποταμοί και βρύσες, ξεραθείτε,| πηγάδια και όλα τα νερά εις αίμα γενηθείτε* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 89· **β)** (συνεκδ.) κτίσμα, κατασκευή από όπου τρέχει το νερό μιας πηγής: *Έκαμε και ιβ' πηγάδια και λεοντάρια πέτρινα και έτρεχεν από το στόμα τους νερόν και ενίβονταν ο λαός* Hagia Sophia f 598[22]. **2α)** Βαθύ και στενό κυλινδρικό όρυγμα για την άντληση νερού: *Ομοίως και τα νερά των πηγαδίων είναι βλαβερά και κακοχώνευτα, διατί στέκουνται ακίνητα και έχουν ακαθαρσίας, έξω να τύχει κανένα πηγάδι, οπού να εβγάνουσι καθ' ώραν από τούτο, τότε ταράσσεται και δε βλάβει τόσον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 185 δις· *Ότι χρειαζόμενον είναι να γίνονται γεφύρια και πηγάδια διά τους στρατοκόπους* Ιστ. Βλαχ. μετά στ. 2234· (σε υπερβολή): *Μετά δε ταύτα λέγομεν την προικοδοσίαν του κακού σπανού ... αγκάλην αβγά και πηγάδιν βούτυρον* Σπανός (Eideneier) D 1693· (σε γνωμικό): *Ποτέ το χέρι στη φωτιά μη 'γγίξεις, γιατί καίγει·| μες στο πηγάδι κάρβουνα κιανείς μην πα γυρεύγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 222· **β)** βαθύ άνοιγμα στην επιφάνεια του εδάφους, βάραθρο, λάκκος: *Και το δενδρόν, όπου ήλπιζα να στέκετ' εις λιβάδιν,| ήτον εις φρούδιν εγκρεμνού κι εις σκοτεινόν πηγάδιν* Απόκοπ.[2] 56· (σε επανάληψη για έμφαση): *και ο γάμπος των ασβέστων πηγάδια πηγάδια πηλός και έφυγαν βασιλεάς Σεδομ και Αμορα και έπεσαν εκεί* Πεντ. Γέν. XIV 10· έκφρ. *πηγάδι της Αβύσσου* = βάραθρο που οδηγεί στα βάθη της Κόλασης (πβ. Κ.Δ., Αποκάλ. θ' 1, 2: *φρέαρ της αβύσσου*): *ο πέμπτος Άγγελος ελάλησε την τουρπέτα· και είδα ένα αστέρα*

οπού έπεσεν από τον ουρανόν εις την γην, και του εδόθη το κλειδί του πηγαδίου της Αβύσσου Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Αποκάλ. Ιω. Θ' 1.

Ο τ. *πηγάδι* σε τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 203[6].

πηγαδόσχοινον το.

Από τα ουσ. *πηγάδι(ον)* και *σχοινί(ον)*. Τ. *πηγαδόσκοινο* σήμ. (Λεξ., Κριαρ.)· τ. *πηγαδόσχοινο* στο ΑΛΝΕ. Η λ. σε παπυρ. (Κουκ., ΒΒΠ Δ' 315 σημ. 4).

Σχοινί με το οποίο ανασύρεται το δοχείο άντλησης νερού από ένα πηγάδι: *κύρη το πηγαδόσχοινον εκόπην και ας το αλλάξουν,| νερόν ο κάδος ου κρατεί και ας αγοράσουν άλλον* Προδρ. (Eideneier) II 55.

πηγάζω.

Το μτγν. *πηγάζω*. Η λ. και σήμ.

Αναβρύζω: *Ο Διγενής κοντεύει| στην κόρη και αρχίνισεν διά να την 'ξετάζει| το πώς ευρέθηκε εκεί στην βρύση που πηγάζει* Διγ. Ο 2312· (σε μεταφ., μτβ.): *Ούτως και ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, ιδών τον πρώτον άνθρωπον πεσόντα, κατήλθεν επί της γης· και νύξας την πλευράν αυτού, εξήλθεν αίμα και ύδωρ και επήγασεν την οικουμενικήν σωτηρίαν και επέσταξεν επί τους θανέντας του άδου* Φυσιολ. Β 7[13].

πηγαιμός ο· *παγαιμός*.

Από το *πηγαίνω* (βλ. *υπαγαίνω*) και την κατάλ. *-μός*. Ο τ. *παγαιμός* (<*παγαίνω*, βλ. *υπαγαίνω*) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ.Α., Λεξ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *παγεμός*), όπως και τ. *παγιμός* (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ.

Το να πηγαίνει κάπ. κάπου, μετάβαση: *ΕΡΩΠΡΙΚΟΥΣΑ: Εις τον ναόν θα πάω| να προσκυνήσω πρώτας* (παραλ. 6 στ.). *ΚΟΡΙΣΚΑ: Καιρόν περίσσιον χάνεις| στον παγαιμόν αυτείνο* Πιστ. βοσκ. III 5, 305.

πηγαίνω, βλ. *υπαγαίνω*.

πηγαίος, επίθ., Φυσιολ. (Kaim.) 85a[7]· *πηγιαίος*.

Το αρχ. επίθ. *πηγαίος*. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για νερό) που αντλείται ή προέρχεται από πηγή: Κυνοσ. 590[16], Βίος Αλ. 56· *εμπιπλά τα αγγεία αυτού ύδατος πηγιαίου* Φυσιολ. 358[27].

πηγανέλαιον το, Ιατροσ. Κώδ. 151.

Το μτγν. ουσ. *πηγανέλαιον*. Λ. *πηγανόλαδο* στο ΙΛ, λ. *απηγανόλαδο*. Η λ. στο Meursius.

Το λάδι από το φυτό πήγανο: *Προς βιασμούς ... βάλε ... μέλι και πηγανέλαιον ... και ενώσας τα πάντα ιάτρευε* Σταφ., Ιατροσ. 1[19].

πήγανον το, Σταφ., ιατροσ. 8[233], Ιερακοσ. 386[29], 387[8], 388[7], 443[10], 496[19], Ορνεοσ. αγρ. 521[10], 538[17], 538[27], 545[2], Ιατροσ. κώδ. αρη'· *απήγανος* ο, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 237, 240· *πήγανος* ο, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 229, 231, 241· *απήγανον* το ή *απήγανος* ο, Περί διαίτης 47[18], Ιατροσόφ. (Oikonomu) 36[5], 47[9], 91[13]· *πή-*

γανον το ή πήγανος ο, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35[6], 47[11], 53[19], 55[19], 61[14], 65[13], 78[20], 86[3], 91[2], Νικ. Ιεροπ., Έκδ. Ιατρ. 29[20], 64[18], 71[6].

Το αρχ. ουσ. *πήγανον*. Το αρσ. *πήγανος* (<*πήγανον*, με αλλαγή γένους) στο LBG και σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ, λ. *απήγανος*). Ο τ. *απήγανος* (με προθετ. *α-* κατά Χατζιδ., Αθ. ΚΔ', 16, 27 το *α-* από παρετυμολ. συσχέτιση με την πρόθ. *από-*) στο Somav. και σήμ. Τ. *πήανον* στο Meursius (*πίανον*) και σήμ. κύπρ. (ΙΛ, ό.π.). Τ. *πήγανο* και διαφ. άλλοι τ. σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ, ό.π.)· τ. *απήγανο* και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *απήγανος*). Η λ. και σήμ. στον Πόντο (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Είδος φυτού της τάξης των ρυτωδών (rutaceae) (βλ. Γενναδ., Λεξ., λ. *πήγανον*): Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ια' 42· *Το όμοιον κάμνει ο πήγανος και όλα τα άνθη οπού έχουσι κακήν μυρωδίαν ... ότι ο βρώμος αυτών διώκει όλα τα ζωύφια οπού φθείρουσι τους καρπούς* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 141· (σε φαρμακευτικό παρασκεύασμα· η χρ. ήδη στον Ιπποκράτη): *Φύλλα πηγάνου επίθες τώ τόπω μετά πίσσης και όξους, και ιαθήσεται* (ενν. *ο κύων*) Κυνοσ. 595[23]· *έστω δε το ξηρίον πήγανον τετριμμένον ευ μάλα, και ξηρόν εμφύσα διά των μυκτήρων του ιέρακος* Ιερακοσ. 424[24]· (εδώ σε μαγικές πράξεις· η χρ. ήδη στον Αριστοτέλη): *Πηγάνου σπέρμα κρέμασον εις τα προσκέφαλα αυτού και ουκ εξυπνάται* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35[17]· *σπέρμα πηγάνου ενδήσας εις ράκος επίδησον εις τον βραχίονα και παύσεται* (ενν. *ο ενυπνιαζόμενος*) Ιατροσόφ. (Oikonomu) 70[15].

πηγανόσπορος ο.

Από τα ουσ. *πήγανον* και *σπόρος*. Λ. *απηγανόσπορον* το στο Somav., λ. *σπόρος*. Η λ. σε ιατροσόφιο του 19. αι. (Οικονόμου, Δωδώνη 7, 1978, 269) και στο ΙΛ, λ. *απηγανόσπορος*.

Ο σπόρος του φυτού πήγανο: *στάχος, καρυόφυλλον, πηγανόσπορον ... ταύτα πάντα στάθμησον επίσης και τρίψας σήσον αυτά* Ιερακοσ. 388[15].

πηγανούσιος, επίθ.

Από τοπων. *Πηγανούσα* (βλ. LBG, στη λ.)· για το σχηματ. πβ. Ανδρ., Λεξ., λ. *-ούσης*. Η λ. τον 8.-10. αι. (LBG· βλ. και TLG) και στο Du Cange.

(Προκ. για μάρμαρο) προέρχεται από την Πηγανούσα (βλ. LBG· κατά Du Cange, ό.π. «που έχει το χρώμα του πηγάνου»): *Τον δε πάτον διά ποικίλων μαρμάρων κατέστρωσε διά πηγανουσίων τε και ρωμαίων και ροδοποικίλων και βαθυγκηνών και λοιπών* Hagia Sophia k 483[7].

πηγατικός, επίθ.

Από το τοπων. *Πηγαί* και την κατάλ. *-ατικός*.

Που προέρχεται από την πόλη Πηγαί, η οποία βρισκόταν στα νότια της θάλασσας του Μαρμαρά (βλ. ODB, λ. *Pegai*): *αμύγδαλα χλωρούτσικα, κεράσια εκ τον Λευκάτην,| τετράγγουρα πηγατικά,| πεπόνια εκ τας Πλάκας* Προδρ. (Eideneier) II 65-3 χφ Η κριτ. υπ.

πηγεμός ο, βλ. *πηγαιμός*.

πηγή η, Γλυκά, Στ. Β' 91, Διγ. (Trapp) Gr. 3449, 3452, Διγ. Άνδρ. 40727, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 87, Φυσιολ. 344[23, 24], Σοφιαν., Παιδαγ. 110, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 401, Ιστ. Βλαχ. 2432 (= Γέν. Ρωμ. 66), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 82, Μάρκ., Βουλκ. 339[11].

Το αρχ. ουσ. *πηγή*. Η λ. και σήμ.

1α) Άνοιγμα του εδάφους, φυσικό ή τεχνητό, από όπου αναβλύζει νερό: Διγ. Ζ 2480, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 45, Μαχ. 496[3]· (μεταφ.): *ότε έλης τον όφιν εν τη καρδία σου, τουτέστιν την αμαρτίαν, δράμε ευθέως επί τας πηγάς των υδάτων, τουτέστιν επί τας φλέβας των γραφών κατά της προφητείας* Φυσιολ. (Zur.) IIII 2[19]· (μεταφ., προκ. για πρόσωπο): *Έφθασεν και εις την ορωτικήν εκείνην την ωραίαν,| την χαριτόβρυτον πηγήν, η κρίσις του θανάτου* Αχιλλ. (Smith) N 1670· (σε μεταφ.): *Αμ' έσυρές με στην πηγήν και στέκω διψασμένος| ομπρός στο περιβόλι σου και είμαι αποκλεισμένος* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 619· (σε παρομοίωση): *μαύρας στολάς εφόρεσαν και οι δώδεκά του αγούροι,| και ώσπερ πηγή τα ομμάτια τους ετρέχαν ακωλύτως* Αχιλλ. (Smith) N 1735· *Όλα τα κάστρη κλαίγουσιν, Κρήτη, τον χαλασμό σου,* (παραλ. 1 στ.), *διατί τον κόσμο επότιζες ωσάν πηγή και βρύση* Σκλάβ. 205· (σε προσφών.): *Δεύτε, πηγαί, αντλήσατε ύδωρ τοις οφθαλμοίς μου| να κλαύσω και να θρηνηθώ εξ όλης της ψυχής μου* Διακρούσ. 111[6]· (σε γνωμικό): *Από πηγή κι άλλη πηγή κι από πηγή πηγάδι,| κι από παλιά φιλήματα πάλι καινούργι' αγάπη* Ch. pop. 770· (προκ. για την ιαματική πηγή που βρισκόταν μέσα στην εκκλησία της Παναγίας των Βλαχερνών· βλ. και ODB, λ. *Blachernai*): *Πού της Βλαχέρνας ο ναός, η βρύσις των θαυμάτων,| εξ ου απολαμβάνομεν πηγήν των ιαμάτων;* Ιστ. Βλαχ. 2426 [= Γέν. Ρωμ. 64]· **β)** (μεταφ., προκ. για άφθονα δάκρυα): Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 119· (προκ. για δάκρυα μετανοίας): *Ανακαινίσου και εσύ χαρίσματα τριών τε·| το βάπτισμα το πρώτον τε, ...·| το δεύτερον μετάνοια ...·| τρίτον εξομολόγησις και δάκρυα ωσαύτως·| τότε ελείς τον όφιν τε, ήγουν την αμαρτίαν,| εκ σης καρδίας ρυπαράς, ψυχής μεμολυσμένης·| και δράμε προς τα ύδατα, πηγάς τε των δακρύων,| ως έλαφος επί πηγάς εν δίψη κατατρέχει* Φυσιολ. (Legr.) 102· **γ)** (θεολ.) εκφρ. (1) *αέναος πηγή* (προκ. για το νερό του βαπτίσματος· βλ. και Lampe, Lex., λ. *πηγή* IC): *απόδυσαι τον παλαιόν άνθρωπον συν ταις πράξεσιν αυτού. Και βάπτισαι τρις εν τη αενάω πηγή, εις όνομα Πατρός, Υιού και Αγίου Πνεύματος* Φυσιολ. 344[28]· (2) *πηγή εσφραγισμένη* (προκ. για την Παναγία· βλ. και Lampe, Lex., λ. *πηγή* IIB4): *Βάτον σε είδε Μωυσής και πλάκα γεγραμμένην,| και άλλος σε προέγραψε πηγή εσφραγισμένην.| Γέφυρα κόσμου γέγονας, αγνή και Θεοτόκος* Αλφ. 8[4]· (3) *νοερά πηγή* (προκ. για το Θεό· ήδη μτγν., TLG): *εσύ ουν, πολιτευτά, εις το του παλαιού ανθρώπου έχεις ένδυμα και οι οφθαλμοί της καρδίας σου αμβλυωπούσιν, ζήτησον την νοεράν πηγήν, του Θεού λόγον* Φυσιολ. (Zur.) VI 2b[10]· (4) *πηγή ύδατος ζώντος/πηγή ύδατος ζωής* (προκ. για το χριστιανικό τριαδικό θεό, ως πηγή ζωής· η χρ. ήδη μτγν., TLG· πβ. και Lampe, Lex., λ. *πηγή* IIB3, 6): *εμέ εγκατέλιπον πηγήν ύδατος ζώντος και ανίπτα εις το ύψωμα του ηλίου της δικαιοσύνης, Ιησού Χριστού* Φυσιολ. (Zur.) VI 2b[11]· *συ εάν τι του παλαιού ενδύματος κτήση και αμβλυωπήσωσι σου οι οφθαλμοί, ζήτησον την νοεράν πηγήν, τον του Θεού νόμον, τον λέγοντα· «Εμέ εγκατέλιπον, πηγήν ύδατος ζωής»* Φυσιολ. 344[25]. **2)** (Ειδικ., συν. στον πληθ.) το μέρος από όπου ξεκινά ένα ποτάμι: Χίκα, Μονωδ. 5. **3)** (Μεταφ.) **α)** αρχή, τόπος προέλευσης, αφετηρία: Καλλίμ. 1460, Σοφιαν., Παιδαγ. 101· (με γεν.): *αλλ' ευεργετικότατε των όλων βασιλέων,|*

πηγή της αγαθότητος, θάλαττα των χαρίτων,| κέλευσον ενδυθήναι με τον απογυμνωθέντα Γλυκά, Αναγ. 360· *Χρυσή της αρετής πηγή, εξακουστή παρθένε,| Μαρία, θάρρος ολονών, καρπέ χαριτωμένε* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[3]· **β)** αρχή, αφορμή μιας δραστηριότητας· έμπνευση: *την τέχνην και την φρόνησιν Μουσών τήν έχεις μόνος* (ενν. *συ, Φραντσίσκε*),| *και τήν πηγήν αφέντεψες του καθενός πιόντος* (παραλ. 1 στ.)... *παρακαλώ ... να δώσεις εις τους στίχους μου τους ταπεινούς τ' αυτιά σου* Αχέλ. 57· *Νικόλαε, ...* (παραλ. 2 στ.) *αιτώ σε, δος μοι σην πηγήν διά γραφής και λόγου| του ευτελούς και αμαθούς, απαίδευτου και χαύνου,| δος μοι ρανίδα φωτισμού, ώσπερ Χριστός του Παύλου* Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 8. **4)** (Εδώ, στον πληθ.) οι δακρυγόνοι αδένες: *Όταν έχει ο ιέραξ υγράν κόρυζαν, εξέρχεται εκ των πηγών των οφθαλμών αυτού αφρός υγρός και συχνώς αποπταίρει* Ιερακοσ. 425[19-20].

Η λ. ως τοπων.: Ιερόθ. Αββ. 333.

πηγιαίος, επίθ., βλ. *πηγαίος.*

πηγματίζω, Φυσιολ. (Kaim.) 100a[15] κριτ. υπ., Φυσιολ. (Sbord.) 112[15] κριτ. υπ.

Από το αρχ. ουσ. *πήγμα* και την κατάλ. *-ίζω*· βλ. και LBG.

(Προκ. για εξημερωμένα περιστέρια) ?συγκεντρώνω, φέρνω πίσω (στον περιστερώνα): *εάν ουν όλους τους περιστερούς ο πηγματιστής πηγματίσει, ουδεμίαν εισάγει ουδέ πείθει των άλλων περιστερών εισαγαγείν εις την καλιάν, ει μη μόνος ο πυρροειδής εισάγεται* Φυσιολ. (Kaim.) 100b[11].

πηγματιστής ο, Φυσιολ. (Zur.) XII 1[9, 10], Φυσιολ. (Kaim.) 100a[11, 12], 100b[11], Φυσιολ. (Sbord.) 112[11-12, 15, 16].

Από τον αόρ. του *πηγματίζω* και την κατάλ. *-τής*· βλ. και LBG.

α) Ο εκτροφέας περιστεριών, ο ιδιοκτήτης περιστερώνα: *εάν ουν όλους τους περιστερούς ο πηγματιστής πηγματίσει, ουδεμίαν εισάγει ουδέ πείθει των άλλων περιστερών εισαγαγείν εις την καλιάν, ει μη μόνος ο πυρροειδής εισάγεται* Φυσιολ. (Kaim.) 100b[11]. **β)** (ως επίθ., προκ. για περιστέρι) που ζει σε περιστερώνα· εξημερωμένος, κατοικίδιος: *Περί πολλών περιστερών ελάλησεν ο φυσιολόγος. Εισίν γαρ πηγματισταί περιστεραί και πολύχρωμα εισίν, ο ψαρός, ο μελανοειδής, ο χρυσόμορφος, ο ολόλευκος, ο πυρροειδής* Φυσιολ. (Zur.) XII 1[5].

πηγμένος, μτχ., βλ. *μπήγω.*

πήγνυμι, βλ. *μπήγω.*

?πηγούμενα τα.

Πιθ. <μτχ. (πληθ. ουδ.) *ποδηγούμενα* <αρχ. *ποδηγώ*· ιδιωμ. σήμ. *ποδηγούμενα, πιδηγούμενα* (Πασπ., Γλωσσ., λ. *ποδηγούμενα*, Αμάντου, Χιακ. Χρον. 6, 1925, 54, Andr., Lex., *ποδηγώ*, Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, 183)· πβ. όμως και ιδιωμ. σήμ. *'πειγούμινου* το <*επείγομαι* (Andr., Lex., λ. *επείγομαι*, Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.) (βλ. κυρίως σημασ. 1)· πβ. Θησ. Α' [77[2]].

1) (Πιθ.) εφόδια, αποσκευές (πβ. Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *arnese*, Battaglia, λ.

arnese 7, 8)· βλ. και Χατζιδ., ό.π.: *Οι Έλληνες εξεφόρτωσαν σύντομα τα καράβια| από λαόν και άρματα κι εκ τα πηγούμενά τους* Θησ. (Foll.) I 82. **2)** (Πιθ.) σκεύη ή έπιπλα (που ανήκουν στον οικιακό εξοπλισμό)· πβ. Boccacio, Teseida 70, Battaglia, λ. *arnese* 6 (βλ. και Marshall, BZ 30, 1929/30, 139)· βλ. και Χατζιδ., ό.π.: *Τα πλούσια τα πηγούμενα τις να τα καταλέξει,| μετά στολήν πρεπούμενη οι τάβλες στολισμένες* Θησ. ΙΒ' [71[5]].

πηδάλιον το.

Το αρχ. ουσ. *πηδάλιον*. Η λ. στον τ. *πηδάλιο* και σήμ.

Τιμόνι· (μεταφ.· η χρ. ήδη αρχ.) εξουσία, διακυβέρνηση: Δούκ. 203[15].

πήδημα το· Rechenb. (Vog.) 88[1, 2, 3 δις, 5, 8], Αχιλλ. (Smith) Ο 682, Rechenb. 81[1, 2 δις, 4-5, 5], Σφρ., Χρον. (Maisano) 154[12] (έκδ. *Πίδημα*), Πιστ. βοσκ. IV 2, 131, Διγ. Άνδρ. 345[6]· *απήδημα· απ(π)ήδημαν*, Ασσίζ. 21[1, 2], 203[25], 464[3]· *πήδημα(ν)*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 872, 885.

Το αρχ. ουσ. *πήδημα*. Οι τ. *απ(π)ήδημαν* (Σακ., Κυπρ. Β' 460, 467, Λουκά, Γλωσσάρ., *αππήδημαν*) και *πήδημαν* (Σακ., Κυπρ. Β' 761, γρ. *ππή(δ)ημαν*) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα. Τ. *πήδαμα* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ.

1α) Πήδημα, άλμα, σάλτο: Προδρ. (Eideneier) IV 224, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1049· (ως σύστ. αντικ.): *Είς άνθρωπος ... έλεγεν ότι ... εις την Ρόδον απήδησε ένα απήδημα μέγα, το οποίον τινάς δεν ημπόρεσε να το απηδήσει* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 14· παροιμ. φρ. *εδώ έναι και το πήδημα, εδώ έναι και η Ρόδος* (προκ. για πρόκληση σε κάπ. να αποδείξει αυτό για το οποίο καυχιέται· πβ. σήμ.: *ιδού η Ρόδος, ιδού και το πήδημα*): *αν είναι αλήθεια αυτό οπού λέγεις, δεν σου κάμνει χρεία μάρτυρας· διότι, αν θέλεις, εδώ έναι και το πήδημα, εδώ έναι και η Ρόδος* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 14· (σε εμπρόθ. προσδ. με την πρόθ. εις προκ. να δηλωθεί γρήγορη κίνηση): *Το δε παιδίον τας φωνάς ως ήκουσεν, ευθέως| ως λέων εβριμήσατο, ως πάρδος συνεσφίχθη| και εις ολίγον πήδημα την ελαφίνα φθάνει* Διγ. Z 1426· **β)** μεταφ. **β[1])** (προκ. για αφηγηματική τεχνική σύμφωνα με την οποία ο αφηγητής αλλάζει απότομα το αντικείμενο της αφήγησής του): *Όμως ας τους αφήσομεν στον δρόμον, κι ας ελθούμεν| στην Μάλτα μ' έναν πήδημα, τι γίνετον να δούμεν'* Αχέλ. 1841· **β[2])** (προκ. για τη σελήνη) ανατολή: *Κτυπά και η καβαλλαριά μ' άλογα ...,| εκόψασιν και ερίψασιν, ...,| εις τόσον, οπού έφτασεν βασίλευμαν ηλίου,| κι έκαμαν αναχώρησιν πήδημαν φεγγαρίου* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 784· **β[3])** (προκ. για το φως) αντανάκλαση: *το φως το τρομικόν των καθαρών υδάτων,| όταν σελήνη ή ήλιος βρεθεί εναντιά των,| σηκώνεται στην στέγωσιν με πήδημα μεγάλον,| ... εις έναν τοίχον κι άλλον* Αχέλ. 772. **2α)** Εχθρική κίνηση εναντίον κάπ., επίθεση: *Περί των απηδημάτων οπού απηδά είς άνθρωπος επάνω εις άλλον άνθρωπον και δέρνει τον ... και λαβώνει τον ...* Ασσίζ. 203[26]· (εδώ μεταφ., προκ. για έντομα): *οι μύγες άρχισαν να του δίδουν κεντήματα ... Πότε απάνω εις τον έναν πλάτην ..., πότε εις το μπράτσον, ... δίδοντές του ένα σκληρότατον απήδημα ολόγυρα* Μπερτολδίνος 145· **β)** (μεταφ.) αιφνιδιαστική ενέργεια με στόχο την ανατροπή της υπάρχουσας πολιτικής κατάστασης, πραξικόπημα: *τότε αππήδησαν οι Βενετίκοι και επιάσαν το ρέτινον του αλόγου του το δεξιόν. Οι Γενουβήσοι εδιαφεντεύγαν το διά λλόγου τους, κατά την φραντζίνζαν ..., ότι πάντα όντα να καβαλικεύγει ο ρήγας, οι*

Γενουβήσοι να είναι δεξιά και οι Βενετίκοι αριστερά. Και έλαχεν ότι οι Βενετίκοι είχαν έναν καράβιν εις τον λιμιώναν, και διατί ήτον πολλοί εγυρέψα να ποίσουν τούτον τ' αππήδημαν Μαχ. 310².

Η λ. ως τοπων.: Σφρ., Χρον. (Maisano) 40⁷ (έκδ. *Πίδημα*), Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 485.

πηδηματίτσιν το, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 317, 660.

Από το ουσ. *πήδημα* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Μικρό πήδημα, πηδηματάκι· (ως σύστ. αντικ.): *Αμή να πήδησα δαμίν μικρόν πηδηματίτσιν* αυτ. 143.

πήδησις η.

Το αρχ. ουσ. *πήδησις*.

Πήδημα· (εδώ) σκίρτημα (από χαρά): *τοσούτον γαρ ηττήμεθα τη χαρά, ώστε επιπηδάν ...· ου σωματική ημίν η πήδησις ην ή τινι ατάκτω κινήσει μελών ..., ήσθημεν δε τη της ψυχής διαθέσει και τη της γνώμης ακεραιότητι* Ευγεν. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 30¹³.

πηδητής ο.

Το μτγν. ουσ. *πηδητής*. Τ. *πηδηχτής* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 519). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αυτός που τρέχει κάνοντας άλματα: *ήτον καιρός κι εχαίρουμουν στον κόσμο κι επερπάτουν| και καβαλλάρης και πεζός φαλκόνια πάντα 'κράτουν* (παραλ. 3 στ.). *Πετρίτης ήμουν το όνομα και φάλκων εις το διώμα,| πιλαλητής και πηδητής ...* (παραλ. 2 στ.). *Εγώ πιλάλουν πάντοτε εις έμορφα λιβάδια* (παραλ. 2 στ.). *Ως λάφιν το εγρήγορον και λέοντα και πάρδον* Νεκρ. βασιλ. 37.

πηδητικός, επίθ., Λεξ. IV 339.

Το αρχ. επίθ. *πηδητικός*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

Που έχει την ικανότητα να πηδάει· που κάνει μεγάλα άλματα: *Ο δε γαρ Λοκρός ο Αίας| ην ...* (παραλ. 2 στ.) *και πηδητικός γρηγόρως| κι ευπερίστρεπτος αντίκα* Ερμον. Δ 150.

πηδία η· *απηδία*.

Από το *πηδώ* και την κατάλ. *-ία*. Ο τ. με προθετ. *α-*. Τ. *αππηδιά* (Σακ., Κυπρ. Β' 467) και *αππηδκιά* (Λουκά, Γλωσσάρ.) σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα, καθώς και τ. *πηδκιά* με διαφορ. σημασ. και προέλ. (βλ. Kind, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 92, Μυριανθεύς, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 207).

Εχθρική κίνηση εναντίον κάπ., επίθεση (πβ. *πήδημα* 2α)· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *Εάν γένηται ότι είς άνθρωπος, ή μία γυναίκα, αγκαλεί έναν παιδίν ανήλικον απού δαρμόν, ή απού ανδροπήν τήν της εποίκεν, ή απηδία οπού της απήδησεν, το δίκαιον κρινίσκει ότι η αυλή ουδέν ένι κρατημένη να του ποίσουν δίκαιον, ... έως όπου να γενεί του νόμου, ετών ιε'* Ασσίζ. 212².

πηδώ, Ασσίζ. 205^{9}, 457^{14}, 475^{9}, Διγ. Ζ 1467, 1551, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 456, 566, 674, Σπανός (Eideneier) A 171, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 908, Χρον. Μορ. Η 1107, Χρον. Μορ. Ρ 1060, 1107, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 125, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 280, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 402, Σαχλ., Αφήγ. 669, Λίβ. Ρ 1444, Λίβ. Sc. 401, 3081, Λίβ. Esc. 1517, 1685, Λίβ. Ν 1364, Αχιλλ. L 52, 120, Αχιλλ. (Smith) Ν 1151, 1171, Αχιλλ. (Smith) Ο 79, 182, 670, Ιμπ. 395, Χρον. Τόκκων 2385, Δούκ. 57^{2}, Κάτης (Χόλτον) 12, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 121, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 270, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 477, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 88, Συναξ. γυν. 233, 588, Πικατ. 251, Κορων., Μπούας 40, 120, Βεντράμ., Φιλ. 97, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 58^{6}, Ρίμ. θαν. 131, Αχέλ. 1094, 2088, 2471, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 10^{12}, Ακρ. τραγ. 4, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 122, Διγ. Ἀνδρ. 330^{3}, 334^{17}, 375^{33}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 236, Δ' 1692, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 14^{v}, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 123, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 85, Διγ. Ο 2595, 2726, Διακρούσ. 106^{25}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 145^{11}, 225^{10}, 271^{3}, 539^{13}, κ.π.α.· *απηδάγω*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 159^{v}· *απηδώ*, Ασσίζ. 21^{3}, 212^{2}, 268$^{15, 18}$, 457^{5}, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 759, Λίβ. Sc. 967, Χρον. Τόκκων 618, 1067, Θησ. (Foll.) Ι 57, Διήγ. Αλ. V 34 δις, Κορων., Μπούας 137, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 59^{5}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 245^{v}, Τριβ., Ταγιαπ. 123, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ζ' [148], Πεντ. Λευιτ. XI 21, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 4^{10}, 61^{5}, Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 14, Χρον. σουλτ. 68^{26}, 110^{17}, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 107^{13}, Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 2, Προσκυν. Ιβ. 845 1369, 1370, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [276], Δ' [944], Νεκταρ., Ιερακοσμ. Ιστ. 401, Ροδινός (Βαλ.) 217, 233, Μπερτολδίνος 150, κ.π.α.· *αππηδώ*, Μαχ. 110^{31}, 172^{30}, 190^{32}, 434$^{10-11}$, 440^{31}, 454^{17}, 494^{4}, 550^{8}, 556$^{5-6}$, 600^{31}, 636^{26}, 652^{7}, 656^{34}, 662^{17}, Βουστρ. (Κεχ.) 304^{6}· *ππηδώ*, Μαχ. 466^{19}· γ' εν. πρόσ. παρατ. *απήδουνε*, Μπερτολδίνος 160.

Το αρχ. *πηδάω*. Οι τ. *απηδώ*, *αππηδώ* και *ππηδώ* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 460, λ. *απηδώ*, 467, λ. *αππηδώ*, 761, λ. *ππη(δ)ώ*, Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *αππηδώ*, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *αππη(δ)ώ*). Τ. *αππηώ* (Σακ., ό.π. 468, Χατζ., Λεξ., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 7, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) και *ππηώ* (Σακ., ό.π., 761, Παπαγγέλου, ό.π.) σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **1α)** Υψώνομαι πάνω από το έδαφος τινάζοντας το σώμα μου προς τα πάνω, πραγματοποιώ επιτόπιο άλμα: Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 455, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 139^{1}· **β)** μετακινούμαι, διασχίζω με άλμα μια απόσταση στο χώρο: Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 61^{1}, Διγ. Ἀνδρ. 371^{14}· **β^{1})** εδώ κι εκεί (χωρίς συγκεκριμένο προορισμό): *τα άλογα των Κουζιλμπάσηδων εξαγρέψανε από τις λουμπάρδες και τα πολλά τουφέκια και απηδούσανε εδώθεν κείθεν* Χρον. σουλτ. Προσθ. 602· *Έπεσε κάτω εις την γην πουλάκι νυκτερίδα| 'ς τόπον που 'πέτα το πτωχόν, κι εδώ κι εκεί επήδα* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 108^{2}· **β^{2})** (για κίνηση από έξω προς τα μέσα και αντίστροφα) εισέρχομαι ή εξέρχομαι από ένα χώρο με ορμή: *ανέβηκα την σκάλαν μου τη τούτων οδηγία (ενν. των παίδων)| και ευθύς πηδήσας και εισελθών και προτραπείς καθίσαι,| το πότε να με κράξωσι να φάγω προσεδόκουν* Προδρ. (Eideneier) Ι 262· *Και, νυκτός μέσης ελθούσης,| ηύραν τον καιρόν αρμόζων,| κι εκ τον δούρειον τον ίππον| επηδήσασιν αυτίκα* Ερμον. Χ 206· *Απήδησε τούτο το θηρίον από το κλουβί του με πολλήν ορμήν* Ροδινός (Βαλ.) 233· *Η γαρίδα απηδά συχνά όξω από το τηγάνιον δια να ελευθερωθεί, και ευρίσκεται εις τα κάρβουνα* Μπερτόλδος 22· *θέλω να υπάγω να*

μαζώξω ένα από τ' εκείνον το ψάριον, το οποίον απήδησεν όξω από το βιβαρόπουλον Μπερτολδίνος 144· (σε προσωποπ.): *Είδα απέσω από γραφήν ...| το να πηδήσει θάνατος σωματεμψυχωμένος| και να νεκρώσει αυθεντικά την όλην μου καρδίαν* Λίβ. Sc. 683· **γ)** μεταφ. **γ^{1})** (προκ. για τις σπίθες της φωτιάς): *Όταν άπτει πυρ εις πλήθος* (παραλ. 3 στ.), *αν πηδήσει φως εκ ταύτης,| οίον εύρει πλέον των άλλων| πλησιέστερον των πάντων| εκεινού τα γένια ανάπτει* Πτωχολ. α 93· **γ^{2})** (προκ. για το μούστο που βράζει κατά τη διαδικασία της αλκοολικής ζύμωσης): *ο μούστος ολοζώντανος πηδά και κοντοβήχει,| το δε ελάδι το πτωχό κείτεται αποθαμένο* Κρασοπ. (Eideneier) V 70. **2)** Ανεβαίνω κάπου ή κατεβαίνω με άλμα· **α)** (προκ. για άλογο) καβαλικεύω ή ξεκαβαλικεύω με ορμή: *Και εγλήγορα επήδησεν από το άλογόν του| και σύρνει το σπαθίτσιν του και σύντομα εκατέβην* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1244· (συχνά πλεοναστικά σε σχ. ασύνδετο με το καβαλλικεύω): *Και παρευθύς εκείνος γε πηδά, καβαλλικεύει* Διγ. Ζ 1141· *Ο βασιλεύς ως ήκουσε την άφιξιν εκείνων,| ότι και πως εστράφηκαν Έλληνες κατ' εκείνου* (παραλ. 1 στ.), *αν εθυμώθηκε πολλά, τινάς μηδέν ηρώτα.| Ευθύς βαρούν τα βούκινα, πηδούν, καβαλλικεύουν| και παραχρήμα εξήλθασι της πόλεως Τρωάδος* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 908· *Όρισεν γαρ ο βασιλέας τον πρωτοστράτοράν του| και τα σαλπίγγια ελάλησαν, πηδούν, καβαλλικεύουν* Χρον. Μορ. Η 1107· **β)** πέφτω, ρίχνομαι κάτω (από ψηλά): *κι απείτις εσκοτώνουντα, 'πίκουπα εγυρίσα| να φεύγου και να τρέχουσι και κάτω να πηδούσι| απού τα τείχη τα ψηλά* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 287^{5}· **γ)** (προκ. για πλοίο) αποβιβάζομαι: *Σιμώνουν εις τον αιγιαλόν, κρούγουν τα πλοία έξω,| και ο λαός επήδησεν εκ τα κάτεργα έξω* Ρίμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 270. **3α)** Σηκώνομαι απότομα από τη θέση μου, πετιέμαι πάνω: *Ο γέρων ως εγροίκησε τα έκλαμπρα μανδάτα,| από του θρόνου του πηδά, τους άρχοντας συνάγει* Βέλθ. 1317· *Γνωρίζει ταύτα ο Φλώριος, εγέρνεται συντόμως| τον λόγον ενθυμούμενος κόρης της Πλάτζια-Φλώρης| «όταν ιδείς δε θολωθέν το ζάφειρον, αυτίκα| γνώριζε ότι θλίβομαι και ότι κακά παθάνω».| Γοργά συχνά επήδησεν απέκει όπου εκοιμάτον* Φλώρ. 503· *Και ωσάν ήκουσα εγώ της φωνής σου επήδησα από της κλίνης μου και παρευθύς έφθασα το θηρίον και εσκότωσά το* Διγ. Άνδρ. 407^{35}· **β^{1})** χοροπηδώ από χαρά ή πόνο: *Ένα παιδί που σπούδαζεν έκλεψε πινακίδα| και με χαράν στο σπίτι του επήγαινε κι επήδα* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 47^{2}· *Εις τόπον ήτον γάδαρος στην ράχην πληγωμένος,* (παραλ. 1 στ.) *κόρακας εδιάβηκεν απάνω του κι εστάθη,| ετσίμπα τον εις την πληγήν, ...| επήδα και εχόρευε 'κ τον πόνον ο καημένος* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 114^{5}· *κι ερίχτασινε* (ενν. οι Τούρκοι) *τ' άρματα ...| ... κι επροδίδανε μ' είντα χαρά μεγάλη* (παραλ. 1 στ.)· *κι άλλοι εβαφτίζοντα γιαμιά ...* (παραλ. 2 στ.) *... κι ο Χοσαΐν επήδα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 321^{14}· **β^{2})** αναπηδώ από φόβο: *εξέστην* (ενν. ο Φίλιππος) *από τον φόβον του και επήδησεν επί το σελίν του* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 106^{14}· *Είδες ποτέ σου βατραχούς εις των λιμνών τα χείλη,* (παραλ. 1 στ.) *όταν διαβάτες απερνούν κι αυτοί γροικήσουν μόνον| τον κτύπον πώς όλοι πηδούν φοβούμενοι τον φόνον* Παλαμήδ., Βοηβ. 800. **4)** (Μεταφ.) **α)** (προκ. για δάκρυα, αίμα) αναβλύζω, πετάγομαι ορμητικά: *Και ταύτα η κόρη ως ήκουσεν, βαρέα αναστενάζει| και επήδησαν τα δάκρυα της και εχάθηκεν ο νους της* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 312· *Ήκουσεν πάλι ο Λίβιστρος, εθλίβην εκ του λόγου,| στενάζει από καρδίας του, τα δάκρυα του πηδούσιν* Λίβ. Esc. 4242· *Το φουσσάτον της Μακεδονίας έκοπταν και έσφα-*

ζαν τους Αθηναίους και τα αίματα απηδούσαν αποπάνω τους Διήγ. Αλ. E (Lolos) 175[7]· **β)** εμφανίζομαι, ξεπετιέμαι: *ο άγιος κτυπώντας την γην επήδησεν έξω ένα Ευαγγέλιον* Ροδινός (Βαλ.) 213· **5)** Κινούμαι (με ορμή) εναντίον, επιτίθεμαι: *Ο δε ιέραξ ακούων το πρόσεχε προσέχει τον νουν τη των περδίκων πτήσει, και ητοιμάσθη πηδήσαι* Ιερακοσ. 512[19-20]· *Εκείνος δε* (ενν. *ο δράκων*) *επήδησεν άτακτα και εβίαζε την κόρην* Διγ. Ἀνδρ. 375[29]· φρ. *πηδώ από περιστηθίου*, βλ. ά. από 17 φρ.· (συχνά σε παρομοίωση): *εγύριζεν* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *ως αετός και πήδαν ωσάν πάρδος* Αχιλλ. L 996· *επήδησα ωσάν αετός, οπού πέτεται εις τας πέρδικας* Διγ. Ἀνδρ. 378[5]· (μεταφ., προκ. για έντομα· βλ. και *πήδημα* 2α): *παρευθύς θέλουν έβγει τόσα κουνούπια, ότι θέλουν απηδάγει εις τους άνδρες και εις τες γυναίκες και εις τα ζώα να μην τους αφήνουν να αναπεύονται* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 159[v]. **6)** (Προκ. για πολεμικές επιχειρήσεις) **α)** κάνω επίθεση, εφορμώ: *Ο πόλεμος ο φοβερός ...| εκράτει από το ταχύ έως το μεσημέρι.| Ολημερίς εκρούγασιν, αργά πηδούσαν πάλι| με τόσον πλήθος π' είχασι η μια μεριά κι άλλη* Διακρούσ. 79[17]· *κι έστεκε να πηδήσουνε, τη χώρα να νικήσου,| μηδέ γυναίκα γή παιδί κι άντρα να μην αφήσου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 543[13]· (σε παρομοίωση): *την ώραν ου θεωρούσιν| πότε να δώσουν τα όργανα και πότε να κτυπήσουν| και ως λέοντες προς τους εχθρούς οι πάντες να πηδήσουν* Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 310· **β)** (προκ. για τείχη) κάνω έφοδο: *Τοιαύτα λόγια ακούσαντες όλοι από τον βασιλέαν, εγίνηκαν προθυμότεροι, παρά άλλην φοράν· όθεν έστεκαν να ιδούσι σημάδι, και τότε να πηδήσουσιν απάνω εις τα τειχία* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 413· **γ)** (προκ. για πλοίο) εφορμώ και κυριεύω, κυριεύω με ρεσάλτο: *επηδήσαν εις το κάτεργον και εκόψαν πολλούς Κυπριώτες* Μαχ. 126[15]· (με τελική πρόταση): *Οι Γενουβήσοι εμάθαν το και αρματώσαν δύο κάτεργα ... και εβγήκαν γυρεύγοντά τους, και ήρταν ομπρός να πηδήσου να τους πάρουν* Μαχ. 554[14]· **δ)** περνώ ορμητικά και με εχθρική διάθεση στην απέναντι ακτή· (εδώ προκ. για τα Στενά των Δαρδανελλίων): *Συχνάκις ουν οι Τούρκοι πηδώντες επόρθουν Χερρόνησον* Δούκ. 67[7]· **ε)** επεκτείνομαι γρήγορα και ορμητικά σε ξένα εδάφη: *παρακαλώ ...* (παραλ. 1 στ.) *μόνον να ομονοιάσουσιν, αν θέλουσιν και μόνον,| τον Τούρκον ξεριζώνουν τον σύρριζον εκ την Δύσιν,* (παραλ. 4 στ.)· *ότι βλέπω και πήδησε και 'κάτσε κι εις την Δύσιν,| ως πάρδος λεοντόπαρδος, ως λέων πεινασμένος* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 444· (με εμπρόθ. προσδιορ. που δηλώνει το σημείο εκκίνησης): *Εκ του Ηρακλείου τον καιρόν εγέρθην ο Μωάμεθ·| και απ' εξαύτου την αρχήν εφάνη τέτοιον έθνος,| και πάτησεν εις Ρωμανιάν ...| την άτυχον κι ελεεινήν την Κωνσταντίνου πόλιν·* (παραλ. 1 στ.) *'ξ Ανατολών επήδησεν και 'κάτσεν κι εις την Δύσιν* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 484· *και του Δαν είπεν* (ενν. *ο Μοσε*)· *ο Δαν κουτάβι λιοντάρι, να απηδήσει από το Βασάν* Πεντ. Δευτ. XXXIII 22. **στ)** (προκ. για ξαφνική, αιφνιδιαστική κίνηση για ανατροπή της ισχύουσας πολιτικής κατάστασης, πραξικόπημα· βλ. και *πήδημα* 2β): *τότε απηδήσαν οι Βενετίκοι και επιάσαν το ρέτινον του αλόγου του το δεξιόν* Μαχ. 308[33]. **7)** Χορεύω με τη συνοδεία μουσικής ή τραγουδιού: *ας ψάλλουν άλλοι σ' όργανα, με τύμπανα ας πηδούσι| και με κιθάρες όμορφα παντόθε ας τραγουδούσι* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 71· *Τα ρόδα, τα τραντάφυλλα κι οι μυρισμένοι κρίνοι,| κι οι δούλοι οι εμπιστικοί τάχατες που 'ν' εκείνοι,| να πιάσουν όμορφο χορό, με τέχνες να πηδούνε,| κι άλλοι να ρίχτουν τουφεκιές κι άλλοι να τραγουδούνε;* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 570[15]. **8)** (Με-

ταφ., προκ. για δυσάρεστο γεγονός, συμφορά, κακό) πηγάζω, γεννιέμαι: *πολλά κακά ήθελεν απηδήσουν μετά ταύτα* Ασσίζ. 195[12]. **9)** (Με υποκ. τη λ. *μέλη*) τινάζομαι, τρέμω: *αν είδες* (ενν. *βεργόλικη*) *και τα μέλη μου το πώς πηδούν και φεύγουν,| την ώραν να λυπήθηκες, να μ' έγραψες πιττάκιν* Ερωτοπ. 584. **10)** (Με το επίρρ. *χάμαι*) πατώ στο έδαφος: *από την βίαν ο μαύρος του ουδέν επήδα χάμαι* Πικατ. 249. **11)** (Μεταφ., με εμπρόθ. προσδ.) τολμώ: *αν είχε να 'καμε με σας, εις τούτο δεν επήδα,| ότι να τον χαλάσετε δύνασθ' εν ευκολία* Κορων., Μπούας 24. **12)** (Προκ. για βλήμα πυροβόλου όπλου) πέφτω με ορμή: *Τέσσερις ώρες μοναχάς λουμπάρδες εκτυπούσα* (παραλ. 2 στ.), *κι οι μπάλες εκεί επέφτασιν ωσά χοντρό χαλάζι.| Κι όλοι εκολούσαν του φορτιού, να σπάσουν τα κανόνια,| κι οι μπάλες επηδούσανε, κι επέφταν τα παβιόνια* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 190[14]· *εμπαίνασι* (ενν. *γυναίκες*) *καθημερνό να κουβαλούσι χώμα,| πέτρες και τράβες στα τειχιά ογιά να χτίσου δώμα,| να 'ν' αποκάτω ο λαός, η μπάλα οπ' επήδα,| οπού χιλιάδες ήρχονταν καθ' ώρα και τους δίδα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 271[3]. **Β'** Μτβ. **1)** Περνώ με άλμα πάνω από κ., πηδώ πάνω από κάπου: Διγ. Ζ 1988· (με σύστ. αντικ.· βλ. και *πήδημα* 1α): *Είς άνθρωπος εξενιτεύθη και πάλιν εγύρισεν εις την πατρίδα του. Και έλεγεν ότι εις πολλούς τόπους έκαμεν αδραγαθίες μεγάλες, ομοίως και εις την Ρόδον απήδησεν ένα απήδημα μέγα, το οποίον τινάς δεν ημπόρεσε να το απηδήσει* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 14 δις. **2α)** Ορμώ εναντίον κάπ., επιτίθεμαι σε κάπ.: *Και τότε πάλε το παιδίν ανανογάται λέγει:| «Αν τους πηδήσω αρμάτωτους, πάντα καυχάσθαι θέλουν,| ότι τους ηύρα αρμάτωτους και επήρα τους την πρόβαν»* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 69· *Κι ως έλθει να 'μπει στην σπηλιάν, θέλω να τον πηδήσω,| οχ το πλευρόν, και παρευθύς ξάφνου να του καρφώσω,| ετούτο τ' άρμα που βαστώ, και να τον θανατώσω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1282]· (με αντικ. σε γεν.): *Περί εκείνου του ανθρώπου οπού απηδά άλλου να τον δέρει ή να τον σκοτώσει* Ασσίζ. 204[30]· *Και τη ις' Μαΐου ηύραν τους Φράγκους απού απηδήσαν του Τζουανή εις την στράταν* Βουστρ. (Κεχ.) 304[6]· (με γεν. και είδος σύστ. αντικ.): *Περί των απηδημάτων απού απηδά είς άνθρωπος ετέρου* Ασσίζ. 21[2]· (με είδος σύστ. αντικ.): *Περί των απηδημάτων οπού απηδά είς άνθρωπος επάνω εις άλλον άνθρωπον και δέρνει τον και ανασπά τα γένεια του και λαβώνει τον* Ασσίζ. 203[26]· (μεταφ., προκ. για την επίθεση του διαβόλου εναντίον του ανθρώπου): *Και ημείς νοητοί νοήσωμεν ότι ηνίκα ο πατήρ ημών Αδάμ γυμνός ην, ουκ ίσχυσεν* (ενν. *ο όφις*) *αυτόν πηδήσαι. Εάν ουν και συ έχης το ένδυμα του παλαιού ανθρώπου, τουτέστιν τα σύσκηνα της ηδονής, ως πεπαλαιωμένος ημερών επέρχεταί σοι* Φυσιολ. (Zur.) XIV 3a[5]· **β)** (προκ. για πολιορκία τειχών) επιτίθεμαι, κάνω έφοδο: *Έπειτα οι Τρώες εμοιράσθησαν ... κι απηδούσι τα τείχη των Ελλήνων* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Π' Υπόθ.· **3α)** (Προκ. για άνδρα) συνουσιάζομαι, έρχομαι σε σαρκική επαφή με γυναίκα: *Και κείνος οπ' ορέγεται πολλά να την πηδήσει* (ενν. *την πολιτική*)*| ανάκειται ο κακότυχος να την καλοκαρδίσει·| δίδει της ρούχα να φορεί, δηνάρια να ξοδιάζει* Σαχλ. Ν 310· **β)** (παθητ., προκ. για γυναίκα): *με τους καύχους αποκλείται| εις το σπίτι και κουνιέται·| δείχνει τάχα ότι μαδιέται,| αλλ' αυτή πολλά πηδιέται* Συναξ. γυν. 1174· **γ)** (προκ. για αρσενικό ζώο) βατεύω: *Εγώ έστειλα και ήφεράν μου από την Ρούμελην άλογα και έβαλα και επήδησαν εδώ φοράδια· μόνον να ακούσουν τα άλογα της Βαβυλωνίας οπού χλιμιτρούν εγγαστρώνονται αυτά τα φοράδια* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 45[4]· (απαξιωτικά, προκ. για γυναίκα ελευθερί-

ων ηθών): *εντροπήν ουδέν ψηφούν* (ενν. *οι γυναίκες*)| *να ποπεύονται κρυφά,| και όταν έλθει να την εφτάσει,| θέλει διά να την πιάσει,| έναι νόμος διά να χάσει| το προίκιόν της, αν πλαντάξει·| τότες απομένει γδούρια,| και πηδούν τη τα γαδούρια* Συναξ. γυν. 800· **4)** (Μεταφ., προκ. για γραπτή αφήγηση γεγονότων) παραλείπω, προσπερνώ κ.: *Αλλά τι το ποιήσαν με πηδήσαι πέντε μηνών διάστημα;* Δούκ. 319[31]. **5)** (Τριτοπρόσ.) κατά τη διάρκεια μιας ενέργειάς μου με βρίσκει ξαφνικά ένα φυσικό φαινόμενο (βροχή, φουρτούνα, κλπ.) (Για τη σημασ. βλ. Μανούσ., ΕΕΦΣΠΘ 8, 1963, 309): *ωσάν μου τ' όρμησεν ο νους, έπιασα μονοπάτι·| κι εκεί βροχή μ' επήδησεν και ολημερίς μ' εκράτει* Νεκρ. βασιλ. 10· *πηγαίνοντας η αρμάδα, την απήδησε μεγάλη φουρτούνα εις την Μαύρη Θάλασσα και επνίγησαν πολλά πλεούμενα* Χρον. σουλτ. 67[24].

Φρ. 1) *Απηδά* κ. *εις το κεφάλι(ον)* κάπ. = περνά κ. από το μυαλό κάπ., σκέφτομαι ξαφνικά κ.· (εδώ προκ. για ανοησία, τρέλα): *Αλλά τι λωλάδα είναι ετούτη οπού του απήδησεν εις το κεφάλιον;* Μπερτόλδος 17· *Τι ζουρλαμάδα σου απήδησεν εις το κεφάλι;* Μπερτόλδος 18. **2)** *Μου* (*σου, του*) *απηδά φαντασία* = με πιάνει έντονη διάθεση για κ., μου έρχεται όρεξη για κ.: *και δεν ήθελα ότι μιάν ημέραν να του απήδουνε καμία φαντασία να μου έκαμνε καμία μεγαλύτερη, οπού να με εμάδουνε περισσότερον από τούτες* Μπερτολδίνος 160. **3)** *Παίζω και πηδώ*, βλ. *παίζω* Φρ. 5. **4)** *Πηδά η ψυχή μου* = επιθυμώ πολύ, λαχταρώ, ποθώ: *Του Μερκουρίου δε ο νους δεν ήτον στο τραπέζι* (παραλ. 1 στ.). *Μα μέσα εις το κούφος του επήδαν η ψυχή του,| να πάγει εις τον πόλεμον ν' αυξήσει την τιμήν του* Κορων., Μπούας 15. **5)** *Πηδώ στη μέση/στο μέσον* = (α) (προκ. για ομήγυρη/συνάθροιση) προχωρώ στο κέντρο προκ. να εκφράσω την άποψή μου: *ο μπούφος πήδησεν ως βαρύκωλος στο μέσον| και την πτωχήν την κίχλαν ήρξατο καθυβρίζειν* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 597· (β) παρεμβαίνω για να υπερασπιστώ κάπ., μπαίνω στη μέση: *Δεμένην κι εις τον θάνατον, θυσιά διά να γένει.| Αύτη ο Μυρτίνος βλέποντας, στην μέση είχε πηδήσει* (παραλ. 1 στ.). *Του λόγου του ήλθε κι έταξε, στον θάνατον να δώσει,| για να μπορέσει την ζωήν της κόρης να γλυτώσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [211].

Η μτχ. παρκ. *απηδημένος* ως ουσ. = αυτός που δέχεται επίθεση: *το δίκαιον κρίνει και κελεύει, ότι εκείνος οπού του απήδησεν, τουτέστιν ο απηδημένος, ημπορεί να δείξει ... ότι εκείνος οπού ένι λαβωμένος επήδησέν του πρωτύτερα* Ασσίζ. 457[12].

πήζος ο· Πιστ. βοσκ. I 1, 204, εσφαλμ. γρ. αντί *πύξος*· διορθώσ. — Βλ. *πύξος*.

πήζω, βλ. *πήσσω*.

πηκτόγαλον το.

Από το επίθ. *πηκτός* και το ουσ. *γάλα* (πβ. αρχ. χρ. *πηκτόν γάλα*, L-S, λ. *πηκτός*). Τ. *πηκτόγαλο* και *πηχτόγαλο* και σήμ. στην Κρήτη. Η λ. στο Somav.

Γαλακτοκομικό προϊόν, το οποίο παράγεται με την πήξη του γάλατος, πιθ. γιαούρτι ή ξινόγαλα: *Το πηκτόγαλον πάλιν είναι το χειρότερον και μη το τρώγεις διά τινά αιτίαν, διατί βαραίνει τον στόμαχον, ανεβάζει καπνούς εις την κεφαλήν, χοντραίνει το αίμα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 188.

πηκτός (Ι), επίθ.· *πηχτός,* Χρον. Μορ. Η 2168, Λίβ. (Lamb.) Ν 388.

Το αρχ. επίθ. *πηκτός*. Η λ. και ο τ. και σήμ.

α) Πυκνόρρευστος, *παχύρρευστος*: Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 238· **β)** (προκ. για χιόνι) πυκνός, αδιαπέραστος: *όταν ήλθεν στο Σαβοέ τα όρη να περάσει,| το χιόνι ηύρεν δυνατόν, πολλά πηχτόν, εις άκρην,| όπου χωρίζει την Φραγκίαν απέ την Λουμπαρδίαν,| και ουκ ημπόρεσεν ποσώς ως διά να περάσει* Χρον. Μορ. Ρ 2168· **γ)** (μεταφ.) σταθερός, αμετακίνητος: Στεριοσύνη, *τουτέστιν φερμέτσα ... ένι πηκτόν φέρμιασμαν εις έναν τον πρεπόζιτον, αμμέ δεν πρέπει πάλε ο άνθρωπος να ένι τόσον φερμιασμένος εις το πρεπός του ότι ο άνθρωπος να πέσει εις ... σκλερότητα* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132· (σε ιδιάζ. χρ.): *απάνου εις το κεφάλιν του να κείτεται είς όφις,| πλην και να περιπλέκεται τάχα την κεφαλήν του,| να έναι πηκτόν το στόμαν του εις το μέτωπον του ανθρώπου* Λίβ. Esc. 394.

Ο πληθ. ουδ. ως επίρρ.: *Έμπλαστρον εις στενοχωρίαν πλευρίτου ... ωσάν βράσει* (ενν. το ζουμί) *να γένει πηκτά* (έκδ. *πυκτά·* διορθώσ.), *έχε μαλλί άπλυτον ξεσμένον καλά και άπλωσέ το και ρίψε το ψωμί εκείνο το βρασμένον καλά* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 75[6].

πηκτός (ΙΙ), επίθ., βλ. *μπηκτός*.

πηκτώνω.

Από το επίθ. *πηκτός* και την κατάλ. *-ώνω*. Τ. *πηχτώνω* και σήμ. (ΛΚΝ). Η λ. στο Du Cange (λ. *πηκτώνειν*) και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Et. linguist. III 504).

Αποκτώ πιο πυκνή σύσταση, γίνομαι πηχτός· (εδώ προκ. για το γάλα γυναίκας που θηλάζει): *Εις το να πηκτώσει το γάλα της γυναικός· να οδύνεται το βυζίν* Ιατροσ. κώδ. υπγ΄.

πηλαίος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πηλαίος*.

Που είναι φτιαγμένος από πηλό ή που ζει στη λάσπη: *πηλαίον* Gesprächb. 36[16].

πηλαιώνω. — Πβ. και *εμπηλώνομαι*.

Από το επίθ. *πηλαίος* και την κατάλ. *-ώνω*.

Λερώνω με λάσπες, λασπώνω: *Επηλαιώθη* Gesprächb. 36[14].

πηλικότης η.

Το μτγν. ουσ. *πηλικότης*.

Μέγεθος· σημασία, σπουδαιότητα· (εδώ προκ. για τη θέση κάπ. σε μια ιεραρχία): *κινήσαντες μετά πλείστης χαράς ... τινές έφιπποι καί τινες πεζοί, έκαστος κατά την εαυτού πηλικότητα, και εισελθόντες εν τω κάστρω μέχρι και των κατά τον ναόν του αγίου Νικολάου δωματίων απήλθομεν* Ψευδο-Σφρ. 292[18].

πήλινος, επίθ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2891, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 128[9, 11]· *πηλινός,* Πεντ. Λευιτ. VI 21, XI 33.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

α) Κατασκευασμένος από πηλό: *να φέρει ο γεριάς νερά άγια εις αγγό πήλινο* Πεντ. Αρ. V 17· (σε παρομοίωση): *Τοιαύτην γνώμην έβαλαν τα φρόνιμα κεφάλια·| δεν ξεύρουν πως θεν τσακισθεί σαν πήλινα τσικάλια* Ιστ. Βλαχ. 1156· (προκ. για το ανθρώπινο σώμα· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2, Πεζόπουλος, ΕΕΒΣ 1, 1924, 256): *να ημπορέσω μετά τούτον το πήλινον σώμα να αγαπήσω την αγγελικήν πολιτείαν, την οποίαν ζητώντας να φθάσω, εδιάλεξα να περιπατώ την στενήν και τεθλιμμένην οδόν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 35^{18}· (σε μεταφ., προκ. για το ανθρώπινο σώμα· πβ. Κ.Δ., Παύλ. Κορ. Β' 4, 7: *εν οστρακίνοις σκεύεσιν*): *ο Θεός ..., εκείνος είναι ο οποίος έλαμψε εις τες καρδίες μας, εις τον φωτισμόν της γνώσεως, της δόξης του Θεού ... Και έχομεν τον θησαυρόν ετούτον εις αγγεία πήλινα, διά να είναι από τον Θεόν η υπερβολή της δυνάμεως ετούτης και όχι από λόγου μας* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Παύλ. Κορ. Β' δ' 7· **β)** βρόμικος· άσχημος: *το είδος σου πήλινον και το κάλλος πανάτσαλον· αληθώς υβρίζω σε, αγριότραγε* Σπανός (Eideneier) A 34.

πηλός ο, Σπανός (Eideneier) B 162, D 1750, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 36, Πικατ. 544, Hagia Sophia k 482^{17}, φ^{1} 500^{9}, 505^{7}, ω 526^{1}, 536^{13}, Πεντ. Γέν. XI 3, Έξ. I 14, II 3, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1207, Ερωτόκρ. (Αλεξίου Στ.) Α' 131, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 174, Λίμπον. 27· *πηλός* η, Πουλολ. Αθ. 39, Hagia Sophia *α* 452^{18}, 453^{4}· πληθ. *πηλά* τα, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 447, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 368, 390, 526, 529, Κατζ. Β' 42, Ε' 32, Βοσκοπ.^{2} 338, Ερωτόκρ. (Αλεξίου Στ.) Δ' 586, Ε' 1138.

Το αρχ. ουσ. *πηλός*. Το θηλ. ήδη μτγν. Ο πληθ. τον ?4. αι. (TLG, LBG, λ. *πηλόν*· βλ. και Kahane H. και R., BZ 66, 1973, 29) και σήμ. λαϊκ.· πβ. και ουδ. *πηλό* το σήμ. ιδιωμ. (Καραναστάση, Λεξ. ιδιωμ. Κ. Ιταλ., Kahane, ό.π.· βλ. και Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ.

1α) Μείγμα αργιλώδους χώματος και νερού που χρησιμοποιείται στην αγγειοπλαστική και την κεραμοποιία: Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 2331, 2332· **β)** λάσπη που χρησιμοποιείται στην οικοδομική (ως συγκολλητική ουσία): Σουμμ., Ρεμπελ. 187^{12}, Hagia Sophia *α* 466^{7}, k 486^{25}· **γ)** πισσάσφαλτος (πβ. Π.Δ. Γέν. 14. 10 *φρέατα ασφάλτου*· για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Π.Δ. (ΕΒΕ), γλωσσάρ. λ. *πίσσα*): *ο γάμπος των ασβέστων πηγάδια πηγάδια πηλός και έφυγαν βασιλέας Σεδόμ και Αμόρα και έπεσαν εκεί· και οι απομένοντα εις το όρος έφυγαν* Πεντ. Γέν. XIV 10. **2)** (Προκ. για τη δημιουργία του ανθρώπου) η ύλη με την οποία κατά την Π.Δ. πλάστηκε ο άνθρωπος: *ο πλάστης τότε εκέλευσε κι ήρθε στον κόσμον κάτω| κι επιάσε χώμα και νερόν από της γης τον πάτο· | και εκ τον πηλόν των έκαμεν τον πρώτον των ανθρώπων* Πικατ. 425· (μεταφ. για το φθαρτό σώμα): *με ελύτρωσε* (ενν. ο Θεός) *από ετούτον τον πηλόν του πλίνθου και από τον φονευτήν άρχοντα ετουνού του αιώνος* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 35^{16}. **3α)** Λάσπη: *αντάν βρέχει δεν εβγαίνει* (ενν. το κτηνόν, ο αρμελίνος) *ποτέ απού μέσα από την τρύπαν του διά να μηδέν ποντιστεί με τον πηλόν* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 152· *παίρνει πηλόν* (ενν. ο Κραμβοβάτης) *από την γην, τον γρόθον του γεμίζει| και ρίχνει καταπρόσωπα τάχα για να τυφλώσει* Ζήνου, Βατραχ. 394· (σε υπερβολή): *Τούτα τα λόγια τρέμοντας τα χείλη ανεθιβάνα,| τα μάτια ετρέχαν ποταμός, στη γη πηλόν εκάνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1028· *η Εύα μ' αύτον έστεκε κι εδέρνουντα αντάμα,| τα δάκρυά τως των ταπεινώ στη γην πηλόν εκάμα* Π. Ν. Διαθ. (Πα-

ναγ.)² 1229· **β)** λάσπη, βρομιά· βούρκος: *πάντοτε η μύτη σου οσμάται* (ενν. σκατόχοιρε) *την κοπρίαν| και ανασκάπτει τα πηλά* Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 447· *Στη χώρα τονε σύρνουσι κι εταυροσύρνασίν τον,| όπου νερά και όπου πηλά απόσω ερρίξασίν τον* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3223· (εδώ προκ. για τη γέενα του πυρός, τον τόπο τιμωρίας των αμαρτωλών): *Θωρείς εκείνα τα πηλά κι εκείνα τα βοθόνια| απού τ' ανακατώνουσι με θρήνο τα δαιμόνια;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 384· *έχομε βούρκα και πηλά το βρώμο γεμισμένα,| αντίς σγουρούς βασιλικούς σκουλήκια φυτεμένα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 600· **γ)** βρομιά, ακαθαρσία· περιττώματα: *ένας φράρος μοναχάς σ' επιάσε και ήδειρέ σε,| και εις τα σκατά και εις τα πηλά εχαμοκύλησέ σε* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 160· *Ήλθεν και ο πεθερός του να τον ευχισθεί και είπεν· ο πηλός μου εις το πρόχεσόν σου, αναγριοτσάπωτε, φύσα με, σαγρίδι* Σπανός (Eideneier) Α 497· *φέρνω παπά γύφτικον,* (παραλ. 2 στ.) *σκατά εις τον τάφον του| και πηλά εις τα γένια του* Σπανός (Eideneier) Α 538· (σε παροιμ.· για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 76): *κατά τα πηλά θε να 'το και το φτυάρι!* Στάθ. (Martini) Γ' 383.

πηλουργός ο, Χριστ. διδασκ. 65.

Το μτγν. ουσ. *πηλουργός*. Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Πηλοπλάστης, αγγειοπλάστης: *Η δεν έχει εξουσίαν ο πηλουργός του πηλού από την αυτήν λάσπην να κάμει άλλο μεν αγγείον εις τιμήν και άλλο εις ατιμίαν;* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Παύλ. Ρωμ. Θ' 21.

πηλόφυρτος, επίθ.

Από το ουσ. *πηλός ο* και το β' συνθ. -*φυρτος*. Η λ. τον 11.-12. αι. (LBG· βλ. και TLG).

Αναμεμειγμένος με πηλό, λάσπη· χοϊκός, γήινος, φθαρτός: *Ο βασιλεύς των ουρανών* ... (παραλ. 2 στ.) *ο πλάσας και τον άνθρωπον* ...*| εκ χωματίνου και λυπρού και πηλοφύρτου βάρους* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 5· *όταν τον δρόμον τον αυτού πήξη* (ενν. ο νους) *προς τας αφθάρτους| σκηνάς και προς την εκβολήν του πηλοφύρτου σκήνους* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 188.

?πηλώνω, Σπανός (Eideneier) Β 108. — Πβ. *πιλώνω*.

Το μτγν. *πηλόω*. Η λ. στο Somav.

?Λερώνω με περιττώματα (βλ. Eideneier [Σπανός, σ. 316], πβ. για τη σημασ. πηλός 3γ· βλ. και *πηλαιώνω*), αν δεν πρόκ. για το *πιλώνω*, πβ. σημασ. για τα *πιλώνω/πιλώθω* «σφίγγομαι προς αφόδευση» σε ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., κ.α.) (λογοπαίγνιο;): *δίδω αυτόν χάριν προικός: πουκάμισον τούρτουρον* ... *ήλιον σπίτι και άνεμον βίον, πιλωτόν να πηλώνει, να χέζεται, σφάκτην να σφίγγεται να κλάνει να πεις έξι οκτώ αυτ.* Α 437.

πήμα το.

Το αρχ. ουσ. *πήμα*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β').

Κακό, συμφορά· δυστυχία: Κορων., Μπούας 41.

πηνσός ο, βλ. *πινσός*.

πήξις η.

Το αρχ. ουσ. *πήξις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πήξη*.

Φρ. *λαμβάνω/ποιώ πήξιν* = (προκ. για αρχιτεκτονική κατασκευή) στερεώνομαι, σταθεροποιούμαι: *Έασαν δε τα ξύλα, τους τε αντινύκτας και τας παντουριώσεις χρόνον ένα, έως έλαβε το έργον πήξιν* Hagia Sophia k 487[4]· *είασαν τα ξύλα και τους κριούς των αντινύκτων χρόνον ένα, έως ου έγνωσαν ποιήσαι πήξιν τον τρούλλον* Hagia Sophia α 466[16].

πήρασις η.

Από τον αόρ. του *επαίρνω* (βλ. ά.) και την κατάλ. *-σις*.

Κατάληψη: *Οι Φράγκοι γαρ απόσωσαν την νύκτα εις το κάστρο,* (παραλ. 1 στ.), *ανέβησαν, εσέβησαν, ηπήραν και τον πύργον.*| *Η πήρασις του πύργου* ... Χρον. Τόκκων τίτλ. μετά στ. 795.

'πηρέτης ο, βλ. *υπηρέτης*.

'πηρετώ, βλ. *υπηρετώ*.

πήσα η, Metrol.[2] 129[5 δις], 131[2, 3 δις].

Από το μεσν. λατ. *pesa* (<*pensa*, Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Η λ. σε επιγρ. του 5. αι. (PHI 7)· βλ. και LBG.

α) Μονάδα βάρους ίση με 500 λίτρες (βλ. *λίτρα* 1, Schillbach [Byz. metrol. σ. 185]): *ο καμπανός της πήσης του καυσίμου ξύλου οφείλει έχειν σταθμόν λίτρας φ' μετά του σουαλίου καμπανού* αυτ. 127[10]· **β)** μονάδα μέτρησης της χωρητικότητας των πλοίων ίση με 12 μοδίους (βλ. *μόδιος* 1, Schillbach, ό.π.): *οφείλεις ειδέναι ότι ... η ... πήσα του ξύλου αντί δώδεκα μοδίων* (ενν. *λογίζεται*) αυτ. 129[8].

πήσος ο, βλ. *πίσος*.

πησός ο, βλ. *πισ(σ)ός*.

πήσσω, Μαχ. 34[4, 5], 68[7], Κυπρ. ερωτ. 35[7], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 272 τρις, 273· *πήζω*· αόρ. *έπηξα*, Απολλών. (Κεχ.) 390, Πεντ. Έξ. XV 8· μτχ. παθ. αορ. *παγέν*, Ιερακοσ. 465[7]· μτχ. παρκ. *πεπηγμένος*, *πεπηγώς*, Διγ. Ζ 3913. — Πβ. και *μπήγω*.

Το μτγν. *πήσσω*. Οι τ. *παγέν, πεπηγμένος, πεπηγώς* από το αρχ. *πήγνυμι*. Ο τ. *πήζω* και σήμ. Τ. *πάσσου* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 731-2, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.)

1) (Προκ. για υγρά) αποκτώ μεγαλύτερη πυκνότητα, στερεοποιούμαι, παγώνω (αμτβ.): *Ποιούσι ... οι ιατροί αφαιρέσεις αιμάτων διά φλεβοτομιών και μετά της αφαιρέσεως το αίμα πήσσει ψυχραινόμενον* Μάρκ., Βουλκ. 349[6]· *φυλάγου, όταν την κάμνεις* (ενν. *την κόλλαν*) *να είναι ψυχρός ο καιρός, ..., διά να πήξει* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 272· *απού την κρυότητα πήσσει* (ενν. *το νερόν*) Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 103[28]. Φρ. (*ίστημαι*) *πεπηγώς ως λίθος* = κυριεύομαι από έντονο συναίσθημα

κατάπληξης ή φόβου, «πετρώνω»: *όλος δειλίας γέγονα και τρόμω συνεσχέθην.| Και στας ο τάλας άφωνος και πεπηγώς ως λίθος| και γεγονώς περίδακρυς έδοξα παρακούσαι* ... Γλυκά, Στ. 515. **2)** Στερεώνω, θεμελιώνω (και μεταφ.)· (εδώ προκ. για Αγία Τράπεζα) καθαγιάζω, εγκαινιάζω: *εθρονίασεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *αυτήν* (ενν. *την Άγια Τράπεζα*) *και έπηξέν την ασφαλώς με λείψανα αγίων μαρτύρων* Hagia Sophia v 557[15]. **3)** (Εδώ προκ. για μέλη του ανθρώπινου σώματος) «στερεώνω», αρμόζω, συνταιριάζω αρμονικά: *τράχηλον συν τω αυχένι| κρυσταλλοειδή τριγύρου| καλλιτράχηλος επίπαν| ούτε περιεπτυγμένος,| ούτε γαρ προς ενεξίαν.| Και οι ώμοι γαρ ομοίως| πεπηγμένοι κατά τάξιν* Ερμον. Β 255. **4)** Ορίζω σταθερά, σταθεροποιώ· (εδώ σε μεταφ.): *Τότε γαρ όντως φρόνιμος ο νους ο γοργοδρόμος,| όταν τον δρόμον τον αυτού πήξη προς τας αφθάρτους| σκηνάς και προς την εκβολήν του πηλοφύρτου σκήνους* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 187. **5)** (Αμτβ., προκ. για χώρους) γεμίζω εντελώς: *Σύρνουν φωνή, μαζώνουνται οι ανθρώποι,| γεμώνουν τα στενά, πήζουν οι τόποι* Λεηλ. Παροικ. 234.

πήτ(τ)α η, βλ. *πίτα*.

πήχα η. — Βλ. και *πήχας*. Διήγ. Αλ. F (Konst.) 16[13-14], 74[7], Διήγ. Αλ. E (Konst.) 75[6].

Από το ουσ. *πήχας* με αλλαγή γένους. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πήχη*).

Μονάδα μέτρησης μήκους, πήχης: *ήτον* (ενν. *το πουλάριν*) *βουκέφαλον και με κέρατα ανάμεσα τα αυτία μία πήχα* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 118[11].

πηχάρι(ν) το, Αλεξ.[2] 1571.

Από το ουσ. *πήχυς* και την κατάλ. *-άρι(ν)*.

Μονάδα μέτρησης μήκους, πήχυς: *Ήτονε και το μάκρος τους* (ενν. *των θεριών*) *ως έξι γαρ πηχάρια,| και άλλα απαντήσαμε, πέντε 'χαν γαρ ποδάρια* αυτ. 1645.

πήχας ο. — Βλ. και *πήχης*, *πήχυς*. Διήγ. Αλ. V 30, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 70[v], 96[r], 191[r], 200[r], 311[r], 332[v].

Από το ουσ. *πήχης* (για το σχηματ. βλ. Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 518]).

Μονάδα μέτρησης μήκους, πήχης: *Ήσαν σκορπίοι φοβεροί, πασάνας έναν πήχαν,| άσπροι και μαύροι, κόκκινοι, κεντριά μεγάλα είχαν* Αλεξ.[2] 2057· *εις την ιωμετρίαν ... ήτον ο ένας πήχας επτά ποδάρια και πάσα ποδάρι έναι ένα μπράτσο και δύο τρίτα του μπράτσου* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 96[r].

πηχερός, επίθ.

Από το ουσ. *πήχυς* και την κατάλ. *-ερός*.

Που έχει μήκος ίσο με έναν πήχη: *Να πας στο σπήλαιον, στο όρος Τοβορίο·| άνθρωπος μέσα βρίσκεται, άγριος παρά θηρίον.| Τα νύχια του είναι πηχερά, τα γένεια του έως κάτω* Χούμνου, Κοσμογ. 787.

πήχη η. Metrol.[2] 47[1], 48[1], 78[5, 6, 7 δις, 14-15], 132[12], Hagia Sophia a 444[3, 10], Βίος Αλ.[2] 127,

Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2527 δις, Rechenb. 1[2], 17[2 δις, 3 δις, 4 δις, 5], Καραβ. 497[25, 27 δις], Αλεξ.[2] 1579, 2080, 2579, 2580, Κεφάλ. παραιν. 119, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 96[r], Λεξ. Μακεδ. 157, Πεντ. Γέν. VI 16, VII 20, Έξ. XXV 10 τρις, XXXVII 1 τρις, 10 τρις, Αρ. XXXV 4, 5 πολλάκις, Ολόκαλος 1[32], 5[20], 16[12], 35[22], Προσκυν. Ιβ. 535 188[24], Διγ. Άνδρ. 398[29, 30], Διαθ. Νίκωνος 252[40, 42, 44], 253[78], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 951 ρη' 14, 952 ρθ', ρι' 15, 1246 λα' 5, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 158, 237 δις, 239, 245, Ροδινός (Βαλ.) 189, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 507[13], Μπερτολδίνος 168. — Βλ. και *πήχης*, *πήχυς*.

Από το ουσ. *πήχυς* με μεταπλ. (βλ. και Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 18). Ο πληθ. *πήχες* σε έγγρ. του 16. αι. (Δετοράκης, Μνήμ. Καλοκαιρινού 156, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, τεύχ. β', 1961-62, 274, Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 63). Αιτιατ. πληθ. *πήχας* το 12. αι. (γρ. *πίχας*, Caracausi, λ. *πήχυς*). Η λ. στο Lampe, Lex., σε έγγρ. του 17. αι. (Μπούσκαρη, Θησαυρ. 19, 1982, 202), στο Βλάχ. (*πήχυ*) και σήμ.

1) (Ανατομ.) το τμήμα του ανθρώπινου χεριού που φτάνει από τον αγκώνα μέχρι τον καρπό, το αντιβράχιο: *ιδού το κρεβάτι του, κρεβάτι σιδερένιο, πάντως αυτή εις τη Ραββαθ παιδιά του Αμμον εννέα πήχες το μάκρος της και τέσσερις πήχες το φάρδος της με πήχη ανήρ* Πεντ. Δευτ. III 11. **2)** Μονάδα μέτρησης μήκους που ποικίλλει κατά τόπους και εποχές (βλ. και Schilbach [Metrol.[2] σ. 185]): *Ένδοθεν τούτου έτερος κατεσκευάσθη οίκος| το ύψος μεν ωσεί πηχών είκοσι τε και δύο,| κεκοσμημένος πάντοθεν εν χαλκοτάτῳ είδει* Διγ. Ζ 3820· *και ετούτο ος να κάμεις αυτή· τρακόσιας πήχες του κιβωτού, πενήντα πήχες το φάρδος της και τράντα πήχες το ψήλος της* Πεντ. Γέν. VI 15 τρις· *Έχει* (ενν. *το πουλάριν*) *εις την δεξιάν του την μερέαν εις το μηρίν βουκέφαλον με κέρατα και με πτερά και τα κέρατα ανάμεσα τα αυτία μία πήχη* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 119[10]· *αν τις θέλει να κτίσει εκεί σιμά σπίτι, ας το κτίσει πήχες προύσινες τρεις ημισείας απέχει από τον τοίχον του άλλου σπιτίου* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 950 ρζ' 6· (προκ. για μέτρηση απόστασης): *οι άλλοι μαθηταί ήλθαν με το σανδάλι —διατί δεν ήταν μακρά από την γην αλλά έως διακόσιες πήχες— σύρνοντες το πλεμάτι των ψαρίων* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. κα' 8· (προκ. για μέτρηση περιμέτρου· βλ. και *πήχυς*): *Το τοιούτον στρογγύλον χωράφιον ... τριπλούν έχει τον γύρον, ήγουν, εάν το σχοινίον πήχην α', εστιν ο γύρος πηχών γ'* Metrol.[2] 78[4, 5]· (προκ. για μέτρηση υφάσματος): *Ακόμη αφήνω της θείας μου της Πανδώρας μπουταγάρας ... και τρεις πήχες πανί να κάμει στομαχάρια* Μπερτόλδος 82.

πήχης ο. Zygomalas, Synopsis 128 A 37, Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 253. — Βλ. και *πήχας*, *πήχυς*.

Από το ουσ. *πήχυς* με μεταπλ. Η λ. και σήμ.

Μονάδα μέτρησης μήκους που ποικίλλει κατά τόπους και εποχές: *όταν είχε γένει η τούρη ... ψηλή πήχες είκοσι έξι, οπού έναι ο πήχης ως είπαμεν επτά ποδάρια, άλλαξε τις γλώσσες τους* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 104[v] δις.

πηχτός, επίθ., βλ. *πηκτός*.

πήχυς ο και η. Metrol.[2] 44[23], 47[2, 25], 48[3, 23], 135[23], Rechenb. (Vog.) 9[5, 7], 22[2, 3, 4], Διήγ. Αλ. G 289[36], Zygomalas, Synopsis 253 N 53, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 951 ρη' 10, 1246 λβ' 5, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 239, 245. — Βλ. και *πήχας*, *πήχης*.

Το αρχ. ουσ. *πῆχυς*. Το θηλ. με αλλαγή γένους. Η λ. *πήχυς* ο και σήμ. (ΛΚΝ, λ. *πήχης*).

Πήχης (Βλ. και Πετρόπ., ΕΛΑ 7, 1952, 59· για τις διάφ. κατηγορίες των *πήχεων* βλ. Schilbach [Metrol.² σ. 185-6]): Metrol.² 48⁹· *η πήχυς γαρ του γερανέου επωλείτο εις α'L' νομίσματα* Rechenb. (Vog.) 9³· (προκ. για μέτρηση περιμέτρου· βλ. και *πήχη* 2): *Το χωράφιον ... διά πήχεος μετρηθέν τριακοντατεσσάρων ούσης γρονθών* Metrol.² 47¹⁶.

πια, επίρρ., βλ. *πλέα (I)*.

πιαβάνος ο.

Από το βενετ. *piovàn* - ιταλ. *piovano, pievano*.

Εφημέριος καθολικού ναού: *το ... εκλαμπρότατον Κολλέγιον το πλένον ... έκραξαν τον πιαβάνον του ... ναού του Αγίου Μαρτίνου και όρισάν τονε και εδιάβηκεν και εξέχωσεν τον ... Σκαρλατή τριήμερον εν τω τάφω και τον έφεραν πέντε ιερείς Λατίνοι εις την παρούσαν μας εκκλησίαν, εις την οποίαν τον εθάψαμεν κατά την τάξιν των ορθοδόξων χριστιανών* Σεβήρ., Ενθύμ. 28²².

πιαζεβουλένζα η, βλ. *πιατσεβουλέζα*.

πιαζεντίνος, επίθ.

Από το βενετ. επίθ. *piasentin* (βλ. Boerio, λ. *formàgio*) - ιταλ. *piacentino*. Λ. *πιαζεντί* σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β').

Που προέρχεται από την Πλακεντία (Piacenza) της Ιταλίας (Για το πράγμα βλ. και Παναγιωτάκης [Φαλλίδ. σ. 246 και σημ. 2], Παπαδάκης, Κρητολ. 7, 1978, 57, Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 59): *Το τυρί το πιαζεντίνο,| απού το καλό, το φίνο,| που το 'φέρνα οι μαγέροι| εις το στρογγυλό ταλιέρι* Φαλλίδ. (Παναγ.) 41.

πιαίνω.

Το αρχ. *πιαίνω*.

Λιπαίνω· (σε μεταφ.) παρέχω τα αναγκαία, τροφοδοτώ: *ο καλός ο κηπευτής ..., ο θείος φυτηκόμος* (παραλ. 1 στ.), *τον οχετόν τον αίτιον συσχών της ακαρπίας* (παραλ. 1 στ.) *και μέχρι τούτου στήσας μοι την παίδευσιν την θείαν| ήρδευσας άλλοις οχετοίς ποτίμοις και γονίμοις,| πιαίνουσί με δαψιλώς, τροφίμοις, ζωογόνοις,| οις αρδευόμενος και ζω και τρέφομαι και θάλλω| της σης υπερευχόμενος ενθέου βασιλείας* Γλυκά, Στ. Β' 85.

πιάνω, Ασσίζ. 195¹⁸, Ιερακοσ. 465⁵, Διγ. Ζ 2436, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 170, Βέλθ. 1187, Εβρ. ελεγ. 172, Ερμον. Τ 384, Χρον. Μορ. Η 9140, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 366, Πανάρ. 71¹⁷, Ερωτοπ. 436, Απολλών. (Κεχ.) 414, Αχιλλ. L 736, Αχιλλ. (Smith) Ν 1458, Χρον. Τόκκων 166, Χρησμ. Ι 105, Σφρ., Χρον. (Maisano) 46⁵, Χούμνου, Κοσμογ. 839, Βουστρ. (Κεχ.) 76³, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 323, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 831, Διήγ. Αλ. V 63, Αλεξ.² 662, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 503, Έκθ. χρον. 10²¹, Πικατ. 110, Κορων., Μπούας 97, Βεντράμ., Φιλ. 328, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 15¹¹⁻¹², Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 187ʳ, Πεντ. Δευτ. XX 19, Μαλαξός, Νομοκ. 222, Αχέλ. 1968, Αιτωλ.,

Μύθ. (Παράσογλου) 18[11], Χρον. σουλτ. 29[7], Ιστ. πολιτ. 23[7], Πτωχολ. (Κεχ.) P 93, Δωρ. Μον. XXXVIII, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 15, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 220, Βοσκοπ.[2] 193, Παλαμήδ., Βοηβ. 1049, Σταυριν. 618, Ιστ. Βλαχ. 575, Διγ. Άνδρ. 366[16], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 49[27], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1717, Στάθ. (Martini) Α' 249, Διήγ. πανωφ. 59, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1093], Λίμπον. 423, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 200, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 535, Ροδινός (Βαλ.) 214, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 348, Λεηλ. Παροικ. 356, Διγ. Ο 581, Διακρούσ. 111[23], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 366[25], κ.π.α.· *πιάννω*, Μαχ. 32[15], 74[19], 106[30], 150[36], 198[15], 200[4], 206[37], 274[21], 452[17], 590[5], 600[3], 650[11], Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 106, 118, 120, 126, 130, 152, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 69, 164, 904, Θρ. Κύπρ. Μ 123, 337, Κυπρ. ερωτ. 1[11], 16[10], 76[6], 79[8], 92[38], 115[8], Κανον. Διατ. Β 454, κ.α.· αόρ. *έπιακα*, Χρον. Μορ. P 7638· προστ. αορ. *πιάσθε*, Ασσίζ. 190[9]· *πιάσθεν*, Ασσίζ. 190[10]· *πιάτε*, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 385· *πιάτεν*, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 1042, 1176, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 340· *πίγιασε*, Sprachlehre 167.

Από τον αόρ. του αρχ. *πιάζω* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 81, 104). Ο τ. *πιάννω* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 732, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Ο αόρ. *έπιακα* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ., Τσιτσέλης, Κεφαλλ. Σύμμ., στη λ., Καραν., ό.π.). Διαφ. *άλλοι* τ. σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., κ.α.). Η λ. στο Meursius (λ. *πιάννειν*) και σήμ.

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Παίρνω στο χέρι/στα χέρια μου: *τη τζόγια εκείνη πιάνοντας η Αρετή στη χέρα| στολίζει τόν πολυαγαπά εκείνη την ημέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2427· *Η ψυχή έναι άυλον τίποτες και ουδέ ηβλέπεις την ουδέ πιάνεις την και να κοπεί δεν ημπορεί* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 64[r]· *πιάνοντας βήσαλα άρχισα να κτίζω* Διαθ. Νίκωνος 253[59]· **β)** αδράχνω, αρπάζω: *ένας φράρος μοναχάς σ' έπιασε και ήδειρέ σε* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 159· *το απελατίκιν έριξε* (ενν. *ο Αχιλλεύς*), *πιάνει τον εκ το κεφάλιν| και απέ το στόμαν,| και με τα χέρια του έσκισεν τον λέονταν μέσα δύο* Αχιλλ. L 1202· (μεταφ.): *Την Πετρονέλα ελόγιασα σήμερο να παντρέψω,| κερα Πετρούσα μου ακριβή, και να συμπεθερέψω| με το ντετόρε το γιατρό το Λούρα, απού κατέχεις| πόσα τορνέσα και καλά και πόσο πλούτος έχει* (παραλ. 1 στ.) *και αν του τη δώσω, και γδυμνή λέγει να τηνε πάρει.| Και απή 'λαχε το ριζικό ετούτο, θα το πιάσω* Φορτουν. (Vinc.) Β' 483· **γ)** παίρνω από κάπ. άλλον, δέχομαι, λαμβάνω: *Πιάσ' και το δαχτυλίδι μου, και ας είναι ογιά σημάδι| και μαρτυριά τση παντρειάς που μελετούμε αμάδι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 481· **δ)** παίρνω και δίνω σε κάπ.: *Πιάσ' μου λοιπόν το πρόβατον, να κάμομεν θυσίαν,| οπού μας τό 'στειλεν ο Θεός για την δική σου 'γείαν* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 808. **2α)** (Για ανθρώπους) **α[1])** συλλαμβάνω: *απεκρίθη ο Ιησούς και είπε τους: «Ωσάν εις ένα ληστήν ήλθετε με σπαθία και με ξύλα να με πιάσετε;...»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιδ' 48· *τον δε θείον αυτού Κωνσταντίνον πιάσας εν ειρκτή εζοφωμένη έθετο* (ενν. *ο Ανδρόνικος*) Ψευδο-Σφρ. 180[1]· **α[2])** αιχμαλωτίζω: *να μην είσ' αλύπητος στούς έπιασες στη μάχη* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Δ' 103· *εμάς σε ξύλο κρητικό έρχοντας μας επιάσα| κρουσάροι απού το Τούνεζι, κι αυτοί μας εμοιράσα* Στάθ. (Martini) Α' 255· **α[3])** (μεταφ.) παγιδεύω: ... *ποιήσαντες* (ενν. *ο Απόκαυχος και ο Συναδηνός*) *σκαιωρίαν κατά του Καντακουζηνού όπως πιάσωσιν αυτόν* Byz. Kleinchron. Α' 82[37]· *Μιαν κόρην ενεντράνισα κι επιάσε με εις τα βρόχια* Ερωτοπ. 198· **β)** (για ζώα) θηρεύω/αλιεύω: *Ου δύναται δε κυνηγός αυτό* (ενν. *το μονο-*

κέρωτο) πιάσαι Φυσιολ. (Zur.) XXXIII 1[3]· έδεσε (ενν. ένας ψαράς) πέτρα με σκοινί κι έδερνε το ποτάμι| να δώσει ταραχήν πολλήν, το ψάρι κει να δράμει,| να μην ευρεί πού να εβγεί και τότε να το πιάσει Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 87[5]· γ) (για χώρες, πόλεις κ.λ.π.) καταλαμβάνω: Ούτως, ωσάν σε το λαλώ, επιάστη ετότε η Πόλις Χρον. Μορ. Η 860· εκείν' οι παλαιοί μας,| κάστρη και τόπους έπιασαν που μείνασιν δικοί μας Αχέλ. 92. 3) (Για συναισθήματα) α) κυριεύω, κυριαρχώ σε κάπ.: Μ' αν η αγάπη σ' έπιασε, κάμε να την αφήσεις| να μη σε βρούνε δάκρυα κι εις θλίψη να γυρίσεις Δεφ., Λόγ. 479· όπου αν ήθελεν ακουσθεί του Διγενούς το όνομα, τρόμος μέγας τους επίανεν όλους Διγ. Άνδρ. 405[30]· β) (με τη λ. που δηλώνει συναίσθημα ως αντικ.) νιώθω: Χαρά γή πρίκα όντε κιανείς πολλά περίσσα πιάνει,| στο στήθος του αναστεναγμοί φυσούσι Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 131. 4) Σε περίφραση με αντικ. διάφορα ουσ., στη θέση του ομόρριζου με το ουσ. μονολεκτικού ρ.: βλέπε, τέτοια απόφαση στο νου σου μηδέν πιάσεις Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 368· Σε τούτο, Αλεξάντρα μου, σφάλμα μεγάλο πιάνεις Στάθ. (Martini) Β' 248. 5) Ακολουθώ α) (τοπ.): επίασα λιβάδιν εύνοστον, παρέτρεχά το εκείνο Λίβ. Sc. 1384· απέ την Πόλη εξέβησαν, την θάλασσαν επιάσαν,| εσώσαν στην Μονοβασίαν Χρον. Μορ. Ρ 1305· β) συμπεριφορά, τρόπο δράσης: Απού θέλει να πλαζιάζει τους λας ας πιάσει το σκέπος της υποτακτοσύνης Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 140· τούτα είναι εκείνα τα στοιχεία άπερ ενοχλούν την ζωήν την ανθρωπίνην, και διά τούτο κάνει χρείαν να πιάσει (ενν. ο άνθρωπος) καλήν κυβέρνησιν διά να κυβερνά την ζωήν του καλά Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 40[r]. 6) Προσβάλλω, προξενώ βλάβη: Κούρβες, μαυλίστρες απέφευγε, εις αύτες μην πηγαίνεις,| να μη σε πιάσει ασθένεια και πένητας μη γένεις Δεφ., Λόγ 130· Όποιος αφορίσει τινά των χριστιανών, από γνώμην παράλογον ή από θυμόν πολύν, ουχί μόνον ο αφορισμός δεν τον πιάνει, αλλά πέφτει εις την κεφαλήν του αφορίσαντος Μαλαξός, Νομοκ. 109· Ήτον όλον σίδερον του Μπάστα το φουσσάτο| οι άνθρωποι και τ' άλογα 'πού πάνω έως κάτω'| μηδέ κοντάριν ή σπαθίν, μηδέ κανένα άρμα| τους έπιανεν, και νίκησαν για τούτο εν τω άμα Παλαμήδ., Βοηβ. 964. 7α) (Για άυλα πράγματα) λαμβάνω, δέχομαι: Στην Μάλτα πλησιάσασιν ως δέκα μίλια, για να| δούσιν από τους έσωθεν το τι σημάδι πιάνα,| αν τους δείξουν να στρέψουσι γή μέσα να σεβούσιν Αχέλ. 1625· 'Σ πάσα γλυκύ κι ονόστιμο φιλί από σε που πιάνω,| τα μέλη στην παράδεισο μου φαίνεται και βάνω Χορτάτσης, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 97· β) λαμβάνω υπόψη μου, εισακούω: Σαν είδεν ο Πολύδωρος το πως τον κόπο χάνει| κι ουδ' αρμηνειά ουδέ διάταμα ο φίλος πλιο δεν πιάνει,| αφήνει τα διατάματα και τ' αρμηνέματά του Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 84. 8α) Αποκτώ: Ήλαμψεν ο Ρωτόκριτος βγάνοντας το μελάνι,| πάλι την πρώτην ομορφιά το πρόσωπό του πιάνει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1086· Όταν σε στήσουν εις αρχήν και πιάσεις εξουσίαν,| καλούς ανθρώπους φρόντιζε να στήσεις συνεργούς σου Σπαν. Ρ 146· β) κερδίζω: Όχι ότι εγώ τώρα επήρα το βραβείον ή τώρα ετελειώθηκα, αλλά τρέχω δοκιμάζοντας να το πιάσω Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Φιλ. γ' 12· Σ' όλα τα πράματ' ακριβειά παντόθ' ότ' είναι λέσι (ενν. οι γυναίκες)| και πάσα ολίγο οπού πουλού πιάνου πολύ τορνέσι Στάθ. (Martini) Α' 72. 9) Καταπιάνομαι με κ., αρχίζω (να κάνω) κ.: Καιρός λοιπόν έναι ν' αφήσομεν τα προοίμια και να πιάσομεν το έργον Σοφιαν., Γραμμ. 86· ο αφέντης, ο κούντης ο νέος εδάκρυσεν πολλά, και έπιασεν το κλάμαν Μαχ. 242[36]· Βάρκες ορθώθησαν λοιπόν δώδεκα για να πιάσουν| την νύκτα την

ερχόμενη τσ' ανθρώπους να περάσουν Αχέλ. 888· *Εγώ δε ωσάν εξύπνησα από τον ύπνον, επίασα και εστολίζουμουν ως νέα οπού ήμουν* Διγ. Άνδρ. 369[37]. **10α)** Καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι: *Κύρη, επειδή οι λογαριασμοί διώχνουντ' εκ το θυμό σου,| κι εκείνο απού 'ναι το πρεπό δεν πιάνει ο λογισμός σου ...* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 376· **β)** θεωρώ, εκλαμβάνω, ερμηνεύω ως...: *Αρετούσα, κάτεχε, σ' καλό πολύ το πιάνω| τούτον, οπού 'ρθαν τα πουλιά στην κεφαλή σου απάνω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 801. **11)** Προσεγγίζω, συναντώ κάπ. ιδιαιτέρως για να του μιλήσω: *εάν εγίνουνταν καβγάς ή αίμα, αυτός* (ενν. *ο παπα-κυρ Σίδερης*) *να κάμει παντοίου τρόπου άλλον να πιάσει με το καλόν και άλλον με καθοδηγίαν, και με πολλές τέχνες να τους σκεπάσει να μην παραδοθούν εις αβάνηδες και ... χαλαστούν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 49[v]· *με το σπλάχνος σα γονής ήρχισε* (ενν. *ο Πεζόστρατος*) *να τον πιάνει* (ενν. *τον Ερωτόκριτο*) | *και να τονε παρηγορά για το 'γνοιανό στεφάνι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 877· (εδώ) προσεταιρίζομαι κάπ.: *Εδεξιώθησαν* (ενν. *οι Τραπεζόντιοι*) *τους κληρικούς και επίασαν αυτούς με μεγάλα δώρα και κολακείας· και ομοφώνησαν μετ' αυτών, ίνα ειπούν κατά του πατριάρχου ταύτην την συκοφαντίαν, ότι ...* Ιστ. πατρ. 102[18]. **12)** Αναλαμβάνω (τη φροντίδα) κάπ.: *έτρεξεν* (ενν. *ο Ιωσήφ*) *γλήγορα εις τα σπίτια των αρχόντων γυρεύοντας μάμμη διά να έλθει να πιάσει την Μαρίαν την Θεοτόκον να γεννήσει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 231[r]· *επίασαν αυτόν* (ενν. *τον πατριάρχην Ιωάσαφ*) *οι ιατροί με πολλά καθάρσια και με άλλας ιατρείας και ιάτρευσαν αυτόν* Ιστ. πατρ. 96[13]. **13)** Στηρίζω: *Πιάσ' με, παιδί μου, πιάσ' με| να σηκωθώ από χάμαι·| δίχως σου να σηκώσω| δεν ημπορώ τα μέλη τα πεσμένα* Πιστ. βοσκ. V 6, 274· *Επίασαν* (ενν. *οι αγούροι*) *την σκάλαν του, επέζευσεν ο νέος* Αχιλλ. (Smith) Ο 507. **14)** Αναθέτω αξίωμα, καθήκον, κ.λ.π. σε κάπ.: *ανισώς και δεν θέλει να είναι 'κκλησιαστικός, να τον πιάσουν πρίντσην, και να έχει μίαν μεγάλην ρένταν* Βουστρ. (Κεχ.) Μ 93[1]· *πιάνει* (ενν. *ο ξένος*) *... και εμέ, κυρά μου, ώσπερ μεσίτην| να πέσω εις τους πόδας σου να σε παρακαλέσω* Λόγ. παρηγ. Ο 511. **15α)** Καλύπτω επιφάνεια, όγκο, κ.λ.π.: *Τότε άνοιξε ο κιβωτός και τα πουλιά επετάσα| κι εβγάλε* (ενν. *ο Νώες*) *τα τετράποδα και όλο τον κόσμο επιάσα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1485· *Ασβέστην άσβηστον σβήσε εις το νερόν, ανακάτωσέ τον, βάλε τον εις το βαρέλι, τάραξέ το καλά να το πιάσει όλον, να κολλήσει η άσβεστος και άφες το φραμένον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 171· **β)** χωρώ: *μάθετε πόσον κρασίν επίανεν εκείνο το βουτσίον·| τρακόσια μέτρα έβαζεν άσπρον κρασίν ακράτον* Κρασοπ. (Eideneier) S 68. **16)** (Για αριθμό, ποσό, κ.τ.ό.) λογαριάζω: *διά να βρεις τον αριθμόν και να μηδέν κοπιάσεις,| τράντα χιλιάδες κι εκατόν σου λέγω να τους πιάσεις* (ενν. *τα έθνη και τις χιλιάδες*) Αχέλ. 206· *όταν ο δούλος τσακίσει τσουκάλι ή πινάκι, ... τον αναγκάζει* (ενν. *ο μικρολόγος*) *να το πληρώνει, και ... το πιάνει εις την ρόγαν του* Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 125. **17)** Αρμόζω, ταιριάζω: *Πολλοί Ρωμαίοι σήμερον, ...| θαυμάζουσί σου τ' όνομα τούτο οπού σου πιάνει,| Ανδρόνικον σε λέγουσιν, όνομα τιμημένον| οι παλαιοί οι βασιλείς είχαν το διαλεγμένον* Αιτωλ., Ρίμ. Α Καντ. 34. **18)** Μισθώνω: *είπεν ο κόμης του Ρομπέρτου: «Ημείς έχομεν δουλείαν και θέλομεν αργήσει εδώ· και αν ορίζεις να έχεις την ανάπαυσίν σου με τον άνθρωπόν σου,| πιάσε ένα σπίτι ... και κάθου...»* Δωρ. Μον. XXIII. **19)** Προξενώ δυσκαμψία και πόνο: *Όταν πιάσει το άλογον η σέλα* Ιατροσ. κώδ. σπγ'. **20)** (Ναυτ.) προσορμίζομαι, αράζω: *αρμένισεν και γύρισεν την Λεμεσόν να πιάσει* Θρ. Κύπρ. Μ 28. **Β'** Αμτβ. **1)**

Ακουμπώ κάπου: *πλήσα στεφάνια έριπταν* (ενν. από τα τείχη) *παμπισσωμένα κάτω,| οπού 'χαν φλόγα το μαλλί τριγύρου τους γεμάτο·| εις τα κεφάλια των Τουρκών εμπαίναν κι εκολλούσαν*, (παραλ. 1 στ.) *τα πρόσωπά τους έκαιαν και όπ' αλλού επιάναν| το φως τους ετυφλώνασιν και την ζωήν τους χάναν* Αχέλ. 1782· (εδώ) γαντζώνομαι: *Γιοφύρια, σκάλες άμετρες ευθύς οι Τούρκοι βάναν,| 'ς κάθε σκαλέρι δυο και τρεις απόκοτοι επιάναν·| άλλες απ' αύτες έπεφταν από το τόσον βάρος,| και άρπαν των Τουρκών ψυχές αμέτρητες ο Χάρος* Αχέλ. 396. **2)** Εκδηλώνομαι, ξεσπώ: *ώστε να καλοκατεβούν την σκάλα| ήπιασεν η φωτιά* Λεηλ. Παροικ. 554. **3)** (Εξ)απλώνομαι σ'ένα χώρο: *οι Τούρκοι τα φαριά τωνε τότες τα φτερνιστίζου* (παραλ. 1 στ.) *και με πολλήν αποκοτιά σ' όλους τους Φράγκους μπαίνου.| Γύρου τριγύρου έπιασεν όλ' η καβαλαρία,| κι οι άλλοι εμοιραστήκασι σε μέρη όλοι τρία* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 246[5]. **4)** (Για φυτό) ριζοβολώ, ευδοκιμώ: *Το φθινόπωρον προκόπτουν* (ενν. τα δένδρη) *καλύτερα και μάλιστα εις τους ανύδρους τόπους, διατί ποτίζονται όλον τον χειμώνα και πιάνουσι* Αγαπ., Γεωπον (Κωστούλα) 150· (σε μεταφ.): *Στη γέμιση του φεγγαριού άλλο δεντρό δεν πιάνει,| μόνο τσ' αγάπης το δεντρό που πάντα ρίζες κάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 315. **5)** Γίνομαι: *Αν μ' έλειπεν ο Οππιανός κι έπιανα φουρνητάρης,| πολύν καλόν μ' εξέβαινεν και διαφοροτερίτσιν* Προδρ. (Eideneier) III 273-24 χφ P κριτ. υπ. **6)** Έχω ισχύ, επικρατώ: *το δίκαιον να πιάσει* Αλεξ.[2] 345. **7)** (Ναυτ.) προσορμίζομαι, αράζω: *Ο στόλος δε ο τούρκικος ... εις την Μοθώνη 'πιάσε* Αχέλ. 186.

ΙΙ. Μέσ. **Α'** Μτβ. **1)** Καταπιάνομαι με κ.: *πιάνομαι εδώ διά να σου φανερώσω σε τούτα τα χαρτία την ζωήν του Μπερτολδίνου, υιού του ποτέ Μπερτόλδου* Μπερτολδίνος 91. **2)** Κάμπτομαι, ενδίδω, υποχωρώ: *πολλές βολές ... συμβαίνει εις εκείνους οπού γεμίζουν το αγγείον από τ' εκείνα τα μεγάλα κρασία και δυνατά, χωρίς όρον και μέτρον κανένα, οι οποίοι ... χάνουν τον νουν των και γίνονται αιτία πολλών ατόπων εξωτερικών. Διατί ο άνθρωπος σαν εξαναζεστάνει τον μυελόν εύκολα πιάνεται να κάμει πράγματα* (έκδ. *πράγμα·* διορθώσ.) *ουδετιποτένια και καταφρονεμένα* Μπερτολδίνος 99. **Β'** Αμτβ. **1)** Στηρίζομαι κάπου: *από όλα τα δένδρα και τα φυτά αυτό το κλήμα έναι μακρότερον, σχεδόν αν έχει δένδρον να πιαστεί υπαγαίνει εις τους ουρανούς* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 101[v]· (μεταφ.): *μήτε ... οι γυναίκες τους να μπορούν να πιαστούν εις το προικιόν τους* Συμμ., Ρεμπελ. 191[20]. **2)** Παγιδεύομαι: *Κριάρι ύστερα επιάστην εις το βάτο εις τα κέρατά του, κι επήρεν ο Αβραάμ και επήρεν το κριάρι και ανέβασέ το για ολοκαύτωμα κατωθιό τον υιό του* Πεντ. Γέν. XXII 13. **3)** Έχω δυσκαμψία και πόνο· παραλύω: *εποίκεν* (ενν. ο ρήγας) *έναν χρόνον εις το κρεβάτιν πιασμένος χέρια και πόδια* Μαχ. 678[19]· *η γλώσσα αυτού* (ενν. του Ναβουχοδονόσορα) *επιάσθη και δεν ομίλιε, μόνον εγροίκα τους λόγους* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 24. **4)** (Αλληλοπ.) διαπληκτίζομαι, μαλώνω: *Τούτο ακούγοντάς το εκείνος εθυμώθην τόσον, απού ήραξεν απάνω μου και ... επαλεύγαμεν πολλήν ώραν ... και εκάμαμε μεγάλην σύγχυσιν εις το καράβι. Τότε ο καραβοκύριος λέγει: « ... τούτοι οι δύο ... κάνουσι μεγάλην σύγχυσιν ... και εδά απού εκάμασιν αρχήν να πιάνουνται πάσα ημέρα θέλομεν έχει διχοστασίες εδώ μέσα. Κάλλιον είναι να τους αφήσομεν ή να σφαγούσιν ή να δώσουν εις την θάλασσαν να μην πειράζουν πολλά εδώ»* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 433· *Μάλλωμαν είναι αντάν δύο ή περίτου πιάννουνται αντάμα* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 93. **5)** (Για έμβρυο) συλλαμβάνομαι: *λέγουν ότι ο Θεός πέβει*

την ψυχήν εις το αρσενικόν εις την κοιλίαν της μητρός του εκεί όπου ένας πιασμένον, εις ένδεκα ημέρας Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 32ᵛ· *ποτέ με τες χαρές του πόθου δεν εσπάρθης,*| *σαν όλους οπού γίνονται τσ' ανθρώπους δεν επιάστης,*| *μα κρίνω δαίμονας κανείς, κι άσπλαχνος έσπειρέ σε,*| *με το φαρμάκι το πικρόν, κι εδώ στην γη ήφερέ σε* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [310]· (εδώ το μέσ. με ενεργ. μτβ. σημασ.): *σήμερον ολουνού του κόσμου βασιλείαν εις την γαστρίαν σου έχεις* (ενν. Ολυμπιάδα), *επιάστης παιδίν αρσενικόν* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 103[20]. **6)** Θεωρούμαι, λογαριάζομαι: *Του Ζεβεδαίου του πιάνεται ο Ιωσήφ πεθερός* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 257ʳ· *να σας ξεκαθαρίσω και τούτους τους πέντε αποστόλους τι πιάνονται του Χριστού από το μέρος της μάνας του* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 255ʳ. **7)** Γίνομαι, καθίσταμαι: *είπεν η βασίλισσα εις τον Μπερτολδίνον, ότι εις το ερχόμενο να μην μετεωρίζεται πλέον με τες αυθέντρες, αμή να πιαστεί τακτικός, διατί εκείνη είναι η αληθινή τάξις εκεινών οπού πρατιγάρουν εις τες αυλές* Μπερτολδίνος 134.

Φρ. 1) *Πιάνω (κάστρο, πόλη, χώραν, κ.τ.ό.) από σπαθίου*, βλ. από 17 Φρ. **2)** *Πιάνω αποκοτιά* = παίρνω θάρρος, γίνομαι τολμηρός: *ευγενικοί τόσά 'ναι στην αγάπη* (ενν. *οι βοσκοί*)| *απού ... κι ολημερνίς τσι μοναξές με τες αγαφτικές τως* (παραλ. 1 στ.) *δεν πιάνουσιν αποκοτιά* Πανώρ. Πρόλ. 67. **3)** *Πιάνω τ' άρματα*, βλ. *άρμα* (Ι) 1 φρ. **4)** *Πιάνω αρχήν*, βλ. *αρχή* (Ι) Α1γ φρ. **5)** *Πιάνω κ. βάρι* = στενοχωρούμαι: *ένα λόγο να σου ειπώ* (ενν. *αφέντη μου*) *και μην το πιάσεις βάρι* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1372. **6)** *Πιάνω βαρύ το πράμα*, βλ. *βαρύς* (Ι) 13 φρ. **7)** *Πιάνω βουλή/γνώμην/γνώμην και βουλήν* = παίρνω κάπ. απόφαση: *ως ήθελε λογιάσει* (ενν. *η Αρετή*) *... ποια βουλή να πιάσει* (παραλ. 2 στ.) *... πόλεμο μεγάλο*| *είχε στα φύλλα της καρδιάς για το 'να και για τ' άλλο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2092· *Βλέποντας ... οι άρχοντες την γνώμην του πρεβεδούρου ετούτην την άπρεπην και αμέτρητην, οπού έπιασε ..., εσυντρέξανε εις τον ... αφέντη Τζιβράν τον κομμεσσάριον διά να εύρουν δικαιοσύνην* Σουμμ., Ρεμπελ. 168· *επιάσε γνώμην και βουλήν* (ενν. *ο Πιαλές*) *να πα να βιστιρίσει* Αλ. Κύπρ. 1531. **8)** *Πιάνω τα βουνία/τα όρη* = φεύγω μακριά στα βουνά για να σωθώ: *Οι Φράγκοι αποστάθησαν σκοτώνων τους εχτρούς τους,*| *κι ως είδαν πάλε ότι έφυγαν κι επιάσαν τα βουνία,*| *εις τους δρυμώνες έφυγαν ...* Χρον. Μορ. Η 4852· *Εκάψα* (ενν. *οι Τούρκοι*) *Νταλαμπελιανά και το Παγκαλοχώρι,*| *γυναίκες οι βαριόμοιρες επιάσανε τα όρη Τζάνε*, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 234[10]. **9)** *Πιάνω τούς γάμους* κάπ.: παντρεύομαι με κάπ.: *τούτο να γενότουννα πριχού καλομοιριάσει* (ενν. *η κόρη*)| *άλλον κανείν που μέλλεται τους γάμους της να πιάσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [382]. **10)** *Πιάνω γη*, βλ. *γη* 4. **11)** *Πιάνω δρόμον* = πραγματοποιούμαι: *πάσα μου καλοριζικιά, ανέν και δρόμον πιάσει*, (παραλ. 1 στ.) *θέλ' είσταιν εις εμάς κοινή* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [91]. **12)** *Πιάνω τον δρόμον*, βλ. *δρόμος* (Ι) 13. **13)** *Πιάνω ηλικίαν* = ωριμάζω: *Αύξανε τότες ο Ιωσήφ, έπιανεν ηλικίαν,*| *ετίμαν τον ο Πεντεφρής διά την εμπιστοσύνην*| *και τες μεγάλες αρετές, τές είδεν εις εκείνον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 488. **14)** *Πιάνω θανάτου παίδευσιν* = τιμωρούμαι με θανατική ποινή: *Ας απεθάνει ο 'πίβουλος μοιχός με το σπαθί μου,*| *που παίρνει αντείνης την τιμήν, κι εμένα την ζωήν μου.*| *Μ' ανέν και τονε σφάξω εδώ, τ' αίμα του θέλει δώσει*| *σημάδι εις το πράγμ' αυτό, και να με φανερώσει.*| *Μα τι φοβούμαι παίδευσιν θανάτου να μην πιάσω,*| *ανίσως κι έχω πεθυμιάν στον άδην ν' απεράσω;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1307]. **15)** *Πιάνω τον θάνατόν (μου)* = πεθαίνω: *Ο θάνατος άλλο κακόν*

δεν έχει που να σφάζει,| *παρά τον θάνατον κανείς σιμά του να λογιάζει,*| *κι εκείνος οπού βέβαια μέλλει για ν' αποθάνει,*| *όσον το γληγορότερον τον θάνατόν του πιάνει,*| *τόσον πλια γλήγορα κι αυτός φεύγει από το κακόν του* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [806]· *Ώχου και πόσον μού 'κανε γλυκύν τον θάνατόν μου,*| *αν μοναχόν 'πεθήνισκε το μέρος το θνητό μου;*| *Κι η κόρη μου μ' επεθυμιάν δεν έστεκε να πιάσει,*| *τον θάνατον, και μετά με, στον άδην ν' απεράσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [367]. **16)** *Πιάνω καλαμάρι/το κονδύλιν* = αρχίζω τη συγγραφή: *Κι εγώ δεν ήθελα ποτέ να πιάσω καλαμάρι,*| *ουδέ γραφήν ποτέ τινός να γράψω να ριμάρει* Κορων., Μπούας 3· *Κι εγώ ποτέ ουκ ήθελα να πιάσω το κονδύλιν,*| *και όσα με βιάζασιν ο λογισμός κι ο νους μου,*| *εβάστουν* Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 6. **17)** *Πιάνω καρπόν* = έχω αποτέλεσμα: *τετοιανής λογής τον νουν της είχε βάλει* (ενν. η κορασίδα),| *οπού καθένας μ' αύτηνε καρπόν ουδένα πιάνει,*| *κόπους και παρακάλεσες, κι ό,τι της πει τα χάνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [155]. **18)** *Πιάνω κατούνα*, βλ. κατούνα Φρ. **19)** *Πιάνω με κρίση* = αποδίδω δικαιοσύνη: *αν 'ξακονίσω τη λάψη του σπαθιού μου και να πιάσει με κρίση το χέρι μου, να στρέψω ξεγδίκωμα τους στεναχωρετάδες μου και τους μισωτές μου να πλερώσων* Πεντ. Δευτ. XXXII 41. **20)** *Πιάνω κάπ. ληστρικώς* = βιάζω: Όστις *πιάσει χήραν ληστρικώς, ήγουν δυναστεύσει, χρόνον α' ακοινώνητος* Κανον. διατ. Α 776. **21)** *Πιάνω λιβάδι*, βλ. *λιβάδι(ο)ν (Ι)* 1 Φρ. **22)** *Πιάνω εκ τον λιμένα* = απομακρύνομαι από το λιμάνι, αποπλέω: *εις την γην δεν ηπορεί ακόμη διά να εβγούσιν,*| *ουδέ να πιάσουν οι Έλληνες ποσώς εκ τον λιμένα* Θησ. (Foll.) Ι 54. **23)** *Πιάνω (τον) λιμένα(ν)/(το) πόρτον* = αράζω, ελλιμενίζομαι: *εκεί στην Τσάρα ήλθασιν* (ενν. οι Φράγκοι), *επιάσαν τον λιμέναν* Χρον. Μορ. Ρ 436· *στον Μποντικόν επίασαν τα κάτεργα λιμένα* Χρον. Μορ. Ρ 1190· *πολύν εφοβούντησαν* (ενν. οι Έλληνες) *το πέζεμα των ξύλων,*| *πώς το πόρτον να πιάσωσι, πώς εις την γην να εξέβουν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2929· *Πρώτος επίασες πόρτον!* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3157. **24)** *Πιάνω λιμνιώνα*, βλ. *λιμνιών(ας)* Φρ. **25)** *Πιάνω το λόγο ή τα λόγια κάπ.*, βλ. *λόγος (Ι)* Φρ. 22. **26)** *Πιάνω μάχη*, βλ. *μάχη* Φρ. 3. **27)** *Πιάνομαι εις μάχη(ν)/εις πόλεμον* = διεξάγω ένοπλη σύγκρουση (με κάπ.): *εις μάχη επιάστη ο βασιλιός με τση Βλαχιάς το ρήγα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 852· *θέλω εις μάχην να πιαστώ μετά τον ρόη Μαφρόι,*| *να πολεμήσω μετ' αυτόν εις κάμπον με φουσσάτα* Χρον. Μορ. Η 6083· *Κι αφότου οι Φράγκοι επιάσασιν την χώραν της Κορίνθου,*| *ο Καμπενέσης όρισεν, διδλαλημόν εποιήσαν,*| *ότι όσοι εκ τα περίγυρα των χώρων της Κορίνθου*| *θέλουν να προσκυνήσουσιν, να τον δεχτούν δι' αφέντην,* |*να έχουν τιμήν και ευεργεσίαν, αναδοχήν μεγάλην*| *ειδέ* (έκδ. οι δε· διορθώσ.) *πιαστούν εις πόλεμον ελεημοσύνη ου μη εύρουν* Χρον. Μορ. Η 1495. **28)** *Μη πιάσει και ...* = μη τυχόν ..: *εκείσε ας τεντώσομεν ενάντιον των κατέργων*| *τον τόπον να φυλάξομεν μη πιάσει και πεζέψουν* (ενν. *οι Γενουβήσοι*)| *και ποιήσουν τίποτε ζημίαν* Χρον. Μορ. Η 9199. **29)** *Πιάνω εις το μηνίον*, βλ. *μηναίο(ν)* Φρ. α. **30)** *Πιάνονται τα νεφρά μου*, βλ. *νεφρό(ν)* Φρ. 1. **31)** *Πιάνω (το) νίκος*, βλ. *νίκος* Φρ. 1. **32)** *Πιάνω ξεφάντωση*, βλ. *ξεφάντωσις –ση* Φρ. 2. **33)** *Πιάνω κάπ. οδόν*, βλ. *οδός* 2ε φρ. (3). **34)** *Πιάνω την οδό(ν) (μου)*, βλ. *οδός* 4 φρ. (1). **35)** *Πιάνω όργητα*, βλ. *όργητα* Φρ. 7. **36)** *Πιάνω τον όρκον ή τους όρκους κάπ.*, βλ. *όρκος* Φρ. 3. **37)** *Πιάνω όφελος*, βλ. *όφελος* Φρ. 4. **38)** *Πιάνω παλαμάρι/πλωρήσιν/τα πλωρήσια* = (ναυτ.) αράζω: *από εκεί ευρίσκεις νησί και το λέγουν Βουρκοβούνι·*| *και πιάνεις παλαμάρι* Πορτολ. Α 115[4]· *υπάς εις το άλλον ακρωτήριν όπου πιάνομεν πλωρήσιν* Πορ-

τολ. Α 52^{3}· *πιάνεις τα πλωρήσια εις την εκκλησίαν ομπρός* Πορτολ. Α 5^{16}. **39)** *Πιάνω πάλεμα με κάπ.*, βλ. πάλεμα φρ. **40)** *Πιάνω την πάρτη* = αποφασίζω: *Και έτσ' η πάρτη πιάσθηκε, για να την παραδώσουν* (ενν. *την χώραν*)| *στα χέρια των ασεβών και να τηνε προδώσουν* Διακρούσ. 91^{24}. **41)** *Πιάνω κάπ. στην πίστη μου*, βλ. *πίστις* Φρ. 3. **42)** *Πιάνω τα πλατιά μου* = συμπεριφέρομαι με τρόπο ιδιόρρυθμο: *δε λογιάζει η πελελή* (ενν. *η θυγατέρα μου*) *το πως δε βρίσκει άλλο* (ενν. *παλληκάρι*)| *να τηνε θέλει σήμερο δίχως προυκιό μεγάλο;*| *Κι εγώ στην ψη μου, αν ήξευρα να πιάσει τα πλατιά τση,*| *δυο ζα 'που το κουράδι μου δε δίδω σε προυκιά τση* Πανώρ. Ε' 233. **43)** *Πιάνουν κάπ. (οι) πόνοι* = (α) (για έγκυο γυναίκα) αρχίζουν οι ωδίνες του τοκετού: *επιάσαν την οι πόνοι,*| *γεννά κοράσιον παρευθύς* Απολλών. (Κεχ.) 388· (β) καταλαμβάνεται κάπ. από ανησυχία: *Φίλιππον πιάνουν πόνοι*·| *μαντάτα του ηφέρασι, απίστησε Μοθώνη* Αλεξ.^{2} 395· *Απής λοιπόν το μάθασιν όλοι του οι γειτόνοι* (ενν. *του Μιχάλη*),| *Τούρκοι, Μπογδάνοι, Λέχοι τε, έπιασάν τους οι πόνοι,*| *γιατί μετρούσαν κι έλεγαν όλοι μέσα στον νουν τως*: «(παραλ. 2 στ.) *όλους μεγάλους και μικρούς άνω κάτω μας βάλει ...*» Παλαμήδ., Βοηβ. 654. **44)** *Δεν πιάνει πράμα τινά* = δεν αξίζει τίποτα: *κρίση δίχως του* (ενν. *του Θεού*) *πράμα τινά δεν πιάνει* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 186. **45)** *Πιάνω κ. εισέ πρίκα μου* = εκλαμβάνω κ. ως πικρό, οδυνηρό, στενοχωριέμαι πολύ: *ωσάν την είδε ο βασιλιός εσφάγηκε εις λιγάκι,*| *γιατί το πιάσε εισέ πολλή πρίκα του και μεγάλη*| *πως τση φιλιάς σας τση πιστής κι ακράτης είχε σφάλει* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 505. **46)** *Πιάνω το σκαμνί/το σκήπτρο* = ανέρχομαι στην εξουσία: *σκαμνιτσαούσην έστειλε* (ενν. *ο βεζίρης*) *μαζί με τον ολάκη,*| *διά να πιάσουν το σκαμνί, όσο που να κινήσει*| *αφέντης ο Αλέξανδρος στον θρόνον να καθήσει* Ιστ. Βλαχ. 783· *Χαίρου, γιατί στα χέρια σου το σκήπτρο τώρα πιάνεις* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 289. **47)** *Πιάνω τα στεφάνια/στεφάνι* = παντρεύω κάποιον ως κουμπάρος: *τον πατριάρχην φέρνουσιν διά να τους ευλογήσει* (ενν. *τον Βέλθανδρον και την Φαιδροκάζα*) (παραλ. 1 στ.) *ο ρήγας του Βελθάνδρου ... έπιασε τα στεφάνια,*| *Χρυσάντζα πάλιν έπιασε στεφάνι Φαιδροκάζας* Βέλθ. 1033, 1034. **48)** *Πιάνω τον σφυ(γ)μόν κάπ.* = μετρώ το σφυγμό κάπ.: *ωσάν επέρασαν τρεις ημέρες της ασθενείας του, εμετεκάλεσεν* (ενν. *ο Ακρίτης*) *πάλιν τους ιατρούς και ερώτησέν τους, εκείνοι δε επίασαν τον σφυγμόν του και εγνώρισαν πως είναι εις τον θάνατον* Διγ. Ἀνδρ. 406^{29}· *επίασεν* (ενν. *ο ιατρός*) *τον σφυμόν αυτού* (ενν. *του γαμπρού*) Σπανός (Eideneier) Α 82. **49)** *Πιάνω τάξιν με κάπ.* = επιδεικνύω καλή διαγωγή: *με σένα δύνομουν τον νόμον να πλερώσω*| *τσ' αγάπης, κι εις τα σπλάχνη μου θαράπαψην να δώσω.*| *Μ' όλον αυτό δεν το 'καμα, μα τόσην τάξιν επιάσα,*| *μ' εσένα, οπού ποθητός, πως ήμουν εξεχάσα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [265]. **50)** *Πιάνω το τέλος* = πεθαίνω: *Το τέλος θεν να πιάσω*| *γιατί τόσον δεν ήθελα να ζήσω* Κυπρ. ερωτ. 94^{2}. **51)** *Πιάνω το τιμόνι* = αναλαμβάνω την πλοήγηση, οδηγώ πλοίο: *τότες η κυρ' αλουπού έπιασε το τιμόνι*| *και τον πτωχόν τον γάδαρον στέκει, ανατιμώνει:*| «*Γλήγορα, σκυλογάδαρε, πιάσε κουπί να λάμνεις ...*» Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 157. **52)** *Πιάνω τον χαιρετισμόν* = ανταποδίδω χαιρετισμό: *Αφόντις έφθασεν η βασίλισσα εις την μεγάλην αυλήν του βασιλέως, εχαιρέτησεν τον βασιλέα και εκείνος έπιασε τον χαιρετισμόν με χαράν· και απέκει την έκαμε να καθήσει σιμά του* Μπερτόλδος 40. **53)** *Πιάνω κ. στα χέρια μου* = καταλαμβάνω, κυριεύω: *χώρες να πάρει* (ενν. *ο αφέντης*) *και νησιά στα χέρια του να πιάσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 390^{17}. **54)** *Πιάνω εις*

(τον) χορόν = συμμετέχω στο χορό, χορεύω: *με άνθρωπον μηδέν γελάσεις,| μήδε εις τον χορόν να πιάσεις,| μήδε το συχνό να βγαίνεις| εκ το σπίτι, να έξω μένεις* Συναξ. γυν. 938· *εις χορόν επιάσασιν όλοι οι εδικοί του* (ενν. του Αχιλλέως),| *αντάμα και η μάννα του και η ευγενική φεδούλα* Αχιλλ. L 1209. **55)** *Πιάνομαι εις το χώμαν* = θάβομαι: *Οι τζενιαστάδες ... αντάν πιάννουνται εις το χώμαν στρέφεται το χώμαν και εμπαίννει εις τα'μμάτια τους* Ξόμπλιν φ. 128ʳ. **56)** *Πιάνω ψωμίν* = αποδέχομαι τη φιλοξενία κάπ.: *Ανδρέας επιλογήθηκε: «Αν θες ψωμίν να πιάσω* (παραλ. 1 στ.) ... *αυτούνην την Ρεβέκκα| τ' αφέντη μου του Ισαάκ να δώσεις διά γυναίκα»* Χούμνου, Κοσμογ. 1313.

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = αιχμάλωτος, όμηρος: *Αγάπην εποιήσασιν* (ενν. *ο δούκας με τον Γιουσουμπέκην*), *φιλίαν πληρεστάτην·| τους πιασμένους έστρεψεν* (ενν. *ο δούκας*)· *εδιέβη το φουσσάτο* Χρον. Τόκκων 467.

πιάσιμον το.

Από τον αόρ. του *πιάνω* και την κατάλ. *-ιμον*. Η λ. στο Somav. και σήμ. στον τ. *πιάσιμο*.

1) Κράτημα, άδραγμα: *στραφείν, ιδείν ο Αχιλλεύς τον πράτην των σπαθίων| μέσα στες τέντες κράζει τον με τα γυναίκεια ρούχα.| Απλώνει, πιάνει το σπαθί, τάχατε ν' αγοράσει,| και κείνος εκ το πιάσιμον πάραυτα εγνώρισέν τον* Βυζ. Ιλιάδ. 859. **2)** Σύλληψη: *Εγγυητής εν πάση ενοχή γίνεται, οπού εγγυηθεί τινά εις πάσα πιάσιμον που έπρεπε να πιάσουν τον χρεώστην, πιάνουν τον εγγυητήν* Zygomalas, Synopsis 179 E 29. **3)** Αγκυροβόλι: *η Πεζούντα έναι καλόν πιάσιμον από τον θρασκέα και τον λίβα* Πορτολ. Β 36[31]. **4)** (Μαθημ.) διαιρετότητα: *και γίνονται εν ευκολία όσοι λογαριασμοί έχουν ρίζαν και πιάσιμον εις μισά, εις τρίτα, εις τέταρτα και τα εξής* Rechenb. 86[15].

πίασμα το, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 237· *πιάσμα*, Χρον. Μορ. Η 2881, 8331, Μαλαξός, Νομοκ. 477, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 182, 265.

Από τον αόρ. του *πιάνω* και την κατάλ. *-μα*. Αρχ. το αρχ. ουσ. *πίασμα*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. με διαφορ. σημασ. Τ. *πιάσμαν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 732). Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi), στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα, όπου και τ. *πίασμαν* (Παπαδ. Α., Λεξ.)· βλ. και LBG.

1) Πιάσιμο, άγγιγμα: *είπεν ατός του ο Κύριος του Θωμά· «Φέρε την χείραν σου και βάλε εις την πλευράν μου. Και γνώρισε από το πίασμα ποίον είναι το φθαρτόν και ποίον είναι το άφθαρτον ...»* Χρον. βασιλέων 567. **2)** Μικρή ποσότητα που χωράει στην παλάμη του χεριού, χεριά (Για τη σημασ. βλ. και Πετρόπ., ΕΛΑ 7, 1952, 97): *Όταν πονεί το αφτί σου, έπαρε ένα πιάσμα αψίνθιον, στούπισε και βράσε το με άσπρο κρασί* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 229. **3)** Κατάληψη, άλωση: *το δε υστερνόν και δεύτερον το πιάσμα της Πολέου,| εις τον Απριλίου τες τέσσαρες εγίνη πάλε εκείνο* Χρον. Μορ. Η 867· *Και λέσι του* (ενν. *οι Μπαρμπαρέσοι*) *πως θέλουσι κάτω να κατεβούσι* (παραλ. 1 στ.) *ογια να δουν οι χριστιανοί ετούτους πώς μαλώνουν,| για ν' αντιμέψουν με κακό το πίασμα του Αυλώνου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 314[4]. **4)** (Μεταφ.) θήραμα: *Το πώς δεν εξεσκίσασι, οι σκύλοι το κορμί μου,| Λεύκε μην το θαυμάζεσαι, ότ' έξευραν πως ήμουν| τ' αφέντη τους καθημερνό πιάσμα του και κυνήγι|*

κι αγρίμι, οπού δεν ημπορεί ποτέ του να του φύγει Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [173]. **5)** (Μεταφ.) δυσλειτουργία, αρρώστια του ήπατος: *θεραπεύει* (ενν. *η κάππαρη*) *τον συκωτίου τα πιάσματα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 204. **6)** Εντόσθια πουλερικών (Για τη σημασ. βλ. και [Μπερτολδίνος σ. 179], καθώς και [Croce σ. 135]): *οπόταν εμείς οι γυναίκες είμεστεν εγγαστρωμένες, μας έρχεται όρεξις από πράγματα ανάποδα ... από βουλτίαν, από σπλήνες, από κεφάλια των λαγών, από πιάσματα* Μπερτολδίνος 140.

πιασμός ο, Χρον. Μορ. Η 1508, Χρον. Μορ. Ρ 2883, 8331.

Από τον αόρ. του *πιάνω* και την κατάλ. *-μός*. Άσχ. το αρχ. ουσ. *πιασμός*. Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi), στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Pern., Ét. linguist. III 505, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Γλωσσάρ. Λέσβ.) και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

1) Κατάληψη, άλωση: *εις τον βιβλίου τον πρόλογον, φαίνει με, σε το γράφω,| το πώς γαρ με τον πιασμόν της Κωνσταντίνου πόλης| χρόνον έναν και μοναχόν ήλθεν ο Καμπανέσης| να κογκεστήσει τον Μορέαν, ωσάν το αφηγούμαι* Χρον. Μορ. Ρ 1508· *Την χάριν, την εχάρισε τότε τον Μέγαν Κύρην,| το Ανάπλιν και το Άργος τε, ομού τα δύο κάστρη,| ήτον διά την συνδρομήν όπου έποικεν ετότες| ο Μέγας Κύρης, σε λαλώ, εις τον πιασμόν Κορίνθου* Χρον. Μορ. Ρ 2881. **2)** Σύλληψη, αρπαγή· έκφρ. *πιασμός παιδίων* = παιδομάζωμα: *ομνέω σας τον Θεόν ... ότι να μην δεν έχετε κανέναν φόβον, μήτε αιχμαλωτισμόν, μήτε πιασμόν παιδίων, μήτε εκκλησίας να χαλάσωμεν* Ορισμ. Σιναναπασίας (Rigo) 62[21]. **3)** (Εδώ) ψάρεμα: *πρόπερσι γαρ επιάσθησαν πολλές οι παλαμίδες| και πάντες αγαπήσαν τες κι εμαγειρεύσασίν τες.| Αφού πιασμός δε γέγονεν και ανατροπή στας κύρβας| και πάντες τες εχόρτασαν, κανείς ουκ έχρηζέν τας* Προδρ. (Eideneier) IV 248-6 χφφ ΡΚ κριτ. υπ.

πιαστά, επίρρ.

Από το επίθ. *πιαστός*, που απ. σε έγγρ. του 16. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 131-2) και στο ΑΛΝΕ.

Σύμφωνα με τον τρόπο που προβλέπει ή καθορίζει ο νόμος (Για τη σημασ. βλ. και Foucher [Assises σ. 634-5]: *Εάν γίνεται από ριζικού ότι εις άνθρωπος απηδά ετέρου ... και σκοτώνει τον, και β' λίζοι ... είδαν τον ποιών αυτό το κακόν και πιάνουν τον ... και μετά ταύτα παραδίδων τον εκείνον εις την αυλήν και λέγουν πιαστά εις την αυλήν ενώπιον του βισκούντη και τους κριτάδες ... ότι είδαν τον να ποιήσει εκείνον τον φόνον, το δίκαιον κρίνει και κελεύει ότι αυτός ένι ένοχος άνευ πόλεμον* Ασσίζ. 458[5].

πιάστρο το· πληθ. ουδ. *πγιάστρη*.

Από το ιταλ. *piastra*. Η λ. και σήμ.

Νομισματική μονάδα πολλών μεσογειακών χωρών, με διαφορετική αξία στην καθεμία (Για το πράγμα βλ. Battaglia, λ. *piastra*, Πολέμης, Θησαυρ. 20, 1990, 268 σημ. 3)· (εδώ) βενετικό ασημένιο νόμισμα: *επουλήθη το σιτάριν δύο πγιάστρη* (έκδ. *πγάστρη*· διορθώσ.) *βενέτικα το μόδι, και το κρέας μια* Ανων., Ιστ. σημ. ρμα'.

πιάτο το.

Αντιδ. από το ιταλ. *piatto* <λαϊκ. λατ. **plattus* (βλ. Battaglia, λ. *piatto2*) <αρχ. ελ-

ληv. επίθ. *πλατύς*. Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 301, Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12 ,1975, 102, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 496) και σήμ.

Επιτραπέζιο σκεύος στο οποίο σερβίρεται φαγητό σε ατομικές μερίδες, πιάτο: *όντας δεις καλή γουλιά στο πιάτο| να θα την πιάσω, το ζιμιό μου λέγεις: «Ασ' την κάτω!»* Στάθ. (Martini) Α' 121.

πιάτσα η, βλ. *πλάτσα*.

πιατσεβουλέζα η· *πιαζεβουλένζα*.

Από το ιταλ. *piacevolezza* - παλαιότ. ιταλ. *piazevoleza/piasevoleza* (Battaglia, λ. *piacevolezza*).

Φιλοφροσύνη, ευαρέσκεια: *Ο Σωκράτης λαλεί: Τα χόρτα του λιβαδιού σκεπάζουν την γην και οι πιαζεβουλένζες σκεπάζουσιν πολλές φάλλιες εις τους ανθρώπους* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 108· *απού ξηγάται καλά λόγια δεν το πολομά άλλον παρά διά ν' αρέσει πασανού και όχι διά διάφορος ... και ένι βερτού η ποια κράζεται πιατσεβουλέζα* αυτ. 108.

'πιβάλλω, βλ. *επιβάλλω*.

'πιβλέψει το, βλ. *επιβλέψει*.

'πίβουλα, επίρρ., βλ. *επίβουλα*.

'πιβουλεύω, βλ. *επιβουλεύω*.

'πιβουλή η, βλ. *επιβουλή*.

'πιβουλιά η, βλ. *επιβουλία*.

'πίβουλος, επίθ., βλ. *επίβουλος*.

πιγείν το, βλ. *πιείν*.

'πίγερα τα, βλ. *επίγερα*.

πίγης ο, βλ. *σπίγης*.

πιγκέρνης ο, βλ. *επικέρνης*.

πιγότα η, βλ. *μπιγότα*.

πιγούνα η· *πουγούνα*, Σπανός (Eideneier) Α 41.

Από το ουσ. *πιγούνι* και την κατάλ. -α. Η λ. στο Meursius (λ. *πηγούνα*) και σήμ.

Μεγάλο πιγούνι (σκωπτ.): *ο τράγος ... λέγει· ελθέ, αδελφέ, και σύρε την πιγούνα σου εις την αναχεσοφυσαλλιπορδαλίστριαν του κώλου μου και να λάβεις γένειον εις τιμήν του προσώπου σου ολίγον* αυτ. Β 46· *Την πιγούναν, τήν βλέπω,| να την χέσουν| πεντεκαίδεκα γερόντια,| και τα γυμνά σου τα μάγουλα* αυτ. D 159.

πιγουνάτος, επίθ.· *πουγουνάτος,* Σπανός (Eideneier) A 37, 153, 302.

Από το ουσ. *πιγούνι* και την κατάλ. *-άτος*· πβ. επων. *Πωγωνάτος* (Patria Constantinopoleos, TLG, Moritz, Zunamen II, 48). Η λ. στο Δημητράκ. (λ. *πηγουνάτος*).

Που έχει γενειάδα (σκωπτ.): *Ουαί δε σοι, σπανέ| μουστακάτε και πιγουνάτε* αυτ. D 503.

πιγούνι το, Λίβ. Esc. 2419, Θησ. ΙΒ′ [60[1]], Κρασοπ. (Eideneier) *απόσπ.* 16. *αι.* 3, S 5, Μαρκάδ. 47· *πιγούνιν,* Σπανός (Eideneier) D 206· *πουγούνι,* Σπανός (Eideneier) A 53, 74, 138, Κρασοπ. (Eideneier) AO 3, V 4, I 3· *πουγούνιν,* Σπανός (Eideneier) A 104, Λίβ. Sc. 1296, Λίβ. N 2133, Χρονογρ. (Λαμψ.) 250, Κρασοπ. (Eideneier) AO 3 κριτ. υπ.· *πωγώνιν,* Λίβ. P 1005.

Από το μτγν. ουσ. *πωγώνιον* με παρετυμ. επίδρ. της πρόθ. *επί* και τροπή του *ω* σε *ου* (Χατζιδ., Αθ. 1, 1889, 287, ΜΝΕ Β′ 288, Ανδρ., Λεξ., στη λ.· βλ. και Georgac., Glotta 31, 1951, 210). Ο τ. *πουγούνι* (Για το σχηματ. του οποίου πβ. Georgac., ό.π., 209-10) το 18. *αι.* (Κρασοπ. (Eideneier) B 5) και τ. *πουγούν', πουούνι, bουγούν'* κ.ά. σήμ. ιδιωμ. (Georgac., ό.π., 231). Ο τ. *πωγώνιν* από το *πωγώνιον* (τ. *πωγώνι* τον 5.-6. *αι.*, Georgac., ό.π.). Τ. *πωγούνιν* στο Meursius (λ. *πογούνιν*). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *πηγούνι*) και σήμ.

α) Το κάτω τμήμα του σαγονιού που προεξέχει, πιγούνι: *πιγούνιν ολοστρόγγυλον να μοιάζει με τον γύρον,| το όλον της το πρόσωπον ανάλογον να στέκει* Λίβ. Esc. 2433· *το πιγούνι ολόξανθο, όλο το περισκέπαν| τα γένια και παινούσαν τον, όσοι κι αν τον εβλέπαν* Θησ. Ϛ′ [23[7]]· **β)** το γένι (σκωπτ.): *Ο σπανός ο παράσημος, ο τριγένης και ούριος το πουγούνιν του εκτένιζεν και την ωραίαν πατσάδαν του* Σπαν. (Eideneier) A 146.

'πιδέξα, επίρρ., βλ. *επιδέξια.*

'πιδεξεύγομαι, 'πιδεξεύομαι, βλ. *επιδεξιεύομαι.*

'πιδέξια, 'πιδεξία, επίρρ., βλ. *επιδέξια.*

'πιδεξιά η, βλ. *επιδεξιά.*

'πιδέξιος, επίθ., βλ. *επιδέξιος.*

'πιδεξιοσύνη, η, βλ. *επιδεξιοσύνη.*

'πιδεξιότητα, η, βλ. *επιδεξιότητα.*

'πιδέξος, επίθ., *βλ. επιδέξιος.*

'πιδεξοσά η, *βλ. επιδεξιοσιά.*

'πιδεξοσύνη η, *βλ. επιδεξιοσύνη.*

'πιδεξότη, 'πιδεξότητα η, *βλ. επιδεξιότητα.*

πιέζω, Διγ. (Trapp) Gr. 3411, Ανακάλ. 2 κριτ. υπ.

Το αρχ. *πιέζω*. Η λ. και σήμ.

(Μεταφ.) στενοχωρώ, βασανίζω, ταλαιπωρώ: Έκθ. χρον. 3[20] (προκ. για σωματικό πόνο): *«Ουδέν άλλο, εμή ψυχή, πιέζει και συντρίβει,| ει μη πόνος αφόρητος τα οστά μου απέσω* (παραλ. 2 στ.). *Τον ιατρόν καλείτω τις τον του στρατού εν τάχει.»* Διγ. (Trapp) Gr. 3417.

πιείν το, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 146· *πγειν,* Ασσίζ. 414[27], Μαχ. 12[32], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 36· *πει· πειν· πιγείν.*

Το απαρέμφ. αορ. του πίνω ως ουσ. (η χρ. ήδη αρχ.). Ο τ. *πγειν* σήμ. ιδιωμ. (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Τ. *πιει* σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Ψάλτ., Θρακικά 72). Τ. *πκειν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., Χατζ., Λεξ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.). Η λ. και σήμ. στη Χίο (Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 54) με διαφορ. σημασ.

Η ενέργεια του πίνω, πόση: Ψευδο-Σφρ. 296[9] (σε μεταφ.): *Και ην ιδείν θέαμα ελεεινόν εν τη παραθαλασσία του λιμένος· άνδρας, γυναίκας, μονάζοντας, μονάστριας βοώσας οικτρώς· και ... εδέοντο τους εν ταις ναυσί του αντιλαβέσθαι αυτών. Αλλ' ουκ ην δυνατόν· άπαξ επροορίσθη του πιείν το ποτήριον το πλήρες της οργής Κυρίου* Δούκ. 373[2]· εκφρ. *το φαγείν και πιγείν/πιείν/πιει, το φαν και το πγειν/πειν/πιείν* = (α) το φαΐ και το πιοτό (ως βιολογική ανάγκη, αλλά και απόλαυση): *Λέγει ο Χρυσόστομος Ιωάννης, ου κωλύγω το εν μέτρω φαγείν και πιγείν, ως κωλύω το περιττόν* Κανον. διατ. Α 456· *λοιπόν μη απολέσωμεν τον καιρόν ημών εις το φαγείν και πιείν και σπαταλάν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΙΙ 23· *Εμέν το φαγίν μου ένι από το ξύλον ετούτο και το πει μου* (έκδ. *πι*) *ένι από την βρύσην τούτην* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 43[4]· *Γούλα, η ποια ένι κατάδικον βίτσιον της βερτούς της αστινέντσιας, κατά τό λαλεί ο Τούλιος ένι αμέτρητον θέλημαν εις το φαν και εις το πιείν* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 144· (β) οι διατροφικές ανάγκες ενός ανθρώπου: *αν τα εξοδίασεν* (ενν. *κανείς άνθρωπος*) *όλα του τα πράγματα εις φαν και πγειν και εις φορισίαν της αμαρτωλής ... το δίκαιον ορίζει ... ότι εκείνος ουδέν εντέχεται ποτέ να λάβει τίποτες εξ αυτόν της* Ασσίζ. 163[8]· *ο ποίος σιρ Λουκές ... 'δήγαν καλά και το φαν και το πγειν της* (ενν. *της αρχόντισσας*) Μαχ. 216[23]· (γ) (συνεκδ.) το τραπέζι, το γεύμα: *Και έδειξεν ο σπανός αγάπας πολλάς και καλάς και έκατσεν εις το φαν και το πειν και μετά τους ετέρους* Σπανός (Eideneier) Α 285.

πιεμέτζο το· *πιεμέντζο.*

Πιθ. από τα ιταλ. *pie* και *mezzo.*

?Μονάδα μέτρησης ίση με μισό πόδι· (εδώ πιθ.) τρόπος κοπής της ξυλείας: *Με άλλη μου* (ενν. *επιστολή*) *έγραφα της πανεριότη σου να μου αγοράσει πενήντα τάβλες ντελαριζίου πιεμέντζο καθάριες καλές* Τσιρίγ., Επιστ. 168[4]· *Δέσποτά μου, έγραφά σου να μου πάρεις πενήντα τάβλες ντελαριζέινες, πλάτες ού πιεμέντζο* αυτ. 170[14].

πιένος, επίθ.· πληθ. ουδ. *πιένια.*

Από το ιταλ. *pieno.* Το θηλ. ως ουσ. και σήμ. (βλ. και Ανδρ., Λεξ., λ. *πιένα*). Η λ.

στον εμπορικό όρο *βόδο περ πιένο* σε έγγρ. του 17. αι. (Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 19, 1982, 175, 192, 193).

Γεμάτος, πλήρης· (εδώ) πυκνοκατοικημένος: *Τις είδε πλιον σε τόσα| πιένια κατοικητήρια| ανθρώπους τόσα λίγους;| Μ' αν είναι και δε σφάλλω,| δεν είν παρά γιατί 'ναι| 'ς τούτον τον τόπον όλοι μαζωμένοι* Πιστ. βοσκ. V 4, 2.

Έκφρ. *Πιένον Κολέγιον* = βενετικό συμβούλιο με επικεφαλής το δόγη, το οποίο είχε διοικητικές, πολιτικές και δικαστικές αρμοδιότητες (Για τη σημασ. βλ. Boerio, λ. *colegio*, Mutinelli, Less. Ven., λ. *Pien Collegio*): *Είτα επορεύθηκεν* (ενν. *ο δεσπότης*) *εις το γαληνότατον Κολέγιον Πιένον, ομού με μερικούς αδελφούς από το ημέτερον γένος των Γραικών* Σεβήρ., Ενθύμ. 28[18].

πιετά η, Ολόκαλος 23[5], 31[82], 45[14], 51[18], 52[22], κ.α.· δοτ. εν. *π ι ε τ ά τ ι*.

Από το ιταλ. *pieta*. Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-6, τεύχ. β', 1961-2, 288, 292), στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

Συμπόνια, οίκτος, ευσπλαχνία· (εδώ βραχυλογ.) νοσοκομείο του Ελέους (Για τη σημασ. βλ. Boerio και Battaglia 1): *όστις εναντιώσει της παρούσης μου και αυτοθελήσης διαθήκης ου μόνον το του Θεού κρίμα λήψεται, αλλά και ζημιούται πέναν εν τη Πιετάτι υπέρπυρα κε'* αυτ. 28[19]· *όστις εναντιώσει της παρούσης διαθήκης ου μόνον το του Θεού κρίμα λήψεται, αλλά και ζημιούται πέναν εν τη Πιετά υπέρπυρα ν'* αυτ. 67[33].

πιετζαρία η, Βαρούχ. (Bakk.-v.Gem.) 17[3], 342[2, 5], 412[3], 431[4, 10], Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 5. — Βλ. και *πιέτζος*.

Από το βενετ. *piezaria*. Τ. *πγεντζαρία* και *πιεντζαρία* σε έγγρ. του 16. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 117, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-6, τεύχ. β', 1961-2, 298, Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 19, 1982, 176). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ Ζακ.[2] Β').

(Νομ.) εγγύηση: *και για καουτσιόν του κατωγεγραμμένου νοδάρο, για την άνωθεν πιετζαρία ... μου οπλεγάρει ο άνωθεν αφέντης Βεργίτσης το αλετριβιδείο ... και το περιβόλι* Βαρούχ. (Bakk.-v.Gem.) 104[20].

πιέτζος ο, Βαρούχ. (Bakk.-v.Gem.) 104[28], 431[6, 7], 431[10], 532[8]. — Βλ. και *πιετζαρία*.

Από το βενετ. *piezo*. Τ. *πιέντζος* στο Somav., It.-gr., λ. *pieggio*. Τ. *πιέγγιος, πιέζος, πέτζο* και *πιέτζιος* σε έγγρ. του 18. αι. (Έγγρ. Σαντορ. 38[26-27], Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 6, 1955, 14, 18, 24). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 522, Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

(Νομ.) αυτός που εγγυάται την εκπλήρωση υποχρεώσεων κάποιου άλλου ατόμου, εγγυητής: *για καουτσιόν του άνωθεν αφέντη παπά απομένω εγώ, ο κατωγεγραμμένος νοδάρος, πιέτζος εις τα άνωθεν υπέρπυρα ,α εις κάθα καιρόν και οκαζιόν οπού ... τινάς του 'θελεν πάρει τα άνωθεν χωράφια* αυτ. 104[17]· *για το αυτό χρέος πιέτζος και πριντσιπάλες πλερωτής εις τα ιδιά του καλά ο ... Γεράσιμος Δημητρόπουλος* αυτ. 685[8].

Πιζάνης, ο, Μαχ. 558[27], Σουμμ., Ρεμπελ. 184, 186.

Από το ιταλ. *Pisa*.

Ο κάτοικος της Πίζας ή αυτός που κατάγεται από εκεί (βλ. και *Πισαίος* 2): *Γροικώντα ο ποδεστάς ονόματι σιρ Γιλιάμε Λερμήν την ζημίαν τήν τους εποίκαν και τον φόνον, όρισεν και επιάσαν έναν Πιζάνην όπου ήτον εις το κάτεργον του ρηγός και ηύρεν τον αφορμήν πως ήτον Γενουβήσος, και αρνάται πως δεν είναι* Μαχ. 128[1].

Η λ. ως επών.: *Είχαν* (ενν. *οι Βενέτικοι*) *εις την φυλακήν έναν γνωστικόν άνθρωπον γέρονταν ... ονόματι μισέρ Βιτόρ Πιζάνης* Μαχ. 586[16].

Πιθακοί οι, βλ. *Πιθηκοί*.

πίθακος ο, βλ. *πίθηκος*.

πιθάμι(ν) το.

Από το ουσ. *πιθαμή* (βλ. ά. *σπιθαμή*) και την κατάλ. *-ι(ν)*.

Η απόσταση από την άκρη του αντίχειρα ως την άκρη του μικρού δάχτυλου ανοιχτής παλάμης ως πρόχειρη μονάδα μέτρησης μήκους· (εδώ προκ. για μέτρηση περιμέτρου): *Με πλέτερήν τους δύναμιν πάλιν να πολεμούσιν*| *και με τους βασιλίσκους τρεις αρχίσασι να κρούσιν,*| *οποίοι βόλια βάνασιν λιτρών διακοσίων*| *κι επτά πιθάμια βρίσκετον ο κύκλος των βολίων* Αχέλ. 2027.

πιθανικός, επίθ.

Από το επίθ. *πιθανός* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. στον Κουμαν., Συναγ.

Ευλογοφανής, πειστικός: *Λόγοις δ' όμως πιθανικοίς αυτήν παρεκρουόμην*| *αγγέλλων τε τον πόλεμον της Μαξιμούς αρχήθεν,*| *την χείρα πώς επλήγωσα την δεξιάν εκείνης,*| *προσέθηκα και αίματος ρύσιν πολλήν γενέσθαι* (παραλ. 6 στ.). *Ταύτα ως ήκουσεν αυτή, αναψυχήν μετέσχεν*| *αλήθειαν νομίσασα τα ειρημένα πάντα* Διγ. Ζ 3737.

πιθανολογία η, Προδρ. (Eideneier) I 119.

Το αρχ. ουσ. *πιθανολογία*. Η λ. και σήμ.

α) Λόγος που βασίζεται σε πιθανότητες ή σε υποθέσεις και όχι σε αποδείξεις: Προδρ. (Eideneier) I 24· **β)** (θεολ., στον πληθ.) υποθέσεις, εικασίες (βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2): *εις διάλεξίν τινα εκάλει και ο βασιλεύς προστάξας τον κυρ Γρηγόριον τον Παλαμάν ..., ίνα μετά του Καλαβρού διαλεχθή. Και πολλάς διαλέξεις αναμέσον αυτών ποιήσαντες τας πιθανολογίας και φληναφίας του Καλαβρού Βαρλαάμ ως ιστόν αράχνης ο Παλαμάς εξετίναξε* Ψευδο-Σφρ. 182[10].

πιθανός, επίθ., Δούκ. 231[7].

Το αρχ. επίθ. *πιθανός*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

1) (Προκ. για πρόσωπο) που έχει την ικανότητα να πείθει, πειστικός: Έκθ. χρον. 75[21]. **2)** (Προκ. για επιχείρημα) αληθοφανής, πειστικός: Δούκ. 63[16], Έκθ. χρον. 8[18].

Έκφρ. *στα πιθανά* = με αληθοφάνεια· πειστικά: *Και πάλιν ο λαός ζητά να βγουν να πολεμήσουν,*| *πας και νικήσουν το Τουρκίν και να το βιστουρίσουν.*| *Εκάμαν λιτανείες πολλές, πράγμαν πολλά μεγάλον,*| *δεν δύνομαι στα πιθανά εις γράμμαν να το βάλω* Θρ. Κύπρ. Μ 220.

πιθανότης -τητα η.

Το αρχ. ουσ. *πιθανότης* (L-S, λ. *πιθανός*). Η λ. *πιθανότητα* στο Βλάχ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

α) (Προκ. για πρόσωπο) πειστικότητα, πειθώ: *Μετακαλούσι* (ενν. *οι του Μωράτ*) *τον Χαμζάν, τον ον ειρήκαμεν αδελφόν του Τζιναήτ, και λέγουσιν αυτῷ ότι: «Ει μεν διά της σης πιθανότητος διεγείρῃς τον σον αδελφόν κατά του Μουσταφά, ... ιδού δίδομεν αυτῷ την επαρχίαν του Ατήν ορισμῷ και θελήσει του ημετέρου ηγεμόνος Μωράτ ...»* Δούκ. 215[15]. **β)** αληθοφανές, πειστικό επιχείρημα: Βίος Αλ. 3484· (εδώ στον πληθ.): *με λόγια δεν με θέλετε απατήσει, πως είναι ζωντανός ο υιός μου, ουδέ με πιθανότητες να με καταπείσετε δεν θέλετε δυνηθεί, βλέποντας εις το πρόσωπόν σας το πάθος της ψυχής* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 132.

πιθανώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *πιθανώς* (L-S, λ. *πιθανός*). Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Με τρόπο που ταιριάζει σε μια περίσταση, ανάλογα με την περίσταση (Για τη σημασ. βλ. και Steph., Θησ., στη λ.): *Ο βασιλεύς γαρ ... ορών τους ασεβείς πληθυνομένους καθ' εκάστην και λαμβάνοντας τας πόλεις και χώρας πιθανώς, τας μεν τάχα μετά ευλόγου προφάσεως, τας δε και εξ αρπαγής, ... εβουλεύσατο όπως πορεύσηται εν Ιταλίᾳ και γένηται ένωσις μετά των Λατίνων και δώσωσι μερικήν βοήθειαν εις τους Χριστιανούς* Έκθ. χρον. 5[21].

πιθαράκι το, Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 106· *πιθαράκιν*, Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 45 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *πιθάρι* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μικρό πιθάρι: *Ερώτηξε η Δέσποινα είντα 'ν' στο πιθαράκι,| αν έχου να τως δώσουσι νερό με το κρασάκι* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2404· (εδώ σε χαριτολογία): *ιδού, Χριστέ, ψυχορραγώ, και καν ας εκοινώνουν| και καν να μ' εναμάτιζαν κανένα πιθαράκι,| καθώσπερ τα ευλόγησες άλλοτε εις τον γάμον* Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 45.

πιθάρι(ον) το· Σαχλ., Αφήγ. 146, Ολόκαλος 1[18, 27], 31[32, 34-35, 86], 52[26], 162[18], 173[41], 177[27], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. β' 6· *πιθάρι*, Gesprächb. 106[18], Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 47, V 41, 42, 102· *πιθάριν*, Σπανός (Eideneier) Α 16, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 94[19], Κρασοπ. (Eideneier) V 41, Ροδινός (Βαλ.) 229.

Από το αρχ. ουσ. *πίθος* και την υποκορ. κατάλ. *–άριον*. Ο τ. *πιθάρι* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *πιθάριν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 732, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πιθάρι(ν)*). Η λ. *πιθάριον* τον 6. αι. (TLG, Lampe, Lex.), σε έγγρ. του 15. αι. (Act. Doch. 60[20, 31, 32]), το 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 560) και στο Du Cange, App.

Μεγάλο πλατύστομο αγγείο (συν. πήλινο), όπου διατηρούνται υγρά ή στερεά φαγώσιμα, κιούπι: *Όταν εμπάσεις το κρασίν εις το πιθάριν από τον ληνόν, έμπασον εις πουγγίν σινάπιν ή χάλδαλον φούκταν μίαν και πλέον και έμπασον αυτό εις το πιθάριν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 75[19, 21]· *Η Δέσποινα τους όρισε νερό να κουβαλήσου| και τα πιθάρια τα όφκαιρα όλα να τα γεμίσου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2409· *παστώνουν*

και φυλάσσουν με (ενν. *εμέ, τον χοίρον*) *δι' όλου γαρ του χρόνου*| *και βάνουν με εις το σταμνίν και μέσα εις πιθάριν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 376· *νέλινον πιθάριον παχύ και παμμεγέθη,*| *έχοντα πάχος σπιθαμής μιας και πλείον ταύτης* Βίος Αλ. 4357· (σε παροιμ. φρ.): *μόνον το τρύπιον πιθάρι γεμίζει νερόν, καθώς λέγει ο λόγος* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 58[34].

Η λ. ως τοπων. στον πληθ.: Κυπρ. χφ. 151.

πιθαρόστομος, επίθ.

Από τα ουσ. *πιθάρι* και *στόμα*.

(Σκωπτ.) που έχει στόμα μεγάλο σαν πιθάρι: *ω πιθαρόστομε και μερμηγκοσφόνδυλε, κακέ σπανέ, σύρε, κακομούσουρε, και ο Θεός πατάξη σε* Σπανός (Eideneier) A 11.

'πίθεμα το, βλ. *επίθεμα*.

Πιθηκοί οι, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 16[19], 18[1]· *Πιθακοί· Πιθιακοί,* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 17[17].

Από το ουσ. *πίθηκος* και καταβιβ. τόνου.

Οι Πυγμαίοι (αν δεν πρόκ. για ονομασία μυθικού λαού· βλ. και L-S, λ. *πίθηξ*, καθώς και Steph., Θησ., λ. *πίθηκος*): *Και εις εκείνον τον κόσμον ηύρεν ανθρώπους ίσα με πήχα· αυτουνούς κράζουν Πιθακούς* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 16[14]· *επροσδιάβην* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *τον τόπον των Πιθηκών* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 16[21].

πίθηκος ο, Φυσιολ. 347[3, 5-6]· *πίθακος,* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 17[10].

Το αρχ. ουσ. *πίθηκος*. Τ. *πίθιακος* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πίθηκος*). Η λ. και σήμ.

Ανώτερο θηλαστικό της οικογένειας των πρωτευόντων, πίθηκος: *Είδε* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *και πίθακους πολλούς, μεγάλους σαν αρνία,*| *θηρία δε ξενοχάραγα σ' εκείνα τα βουνία* Αλεξ.[2] 2283.

πίθηξ ο· αιτιατ. πληθ. *πίθηκας,* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 107[23].

Από το ουσ. *πίθηκος* με μεταπλ. Ο τ. *πίθηκας* στο Du Cange (λ. *πίθηξ*) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πίθηκος*, Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *πίθηκος*)· πβ. ποντ. τ. *πιθήκα* η (Παπαδ. Α., Λεξ., Andr., Lex., ό.π.). Η λ. τον 6. αι.

Πίθηκος: *ήσαν μηλέαι παρ' αυτοίς χρυσίζουσαι την όψιν,* (παραλ. 3 στ.)· *οι πίθηκες ως τέλειοι πανόμοιοι των άρκτων,*| *ζώα ποικίλα τη χροά, ξένα τη θεωρία* Βίος Αλ. 5205.

Πιθιακοί οι, βλ. *Πιθηκοί*.

πίθος ο, Βίος Αλ. 4366, 4375, 4379, Χρησμ. VII 16, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1181 ρλδ' 1, 2, 3.

Το αρχ. ουσ. *πίθος*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Πιθάρι: Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 136[294], Χρησμ. (Βέης) 13[18]· (σε μεταφ.): *ω μνη-*

σικάκου γείτονος, ω γλώσσης ψευδηγόρου,| ήτις ελάλησε κακώς σήμερον αδικίαν,| ήτις απεπωμάτισε τον της ελπίδος πίθον Γλυκά, Στ. 73· (σε παρομοίωση): *ο ουρανός ως πίθος| που θέλουν φέρει οι άγγελοι τον θρόνον του Κυρίου* Σκλάβ. 252· **β)** μονάδα μέτρησης χωρητικότητας/βάρους (Για τη σημασ. βλ. και Μπακιρτζής, Βυζ. τσουκαλολάγηνα 110 σημ. 5): *ει ούτως εστίν Γ^ς γαστέρα λέγει, ... ει δε έχει γεγραμμένον ούτως π^ο πίθον* (έκδ. *πύθον*), *ει δε ούτως εστίν α^μλ άμουλα* Metrol.[2] 138[24].

'πιθυμία, 'πιθυμιά η, βλ. *επιθυμία.*

'πιθυμώ, βλ. *επιθυμώ.*

πίκα η, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 19· *μπίκα· πίκκα,* Κυπρ. χφ. 161.

Από το ιταλ. *picca.* Ο τ. *πίκκα* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ., Λουκά, Γλωσσάρ., Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., κ.α.). Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Όπλο του πεζικού, που αποτελούνταν από ένα μακρύ ξύλινο κοντάρι που κατέληγε σε σιδερένια αιχμή· είδος δόρατος: *Τότες ο αφέντης είπε ότι να τους δώσουν* (ενν. *στο λαό*) *τ' άρματα και μονετσίον ... και έτσι παρευθύς έδωσαν του καθενός ένα αρκουμπούζο και μερικών πίκα* Σουμμ., Ρεμπελ. 177· *Ήγραψα, Μπερναμπούτσο μου, άρματα ζηλεμένα| να μασε φέρου απ' τη Φραγκιά για σένα και ογιά μένα* (παραλ. 5 στ.) *δυο κορσαλέτα ολόχρουσα, δυο μπίκες, δυο γκαμπάνες,| δυο φαλκονέτα ογιά μακρά, δυο σάκρα, δυο κανόνια* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 8.

'πικακκασμός ο, βλ. *επικακκασμός.*

'πικαλιέμαι, 'πικαλούμαι, βλ. *επικαλούμαι.*

'πικαλώ, βλ. *επικαλώ.*

πικερνάτορας ο, βλ. *επικερνάτορας.*

πικέρνης ο, βλ. *επικέρνης.*

πικέρνι το, βλ. *επικέρνι.*

'πίκλιν το, βλ. *επίκλιν.*

πικμέζι το.

Από το τουρκ. *pekmez.* Τ. *πεκιμέζι* (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.), *πεκμέζιν* (Χατζ., Λεξ., Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.), *πικ(ι)μέζι* (Λάζαρης, Λευκαδ.), *πικμέζ'* (Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν., Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ.), *πικμέζ(ι)* (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ.), καθώς και διάφ. άλλοι τ. (Λάζαρης, Λευκαδ., Παπαδ. Α., Λεξ., κ.α.) σήμ. ιδιωμ. Τ. *πετουμέζι* στο Somav. Τ. *πετιμέζι* σήμ.

Παχύρρευστο σιρόπι που παρασκευάζεται από μούστο με βράσιμο, πετιμέζι: *Τω αυτώ χρόνω όρμησαν όλοι οι Τούρκοι κατά του Μεχεμέτ Γιαζτζή και εχάλασαν τα σπίτιά του εις τας Σέρρας και εδιαγούμισαν όλα του τα υπάρχοντα ... Και όποιος ήτον φρόνιμος και δυνατός ήπαιρνεν μεγάλα πράγματα και τα καλά και ωφέλιμα, και*

όποιος ήτον ολίγος εις την γνώσιν έπαιρνεν παπία, ορνίθια, σταφυλαρμία, πικμέζι, αρμία, ψάθες ... και άλλα ωσάν αυτά όμοια και χειρότερα, μόνον να στέκεσαι να γελάς Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 25[r].

πικούνιν το, Κυπρ. χφ. 161.

Από το ιταλ. *piccone*. Τ. *πεκούνι* σήμ. Τ. *μπικούνι* σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., λ. *μπικούνι* Ι, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *μπικούνι*). Τ. *πικούνι* στο Somav. και σήμ. στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', *πικκούνι*) και λογοτ. (ΑΛΝΕ). Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 420).

Εργαλείο για να σκάβει κανείς σε βράχο ή πέτρα, είδος αξίνας: *Και αποσώννοντα όλοι οι καπετάνοι με τες σκάλες εις την μερίαν του τρασινάλλιου, όπου ήτον ο πύργος, ηύραν μίαν τρύπαν και άρχεψαν με τα πικουνία να την ανοίξουν* Βουστρ. (Κεχ.) 116[9].

'πίκουπα, *επίρρ.*, βλ. *επίκουπα.*

πίκρα η, Λόγ. παρηγ. Ο 207, Διγ. Ζ 1826, 4365, Θρ. Κων/π. Β 110, 122, Ch. pop. 261, 560, 636, Αχέλ. 566, 1153, 2133, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 135[8], Θρ. Κύπρ. Μ 302, Χρον. σουλτ. 41[23], 137[23], Κυπρ. ερωτ. 132[15], Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 96, Ιστ. Βλαχ. 940, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 764, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1353, Διήγ. ωραιότ. 576, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1303], Ε' [76], Λίμπον. Αφ. 33, Διγ. Ο 104, 656, Διακρούσ. 95[14], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 233[14], 241[6], κ. α.· *επρίκα,* Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171[27]· *πέρκα,* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 253· *πρέκα,* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 124, Θρ. Κύπρ. Μ 704· *πρίκα,* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v.Gem.) 293, Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 6, Αλεξ.[2] 330, 2020, Αχέλ. 767, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 344, Πανώρ. Πρόλ. 16, Γ' 342, Ε' 411, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 85, Γ' 369, Κατζ. Α' 168, Γ' 24, Βοσκοπ.[2] 280, 304, 435, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 720, Γ' 527, Ε' 1345, Θυσ. (Bakk.-v.Gem.) 161, 529, 1097, Στάθ. (Martini) Ιντ. Α' 12, Β' 40, Γ' 302, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 97, Γ' 6, Ε' 341, Φορτουν. (Vinc.) Β' 104, Γ' 366, Ε' 340, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 31, Ε' 24, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 162[26], 420[17], κ.π.α.

Από το *πικραίνω* υποχωρ. (Ανδρ., Λεξ.). Οι τ. *επρίκα* και *πρίκα* με μετάθεση συμφώνου. Για τον τ. *πρέκα* πβ. επίθ. *πρεκιός* (βλ. *πικρός*)· κατά Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 120 *από* ουσ. *πικρία* με μετάθεση συμφώνου (Για την τροπή του *ι* >*ε* βλ. Χατζιδ. ΜΝΕ Α' 239)· κατά Γιαγκουλλή, Κυπρ. διαλ. 268 *από* ιταλ. *prega/pregare*· για την ετυμολ. καθώς και πιθ. τυπογρ. *λάθος* αντί *πρέβα* (<γαλλ. *preuve*) βλ. Κεχαγιόγλου [Βουστρ., Γλωσσάρ. 485]. Ο τ. *πρίκα σε* επιστ. του 16. αι. (Crusius, Turcogr. 222), στο Βλάχ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Η λ. στο Steph. (?· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 135), στο Meursius και σήμ.

1) Πικρή δυσάρεστη γεύση· (σε μεταφ.): *ωσάν το εβγάλεις* (ενν. *το μέλι*), *παρευθείς έρχεται η πικράδα,| και 'γκώνει όλον το στόμα σου και χάνεται όλη η γλύκα| και τότες, λέγω, στην καρδιάν κτυπάγει σου η πρίκα* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 998. **2)** (Κυρίως μεταφ.)· **α)** στενοχώρια, λύπη, θλίψη: *Όπου λογιάζοντες τοιούτον πράγμα, ανάμεσα εις ολίγες ημέρες απέθαναν από την πίκραν τους* Μπερτολδίνος 115· *κι όλα μας θα 'ποθάνουμεν, τινάς δεν απομένει,| μα μόνον πίκρες, βάσανα ο κόσμος τούτος φέρ-*

νει Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 988· *Κι επήγα κι επολέμησα και νικητής εβγήκα | κι έδωκα τω φιλώ χαρά και των εχθρώ μας πρίκα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 352· (σε μεταφ.): *όλοι σε βασανίσανε πολλά κι επρίκες σε χορτάσασι όσο που δεν ήθελες πλιο* Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171[27]· (συχνά με τα ρ. δίδω, κάμω, λαμβάνω, παίρνω): *κι α σου δωκα κιαμιά φορά πρίκα, συμπάθησέ μου* Πανώρ. Ε' 342· *και σώνει την* (ενν. *τη γυναίκα μου*) *η εδική μου πρίκα οπού της έκαμα* (... *κατέχεις καλά και μεγάλην πρίκαν της έκαμα εγώ*) Γράμμα κρ. διαλ. 7· *ποία καρδία να είναι τόσον λίθινη και να μη λάβει πίκραν διά την συμφοράν εκείνην;* Μ. Χρονογρ. 34[8]· *θλίψην πήρεν αφόρητον και πίκρες βαρυτάτες* Διγ. Ζ 1826· φρ. πιάνω κ. εισέ πικρία, βλ. πιάνω φρ. 45· **β)** (τ. *πέρκα, πρέκα*) πίκρα, ταλαιπωρία, βάσανο (κατά Γιαγκουλλή, Κυπρ. διαλ., ό.π.· «ικεσία, δέηση»· για το θέμα καθώς και πιθ. σημασ. «δοκιμασία» βλ. Κεχαγιόγλου, ό.π.): *θωρώντα ο Ιππόλυτος την πρέκαν και την τσιγάρισιν της μάχης τους αποκάτω τον ... μοναχός του ... επήγεν εις το καστέλλιν του οχθρού του* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 93· *Δομάννες τότε πιάννουσιν άνθρωποι και γυναίκες | και βάλλουν τες ολπίδες τους να μην τους έλθουν* (έκδ. *έλθη*· προφορική διόρθ. Χατζ., βλ. λ. *δομάννα*) *πρέκες* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 748· *Και έμεινεν το ρηγάτον με μεγάλες πρέκες* Βουστρ. (Κεχ.) 244[7].

πικρά (I) η, βλ. *πικρία*.

πικρά (II), επίρρ., Λόγ. παρηγ. L 464, Διγ. Α 2679, Λίβ. P 155, Λίβ. (Esc.) 3787, Αχιλλ. (Smith) N 1658, Θησ. Γ' [175], Διήγ. Αλ. V 23, 24, Αλφ. 1037, Συναξ. γυν. 104, Δωρ. Μον.XX, Παλαμήδ., Βοηβ. 175, Αλφ. (Mor.) IV 37, Αποκ. Θεοτ. II 114, Συμμ., Παστ. φίδ. Ε' [492], Διγ. Ο 2559, Αλφ. (Mor.) IV 37· *πικριά*, Λεηλ. Παροικ. 619· *πρικά*, Πιστ. βοσκ. I 2, 3, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 467· *πρικιά*, Πανώρ. Α' 57, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1702. — Βλ. και *πικρώς*.

Από το επίθ. *πικρός*. Ο τ. *πρικά* (με μετάθεση συμφώνου) στο Κατσαΐτ., Κλ. Πρόλ. 39. Ο τ. *πρικιά* (<επίθ. *πρικιός*, βλ. *πικρός*) στο Βλάχ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Σκληρά: *Την Αφροδίτη, οπού συχνά, πικρά τους βασανίζει, | κι εις το στερνό για πλερωμήν, θάνατον τους χαρίζει* Συμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1133]· **β)** με επώδυνο τρόπο, χωρίς οίκτο: *Ορίζει ο μέγας βασιλεύς, πάραυτα τον τυφλώνουν, | πικρά, γλυπτά, βασανιστά τυφλώνουν τον ομπρός του* Διήγ. Βελ. χ 346· *ο άγιος, αγκαλά και να τον εξυούσαν τόσον πικρά και δυνατά, έτσι ευρίσκετον, σαν να μην ένοιωθεν ολότελα* Ροδινός (Βαλ.) 215· **γ)** βαριά: *πολλοί Γενουβίσοι ελαβώθησαν πικρά* Μαχ. 342[9]. **2)** (Επιτ., προκ. για έντονο ψυχικό πόνο, θλίψη): *ως ήκουσεν τους βροντισμούς του Λώτου η γυναίκα* (παραλ. 1 στ.) *διά την πατρίδα και δικούς πολλά πικρά 'λυπήθη* Χούμνου, Κοσμογ. 1139· *ειπέτε πώς τον Λίμποναν ηγάπα σαν παιδί του, | και πώς πικρότατα πονεί μαζί μου την σφαγή του Λίμπον*. 468.

πικράδα η, Χριστ. διδασκ. 30, Μαρκάδ. 470, 536, 768.

Από το επίθ. *πικρός* και την κατάλ. *-άδα* (Τωμ., Μνήμη Κουρμούλη 13, ΛΚΝ, στη λ.)· για το σχηματ. πβ. ουσ. *γλυκάδα*. Κατά Ανδρ., Λεξ. από ουσ. *πίκρα* και κατάλ. *-άδα*. Πβ. και ουσ. *πικράς* (όν. φυτού, L-S) >*πικράδα* (LBG, Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ. 260) >*πρικάδα* (Andr., Lex., λ. *πικράς*, Kahane, Zeitschr. f. rom. Philol. 97, 1981,

134, Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω. Ιταλ. 294, όπου και σημασ. της λ.). Τ. *πρικάδα* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πρικύς*, Καραν., ό.π., Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. ΚεφαλΛ. 300, όπου και ως όν. φυτού). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

α) Η ιδιότητα του πικρού, η πικρή (δυσάρεστη) γεύση: *κι όσον το 'χεις στο στόμα σου (ενν. το μέλι) έχεις και την γλυκάδα,| κι ωσάν το εβγάλεις, παρευθύς έρχεται η πικράδα* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 996· *Εις ... πικράδα του στόματος ωφελεί να πάρεις αψίνθιον* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 14^{21}· (εδώ προκ. για το νερό της Νεκράς Θάλασσας, πβ. *πικρίδα* 1): *πίσσα βρομώδης ρεύγεται απ' αύτην την πικράδα| και βάλλουν εις τα κλήματα διά την αγουρίδα* Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 975· **β)** (μεταφ.) λύπη, στενοχώρια, πικρία: *Πάσα καιρόν στην βράστην κι εις την κρυάδαν| για σέναν μαρτυρίζομαι ο θλιμμένος| κι έχω γλύκαν την πάσα μου πικράδαν* Κυπρ. ερωτ. 99^{5}· *αφήνω λοιπόν τους Οβριούς νάχουσι την πικράδα,| που ο Δήμος τους άφησε παίρνοντας την Μαρκάδα* Μαρκάδ. 621.

πικράζω.

Το μτγν. *πικράζω*. Τ. *πρικάδζω* και *πρικάζζω* σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Η λ. *πικρᾳζω* και σήμ. στον Πόντο (Andr., Lex., στη λ.).

Θλίβω, δυσαρεστώ έντονα κάπ.· υποβάλλω κάπ. σε βάσανα· (με σύστ. αντικ.): *τον πλημμελήσαντα πολλά και μη μετανοούντα| άκων ... πλην όμως αναγκαίως| πικράζεις ουκ ανάλογον, οις έπταισε, πικρίαν* Γλυκά, Στ. Β' 59.

πικραίνω, Σπαν. Α 361, Λόγ. παρηγ. L 81, 413, 595, Καλλίμ. 2279, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 605, Φλώρ. 1653 δις, Λίβ. P 351, 1317, 2564, Λίβ. Sc. 976, 2360, Λίβ. Esc. 600, 2057, Λίβ. N 1726, 3047, Ιμπ. 549, Χρον. Τόκκων 2942, 2986, Θησ. Γ' [51^{7}], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 132^{r}, 197^{v}, Πεντ. Γέν XLIX 23, Έξ. I 14, Αχέλ. 575, 1646, Χρον. σουλτ. 49^{16}, 77^{18}, 130^{10}, Διγ. O 181, 1419, 2942, κ.π.α.· *πρικαίνω*, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1575, Απόκοπ.^{2} 257, Αχέλ. 780, Πανώρ. Α' 189, 367, Β' 504, Ε' 259, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 471, Β' 294, Γ' 187, Δ' 365, Ε' 273, Κατζ. Δ' 406, Βοσκοπ.^{2} 396, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1963, Β' 1751, 2298, Γ' 1526, 1677, Δ' 1229, Ε' 940, Θυσ. (Bakk-v.Gem.) 289, 403, Στάθ. (Martini) Α' 27, Β' 65, Φορτουν (Vinc.) Β' 249, Γ' 278, Δ' 83, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 110, Τζάνε, Κρ. πόλ. 173^{19}, 256^{19}, 304^{24}, 428^{5}, 490^{12}, 565^{14}, κ.π.α.· μτχ. παρκ. *πικραμμένος*, Μαχ. 46^{31}, 264^{5}, 436^{31}, 490^{30}, 646^{25}, 646^{27}, 650^{28}, Γεωργηλ., Θαν. 55, 188, 391, Θρ. Κύπρ. M 712, Κυπρ. ερωτ. 20^{1}, 116^{3},131^{9}, 140^{8}, 154^{7}· *πρικιαμένος*, Πανώρ. Α' 4 κριτ. υπ., 352 κριτ. υπ., Β' 418 κριτ. υπ., Γ' 583 κριτ. υπ., Ε' 243 κριτ. υπ., Γύπ. Πρόλ. Διός 83, Κατζ. Α' 34, Β' 141, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 1, Δ' 175, Πιστ. βοσκ. III 6,348, 8,11, 8,28, IV 3,53, 3,149, V 5,398, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) 1756 κριτ. υπ., Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [540], [661].

Το αρχ. *πικραίνω*. Ο τ. με μετάθεση συμφώνου στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ. (λ. *πρικαίνομαι*), Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** Καθιστώ κ. πικρό (στη γεύση): *Ελλίγη χολή πολομά να πικράνει πολλύν μέλιν, ίτσου έναν μικρόν βίτσιον πολομά να ποντιστούν πολλές βιρτούς* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 152. **2)** (Μεταφ.) **α)** θλίβω, στενοχωρώ κάπ.: *απόδος ημίν την αδελφήν, ώσπερ ημίν υπέσχου,| και μην πικράνεις τας ψυχάς , κα-*

θώς ημίν υπέσχου Διγ. Ζ 372· Ήξευρε, πατέρα, ότι πολλά με επρίκανες, ωσάν ήκουσα να γυρεύγεις της νύφης σου νοίκια και να τηνε πρικάνεις Γράμμα κρ. διαλ. 7· **β)** προκαλώ οδύνη, βάσανα, πόνο σε κάπ.· βασανίζω, ταλαιπωρώ: *Εύξου με τόν ηθέλησεν η τύχη να πικράνει| την όρθωσιν, το δύσφορον ν' ανάβω της οδύνης* Λογ. παρηγ. Ο 423· *Ειπέ ότι τον επίκρανες αφότου εγεννήθη,| τον έποικες ως δυστυχήν κι εγέμισές τον πόνους* Λογ. παρηγ. Ο 586. **Β' Αμτβ. 1)** Αποκτώ πικρή γεύση, γίνομαι πικρός, πικρίζω· (σε μεταφ.): *ο πόθος| γλυκιά ...έχει ρίζα, μα πρικαίνει| πολλά το πωρικόν τση* Πιστ. βοσκ. II 1, 80. **2)** (Μεταφ., προκ. για πρόσωπο) θλίβομαι, πικραίνομαι: *ο Ιμπέριος τον λόγον του πατρός του| καλά τον αποδέκτηκεν, μα πίκρανεν ατός του·| εσέβηκεν στην κάμεραν και μοναχός καθίζει,| παραπονάται μέσα του, κλαίει κι αναδακρύζει* Ιμπ. (Legr.) 170.

II. Μέσ. **1α)** Θλίβομαι, στενοχωρούμαι, λυπούμαι: Λογ. Παρηγ. Ο 277, Καλλίμ. 2279· *δεν εδυνήθηκε* (ενν. *ο γάδαρος*) *να σηκωθεί απέκει,| έξω να βγειακ το νερό και να υπά παρέκει·| έκλαιεν, επικραίνουντον πόπαθε τέτοιον πράγμα* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 113[5]· *Μηδέν πρικαίνεστε λοιπό, μ' από καρδιάς χαρείτε,| γιατί το τέλος σήμερο του κόπου σας θωρείτε* Πανώρ. Δ' 359· *Θλίβομαι και πρικαίνομαι πως χάνω το παιδί μου ...* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.- Αποσκ.) Ε' 615· (με αιτ. της αιτίας, βλ. Κριαρ., ΕΜΑ 1, 1939, 34): *Μάθε τά πικραίνομαι, γνώρισε τά λυπούμαι* Λίβ. Ρ 1494· *Επήγασιν οι φρόνιμοι, του βασιλιού τα λέσι| όλοι το επρικαθήκασι και μετ' εκείνον κλαίσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 366· **β)** θρηνώ, «πενθώ»: *Επικράνθη τριάντα ημέρες ο Τάρειος, οπού ουδέν εξέβηκεν έξω* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 257[19]· *Ώχου, τώρα πρέπει να κλαύσομε, πρέπει να πικραθούμε.|Ώχου, κακό απού μας ηύρισκε κι αδέξιο που μας ήρτε* Εβρ. Ελεγ. 166. **2)** Ανησυχώ, φοβάμαι για κ.: *Ταύτα οπού έγιναν εκεί απάνω, τα εμάθαμεν εμείς ύστερα και πολλά επικραινούμασταν, μην τύχει και καμίαν φοράν εις εμάς* Διήγ. πανωφ. 60· *Εκάθουντον και έκλαιε* (ενν. *ένας ξυλοκόπος*) *και πικραμένος ήτον,| μήνα ελθεί τότ' ο Ερμής και δει και λυπηθεί τον| και δώσει τον τσικούρια, σαν έδωκε τον άλλον* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 43[23]. **3)** Θυμώνω, οργίζομαι: *Ως γαρ είδεν Έκτωρ τούτον* (παραλ. 2 στ.) *και κατά μικρόν γαρ πίπτων| τον Πολύδωρον εκείνον,| επικράνθηκεν γαρ λίαν| κι εναντίον Αχιλλέως| ως πυρός φλόγαν ομοίως| εις τον Αχιλλέαν τρέχει| κατασείοντα το δόρυ* Ερμον. Υ 166· *του λέγει: «Αυθέντη, από τους καλεσμένους φιλοσόφους τινάς δεν ήλθεν, μόνον ένας ετούτος». Και ο Ξάνθος επικράνθην πολλά θαρρώντας πως τον εγέλασαν* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 79[3]· *πηγαίνοντα είδεν τον η ρήγαινα και επικράνθην και είπεν του: «Είντα θέλει τώρα ώδε;»* Μαχ. 580[5].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Θλιμμένος, στενοχωρημένος: *ο Γύπαρης απού ποτέ δεν ήτο πρικαμένος,| μα πάντα του χαιράμενος και καλοκαρδισμένος* Πανώρ. Α' 51· *Εμίσεψε ο Ρωτόκριτος κι η Αρετή ανεβαίνει| στην κάμερά τση κι ηύρηκε τη νένα πρικαμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 632· *Εις λίμνην δύο βαθρακοί ήσαν κατοικισμένοι,| κι η λίμνη εξηράθηκε, και ήταν πικραμένοι* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 19[2]. **2)** Που έχει περάσει/περνάει βάσανα, θλίψεις, συμφορές· δυστυχισμένος, βασανισμένος: *και το ταχύ εσηκώνετο κι ήρχετο με την ώρα| πολλή βοήθειαν ήδωκε στην πρικαμένη χώρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 946· *Κι ώρες με «ναι» δροσίζει με κι ώρες με τ' «όχι» πάλι·| τση πρικαμένης μου καρδιάς δίδει φωτιά μεγάλη* Πανώρ. Γ' 436· *γή δώσ' μου σκιας το*

θάνατο τον πολυζητημένο| *να λείψου οι πόνοι εκ το κορμί τούτο το πρικαμένο* Πανώρ. Α' 352. **3)** Που φέρνει θλίψη, πόνο, βάσανα, θλιβερός: *Ήγραφεν ο Πολύδωρος μαντάτα πρικαμένα, πού βρίσκετον η Αρετή με την καημένη νένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 801· *Παιδάκι μου, και να θωρείς όνειρο πρικαμένο,*| *για κείνο κείτεσαι κλιτό και παραπονεμένο;* Θυσ. (Bakk-v.Gem.) 417· (με ουσ. που δηλώνουν χρόνο): *Έναν Σαββάτον δύσκολον και πικραμμένην ώραν*| *βουλήθην κεινός ο παχιάς να βγεί να πα στην χώραν* Θρ. Κύπρ. Μ 198· *όντε ξάφνου μού το 'φερα* (ενν. *το πολύ πρικύ μαντάτο*) (παραλ. 1 στ.) *μιαν πικραμένη Παρασκή,*| *δυστυχισμένη Κυριακή* Αγν., Ποίημ. Α' 69· *κι εις καιρόν αναστάσεως, ημέρα πικραμένην,* (παραλ. 2 στ.), *τα βάθη θέλουν ταραχθεί, τα μνήματα ανοίξει* Ριμ. Θαν. 57. **4)** Δεινός, επώδυνος: *βασιλέα δε ντρέπεται* (ενν. *ο θάνατος*), *πτωχόν δεν τον γυρίζει*· |*θανάτου το ποτήριον πολλά 'ναι πρικαμένο* Αλεξ.[2] 1373· *κι εκείνος* (ενν. *ο έρωτας*) *μ' αποφάσισε θάνατο πρικαμένο* Πανώρ. Α' 115. **5)** (Επιτ., προκ. για μεγάλη στενοχώρια, λύπη, θρήνο): *Αφησ' αυτά τα δάκρυα σ' εμένανε Καρτίνο,*| *στο αίμα μου να κάμω εγώ τον πικραμένο θρήνο* Σουμ., Παστ. φίδ. Ε' [892]· *έτσι δίχως ελπίδα η καημένη,*| *συντροφιασμένη μόνο από μια δόλιαν και πικραμένην λύπην, οπού σε μένα*| *όφελος δε χαρίζει;* Πιστ. Βοσκ. IV 5, 195· (στον πληθ. στην) έκφρ. *δάκρυα πικραμένα*· πβ. φρ. *πικρά δάκρυα*, βλ. *πικρός* 3Β: *Παρηγορήσου και μη κλαις δάκρυα πικραμένα* Συναξ. γυν. (Spadaro) 396· *Είν κι άλλοι που 'χουσι ζωήν με δάκρυα πικραμένα,*| *και μ' αναστεναγμούς πολλούς, Μυρτίνε, σαν κι έσενα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [519].

Το αρσ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = ταλαίπωρος, δύστυχος, κακόμοιρος: *Τώρα στη φυλακή καδενωμένος,*| *θάνατο εκ το θυμό τού βασιλιά μας*| *σκληρότατο ανιμένει ο πρικαμένος* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 755· *Έτσι με δίχως οφθαλμούς να 'χα γενεί ο καημένος*| *και μήτε να 'χα γεννηθεί στον κόσμ' ο πικραμένος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1222]· *Οΐμένα, αποθαμένη*| *βρίσκομαι η πικραμένη* Πιστ. βοσκ. II 7, 2.

πικραλίδα η, Πεντ. Αρ. IX 11.

Από το ουσ. *πικραλίς* (4. αι., TLG) <ουσ. *πικρίς* (απ. στον Αριστοτέλη) και την κατάλ. *-αλίς*. Η λ. στο LBG, στο Du Cange, λ. *πικραλίς*, και σήμ.

Είδος εδώδιμου αγριόχορτου με πικρή γεύση (βλ. Γενναδ., Λεξ., στη λ. και Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. *πικρίδιον*): *και να φαν το κρέας τη νύχτα ετούτη ψητό στιας και λιπανάβατα ιπί πικραλίδες να το φαν* Πεντ. Έξ. XII 8.

πικραμένα, επίρρ.

Από τη μτχ. παρκ. *πικραμένος* του *πικραίνω*. Η λ. στο Somav. και σήμ. (ΛΚΝ, λ. *πικραμένος*).

Με έντονα αισθήματα οδύνης, στενοχώριας, πίκρας: *Πατρίδα μου, είντά 'παθες εις τη ζωή μου μένα,*| *και στέκομαι για λόγου σου, Ρέθεμνος, πικραμένα;* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 180[8].

πικραμός ο, βλ. *πικρασμός*.

πικραμύγδαλο(ν) το, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 168, 184, 231· *πικρομύγδαλο(ν)*.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *αμύγδαλο(ν)*. Τ. *πρικαμύγδαλον* στο Du Cange. Τ *πρικαμύγδαλο(ν)* σε έγγρ. του 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 123) και *πρικαμύγδαλο* σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.), όπως και τ. *πρικαμύd-dαλο* (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Τ. *πικροαμύγδαλο(ν)* σε κώδ. του 18. αι. (Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 21 κριτ. υπ.), όπου και τ. *πρικ(ρ)ομύγδαλο(ν)* (αυτ. 25 κριτ. υπ.). Η λ. *πικραμύγδαλον* το 10. αι. (LBG) και *πικραμύγδαλο* σήμ.

Είδος αμυγδάλου με πικρή γεύση, ο καρπός της άγριας αμυγδαλιάς/πικραμυγδαλιάς: *Διά την σπλήνα ... τα πικραμύγδαλα να τα τρώγει* (ενν. *ο άρρωστος*) *το ταχύ* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 25[21-22]· *Διά την έλκωσιν των νεφρών ... τα πικρομύγδαλα να τα δίδεις με ζάχαρη* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 21[4-5]· *Διά να μη μεθύσει όστις πιει πολύ κρασί. Φάγε νηστικός επτά πικραμύγδαλα ή πίε μισόν ποτήριον ελαιόλαδον* ... Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 243.

πικραναστενάζω, βλ. *πικροαναστενάζω*.

πικρασμός ο, Λόγ. παρηγ. L 21, 463, Λόγ. παρηγ. O 21, Καλλίμ. 2391, 2594, Φλώρ. 806 κριτ. υπ., Λίβ. P 2432, Λίβ. Sc. 1223, 1465, 1957, 2457, 2606, 2613 κ.π.α., Λίβ. Esc. 3126, 3741, 3771, Λίβ. (Lamb.) N 762, Λίβ. N 2058, 3206, 3213, 3666, 3690, 3828, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 661, Αχιλλ. (Smith) N 1697, 1725· *πικραμός*, Λόγ. παρηγ. O 519, Βέλθ. 400, Γεωργηλ., Θαν. 194.

Το μτγν. ουσ. *πικρασμός*. Ο τ. ήδη μτγν. (γρ. -*μμός*, L-S, στη λ.), στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. *πικραμμός* στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πρικύς*).

Οδύνη, στενοχώρια, λύπη, θλίψη: *Πώς να ημπορέσω στέρησιν να ίδω της θυγατρός μου,| πώς να ημπορέσω πικρασμόν τοσούτον να υπομείνω;* ΕπιθαΛ. Ανδρ. B' 555· *και τότε στράταν ποταπήν γνώριζε απ' εμένα,| νάναι στρωμένη πικρασμούς, νάχει αντί αγκάθια πόνους* Λόγ. παρηγ. L 128· *και μάλλον θέλεις| εκ τους οπίσω πικρασμούς της ασυστάτου τύχης| να ξενωθείς και της χαράς να σε σιμώσει τύχη;* Λίβ. Sc. 2578.

πικραφήγηση η· *πικροφήγηση*.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *αφήγηση*.

Διήγηση, εξιστόρηση παθημάτων, ταλαιπωριών, συμφορών· (συνεκδ.) βάσανο, ταλαιπωρία (βλ. όμως και Hesseling-Pernot [Ερωτοπ. 55] médisance· πβ. και ΙΛ, λ. *αφήγημα* 2): *Δαρμούς πολλούς κι ερωτικούς και στεναγμούς μεγάλους| και πικροφήγησες πολλές τές έπαθα διά σένα* Ερωτοπ. 631.

πικρία η, Τρωικά 524[1], Κομν. Διδασκ. Δ 9, 26, Γλυκά, Στ. 468, Λόγ. παρηγ. L 678, Προδρ. (Eideneier) I 122, IV 234, Καλλίμ. 19, 2254, Βέλθ. 186, 636, 935, Ερμον. Υ 325, Χρον. Μορ. H 5560, Φλώρ. 451, 885, Σαχλ., Αφήγ. 11, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 349, Λίβ. P 2549, 2576, Λίβ. Esc 3412, Ιμπ. 767, Μαχ. 74[7], 106[32], 678[18], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v.Gem.) 6, Συναξ. γυν. 286, 871, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 279[v], Αιτωλ. Μύθ. (Παράσογλου) 17[4], Δωρ. Μον. XXVI, Ιστ. Βλαχ. 26, 952, Παλαμήδ., Ψαλμ. 426, κ.π.α.· *πικρά*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 598· *πίκρια*, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1007· *πικριά*, Σπαν. A 529, Βέλθ. 641, 1221, Ερμον. H 348, Φλώρ. 1037, 1170, Ερωτοπ. 109,

534, Λίβ. P 1007, 2542, Αχιλλ. (Smith) O 13, Ιμπ. 272, Ch. pop. 308, Γεωργηλ., Θαν. 29, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 790, Δεφ., Λόγ. 367, Βυζ. Ιλιάδ. 836, Αχέλ. 1111, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 590, Κυπρ. ερωτ. 2^{18}, 108^{7}, Πανώρ. Δ' 436 κριτ. υπ., Ροδινός (Βαλ.) 76, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 2, κ.π.α.· *πρικιά*, Αλεξ^{2}. 882, Αλφ. 10^{78}, Πανώρ. Α' 62, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 152, Θυσ. (Bakk.-v.Gem.) 128· *πρικρία*, Μαχ. 256^{22}· *πρικριά*, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 2 κριτ. υπ.· πληθ. *πικρές*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 533· *πίκριες*, Σπαν. (Ζώρ.) V 491.

Το αρχ. ουσ. *πικρία*. Ο τ. *πίκρια* από συμφ. του *πικρία* και του *πίκρα* (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *πικριά* στο Somav., λ. *πικράδα*. Ο τ. *πρικιά* (<μετάθεση συμφώνου και συνίζ.) στο Κατσαΐτ., Θυ Α' 118, Ε' 56, Κλ. Γ' 304. Οι τ. *πρικρία* και *πρικριά* από αφομοιωτική ανάπτυξη του *ρ*. Τ. *πρικία* και *πριτσία* σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Andr., Lex., στη λ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω. Ιταλ. 297). Η λ. και σήμ.

1) Η ιδιότητα του πικρού, η πικρή γεύση: Προδρ. (Eideneier) IV 405, Ιερακοσ. 411^{28}· (σε μεταφ.): *της φυλακής της μιαράς όνομα μόνον είπον | και παρευθύς το στόμα μου γεμίζεται πικρίας* Γλυκά, Στ. 446· *να έχω πικρίαν ερωτικήν παρά το αψίθιν πλέον* Λίβ. Sc. 229. **2)** (Μεταφ.) **α)** το συναίσθημα της οδύνης, της λύπης· η στενοχώρια, η πίκρα: *Ως ήκουσεν ο βασιλεύς, βαρέως ελυπήθην*, (παραλ. 1. στ.) *εκ της πικρίας της πολλής ημέρας τρεις εποίκεν | μήτε άρτον γενόμενος μήτε ποτού καθόλου* Διήγ. Βελ. N^{2} 85· *τις να γράψει τον κλαυθμόν, τον οδυρμόν τον τόσον | και την πικράν της συμφοράς την τότε γεναμένην;* Απολλών. (Κεχ.) 392· *Ο Δάρειος ωσάν είδεν την θυγατέραν του, ... η πικρία του ήλθεν εις χαράν* Διήγ. Αλ. G. $281^{17\text{-}18}$· (σε σχ. οξύμωρο, βλ. και Φαλιέρ., Ιστ.^{2} σ. 140): *Τα κλάηματα κι η συντριβή κι οι πόνοι κι οι πικρίες | πρέπουσι στ' αμαρτήματα ώσπερ γλυκές γιατρείες* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 155· *Έννοια γλυκιά με την πικριά σμιμένη | τούς αγαπούν εις τούτον αποσώννει | και δεν νιώθουν πως ζουν αποθαμμένοι* Κυπρ. ερωτ. 17^{12}· φρ. κάμνω κάπ. *πικρία* = πικραίνω, στενοχωρώ κάπ., συμπεριφέρομαι άσχημα σε κάπ.: *στο γιόμα και αν καθήσομε, στο δείπνο και αν σεβούμε, | εις το κραβάτι αν πέσομεν, πάντα πικρία μου κάμνεις | και με αποχυδιάζεσαι ωσάν υποχείριά σου* Σπαν. (Ζώρ.) V 631· **β)** ταλαιπωρία, βάσανο: *Διότι ο νιος τα μέλλοντα κι εκείνα τά ουδέν πράσσει | σαν όνειρον του φαίνουνται άλλος να τα διατάσσει, | διά ταύτα εγώ ο πολυπαθής, τέκνον μου ηγαπημένον, | τα 'μαθα με πολλήν πικριάν 'ς καιρόν τον περασμένον* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v.Gem.) 12· (συχνά με τα ρ. *πασχίζω, παθαίνω, υφίσταμαι*): *αιχμαλωτίσθην δι' εσέν και την υπόσχεσίν σου*· (παραλ. 1 στ.) *και δίχρονον επάσχισα πικριάς αναριθμήτους* Λίβ. P 1419· *Ακούτε οπού επάθετε πικρίας αναριθμήτους, | εμάθετε τούς έθλιψεν ο ασύστατος ο Χρόνος | πόσα κακά παθάνουσιν οι δυστυχοτυχούντες* Λόγ. παρηγ. L 723· *δίχρονον επερπάτησε, πολλάς πικρίας υπέστην, | και ανάγκας είδεν περισσούς και φόβους υπεστάθην* Λίβ. Esc. 3177· εκφρ. *της τύχης η πικρία/η τύχη της πικρίας* = η κακοτυχία, η ατυχία: *την κόρην οπού, ... μα το στενοχωρούμαι, | μα τον καημόν μου της ψυχής, μα την πικρίαν της τύχης, | ακόμη ουδέν υπόταξεν η γης καλλιοτέραν* Λίβ. N 2109· *ζει* (ενν. *ο Λίβιστρος*), *τόν δι' εμέ εχόρτασεν η τύχη της πικρίας; Ζει, ζει τόν εθανάτωσεν η τύχη του δι' εμέναν;* Λίβ. P 2362. **2)** Η οργή, η αγανάκτηση, η πικρία: *έβλεπε ... ταύτα Οδυσσεύς και εφλέγετο από τον φθόνον και είχε πικρίαν ανυπόφορον και πάντοτε έτρεφεν έχθραν κατ' εκείνου και μίσος πολύ* Τρωικά 527^{11}· *όταν ελθείς στο σπίτι σου*

οπού έναι θεοργισμένον,| έχεις πικρίαν γουν πολλήν και σειέσαι αγριωμένος· | όλον φαρμάκιν στέκεσαι ωσάν κακός ο όφης Σπαν. (Ζώρ.) V 628· φρ. είμαι εις χολήν πικρίας = είμαι κακόβουλος, πικρόχολος, γεμάτος κακία (πβ. Κ.Δ. Πράξ. Απ. 8. 23): *μετανόησε απ' αύτην την κακοσύνην σου, ... επειδή βλέπω ότι είσαι εις χολήν πικρίας και συνδεδεμένος με την αδικίαν* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 71ʳ.

πικριά, επίρρ., βλ. *πικρά.*

πικρίδα η, Προσκυν. Ιβ. 535 1045.

Από το ουσ. *πίκρα* και την κατάλ. *-ίδα·* πβ. ουσ. *πικρίς -δος* (απ. στον Αριστοτέλη) και *πικρίδα* σε κείμ. του 15. αι. (Φυτολ. κείμ. 163) και σήμ. ιδιωμ. (Τσίκης, Γλωσσ. Χίου) με διαφορ. σημασ. («είδος αγριόχορτου με πικρή γεύση»· πβ. *πικραλίδα*).

1) Πικρότητα, πικράδα· (εδώ προκ. για μη πόσιμο νερό): *και άρτι λέγεται Νεκρά Θάλασσα, ως πικρία,| βρόμος εξώθεν έρχεται ...* (παραλ. 4 στ.) *πίσσα βρομώδης ρεύγεται εξ αυτήν την πικρίδα| και βάλλουν εις τα κλήματα διά την αγουρίδα* Προσκυν. Ιβ. 845 1074. **2)** Πικρία, θλίψη: *Δώσε μας το σπιτάκι μας, δώσε μας την πατρίδα,| σώνει η αγανάκτησις και η πολλή πικρίδα* Ιστ. Βλαχ. 2476 [= Γέν. Ρωμ. 98].

πικρίζω.

Το μτγν. *πικρίζω.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Αποκτώ πικρή γεύση· γίνομαι πικρός· (μεταφ.): *Γλυκιά 'ναι τ' αρκέματά μου| αμμέ οι τέλειωσες πικρίζουν* Κυπρ. ερωτ. 126[2]· **β)** (εδώ προκ. για μόλυνση υδάτων μετά από έκρηξη ηφαιστείου· πβ. Κ.Δ. Αποκ. 8. 9): *Και εξημερώνοντας η Δευτέρα επλάκωσε καταχνία ωσάν καπνός όλον το νησί ... και έμεναν οι άνθρωποι τυφλοί ... ομοίως από τα ζώα ολίγον μέρος απόμειναν ... τα νερά επίκρισαν και εφαίνονταν απάνω ωσάν λάδι* Διήγ. εκρ. Θήρ. 110[20].

πικριός, επίθ., βλ. *πικρός.*

πικροαναστενάζω, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 661· π ι κ ρ α ν α σ τ ε ν ά ζ ω. — Πβ. και *βαριαναστενάζω.*

Από το επίρρ. *πικρά* και το *αναστενάζω.* Ο τ. και η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αναστενάζω πικρά, θλιβερά: *κλαι την η κόρη θλιβερά και πικραναστενάζει* Απολλών. 466· *Παρθένε, πλέον μη θλίβεσαι, μη πικροαναστενάζεις* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 562· (εδώ μτβ. με σύστ. αντικ.): *τους αναστεναγμούς σου| τούς επικροαναστέναζες, αφέντη, διά εμένα* Ερωτοπ. 625.

πικροβασανίζω.

Από το επίρρ. *πικρά* και το *βασανίζω.*

Βασανίζω σκληρά, έντονα κάπ.: *Ο νους μου από τη λύπηση με πικροβασανίζει* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v.Gem.) 31.

πικρογλυκοχάριτες οι. — Πβ. και *πικρογλυκύτητες.*

Από το επίθ. *πικρόγλυκος* (12. αι., LBG, Δημητράκ., Κριαρ., Λεξ.· πβ. *γλυκόπι-*

κρος) και τον πληθ. του ουσ. *χάρις*. Πβ. και ουσ. *ερωτοχάριτες* οι.

Οι χάρες που δίνουν μαζί λύπη και χαρά: *Ας ίδω εις ακρίβειαν ... και ας προσέξω| τας πικρογλυκοχάριτας του Ερωτοκάστρου τούτου* Βέλθ. 441.

πικρογλυκύτητες οι. — Πβ. και *πικρογλυκοχάριτες*.

Από το επίθ. *πικρός* και τον πληθ. του ουσ. *γλυκύτης*. Πβ. και ουσ. *ερωτοπικρόγλυκα* τα. Η λ. και στο Κουμαν., Συναγ.

Οι πίκρες ανάμικτες με χαρές: *και τας τοσαύτας ηδονάς η φθονερά μου τύχη| και τας πικρογλυκύτητας εκείνας· επεί τώρα,| ει μόνον καν ενθυμηθώ, πώς παρευθύς ου θάνω;* Καλλίμ. 1779.

πικροδάφνη η. — Βλ. και *ροδοδάφνη*.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *δάφνη* (Ανδρ., Λεξ.)· πβ. και ουσ. *ροδοδάφνη*. Η λ. στο LBG, στο Du Cange App. και σήμ.

Είδος αειθαλούς θάμνου (με δηλητηριώδη, γαλακτώδη χυμό σε όλα τα μέρη του) (Nerium Oleander), πικροδάφνη (βλ. Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. *νήριον*)· (εδώ για την απομάκρυνση ζώων που προξενούν φθορά στις καλλιέργειες· για το πράγμα πβ. αυτ. 2765): *Εις δε τον γύρον του φυτού έμπηξον καλάμια ή πικροδάφνες διά να μη φάγουν τα ζώα εκείνο οπού φαίνεται* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 156.

πικροδυστυχία η, Λόγ. παρηγ. O 408. — Πβ. και *δυστυχατυχία*.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *δυστυχία*.

Επώδυνη κακοτυχία, ανυπόφορη δυστυχία· (ως προσωποπ.): *η ζηλοφθονία ...| εργάζεται όσον δύνεται ...| να με ξενώσει εκ το σκαλίν της Ευτυχοτυχίας| και να με ποίσει δουλευτήν της Πικροδυστυχίας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 25· *Άνθρωπος είμαι δυστυχής· ήλθα να ιδώ τον χρόνον,| να τον ειπώ τά θλίβομαι, να τον παρακαλέσω| εκ το σκαλίν το επώδυνον της Πικροδυστυχίας| να με λυτρώσει απ' αυτό και εις άλλον να με βάλει* Λόγ. παρηγ. L 445.

πικροθάλασσα η, Θρ. Κύπρ. Μ 107· π ρ ι κ ο θ ά λ α σ σ α, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[8].

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *θάλασσα*. Ο τ. με μετάθεση συμφώνου. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, λ. *πικρο-* ΙΙ, Κριαρ., Λεξ.).

Η θάλασσα ως πρόξενος πίκρας και συμφορών: *Θάλασσα, πικροθάλασσα, πικρή κι αιματωμένη* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 149·

πικρόθυμος, επίθ.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *θυμός*. Η λ. στο Steph., Θησ. · βλ. και TLG.

Που έχει πικρή, εχθρική διάθεση· αμείλικτος, σκληρός: *γυναικός προσώπου φέρων* (ενν. *ο Αχιλλεύς*),| *και φαιδρός και γουργοβλέπων,| γλυκοφώνος, ταχυδρόμος* (παραλ. 2 στ.) *και πικρόθυμος, οργίλος* Ερμον. Δ 121.

πικροκαημένος, μτχ. επίθ. — Πβ. και *πικροκατακαημένος*.

Από το επίρρ. *πικρά* και τη μτχ. παρκ. *καημένος* του *καίω*.

Πολύ πικρός, θλιβερός, κακός: *πλην τώρα τούτον τον καιρόν, τον πικροκαημένον| υψώθη η Πανάχραντος στους ουρανούς επάνω,| για τα πολλά μου κρίματα και τες παρανομίες| και κατά παραχώρησιν εξέπεσα του θρόνου* Θρ. Κων/π. Β 68.

πικροκακομοίρα, επίθ., θηλ.· *πρικοκακομοίρα.*

Από το επίθ. *πικρός* και το θηλ. του επιθ. *κακομοίρης*. Ο τ. από μετάθεση συμφώνου.

Πολύ δυστυχισμένη, τρισάθλια: *Μα είντα 'ναι αυτείνη αποϋ 'βρηκες, ανέγλυτη γή χήρα;| Έδε κι είντα θα κουκλωθεί η πρικοκακομοίρα!* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 44.

πικροκακοπαθώ, Λογ. παρηγ. L 718.

Από το επίρρ. *πικρά* και το *κακοπαθώ*. Η λ. και στο Κουμαν., Συναγ.

(Επιτ.) υποφέρω: *Ταύτα με αφηγήσατο ο δυστυχής εκείνος| τά επικροκακοπάθησεν από την Δυστυχίαν* Λόγ. παρηγ. Ο 729.

πικροκάρδιος, επίθ.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *καρδία*. Πβ. και ουσ. *πικροκαρδία* στο Somav. και *πικρόκαρδος* σήμ. (Κριαρ., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Που έχει θλίψη, πίκρα στην καρδιά, θλιμμένος, πικραμένος· (εδώ σε θέση ουσ.): *Η υπέρογκος γαρ θλίψις| φέρει γαρ παραφροσύνην·| κι η ψυχή γαρ αθυμίας| εις παρατροπήν εμβαίνει| μάλιστα πικροκαρδίων* Ερμον. Χ 88.

πικροκαρδιοστάλακτος, επίθ.

Από το επίθ. *πικρός*, το ουσ. *καρδιά* και το *σταλάζω*· πβ. και επίθ. *πικροστάλακτος* και *πικροκάρδιος*.

Που σταλάζει πίκρα στην καρδιά· (επιτ., για δήλωση έντονης θλίψης, οδύνης): *με αναγκάζουν οι θρήνοι| οι πικροκαρδιοστάλακτοι ...| να βρίσκομαι σε βάσανα, θλίψη πολλή και πάθη| με πόνο αναστενάζοντας απ' της καρδιάς τα βάθη* Λίμπον. 6.

πικροκατακαμένος, μτχ. επίθ. — Πβ. και *πικροκαημένος.*

Από το επίρρ. *πικρά* και τη μτχ. παρκ. *κατακαμένος* του *κατακαίω*.

Πολύ πικρός, θλιβερός, κακός, που επιφέρει δυστυχίες: *τώρα ετούτον τον καιρόν, πικροκατακαμένον,| είδεν ο Θεός την συφοράν και των πολλών το κρίμα,| και υψώθην η Πανάχραντος στους ουρανούς απάνω* Θρ. Κων/π. διάλ. 67.

πικρολόγιν το.

Από το *πικρολογώ* αναλογ. με το ουσ. *μοιρολόγι* <*μοιρολογώ*· πβ. και ουσ. *πικρολογία* ήδη στον Αριστοτέλη. Η λ. και στο Κουμαν., Συναγ., λ. *πικρολόγι(ο)ν*.

(Περιληπτ.) τα πικρά, θρηνητικά λόγια: *Και πώς τον λόγον λέγω| και παρευθύς ου γίνομαι νεκρός από του πόνου,| αλλά και ζω και λέγω το το πικρολόγιν τούτο;* Καλλίμ. 1446.

πικρόλογος, επίθ., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ 75[r-v].

Από το επίθ. *πικρός* και το *-λόγος*· πβ. και επίθ. *πικρολόγος* που απαντά σε ε-

πιγρ. (L-S). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που εκφέρει πικρά, δηκτικά λόγια· πικρόχολος: *Απέθανεν και ο Μαχμούτ εφέτης ο καλεπής ... ως π' χρονών άνθρωπος, φαγάς, αδικητής, στραβός, αδικοκρίτης, πικρόλογος, και αποκρουσάρης* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ 88ᵛ.

πικρολογώ.

Από το επίθ. πικρός και το -λογώ· πβ. επίθ. πικρολόγος (επιγρ., L-S) και πικρολογία (ήδη στον Αριστοτέλη). Η λ. πικρολογέω στο LBG και στο Κουμαν., Συναγ.

I. (Ενεργ.) εκφέρω πικρά, δηκτικά, σκληρά λόγια: *αν δε καρδίαν δαπανάν βούλεται* (ενν. *ο λέγων*) *δακεθύμως,| πικρολογών ταις ακοαίς ως ξυλοφάγος σκώληξ ...* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 852.

II. (Μέσ.) θρηνώ, μοιρολογώ: *Τούτο να κλαις και να πονείς και να πικρολογάσαι,| ν' αγάλλεσαι, να χαίρεσαι και να παρηγοράσαι* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v.Gem.) 81.

πικρομαραμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίρρ. πικρά και τη μτχ. παρκ. του μαραίνω.

(Μεταφ.) ο πολύ στενοχωρημένος, ο μαραζωμένος, ο «φαρμακωμένος»: *ετούτ' η πικραμένη| η κόρη, οπού πρωτύτερα ήτουνα πλακωμένη| οχ τον θανάτου του πικρού τον φόβον και μ' ουδένα,| λόγο έβγανε οχ τα χείλη της τα πικρομαραμένα| οχ του Μυρτίνου παρευθύς τα λόγια ξάφνου εγδύθη τον φόβον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [226].

πικρομοίρα η.

Από το επίθ. πικρός και το ουσ. μοίρα.

Η πικρή, κακή μοίρα· η δυσοίωνη, θλιβερή τύχη κάπ.: *Γραμμένο και να μου 'τανε, πες μου δική μου μοίρα;| Έτσι εσύ μ' εμοίρανες να 'ρθώ 'ς τούτα τα δάση| να κόψουνε τα χέρια μου και τα θηριά να φάσι| το πρικαμένον μου κορμί μαζί με την καρδιά μου;| Και γιάντα, πικρομοίρα μου, να γένεις έχθρισσά μου;* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 720.

πικρομύγδαλο(ν) το, βλ. *πικραμύγδαλο(ν).*

πικροπνοή ή **πικροπνοά** η.

Από το επίθ. πικρός και το ουσ. πνοή. Για τη λ. πικροπνοά πβ. κοντοπνοά.

Πίκρα, θλίψη, στενοχώρια: *ο Εσαυ ... επήρεν γεναίκα τη Ιεουδήθ ... και τη Βοσμαθ ... και ήτον πικροπνοές* (έκδ. πικρό πνοές) *του Ιτσχακ και της Ριβκα* Πεντ. Γέν. XXVI 35.

πικροποθοστενάζω. — Πβ. και πικροπονοστενάζω.

Από το επίρρ. πικρά και το *ποθοστενάζω (<ουσ. πόθος και ρ. στενάζω· πβ. ποθοστεναγμός)· πβ. και πικροαναστενάζω και πικροστενάζω (ΑΛΝΕ).

Αναστενάζω πικρά από ερωτικό πόθο: *Τριοδίζεται άλλος άγουρος ποθοασυνηθισμένος* (παραλ. 1 στ.) *κακοπαθεί ο παράξενος, πικροποθοστενάζει* Λίβ. Sc. 1036.

πικρόπονος, επίθ., Λόγ. παρηγ. L 148.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *πόνος*. Η λ. και στο Κουμαν., Συναγ., λ. *πικρόπονοι*.

Που επιφέρει, που προκαλεί μεγάλη οδύνη: *θέλεις ιδείν από μακράν ...| ανθρώπων αναστεναγμούς και πικροπόνους λόγους,| οπόσους εδυστύχισεν η τύχη από θυμού της* Λόγ. παρηγ. O 144.

πικροπονοστενάζω. — Πβ. *πικροποθοστενάζω*.

Από το επίρρ. *πικρά* και το **πονοστενάζω* (<ουσ. *πόνος* και *στενάζω*· πβ. *πονοστεναγμός*)· πβ. και *πικρόπονος, πικροαναστενάζω* και *πικροστενάζω* (ΑΛΝΕ).

Αναστενάζω πικρά από έντονο (ερωτικό) πόνο: *Τριοδίζεται άλλος άγορος αμάθητος του τόπου*, (παραλ. 1 στ.) *κακοπαθεί ο παράξενος, πικροπονοστενάζει,| η αυγή τον έχει έξυπνον και ακοίμητον η νύκτα* Λίβ. N 1856.

πικροποτίζω.

Από το επίρρ. *πικρά* και το *ποτίζω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

(Μεταφ.) ποτίζω με πίκρα, με δυστυχία: *ηξεύρεις τι έναι ο φθόνος* (παραλ. 1 στ.), *πόσους επικροεπότισεν και εις φυλακήν απόσω| έριξεν με τα σίδερα και εις τέλος απεθάναν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 297.

πικροπράσινος, επίθ.· *πρικοπράσινος*.

Από τα επίθ. *πικρός* και *πράσινος*.

(Προκ. για φυτό) που έχει φύλλα με πικρή γεύση: *αρματωμένος σαν εμέ στον πόλεμο προβαίνει* (παραλ. 1 στ.) *και νικητής με τες πληγές κράζεται, και στεφάνι| η δάφνη η πρικοπράσινη του πλέκει και του βάνει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 34.

πικροριζικό(ν) το· *πρικοριζικό*, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 132, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 87, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 542· *πρικοριζικόν*.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *ριζικό(ν)*. Ο τ. *πρικοριζικό* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Γ' 191 και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

Το κακό πεπρωμένο, η κακοτυχία: *το χαλασμό τούτο και το χαημό μας| πώς κι από πού τον έφερε το πρικοριζικό μας;* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 604· *Στην κατοικιά σου γύρισε κι άφησ' με μοναχό μου| να κλαίγω και να θρήνομαι το πρικοριζικό μου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 606· (ως προσωποπ.): *Ω πρικοριζικόν* (έκδ. *πρικόν ριζικόν*· διόρθ. Κριαρ., B-NJ 19, 1966, 284) *μου,| γιατί μασε χωρίζεις,| εσύ, ανισώς και ο πόθος| τόσα πολλά μας σφίγγει;* Πιστ. βοσκ. III 4, 14.

πικρός, επίθ., Σπαν. (Λάμπρ.) Va 563, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 691, Καλλίμ. 1449, 2491, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 20, 405, Λίβ. P 1040, 2001, 2300, Αχιλλ. (Smith) N 1637, 1659, 1678, Θρ. αλ. 35, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 224, Μαχ. 72^{25}, 224^{3}, 638^{4}, Θησ. Β' [69^{7}], Δ' [3^{4}], Ι' [18^{3}], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 573, Απόκοπ.[2] 106, 486, Πεντ. Γέν. XXVII 34, Αρ. V 23, Αχέλ. 444, Κυπρ. ερωτ. 93^{39}, 110^{23}, 111^{22}, Πανώρ. Α' 110, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 27^{v}, 55^{r}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [9], Δ' [1169], Ε' [326], Διγ. O 390, Διακρούσ. 107^{5}, Αλφ. 10^{79}, κ.π.α.· *πικριός*, Θησ. Γ' [78^{8}], Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [359]·

πρεκιός, Μαχ. 200^{12}, Συναξ. γυν. 317· *πρικός*, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk-v. Gem.) 43 κριτ. υπ., Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 65^{r}, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 246, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1737, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 160. — Βλ. και *πρικύς*.

Το αρχ. επίθ. *πικρός*. Ο τ. *πικριός* από επίδρ. του τ. *πικριά* (βλ. *πικρία*). Ο τ. *πρεκιός* από τ. *πρικιός* (σήμ. ιδιωμ., βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 579, λ. *πρεικιός*, Ξανθινάκης, Ιδίωμ. Δ. Κρητ., λ. *πρικύς*, Αναγνωστόπουλος, Αθ. 38, 1926, 165· πβ. και πληθ. ουδ. *πρικιά* του *πρικύς*, βλ. ά.) με τροπή του άτονου *-ι-* σε *-ε-* από επίδρ. γειτονικού υγρού συμφώνου (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 239, Αθ. 24, 1912, 21). Ο τ. *πρικός*, με μετάθεση συμφώνου, στο Βλάχ. (λ. *πρικύς*), στον Κατσαΐτ., Ιφ. Δ' 622, Θυ. Α' 10, Κλ. Πρόλ. 30 και σήμ. ιδιωμ. (Βογιατζ., Γλώσσα Ἀνδρ., στη λ., Μουσούρης, Γλωσσάρ. Ιθάκ. 81)· τ. *πρικό* (αρσ.) σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Η λ. και σήμ.

1α) Οξύς, αιχμηρός, κοφτερός: Λουκάνη, Ἀλ. Τροίας [294], Ερμον. Ε 226, Η 195· **β)** (μεταφ., για λόγο) δηκτικός, καυστικός: Αχιλλ. (Smith) Ν 1692. **2)** (Πικρός στις αισθήσεις) **α)** πικρός, δυσάρεστος στη γεύση: Divân 4^{9}, Σοφιαν., Παιδαγ. 122· *πολλές φορές ψηλαφάς ένα πράγμα, ώσπερ θέλομεν ειπεί ένα πεπόνι ή ένα κολοκύνθι ή ένα αγγούριν ... και εκείνο έναι πρικό, πλην δε εσύ δεν το εγνωρίζεις από την ψηλάφησιν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 34^{r}· (σε μεταφ.): *και συ πάλιν θέλεις το γράψειν εδώ προς εμέ και τους σους και θέλεις το βάλλειν εις το στόμα τους και, αν τους φανή δριμύ ή πικρόν, τέλος θέλουν το καταπιείν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 128^{16}· (επιτ., προκ. για δηλητήριο): *έχουν τα όρνεα αυτά δεινόν, πικρόν φαρμάκιν* Φυσιολ. (Legr.) 181· (μεταφ. στη) φρ. *σπέρνω χολόκοκκα πικρά* = προκαλώ κακόβουλα διενέξεις, διχόνοια (πβ. φρ. *σπείρω ζιζάνια*, λ. *ζιζάνιον*): *βάλλουν* (ενν. *οι άρχοντες*) *διπλούν ζιζάνια εις ώτα βασιλέως,| σπέρνουν χολόκοκκα πικρά, πλήρης φαρμακωμένα* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 439· **β)** (προκ. για νερό) αλμυρός, στυφός, πικρός (πβ. L-S, λ. *πικρός*, σημασ. II 1)· (συν. για μη πόσιμο νερό): Παϊσ., Ιστ. Σινά 1971, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 41· (εδώ προκ. για το βιβλικό θαύμα μετατροπής σε πόσιμων των νερών πηγής στην τοποθεσία Μερρά από τον Μωυσή· πβ. Π.Δ. Ἔξ. 15, 23): *Αλλά και τούτο ήτον μία προφητεία εκ Θεού διά τα μεγάλα θαύματα οπού έκαμεν εις τα νερά, εις την Ερυθράν Θάλασσαν και εις τα πικρά ύδατα και εις την ακρότομον πέτραν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 9· (μεταφ. σε τελετουργική πράξη· πβ. Π.Δ. Αρ. 5, 22 *ύδωρ το επικαταρώμενον*, βλ. σχετικά και Π.Δ. (ΕΒΕ) Γλωσσάρ. 25, λ. *ευλογία-κατάρα*): *και εις το χέρι του ιεριά να είναι τα νερά τα πικρά τα καταραμένα· και να ορκίσει αυτήν και να πει προς την γεναίκα· αν δεν επλάγιασεν ανήρ εσέν και αν δεν έκλινες μαγαροσύνη κατωθιό τον άντρα σου καθαιρίσου από τα νερά τα πικρά τα καταραμένα ετούτα ...* Πεντ. Αρ. V 18, 19. **3)** (Μεταφ.) που προκαλεί θλίψη, στεναχώρια, ψυχική οδύνη **α)** θλιβερός, λυπηρός, δυσάρεστος: Δούκ. 213^{19}, Καλλίμ. 269, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [9]· **β)** (επιτ., προκ. για στενοχώρια, λύπη, πένθος, κ.τ.ό.): *Με πόσες θλίψες σου πικρές γλυκαίνεις| του πόθου σου την πεθυμιά την τόση* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. ε' [4]· *δεν έθελεν του φανήν ουδετίποτες τούτη η χαρά αδ δεν να 'χεν τινά οπού να μπόρησεν να το ξηγήθηκεν ως γιον επί αυτού του, ακομή έθελεν είσταιν πολλά πικρός ο πόνος* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 79· (στον πληθ. στην) έκφρ. *πικρά δάκρυα* (πβ. έκφρ. *μαύρα δάκρυα*, βλ. *μαύρος*, Ἔκφρ.γ): *έλεγαν ότι έφθασεν η συντέ-*

λεια του κόσμου και εσυγχωρούνταν ένας τον άλλον με πολλά και πικρά δάκρυα Διήγ. εκρ. Θήρ. 109[23]· *Και του Χριστού το τίμιον έλειψες το κεφάλιν,| έπλυνες τα ποδάρια του κι εσφούγγισές τα πάλιν* (παραλ. 1 στ.) *και με τα δάκρυα τα πικρά εσυχνοφίλησές τα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[26]· φρ. *χύνω πικρά δάκρυα* = κλαίω, θρηνώ σπαρακτικά: *και εκείνοι ωσάν ήκουσαν, πολλά το εθλίβησαν ... και έχυναν δάκρυα πικρά* Διγ. Ἀνδρ. 321[27]· *Έχυναν δάκρυα πικρά, τραβούντες τα μαλλιά τους| από την παραπόνεσιν που είχαν στην καρδιά τους* Διακρούσ. 93[26]· *να χύσω δάκρυα πικρά, στα στήθη μου να πέσουν,| φίδια μαύρα να γενούν, να φάσι την καρδία μου* Περί ξεν. (Μαυρ.) 277. **4)** (Μεταφ.) που προκαλεί πόνο, βάσανα, ταλαιπωρίες **α)** σκληρός, οδυνηρός· επώδυνος, βασανιστικός: Ερμον. Ω 298, Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 15· *Μ' αφήνω σας, γιατί θωρώ το στρατηγό και βγαίνει| τούτον, απού πρικότατο θάνατον ανιμένει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 138· *Στον κόσμον σύρε με χαρά, πράξες πολλές να βλέπεις,| να σ' αλαφραίνουν τες πικριές* (έκδ. πικρίες) *κόλασες της αγάπης* Θησ. Γ' [78[8]]· φρ. *πίνω πικρό ποτήρι*, βλ. *πίνω* Φρ. 3· **β)** (προκ. για *ριζικό, μοίρα*· πβ. *πικροριζικό*) πικρός, αντίξοος, κακός: *το πικρόν το ριζικόν μου,| οπού 'ν' τόσον κατάδικον σ' αυτόν μου* Κυπρ. ερωτ. 21[2]· *Ω μοίρα μου πρικότατη κι άπονο ριζικό μου,| κι είντα γοργό την πλερωμή βρίσκω στο φταίσιμό μου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 259· **γ)** φοβερός, ολέθριος, φρικτός, καταστροφικός: *Αλλά 'δέ μάχη θλιβερή, πικρή, φαρμακωμένη,| οπού εγίνην ύστερα ανάμεσα τους δύο!* Χρον. Τόκκων 1153· *Της δε πικροτάτης μάχης εκείνης και του φρικτοτάτου πολέμου το πέρας χρη διηγήσασθαι* Καναν. (Pinto) 49· *το πικρόν θανατικόν, το φοβερόν κριτήριον,| οπούλθε κι ηύρε την πτωχήν την Ρόδον την μισκίνα* Γεωργηλ., Θαν. 21· **δ)** (προκ. για απόφαση) σκληρή, θλιβερή, ολέθρια: *Ο δε σουλτάν Μεεμέτης, παραλαβών την ηγεμονίαν Δύσεως και Ανατολής, βουλήν εβουλεύσατο πικροτάτην κατά της Πόλεως και των χριστιανών* Έκθ. χρον. 11[15]· *ταύτα γαρ ως ήκουσεν η μάννα της Ζαπέτας,| βουλήν βουλεύεται πικράν, θάνατον της Ταρσίας* Απολλών. (Κεχ.) 490· **ε)** (προκ. για τον Άδη) «σκοτεινός»: *διατί στον Άδην τον πικρόν ήλιος ουκ ανατέλλει,| ούδε το φέγγος του ουρανού το ξέλαμπρόν του στέλλει* Απόκ.[2] 449· *Εδώ στον Άδην τον πικρόν και απολησμονημένον* (παραλ. 1 στ.) *δένω τους με την άλυσον καλούς κακούς ομάδι| και καταλεί τους το πλακίν καθημερνό στον Άδη* Πικατ. 328· *Ρύσαι ημάς, ω Κύριε, εξ Άδου κατωτάτου,| από τα βάθη τα πικρά του δολερού θανάτου* Αξαγ, Κάρολ. Ε' 1152. **5)** (Μεταφ.) που έχει περάσει/περνάει βάσανα, θλίψεις, συμφορές, πικραμένος· δυστυχισμένος, βασανισμένος: Θρ. Κύπρ. Μ 241, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 529, Θησ. Β' [69[7]]· *Μα κείνο που μ' απόμεινε οχ' την πικριά μου αγάπη,| λάβε το, κι ως θέλεις εσύ κάμε με τον αζάπη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [359]· *Μάτην, άνθρωπε, ζητείς μου την πατρίδαν| ... και το πικρόν μου γένος.|Νεκράν με βλέπεις σήμερον, αιχμάλωτον κειμένην* Καλλίμ. 605. **6)** (Μεταφ., για πρόσωπα) **α)** σκληρός, άπονος· αυστηρός, αδιάλλακτος: Λίβ. Esc. 239, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 84· *πάντοτε στον Θεόν μπροστά στέκου ταπεινωμένος,| αμή εμπρός στους δούλους σου αφέντης υψωμένος* (παραλ. 2. στ.), *μηδέ πικρός και ρίξουν σε, μηδέ γλυκύς και φαν σε* Ιστ. Βλαχ. 1619· **β)** σκληρός, τραχύς (στους τρόπους)· εριστικός, οξύθυμος, νευρικός: Ερμον. Δ 187· *Η γεννηθείσα κόρη εν καιρώ ζωδίου Παρθένου έσται γυνή σιτόχροια, εύμνοστη, εις τα έσω πικρή και εις τους ξένους ήμερη* Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 148[v]· **γ)** κακεντρεχής, μοχθηρός, εκδικητικός· πανούργος: Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 86·

Θωρείς, υιέ μου Φρατζισκή, τά κάμνουν οι πουτάνες,| τά κάμνουν οι πολιτικές με τες πικρές των μάννες Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 365.

Το θηλ. ως ουσ. = είδος φαρμακευτικού παρασκευάσματος από το φυτό αλόη (ήδη μτγν.· βλ. Galenus Med., De sanitate tuenda libri vi 6.414.13,TLG): *Πότισον κατά δύο ημέρας την λεγομένην πικράν, ωσεί εξάγιον το ήμισυ, πλην με το χλίον το κρασίν* Σταφ., Ιατροσ. 3[79].

Το ουδ. ως ουσ. = **1α)** Το βάσανο, η δυστυχία: *οι ξένοι να παν εις την πατρίδα τους, να ιδούν τους εδικούς τους,| να αναπαυθούν εκ τα πολλά πικρά της ξενιτείας* Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 39· *αυτή ήρξατο λέγειν την αρχήν και κατά μέρος πάντα,| το γένος, την ανατροφήν και χώραν και πατρίδαν| και τ' άλλα πάντα τα πικρά της παρανόμου τύχης* Καλλίμ. 647· **β)** η στεναχώρια, ο καημός, η πικρία: *ως ελογίαζε* (ενν. *ο Αρσένιος*), *δεν επέτυχε· και από το πικρόν του απέθανεν, αμετανόητος, εις τον αφορισμόν* Ιστ. πατρ. 149[1]· **γ)** το δυσάρεστο γεγονός, το θλιβερό συμβάν: *Και τις εκείνο το πικρόν χωρίς οδύνης είπει* (παραλ. 2 στ.), (*Την κόρην ως εκρέματο στενάζων ανεκφράζει*) Καλλίμ. 445· *ετούτα τα πικρά και ο χαλασμός της πόλης,| οι ιδικές μου αμαρτίες, ουαί, τα επροξενήσαν* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 229· **δ)** η έγνοια, η φροντίδα: *μα πάντοτε πολύ πικρόν το 'χεν ο βασιλέας| με τι τρόπον να νικηθεί ο νέος Αχιλλέας* Σταυριν. 427· *εκείνος δε επεχείρησεν να με αναδιδάσκει,| του έρωτος τα μυστήρια και τους δεσμούς του πόθου,| της ασχολήσεως τα πικρά και της ποθομανίας* Λίβ. Ρ 135. **2)** Κακία· (εδώ προκ. για λόγο): *αλλ' η καρδία το γλυκύ και το πικρόν εκβλύζει,| και μάρτυς Πέτρος ανυμνών φιλών Ισκαριώτης* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 301.

πικροστάλακτος, επίθ.

Από επίθ. *πικρός* και το *σταλάζω*. Η λ. και στο Κουμαν., Συναγ., λ. *πικροστάλακτα*. Τ. *πικροστάλαχτος* στο ΑΛΝΕ.

Που σταλάζει πίκρα, πικρός· (επιτ. προκ. για δάκρυα) σπαρακτικός: *με δάκρυα πικροστάλακτα και τριχαρίου συρνούσα| λόγους επεχειρίσατο προς Φλώριον υιόν της* Φλώρ. 1165 κριτ. υπ.

πικροστεναγμός ο.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *στεναγμός*.

Αναστεναγμός από έντονη πίκρα, λύπη, στενοχώρια: *και ανέλυσέν με η φλόγωσις των πικροστεναγμών μου| και αγάλι αγάλι χύνομαι, λύομαι, υπαγαίνω* Σπαν. V 22.

πικρότης -τητα η, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 32· *πικρότη*, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 496[23]· *πρικότη*, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 490, Δ' 68, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 174, Φορτουν. (Vinc.) Β' 105· *πρικότητα*.

Το αρχ. ουσ. *πικρότης*. Οι τ. *πρικότη* και *πρικότητα* με μετάθεση συμφώνου. Η λ. *πικρότητα* στο Βλάχ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

1) Πίκρα, πικρή γεύση: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 41. **2)** Θλίψη, στενοχώρια, πικρία: *αυτείνο τ' άχαρο και τ' άσφαλτο ταξίδι| δεν πρέπει ... να μας δίδει,| τόσον κακό, πρικότητα, πόνον και ραθυμία* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 43· *τ' αγόρασες πολλ'*

ακριβά, γιατί με την γλυκότη,| ο έρωτας σού πούλησε, σμιγμένη την πικρότη Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [330]. **3)** (Προκ. για τρόπο ενέργειας) σκληρότητα, τραχύτητα: Χριστ. διδασκ. 384.

πικροτιμωρία η.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *τιμωρία.*

Έντονο βασανιστήριο, σκληρή δοκιμασία: *Τον δρόμον τούτον τον καλόν της Δυστυχίας, τόν τρέχω,| εσύ τον έχε δύσκολον και ο νους σου να τον τρέμει,| οπού τον υπεσέβηκες να τον περιπατήσεις| από την δυστυχίαν σου την πικροτιμωρίαν* Λόγ. παρηγ. L 252.

πικροτιμωρούμαι.

Από το επίρρ. *πικρά* και το *τιμωρούμαι.*

Βασανίζομαι σκληρά, υπέρμετρα, με επώδυνο τρόπο: *Νόησε τας κακώσεις του, μάθε τους πικραμούς του| και ας ανασάνει ελεύθερα* (ενν. ο ξένος), *μη πικροτιμωρείται* Λόγ. παρηγ. Ο 520.

πικροφάρμακον το· *πρικοφάρμακον.*

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *φάρμακον.* Ο τ. με μετάθεση συμφώνου.

Το δηλητήριο· (εδώ σε κατάρα· βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 344): *να φα το πρικοφάρμακον αντάμα με τον πόνον,| διατί έφθειρεν της κορασίας τον ζαχαράτον κλώνον* Περί γέρ. (Δαν.) 129.

πικροφαρμακωμένος, μτχ. επίθ., Περί ξεν. (Μαυρομ.) 4 κριτ. υπ., 160 κριτ. υπ., 529 κριτ. υπ.

Από το επίρρ. *πικρά* και τη μτχ. παρκ. του *φαρμακώνω*· πβ. *πρικοφαρμακώννομαι* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου 143).

Βασανιστικός, οδυνηρός: *ανοίγει, αναγνώθει το* (ενν. χαρτί), *ακούει τι της γράφει,| με πόνους πώς το έγραψε, πικροφαρμακωμένους* αυτ. 409· *Τα ξένα με μαραίνουσιν νύκτες και τες ημέρες| στης ξενιτείας την δούλεψιν, πικροφαρμακωμένα* αυτ. 160.

πικροφήγηση η, βλ. *πικραφήγηση.*

πικροφορεμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. *πικρός* και τη μτχ. παρκ. του *φορώ.*

(Προκ. για ένδυμα) που έχει φορεθεί/φοριέται σε περιστάσεις οδύνης, πένθους: *Ομοίως γαρ και ο Θησεύς, άλλαξε πάσα πράμα,| τα μαύρα ρούχα και στολήν, την πικροφορεμένην* Θησ. ΙΒ' [45²].

πικρόφωνος, επίθ.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *φωνή.*

(Προκ. για πουλί) που έχει «πικρή» (δυσοίωνη) φωνή, που (προ)αναγγέλλει θλίψεις, συμφορές (βλ. Τσαβαρή² [Πουλολ. σ. 158-9]): *Πικρόφωνε, κακόφωνε, μυριοα-*

τυχισμένη (ενν. κορώνη),| Αιγύπτισσα με το μανδίν, Γιλλού με το καρκάλλιν Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 428.

πικροχολιασμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίρρ. *πικρά* και τη μτχ. παρκ. του *χολιάζω*.

Θυμωμένος, οργισμένος: *Ο κύων δ' εντραπείς μικρόν της αλωπούς τας ύβρεις,| παράμερα εστάθηκεν πικροχολιασμένος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 238.

πικροχωρισιά η.

Από το επίθ. *πικρός* και το ουσ. *χωρισιά*.

Ο επώδυνος (απο)χωρισμός: *Λοιπόν, ψυχή μου, α δεν στραφείς, α δεν γοργοδιαγείρεις,| πέμπει με εις Άδην σύντομα η πικροχωρισιά σου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 143.

πικρώδης, επίθ., Προσκυν. Ιβ. 845 503, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 452.

Από το ουσ. *πίκρα* και την κατάλ. *-ώδης*. Η λ. τον 6. αι. (LBG, TLG, Mitsakis, Glotta 43, 1965, 192) και στο Steph., Θησ.

Που επιφέρει, προκαλεί πίκρα, βάσανα, όλεθρο: *Ου ξεύρω γαρ ο άθλιος, το ποίος θεός με βλάπτει,| οργίστη μου με όρεξιν, τόσα πικρωδεστάτη* Θησ. Γ' [102[6]]· *και αφανίσθησαν λοιπόν* (ενν. *τα μοναστήρια*) *από το θηριώδες| γένος των Ισμαηλιτών εκείνο το πικρώδες* Προσκυν. Ιβ. 535 496.

πικρώνω· παθητ. αόρ. *πικρώτηκεν*.

Το ενεργ. του μτγν. *πικρόομαι* (L-S, λ. *πικρόω*). Τ. *πρικώννω* (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., Andr., Lex., λ. *πικρώ*) και άλλοι τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Κωστ., Λεξ. τσακων., στη λ.).

(Μεσ.) πικραίνομαι, θλίβομαι: *Κι η ψυχή μας με τους άγιους να βρεθεί! Η ψυχή — αχ τι χαρά! — φτερώτηκεν,| αφού ήρτεν απ' εκεί πικρώτηκεν* Rebâb-nâmé 12.

πικρώς, επίρρ., Καλλίμ. 2188, 2549, Διγ. (Trapp) Gr. 3510, Διγ. Ζ 4497, Διγ. (Α-λεξ. Στ.) Esc. 97, 486, Σπανός (Eideneier) A 47, 93, D 182, Οψαρ. 362[45], Λίβ. Esc. 2109, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 580, 905, Έκθ. χρον. 61[10], Αχέλ. 2291, Διγ. Ανδρ. 412[6], Διακρούσ. 113[29]. — Βλ. και *πικρά*.

Το αρχ. επίρρ. *πικρώς*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1α) Σκληρά, αμείλικτα, εκδικητικά: Διγ. Ζ 3524, Βίος Αλ. 1110· **β)** με οδυνηρό τρόπο, βασανιστικά: «*Ειδέ* (ενν. *όστις*) *απετύχει το αίνιγμα και τα ρωτήματά μου,| να μπήγουν το κεφάλιν του απάνω εις τα προσχιώνα!*»:| *ώστε πολλοί απέθανον πικρώς τε και αδίκως* Απολλών. (Κεχ.) 46. **2)** (Επιτ., προκ. για έντονο ψυχικό πόνο, θλίψη): *Η κόρη δε ως ήκουσεν τους λόγους του Ακρίτου,| εκ βάθους αναστέναξε πικρώς μετά δακρύων* Διγ. Α 4552· *Και η κόρη ως κατάδικος στήκεται δεσμωμένη| δριμέα να κλαίει να ολιγωρεί πικρώς να ολολύζει* Φλώρ. 429· *όχι οι Τούρκοι μοναχάς εκλαίγαν και θρηνούσαν,| μα κι οι Χανιώτες οι φτωχοί πικρώς μοιρολογούσαν* Διακρούσ. 81[18].

πίκρωσις -ση η.

Από το *πικρώνω* και την κατάλ. *-σις*.

Θλίψη, συμφορά, βάσανο: *και τους πολλούς μου πικρασμούς συνεπονέσατέ τους,| και τας πολλάς πικρώσεις μου συνεκακώθητέ τας* Λίβ. N 763 [Λίβ. (Lamb.) N 763, κακώσεις· βλ. όμως Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 52].

πίλα η, Ασσίζ. 245[21] (έκδ. πύλας), 496[22].

Από το προβηγκ. *pila* - γαλλ. *pile* (TLF, *pile*[4]). Πληθ. *πίλες* στο Du Cange με διαφορ. σημασ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ., Λάζαρης, Λευκαδ., Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ. 43, Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 588).

α) Σκάφη μέσα στην οποία έξαιναν το μαλλί, το βαμβάκι και το λινάρι (Για διαφορ. σημασ. βλ. Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 64/65, 2003, 763): *Απέ τα δοξάρια και απέ τες πίλες εις το πέρπυρον να δώσουν κουκία β'* Ασσίζ. 496[23]· **β)** πέτρινο δοχείο για υγρά (νερό ή λάδι): *ήσαν εκεί σταμνία πέτρινα, ήγουν πίλες έξι, οι οποίες ήσαν διά τον καθαρισμόν των Ιουδαίων και εχώρα πασαμία δύο ή τρεις μέτρες. Λέγει τους ο Ιησούς: Γεμίσατε τα σταμνία αυτά τα έξι ως απάνω νερόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 258ʳ.

πιλάλα η, Hagia Sophia ω 510[3], 513[19, 22], 514[8, 17], ν 545[19], 546[16, 21], Βακτ. Αρχιερ. (Ακανθ.) 1393 ρξδ' 1, 5· *πιλαΐλα*.

Από το πιλαλώ και την κατάλ. -α. Η λ. και σήμ.

α) Καλπασμός πάνω σε άλογο: *αφόντις εσίμωσαν τα δύο φουσσάτα, ευθύς ο Χαγιάρπεης έδραμε με μίαν δυνατήν πιλάλαν απάνω εις το αριστερόν μέρος, όπου ήτον η καβάλα της Ρούμελης ... Και τούτο το έκαμε διά να δείξει την επιτηδειότητά του και την ανδρείαν του την πολεμικήν, διά τούτο με τοιαύτην γρήγορην πιλάλαν και με τοιούτον σχήμα εφοβέρισε μόνον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 387 δις· *Εις ολίγην ώραν έφθασε και το επίλοιπόν του όλον στράτευμα, όσον έμεινε, διωκόμενον από τους Τούρκους, και από την πολλήν πιλαΐλαν, και τον βίαιον δρόμον και ορμήν, καταπατώντας και ρίχνοντας όσους εύρισκαν έμπροσθέν τους* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 389· **β)** ιππικοί αγώνες, ιπποδρομίες: *Ήτον δε αυτός ο Αντίοχος πολλά αγαπητικός να πηγαίνει εις την πιλάλαν των αλόγων, να πιλαλεί όταν γίνεται ιπποδρόμιον, ήγουν εις το ατ-μεϊντάνι* Hagia Sophia ω 513[17].

Φρ. κάνω πιλάλα, βλ. Επιτομή, *κάμνω* Φρ. 96.

πιλάλημα το, Αχιλλ. (Smith) N 151, Έκθ. χρον. 14[15], Ιστ. πολιτ. 16[10], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 123· *πιλάλημαν*, Αχιλλ. L 65.

Από το πιλαλώ και την κατάλ. -μα. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. (ΛΚΝ, γρ. *πηλάλημα*).

1α) (Προκ. για κονταρομαχία) έφιππη επίθεση: *όσοι τον εζήτησαν να τον μονομαχήσουν| ουδέ ποσώς δυνήθηκαν διά να τον πολεμήσουν.| Εις έναν του πιλάλημαν, εις μίαν κονδαρίαν| έτσι τους εσυνέτριψεν ως φάλκονας περδίκια* Αχιλλ. (Smith) O 92· **β)** εχθρική επίθεση, επιδρομή: *Εβαρέθηκεν ο τόπος μας τα κούρση| και το συχνόν πιλάλημα, οπού ηπιλαλούσιν* (ενν. οι Φράγκοι) Χρον. Τόκκων 3859· φρ. *κάνω/ποιώ πιλάλημα* = επιτίθεμαι, κάνω επιδρομή: *άμα δε τω πορευθήναι τον αυθέντην ου μα-*

κράν, εποίησαν πιλάλημα, και τους ευρεθέντες εν αγροίς του μέρους του Ασωμάτου και του Αγίου Φωκά αρπάσαντες αιφνιδίως απήλθον Έκθ. χρον. 12^{8}· *Οι δε Τούρκοι έκαμαν πιλάλημα και εμπήκαν από την Χαλάστριαν και επήραν τα μεγάλα τειχία και έβαλαν φλάμπουρα απάνω εις τους πύργους* Μ. Χρονογρ. 33^{5}. **2)** Τρέξιμο, αγώνας δρόμου: *Ήσαν τα μήλα τα 'μορφα, της άγριας Αθαλάντες,| οπού 'τον στο πιλάλημα, πολλάκις ξεκομμένη* Θησ. Ζ [67^{6}]· *δεν με επρόφθασεν ποτέ εις δρόμον ή εις πιλάλημα κανένα άλογον* Διγ. Άνδρ. 378^{10}.

πιλαλητά, επίρρ., Αχιλλ. (Smith) Ο 645, 649.

Από το επίθ. *πιλαλητός*. Τ. *πλαϊχτά* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. **πιλαλητά*). Πβ. νεοελλ. ουσ. *πιλαλητό*.

(Προκ. για έφιππη κονταρομαχία) καλπάζοντας: *Πιλαλητά εκατέβηκε* (ενν. *ο Αχιλλέας*), *κονδαρεάν τον εδώκεν,| και σύσελλον τον πέταξεν, δοξόβολον υπήρχεν,| και τούτων όλοι εφρίξασιν πραγμάτων τό εποίκεν* αυτ. 573.

πιλαλητής ο.

Από τον αόρ. του *πιλαλώ* και την κατάλ. *-τής*.

Αυτός που τρέχει γρήγορα, δρομέας: *Τον Χάρον ουκ εψήφουν τον, ουκ έχρηζα καθόλου.| Πετρίτης ήμουν το όνομα και φάλκων εις το διώμα,| πιλαλητής και πηδητής, ως κονιορτός το χώμα| ποτέ μου δεν το ψήφησα ποσώς να το σκοπήσω* Νεκρ. βασιλ. 37· (εδώ σε παρομοίωση): *Ήλπιζα εις τους λόγους του, εθάρρουν στας γραφάς του,| και ήλθα ως πιλαλητής μετά ολιγού φουσσάτου* Παρασπ., Βαρν. C 161.

πιλαλίστρα η.

Από το *πιλαλώ* και την κατάλ. *-ίστρα*.

Ιππόδρομος· (συνεκδ.) ιπποδρομία: *Εάν τινας σου εζήτησε το άλογόν σου, να υπάγει εις πιλαλίστραν ή εις κυνήγι, αν τι πάθει το άλογον, εσύ ζημιώνεσαι, διότι καλά ηξεύρεις ότι τα κυνήγια και η πιλάλα πολλά τσακίσματα έχουσι* Βακτ. Αρχιερ. (Ακανθ.) 1393 ρξδ' 4.

πιλαλώ, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1534, Χρον. Μορ. Η 6983, Χρον. Μορ. Ρ 6983, Φλώρ. 667, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 422, Λίβ. Sc. 1207, Λίβ. Esc. 2309, Λίβ. Ν 2041, Αχιλλ. L 405, 442, Αχιλλ. (Smith) Ν 544, 564, 606, 1583, Αχιλλ. (Smith) Ο 261, 282, Ιμπ. 126, 415, 422, Σφρ., Χρον. (Maisano) $130^{15\text{-}16}$, Θησ. Β' [58^{1}], Νεκρ. βασιλ. 40, Κορων., Μπούας 12, Παλαμήδ., Βοηβ. 598, Διγ. Άνδρ. $359^{10,\ 10\text{-}11}$, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2174, Δ' 784, κ.α., Hagia Sophia f $591^{1\text{-}2}$, Ευγ. Ιωαννούλ, Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 86^{5}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. $Διαθ^{2}$. Ιω. κ' 2, κ.α.· *επιλαλώ,* Προδρ. (Eideneier) IV 489, Διγ. (Trapp) Gr. 143, 681, 2075, 2959, Διγ. Ζ 3383, Αχιλλ. (Smith) Ν 1216, 1218, Π. Ν. Διαθ. $(Παναγ.)^{2}$ 1661, 2403, 4158· *ηπιλαλώ,* Byz. Kleinchron. Α' 215^{7}, 216^{11}, 463^{10}· *πλαλώ,* Βίος Δημ. Μοσχ. 649· μτχ. ενεστ. *πιλαλώντα,* Θησ. Η' [47^{2}].

Από το μτγν. *επιλαλέω* (Κοραή, Άτ. Α' 303, Δ' 277· βλ. επίσης Pern., Ét. linguist. III 448, λ. *λαλώ*). Κατά Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. 667] *από το επελαύνω* με συμφ. προς το *λαλώ* (γρ. *πηλαλώ*). Κατά Φάβ., Αθ. 29, ΛΑ 39-43 *από τον αόρ. του απολαλώ* (γρ.

πηλαλώ). Τ. πλαλάου σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ.). Ο τ. πλαλώ και σήμ. ιδιωμ. (Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ.). Τ. πχιαλώ, καθώς και πιαλώ, πιαλνώ σήμ. ιδιωμ. (Χριστοδούλου, Κουζιαν., 505, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 327). Η λ. στο Βλάχ. (πηλαλώ) και σήμ.

Α' Μτβ. **1)** (Προκ. για άλογο) παρακινώ, αναγκάζω το άλογο να αναπτύξει ταχύτητα με λόγια, ήχους ή άλλες ενέργειες: *Βουληθείς δε ο Κίνναμος μόνος ανδραγαθήσαι,| άνω και κάτω τον αυτού ίππον επιλαλήσας,| τεθαρρηκώς ο δείλαιος τον λέοντα πτοήσαι| ως προς εμέ κατήρχετο συν τω ιδίω ίππω* Διγ. (Trapp) Gr. 2589· *Τον μούντον μου επιλάλησα, ηρξάμην τούτον κρούειν,| μικράν ραβδεάν τον έδωκα επάνω εις το μετώπιν* Διγ. Ζ 3037· *Τον μούντον του επιλάλησεν και εσέμπην εις την μέσην·| τριακοσίους απέδειρεν άχρις αν εδιέβην| απέσω ήλθεν πιλαλητά να δώσει κοδαρέας,| και πάλιν εις το γύρισμαν άλλους περισσοτέρους* Αχιλλ. (Smith) Ν 1394· *Ωσάν ήκουσεν ουν ο Διγενής τον λόγον αυτόν, δεν εφοβήθην τίποτες, αλλά επιλάλησεν το άλογόν του σκεπτικά και επήγεν εις το κουβούκλιον* Διγ. Άνδρ. 351^{24}· *Ηπιλαλούν τα φαρία τους* (ενν. *ο Κωνσταντίνος και ο αμιράς*), *τα πτερνιστήρια κρούσι| και πόλεμον εκάμνασιν και κονταριές κτυπούσι* Διγ. Ο 247. **2α)** (Προκ. για κονταρομαχία) επιτίθεμαι έφιππος σε κάπ.: *φραγκίτσης πολύ ωραιωτικός, έμορφος στρατιώτης| απέσω ήλθεν πιλαλητά να δώσει κοδαρέας,| και πάντες εφοβέρισεν η κονταριά του μόνον,| και ο Πάντουρκλος τον πιλαλεί, κρούει τον κονδαρίαν,| ουδέ αυτός τον έσεισεν ποσώς απέ την σέλλαν* Αχιλλ. (Smith) Ο 651· **β)** κάνω επιδρομή, επιτίθεμαι: *άρχισεν ο δούκας καθεκάστην| συχνά να τον ηπιλαλεί, το κάστρο του κουρσεύει, το Αγγελόκαστρον αυτό με την περιοχήν του,| ωσότου το ανήλωσεν, ερήμαξεν τελείως* Χρον. Τόκκων 470· *Ήτον γαρ καπετάνιος τότε εις τα φουσσάτα| Ματθαίος ντε Ανάπολης, Λαντούφλην το επίκλιν* (παραλ. 2 στ.). *Και να ορμούν σπουδαστικά, συχνά και καθεκάστην,| να τρέχουν, να ηπιλαλούν τον τόπον των Μορέων* Χρον. Τόκκων 3689· *έτους ϚϠΛ', ινδικτιώνος ιε', μηνί ιουνίῳ ι', ημέρα τετράδη, ώρᾳ τετάρτῃ μετά το μεσημέρι, επιλάλησεν ο Μιχάλπεϊς την Κωνσταντινούπολιν* Byz. Kleinchron. Α' 116^{1}· (ως σύστ. αντικ.): *να αχαμνίσουν οι εχθροί και των Φραγκών το θράσος* (παραλ. 1 στ.)· *διότι εβαρέθηκεν ο τόπος μας τα κούρση| και το συχνόν πιλάλημα, οπού ηπιλαλούσιν* Χρον. Τόκκων 3859. **3)** Φρ. *πιλαλώ την ρούγαν* = κατεβαίνω τρέχοντας το δρόμο· (εδώ προκ. για διαπόμπευση γυναίκας ελευθερίων ηθών): *Ιδώ τες τες πολιτικές και να τες γεβεντίσουν,| όλες ωσάν την Κολομπούν την ρούγαν πιλαλήσουν·| να ντροπιαστούν, ν' ατιμηθούν και να τες γεβεντίσουν,| και ποια εδεπά εις το ξώπορτον, να την λιθοβολήσουν* Σαχλ., Αφήγ. 657.

Β' Αμτβ. **1α)** Τρέχω πάνω σε άλογο, καλπάζω έφιππος: *εσύντυχεν* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *τους δούλους του τους δώδεκά του αγούρους·| «Δράμετε, πιλαλήσετε, εμπρός αμέτε 'κείθεν* (παραλ. 3 στ.)*». Εκέντησαν οι δώδεκα και πέρασαν σαν είπεν* Αχιλλ. L 825· *φαρίν εκαβαλίκευσεν* (ενν. *ο Φράγκος*) *μαύρον ώσπερ ελαία·| πιάνει σκουταροκόνταρον και εσέμπην εις την μέσην,| και φράγκικα επιλάλησεν, εύτολμα καταβαίνει·| και ουδείς από τους δώδεκα ίσχυσε να τον ρίψει,| όλους γαρ εφοβέριζεν η θεωρία του Φράγκου* Αχιλλ. (Smith) Ν 1556· *Ωσάν ουν ήκουσεν ο Κωνσταντίνος τους λόγους της μητρός του, εκαβαλίκευσεν τον μαύρον του κι επιλάλησεν και υπήγεν εις τον αμιράν* Διγ. Άνδρ. 319^{3}· **β)** επιτίθεμαι έφιππος εναντίον κάπ.: *Και ως είδεν τούτο ο Κίνναμος πηδά, καβαλικεύει| και απάνω μου επιλάλησεν, ίνα σπαθέαν με δώσει* Διγ.

(Αλεξ. Στ.) Esc. 1275· ο Πάντουρκλος επιλάλησεν, κρούει τον κονταρέαν| και δεν τον επεσάλεψεν απάνω από την σέλλα Αχιλλ. L 1154· γ) συμμετέχω σε έφιππη κονταρομαχία: φώναξε (ενν. ο Αχιλλεύς) τον Φράγκον (παραλ. 1 στ.) και κονταρεάν τον έδωκε με την καρδιάν του όλην·| σύσελλον τον επέτασεν ... (παραλ. 5 στ.). Επέζεψεν και κάθισεν, την κόρην συντυχαίνει·| «Είδες, ψυχή μου, τον στρατιώτην τον εφοβήθης;| Πιστεύω να μηδέν ενθυμηθεί ποτέ να πιλαλήσει ...» Αχιλλ. L 1187· άρχισαν οι εξάρχοι να παίζουν τζερίτι, ομοίως και όσοι είχαν άλογα, μεθυσμένοι άνθρωποι. Και εκεί οπού επιλάλησεν ο οικονόμος, έτυχεν ομπρός ο Βασίλης και ήταν δυνατοκέφαλον το άλογον του οικονόμου και εχτυπήθηκαν τα άλογα και έπεσαν κάτου ο τε Βασίλης και ο οικονόμος Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 44ʳ. **2α)** (Προκ. για ζώο ή θηρίο) καλπάζω· τρέχω: και όθεν μας εβλέπασι (ενν. τα εξάποδα θεριά), τρέχαν και πιλαλούσι,| και πλέα δεν ακαρτερούν σ' εμάς ν' αντισταθούσι Αλεξ.[2] 1649· Είτα το μάτιν του (ενν. του δράκου) σ' εμέν' αρχίζει να το στένει| κι εκίνησε να πιλαλεί, απάνω μου να βγαίνει Πικατ. 22· Τον εαυτόν του έλεγεν (ενν. το μουλάρι): «Άλογον ομοιάζω| στην γληγοράδα, πέτομαι, τα ζώα τα τρομάζω».| Έλαχε και πιλάλησε λοιπόν εις ένα τόπον ... Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 139[5]· (εδώ προκ. για άγαλμα): Τα τέσσερα άλογα έφριξα της Πόλης καμωμένα (παραλ. 1 στ.), πώς στέκονται απανωθεός στην πόρταν φορτωμένα| και φαίνεται σε πιλαλούν τα παρδοφουμισμένα Βεν. 20· **β)** (ειδικ. για άλογο) τρέχω σε ιπποδρομία: υπέγραψεν ο κυαίστωρ και όλη η Σύγκλητος, πριν να πιλαλήσουν τα άλογα· διότι ήτον συνήθεια από το παλαιόν, ότι παρευθύς οπού εκάθετον ο βασιλεύς, έτρεχον τα άλογα Hagia Sophia f 586[13]· **γ)** (προκ. για άνθρωπο) τρέχω: κι αν είν' στα πόδια γλήγορος (ενν. ο άνθρωπος) και πιλαλεί και τρέχει,| τούτη τη γληγορότητα και πλια το λάφιν έχει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1167· Πάγει η λαλιά στου βασιλιού, σκορπά σ' όλη τη χώρα,| πως εις το γάμο τσ' Αρετής εδά 'ρθεν η καλή ώρα.| Τις πιλαλεί στη μια μερά, και τις γλακά στην άλλη,| όλοι επεριοριστήκασι με της χαράς τη ζάλη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1165· (σε προσωποπ.): σαν το γυαλί ραγίζουνται (ενν. οι αφεντιές και τα πλούτη), σαν τον καπνό διαβαίνου,| ποτέ δε στέκου ασάλευτα, μα πιλαλούν και πηαίνου Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 608· (με εμπρόθ. προσδ.): Ακόμη ήτονε πουρνό κι οι Λέχοι δεν γροικήσαν,| πως έκοψαν τον βασιλέ κι οι Μόσχοβοι νικήσαν.| Αφόντις εγροικήσασι, εις τ' άρματα πλαλούσι| κι εις το παλάτι δράμασι τον βασιλέ να βρούσι Βίος Δημ. Μοσχ. 649· (σε μεταφ.): Έως πότε, ταλαίπωρε, τας ηδονάς διώκεις,| στην αμαρτίαν πιλαλείς ως Αχιλλεύς ποδώκης; Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. β' 10. **3)** Εφορμώ, επιτίθεμαι· **α)** (με τελική πρόταση): εξημερωθέντες δ' εκείσε, βουλευόμενοι τι άρα να πραχθεί, το φοσσάτον να πιλαλήσει να αιχμαλωτίσει τους ευρισκομένους έξωθεν ανθρώπους και πάσαν την των Εβραίων οίκησιν Σφρ., Χρον. (Maisano) 44[7]· **β)** (με εμπρόθ. προσδ.): τη ενδεκάτη του αυτού (ενν. Απριλίου μηνός), επί ημέρα Σαββάτω, ηπιλάλησαν οι Μουσουλμάνοι εις την Θεσσαλονίκην Byz. Kleinchron. 351[6]. **4)** (Προκ. να δηλωθεί ορμητική κίνηση) τρέχω προς κάπ. κατεύθυνση, ορμώ: και να ένι τις καν δόκιμος, να έχει ψυχήν γενναίαν (παραλ. 1 στ.) και σφίξει τα μερία του και την ψυχήν πονέσει,| και αποκοτήσει ως άγουρος και πιλαλήσει εις μέσην Προδρ. (Eideneier) IV 489 χφφ ΡΚ· (επιτ.): εσκόπησά το πάραυτα το πως εχθρόν τον έχω (ενν. τον δράκον)| κι είπα: «Πριχού έρθει απάνω μου, ας πιλαλώ να τρέχω» Πικατ. 24.

πιλάστρο το.

Από το ιταλ. *pilastro*. Τ. *πίλαστρο* σήμ. αρχιτ. Τ. *πιλάστρον* στο Βλάχ. (*πηλάστρον*) και *πίλαστρον* στο Du Cange (*πήλαστρον*). Λ. *πιλάστρι* στο Δημητράκ., λ. *πίλιαστρο* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ.), *πίλιαστρο(ν)* (Τσίκης, Γλωσσ. Χίου) και πληθ. *πίλιαστρα* στη Χίο (Πασπ., Γλωσσ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

(Εδώ) επιτύμβια στήλη (Για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *pilastro* 1): *Πάλι και λάχει και έρθει μου θάνατος εις την Στείαν, θέλω και ο έγγονάς μου ... να ορδινιάσει να με βάλει εισέ ντεπόζιτο εις την εκκλησίαν του Αγίου Νικολάου ... και να το κτίσει με πιλάστρο, να κείτεται ως το χρόνο* Διαθ. 17. αι. 3[57].

πιλατήριον το.

Από το κύρ. όν. *Πιλάτος* (Τριαντ., Άπ. Α' 397, 452, Trapp, DOP 48, 1994, 248· πβ. και λ. *πιλατεύω*, *πιλάτεμα* στο Somav.) με πιθ. επίδρ. του ουσ. *πειρατήριον*. Βλ. όμως και Apostolopoulos, Καλλίμ. 23 σημ. 1, 179, όπου *πιλατήριον* <**πιλατευτήριον* <*πιλατεύω* <*Πιλάτος* με απλοποίηση. Η λ. το 15. αι. (LBG).

Μαρτύριο, βασανιστήριο· φυλακή (βλ. Lex. Chron. Mor. 373): *το κελλίν το θαυμαστόν του δράκοντος εκείνου,| ή μάλλον πιλατήριον και φυλακήν της κόρης· | σκεύος βασάνων αν ειπείς, ουκ αστοχήσεις λέγων* Καλλίμ. 535· *Τον ορισμόν οπού όρισεν* (ενν. *ο αφέντης μου*) *θέλω να τον πληρώσω,| να δώσω γαρ τα κάστρη του να εβγεί 'κ το πιλατήριον,| κι αφόν εβγεί 'κ την φυλακήν, ο Θεός ας του βοηθήσει* Χρον Μορ. Η 4474.

πιλέριν το· πληθ. *π ι λ έ ρ γ ι α· π ι λ ε ρ γ ί α,* Μαχ. (Πιερ., Νικολ.-Κονν.) 122[40] χφ V· *π ι λ ε ρ ί α.*

Από το *παλαιότ. γαλ. piler* (Kahane, Sprache 551, Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 294)· πβ. *γαλλ. pilier* (Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc., 1984, 101). Τ. *πιλέρι* σε έγγρ. του 17. αι. (Τσοπ., Ροδιακά 174) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγεωργίου, Μνήμη Π. Δικαίου 212)· με διαφορ. σημασ. στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Τ. *πιλλιέριν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λέξ., Kahane, Sprache 556), όπου και πληθ. *πιλλιέρκα* (αυτ.) και *πιλ̦έρι(ν)* σήμ. στη Ρόδο (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.), όπου και πληθ. *πιλιέρια* (Μέγ., Λασογρ. 19, 1960/61, 595· ως τοπων. βλ Παπαχριστ., Τοπων. Ρόδου 220, πβ. και Παπαχριστ., Λεξ., λ. *πλ̦έρ̦α*)· βλ. και Τσοπ., Συμβολές Β' 468. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 420).

Κολόνα: *ο κύρης ο πρίντζης όρισε να τους ρίψουν από πάνω κάτω· και βρουθώντα τους από τον φόβον επιάννασιν τα μαρμαρένα πιλερία τους ηλιακούς της λόντζας να γλυτώσουν* Μαχ. 314[5].

Ο πληθ. *Πιλέργια/Πιλεργία* ως τοπων. (βλ. Μενάρδ., Τοπων. μελ. 413, Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 97]): Μαχ. 98[13].

πιλιά, επίρρ., βλ. *πλέα (Ι).*

πιλιγρίνικος, επίθ., βλ. *πελεγρίνικος.*

πιλιγρίνος ο, βλ. *πελεγρίνος.*

πιλιό (Ι), επίρρ., βλ. *πλέον (Ι)*.

πιλιό (ΙΙ), επίθ. άκλ., βλ. *πλέον (ΙΙ)*.

πιλιότερος, επίθ., βλ. *πλεότερος*.

πιλ(λ)ιρή η, Ασσίζ. 451[1-2] (έκδ. *πιληρή*), Μαχ. 402[37] χφ Ο σημ. 5 (*Πιλλιρή*), Κυπρ. χφ. 161 (έκδ. *πιλληρή*).

Από το παλαιότ. γαλλ. *pillirin* (Assises 526, βλ. Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπουδ. 64-65, 2003, 792)· πβ. και γαλλ. *pilori* (Kahane, Sprache 543) και προβηγκ. *pilor* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.).

Όργανο τιμωρίας (βασανισμού και διαπόμπευσης)· σανίδα με ανοίγματα για τα άκρα και το κεφάλι με την οποία ακινητοποιούσαν τον κατάδικο και τον εξέθεταν σε κοινή θέα [βλ. Καραποτόσογλου, ό.π.· πβ. και Τσιρπανλής, Βυζ. Μελ. 1, 1988, 72 (πάσσαλος στον οποίο έδεναν τον κατάδικο)]: *Εάν ... το περιστέριν τό μου έκλεψεν, έχρηζεν απέ τα ιβ' τραχία και άνω, κρινίσκει το δίκαιον να τον βάλλουν* (ενν. *τον κλέπτην*) *εις την πιλιρήν* (έκδ. *πιληρήν*) *απέ το πρωί έως το εσπερινόν ... και πρέπει να έχει την κλεψίαν κρεμασμένην εις τον σφόντυλόν του* Ασσίζ. 199[26]· *Ο ρήγας ... έβγαλεν τον ... καβαλλάρην από την φυλακήν της αυλής του και έκοψεν το χέριν του και το πόδιν του και εκρεμμάσεν τα εις την πιλλιρήν και κείνον επήρεν και εφούρκισέν τον εις την φούρκαν* Μαχ. 76[1].

Η λ. *Πιλλιρή* ως τοπων. (βλ. Σπυρίδ., ΕΕΒΣ 23, 1953, 188 και Καργώτη, Κυπρ. Σπουδ. 13, 1949, 49, 50): Μαχ. 402[37], 416[6], 420[4-5, 28, 29], 500[3].

πίλο πίλο, επιφ.

Ηχοπ. λ.· πβ. ιταλ. *pollo, piro piro* και σήμ. *πουλ πουλ*. Η λ. και σήμ. στη Λευκάδα (Λάζαρης, Λευκαδ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., λ. *πίκιο πίκιο*).

Επιφ. για κάλεσμα πουλερικών: *Κλητικά. Ω κούτσι κούτσι, ψι ψι, πίλο πίλο, ψίκο* Σοφιαν., Γραμμ. 83.

'πίλοιπος, επίθ., βλ. *επίλοιπος*.

'πιλοούμαι, βλ. *απολογούμαι*.

πιλώ ή **πιλώνω**, Ερμον. Ο 26, Π 310· *πιλώθω*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3159· *πιλώ*.

Το *πιλόω* που απ. στο Θεόφραστο. Το *πιλώθω* παράλλ. τ. του *πιλώνω* (από τον αόρ. με αναλογ. σχηματ. προς άλλα ρ.· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 297)· κατά Andr., Lex. (λ. *πιλώ*) από τα ρ. *πιλώ* και *ωθώ*. Ο τ. *πιλώθω* στο Somav. (*πηλώθω*) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., ό.π., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 526, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *απιλώθω*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.) και τ. *πιλώθου* σήμ. ιδιωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ.). Τ. *πιλώννω* σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Ο τ. *πιλώνω* στο Du Cange (*πιλώνειν*) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πιλώ*, Παπαδ. Α., Λεξ., Pern., Ét. linguist. III 505).

α) Σπρώχνω· (εδώ με σεξουαλικό υπονοούμενο, βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 175]):

Σε μια κασέλα μ' έβαλε απάνω, και σηκώνει| τον πόδα μου και παραμπρός πιλώθει και μουρώνει,| και ώστε να πεις «και είντά 'ναι ατού;» μου βάνει το 'μποτάρι,| και ομορφογιάτρεψέ μου το με το πολύ καμάρι Φορτουν.(Vinc.) Γ' 700· **β)** σφίγγω και σπρώχνω· (εδώ με σκοπό τη σωτηρία από πνιγμό): *Κύων, εάν οστέον έχει εις τον φάρυγγα πεπηγός, έλαιον έγχει εις αυτόν, και πίλωσον υποκάτω. Ει δε παρασαλεύσαι μη δυνηθείς, άνοιξον το στόμα αυτού και χλιαρόν ύδωρ κατάβρεχε επί βραχύ* Κυνοσ. 592³· **γ)** πιέζω, σπρώχνω σε συνωστισμό, ανοίγω δρόμο ανάμεσα σε κόσμο: *Η Βερονίκα η ελενή και η πολυαρρωστημένη,* (παραλ. 2 στ.), *ήδραμεν εις τον Ιησού, τη συντροφιά πιλώθει,| τ' άγιον του ρούχο ήπιασε και ο Ιησούς το γνώθει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2620· (εδώ με παράλ. του αντικ.): *Παίρνου τον Πέτρο αποκεί δάκρυα φαρμακεμένα,| κι όξω για νά 'βγει επίλωθε με χείλη πρικαμένα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3181· **δ)** (εδώ προκ. για στράτευμα) συνωθούμαι σε ένα μέρος, δημιουργώ μία μεγάλη ομάδα: *πιλώσαντες οι Τρώες| προς το κτίσμα και τον τράφον,| μέγας πόλεμος εγίνη| μετά λίθων ταλανταίων* Ερμον. Ο 161· **ε)** (μεταφ.) προωθώ κ., συμβάλλω στην εξέλιξη κάπ. υπόθεσης: *όσον έχουν την πυρά κι αυτείν' οι δυο του πόθου| και τη δουλειάν ορεχτικοί να πάγει ομπρός πιλώθου,| ανοίξετε τα μάτια σας, καημένες, να δεχτείτε| τούτη την καλοριζικιά, π' αντάμιν τη θωρείτε* Πανώρ. Δ' 70.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Εντελώς γεμάτος· υπερπλήρης: *δώδεκα αποκόφινα εγεμίσα πιλωμένα| απού τα αποκομμάτσουλα απού τως απομένα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2610. **2)** Συμπιεσμένος, κατεργασμένος (πβ. *απίλωτος, παραπιλωμένος*): *Την αυτήν ημέραν ανοίξαν το σπίτιν του Μητρανού, ..., και επήραν του μουρουπάδες πιλωμένες τάβλες ε' και τσαμιλοτία απίλωτα ρκε'* Βουστρ. (Κεχ.) 106².

πιλωτόν το, Σπανός (Eideneier) A 437, B 108 διςּ· *πιλωτό,* Gesprächb. 45³.

Το ουδ. του μτγν. επιθ. *πιλωτός* ως ουσ. (αν η λ. δεν είναι ήδη μτγν., βλ. TLG). Η λ. τον 4. αι. (TLG, βλ. και LBG, λ. *πιλωτός*), στον Ησύχ. και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. I 64⁶⁰). Το επίθ. πιλωτός και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *απιλωτός*).

Ύφασμα από πεπιεσμένο μαλλί προβάτου που χρησίμευε κυρίως ως υπόστρωμα ή κάλυμμα κρεβατιού (Για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β'², 70-71): *εις το αποσκίασμα του δενδρού ωραίον κρεβάτιν στέκει·* (παραλ. 3 στ.) ... *κείται σαρακήνικον μεταξωτόν το πεύχιν| και απάνω κείται πιλωτόν, οξύν πρασινοβούλιν| και υφάπλωμα σωληνωτόν με τας χρυσάς νεράδας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1684· *Προυκία του κακού σπανού ... έτερον πιλωτόν, ίνα κυλημκυτράς· τσόλιν ίνα τσιλάς τας αρίδας σου, σάκτιν, ίνα σακτιμίζεις, να πέφτουν τα δόντια σου* Σπανός (Eideneier) B 108.

'πίμελα, επίρρ., βλ. *επίμελα.*

'πιμελεία η, βλ. *επιμελεία.*

πίμουρα, επίρρ., Χούμνου, Κοσμογ. 2770· *πίμπουρα· πούμπουρα,* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 455¹¹.

Από το επίρρ. *επίμουρα* (Du Cange, App.) <πρόθ. *επί* και ουσ. *μούρη*, κατά τα *επίκουπα, επίστομα* κ.τ.ό. (βλ. Ξανθ., Μελετ. 305, Κουκ., Αθ. 30, 1918, ΛΑ 40). Τ. *πιμούρα* στο Du Cange. Για τον τ. *πούμπουρα* βλ. Ξανθ., ό.π. Τ. *αμπούμπουρα* (Ξανθ.,

ό.π., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Β' 64, λ. *αbούbουρα*) και *μπούμπουρα* (<*πούμπουρα*, Ξανθ., ό.π.) σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Μπρούμυτα: *Στον τάφο αυτούνον* (ενν. της *Ραχήλ*) *πίμουρα έπεσε* (ενν. *ο Ιωσήφ*) *ξαπλωμένος*| *και από την λύπην την πολλήν ήτονε λιγωμένος* Χούμνου, Κοσμογ. 1611· *Ήτον από τη Ρούμελη σαλμάδες αντρωμένοι,*| *μπέηδες και τσαούσηδες, Τατάροι δοξασμένοι,*| *που κείτουντανε πίμπουρα, κι άλλοί 'ταν ξαπλωμένοι,*| *κι ενούς στ' αλλού τα αίματα ήτονε κυλισμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 161[13].

πιμουρίζω· *μπουμπουρίζω*.

Από το επίρρ. *πίμουρα* (βλ. ά.· ο τ. <επίρρ. *μπούμπουρα*, βλ. ά. *πίμουρα*, ετυμολ.) και την κατάλ. *-ίζω*. Άσχ. λ. *πουμπουρίζειν* στο Meursius. Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Βουρδουμπάκις, Χρ. Κρ. 1, 1912, 480) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.).

Πέφτω μπρούμυτα· (εδώ μεταφ.) πεθαίνω: ΠΕΤΡΟΥ: *Κερά-Μηλιά μου...* (παραλ. 1 στ.) ... *αληθινά θαμάζομαι πώς δεν πονεί η ψυχή σου*| *με τέτοιο γέρον άθρωπο να σμίξεις το παιδί σου* (παραλ. 2 στ.). ΜΗΛΙΑ: *Ετούτος έναι γέροντας, και είντα μπορεί να ζήσει;*| *Ακόμη ένα χρόνο δυο. Και απήτις μπουμπουρίσει*| *πιάνομε τα τορνέσα του, και τότες θέλει πάρει*| *η Πετρονέλα ένα νιο και όμορφο κοπελιάρη* Φορτουν. (Vinc.) Β' 496.

πίμπλημι ή **πλήθω,** Προδρ. (Eideneier) I 258, Διγ. (Trapp) Gr. 3090, Βίος Αλ. 447, Αχιλλ. (Haag) L 768, Θρ. Θεοτ. 39, Πτωχολ. α 169· παθητ. αόρ. *επλήθην*, Αχιλλ. (Smith) O 318 (πβ. Αχιλλ. (Smith) N 710)· μτχ. παρκ. *πεπλημένος*, Αχιλλ. (Smith) O 417 (έκδ. *πεπλυ-*· διορθώσ.).

Τα αρχ. *πίμπλημι* - *πλήθω*. Για τον τ. *επλήθην* βλ. TLG. Επίρρ. *πίμπα* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.· πβ. Λεξ. Ζακ.[2] Β').

Α' (Μτβ.) **α)** γεμίζω: Διγ. (Trapp) Gr. 751· (προκ. για εγκυμοσύνη): *πλήρωμαν των ημερών και των σαράντα χρόνων*| *χάριν τούς έποικεν Θεός, έπαψέν τους τον πόνον,*| *αξίωσεν την ρήγισσαν σε κείνον οπού 'πόθει*| *και την γαστέραν έπλησεν, ηγουν και εγγαστρώθη* Ιμπ. (Legr.) 46· **β)** (προκ. για συναίσθημα): Προδρ. (Eideneier) I 242.

Β' (Αμτβ.) ευχαριστιέμαι, ικανοποιούμαι, χαίρομαι: *Την δε γραφήν ως έλαβεν ο βασιλεύς εις χείρας*| *επλήθην η ψυχίτσα του, εχάρην η καρδιά του,*| *δόξαν ανέπεψεν Θεώ και πάντες οι εδικοί του*| *χαράν εποίκασιν πολλήν* Αχιλλ. (Smith) O 318.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = γεμάτος, πλήρης: *ήσαν τα πάντα ερωτικά, χάριτος πεπλησμένα* Αχιλλ. (Smith) N 1131· (εδώ σε παρομοίωση προκ. για λουλούδι) ολάνθιστος, σε πλήρη άνθιση: *ο δε νέος εκάθητο ως ρόδον πεπλησμένον* Διγ. Z 1530.

πίμπουρα, επίρρ., βλ. *πίμουρα*.

πιμπρώ.

Το μτγν. *πιμπράω* (TLG). Η λ. και σε λειτουργικά κείμενα (Παπαδ. Α., Αθ. 54, 1950, 206). Βλ. και LBG, λ. *πιμπράω*.

Καίω, πυρπολώ· (εδώ μεταφ.): *φθόνος συσκοτεί της αρετής την ώραν,| βάλλων, τοξεύων αφειδώς, πλήττων, πιμπρών, συγχέων* Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) 34.

πίμυτα, επίρρ., Πεντ. Γέν. XIX 1, XLII 6 (έκδ. -τά· διορθώσ.), XLVIII 12, Διήγ. πανωφ. 57, Διήγ. ωραιότ. 480.

Από το επίρρ. *επίμυτα* (απ. σήμ. στο ποντ. ιδίωμα, Παπαδ. Α., Λεξ.) <πρόθ. *επί* και ουσ. *μύτη*· πβ. *μπρούμυτα*. Τ. *πίμουτα* σήμ. ιδιωμ. (Κουκ., Αθ. 30, 1918, ΛΑ 40). Η λ. στο Germ. (108, λ. *abocconi*) και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. III 505, Ξανθ., Μελετ. 305, Κουκ., ό.π.).

Μπρούμυτα: *Έπεσαν* (ενν. *οι άνθρωποι*) *πίμυτα εις την γην· έχωναν τα ρουθούνια τως μέσα εις τα χώματα* Διήγ. πανωφ. 60.

πίνα (I) η, Ιερακοσ. 477[15, 16, 19], 481[22]. — Βλ. και *πένα (I)*.

Πιθ. από το λατ. *pinna* (- *penna*)· πβ. ιταλ. *pinna* και *penna*. Η λ. στο Meursius.

(Πιθ.) ο κάλαμος ή η ράχη του φτερού των πτηνών: *πτύξας ευφυώς τον ιέρακα τέμε αυτού προσεχώς του κλασθέντος πτερού την πίναν* Ιερακοσ. 482[17].

πίνα (II) η.

Το αρχ. ουσ. *πίνα*. Η λ. και σήμ.

Είδος θαλάσσιου μαλακίου, πίνα: *εκ της θαλάσσης φέρετε λαβράκια και κεφάλους* (παραλ. 4 στ.), *πίνες και οκταπόδια μετά τες αθερίνες* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Β 1105.

πίνακας ο, Προδρ. (Eideneier) IV 195, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 486[6], Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 196[12].

Το αρχ. ουσ. *πίναξ*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) (Βαθύ) πιάτο φαγητού: *μόλις είδον πίνακα ζωμόν έχοντα πλείστον,| και ολίγον από το παστόν και θρύμματα μεγάλα ... ηύφρανε η καρδιά μου* Προδρ. (Eideneier) I 264. **2)** Είδος λεκάνης, σκάφης (πβ. Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.) (πβ. *πινάκιον* 2): *σκάφη μία και πίνακας ένας και πινακόπουλο ένα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 39[7]· (εδώ προκ. για χρήση σε τελετή λεκανομαντείας): *ηπήρεν* (ενν. *ο Νεκτέναβος*) *το χαρτί της αστρονομίας και της λεκανομαντείας και εσέβην εις το παρακέλιν το βασιλικόν και εγέμισεν τον οστράκινον πίνακαν νερόν και άνοιξεν το βιβλίον του και είδεν εις το νερόν δύο φουσσάτα οπού έρχονται να πολεμήσουν* Διήγ. Αλ. V 22.

πινακία η, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 204[4].

Από το ουσ. *πινάκιον* και την κατάλ. *-ία*. Τ. *πινακέα* (Παπαδ. Α., Λεξ.) και *πινακεά* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 342) σήμ. ιδιωμ.· βλ. και Γενεράλις, ΕΕΚΣ 4, 1941, 41. Η λ. (με διαφορ. σημασ.) σήμ. ιδιωμ. (Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν., βλ. και Καραν., Λαογρ. 16, 1956, 100).

Μέτρο επιφάνειας αγρών, ίσο με την έκταση που για τη σπορά της απαιτείται ποσότητα σπόρου ενός πινακίου (βλ. και *πινάκιον* 3): *ένα κομμάτι χωράφι ... πινακία μία απάνω κάτω* ... Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 6[5].

πινακίδα η, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 47[24].

Το αρχ. ουσ. πινακίς. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μαθητική πλάκα, αβάκιο (Για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Α' Ι 76): *Ένα παιδί που σπούδαζεν έκλεψε πινακίδα| και με χαράν στο σπίτι του επήγαινε κι επήδα* αυτ. 47[1].

πινακίδιον το, Ασσίζ. 143[21]· *πινακίδιν*, Λίβ. P 2689, Λίβ. Esc. 221.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Ο τ. *πινακίδιν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 733). Τ. *πινακίδι* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (και πληθ. *πινακίδια*, Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 54, 169). Τ. *πινακίδιο* και σήμ.

α) Πλάκα γραφής (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α' Ι 75-77): *ουδέν πρέπει να έχει διαφοράν ... εάν η διαθήκη ένι γεγραμμένη ού εις μέμβρινον χαρτίν, ..., ού εις πινακίδιν ού εις τάβλα κερένη* Ασσίζ. 395[2]· **β)** πινακίδα: *όταν έμπεις πρόσεξε απάνω εις το ανώφλιν| της πόρτας, ελεφάντινον αν ίδεις πινακίδιν·| ανάγνωσε τα γράμματα τι γράφουν εις εκείνον* Λίβ. N 266.

πινάκιον το, Metrol.[2] 57[8], Ιστ. πολιτ. 40[19-20]· *πινάκι(ο)(ν)*, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 29[10, 24]· *πινάκι*, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 91[24], Ολόκαλος 31[49], Κρασοπ. (Eideneier) V 94, Λεξ. Μακεδ. 129, ΑιτωΛ., Μύθ. (Παράσογλου) 119[2, 3], Δωρ. Μον. (Βαλ.) 42, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 50[17], 139[10, 11], 165[3, 5], 199[3-4, 5], 200[7], 847[7], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιδ' 8, 11, κς' 23, Μάρκ. ς' 25, 28, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 51, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 251 δις· *πινάκιν*, Προδρ. (Eideneier) III 273-2 χφ P κριτ. υπ., IV 116, 381, 594 χφφ VPK κριτ. υπ., Σπανός (Eideneier) Β 119, Μαχ. 216[1], 438[31], Metrol.[2] 88[1, 4], Λίβ. (Αγαπητός) παράρτ. 37[v].

Το αρχ. ουσ. πινάκιον. Ο τ. *πινάκι* το 13. αι. (LBG, στη λ.), σε έγγρ. του 16. αι. (Έγγρ. Σύρου 124), στο Somav. και σήμ. (ΛΚΝ). Ο τ. *πινάκιν* σε έγγρ. του 12. αι. (Miklos.-Müller, Acta 6 245, LBG) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 733). Η λ. στον τ. *πινάκιο* και σήμ.

1α) Πιάτο φαγητού (η σημασ. ήδη μτγν.): *Έλα εσύ, νεότατε, ομπρός, πού 'σαι παιδάκι,| φάγε από τούτα τα φαγιά οπού 'ναι στο πινάκι* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 1270· *ο μικρολόγος είναι τέτοιος: ... όταν ο δούλος τσακίσει τσουκάλι ή πινάκι, να τον αναγκάζει να το πληρώνει και να το πιάνει εις την ρόγαν του* Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 125· **β)** είδος αγγείου, τάσι (βλ. και Κουκ., Λαογρ. 5, 1915, 332): *εκείνοι* (ενν. *οι ηγούμενοι*) *πάντα πίνουσιν το χιώτικον εις κόρον,| ημείς δε το βαρνεώτικον, το νεροκοπημένον,| εκείνοι πάντα το γλυκύ μετά των κουτρουβίων, ημείς* (ενν. *οι καλόγηροι*) *δε το νερούτσικον μετά του πινακίου* Προδρ. (Eideneier) IV 398. **2)** Μικρή σκάφη; (πβ. Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Αμ., Χιακ. Χρον., λ. πινάκι) (πβ. πίνακας 2): *να δου και να στιμάρου τα κατωγεγραμμένα πράματα ... Και πρώτον: ... μια τάβλα ... και 'να πινάκι κυπαρισσένιο παλιό* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 816[13]· (εδώ προκ. για χρήση σε τελετή λεκανομαντείας): *Ο Νεκτεναβός ηπήρεν το χαρτί της αστρονομίας και της λεκανομαντείας και εσέβην εις το κελίν το βασιλικόν και εγέμισεν το οστράκινον πινάκι νερόν και άνοιξε το βιβλίον του και είδεν εις εκείνο το νερόν τα δύο φουσσάτα, οπού έρχουνται να πολεμήσουν* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 90[23]. **3)** Μονάδα μέτρησης· **α)** χωρητικότητας για δημητριακά ή γενικ. στερεά προϊόντα (Για το πράγμα βλ. Πετρόπ.,

ΕΛΑ 7, <1952>, 1953, 66, Bakk.-v. Gem. [Βαρούχ. σ. 842]): *πινάκιον, ο εστί μεδίμνου το τέταρτον* Metrol.² 132[21]· **β)** επιφάνειας αγρών με βάση την ποσότητα του απαιτούμενου για τη σπορά τους καρπού (βλ. και Παπαδάκης, Κρητολ. 4, 1977, 13-4, Πετρόπ., ό.π.): *χωράφι πινακίων τριών* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 50[12].

πίνακον το. — Βλ. και *πινάκιον* 3α.

Από το ουσ. *πινάκιον* αναλογ. με τα ουσ. σε *-ον*.

Μέτρο χωρητικότητας δημητριακών: *κριθής πίνακα δύο, άτινα φέρονται εις σύγκρισιν του ενός τετάρτου του αυτόθι της πόλεως κιλού* Metrol.² 133[4].

πινακωτή η, Ολόκαλος 177[27], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 847[5].

Το θηλ. του επιθ. **πινακωτός* (από το ουσ. *πινάκιον* και την κατάλ. *-ωτός*) ως ουσ. Η λ. σε νεότ. σχόλ. (LBG, βλ. και TLG (*πινακοτή*)), σε έγγρ. του 16. (Έγγρ. Σύρου 124) και 17. αι. (Μαυρομάτης, Θησ. 20, 1990, 483, 487, 488), στο Somav. (*πινακοτή*) και σήμ.

Είδος ξύλινης σκάφης με χωρίσματα μέσα στην οποία τοποθετούνται και φουρνίζονται τα ζυμωμένα ψωμιά: *παραλαμβάνει* (ενν. *ο κυρ Γεώργης Φουλές*)... *προυκίον. Πρώτον, περβόλιν έν... Ακόμη πιθάρια β', ... πινακωτή μία...* Ολόκαλος 101[20].

πινεγχύτης ο, Βίος Αλ. 3471.

Από το *πίνω*, το *εγχέω* και την κατάλ. *-της* (βλ. και Georgac., Glotta 31, 1951, 220 σημ. 2). Η λ. στον Ψευδο-Καλλισθένη (L-S Suppl., TLG).

Οινοχόος: *Οι πινεγχύται... πυκνότερον εκίρνων| οίνον αυτόν Αλέξανδρον εν σκεύεσι χρυσέοις* αυτ. 3468.

πίνια η.

Από το ιταλ. *pigna* (Battaglia, λ. *pigna*¹, Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *pigna*¹). Η λ. και σήμ. ως τοπων. (Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ.).

Πεύκο: *ο άνθρωπος χωρίς την γυναίκα είναι σαν ένα αμπέλιον χωρίς φράκτην ..., τριαντάφυλλον χωρίς μυρωδίαν, δακτυλίδιον χωρίς πέτραν ατίμητον· πίνια χωρίς ίσκιον, θάλασσα χωρίς ψάριον* Μπερτόλδος 21.

πίννω, βλ. *πίνω*.

πινόμαλλον το.

Από τα ουσ. *πίνος* και *μαλλίν*. Τ. *πινόμαλλε* (Κωστ., Λεξ. τσακων.) και *πινόμαλλο* (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Ξανθ., Μελετ. 372 σημ. 3) σήμ. ιδιωμ.

Βρόμικο, άπλυτο έριο: *Εις πόνον ωτίων ... Έπαρε πινόμαλλον και ζέστανε γλυκό αμυγδαλόλαδον και βάνε τα αντάμα εις το αφτί σου να παύσει ο πόνος σου πάραυτα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 229.

πινομή η, Κατζ. Γ' 476, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1084.

Από το ουσ. **επονομή* (<*επονομάζω*) (βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 314-6). Πβ. λ. πι-

νόμι το σημ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.). Η λ. στον Κατσαΐτ., Θυ. Α' 196, Ιφ. Γ' 494, κ.α. και σημ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.) και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Επώνυμο· (γενικ.) όνομα· μόνο στις εκφρ.· (1) *για πινομή* = εξαιτίας: *Έρκουλες και ο Αχιλλεύς αντείνοι οι δυο χαθήκαν,| για πινομή των γυναικών στον λάκκον εβαλθήκαν* Δεφ., Λόγ. 666· (2) *διά πινομήν* = για χάρη (κάπ.): *κάλλια έχω θάνατον του λόγου μου να δώσω,| παρά να πάθει τίποτας, κυρά μου, το κορμί σου,| και το κυνήγι αφήνω το διά πινομήν δική σου* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 818.

'πινόμι(ν), 'πινόμιον το, βλ. *επινόμιον*.

πινόν το.

Από το βενετ. *penòn* (Boerio). Τ. *μπινό* σημ. λογοτ. (ΑΛΝΕ). Τ. *πινό* σημ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. πινά, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.· βλ. και ΑΛΝΕ και Κριαρ., Λεξ.)· πληθ. *πινά* σημ. λογοτ. (Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. 60). Η λ. και σημ. ιδιωμ. (Πετρίδης, Λαογρ. 2, 1910-11, 687).

(Ναυτ.) το άκρο αντένας πλοίου: *η ρίζα θέλει να είναι πέντε φορές τόσον όσον γυρίζει το πινόν και σώνει στην πιομπαδούρα* Καραβ. 492[29].

πίνος ο.

Το αρχ. ουσ. *πίνος*. Η λ. και σημ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Λάζαρης, Λευκαδ., Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πίνε*, Kahane, BZ 66, 1973, 23).

Λιπώδης βρομιά των ερίων: *Διά τον σταφυλίτην ... Απέξω εις τον λαιμόν βάλε μαλλία με πίνον βρεγμένα εις λάδι· αν έχεις νερόν του τειαφίου του απύρου και βρέξεις απομέσα τον λαιμόν, ωφελεί* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 10.

πινσός ο, Διγ. Ζ 3853, Hagia Sophia α 445[4], 448[20], 452[13], k 477[14], 478[8], 482[1], 483[4], φ[1] 496[27], ω 515[9, 11], 517[24], ν 547[6], ψ 611[24-25]· *πίνσος*, Hagia Sophia ω 521[6] κριτ. υπ.· *πίσος*, Hagia Sophia ω 515[9, 11] κριτ. υπ., 517[24] κριτ. υπ.· *πισ(σ)ός*, Διγ. Α 3977, Hagia Sophia α 452[10] κριτ. υπ., Διγ. Άνδρ. 399[11, 12], Βακτ. Αρχιερ. (Ακανθ.) 952 ϱθ', ϱι' 8. — Βλ. και *πεσσός*.

Από το ουσ. *πεσσός*. Ο τ. *πίνσος* στον Πορφυρογ. Ο τ. *πισ(σ)ός* τον 6. αι. (LBG, λ. *πινσός*) και στο Meursius (λ. *πινσός*). Η λ. τον 4. αι. (TLG), σε σχόλ. (L-S, TLG) και στο Meursius.

(Αρχιτ.) ογκώδης τετράγωνος κτιστός στύλος που συνήθ. στηρίζει αψίδες στοών και θόλων: *εποίησε και τους πινσούς το μήκος πενταπήχεις,| αντί κιόνων έστησε τούτους εν τω τρικλίνω,| έθηκε πλίνθους τέσσαρας εφ' έκαστον πινσόν τε* Διγ. Ζ 3851· *Ω φίλε, τις αδακρυτί ...| την θέσιν διηγήσεται των στοών ...,* (παραλ. 1 στ.) *στοάς, πισσούς τετράγωνους και κτίσιν θαυμασίαν;* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 37· *Πάντες δε οι πινσοί του ναού έσωθεν και έξωθεν υπό σιδηρών μοχλών κρατούνται εγχυλιασμένοι συν μολύβδω προς το αλλήλους κρατείν· και είναι αμετακίνητοι. Η δε έμπλασις αυτών πάντων των πινσών μετά ελαίου και ασβέστου εστίν* Hagia Sophia α 452[10]·

Είναι δε η κατοίκησις του αγγέλου εις την δεξιάν μερέαν του πινσού του μεγάλου της απάνω αψίδος, οπού έρχεται εις τον τρούλλον τον μέγαν. Hagia Sophia ω 521[6].

πιντελ(λ)ιάζω, Ασσίζ. 479[2].

Από το παλαιότ. γαλλ. *bendeler* (Kahane, Sprache 548, Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 64-65, <2000-2001>, 2003, 764) ή από το ουσ. *πιντέλ(λ)ιν* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 285)· πβ. ιταλ. *bindellare* στο Du Cange, λ. *πιντελλιάζειν*. Η λ. στο Du Cange , ό.π.

Περιδένω τα μάτια κάπ. με *πιντέλ(λ)ιν*· (σε διαπόμπευση καταδίκου): *το δίκαιον κρινίσκει ότι παρευτύς εκείνον τον γραμματικόν να τον πιντελιάσουν και να τον διαλαλήσουν την χώραν χωρίς κανέναν αποδιάβασμαν και να τον πάρουν εις την κρεμάστραν να τον κρεμάσουν* αυτ. 229[9]· *Εάν γένηται ... ότι κανένας άνθρωπος ένι ένοχος εις κλεψίαν ού ετέρου κακού περί έργου ... δι' αυτόν κελεύει το δίκαιον και κρίνει και η ασσίζα να τον πιντελιάσου τους οφθαλμούς του, όταν τον γεβεντίζουν εις την χώραν διά να τον φουρκίσουν* αυτ. 446[23].

πιντέλ(λ)ιν, το.

Από το παλαιότ. γαλλ. *bendelle* (Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 64-65, <2000-2001, 2003, 764) - *bendel* (Kahane, Sprache 548) ή από το ιταλ. *bindèlla*-βενετ. *bindèlo* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 93· βλ. και Συμεων., Ιστ. Κυπρ. διαλ. 147, 365)· για την ετυμολ. βλ. Καραποτόσογλου, ό.π. 763-64.

Λωρίδα υφάσματος με την οποία περιδένονται τα μάτια: *Έβγαλε, Πόθε, κείνον το πιντέλλιν| κι ίτσου τυφλά τινάν πιον μεν δοξεύγεις·| μηδέν γινίσκεσαι τυφλόν κοπέλλιν| και δίχα να θωρείς πιον μεν παιδεύγεις* Κυπρ. ερωτ. 46[1]· (σε διαπόμπευση καταδίκου· πβ. *πιντελλιάζω*): *Έαν γένηται ότι εις άνθρωπος εκαταμπλέξαν τον εις κλεψίαν ... να τον τυφλοπανιάσουν με πιντέλιν, όνταν τον παίρνουν διαλαλώντα εις την χώραν διά να τον κρεμάσου* Ασσίζ. 195[6].

πίντωμαν το, Ασσίζ. 120[4-5].

Από το *πιντώννω* και την κατάλ. *-μαν*. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Ερωτόκρ., Γλωσσάρ., Σακ., Κύπρ. Β' 734, λ. *πίντωμα*).

α) (Για χρηματικό ποσό) αύξηση: *τα πιντώματα των μηνίων και τα κοψίματα* Μαχ. 506[31]· **β)** προσθήκη· (εδώ προκ. για πανωπροίκι): *εντέχεται να έχει ετέραν τιμωρίαν εκείνη η γυναίκα η χήρα οπού επήρεν άνδραν μέσον εκείνου του χρόνου οπού ετελεύτησεν ο άλλος της ανήρ, ότι εκείνον το πίντωμαν της προικός τό της αφήκεν ο τεθνηκώς της ανήρ ... επάνω εκείνον οπού του έδωκεν, ουδέν εντέχεται να λάβει ουδετίποτες* Ασσίζ. 371[14]· **γ)** ενίσχυση, ενδυνάμωση: *η προς τους πτωχούς ελεημοσύνη πίντωμαν πάσης καλής αντιδόσεως* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 404.

πιντώννω, Μαχ. 72[37], 446[16],[19], 494[2], 506[32], Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 136, 143, 144, Κυπρ. ερωτ. 53[3], 77[29], 79[4], 97[10], 116[38], 118[16, 36, 37], 128[7], 138[16], 139[2], 151[2], Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 370, 380· *μπιντώνω*, Ασσίζ. 54[28]· *πιντώνω*, Ασσίζ. 44[25]· *πιτώννω*, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 85.

Κατά Καραποτόσογλου (Κυπρ. Σπ. 64-65, <2000-2001>, 2003, 764-5) από το μτγν.

επιτονόω. Κατά Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 262] από το αρχ. *επενδίδωμι*· βλ. και Andr. Lex., λ. *επενδίδωμι*. Κατά Μενάρδ. (Αθ. 12, 1900, 378) σχετ. με το γαλλ. *pinte*. Η λ. στο Meursius, λ. *πιντόννειν* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 89, Σακ., Κυπρ. Β' 733, λ. *πιντόννω*).

I. Ενεργ. **1α)** Αυξάνω, ενισχύω, (εν)δυναμώνω: *έθεν να πιντώννουν το λαμπρόν μου| το χάδιν κι η οξυπνιά σου, αγγέλισσά μου* Κυπρ. ερωτ. 100[7]· **β)** προσθέτω κ. (σε κ. άλλο): *αλλά 'δ' ο πόθος δύνεται σ' αυτόν μου| αύραν πιον να πιντώσει στο λαμπρόν μου* Κυπρ. ερωτ. 31[8]. **2α)** Πληρώνω, καταβάλλω: *ημπορείς μετά ταύτα να διαλαλήσεις και να πουλήσεις το αμάχιν εις την χώραν, αμάχιν εγκαταλελειμμένον, και ότις πιντώσει πλέον θέλεις το πάρει* Ασσίζ. 63[22]· **β)** πληρώνω αποζημίωση για κ.: *ένι ήθος ότι δένδρα χλωρά εντέχουνται να τα πιντώνου εις όλους τους καρπούς* Ασσίζ. 327[21].

II. Μέσ. **1)** Αυξάνομαι, μεγαλώνω, ενισχύομαι: *ανάπαψην δεν βρίσκω| γιατί στο μίσεμάν της εσηκώθην| πάσα χαρά κι η πλήξη μου πιντώθη* Κυπρ. ερωτ. 94[11]· *όλα τα πράματα του αδελφού του ... ήτον καλορίζικα, συχνά καθημερινόν επιντώννουντα από το καλόν εις καλιότερον* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 88· *Η δύναμις των ανθρώπων πιντώννεται εις τρεις λογές: πολομώντα φίλους, ελεμονώντα άλλους, συμπαθίζοντα τους οχθρούς* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 97. **2α)** (Για χρηματικό ποσό) εξοφλούμαι, ξεπληρώνομαι: *ο δανείσας βάνει τον εις την φυλακήν ως χριστιανόν, και ... τον τρέφει ψουμίν και νερόν, και ... πιντώνεται το χρέος* Ασσίζ. 55[25-26]· **β)** (μεταφ.) εκπληρώνομαι, πραγματοποιούμαι: *και τό όρισε* (ενν. *ο ρήγας*) *να πιντωθεί το θέλημάν του* ... Μαχ. 258[13].

πίνω, Προδρ. (Eideneier)IV 61, 134, Καλλίμ. 409, Διγ. (Αλεξ. Στ.)Esc. 662, 679, Χρον. Μορ. Η 764, Χρον. Μορ. Ρ 2409, Ερωτοπ. 557, Λίβ. Ρ 769, 772, Απόκοπ.[2] 260, Κορων., Μπούας, 72, 121, Πεντ. Εξ. XV 23, Δευτ. ΙΙ 6, Αχέλ. 990, Χρον. σουλτ. 44[27], Πτωχόλ. (Κεχ.) Ρ 135, 206, Πανώρ. Α' 444, Β' 20, 518, Ε' 202, Στάθ. (Martini) Γ' 432, Φορτουν. (Vinc.) Α' 234, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 182[11], 196[7], 202[4], κ.π.α. *πίννω*, Μαχ. 346[14]· α' πληθ. αορ. *επιάμεν*, Λίβ. Ν 2374· προστ. αορ. *πία*, Sprachlehre 101· υποτ. μέσ. αορ. *ποθεί*, Πεντ. Λευιτ. XI 34· μτχ. παρκ. *πιωμένος*, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 220.

Το αρχ. *πίνω*. Ο τ. *πίννω* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ. Κυπρ. Β' 733, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Ο τ. της προστ. *πία* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

1) Καταναλώνω υγρό από το στόμα: Βίος Αλ. 1704, Πτωχολ. Α 188, 119· (φαρμακευτικό σκεύασμα): Σταφ., Ιατροσ. 4[109], Γλυκά, Στ. 264· (συν. νερό): Πεντ. Εξ. XXXIV 28, Συναξ. γυν. 240, Λίβ. (Lamb.) Ν 366· (απόλ.): Ορνεοσ. αγρ. 532[30], Ιστ. Βλαχ. 2257, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 232[1]· (με τις προθ. *εκ, από, απέ*): Λίβ. Ν 3473· *εβλέπω ότι είναι η κόρη του αμιρά, ... και εκάθετον εις την βρύσιν και έπινεν από το νερόν της βρύσης* Διγ. Άνδρ. 368[8]· *απέ της βρύσης το νερόν επίαμεν να μην διψούμεν* Λίβ. Esc. 2682· (σε μεταφ.): *Παράδεισος εγίνεσουν και πεθυμώ σε, αφέντρα,* (παραλ. 1 στ.) *να πιω κι από την βρύσιν σου, να δροσιστεί η καρδιά μου* Ch. pop. 217· (μεταφ. προκ. για στενοχώρια· πβ. και Κ.Δ. Ματθ. 27, 34): ... *καταπίνουσιν αντί ψωμιού φαρμάκιν |πίνοντες όξος και χολήν* ... Προδρ. IV 260· (σε κατάρα, βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 342-

44): *πιε τον πυρετόν, παύσε τας σαλίας* Προδρ. (Eideneier) IV 473 χφφ PK κριτ. υπ. **2)** (Μεταφ. προκ. για τη γη)· **α)** απορροφώ: Μάρκ., Βουλκ. 348[15]· **β)** καταπίνω: *εις τον τόπον τον λεγόμενον Βουκελαρίοις άνοιξε η γης και έπιεν πέντε χωρία με τους ανθρώπους* Χρον. βασιλέων 1134· (σε κατάρα): *ει γαρ τούτο εποίησα, ζώσαν η γη με πίη* (έκδ. *πίοι*· για τη διόρθ. βλ. Kambylis, BZ 94, 2001, 41),| *να γένωμαι παράδειγμα πάσι τοις εν τω κόσμω* Διγ. (Trapp) Gr. 521. **2)** (Προκ. για οινοπνευματώδες ποτό)· **α)** (προκ. για κρασί): Πτωχολ. Α 188, Διηγ. Αλ. G 276[30]· (απολ.): Παϊσ., Ιστ. Σινά 1410, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2415, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 194· **β)** (προκ. για εθισμό) καταναλώνω (συχνά) οινοπνευματώδες ποτό: *Μία γυναίκα ήτονε και είχε έναν άνδρα*| *και έπινε πολύ κρασί, σαν χοίρος από μάνδρα* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 72[2]· *αν γίνεται ότι είς άνθρωπος οπού έχει γυναίκαν, αρχεύγει να ζαρεύγει και να πίνει ... το δίκαιον κελεύει ότι η γυναίκα ημπορεί να ζητήσει το τονέριν της* Ασσίζ. 373[24]. **4)** (Προκ. για τη Θεία Κοινωνία) κοινωνώ, μεταλαμβάνω: *σώμα λαμβάνω μυστικόν, τίμιον αίμα πίνω* Σκλέντζα, Ποιήμ. 6[12]. **5)** (Προκ. για καπνό) καπνίζω (μτφρ. δάν. από τουρκ. *içmek*): *αυτός* (ενν. *ο σουλτάν Μουράτης*) *εχάλασεν τους καφενέδες εις όλον τον κόσμον, ομοίως και το τιτούνι, και δεν το έπινεν τινάς το καθόλου, διότι πολλούς έχασεν άνδρες και γυναίκες έως ου να παύσουν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 30[r]· *Εις το παπουτζίδικον το εργαστήριν έπιναν μερικοί ομοίως και τιτούνι* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 40[r]· φρ. *πίνω καπνό*, βλ. Επιτομή, λ. *καπνός 4*.

Φρ. 1) *Πίνω από/το αίμα* κάπ. (προκ. για αιματοχυσία, φόνο, βίαιο θάνατο· για το πράγμα βλ. Κουκ., ό.π. Ε' Παράρτ. 61-62): *να σκίσουν* (ενν. *οι Τούρκοι*) *την καρδία μου, να φαν τα σωθικά μου,*| *να πιουν από το αίμα μου, να βάψουν τα σπαθιά τους* Ανακάλ. 55· *πίνω το αίμα του* (ενν. *του Πιαλέ Πασιά*),| *μόν' να βρεθεί ομπρός μου* Αλ. Κύπρ. 1752· *Κι α δε μου τηνε δώσετε* (ενν. *τη χώρα*), *οι Τούρκοι μου θα μπούσι*| *μέσα, να σασε σφάξουσι, το αίμα σας να πιούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 198[6]. **2)** *Πίνω δάκρυα*= θρηνώ: *εμένα πρέπει να θρηνώ ημέραν εξ ημέρας,*| *να τρώγω δε τον χουν της γης και των δενδρών τα φύλλα,*| *να πίνω δε τα δάκρυά μου διά τας αισχράς μου πράξεις* Αμ. παρακλ. 6. **3)** *Πίνω πικρασμούς/φαρμάκι/πικρό ποτήριον* = πικραίνομαι, δοκιμάζω συμφορές, περνώ θλίψεις: *αφού σας αφηγήσομαι το τι έπαθεν εκείνος,*| *οι μεν ευχαριστήσατε την Ευτυχοτυχίαν,* (παραλ. 1 στ.) *οι δε από πόνου υβρίσατε πάλιν την Δυστυχίαν,*| *όσοι κακά της έχετε και επίετε πικρασμούς της* Λόγ. παρηγ. L 21· *γιατί 'ναι δίκιο και πρεπό να δροσιστού δαμάκι*| *τα χείλη απού 'πιασι για σε τόσες φορές φαρμάκι* Πανώρ. Β' 224· *Η πτωχή γουν αύτη χήρα ... πίνει τώρα ιδίως και πικρότατα ποτήρια της χηρείας* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.- Παπατρ.) 184[25]. **4)** *Τρώω και πίνω*: **α)** (με προηγ. το ρ. *δίνω* προκ. για παροχή/εξασφάλιση των αναγκαίων για επιβίωση): *εντέχεται να του δώσει η αυλή να φα και να πει μέχρι μέχρι μ' ημέρας* Ασσίζ. 212[30]· *ο πατήρ αυτούς να τους δίδει απέ το εδικόν τους να τρώσιν και να πίνουν και να εντύνουνται και να ποδήνονται* Ασσίζ. 124[14]· **β)** συμμετέχω σε γλέντι, φαγοπότι (Για το πράγμα βλ. Προμπονάς, Ακριτικά Α' 246-247 και Rosenthal-Kamarinea, Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ. 3, 476-478): *ετρώγαν κι έπιναν και άλλοι εμεθούσαν*| *και τα καημένα τα Χανιά Τούρκοι τα πολεμούσαν* Διακρούσ. 82[27]· *Περί τραπέζια οπού τρώγουν και πίνουν εις τους γάμους και εις τας πανηγύρεις* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 179[19]· ... *ήρχιζαν να τρώγουν και να πίνουν,*| *να τραγωδούν λατινικά και να με πεσκα-*

ντάρουν Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 358. **5)** *Πίνω/τρώγω και πίνω τα αγαθά* = σκορπίζω, σπαταλώ (την περιουσία), ξοδεύω άσκοπα (Για το πράγμα βλ. Ανδρ., Ελλην. 15, 1957, 16): *εάν η γυναίκα και ο άνδρας της έχουν παιδία, ουδέν να αφήσουν διά τα παιδία τους να πουληθεί ... ουδέ να τα πίουν τα αγαθά τους εφ' όλον χρόνον της ζωής αυτών* Ασσίζ. 128[25]. *και αν η γεναίκα και ο άνδρας έχουν τέκνα ... ού να φαν, ού να πιουν τα αγαθά τους έως όπου ζιούσιν* Ασσίζ. 381[4].

'πιξιδεύομαι, βλ. *επιδεξιεύομαι.*

πιο, επίρρ., βλ. *πλέον (Ι).*

πιόμα το.

Από την υποτ. αορ. του *πίνω* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *πίομα* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Πιοτό, πόση: *Εσένα* (ενν. Ζήνων) *εθάψα ζωντανό, ανάμεσα στο χώμα| σ' εδέσασι ως εθέλασι, για το πολύ σου πιόμα* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 332.

πιομπαδούρα η.

Από το ιταλ. *piombatura* (Battaglia, λ. *piombatura*[2] και *impiombatura*).

(Ναυτ.) σύζευξη σταθερή και μόνιμη δύο σχοινιών μεταλλικών ή από κάνναβη ή τμημάτων ενός σχοινιού μεταξύ τους (Για το πράγμα βλ. Battaglia, λ. *impiombatura* και Κανελλόπ., Ονοματολ. 86): *η ρίζα θέλει να έναι πέντε φορές τόσον όσον γυρίζει το πινόν και σώνει στην πιομπαδούρα* Καραβ. 492[29].

πίον, πιον, επίρρ., βλ. *πλέον (Ι).*

'πιορκώ, βλ. *επιορκώ.*

πίος (Ι), επίθ.

Το μτγν. *πίος* (<λατ. *pius*) (ως προσων.· TLG). Η λ. στον Ησύχ. (βλ. και Steph., Θησ.), το Du Cange και ως όν. διάφ. παπών (Ελλην. 13, 1954, 436, Λάμπρ., ΝΕ 10, 1913, 36, 47, Ανδρ., Ελλην. 2, 1929, 193, Σιγάλας, Ελλην. 1, 1928, 229, κ.α.).

Σπλαχνικός, συμπονετικός· (εδώ ως προσων. του Θεού) (Kahane, GR II 112): *Ανίσως και ο τσουκαλάς έχει μεγάλην άδειαν,| και κάμνει αγγεία εύμορφα, χυτά με τα σημάδια* (παραλ. 4 στ.)· *και αν του φανεί, τσακίζει τα και πάλιν κάμνει άλλα,| ή πάλιν εξαφήνει τα να βρίσκουνται με τ' άλλα,| και δεν εγείρεται απ' αυτά να του πει είντα τούτα* (παραλ. 1 στ.). | *Πόσον ο μέγας κεραμεύς, ο μάστορας ο πίος| να μη κάμει τό βούλεται και πάλιν να 'ναι θείος;* Γεωργηλ., Θαν. 254.

πίος (ΙΙ) ο. — Βλ. και *νίβιος.*

Από το ιταλ. *nibbio.*

Είδος γερακιού: *Εμπορεί να μοιάσει και να ομοιωθεί το βίτσιον της ζήλας εις έναν πουλλίν τό κράζουν πίον ή νίμπιο, τουτέστι του χιούχα* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 87.

πιότερος, επίθ., βλ. *πλεότερος.*

πιοτό(ν) το, βλ. *ποτόν.*

?πιοτόνας ο.

? Από το *πετώ*; (βλ. και Croce 137) αναλογ. με ουσ. σε *-όνας.*

?Πτήση, πέταγμα (βλ. Αγγέλου [Μπερτολδίνος σ. 179]): *οι γύπες ήφεραν τον Μπερτολδίνον ολίγον μακριά. Απέκει εγύρισαν το πιοτόναν τους ίσια εις το σπίτιον* Μπερτολδίνος 142.

πιπεράς -άδα η.

Πιθ. το μτγν. ουσ. *πιπεράς* (πιθ. σημασ. «πιπεροδοχείο», L-S)· πβ. και μτγν. *πεπερίς* (TLG· βλ. και Steph., Θησ., λ. *πέπερι*). Ο τ. *πιπεράδα* με σημασ. «πιπεριά» και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Πιπέρι (βλ. και Tsiouni [Διήγ. παιδ. σ. 148], Κουκ., ΒΒΠ Ε′ 51): *εσθίουν με* (ενν. *τον λαγωόν*) *οι βασιλείς, τρώγουν με οι ρηγάδες,| οι άρχοντες, οι ευγενείς και πάσα ανθρωπότης| και θέτουν με εις τα χρυσά και αργυρά σκουτέλια| και βάνουν με εις έμορφας κούπας με πιπεράδες* (*-άδας* κριτ. υπ.) Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 300.

Πιπέρης ο, βλ. *Πιπέριος.*

πιπέρι το, Rechenb. $14^{1,2,6}$, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 51^{15}, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 156^{8}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 215^{r} πολλ., Πορτολ. Α $275^{3,4}$, Ιστ. Βλαχ. 23, 1278, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 168, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) $29^{128\text{-}129}$, 575 νη′ 4, 7· *πέπερ,* Ιατροσ. κώδ. ͵αρζ′· *πέπερι,* Ιερακοσ. 462^{6}, Ορνεοσ. αγρ. $535^{5,11}$, 570^{7}, 5726-7, ^{27}, Rechenb. $64^{1\,bis}$, 64^{5}, Περί διαίτης 41, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 64· *πέπεριν,* Ιερακοσ. 384^{25}, , 387^{22}, $389^{6.}$, $390^{3.}$, 391^{3}, $402^{5,31}$, $412^{6,14}$, 415^{10}, $416^{18,29}$, $426^{22,25}$, κ.α.· *πεπέρι,* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 12, 16, 36 δις, 53, 64 δις, 65, 67, 69· *πεπέριν,* Προδρ. (Eideneier) III 192, IV 212· γεν. εν. *πεπέρεως,* Ιερακοσ. 384^{19}, $385^{12,17}$, 386^{26}, 389^{13}, 390^{30}, $406^{7\,bis}$, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 71, 82 τρις· *πιπέριν,* Προδρ. (Eideneier) II 38 χφ H κριτ. υπ., III 115-1 χφφ PK κριτ. υπ., 192 χφφ GCPK κριτ. υπ., IV 212 χφ P κριτ. υπ., Ασσίζ. 237^{25}, 487^{26}, Gesprächb. 40^{3}, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 37^{21}, 38^{2}, 41^{4}, 50^{8}, 57^{6}, 89^{15} κ.α., Διήγ. Αλ. E (Lolos) $157^{7,9,10}$, 217^{17}, Διήγ. Αλ. F (Lolos) $156^{11,12}$, 216^{7}· γεν. εν. *πεπέριδος,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 52^{11}.

Το αρχ. ουσ. *πέπερι* (L-S, TLG). Ο τ. *πέπερ* ήδη μτγν. (TLG). Ο τ. *πεπέρι* και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πιπέρι*) (για μτγν. τ. ?*πεπέρι* παράλλ. του *πέπερι* βλ. TLG), όπως και τ. *πεπέρ(ι)* (Λάζαρης, Λευκαδ.). Ο τ. *πεπέριν* τον 9. αι. (TLG). Για γεν. εν. *πεπέριδος* ήδη τον 4. αι. π.Χ. και αιτιατ. *πέπεριν* (<αρσ. *πέπερις*) ήδη μτγν. βλ. L-S, λ. *πέπερι*. Πληθ. *πεπέρια* τον 4. αι. μ.Χ. (L-S). Γεν. εν. *πιπέρεως* ήδη μτγν. (βλ. L-S, ό.π.· για πιθ. πρωιμότερη εμφάνιση βλ. TLG) όπως και αιτιατ. εν. *πίπεριν* (L-S Suppl., λ. *πέπερι*). Ο τ. *πιπέριν* ήδη μτγν. (PHI 7) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β′ 734), όπως και τ. *πιπέρι(ν)* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Ο καρπός φυτών της οικογένειας των Piperaceae, με χρ. στη μαγειρική και τη

φαρμακευτική· πιπέρι: *αποκόπησαν τα καράβια της Ινδίας, οπού έφερναν τα αρωματικά, ήγουν, πιπέρια, γαρόφαλα, κανέλες και άλλα παρόμοια* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 428· **α)** ο καρπός του φυτού piper nigrum: **α[1])** (με ή χωρίς τον προσδ. μαύρον/μέλαν) το μαυροπίπερο: *Περί να μηδέν πέφτουν τα μαλλία. Πιπέρι τρώγε με το οξίδιν και με κρασίν* Σταφ., Ιατροσ. 15[427]· *Έπαρε φύλλον ινδικόν, ... οινάνθης ρίζαν, μαύρον πεπέρι* ... Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 66· *βάλε ... πέπερι μέλαν* ... Ορνεοσ. αγρ. 570[7]· **α[2])** (με τον προσδ. άσπρον/λευκόν) το λευκό πιπέρι: *Έπαρε ... λιβάνι, άσπρον πεπέρι* ... Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 66· *πέπερι λευκόν κόκκους λ'* Ορνεοσ. άγρ. 572[4]· **β)** (με τον προσδ. μακρόν) ο καρπός του φυτού piper longum ή officinarum: *Περί ιέρακος του δυσκόλως ακούοντος, όταν αυτόν κράζωσιν. Πέπεριν λευκόν και το μακρόν πέπεριν επίσης τρίψας, σήσον αυτά, και εσθιέτω αυτά εν τρισίν ημέραις μετά κρέατος χοιρείου. Και τότε της φωνής σου ακούων ελεύσεται προς σε καταπτάς* Ιερακοσ. 406[12]. **2)** Στην έκφρ. πιπέρι τζιτζιβέρεως = η πιπερόριζα: *πλοιαρίων δε πληθύς εκείσε νυν προσρέει,* (παραλ. 1 στ.), *κομίζουσα αγώγια πλείστα των εδεσμάτων,| πιπέρι τζιτζιβέρεως και άλλων αρωμάτων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2068. **3)** (Πιθ.) το φυτό polygonum hydropiper (αρχ. *υδροπέπερι·* για τη χρ. της λ. βλ. TLG), κοιν. νεροπιπεριά: *Περί προσώπων μελάνωσιν. Λαβών τους λίθους τους όντας εν τω πεπέρει και λειώσας εντόνως και ενώσας μετά μέλιτος ακάπνου χρίε τον τόπον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 62[13].

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 100[13].

Πιπέριος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 35, II 21, 67 κριτ. υπ., III 29· *Πεπέριος*, αυτ. I 22 κριτ. υπ., II 21 κριτ. υπ.· *Πιπέρης*, αυτ. II 67.

Προσωποπ. του ουσ. πιπέριν με αλλαγή γένους: *ο πρωτοσέβαστος Πιπέριος και μετά Κυμίνου του κόμητος, Θρύμπου του πρωτοσπαθαρίου* ... αυτ. I 22.

πίπερον το, Προδρ. (Eideneier) II 38· *πέπερον*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 63[15].

Από το ουσ. πιπέρι(ν) αναλογ. με ουσ. σε -ον.

Πιπέρι: *Περί νεφριακούς και ισχιδιακούς ... πίπερον και δαφνόκοκκον κοπανίσας εξίσου και ενώσας, ψήσας πότιζε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 56[1].

πιπερόριζα η· *πεπερόριζα*, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 5, 7, 10, 53, 64, 65, 66, 69, 70, 75, 76. — Βλ. και ζιγγίβερι, ζιγγίβερις, πιπέρι (σημασ. 2).

Από τα ουσ. πιπέρι και ρίζα. Ο τ. σε κείμ. του 19. αι. (Οικονόμου, Δωδώνη 7, 1978, 279). Η λ. σε κείμ. του 19. αι. (Οικονόμου, ό.π. 252) και σήμ.

Το ρίζωμα του φυτού ζιγγίβερις η φαρμακευτική (zingiber officinale): *ζιγγίβερ (ήγουν πεπερόριζαν) δράμια τρία* αυτ. 56· *Κοινώς δε ποτίζομεν τους κεφαλικούς το ζουμί της ζιγγιβάρεως (ήγουν της πεπερόριζας), βρασμένην με άσπρον κρασί* αυτ. 3.

πιπεροτρίπτης ο, Προδρ. (Eideneier) III 188 χφ G κριτ. υπ., 192 χφφ GK κριτ. υπ., 194 χφφ GC κριτ. υπ.· *πεπεροτρίπτης*, αυτ. III 188, 194· *πιπεροτρίφτης*, αυτ. III 188 χφ P κριτ. υπ., 192 χφ P κριτ. υπ., 194 χφ P κριτ. υπ.

Από τα ουσ. πιπέριν και (μτγν.) τρίπτης. Ο τ. πιπεροτρίφτης σε έγγρ. του 17. αι. (Έγγρ. Σαντορ. 8[33]) και στο Du Cange (λ. πιπέρατος)· λ. πιπεροτρίφτε η σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Σκεύος της κουζίνας για το τρίψιμο του πιπεριού (βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β'², 103): *οδοιπορών να εστρίγγιζα, περιπατών να ελάλουν:| «Κεράδες, χειρομάχισσες, καλοσικοδέσποινές μου,| προκύψετε, βηλαρικάς επάρετε κεντούκλας| και τους πεπεροτρίπτας μου, να τρίβετε πεπέριν»* αυτ. ΙΙΙ 192.

πιπίγκι το.

Από το ουσ. *πιπίνι* (Du Cange), πιθ. με επίδρ. του λατ. *pipiunculus* (βλ. Du Cange, λ. *πιπίνι*, καθώς και Du Cange, Lat., λ. *pipiones*). Τ. *πιπίγκιον* στο Du Cange, ό.π. Τ. *πιπίντζιν* σήμ. ιδιωμ. (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 31) με διαφορ. σημασ. Η λ. τον 7. αι. (LBG, λ. *πιπίγγιον*) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ., Τάκη, Αγραφ.) με διαφορ. σημασ.

Νεοσσός: *Ο νυκτοκόραξ γαρ εστίν ακάθαρτον του νόμου,| ομοίως και ο κόρακας που κράζει την ημέραν.| Όταν εξεπουλιάσωσιν τα εαυτών πουλία,| υπάρχουν τα πιπίγκια τους άσπρα ως περιστέρας,| ευθύς αυτά αφήνουν τα και πέτονται και φεύγουν* Φυσιολ. (Legr.) 203.

πιπίζω.

Ηχοπ. λ. (βλ. και Καλογερά, Ηχοπ. λέξ. 175). Πβ. αρχ. *πιππίζω* με διαφορ. σημασ. Η λ. στον Ησύχ. (*πιπίζειν*), στη Σούδα (λ. *οινοπίπας*), στο LBG και σήμ. ιδιωμ. με διάφ. σημασ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.).

Ρουφώ με το στόμα, βυζαίνω: *Εάν ο ιέραξ την κεφαλήν ρευματίση ..., μέλι άκαπνον λαβών μετά πτερού τον ουρανίσκον υπάλειφε και εκ της ιατρείας πάλιν επίπασσον και ευθέως τας ρίνας εντός του στόματός σου βάλλων πίπισον, ίνα η ιατρεία ... εν αυταίς ανέλθη* Ορνεοσ. αγρ. 572[11-2].

πιπιλίζω, Φαλιέρ., Ιστ.² 643, Πιστ. βοσκ. Ι 4 259, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1058], Β' [242], Τζάνε, Κατάν. 321.

Πιθ. από το πιπίζω (βλ. λ.) από συμφ. με το ιταλ. *pipilare*· κατά Ανδρ., Λεξ., στη λ. από το ιταλ. *pipilare*· κατά Κοραή, Ατ. Β' 87-8, λ. *βυζάνω* από το *πιπίζω*· βλ. και Καλογερά, Ηχοπ. λέξ. 213-5. Η λ. στον Ησύχ. (TLG, LBG), στο Meursius (*πιππιλλίζειν*) και σήμ.

Ρουφώ με το στόμα, βυζαίνω: *Χορτάσετε, χορτάσετε το αίμα τ' ακριβό μου,| επάρετέ τη τη ζωή εμέ και των παιδιώ μου* (παραλ. 2 στ.). *Εδώ 'ναι οι φλέγες, βασιλιά, τι στέκεις; Άνοιξέ τες·| σκύψε, το αίμα βύζασε, θρέψου, πιπίλισέ τες| και χόρτασε!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 150· *αν είναι και γιαμιά γιαμιά γάλα δεν το ταγίσει* (ενν. *η μάννα το μωρόν*),| *στο στόμα τα δακτύλια του βάνει να πιπιλίσει,| δείχνει τη χρεια του το ζιμιό κι ομολογά τά θέλει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2206· *οι νέοι ας χαίρονται και οπού γροικάει ας βλέπει,| να στάζει ζαχαρόδροσον σαν τ' όμορφον σταφύλι,| να πιπιλίζει ένας τ' αλλού το στόμα και τα χείλη* Περί γέρ. (Δαν.) 156.

πιπιρίζω.

Πιθ. ηχοπ. λ.· πβ. αρχ. *πιππίζω* (Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 667]). Η λ. στο Βλάχ. (*πιππιρίζω*), σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 528, Πιτυκ., ιδίωμ. Αν. Κρ.) και στο ΑΛΝΕ.

Τιτιβίζω: *Ήτρεμε αυτή* (ενν. η Αρετούσα) *στη μια μερά κι εκείνος* (ενν. ο Ρωτόκριτος) *εις την άλλη,| μα εχώνασι το κάρβουνο κι οι δυο τως στην αθάλη·| κι ωσάν πουλάκι όντε βραχεί και χαμοκουκουβίσει| κι ο ήλιος έβγει να το βρει, να το ζεστοκοπήσει,| κάτσει ζιμιό εις ψηλό δεντρό και γλυκοκιλαδήσει,| απλώσει τα φτερούγια του, το στήθος πιπιρίσει,| ζερβά, δεξά, γη κι ουρανό χαιράμενο ξανοίξει,| σημάδι της παρηγοριάς και της χαράς του δείξει,| έτσι κι αυτείνη εχάρηκε, με γνώση να λογιάσει| τότες τον ήλιο ανάδια τση, οπού της δίδει βράση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 542.

πιπόνιν το, βλ. *πεπόνι*.

πιπράσκω, Πτωχολ. α 223.

Η λ. στο Θεόφραστο (L-S Suppl., λ. *πέρνημι*). Το μέσ. ήδη αρχ. (L-S, λ. *πέρνημι*). Η λ. σε έγγρ. του 11. (Act. Ivir. I 17A33), 12. (Caracausi), 14. (Act. Vat. I 4317, 654, Act. Pantocr. 72, Cod. Mon. Prodr. A 15,9, 403, κ.α.) και 18. αι. (Πασπ., Γλωσσ.).

(Για πρόσωπο) πουλώ κάπ. ως δούλο: *Άμα γουν τον απεσώσαν* (ενν. τον καλόν τους τον πατέρα)| *εις την πόλη τη μεγάλη,* (παραλ. 1 στ.) *του Μεγάλου Κωνσταντίνου,| ήρξαντο να τον πιπράσκουν| εν τη αγορά του κάστρου,| εν τοις λεωφόροις πάσιν* αυτ. 196.

πίπτω, βλ. *πέφτω*.

πιριλαμπάνω, βλ. *περιλαμβάνω*.

πιριονίζω, βλ. *πριονίζω*.

πιρνοκοκκάτος, επίθ., βλ. *πρινοκοκκάτος*.

πίρολα η, Μπερτολδίνος 148, 150 πολλ.· *π ί ρ ο υ λ α,* Ιατροσ. κώδ. υι' (έκδ. *πύρουλα*), ψκδ' (έκδ. *πύρουλα*), Μπερτολδίνος 149.

Από το βενετ. *pirola* (<ιταλ. *pillola* με ανομ.). Ο τ. (πιθ. από το λατ. *pilula* με ανομ.) στο Somav. Τ. *πίλουρα* στο Du Cange. Πληθ. *πιρούλες* σε κείμ. του 18. αι. (Κυριακ., Λαογρ. 4, 1912-13, 383, Kahane, AIPhHOS 7, 1939-44, 204). Τ. *πιρόλα* σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. (*πίρωλα*) και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ.).

(Ιατρ.) χάπι: *Πίρουλες* (έκδ. *πύρουλες*) *απλές χωρίς προσοχής διά τα υγρά στομάχου και εγκεφάλου* Ιατροσ. κώδ. υθ'· *Κατάπιε πρώτον αυτές τες πίρολες και απέκει βάνω σου την γιατρείαν* Μπερτολδίνος 150.

πιρόπο το.

Από το ιταλ. *piròpo* (Battisti-Alessio, Diz. etim.).

Ρουμπίνι· (εδώ σε παρομ. προκ. για λαμπερά μάτια): *ό,τι ώρα ...* (παραλ. 2 στ.) *τα μάτια μου, απού εστράφτασι σα τζόγια του πιρόπου,| είδε, ζιμιόν εγροίκησα βαρά ν' αναστενάξει,| γιατί η αγάπη μου γιαμιά τότες την είχε σφάξει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 744.

πίρος ο, Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 27, Ι 171, S 59, 150, Rechenb. 82 πολλ., 83 πολλ., Στάθ. (Martini) Β' 126.

Αντιδ. από το διαλεκτ. ιταλ. *piro* <λατ. *epiurus* <αρχ. ουσ. *επίουρος* (βλ. Battaglia, λ. *piro*[1])· κατά Τριαντ., Απ. Α' 382, 438 και Meyer, NS IV 71 από το ιταλ. *pirolo*· βλ. όμως και Spadaro, Sic. Gymn. 21, 1968, 273. Λ. *πίρο* στο Meursius. Η λ. και σήμ.

1) Πώμα βαρελιού: *Θεέ μου, και να γένονταν βουτσί αντίς ηλίου,* (παραλ. 5 στ.) *και να του έκρουεν σεισμός, να έπεφταν οι πίροι* (παραλ. 1 στ.) *και να ποταμοφόριζεν ο άδολος ο οίνος* Κρασοπ. (Eideneier) I 81· *Ένα βουτσί έναι γεμάτο κρασί ... και έχει πίρους γ', ένας τον άλλον αποκάτω ... και εβγάνει τον απάνω πίρον και τρέχει εις ώρας δ' ... και ανοίγει και τον κάτωθεν ... και εβγάνει απ' αυτόναν κρασί μέτρα ν'* Rechenb. 82[1, 2]. **2)** (Συνεκδ.) το άνοιγμα του βαρελιού από όπου τρέχει το κρασί: *Ένα βουτσί γεμάτο κρασί και έχει πίρους τρεις κάτω ..., ο πρώτος πίρος έβγαζεν την ώραν α/ς και ο δεύτερος έβγανεν την ώραν α/δ και ο τρίτος έβγανεν την ώραν α/β* Rechenb. 83[1, 10].

πίρουλα η, βλ. *πίρολα*.

πιρούνι το, βλ. *περόνιον*.

πιρουνοκούταλο το· π ρ ι ο υ ν ο κ ο ύ τ α λ ο.

Από τα ουσ. *πιρούνι* και *κουτάλι*. Ο τ. με μετάθ. του ρ. Τ. *περινοκούταλα* σε έγγρ. του 19. αι., Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 94. Τ. *πιρονοκούταλα* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ανδρ., Ελλην. 32, 1980, 14). Πβ. λ. *κουταλοπίρουννα* σήμ. (Ανδρ., ό.π., 9).

(Στον πληθ.) πιρούνια και κουτάλια του φαγητού: *Αφήνω του αφέντη του Περή ... έξι πριουνοκούταλα αργυρά ογιά όμπλιγα απού έχω* Διαθ. 17. αι. 11[121].

Πισαίος (Ι) ο.

Το μτγν. εθν. *Πισαίος*.

1) Ο κάτοικος της αρχαίας πόλης Πίσας της Ήλιδας: *και φθάσας* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *προς την Ήλιδα εις χώραν των Πισαίων| παρά τε φίλων των αυτού καλλίστως εξενίσθη* Βίος Αλ. 800. **2)** Αυτός που κατάγεται από την πόλη Πίσα (σημερ. Πίζα) της Ιταλίας (βλ. και *Πιζάνης*, καθώς και ODB, λ. *Pisa*): *δραμόντες δε οι βάραγγοι και οι Πισαίοι οι προς συμμαχίαν του βασιλέως ευρισκόμενοι, αντέστησαν αυτοίς ανδρικότερον και εξέβαλον αυτούς* (ενν. τους Φράγκους) *έξω* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 118.

πισαίος (ΙΙ), επίθ.· π ί σ α ι ο ς.

Το μτγν. επίθ. *πισαίος*. Ο τ. από μετρ. αν.

Που ανήκει ή σχετίζεται με την αρχαία πόλη Πίσα της Ολυμπίας· έκφρ. *πίσαιον αγώνισμα* = το ολυμπιακό αγώνισμα της αρματοδρομίας (πβ. *πισαίον αγώνα*, L-S Suppl., στη λ. και TLG): *Ο δε Νικόλαός φησι, «φαίνει συ 'μαντομάχος,| έοικας συ και παλαιστής, αλλ' ουχ αρματηλάτης.»* (παραλ. 6 στ.). *Είτα στραφείς Νικόλαος έφη προς τους ιδίους,| «το πίσαιον αγώνισμα βλέπετε πού κατήλθεν;»* Βίος Αλ. 838.

'πισαυρίου, επίρρ., βλ. *επισαυρίου*.

'πίσγουρος, επίθ., βλ. *επίσγουρος*.

'πίσημος, επίθ., βλ. *επίσημος.*

'πισθάγκωνα, επίρρ., βλ. *οπισθάγκωνα.*

'πισθαγκωνιάζω, βλ. *οπισθαγκωνιάζω.*

'πισθαγκωνίζω, βλ. *οπισθαγκωνίζω.*

'πισθοφανώς, επίρρ., βλ. *οπισθοφανώς.*

πισινός, επίθ., βλ. *οπισινός.*

πισκέρα η, Πορτολ. Α 350[20].

Από το ιταλ. *pischèra* (Battaglia, λ. *peschièra*).

Ιχθυοτροφείο: *από την μερέα της τρεμουντάνας είναι βιβάρια και από μέσα τες πισκέρες ομπρός εις την χώρα έναι το στάσιμο των καραβιών* αυτ. 350[16].

πισκίνα η· *βισκίνα,* Καλλίμ. 1688, Λίβ. Sc. 1326, 2460· *φισκίνα,* Καλλίμ. 1298, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1648, 1656, 1678, Φλώρ. 1352, 1357, Λίβ. P 323, 375, 1013, 1019, 1021, 1028, 2837, Λίβ. Sc. 1311, 1321, 1351, 1356, 1358, Λίβ. Esc. 250, 371, 373, 624, 2482, 2483, 2487, Λίβ. (Lamb.) N 360, 467, Λίβ. N 2148, 2178, 2203, Αχιλλ. (Smith) N 1059, 1147, Αχιλλ. (Smith) O 433· *φλισκίνα,* Βέλθ. 467, Φλώρ. 1352 χφ L κριτ. υπ., 1357 χφ L κριτ. υπ., Αχιλλ. L 492, 493, 497, 677, 763· *φοσκίνα· φουσκίνα.*

Το μτγν. ουσ. *πισκίνα* - λατ. *piscina* (L-S Suppl., γρ. *πισκείνα·* βλ. και Τριαντ. Απ. Α' 428, λ. *πισκίνη,* Katsanis, Byzantino-Sicula III, 2000, 181). Ο τ. *βισκίνα,* για το σχηματ. του οποίου βλ. Τριαντ., Απ. Α' 353, Apostolopoulos, Καλλίμ. 7, 25, στο Meursius (*βισκήνα*) και σήμ. ως τοπων. στην Πελοπόννησο (Καλονάρος, Διγ. Β', σ. 191). Οι τ. *φισκίνα, φλισκίνα, φοσκίνα* και *φουσκίνα* με τροπή π>φ (Henrich, Κλητ.–γεν. σε *-ο* 11, σημ. 1) και, στον τ. *φλισκίνα,* ανάπτυξη του *-λ-* πιθ. από παρετυμ. (Τριαντ., Απ. Α' 350, 413· βλ. και Τσοπ., Συμβολές Α' 202, για συμφ. με το ουσ. *φλετρό*). Ο τ. *φισκίνα* σε επιγρ. (L-S Suppl., λ. *πισκείνα*), στο Meursius (*φυσκήνα*) και σήμ. στη Μέσα Μάνη (Καλονάρος [Διγ. Β' σ. 191]) και γενικ. ιδιωμ., όπως και τ. *σκίνα* (Κατσάνης, Νεοελλ. Διαλ. 1, 1994, 195, 198). Τ. *φ'σκίνα* σήμ. στη Χαλκιδική (Κουκ., ΒΒΠ Δ' 317 σημ. 10). Ο τ. *φλισκίνα* στο Du Cange (*φλισκήνα*) και σήμ. στη Ρόδο, Σύμη, Χάλκη (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Η λ. στον Αρμεν., Εξάβ. Ε' 11, 42. Τ. *πισίνα* (<ιταλ. *piscina,* Katsanis, Byzantino-Sicula III, 2000, 181) σήμ.

1) Ανοιχτή δεξαμενή νερού συν. σε κήπο, συχνά κατασκευασμένη από ιδιαίτερα υλικά, εξοπλισμένη με σύστημα παροχής νερού και πλούσια διακοσμημένη με ομοιώματα ανθρώπων, ζώων και φυτών· **α)** (εδώ κυρίως με καλλωπιστικό σκοπό): *μέσον εις αυτό* (ενν. *το μεσοκήπιν*) *έκειτο υαλόκτιστος φισκίνα,| υαλίν το πλάτος, τα πλευρά, το ύψος και το κτίσμα,| υαλία και τα πετόνια και οι νεροαγωγές της* Λίβ Sc. 1318· *Εις την φισκίναν γύροθεν ιστήκονται ζωδία,| εύμορφα, υαλοκάμωτα* (έκδ. *υαλοκόμματα·* διορθώσ.) *παιδιά,* ...|, *το μεν να ιστήκει να κρατεί τάχ' ανακαλαμίδιν| και εκ της φισκίνας τον βυθόν τα οψάρια ν' αγγιστρεύει.| Το δ' απ' εκείνον έβλεπες ότι κρατεί λιθάριν| και δέρνει τάχα τον βυθόν,* ... (παραλ. 2 στ.)· *άλλος εκ μηχανήματος να παίζει το καλάμιν·| άλλος επάνω να πατεί το χείλος της φισκίνας* Λίβ. P 1042,

1045, 1051· *εκ της φισκίνας το πλευρόν, ...| ήτον αμπέλι ριζωτόν από ναλιού και εκείνο,| να σκέπει το όλον, φίλε μου, το πλάτος της φισκίνας* Λίβ. P 1055, 1057· **β)** (εδώ, προορισμένη και για πρακτικούς σκοπούς, με βρύση και υδρορροές που χρησιμεύουν στο πότισμα κήπου ή στην ύδρευση λουτρού που βρίσκεται σε κήπο): *Βρύσις ήτον ερωτική, τον κήπον κατεβαίνει| από φουσκίνας πάντρεπνου ...|· τα δένδρη δε και τα φυτά έρραινε η φουσκίνα* Αχιλλ. (Smith) N 777, 778· *Της δε φουσκίνας τα λαμπρά τις να τα ανιστορήσει;* (παραλ. 1 στ.) *γύροθεν ταύτης ίσταντο και λέοντες και πάρδοι,* (παραλ. 1 στ.) *εξ ων απάντων έτρεχεν ύδωρ εκ της φουσκίνας,| το μεν από του στόματος, το δε άλλον εκ του στήθους* Αχιλλ. (Smith) N 779, 783· *παρέξω του λουτρού έκειτο η φλισκίνα,| ωραία, πανεξαίρετη ...* (παραλ. 2 στ.) *Της δε φλισκίνας κάτωθεν ...| έβρυε βρύση καθαρά, ...| αφ' ου κἀκείνο το λουτρόν ηρδεύετο εκ ταύτης* Βέλθ. 460, 464· **γ)** (εδώ ως πρόχειρη πηγή δροσιάς και αναψυχής): *ροδόσταμμαν ενίφτηκεν απέσω εκ την φλισκίναν* (ενν. *η κόρη*) Αχιλλ. L 689· *βάλε, κηπουρέ, νερόν εις την βισκίναν,| το σουληνάριν γέμισε τό έλεγα να τρέχει,| να βρέχεται κατά στιγμήν η δέσποινα καθ' ώραν* Καλλίμ. 1626· *υπήγαν εις την φουσκίναν και επλύνουνταν, και ήτον το νερόν κρύον και δροσερόν, και έπειτα εκάθισαν όλοι το γύροθεν της φουσκίνας* Διγ. Άνδρ. 346[32, 34]. **2)** (Πιθ.) βρύση (βλ. Αλεξ. Στ., Ακριτ. 108 και Αλεξ. Στ. [Διγ. Esc. σ. νβ', 143]): *εποίησεν* (ενν. *ο Διγενής Ακρίτης*) *... ωραίον παραδείσιν| και εποίησεν περίχωρον* (παραλ. 6 στ.). *Φισκίνας έστησε πολλάς, από χυτού οικονομημένας,| διά το ποτίζειν εξ αυτάς τόπους αποκλεισθέντας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1636. **3)** Κρήνη, πηγή· μεταφ. (προκ. για τη νύφη, την όμορφη κόρη): *Έδε γάμος πανεύμορφος, έδε χαρά μεγάλη,| έδε φοσκίνα και νερόν κρυόν, ωραιωμένον,| και νέος οπού την κρατεί την εύμορφην φουσκίναν·| ο Έρως κείται εις αυτούς, ο Πόθος κι η Αγάπη* Διήγ. Αλ. Σεμίρ B 1254, 1255· *Έδε φισκίνα και νερόν εις έρωταν και κάλλος* Αχιλλ. (Smith) N 1042.

'πισκοπάτον το, βλ. *επισκοπάτον.*

'πισκοπή η, βλ. *επισκοπή.*

'πίσκοπος ο, βλ. *επίσκοπος.*

πισκούττιν το, βλ. *μπισκόττιν.*

'πίσκωλος ο, βλ. *επίσκωλος.*

πίσος, πισ(σ)ός, ο, βλ. *πινσός.*

Πισπορδίτη η, Κατζ. Γ' 55, 56.

Λ. πλαστή πιθ. από το ουσ. *πίσσα* ή το επίρρ. *πίσω* και το ουσ. *πορδή* κατά παρωδία του κύρ. ον. *Αφροδίτη.*

Υβριστ. παραφθορά του κύρ. ον. *Αφροδίτη* (βλ. Πολίτης Λ. [Κατζ. σ. 169] και Πηδώνια, Πεπρ. Ζ' ΔΚρ.Σ B2, 1995, 651, 656): *αυτό το κοπελάκι,| της Πισπορδίτης το παιδί, σύρνει το δοξαράκι| κι εις την κοιλιά μ' εδόξεψε* αυτ. Γ' 88.

πίσσα η, Ιερακοσ. 410[24], 411[19], 495[3], Ορνεοσ. αγρ. 545[26], Ιατροσ. κώδ. φξβ', Σαχλ. N 64, Μαχ. 192[11], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 291[r], Πεντ. Έξ. II 3, Αχέλ. 437,

Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 62, 366, 375, 621, 2311, 4960, 4962, 5062, Προσκυν. Ιβ. 845 1074, Προσκυν. Λαύρ. 874 104[20], Προσκυν. Κουτλ. 390 145[31], Προσκυν. Μεταμ. 50 119[10]· *πίττα*, Ιερακοσ. 495[8].

Το αρχ. ουσ. *πίσσα*. Ο τ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

1α) Μαύρη παχύρρευστη ουσία, προϊόν απόσταξης οργανικών ουσιών, ιδ. ρητινωδών δέντρων και γαιανθράκων, κατράμι: *κινήσεως ... ισχυράς γινομένης βλάβην ου την τυχούσαν ειργάσατο. ... εις δε περί Σηστόν τόπον βορβορώδες εκ γης τι ανέκλυσεν, ό παγέν ευθύ πίσσα γέγονε* Byz. Kleinchron. Α' 41[3]· *Σεισμοί μεγάλοι γίνουνται στα Σόδομα και κτύποι* (παραλ. 1 στ.). *Η άβυσσος εξέρασεν πίσσ' ανακατωμένη| και πύριν βρέχει ο ουρανός με 'στίαν αφτουμένη* Χούμνου, Κοσμογ. 1131· *πίσσα βρομώδης ρεύγεται εξ αύτην την πικρίδα* (ενν. τη *Νεκρά θάλασσα*)*| και βάλλουν εις τα κλήματα διά την αγουρίδα,| την κάμπιαν θανατώνει δε, κολλά δε ώσπερ μέλι* Προσκυν. Ιβ. 535 1045· **α[1])** (εδώ ως μονωτικό υλικό): *κάμε εσέν κιβωτό ξύλα αδρινά* (έκδ. *ξυλά αδρυνά*) *... και να πισσώσεις αυτό απομέσα και από όξω με τη πίσσα* Πεντ. Γέν. VI 14· *Το 'ναν κάτεργον έβαλε νερόν και έπεψέν το εις το Κούρικος να πάρει πίσσαν* Μαχ. 274[35]· *ένα μεγάλο πλεύσιμο καταχρυσωτό, το οποίο έλεγαν ρεμπούρκιο ... και τούτο το ρεμπούρκιο όσον μεν ήτον χωμένο εις το νερό ήτον με πίσσα φτειασμένο ευμορφότατο* Δωρ. Μον. (Βαλ.) 44· **α[2])** (εδώ ως συγκολλητική ουσία): *Λίγα* (ενν. *γράμματα*) *κι εσύ κατέχεις,| λίγα, καημένε· τα βαστάς με πίσσα κολλημένα| και πότε λίγο ξεκολλού και πέφτει σου ένα ένα* Στάθ. (Martini) Β' 141· **α[3])** (εδώ ως εύφλεκτη ύλη για εμπρηστική χρήση): *Από τα τείχη έρριπταν τσικάλι' αναπτομένα| και όσοι τ' αποδέχουνταν ογόι στον καθένα.| Τειάφι και πίσσα, πόλβερην, άσφαλτον και κατράμι,| το πασαέναν έδειχνεν τι εδύνετον να κάμει* Αχέλ. 1776· *παίρνει* (ενν. *ο Δανιήλ*) *ρετσίνι και πίσσα και στουπία και ανάφτει τα και ρίχνει τα μέσα εις το στόμα του δράκου και παρευθύς εψόφησε* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 219[v]· *ερρίκτασιν* (ενν. *οι Αμαζόνες*) *φωτιές συχνά προς τα καράβια,| στ' αρματωμένα κάτεργα, πολλά εκάψαν απ' αύτα* (παραλ. 4 στ.) *και μετά τούτο ερρίκτασιν πίσσα με το σαπούνι| κι ασβέστη προς τους Έλληνας, σμικτά με το ρετσίνι* Θησ. (Foll.) Ι 53· **β)** ρητίνη· (εδώ για θεραπευτική χρήση): *Περί ψώρης ... Εάν βράσας πίσσαν μετά ελαίου και όξους χρίσης αυτόν* (ενν. τον *ίερακα*) *θερμανθέντα, ιαθήσεται* Ιερακοσ. 472[2]· *Βάλσαμον, πίσσαν κεδρέαν, σπέρμα ευζώμου, σπέρμα πηγάνου, όξος, ομού ταύτα τρίβοντες, απ' αυτών την κεφαλήν αλείφουσι του ίερακος* Ορνεοσ. αγρ. 545[22]· **γ)** έκφρ. *πίσσα του ξυλαλά*, βλ. Επιτομή, λ. *ξυλαλάς* β· **δ)** (εδώ προκ. για την πίσσα της κόλασης, όπου κατά τη λαϊκή δοξασία βράζουν οι αμαρτωλοί μετά θάνατον): *την κόλασιν εκέρδισαν οπού 'ναι οι διαβόλοι| και τους απαντυχαίνουσιν στην πίσσα να τους βάλουν* Στ. βοεβ. 47· *Οι δαίμονες με το θυμό να τουσε κριτηριάζου| και να τσι συχναλλάσσουσι, στην πίσσα να τους βράζου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 363. **2)** (Συνεκδ.) **α)** η κόλαση: *Οι μάννες οι ταλαίπωρες απού σας εποκλείσα| μαχαίρι το 'χου στην καρδιά, γιατί σας καταλύσα* (παραλ. 10 στ.). *Και ανέν και μετανιώσασι απού σας αποκλείσα,| επαίρνει τες ο Κύριος, και όχι να παν στην πίσσα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 258· *Καταλαβαίνεις πρόφαση στον Άδη τα κριτήρια| τά 'χομε οι αμαρτωλοί, τση πίσσας τα μαρτύρια;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 543· **β)** η ποινή, η τιμωρία της κόλασης: *Ετούτοι σ' εγελάσασι* (ενν. *σε, Χριστέ*), *βάφτισμα δεν εχρήσα,| πρέπει τους το λοιπονιθές να 'χου αιώνια πίσσα,| να μπούσι εις την κόλαση,*

να κρίνουνται αιώνια Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4895· **γ)** τα βάσανα της κόλασης (Για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Ξανθ., Λαογρ. 3, 1911-12, 616· βλ. όμως και Κουκ., Λαογρ. 3, 1911-12, 365 και Vitti, Κρ. Χρ. 14, 1960, 192): *την νύκταν οπού περπατεί, και την ψυχήν του βλάπτει* (παραλ. 1 στ.), *στες πόρτες παρακάθεται, ν' ανοίξει δοκιμάζει·* (παραλ. 3 στ.) *και μπαίνει και πολλές φορές εκεί όπου να πιστέψει| ότι, αν εμπεί και πιάσει την, θέλει την δυναστέψειν* (ενν. *την πόρνην*),| *και μερικοί επετύχασιν και μερικοί αστοχήσαν,| και βάλαν τους στην αφεντιάν και σύρασιν την πίσσαν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 71.

πισσάσκιν το, Κρασοπ. (Eideneier) V 102.

Από τα ουσ. *πίσσα* και *ασκίν*. Πβ. λ. *πισσοφλάσκι* και *πισσοφχάσκι* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 531-2, λ. *πισσοφλάσκι*). Η λ. και τ. *πισσάσκι* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 735, στη λ., Λουκά, Γλωσσάρ., στη λ., Λουκάς, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 264, λ. *πισσάchι*, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *πισσάδδιν* και *πισσάτσιν*, Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', λ. *πισσάσκι*).

Ασκί πισσωμένο, δηλ. αλειμμένο με πίσσα, για να γίνει στεγανό και να διατηρεί το υγρό που περιέχει δροσερό: *Την κλίνην έποισα ληνόν και την ανάπλαν σκάφην,| πισσάσκιν το προσκέφαλον, εγκόλπιν πιθαράκι* αυτ. AO 106.

πισσώνω, Διήγ. σεβαστ. Θωμά 340, Απολλών. (Κεχ.) 394, 459, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2510, 2555, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 261, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 9, Κρασοπ. (Eideneier) I 167.

Το μτγν. *πισσόω* (απ. και σε επιγρ.). Το μέσ. ήδη αρχ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Ι. (Ενεργ.) αλείφω κ. με πίσσα ώστε να γίνει· **α)** (προκ. για θήκη, κασέλα, κιβώτιο, κ.τ.ό., όπου (προ)φυλάσσεται κάπ. ή κ.) στεγανό και αδιάβροχο: *Τότες την εσφαλίσασι* (ενν. *την κασέλα*) ...| ... *και λίγο με στουπί την εκαλαφατίσαν| και, για να μηνε βρέχεται, εισμίον την επισσώσαν,* (παραλ. 2 στ.) *και τότες τηνε πιάνουσιν, εις τον γιαλόν τη ρίκτου* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 941· *είπεν ο Θεός του Νόαχ ... κάμε εσέν κιβωτό ξύλα αδρινά* (έκδ. *ξυλά αδρυνά*) ... *και να πισσώσεις αυτό απομέσα και από όξω με τη πίσσα* Πεντ. Γέν. VI 14· *ο Άβραμ ... κάνει έναν αρκλόπουλον και πισσώνει το καλά και βάνει το παιδίον τον Μωυσήν μέσα και υπαγαίνει και ρίχνει το εις τον ποταμόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154[v]· *Το δε άλλον βαλάντιον εκέλευσεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *ενδύσαι| δέρμα αμνών μετά τριχών και άνωθεν πισσωμένον·| άσχημον γαρ ετύγχανεν, μη χρήζον δηναρίου,| έσωθεν δε εγέμωσεν άμπαρ, μόσχου και νάρδου* Διήγ. σεβαστ. Θωμά 331· **β)** (προκ. για φρούτο) ανθεκτικό στη διάβρωση: *Τα δε απίδια, όταν θέλεις να τα φυλάξεις καιρόν πολύν, ... πίσσωσε τους πάτους και τα ραβδία τους, κρέμασέ τα ... και φυλάγονται* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 153.

ΙΙ. (Μέσ.) λερώνομαι με κ., πασσαλείφομαι: *βλέποντάς τον* (ενν. *η Μαρκόλφα τον Μπερτολδίνο*) *έτσι πισσωμένον αποπίσω από τους κρόκους των αβγών, τα οποία εκείνος είχεν τσακίσει με τα κωλομερά του εις το καλάθιον, όλη κακιωμένη άρχισεν να λέγει* ... Μπερτολδίνος 128.

πιστά, επίρρ., Γλυκά, Στ. 239, Ελλην. νόμ. 520[9, 14], 561[28], Χούμνου, Κοσμογ. 2137, Αχέλ. 1499, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 40, Γ' 124, Δ' 154, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α'

172, Σταυριν. 994, Φορτουν. (Vinc.) Β' 139, 490, Γ' 264, 422, Χριστ. διδασκ. 106, Μαρκάδ. 524. — Βλ. και πιστώς.

Από το επίθ. πιστός. Για παλαιά επιρρ. χρ. του πληθ. ουδ. του επιθ. βλ. Παπαδ. Α., ΛΔ 2, 1940, 47. Η λ. στο Βλάχ., σε κείμ. του 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 472) και σήμ.

1) Με πίστη, αφοσίωση: *ήλθομεν έως εδώ να 'μεθεν εδικοί σου| να σε δουλέψομεν πιστά, ως το έχουσι οι στρατιώτες* Χρον. Μορ. Ρ 5271· *έχει ο Βελισάριος υιόν ανδρειωμένον·| και χάρισε και τίμησε αντί πατρός εκείνον* (παραλ. 3 στ.), *ότι πιστά σ' εδούλευσεν, πλούτον πολύν σ' εδώκεν* Διήγ. Βελ. χ 423· *Έρωτα, απής τ' αφέντη μου τ' αμμάτια δε μπορούσι| πόσα πιστά και σπλαχνικά τον αγαπώ να δούσι,| μιαν απού τσι σαΐτες σου φαρμάκεψε και ρίξε| μέσα στα φυλλοκάρδια μου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 164. **2)** Με εμπιστοσύνη: *ήρθε* (ενν. *ο Πάρις*) *εις τη χώρα μας κι ως να 'τονε παιδί μας| πιστά τον εδεκτήκαμε κι όλοι οι εδικοί μας| εσυνορίζουντανε ποιος σπίτι να τονε πάρει* Στάθ. (Martini) Ιντ. Β' 18. **3)** Σύμφωνα με το νόμο· με έντιμο τρόπο: *εάν έναι χρήσις να φέρεις μάρτυρας, ουδέ να τους παρακαλέσεις, ουδέ να τους ξενιάσεις, αλλ' ουδέ να τους τακτείς, αμμέ να τους φέρεις δίκαια και πιστά* Ελλην. νόμ. 520[17]. **4)** Με ακρίβεια, πιστότητα: *εις τον τρόπον ετούτον απέρασε η υπόθεση ετούτη, την οποίαν εδιηγήθηκα με πάσαν αληθοσύνην και δεν έγραψα ένα πράγμα διά άλλον, μόνον πιστά τα επέρασα, μήτε περισσότερο μήτε ολιγότερο, τόσο διά το ένα μέρος όσον και διά το άλλο* Σουμμ., Ρεμπελ. 193.

'πιστάγκωνα, επίρρ., βλ. *οπισθάγκωνα.*

'πισταγκωνιάζω, βλ. *οπισθαγκωνιάζω.*

'πισταγκωνίζω, βλ. *οπισθαγκωνίζω.*

πιστάκι(ν) το· *πιτσάκι(ν)*, Προδρ. (Eideneier) III 197-2 χφ Κ κριτ. υπ.· πληθ. *πιστάκα*. — Βλ. και *φιστίκι.*

Το μτγν ουσ. *πιστάκιον*. Για τον τ. βλ. Eideneier [Προδρ. σ. 258] και Eideneier, BZ 82, 1989, 84. Η λ. *πιστάκι* στο Somav. και στο ΑΛΝΕ.

Ο καρπός της «πιστακίας της γνησίας» που τρώγεται ως ξηρός καρπός, το φιστίκι Αιγίνης (Για το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ., λ. *πιστακιά*): *Ου θέλουν εις τα κόλλυβα των προτελευτησάντων| αμύγδαλα, ροΐδια, πιστάκια και καρύδια* Προδρ. (Eideneier) II 44 χφ Η κριτ. υπ.· *κανίσκι ολίγη μαστίχη και ολίγο μελίκερι και λάδανο, πιστάκα και αμύγδαλα* Πεντ. Γέν. XLIII 11· (εδώ ειρων.): *επρήσθην ο οφαλός σου και απέλυκες πιστάκια αλεξανδρινά μόδια δεκαπέντε* Σπανός (Eideneier) Β 224.

Πιστάκιος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 94 κριτ. υπ., 96. — Βλ. και *Φιστίκιος.*

Προσωποπ. του ουσ. *πιστάκι(ν)* με αλλαγή γένους: *συνεδριάζοντος Ροδίου του επικέρνη, Μήλου του λογοθέτου, ... Πιστακίου του καίσαρος* Πωρικ. (Winterwerb) I 8· *Εισήλθον δε οι άρχοντες, οι κουμμενταρήσιοι: ο Καρύδιος και ο Κάστανος, ... ο Πιστάκιος και ο σοφός Κουκουνάριος* Πωρικ. (Winterwerb) III 103.

'πισταποδώ, βλ. *οπισθοποδώ.*

πιστεμένος, μτχ., βλ. *πιστεύω (I).*

πίστευσις η.

Το μτγν. ουσ. *πίστευσις*. Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi) και στο Δημητράκ.

α) Εμπιστοσύνη: *Και ούτως τον ηυρήκασι τίτοιον οίον ηθέλαν' | οπού να έχει πίστευσιν εις αύτον ο Γιαγούπης,* (παραλ. 3 στ.) *την νύκτα να τον βάλουσιν οι εδικοί του μέσα* Χρον. Τόκκων 2698· **β)** (ως προσωποπ.) η θρησκευτική πίστη: *Και απ' αυτήν η Πίστευσις είχεν το σχήμα τούτο, | σύννους, δεινή, προσεκτική, εκ πίστεως να στέκει' | εκράτιεν και εις το χέρι της σταυρόν εγκοσμημένον* Λίβ. (Αγαπητός) Παράρτ. 33^{v}.

πιστεύω, Προδρ. (Eideneier) III 214, IV 385, 388, Διγ. (Trapp.) Gr. 2131, Διγ. Z 572, 1100, 2540, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 849, 1161, 1586, 1674, Χρον. Μορ. Η 76, 728, 759, 3764, Χρον. Μορ. Ρ 57, 763, 3036, 3764, Ερωτοπ. 546, Λίβ. Ρ 1302, Λίβ. Sc. 517, 1757, 2496, Λίβ. Esc. 986, 2915, 3661, Λίβ. Ν 2684, 3111, Ιμπ. 797, Χρον. σουλτ. 71^{33}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 555^{19}, κ.π.α· *επιστεύω,* Λίβ. Esc. 2915· *πιστεύγω,* Φαλιέρ., Ιστ.² 78, 317, Μαχ. $24^{22, 23, 26}$, 162^{34}, 302^{17}, 574^{20}, 640^{36}, 642^{18}, Βουστρ. (Κεχ.) 30^{13}, 210^{3}, Απόκοπ.² 263, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 66, 2094, 3697, 4219, 4220, 4222, 4769, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 76, 85, 89, 121 τρις, 133, 136, Πεντ. Γέν. XV 6, Ἔξ. XIV 31, Δευτ. I 32, IX 23, XXVIII 66, Κυπρ. ερωτ. 14^{6}, 104^{14}, 106^{19}, 147^{6}, Πανώρ. Γ' 395, Ε' 199, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 17, Δ' 615, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 813, 2007, Β' 325, Γ' 268, 711, Ε' 725, Φορτουν. (Vinc.) Α' 49, Β' 285, Δ' 518, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 192^{13}, 476^{17}, κ.π.α.· *πιστεύω ή πιστεύγω,* Ασσίζ. 8^{19}, 53^{6}, 60^{20}, 102^{3}, $103^{22, 25, 29}$, $195^{3, 13}$, $353^{16, 29}$, $354^{6, 11}$, 390^{14}, Αχέλ. 1966, Στάθ. (Martini) Β' 200· προστ. αορ. *πιστεύθησε,* Αχιλλ. (Smith) Ν 64· *πιστεμένος,* Ασσίζ. 103^{10}, Παλαμήδ., Βοηβ. 1069, Σταυριν. 1055, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 639, Γ' 569, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1060], Ε' [1108], Μαρκάδ. 262, Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. 137^{2}· *πιστευμένος,* Ασσίζ. 103^{1}, 144^{6}, 228^{30}, 354^{1}, Μπερτολδίνος 122. — Βλ. και *εμπιστεύω.*

Το αρχ. *πιστεύω*. Ο τ. *πιστεύγω* (για το σχηματ. του οποίου πβ. Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 186) στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Τ. *πιστεύγου* και *πιστεύκω* σήμ. ιδιωμ. (βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 736, όπου και η μτχ. *πιστεμένος* (*πιστεμμένος*)). Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **1)** Έχω πεποίθηση, είμαι βέβαιος, σίγουρος για κ.: *Είναι αδύνατον εγώ να κυριέψω | τέτοιο καστέλλι σαν αυτό, και πώς να το πιστέψω;* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 163^{11}. **2α)** Δίνω πίστη σε κάπ. ή κ., δέχομαι την αλήθεια, την ορθότητα, την ύπαρξή του: Σπαν. (Λάμπρ.) Va 440· *Τώρα γνωρίζω απαρθινά πως ήτο λιγωμένος | όντας στα πόδια μου έπεσε κρυγιός και χλομιασμένος. | Τώρα πιστεύγω τσι καημούς απ' είχεν η καρδιά του | και το βρασμό απού 'βραζαν μέσα τα σωθικά του* Πανώρ. Ε' 133· *ηύρισκε* (ενν. η Αρετούσα) *χίλιες αφορμές εις ό,τι κι αν τση λέγα | κι ομόρφιζε τα ψόματα, κι εκείνοι τα πιστεύγα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1332· *ανισώς και δεν πιστεύγετε τους λόγους μας, αμέτε ποίσετε το χειρόττερον τό να μπορήσετε* Μαχ. 282^{1}· (με εμπρόθ. προσδ.): *Καρδιάν και γνώμην ήβλεπα κι ήμουννα θαρρεμένος, | και πίστευσα στα λόγια σου κι έμεινα κομπωμένος* Ch. pop. 488· *Και πάλι, α δεν πιστεύγετε στα όσα αναθιβάνει, | στρέψετε στο πιττάκι μου και πασαμιά ας μαθάνει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 554· (με γεν./αιτιατ. προσ.): *διά πιστήν αλήθειαν και τελειουμένην*

αγάπην πέμπω σου τον ακριβόν μου υιόν, και είπουν του πολλά λογία να σου συντύχει, και πίστεψέ του είτι σου πει Μαχ. 644[11]· *Σώπα τες πελελάδες.| Δε σου πιστεύω ό,τι κι αν πεις* Στάθ. (Martini) Α' 207· *Δος μου σημάδι να κρατώ κι απόκεις σου πιστεύγω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [578]· *πολλά εκακώθην οδιά σεν η καρδία μου, πίστεψέ με* Λιβ. Sc. 517· (με δευτερεύουσα πρόταση): *Όσ' αν κλιώ κι αναστενάζω| μέραν νύχταν ο θλιμμένος| δεν πιστεύγεις πως παθιάζω| και για σεν είμαι καμένος* Κυπρ. ερωτ. 117[35]· (απολ.): *Άνταν τους εμήνυσεν ο αμιράς τους ορισμούς του σουλτάνου δεν επιστεύσασιν διατί αθθυμούνταν τα πολλά κομπώματα οπού τους εκόμπωσεν* Μαχ. 278[31]· (προκ. για μαρτυρία σε δικαστήριο): *πρέπει να χάσου* (ενν. *οι άπιστοι μάρτυρες*) *απολογίαν εις την αυλήν εις τοιούτον, ότι ποτέ να μη τους πιστεύσου εις καμμίαν μαρτυρίαν κανενού πραγμάτου τό να πούσιν* Ασσίζ. 351[19]· *Εάν γίνεται ότι ο βισκούντης ού οι σεργέντηδές του θελήσουν να σύρουν μαρτυρίαν εις την αυλήν διά άλλον, ουδέν ημπορεί να το ποιήσει ουδέ να του πιστεύσουν ουδέ εκείνου ουδέ τους σεργέντες του, καθά ένι αυτό το παράδειγμαν* Ασσίζ. 353[7]· **β)** δέχομαι κ. ως αληθινό (προκ. για όνειρα: ότι κ. προαγγέλλουν): *είχε και πρωτύτερα απ' άλλες γροικημένα* (ενν. *η Αρετή*)*| το πως εις όνειρα κιανείς δεν πρέπει να πιστεύγει| και τα ονειροφαντάσματα ξύπνου να μη γυρεύγει| κι οι φρόνιμοι σ' έτοια όνειρα γελού και δεν ψηφούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 187. **3α)** Δίνω πίστη, εμπιστεύομαι κάπ.: *ατίμωσες την βασιλείαν, το γένος των Ρωμαίων·| ποίος να πιστέψει από του νυν Ρωμαίου τινός ανθρώπου;* Χρον. Μορ. Η 671· *εγ' όμοσα εις τον Χριστόν Τούρκους να μην δουλέψω,| και σεις τους Τούρκους θέλετε, πώς να σασε πιστέψω* (έκδ. *σας επιστέψω*)*;* Σταυριν. 602· **β)** εμπιστεύομαι, «παραδίδω» κάπ. (εδώ τον εαυτό μου) σε κάπ.: *Είτα φησί* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *προς Φίλιππον· «Φίλιππε, πίω τούτο;| Σοι γαρ πιστεύω εμαυτόν». Ο Φίλιππος δε πάλιν,| «πίε την κύλικα», φησίν, «ίνα ρυσθής του πάθους »* Βίος Αλ. 3030· **γ)** «εμπιστεύομαι», «βασίζομαι» (στην τύχη): *Άνθρωπε, αν έχεις γνώση,| της τύχης μην πιστεύεις:| σε σκοτωμούς σε βάνει| και τ' όνομά σου σκοτεινό το κάνει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 72. **4)** (Προκ. για θρησκ. πίστη) (προκ. για το Θεό) πιστεύω: (με εμπρόθ. προσδ.): *Εγώ πιστεύω εις Θεόν, Πατέρα των απάντων,| ποιητήν ουρανού και γης και αοράτων πάντων,| και εις Χριστόν τον Κύριον, υιόν Θεού και Λόγον* (παραλ. 10 στ.) *και εις Πνεύμα το Άγιον ζωοποιούν τα πάντα* Διγ. (Trapp.) Gr. 779· *Τάζω σας ότι χριστιανός να γίνω, να πιστεύσω| εις τον Χριστόν και το καλό της ψυχής να γυρεύσω* Διγ. Ο 447· (απολ.): *ετότες ο εκατόνταρχος επίστεψε κι εγιάσε,| απού πρωτύτερας κι αυτός Χριστόν εκριτηριάσε* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3776· (προκ. για την Παναγία) πιστεύω, δέχομαι τις ιδιότητες που της αποδίδονται: *όσοι την πιστεύουσι* (ενν. *την Παναγία*) *και την ομολογούσι| Παρθένον και αμόλυντον και την επροσκυνούσι,| βέβαια, ως φιλόστοργος, θέλει τους βοηθήσει| σ' εκείνην, λέγω, την φρικτήν την του υιού της κρίση* Διακρούσ. 116[27]· (έναρθρ. προκ. για το «Πιστεύω εις ένα Θεόν», το Σύμβολο της Πίστεως (βλ. TLG, 4. αι.· πβ. το *Πιστεύω* σήμ.): *Περί το Πιστεύω εις ένα Θεόν, πότε εγίνη* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1384 ρμγ' 1. **5)** Νομίζω, θεωρώ, εκτιμώ: *Τι τούτο; ζεις, Καλλίμαχε, και ουκ εφανερώθης;| Επίβουλον επίστευσα πάντως το πράγμαν τούτο.| Και πώς ανέζησεν νεκρός εις τον καιρόν ετούτον;* Καλλίμ. 1798· *πιστεύγ' ο πόθος το 'πεψεν* (ενν. *τ' αδόνιν*) *σ' αυτόν μου| διά να μηδέν σιγήσει το λαμπρόν μου* Κυπρ. ερωτ. 24[17]· *ως πάντας δε τους προς εμέ ελθόντας επληττόμην* (παραλ. 1 στ.),

και είδον τούτους επί γην πεσόντας παραχρήμα,| εκ των αυτών εγνώρισαν όστις εξ έργων ήμην,| φυγή μόνον επίστευον τυχείν της σωτηρίας,| αλλά και φεύγειν θέλοντες, έφθανον τούτους τάχος Διγ. Z 3513. **6)** Ελπίζω, εύχομαι: *Ο μάστορας ο ζαριστής πιστεύγει να εργατίσει,| και με το κέρδος το κακόν ελπίζει να πλουτίσει* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 176· *Λοιπόν πιστεύγω μεν έναι τόσον σκλερή καρδιά σου* Κυπρ. ερωτ. 113[13]. **7α)** Πείθομαι, ακολουθώ: *εσηκώθη ο Ιούδας ο Γαλιλαίος εις τες ημέρες της απογραφής και έσυρε λαόν αρκετόν οπίσω του· και εχαλάσθη και εκείνος, και όλοι όσοι τον επίστευαν εσκορπίσθηκαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ε' 37· **β)** πείθομαι, υπακούω: *εστάθη ο Παύλος εις την μέσην τους και είπεν: «Ω άνδρες, έπρεπε να με πιστεύσετε, να μην σηκωθείτε από την Κρήτην ...»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. κζ' 21. **8)** Κρίνω, χαρακτηρίζω: ΡΟΔΟΔΑΦΝΗ: *Μάνα, δε θα σου τ' αρνηθώ, εγώ είχ' αποφασίσει| λεύτερη να 'χω και λυτή την εδική μου ζήση* (παραλ. 4 στ.). ΑΝΝΑΖΙΑ: *Πιστεύγω σου, σαν κοπελιάς, απού δεν είχες μάθει| πόσο βαρά είναι η ζήση μας και πόσα σέρνει πάθη* Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 331. **9)** (Σε παροιμ. βλ. Πολ. Ν., ΒΖ 7, 1898, 146· βλ. και ά. *νηστικός* 2) κατανοώ, συμμερίζομαι: *Λόγος, αλήθεια, φέρεται δημοτικός, αρχαίος:| Οπού έχει αμέριμνον ψυχήν, οπού ένι χορτασμένος| ποτέ ου πιστεύει νηστικόν, ποτέ ου ψυχοπονάται* Γλυκά, Στ. 118.

ΙΙ. Μέσ. **1α)** Πιστεύω κ.: *Ο Αλέξανδρος επιστεύθην τους λόγους του* (ενν. *του Ευαήθ*) *και υπάγει προς το νησίν και ηύρε χαλκωματένιον τον πύργον ... Και επερπάτησε το γύρον και μέσα ουδέν ετόλμησε να κοιτάξει* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 45[25]· **β)** πιστεύω, νομίζω (ότι ...): *ηύρηκεν* (ενν. *η Χρυσάντζα*) *...| το πλέον του τρανόπουλον παιδίον του Βελθάνδρου* (παραλ. 2 στ.)· *νομίζων ότι ο Βέλθανδρος ην ο αποθαμένος,| διότι και το ρούχον του μετά σπαθίν Βελθάνδρου| κάκεί ταύτα ευρέθησαν όπου νεκρός εκείτο.| Πιάνει, σύρει, θεωρεί, κατασκοπά το σώμα,| πιστεύεται, ως το δοκούν, Βέλθανδρος ην ο νέκυς* Βέλθ. 1153. **2α)** Έχω εμπιστοσύνη σε κάπ. ή κ., εμπιστεύομαι κάπ. ή κ.: *αν γαρ ουκ έχεις ... αγάπην ως αρμόζει,| ξένος ου μη σε πιστευθεί να φιλευθεί μετά σου* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 49· *με τα ποδάρια μου, εις τα οποία ύστερα από τον Θεόν επιστεύθηκα, παρ' ελπίδα εγλύτωσα και ήλθα προς του λόγου σας* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 120· **β)** νιώθω εμπιστοσύνη (ώστε να κάνω κ.): *εκράτησεν* (ενν. *ο σουλτάνος*) *τον μαντατοφόρον και όρισεν ... να κρατήσουν το κάτεργον. Ειδέ ο καραβοκύρης ήτον φρένιμος και δεν επιστεύθην να μπει εις τον λιμνιώναν* (εκδ. *λιμιώναν*), *αμμ' έστεκεν έξω εγδέχοντα τον μαντατοφόρον να έλθει* Μαχ. 164[24]· **γ)** εμπιστεύομαι κ. σε κάπ.: *Υιέ μου, αν σε πιστευθεί κανείς τι εκ το ιδικόν του,| και φας το και ξοδιάσεις το και το καταμιτώσεις,| και έλθει και ζητήσει το και ουκ έχεις να το δώσεις,| ευρίσκεσ' ανυπόληπτος και χάνεις την τιμήν σου* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 431· (προκ. συν. για μυστικό): *Ει τις σου 'πει μυστήριον και πιστευθεί σου λόγον,| μη τον φαυλίσεις πούποτις και μη το φανερώσεις,| και κρίνεσ' ανυπόληπτος* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 132· *εις όρκον την εσέβασεν* (ενν. *η Χρυσάντζα την Φαιδροκάζαν*) *είτι και αν την είπει| μη έβγει από το στόμαν της μέχρι και τελευτήν της,| κι εκείνον που της πιστευθεί να το 'χει διά μυστήριον* Βέλθ. 892· *Της γυναικός συ μηδέν πιστεύεσαι ποτέ σου μυστικά πράγματα, διότις πάντα πολεμά να σε αφεντέψει* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 85[17]· **δ)** (απρόσ.) (γίνεται κάπ. άξιος εμπιστοσύνης,) ανατίθεται σε κάπ. να κάνει κ.: *Θεοφίλω μεν τω Παλαιολόγω, ανδρί εμπείρω πάσης πραγματείας και της ελληνικής παιδείας τε και μαθηματικής*

εις άκρον γευσαμένω επιστεύθη φυλάττειν κατά τα μέρη της πύλης της λεγομένης Σηλυβρίας Ψευδο-Σφρ. 396[34].

Το έναρθρ. απαρέμφ. ως ουσ. (η χρ. ήδη αρχ.) = η (θρησκευτική) πίστη (η σημασ. ήδη μτγν.): *έν μόνον εστί το καλόν· ψυχής η σωτηρία| και το πιστεύειν εις αυτόν τον ποιητήν και κτίστην| και αγαπάν πάλιν αυτόν εξ όλης της καρδίας* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 147.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** πιστευτός, αξιόπιστος: ... *ψευδομάρτυρας, οπού ουδέν εντέχουνται να ένι πιστευμένοι εις την αυλήν* Ασσίζ. 101[27]. **2)** Πιστός, λάτρης: *ο Δέκιος Ούαρος, ... κριτής όλης της Βιθυνίας, άνθρωπος διεστραμμένος και πολλά πιστεμένος εις τα είδωλα* Ροδινός (Βαλ.) 228. **3)** πιστός, έμπιστος, αφοσιωμένος: *αυτός ο Καίσαρας τον έχει πιστεμένον| σαν αδελφόν εγκάρδιον τον έχ' ηγαπημένον* Σταυριν. 1049.

πίστη η, βλ. *πίστις.*

'πιστήμονα, επίρρ., βλ. *επιστήμονα.*

πιστικός, επίθ., Σπαν. (Ζώρ.) V 604, Σπανός (Eideneier) A 457, B 140, D 1711, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 630, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 255, κριτ. υπ.), Κρασοπ. (Eideneier) V 11, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 70[13], Πιστ. βοσκ. I 2 355, II 5 352, V 3 115, 6 189, Σταυριν. 665, 679, 689, Ιστ. Βλαχ. 1119, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 546, Δ' 136, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [680]. — Βλ. και *εμπιστικός.*

Το μτγν. επίθ. *πιστικός.* Το αρσ. ως ουσ. τον 6.-7. αι. (L-S Suppl., λ. *πιστικός* (B), βλ. και LBG αν όχι ήδη τον 4. αι., Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. (κυρίως στο αρσ. ως ουσ.).

Πιστός, αφοσιωμένος· (προκ. για πρόσ.): *Παρακαλώ σε, ως δούλη σου και πιστική σου νένα,| ό,τι 'ναι αιτιά τση πρίκας σου, μη χώνεις μετά μένα* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 507· *Έφθασεν και του αμιρά η μάνα στο παλάτι| -μία της σκλάβα πιστική 'κ το χέρι την εκράτει,-| την κόρη ενηγκάλισεν και εχαιρέτησέν την* Διγ. Ο 1200· *ευχαριστιές αμέτρητες ετότες τωνε κάνει| πώς εφανήκαν πιστικοί, κι εις άλλους δεν εφάνη| να κάμουν τόσο πόλεμον ογιά το βασιλιά τως* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 367[26]· (προκ. για αίσθημα): ΑΡΕΤΟΥΣΑ: *Για πες μου, ποιος αγαφτικός τον άλλο δε φοβάται;| Ποια αγάπη δε βαραίνεται, όντ' από δυο αγαπάται;|* ΣΩΦΡΟΝΙΑ: *Κρίνω, η αγάπη η πιστική μόνο κι ο πιστεμένος| αγαφτικός, απ' αγαπά κι είν' ίσα ηγαπημένος* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 569· *τσι καρπούς τση πιστικής φιλιάς ο είς τον άλλο| να μην αφήσει να 'μπει ομπρός έπασκεν ένα ζάλο* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 133.

Το αρσ. ως ουσ. = ο (μισθωτός) βοσκός (η σημασ. και σήμ.· για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 321, 326): *ο καθεείς της τέχνης του το σύνεργον γυρεύει,| την ταγαρτσίγκα ο πιστικός, στο χέρι την βαδούρα,| και ο ταπεινός ο Αίγυπτος τα παλαιοκόσκινά του* Κρασοπ. (Eideneier) I 11· *πρόβατα και βόας ... μετά των πιστικών λαβών* ... Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 658, κριτ. υπ.).

πιστινός, επίθ. — Βλ. και *εμπιστινός.*

Από το επίθ. *πιστός* και την κατάλ. *-ινός.*

Πιστός, αφοσιωμένος: *Πως είμαι δούλος πιστινός* (έκδ. *πιστηνός*) *πάντα στο θέλημά σου| καλότατα γνωρίζεις με, και πες μου ό,τι ορίσεις* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 400.

πιστιοκαπλόδετα τα.

Από τα ουσ. *πιστιά* (Ανδρ., Λεξ.) και **καπλόδετα* (<*καπλοδέτης*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.^{2} Γ' 256). Βλ. και Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 26. Τ. *μπιστοκαπλόδετα* (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.) και *πιστοκαπλόδετα* (βλ. Ξανθ., Μελετ. 233) σήμ. στο κρητ. ιδίωμα.

Τα δερμάτινα λουριά με τα οποία στερεώνουν το σαμάρι στο γάιδαρο: *Ωσά γεροντογάιδαρο όντεν έναι στολισμένος| με τα πιστιοκαπλόδετα καινούργια και σομάρι,| και όλες του κόσμου τς ομορφιές έχει και πλήσα χάρη* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 473.

πιστιοσύνη η, βλ. *πιστοσύνη*.

πίστις η, Σπαν. Α 68, Σπαν. V 61, Σπαν. U 93, Γλυκά, Στ. Β' 164, Ασσίζ. 84^{4}, 334^{2}, Διγ. (Trapp) Gr. 305, 365, Διγ. Ζ 529, 602, 1096, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7249, Κομνηνής Ἄννας Μετάφρ. 181, Λίβ. Ρ 679, Λίβ. Esc. 962, Λίβ. (Lamb.) Ν 828, Δούκ. 73^{20}, 151^{8}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 22^{17}, 116^{7}, Ιστ. πατρ. 156^{16}, 200^{12}, Zygomalas, Synopsis 126 A 29 τετράκις, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1756, Ιστ. Βλαχ. 2410 [=Γέν. Ρωμ. 50], Διγ. Ἀνδρ. 337^{2,27}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [651], [704], Λίμπον. 240, κ.π.α.· *πίστη*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 176, 270, Χρον. Τόκκων 497, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 89, 195, Παρασπ., Βάρν. C 11, Θησ. Γ' [64^{2}], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 33, 870, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 120, 125, Μυστ. παθ. 93, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 41^{6}, Κυπρ. ερωτ. 14^{1}, 100^{45}, Πανώρ. Δ' 101, Κατζ. Β' 5, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 216, 235, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 230, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 329, κ.π.α.· *πίστις-η*, Χρον. Μορ. Η 474, Χρον. Μορ. Ρ 2094, Βίος Αλ. 1614, Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 352, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 197, Αχιλλ. L 309, Αχιλλ. (Smith) Ν 444, Αχιλλ. (Smith) Ο 214, Ιμπ. 645, Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 321, Μαχ. 150^{16}, Χούμνου, Κοσμογ. 592, 600, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{176,177}, Κορων., Μπούας 39, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 336^{r}, Αχέλ. 1201, Διακρούσ. 107^{31}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ματθ. κα' 22, Μπερτολδίνος 130, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *πίστις*. Ο τ. *πίστη* και σήμ.

1) Εμπιστοσύνη: *Είπεν εκείνη* (ενν. *η αλεπού*): *«Δεν βολεί νά 'λθω εδώ κοντά σου| που με ορίζει να εμπώ τώρα η αφεντιά σου».| Λέγει εκείνος* (ενν. *ο λέοντας*): *«Διατί; Φοβάσ' από κανένα| ή πίστην τάχα δεν έχεις ποσώς εσύ σε μένα;»* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 136^{20}· *'πίβουλος του φίλου μου την πίστη είχα τσακίσει·| κι οπού ήμου φίλος μπιστικός, προδότης κι οχουθρός του| πολλ' αγαπώντας έμεινα, γι' αγάπη, αντίδικός του* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 294. **2)** Αξιοπιστία· εντιμότητα: *Αφέντες, διατί δεν με αφήννετε να πάγω την δουλειάν μου, και ξηλώννετέ με από την στράταν μου; Εσείς επρουμουτιάσετέ μου με τες γραφές σας και εδώκετέ μου και το σάλβο κοντούτον και ούλα εποίκετέ τα ψέματα· τείντα πίστιν έχετε και πώς να σας κρατούμεν και να σας πιστεύσομεν εις τον λόγον σας ή εις τον όρκον σας;* Μαχ. 534^{21}· *Ο Σαλαμούς είπεν: «Εκεί οπού ένι η αντροπή εκεί ένι η πίστη»* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 152. **3α)** Διαβεβαίωση, εγγύηση· συμφωνία: Δούκ. 181^{17}, 171^{30}· φρ. *δίνω/λαμβάνω πίστη/πίστεις* = παρέχω/δέχομαι διαβεβαιώσεις, εγγυήσεις (οι φρ. ήδη αρχ.): Δούκ. 247^{3}· *ούτως είπασι* (ενν. *ο Γλαύκος κι ο Διομήδης*) ... (παραλ. 2 στ.) *και τας δεξιάς τους*

χείρας| έλαβον και πίστη εδώκαν Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ζ' [208]· **β)** (νομ.) επίσημη υπόσχεση για τη σωστή τήρηση καθηκόντων, όρκος: *Πώς ο βισκούντης εντέχεται να καταλύσει τα κακά κουστούμια και τα καλά να τα αναστήσει κατά την πίστιν του* Ασσίζ. 27[12]· *ουκ έχει τινάν απέ τους δώδεκα κριτάδες οπού ουδέν ένι κρατούμενος κατά τη πίστιν τους να δώσουν* (ενν. *βουλήν*) *παντός ανθρώπου οπού να τους κράξουν* Ασσίζ. 279[8]· **γ)** (επίσημη) υπόσχεση γάμου, αρραβώνας: *Τούτ' η γυναίκα απ' έλαβα με πίστη ογιά εδική μου,| σαν τω γονέω τση έταξα κι έμοσα εις την ψυχή μου* (παραλ. 1 στ.), *να την αφήσω, ετούτο πλιο πώς ημπορά το κάμω ...;* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 397. **4α)** Αίσθημα εμπιστοσύνης και αφοσίωσης του ανθρώπου στο Θεό: *και ως ποτέ παράλυτον εξήγειρας τω λόγω| και το θυγάτριον, Σωτήρ, τη πίστει Χαναναίας* (παραλ. 2 στ.), *ούτω και νυν ανάστησον απελπισμένον νέον* Διγ. Ζ 4383· *Είπε ο Χριστός των μαθητών: «Δότε παρηγορία,| έχετε πίστη βέβαια και καθαρά καρδία»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4217· **β)** θρήσκευμα, θρησκεία: *Στους περαζόμενους καιρούς που οι Έλληνες ορίζα| κι οπού δεν είχε η πίστη τως θεμέλιο μηδέ ρίζα ...* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 20· *η αγάπη ειρηνεύει φουσσάτα, ελευθερώνει αιχμαλώτους, εβγάνει ανθρώπους από την πίστιν τους, θάνατον δεν φοβάται* Διγ. Άνδρ. 325[7]· *Οι ... Γρανατίνοι, διά να συμπλησιάζουν με την Μπαρμπαρίαν, έπιασαν την πίστιν του Μουαμέτη* Σουμμ., Ρεμπελ. 157· **β[1])** (συνηθέστ.) η χριστιανική πίστη, το χριστιανικό δόγμα: *την οικουμένη όλη| την πίστην εδιδάσκασιν* (ενν. *οι αποστόλοι*), *'ς κάθα χωριό και πόλη* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4285· (σε προσωποπ.): *Πίστις ήτον απ' αυτήν* (ενν. *την Αλήθειαν*) *και είχε το σχήμα τούτο:| σύννους, ... και εις το έναν της το χέριν| είχε σταυρόν* Λίβ. Ρ 675· **β[2])** (εδώ) ο μωαμεθανισμός: *Ου γαρ εκ των αιμάτων Οτμάν ούτος* (ενν. *ο πλαστός Μουσταφάς*) *ο δυσσεβής και εχθρός της πίστεως* Δούκ. 189[6]. **5)** Αφοσίωση, προσήλωση· **α)** σε ανώτερο: *Τον βασιλέα, ω υιέ, και τίμα και φοβού τον* (παραλ. 1 στ.)· *καν έχεις πίστιν εις αυτόν, ως απαιτεί και ο νόμος,| ου μη σε λείψει το καλόν και η αγάπη τούτου* Σπαν. Β 66· (σε προσωποπ.): *Πίστη, 'ς ποιο τόπο βρίσκεσαι τη σήμερο χωσμένη| κι εις άθρωπο δε φαίνεσαι σ' όλη την οικουμένη;* (παραλ. 4 στ.). *Βλέπετε τον Πανάρετο τόν είχα αναθρεμμένο,| 'ς τόσο καλό που του 'καμα, πώς μ' έχει αντιμεμένο!* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 137· (εδώ προκ. για την αμοιβαία αφοσίωση ανάμεσα σε ηγεμόνα και λίζιο): *η λιζία που γίνεται, φιλούνται εις το στόμα,| κι έναι το πράγμα αμφότερων επίκοινον των δύο·| ούτως χρεωστεί ο πρίγκιπας πίστιν γαρ εις τον λίζιον| ωσάν ο λίζιος προς αυτόν, ουκ ένι διαφωνία,| άνευ η δόξα κι η τιμή οπού 'χει πάσα αφέντης* Χρον. Μορ. Ρ 7893· **β)** σε αγαπημένο πρόσωπο, σύζυγο, φίλο, κ.τ.ό.: *Μα 'θελε* (ενν. *ο Ρώκριτος*) *πρι φανερωθεί, πάλι να την πειράξει* (ενν. *την Αρετή*), (παραλ. 1 στ.) *να βεβαιώσει πλιότερα την πίστη της την τόση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 711· *Ξεύρεις 'τι ο νόμος θάνατον σε πάσαν κόρη δίνει,| οπού την πίστιν μια φορά του γάμου της μολύνει;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [620]· *θυμούμαι τσι τιμητικές πράξες και χάριτές του* (ενν. *του Τρωσίλου*)| *και την αγάπη και φιλιά που μετά μένα εκράτιε,| με πίστη πάντ' ατσάκιστη, όπου κι αν επορπάτιε* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 312· **γ)** στην πατρίδα: *στους συμπατριώτες του ψυχομαχώντας κράζει* (ενν. *ο Μιχαήλ*),| *καθώς και Κίμων έκραζε: «καθένας ας μου μοιάζει,| ας είν' προς την πατρίδα μας πόθος πολύς και πίστις,| να γίνεσθε στες χρείες της και βοηθοί και ρύστες»* Λίμπον. 389. **6)** Πιστοποιητικό, βεβαίωση: *Πίστις του παπά κυρ Νικολάου του Βλαστού* Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 35. **7)**

Προπύργιο: *πάντες οι Τούρκοι λέγουσιν ότι: «η πίστις ημών η Καλλίπολις ένι, και ουδέν ημπορεί να την δώσομεν»* Σφρ., Χρον. (Maisano) 20[6].

Εκφρ. 1) *Αρραβών της πίστεως* = το (χριστιανικό) βάπτισμα: *Εγώ γαρ ομολογώ ότι χριστιανός ειμί, συ δε τον αρραβώνα της πίστεως και την σφραγίδα του πνεύματος ου δίδως μοι. Γίνωσκε τοίνυν, θανών αβάπτιστος, έχω κατηγορίας φέρων κατά σου εν τω κριτηρίω του αδεκάστου Θεού* Δούκ. 135[18]. **2)** *Εις (την) πίστιν-η/στην πίστη* (κάπ.) = με όρκο (κάπ.) στα θεία: *εφυλάκισεν* (ενν. ο ρήγας) *τον σιρ Χαρρήν, ο ποίος είναι άνθρωπος λιζίος και είμεστεν κρατούμενοι ο είς υπέρ του άλλου εις πίστιν* Μαχ. 260[11]· *να μας προμουτιάσει* (ενν. ο ρήγας) *εις την πίστιν του να μας κρατεί και να μας οδηγά κατά τες ασσίζες μας* Μαχ. 262[2]· ΓΥΠΑΡΗΣ: *Αλέξη, μίσεψε αποπά κι άφησ' με να μιλήσω| τση γρας οπόρχεται εδεπά, βουλή να της ζητήσω* (παραλ. 2 στ.). ΑΛΕΞΗΣ: *Μισεύγω, μα, στην πίστη σου, άλλη βολά ας βρεθούμε| τα βάσανά μας 'νούς τ' αλλού καλύτερα να πούμε* Πανώρ. Α' 243· *Τι πράμα 'ν', εις την πίστη σου, τούτ' η γιαγάπη πε μου,| γιατί δεν τη δικίμασα ουδεποσώς ποτέ μου* Πανώρ. Β' 347· (εδώ παιγνιωδώς· πβ. νεοελλ. έκφρ. *μα την πίστη μου*): ΤΖΑΒΑΡΛΑΣ: *Σίμωσε επά να με θωρείς, τίβετας μη φοβάσαι.*| ΜΠΕΡΝΑΜΠΟΥΤΣΟΣ: *Δεν έρχομαι, στην πίστη μου. Πώς δεν αναστοράσαι| τά μου δηγούσουν, οτό πως δε βλέπεις μηδέ ακούγεις| όντε μαλώνεις, μα όποιο βρεις ομπρός και οπίσω κρούγεις;* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 182. **3α)** *Εις καλήν πίστιν, καλή πίστει* = καλοπροαίρετα, ανιδιοτελώς (η έκφρ. *καλή τη πίστει* και σήμ. λόγ.): *ένι κρατημένος* (ενν. ο κριτής)... *να δώσει βουλήν παντός ανθρώπου οπού να του ζητήσουν βουλήν εις καλήν πίστιν, χωρίς καμμίας κακής εγροίκησης, την καλλιότερην οπού να ηξεύρει* Ασσίζ. 220[11]· *Καλή πίστει νέμεταί τις ή κατέχει και διακρατεί και δεσπόζει τίποτε υποστατικόν, όταν ευλόγως και μετά δικαίας αιτίας δεσπόζει και κυριεύει του πράγματος. Και όταν εκείνο που ηγόρασεν ή επραγματεύθη δεν ήτον άδικον, άτοπον ή παράλογον. Αμή αν και τυχόν έναι τίποτε έξω της δικαιοσύνης, δεν το γινώσκει, και τούτο καλή πίστει γίνεται* Zygomalas, Synopsis 204 K 6 δις· **β)** *καλής πιστεως* = (ως χαρακτηρισμός προσώπου) καλοπροαίρετος, καλόβουλος (η έκφρ. και σήμ.): *εκείνος* (ενν. ο Χριστός) *ήτονε ένας άνθρωπος άγιος και καλής πίστεως και απ' αυτόν έγιναν πολλά και μεγάλα θαύματα και υγίαινεν όλους τους αρρώστους και ανάσταινε νεκρούς και άλλα πολλά πράγματα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 328[r]. **4)** *Κακή πίστει, με κακήν πίστιν* = κακοπροαίρετα, ιδιοτελώς: *Κακή πίστει νέμεταί τις όταν αδίκως τινάς και παραλόγως υποκτήσει τι και έχει το νοίκιόν του ή τους καρπούς του ή πάσα άλλον διάφορόν του που το τρώγει και το απολαμβάνει και γινώσκει το τούτο πως είναι άδικον και διακρατεί το* Zygomalas, Synopsis 204 K 5· *όταν ένας που βλέπει τους ορισμένους χρόνους ... τρέχοντα και έχει εμπόδιόν τι εύλογον εις το να σύρει κρίσιν, να πάγει εις τον κριτήν του τόπου ... να αποδείξει ότι αδικείται εις το πράγμα εις εκείνο που έχει να εγκαλέσει ... Αρχινά δε πάλιν από τον καιρόν τούτον ... και μετρά ... Και γίνεται τούτο εις τα ακίνητα· εις δε τα κινητά, έως τριετίας και μόνης. Αμή αν είναι με κακήν πίστιν και το κινητόν, και έως τριακονταετίας επεκτείνεται και απλώνει η κρίσις* Zygomalas, Synopsis 127 A 31. **5)** *Η ομολογία της πίστεως* = (προκ. για τη χριστιανική πίστη) το Σύμβολο της Πίστεως: *Το δε κνίζον του Μάρκου ην η προσθήκη του συμβόλου, λέγων: «Απαλείψατε αυτήν εκ της ομολογίας της πίστεως και, όπου αν βούληται, τιθέσθω και αδέσθω εν ταις εκκλησίαις ...»*

Δούκ. 269[5].

Φρ. 1) *Δίδω πίστιν*, βλ. δίδω Ι Α' 7β φρ. **2)** *Κάνω πίστη εις κ.* = επιβεβαιώνω, αποδεικνύω κ.: *σ' εσέν* (ενν. Έρωτα) *η δόξα πλιότερ' αγροικάται,| γιατί όσο πλια το νικημένο αξίζει,| τόσον ο νικητής πλέο τιμάται.| Σήμερον θαυμαστήν ειστούτο κάνει| πίστη ο Μυρτίνος φανερή κι εξαίσια| σ' όποιον δεν το πιστεύει, μ' αμφιβάνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. γ' [92]. **3)** *Πιάνω κάπ. στην πίστη μου* = δίνω υπόσχεση γάμου, αρραβωνιάζομαι: *απής την έλαβεν* (ενν. *ο Ροδολίνος την Αρετούσα*) *ογιά βασίλισσά του,| την έπιασε στην πίστη του κι είναι στην κατοικιά του* (παραλ. 1 στ.), *δεν τσι χωρίζει άλλος ποτέ στον κόσμον όξ' ο Χάρος* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 198. **4)** *Φέρνω πίστιν εις κάπ.* = πιστεύω κάπ.: *έφθασεν ένας απεσταλμένος από το μέρος της βασιλίσσης με μίαν γραφήν, η οποία επεριλάμβανε ότι ο βασιλεύς ... να της πέμψει τον Μπερτόλδον, διατί ... ήθελεν να απεράσει τον καιρόν της με τα μετωρίσματά του. ... Ο βασιλεύς, σαν εδιάβασεν την γραφήν, φέρνοντας πίστιν εις την βασίλισσαν, εγύρισε προς τον Μπερτόλδον και λέγει του: ...* Μπερτόλδος 51.

πιστίωσις η, βλ. *πίστωσις-ση*.

πιστόλα η, Κατζ. Ε' μετά στ. 474, 482, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 91.

Από το ιταλ. *pistòla*. Τ. *μπιστόλα* σήμ. (ΛΚΝ). Η λ. σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 82) και σήμ. (ΛΚΝ).

Είδος μικρού φορητού κοντόκαννου πυροβόλου όπλου, πιστόλι: *Ήγραψα, Μπερναμπούτσο μου, άρματα ζηλεμένα| να μασε φέρου απ' τη Φραγκιά για σένα και ογιά μένα.| Ήγραψα να μας πέψουσι δυο τζάκους, δυο μουριόνια* (παραλ. 9 στ.), *πιστόλες δυο και δυο καλούς μπουνιάλους, δυο στελέτα* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 13· *Με την πιστόλα τού 'συρε κι είχε τονε σκοτώσει| κι όλοι τον επαινέσανε στη 'γδίκηση την τόση* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 427[21].

πιστολέζε ? το (άκλ.).

Το ιταλ. *pistolése*.

Είδος δίκοπου μαχαιριού με πλατιά λεπίδα: *Ήγραψα, Μπερναμπούτσο μου, άρματα ζηλεμένα| να μασε φέρου απ' τη Φραγκιά για σένα και ογιά μένα.| Ήγραψα να μας πέψουνε δυο τζάκους, δυο μουριόνια* (παραλ. 2 στ.), *δυο πιστολέζε, δυο σπαθιά, δυο σπούρδες, δυο δοξάρια* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 6.

'πιστολή η, βλ. *επιστολή*.

πιστολιά η, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 451[11]· *μπιστολιά*.

Από το ουσ. *πιστόλα* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. και ο τ. και σήμ.

Πυροβολισμός με πιστόλα (βλ. λ.): *οι Τούρκοι ετρέχασι πολλοί και κατεβαίνου,| κι εκείνοι* (ενν. *οι Ρωμιοί*) *με τες μπιστολιές τως δίδαν και 'λιγαίνου* αυτ. 542[4].

'πίστομα, επίρρ., βλ. *επίστομα*.

'πιστομίζω, βλ. *επιστομίζω*.

πιστόνι το.

Από το ιταλ. *pistóne* - βενετ. *pistòn*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Φορητό πυροβόλο όπλο, είδος αρκεβουζίου με κοντή και πλατιά κάννη: *Ήγραψα, Μπερναμπούτσο μου, άρματα ζηλεμένα | να μασε φέρου απ' τη Φραγκιά για σένα και σγιά μένα. | Ήγραψα να μας πέψουσι δυο τζάκους, δυο μουρριόνια* (παραλ. 6 στ.), *δυο κολουμπρίνες δυνατές, δυο τρόμπες, δυο πιστόνια* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 10.

'πιστοποδώ, βλ. *οπισθοποδώ.*

πίστος ο, Σπανός (Eideneier) Α 453, 473, Β 135, D 1704.

Από το λατ. *pistus* (μτχ. του *pinso*). Η λ. τον 7. αι. (LBG), στον Ψευδο-Ιπποκράτη (TLG) και σήμ. στο πoντ. ιδίωμα (Andr., Lex., Παπαδ. Α., Λεξ.).

α) Κεχρί· (εδώ παιγνιωδώς): *περιβόλιν να έχει απέσω ελαίας και ελαιοφόριν, ανήθιν, κλανήθιν, φακήν, πορδήν και πίστον* αυτ. Α 448· **β)** (συνεκδ.) είδος ψωμιού κατώτερης ποιότητας ζυμωμένο με αλεύρι από κεχρί· (εδώ παιγνιωδώς): *Είχασι γουν εις τον γάμον σκαταφάτα διάφορα, ήλιον εκζεστόν, άνεμο κοπανιστόν, πορδήν τσυφάτην και ανήθιν, κλανήθιν, πορδήν και πίστον* αυτ. D 1723.

πιστός, επίθ., Διάτ. Κυπρ. 506[28], Ασσίζ. 98[1], 130[13], 138[5], Βέλθ. 859, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 342, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 9, 10, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 548, Αχιλλ. L 790, Αχιλλ. (Smith) Ν 436, 445, Διήγ. Βελ. χ 46, 56, Μαχ. 644[9], Σφρ., Χρον. (Maisano) 10[6], 62[4-5], Διήγ. Βελ. N[2] 62, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 103, Κορων., Μπούας 13, 40, Πένθ. θαν.[2] 600, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 232, Μαλαξός, Νομοκ. 477, Ιστ. πατρ. 121[12], Πανώρ. Δ' 257, Ε' 418, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 216, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 707, Εις Θεοτ. 101, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [559], Λίμπον. 507, Διακρούσ. 92[26], 119[1], Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. 139[14], κ.α.

Το αρχ. επίθ. *πιστός*. Η λ. και σήμ.

1) Έμπιστος, αφοσιωμένος: Σταυριν. 1296, Έκθ. χρον. 58[12], Κορων., Μπούας 59, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 897. **2)** Αξιόπιστος, βέβαιος· έγκυρος: Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 34[r], 133[v], Zygomalas, Synopsis 230 M 14. **3)** Γνήσιος, αυθεντικός: Zygomalas, Synopsis 268 Π 57. **4)** Νόμιμος· επίσημος: *να με επήρες αληθώς γυνήν σου πιστοτάτην* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 387. **5)** Σταθερός, ακλόνητος: *παρακαλεί τον θλιβερά, μυριοπαρακαλεί τον | να κρατεί την αγάπην του προς αυτήν πιστοτάτην* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5788. **6α)** Έντιμος, δίκαιος: *εις τον φούντικαν εντέχεται να έχει ς' πιστούς ανθρώπους κριτάδες ... και ούτοι οι ς' ένι κρατημένοι να κρίνουν πάντα τα εγκλήματα* Ασσίζ. 233[25-6]· *εις τον φούντικα εντέχεται να έχει ένα εμπαλήν πιστόν άνθρωπον και καλής ακοής* Ασσίζ. 483[7]· *Τοιούτοι άνθρωποι και τοιούτοι μάρτυρες ημπορούσιν καλά να φέρουν μαρτυρίαν με τοιούτον, να ένι πιστοί και δίκαιοι άνθρωποι του νόμου* Ασσίζ. 100[2]· **β)** συνετός, φρόνιμος: *«Καλώς έφης, ω δέσποτα», ο Ερκουλεύς αντέφη· | «πιστότατα βουλεύματα και δίκαια μας δίδεις ...»* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 860. **7)** Που έχει θρησκευτική πίστη, ευσεβής: *να γένει και ομόνοια εφ' όλην οικουμένην, | οπού οικούν χριστιανοί, πιστοί, βεβαπτισμένοι, | και να σηκώσουν τον σταυρόν και κατ' εχθρών να πάσι* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 829· *συμπάθησέ τον* (ενν. συ, Χριστέ τον υιό του Γεωργηλά) *τώρα, | ως του πιστού σου τον*

ληστού που σώθηκεν εις ώρα Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 839· *Ο άρχων της χώρας ... εντέχεται τοιούτον άνθρωπον να βάλλει εμπαλήν εις την χώραν του, να αγαπά τον Θεόν και να ένι πιστός του Θεού και δίκαιος* Ασσίζ. 26[19-20].

Το αρσ. ως ουσ. = **1)** Άνθρωπος εμπιστοσύνης: *Τον γραν-μαΐστρο μονσινιόρ ο Φράντζας στρατηγόν του| εποίκε στα φουσσάτα του, ως φίλον και πιστόν του* Κορων., Μπούας 69. **2)** Υποτακτικός, υπηρέτης: *του Χαμ* (ενν. *οι υιοί*) *όρισε* (ενν. *ο Θεός*) *ότι να δουλεύουν την γην και να είναι υποτασσόμενοι και δούλοι των άλλων* (ενν. *του Σημ και του Ιάφεθ*) *και να είναι πιστοί αυτών* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 102[v]. **3)** Χριστιανός: *Ιωάννου του Χρυσοστόμου, εκ ποίων σημείων γιγνώσκεται ο πιστός* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 4[89]· *Αυτείνη λοιπόν η σκοτεινάγρα επλάκωσε την Ινδίαν, και τους μεν πιστούς εδίωχναν πανταχόθεν, οι δε ασεβείς ηύξανον και εδυναμώνουνταν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 32[38]· *Άκουες ύμνους, ψαλμωδιές και γλυκομελωδίες| και των πιστών τες προσευχές, ιερέων ακολουθίες* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[192].

πιστοσύνη η, Ερμον. Ω 6, Χρον. Μορ. Η 925, 4447, Χρον. Μορ. Ρ 925, Χρον. Τόκκων 3269, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 6, 114, 127, Λίμπον. 149, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 77[26]· *πιστιοσύνη*, Ασσίζ. 458[6-7], Κυπρ. ερωτ. 29[7]. — Βλ. και *εμπιστοσύνη*.

Από το επίθ. *πιστός* και την κατάλ. *-σύνη*· πβ. επίθ. *πιστόσυνος* τον 5. αι. (TLG). Τ. *π'στουσύν'* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου 146). Η λ. στο LBG, στο Βλάχ., στο Κουμαν., Συναγ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 736, λ. *πιστιοσύνη*).

1α) Πίστη, αφοσίωση: *Θέλουσιν τινές ευνούχοι να θανατώσουν τον βασιλέα. Ξεύρει το ο Μαρδοχαίος, φανερώνει το τω βασιλεί. Κρεμνά τους ευνούχους ο βασιλεύς και μεγαλύνει τον Μαρδοχαίον, διατί του εγλύτωσε την ζωήν, γράφει και την υπομνείαν τούτην εις τα υπομνήματα της βασιλείας εις θύμησιν της πιστοσύνης του Μαρδοχαίου* Πηγά, Χρυσοπ. 119 (28)· *να επήρες και να είχες με γυνήν σου πιστοτάτην,| πιστοσύνην αληθινήν και καθαράν αγάπην| να είχες πάντα προς εμέν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 391· *την θεάν εκείνην,| που σέβεσαι και προσκυνάς με τόσην πιστοσύνην* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [508]· **β)** εμπιστοσύνη: *εδιόρθωσεν ο δούκας ο αφέντης| έναν από το σπίτιν του, γνήσιον φαμιλίτην,| οπού είχεν θάρρος εις αυτόν, μεγάλην πιστοσύνην,| στα Ιωάννινα τον έστειλεν, εις άρχοντες της χώρας,| με λόγους, με μηνύματα έμορφα, επιδέξια* Χρον. Τόκκων 1175. **2)** Αξιοπιστία: *Ο φαμιλίτης του δουκός ούτως τους αποκρίθη:| «Αφέντη καπετάνιε και άρχοντες της χώρας,| λέγω, και αν σας φαίνεται διά κάλλιαν πιστοσύνην,| να πέψετε εκ την μέσην σας άρχοντες εδικούς σας,| να ίδει και ο αφέντης μας, να με πιστέψει πλέα»* Χρον. Τόκκων 1443· (εδώ προκ. για επιβεβαίωση μαρτυρίας με όρκο): *αν θέλει* (ενν. *κανείς άνθρωπος*) *να περιλάβει εκείνον τό έδωκεν της γυναίκας της αμαρτωλής, εντέχεται να φέρουν έναν Σαρακηνόν εις έναν σπίτι να πέσει μετά του ... επεσαύτες φορές όσας να πει ότι ήτον μετά της, ως γιον η γυναίκα να πει ότι ήτον μετά της, εις την πιστοσύνην της, ότι αμάρτεψεν μετά της* Ασσίζ. 163[20]. **3)** Εντιμότητα, δικαιοσύνη: *Ποτέ ακόμη ουκ ηκούσθηκε λόγος δημηγερσίας| ή ψεύδος τίποτε κακόν· πολλά είναι* (ενν. *οι Έλληνες*) *ίσιοι ανθρώποι·| πιστοσύνη, αλήθεια κρατούσιν εις εκείνους* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 11531. **4)** Σιγουριά, ασφάλεια: *Τον τόπον γαρ οικείωνε* (ενν. *ο δού-*

κας), είχε και πιστοσύνην,| ουδέν γαρ είχαν δυνατόν ποτέ τους να τον βλάψουν Χρον. Τόκκων 141. **5)** Εγγύηση: *εκεί οπού εκάθουνταν* (ενν. *ο διδάσκαλος και ο Ξάνθος*) *και έβαλαν το στοίχημα, έδωκεν ένας του άλλου το δακτυλίδιν του διά πιστοσύνην* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 77[19].

πιστότης -τητα η, Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.) 265.

Το αρχ. ουσ. *πιστότης*. Η λ. (στον τ. *πιστότητα*) στο Βλάχ. και σήμ.

Πίστη, αφοσίωση, υπακοή: *Συ γουν ομόσας πιστότητα τῳ αυθέντι ημών τῳ δουκί Βενετίας ημών και τοις διαδόχοις ημών αιωνίως και να είσαι υπήκοος τοις ορισμοίς του αναγεγραμμένου αυθέντου ημών* αυτ. 273.

'πιστρέφω, βλ. *επιστρέφω.*

πιστώνω, Ελλην. νόμ. 541[4], Ασσίζ. 336[24], Βέλθ. 820, Απόκοπ.[2] 379, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 281[r], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 111[13], Ιστ. πολιτ. 48[16], 49[6], Ιστ. πατρ. 120[21], Zygomalas, Synopsis 236 M 48, Πηγά, Χρυσοπ. 123 (46), 211 (62), Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 404, Lucar, Sermons 124, Αγαπ., Καλοκ. 339, 344, Ψευδο-Σφρ. 432[26], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 132, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 15[r], Χριστ. διδασκ. 370, Διγ. Ο 2483, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ιζ' 31, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 132, κ.α.

Το αρχ. *πιστόω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

I. Ενεργ. **α)** διαβεβαιώνω: *φεγγάρι μου, μυριοπαρακαλώ σε* (παραλ. 1 στ.) *να την πιστώσεις τά πονώ, τά θλίβομαι διά κείνην* Λίβ. Sc. 655· *για να μπορεί καλύτερα το πράγμα να πιστώσει* (ενν. *ο Μυρτίλος*)| *στον κόσμον και γι' αληθινόν και βέβιο να το δώσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [551]· *σου το ανάφερα διά να σε πιστώσω ότι όχι πως δεν ηξεύρω ότι αυτός έναι ο Χριστός ο αληθινός Θεός, αμή διά να έχω αυτήν την δόξαν στέκω και είμαι Εβραίος* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 252[r]· **β)** επιβεβαιώνω: *τον Ταλθύβιον Ατρείδης| έπεμψεν ευθύς στας νήας,| ίνα φέρη άρνα μέγαν| να πιστώσουσι τους όρκους| ο δε Έκτωρ και ο Πάρις* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Γ' [179]· *εις συμβιβάσεις ελθών* (ενν. *ο Τζινεήτ*) *μετά του Ομούρ και την θυγατέρα εις γυναίκαν αυτῳ δους και όρκοις πιστώσας την αλήθειαν ...* Δούκ. 117[17]· **γ)** αποδεικνύω: *Άδειαν έχει και ο ανήρ να σκοτώνει τον μοιχόν της ιδίας γυναικός, όταν τον καταλάβει, και μάλιστα εκείνον που και πρότερον τινά σημάδια τον επίστωναν και τον εμαρτυρούσαν ως μοιχόν και φαυλόβιον* Zygomalas, Synopsis 235 M 43.

II. Μέσ. **1)** Πιστεύω, πείθομαι, βεβαιώνομαι για κ.: Στ. Βοεβ. 11, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 58[36], Τριβ., Ρε 271· (αμτβ.): *αναστήθη ο Κύριος από τους νεκρούς, ... κάνει σαράντα ημέρες εδώ εις την γην, ... και εψηλάφησέ τονε ο Θωμάς και έβαλεν τα δάκτυλά του εις την πλευράν του και επιστώθη* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 302[r]· *Αυθέντης ένι δυνατός ο Τούρκος, ξεύρετέ το,| Δύσιν τε και Ανατολήν ορίζει, πιστωθείτε* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 638. **2)** Επιβεβαιώνω, αποδεικνύω κ.: Δούκ. 233[3]. **3)** Εμπιστεύομαι κάπ.: *Υιέ μου, αν έχεις γείτοναν και δείχνει σε κακίαν,| και μαίνεται σε ως κακός, γυρεύει την ζημιάν σου,* (παραλ. 1 στ.) *... βλέπε μην τον πιστωθείς και ζημιάν σε ποιήσει* Διδ. Σολ. Ρ 119.

ΙΙΙ. (Παθ.) γίνομαι πιστευτός: *τον κριτήν να τον διώξου από την συντροφίαν των άλλων κριτάδων και να χάσει εις το πραιτώριον απόκριση… και ουδέποτε να εισακουστεί το έγκλημάν του ουδέ να πιστωθεί η μαρτυρία του* Ασσίζ. 279[2].

πιστώς, επίρρ., Κορων., Μπούας 113, Δαρκές, Προσκυν. [253]. — Βλ. και *πιστά.*

Το αρχ. επίρρ. *πιστώς* (L-S, λ. *πιστός*). Η λ. και στο ΑΛΝΕ.

1) Με πίστη, αφοσίωση: Κορων., Μπούας 107. **2)** Με αίσθημα θρησκευτικής πίστης, ευλαβικά: *Εκεί και παρακκλήσιον κάλλιστον νυν οράται | Άννης τε και Ιωακείμ και πιστώς προσκυνάται* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1000. **3)** Σύμφωνα με το νόμο· με έντιμο τρόπο: *εάν έναι χρήσις να φέρει* (ενν. *η γυναίκα*) *μάρτυρας, να μηδέ παρακαλέσει τους, να μηδέ ξενιάσει τους, ανμέ να τους φέρει δικαίως πιστώς* Ελλην. νόμ. 561[26-7]. **4)** Με ακρίβεια, πιστότητα: *μαρτύρων προσκομισθέντων, δι' όρκων στενευθέντων, και τα ρηθέντα παρ' αυτών πιστώς γραφέντα και διά συγκαταθέσεως των μερών αναγνωσθέντα* Ελλην. νόμ. 534[18]. **5)** Με σαφήνεια, κατηγορηματικά: *Ελέγχει Κύριος πιστώς εκ στόματος του Παύλου· | διδάσκει, λέγει καθενός μικρού τε και μεγάλου: | «Γινώσκετε πως ο Χριστός υπάρχει το κεφάλιν | εις ετούτην την εκκλησιάν την μίαν την παγκάλην …»* Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α' 121.

πίστωσις -ση η, Θεολ., Τζίρ. 356[7], Σφρ., Χρον. (Maisano) 130[2], Ψευδο-Σφρ. 512[8], Αγαπ., Αμαρτ. Σωτ. 412, Διγ. Ο 926· *π ι σ τ ί ω σ ι ς.* — Βλ. και *εμπιστίωσις.*

Το αρχ. ουσ. *πίστωσις.* Ο τ. πιθ. με επίδρ. του ουσ. *πιστιοσύνη* (βλ. ά. *πιστοσύνη*). Η λ. στον τ. *πίστωση* και σήμ.

1α) Επιβεβαίωση· διαβεβαίωση: Μαχ. 508[6], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 17· **β)** επικύρωση: *ελθών ο νοτάριος, προστάξας ο βασιλεύς είπεν αυτώ: «Προείπομέν σοι προς τίνα και τίνα έδει σε γράφειν τας της πιστώσεως επιστολάς, οις γράψον, ότι μέλλουσι μαθείν το παν υπό του μεγάλου λογοθέτου Γεωργίου του Φραντζή. Και ει μεν ζήσωμεν και πρόσω, γράψεις αυτόν και συγγενή ημών …»* Ψευδο-Σφρ. 376[25]. **2α)** Εγγύηση: *ο σχολαστικός είπεν: «… τι να είναι το στοίχημά μας;» Και ο Ξάνθος είπε: «Όλον μου το σπίτιον να βάλω». Και ευθύς έδωκαν τα δακτυλίδιά τους εις πίστωσιν και εβεβαίωσαν την σύμβασίν τους* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 108[27]· **β)** (εδώ) εγγύηση νομιμότητας εμπορεύματος: *ένι κρατημένος* (ενν. *εκείνος οπού επώλησεν το πράγμαν*) *να του ποίσει* (ενν. *εκείνον οπού ηύραν το πράγμαν επάνω του*) *εκείνον τό του επούλησεν και με πιστίωσιν, ή να του στρέψει την τιμήν* Ασσίζ. 192[27]. **3)** Παροχή δανείου, πίστωση: *Εάν γένηται ότι είς άνθρωπος του κουμμουνίου δανείζει ετέρου ανθρώπου μάρκα οπού χρήζει να το έχει εις πίστωσιν ή έτερον τίποτες πράγμαν, και διά ταύτην την εμπίστιωσιν πολεμούν να τους ποίσουν γράφος νοταρικόν …* Ασσίζ. 104[22].

πιστωτά, επίρρ.

Από το επίθ. **πιστωτός* (<*πιστώνω*· πβ. μτγν. επίθ. *πιστωτέος*).

(Για μετάφραση) πιστά, με ακρίβεια: *ο εκλαμπρότατος αφέντης Κορνήλιος Άγας … εφρόντισε με πολλήν επιμέλειαν πιστωτά και ορθότατα να μεταγλωττισθεί εις κοινήν γλώτταν το ιερόν Ευαγγέλιον* Κύριλλ. Κων/π. 374.

'πίσχομαι, βλ. *υπόσχομαι.*

πίσω, επίρρ., βλ. *οπίσω.*

πισωκάπουλα, επίρρ., βλ. *οπισωκάπουλα.*

πισωκέντιν το, Κανον. διατ. Β 309.

Από το **πισωκεντώ* (<επίρρ. *πίσω* + *κεντώ*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πισοκέντι(ν)*, Σακ., Κυπρ. Β' 735, λ. *'πισοκέντιν*).

Πρωκτική συνουσία: *Όστις μετά της συμβίας αυτού ποιήσει αμαρτίαν απού πίσω, ήγουν πισωκέντιν, χρόνους β' ακοινώνητος και μετανοίας ρ' την ημέραν και το «Κύριε ελέησον»* αυτ. Α 820.

πίτα η, Σπανός (Eideneier) Β 30, Σατιρ. ποίημ. 293^{3}, Λέοντ., Αίν. Ι 104, 150, κ.α., Χρησμ. Ι 97, 98, Ι 159, 161, 168, VI 5, VII 5, κ.α. Χρησμ. (Βέης) $13^{5,27}$, 14^{45}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 186^{r}, Πεντ. Γέν. XVIII 6, Λευιτ. ΙΙ 4, VII 12 δις, 13, Αρ. VI 15, Κρασοπ. (Eideneier) V 8, ΑΟ 8, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 235, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 232^{5}.

Πιθ. αντιδ. *από το λατ. picta*< αρχ. ουσ. *πηκτή* (Ανδρ. Λεξ., Τριαντ., Απ. Α' 469) ή *από το αρχ. ουσ. πίττα, αττικό τ. της λ. πίσσα* (Κουκ., Αθ. 56, 1952, 322 και Κουκ., SBN 9, 1957, 256)· πβ. και ιταλ. *pitta* (Battisti-Alessio, Diz. etim. λ. *pitta4*). Η λ. (*πίττα*) στον Τζέτζη (LBG, λ. *πίττα*) και σήμ.

1α) Είδος πλατιού αρτοσκευάσματος, συχνά με γέμιση από διάφορα υλικά: *αν δε το 'στεργα, παιδί μου| ήθελες φορνίζει πίτες·| να σε λείπει η βασιλεία| και η πολλή η παρρησία* Πτωχολ. Α 280· *Ξύλα φέρουν, να άψουν| και το αλεύριν να ζυμώσουν| και την πίταν, να την πλάσουν| άπαπα κι η πίτα εχάθη* Χρησμ. Ι 175, 176· *εις το καύκαλον της πίτας| νοσσιάς θέλει να κτίσει* (ενν. *το ποντίκι*) Χρησμ. (Βέης) 13^{7}· σε χρησμούς και αινίγματα, προκ. για την εξουσία: *τα γλυκόξινα κουλλίκια| είν' τα κούρση και τα σκύλα| τα ψωμιά εισίν αι χώραι| και η πίτα είν' το νίκος,| αι επαρχίαι κι οι τόποι* Χρησμ. Ι 124· *Μάθε κι έπεσεν η πίτα,| ήγουν τε η βασιλεία,| εις τον κυρόν Μιχαήλ τε| άναξ τον Παλαιολόγον* Λέοντ. Αίν. Ι 160· **β)** τηγανίτα: *προφούρνιν, λιπανάβατον, πίταν εις το τηγάνιν* Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 26-7 Η· **γ)** παρασκεύασμα που το σχήμα του μοιάζει με πίτα: *Έπαρε ζεστόν ψωμί, βάνε το εις τον πύρον του βουτσίου ή κάμε μίαν πίταν, ήγουν φογάτσα κέχρινη, βάλε την εις το κρασί και εβγάνει του την κακήν μυρωδίαν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 170. **2)** Ο άζυμος άρτος των Εβραίων: *να πάρει ο ιεριάς την βράχονα μαγερεμένη από το κριάρι και πίτα λιπανάβατη μνια από το καλάθι* Πεντ. Αρ. VI 19· *έψησαν το ζυμάρι ... πίτες λιπανάβατες ότι δεν ανέβην ότι εδιώχθησαν από την Αίγυφτο* Πεντ. Έξ. XII 39· *υπήραν το ζυμάρι και το αλεύρι και έκαμαν πίτες ψημένες αποκάτω εις τα καρβουνα ... όλοι οι Εβραίοι* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164^{r}· (εδώ σε ιδιάζ. χρ.) ψωμί που ζυμώνεται με το αλεύρι της πρώτης σοδειάς και προσφέρεται σε θυσίες: *Αρχή των ζυμαριών σας πίτα να χωρίσετε χώρισμα σαν χώρισμα αλωνιού έτσι να χωρίσετε αυτήν* Πεντ. Αρ. XV 20.

'πιτελώ, βλ. *επιτελώ.*

πίτερον το, βλ. *πίτυρον.*

'πιτήδεια, επίρρ., βλ. *επιτήδεια.*

'πιτήδειος, επίθ., βλ. *επιτήδειος.*

'πιτηδειοσύνη η, βλ. *επιτηδειοσύνη.*

'πιτήδευμα το, βλ. *επιτήδευμα.*

'πιτηδέως, επίρρ., βλ. *επιτηδείως.*

'πιτίμιο(ν) το, βλ. *επιτίμιο(ν).*

πιτίρω, βλ. *αμπιτάρω* ή *'μπιτάρω.*

'πιτραπέζης ο, βλ. *επιτραπέζης.*

'πίτροπος ο, βλ. *επίτροπος.*

πιτσάκι(ν) το, βλ. *πιστάκι(ν).*

πιτσός, επίθ.

Πιθ. από μεσν. λατ. εκφραστική ρίζα **pikk-* (βλ. Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört., λ. **pikk-*)· πβ. ρουμαν. *picĭu* (Meyer-Lübke, ό.π.) και ιταλ. *picciolo* (Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *picciolo*^{1}, Battaglia, λ. *picciolo*^{1}). Λιγότερο πιθ. από το τουρκ. *piç*· πβ. λ. *πιπίτσης* ο (Χατζ., Λεξ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) και *πίτσιν* το (Παπαδ. Α., Λεξ.) σήμ. ιδιωμ., καθώς και επίθ. *πίτσικος* σήμ. Η λ. στο LBG (*πιτζός*) και στο Meursius (*πιτζός*).

Μικρόσωμος: *Τα φαλκόνια τα εξωπίαστα κρείττονα, παρό τα πωλότροφα· οφείλουσι δε είναι πιτσά* Ορνεοσ. 578^{7}.

πίττα η, βλ. *πίσσα.*

πιττάκιν το, Σπαν. U 11, Λόγ. παρηγ. O 521, 588, 660, 697, 698, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 295 κριτ. υπ., Χρον. Μορ. H 3388, Χρον. Μορ. P 3388, Ερωτοπ. 585, Λίβ. P 1341, 1425, 2506, 2523, 2579, 2598, Λίβ. Sc. 441, 665, Λίβ. Esc. 1365, 2048, 3703, Λίβ. N 1137, 1139, 1215, 1283, 1314, κ.α., Αχιλλ. (Smith) O 345 τίτλ., 353, 354, 356, Χρον. Τόκκων 1434, Lettres 1453 4^{42}, Θησ. (Foll.) I 100, Διήγ. Αλ. V 22, κ.α.· *π ι τ τ ά κ ι,* Χρον. Μορ. P 8319, Ιατροσ. κώδ. φϟα', Περί ξεν. (Μαυρομ.) 360, Αχιλλ. (Smith) O 357, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 5, 7, Θησ. (Foll.) I 97, 109, Ch. pop. 110, Διήγ. Αλ. V 80, Αλεξ.^{2} 765, 2161, 2712, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 547, 555, 882, Κορων., Μπούας 153, Βεντράμ., Φιλ. 187· *π ι τ τ ά κ ι (ν),* Σπαν. O 11, Χρον. Μορ. H 479, 1794, 2220, 6347, 6350, κ.α., Χρον. Μορ. P 231, 300, 328, 2544, 4865, Απόκοπ.^{2} 462, 476, 479, 481, 484· *π ι τ τ ά κ ι ο ν,* Σφρ., Χρον. (Maisano) 26^{16}, Lettres 1453 7^{5,7}, Διγ. Άνδρ. 328^{19}. — Πβ. και *πονοπίττακον.*

Το αρχ. ουσ. *πιττάκιον.* Ο τ. *πιττάκι* (γρ. *πιτάκι*) και σήμ. με διαφορ. σημασ. Ο τ. *πιττάκιο* στην Ζάκυνθο με διαφορ. σημασ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2} Β'). Τ. *πιττάτζιν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ.).

α) Γραπτό μήνυμα, γράμμα, επιστολή: *Είχεν επάνω επιγραφήν εκείνο το πιττάκιν·| «Δούλος σου ο Χρόνος έγραψεν, κυρά μου Δυστυχία»* Λόγ. παρηγ. L 505· *Πουλάκιν, πόθεν έρχεσαι, τίνος χαρτί βαστάζεις;| Μη να 'ναι του ξενούτσικου υιού μου το πιττάκιν;* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 393· *Έναν πιττάκιν άφηκεν* (ενν. *ο Νεκτενάβος*), *ότι εγώ ουδέν ημπορώ καταπρόσωπα να πολεμήσω με τον Δάρειον της Περσίας* ... Διήγ.

Αλ. G 267[25]· (εδώ προκ. για συστατική επιστολή που συνοδεύει νεκρό πρόσωπο): *βάλλουν χρυσάφιν περισσόν, βάλλουν μαργαριτάρι,| λιθάρια ατίμητα και κόσμια της κόρης,| και γράμμα εις το στήθος της, πιττάκιν γεγραμμένον,| την γένναν, την αναθροφή, την δυστυχίαν του πλοίου* Απολλών. (Κεχ.) 398· *«Εγώ 'μαι, αφέντη, ... εγώ 'μαι τήν γυρεύεις* (παραλ. 1 στ.). *Αν δεν πιστεύεις κι είμαι εγώ, ιδέ και την γραφήν σου,| ιδέ και το πιττάκιν σου τό είχα στο κιβώτιν!»* Απολλών. (Κεχ.) 823· **β)** ερωτική επιστολή: *πριν περάσει τρίμηνον, παρηγορίας πιττάκιν| γράψε, κερά, και πέψε μου διά παρηγόρημά μου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 3145· *χαρτίν σε γράφω ερωτικόν, πιττάκιν από πόνου,| και δέξου το στα χέρια σου, μη το περηφανέσεις* Αχιλλ. L 594· *Πάλιν, κουρτέσα, γράφω σε, πάλιν και χαιρετώ σε,| πάλιν πιττάκιν δέχεσαι από θλιμμένα χείλη* Ch. pop. 147· **γ)** επίσημη γραπτή πρόταση γάμου (Για τη σημασ. βλ. Κεχαγιόγλου [Απολλών. σ. 577]): *Τρία αρχοντόπουλα ευγενικά, βασιλέων παιδία,| εκάθουντα και εκδέχονται το ποιος θέλει την πάρει* (παραλ. 2 στ.)· *καθίζουν συμβουλεύονται, γράφουν έναν πιττάκιν,| στέλλουν το τον πατέρα της, οι τρεις ομού αντάμα* Απολλών. (Κεχ.) 281· *γράψε γράμμαν, ο καθείς, όνομα και την τύχην,| και η κόρη έναι φρόνιμη, να στείλω τα πιττάκια,| και, οίον θελήσει εκ τους τρεις, εκείνος να την πάρει!* Απολλών. (Κεχ.) 301· **δ)** επίσημη βασιλική ή εκκλησιαστική επιστολή (βλ. και Καραγιαννόπ., Βυζ. Διπλωμ. 222 σημ. 3, Ευλόγιος, ΕΕΒΣ 7, 1930, 208 σημ. 1): *ο βασιλεύς όρισεν και έγραψαν πιττάκια εις όλον τον τόπον της Αιγύπτου, την Δαμασκόν* Διήγ. Αλ. V 22· *επροσκύνησέν τον ο αποκρισάρης και έδωκέν τον το πιττάκιν και αυτού ήστεκεν και εθαύμαζεν την εμορφάδα του Αλεξάνδρου* Διήγ. Αλ. V 39· *Βησσαρίων καρδινάλιος και πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως... Γράφομεν άλλο πιττάκιν κοινόν προς πάντας τους άρχοντας, όπερ έστω κοινόν και τη αντιλήψει σας* Βησσ., Επιστ. 35[19]· **ε)** σύντομο γραπτό κείμενο, σημείωμα: *Περί ψύχους και κρύου. Ποίησον πιττάκιν και λέγε: «Ο τεχθείς εκ Παρθένου Μαρίας ...»* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 101[12].

πιττακίτσιν το.

Από το ουσ. *πιττάκιν* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

(Υποκορ.) μικρή επιστολή, γραμματάκι: *Πάτερ μου, οκάτις κράζει με να γράψω πιττακίτσιν,| μήνα με δώσει τίποτε, και τώρα για οπού φθάνω* Προδρ. (Eideneier) IV 458.

πιττακοκομιστής ο. — Βλ. και *πιττακοφόρος*.

Από τα ουσ. *πιττάκιν* και *κομιστής*.

Γραμματοκομιστής, αγγελιοφόρος (Για τη σημασ. βλ. και Τωμ., ΕΕΦΣΠΑ 20, 1969-70, 9, 12): *Ο Τζινεήτ δε θέλων δηλώσαι την αλαζονείαν αυτού και υπερηφάνειαν ενώπιον του πιττακοκομιστού, παρισταμένου του Ανδουλά, δούλου υπάρχοντος αυτού, λέγει προς αυτόν* Δούκ. 141[34].

πιττακοφόρος ο, Διγ. Ζ 651. — Βλ. και *πιττακοκομιστής*.

Από το ουσ. *πιττάκιν* και το β' συνθ. *-φόρος*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.· βλ. και LBG.

Γραμματοκομιστής, αγγελιοφόρος (Για τη σημασ. βλ. Τωμ., ΕΕΦΣΠΑ 20, 1969-

70, 9, 12): *Τα γράμματα έστειλαν κρυφά στον αμιράν εκείνον| και ούτως αυτόν εδήλωσαν διά του πιττακοφόρου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 295.

πιττακώνω.

Από το ουσ. *πιττάκιν* και την κατάλ. *-ώνω* (βλ. και Παπαδ. Α., ό.π.). Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 737, *πιττακόννω*, Χατζ., Λεξ., λ. *πιττίτζιν*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 534, Πιτυκ., Ιδιωμ. Αν. Κρ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 55) με διαφορ. σημασ., καθώς και στο ΑΛΝΕ (*πιτακώνω*).

(Μεταφ.) προδίδω, «καρφώνω» κάπ. (Για το πράγμα βλ. Παπαδ. Α., Αθηνά 55, 1951, 120, καθώς και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 110· πβ. *πιττάκωμα*, Du Cange, λ. *πιττάκιον*): *Και θέλω δείξαι προφανώς την ταύτης μοχθηρίαν,| αλλά φοβούμαι, δέσποτα, τους ιταμωδεστέρους,| μήπως εμέ ακούσωσι και υπάγουν εις το οσπίτιν| και να με πιττακώσωσιν εκ των απροσδοκήτων* Προδρ. (Eideneier) Ι 29.

πιτυίνη η.

Το μτγν. ουσ. *πιτυίνη* (TLG).

Ρετσίνι πεύκου: *Έστι δε η σύνθεσις του εμπλάστρου αύτη ... ασφάλτου Ιουδαϊκής λίτρας β', πιτυίνης ξηράς λίτρας β'* ... Ιερακοσ. 491[13].

πιτυούσσα η.

Το μτγν. ουσ. *πιτυούσσα*.

Το φυτό Euphorbia Pit(h)yusa (βλ. Γενναδ., Λεξ. και Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. *πιτυούσα*): *έπαρε ελλέβορον ..., ερμοδάκτυλα, βρυωνίαν, πιτυούσσαν* (έκδ. *πιτυούσαν*) Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 232.

πιτυράτον το. — Πβ. και *πιτυρούς*.

Από το ουσ. *πίτυρον* και την κατάλ. *-άτον*. Τ. *πιτεράτο* σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Είδος (κατώτερης ποιότητας) ψωμιού με μεγάλη περιεκτικότητα σε *πίτυρο*· (εδώ μειωτ. για δήλωση υπερβολικής ένδειας· βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Ι 168-69 και Kahane, Graeca et Romanica I, 86): *εκείνοι το σιμιδάλινον, ημείς δε το πιτυράτον| εκείνοι τ' αφρατόζεστον μετά του σησαμίου* Προδρ. (Eideneier) IV 399 χφ Η κριτ. υπ.

πιτυρίς -ίδα η, Ιατροσ. κώδ. σμζ', υνβ', υνγ', Gesprächb. 98[1]· *πετυρίδα*, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.) 737 κριτ. υπ.

Από ουσ. *πίτυρον* (βλ. L-S, σημασ. 2) και την κατάλ. *-ίς/-ίδα*· πβ. και μτγν. επίθ. *πιτυρίς*. Τ. *πιτερίδα* στο Somav. και *πετουρίδα* σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.). Η λ. και σήμ.

Ασθένεια του τριχωτού της κεφαλής: *Εις πιτυρίδαν ήγουν ψαχνίδα. Κρίνου ρίζαν άλειφε την κεφαλήν* Σταφ., Ιατροσ. 15[428].

πίτυρον το· *πίτερον*, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 199, 232· *πίτυρο(ν)*, Σταφ., Ιατροσ. 8[218], Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 30, 73, 74.

Το αρχ. ουσ. *πίτυρον*. Πληθ. *πίτερα* στο Meursius. Ο τ. *πίτερον* και σήμ. ιδιωμ.

(Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κύπρ. Β' 736). Ο τ. *πίτυρο*, καθώς και τ. *πίτερο* και *πίτουρο* και σήμ.

Ο φλοιός αλεσμένων δημητριακών: Κυνοσ. 592[9], Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 27· *είναι μερικά σιτάρια εύμορφα έξωθεν και έσωθεν κούφια και κάμνουν πολύν πίτερον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 196· *βράσε πίτερα με νερόν και με τον χυλόν εκείνον γαργάριζε τον λαιμόν συχνάκις* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 227.

πιτυρούς ο.

Από επίθ. **πιτυρούς* (< ουσ. *πίτυρον* αναλ. με επίθ. σε *-ούς*· πβ. *σησαμούς άρτος*, L-S, λ. *σησαμόεις*)· βλ. Κοραή, Ατ. Α' 290. Η λ. στο L-S Κων/νίδη και στο Κουμαν., Συναγ.

Είδος (κατώτερης ποιότητας) ψωμιού με μεγάλη περιεκτικότητα σε πίτυρο· (εδώ μειωτ.· πβ. *πιτυράτον*): *εκείνοι την σεμίδαλαν, ημείς τον πιτυρούντα,| εκείνοι τ' αφράτο το ζεστόν αεί με το σησάμιν* Προδρ. (Eideneier) IV 399.

πιτυχαίνω, βλ. *επιτυχαίνω.*

πιτώννω, βλ. *πιντώννω.*

πίφαρο(ν) το, Αλ. Κύπρ. 1269· *μπίφαρο(ν)*, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 343· *μπίφερο(ν)*, Διήγ. Βελ. N[2] 292. — Βλ. και *πίφερα.*

Από το παλαιότ. ιταλ. *pif(f)aro* (Battaglia, λ. *piffero*) - βενετ. *pifaro* (Boerio). Ο τ. *μπίφερο* από το ιταλ. *piffero*. Τ. *πίφιρο* σήμ. ιδιωμ. (Kahane, Sprache 584) και τ. *πίφερο* σήμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. III 508).

Είδος πνευστού μουσικού οργάνου: *τρουμπέτες, βιόλες, μπίφαρα, τύμπανα, ανακαράδες* Διήγ. Βελ. χ 272.

πίφερα η, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 156[17], 257[5], 575[7]· *μπίφερα*, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 448, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 176[18]. — Βλ. και *πίφαρο.*

Από το ιταλ. *piffera*. Τ. *πιφάρα* στο Du Cange και τ. *πίφαρα* στο Somav και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. III 508).

Είδος πνευστού μουσικού οργάνου: ... *ταμπούρλα, πίφερες και βούκινα βοήσαν* Αχέλ. 1445.

'πιχαίρομαι, βλ. *επιχαίρω.*

'πιχειρίζομαι, βλ. *επιχειρίζομαι.*

'πιχειρώ, βλ. *επιχειρώ.*

'πιχερίζομαι, βλ. *επιχειρίζομαι.*

πίψις -ψη η, βλ. *πέψις-ψη.*

πιωνία η, βλ. *παιωνία.*

πιώδης, επίθ.

Πιθ. από το αρχ. επίθ. *πίος* (/*πίων*) (πβ. ?*άπιος*· διαφορ. λ. *άπιος* <α- + αόρ. του *πίνω*;, Επιτομή) και την κατάλ. -*ώδης* (πβ. όμως και αρχ. επίθ. *ποιώδης-ποώδης* σε παρόμοια συμφραζόμενα· βλ. TLG)· βλ. και Steph., Θησ., λ. *πιαλέος*. Για τη λ. βλ. και Wirth, S-OF 31, 1972, 522, Schilbach, ό.π., 155.

?(Για έδαφος) εύφορος, παχύς (βλ. και LBG) (ή υγρός, Schilbach [Metrol.² σ. 199]): *ψαμμώδους γαρ ούσης εκείνης της γης και απίου αυτήν εικός τον σπόρον ολιγοστόν επιδέχεσθαι, την δε καθ' ημάς ταύτην πιώδη ούσαν και λιπαράν και κάρπιμον*... Metrol.² 87[15].

πλάβος, επίθ., βλ. *μπλάβος*.

πλάγι, το, βλ. *πλάγιον*.

πλαγιά η.

Από το θηλ. *πλαγία* του επιθ. *πλάγιος* ως ουσ. (για ήδη μτγν. χρ. της λ. βλ. TLG· για το σχηματ. βλ. επίσης Θαβώρ., Ουσιαστ. 78). Πβ. λ. *πλαγιάς* η του 9. αι. (Sophocl., Du Cange). Η λ. και σήμ.

Κατηφορική ή ανηφορική πλευρά βουνού ή λόφου: *εξάφνου εκεί σεισμός έγινε με βοήν, μέγας και φοβερός, οπού από το βουνόν εγκρεμνίζουνταν πέτρες μεγάλες ..., σκοτώνοντας τα ζώα οπού έβοσκαν εις τες πλαγιές* Ιερόθ. Αββ. 331.

πλαγιάζω, Πεντ. Γέν. XXVI 10, XXVIII 13, XXX 15, 16, XXXIV 2, XXXV 22, XXXIX 7, Έξ. XXII 15, 26, Λευιτ. XV 18, Δευτ. XXII 22 δις, 23, 25, 28, 29, XXIV 12, 13, XXVII 21, 22, 23, XXXI 16, Χρον. σουλτ. 140[5], Λαυρ., Οπτασία Σ. 106, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 339[21], Μπερτολδίνος 152.

Το αρχ. *πλαγιάζω* (TLG). Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **1α)** Στρέφομαι, σκύβω προς το μέρος κάπ. για να του πω εμπιστευτικά κ. (Για τη σημασ. βλ. Κεχ., Ελλην. 27, 1974, 255-261· πβ. και *πλευριάζω*· βλ. όμως και Lex. Chron. Mor.): *Οι πάντες γαρ όπου ήσασιν εκεί στην κούρτη ετότε,| όλοι επλαγίασαν κι έλεγαν με διάκρισιν μεγάλην| ότι η πρωτοστρατόρισσα* ... (παραλ. 16 στ.) ... *το δίκαιόν της εχάσε* Χρον. Μορ. Η 7582· *ο δε γέρων πλαγιάζει| και κρυφά τους συντυχαίνει* Πτωχολ. Α 78· **β)** (προκ. για τις ακτίνες του ήλιου) πέφτω πλάγια: *αι ακτίνες του ηλίου ολίγον πλαγιάζουσιν εις την Αίγυπτον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 25· **γ)** (προκ. για πλοία) γέρνω, μπατάρω: *Τες σάικες επιάσανε* (ενν. *οι Φράγκοι*) *μ' ό,τ' ήτο φορτωμένες,| τον Άγιο Μάρκο εβάλανε απάνω στες αντένες.| Στη γη δυο τρεις εδώκανε, στην άμμο, κι επλαγιάσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 444[21]· **δ)** (μεταφ.) αποκλίνω από τον ορθό δρόμο, παρεκκλίνω: *ο πρωτοβεστιάριος εμήνυσεν αυτού κρυφώς και δώρα μεγάλα του έστειλε, να πλαγιάσει και να κάμει τον πατριάρχην να το στέρξει να του συγχωρήσει να επάρει την μοιχαλίδα* Ιστ. πατρ. 99[2]. **2α)** Ξαπλώνω για να κοιμηθώ· κοιμάμαι: *Κι αφού 'φαγε και έπιε, επλάγιασε στην κοίτη* Κορων., Μπούας 48· *επήρεν* (ενν. *ο Ιακώβ*) *από τις πέτρες του τόπου και έβαλεν εις τα προσκέφαλά του και επλάγιασεν εις το τόπο εκείνο* Πεντ. Γέν. XXVIII 11· *ιμπρού να πλαγιάσουν, και οι αθρώποι του κάστρου, αθρώποι της Σεδομ,*

ετριγύρισαν ιπί το σπίτι από το παιδί και ως γέρος Πεντ. Γέν. XIX 4· (με τελική πρόταση· για τη σημασ. εδώ βλ. και Κεχ., Ελλην. 28, 1975, 423): *Η δέσποινα, την δούλην μη συνείσα,| βασιλικώς εκείτετον προς το καλόν το στρώμαν.| Εκείνη γουν επλάγιασε την νύκταν να κοιμάται| και παρεκάτσεν* ... Καλλίμ. 2204· **β)** ξεκουράζομαι, αναπαύομαι: *Ιδού λαός σα λονταρίνα να σηκωθεί και σα λοντάρι να υψωθεί, να μη πλαγιάσει ως να φάει άρπαγμα και αίμα σκοτωμένων να πιει* Πεντ. Αρ. XXIII 24· *Εγονάτισεν* (ενν. ο Ισραελ), *επλάγιασεν σαν λοντάρι και σα λονταρίνα· τις να τον σηκώσει; Οπού σε βλογάει ευλογημένος και οπού σε καταράται καταραμένος* Πεντ. Αρ. XXIV 9· (μεταφ., προκ. για νεκρό): *να πλαγιάσω με τους γονεούς μου και να με σηκώσεις από την Αίγυφτο και να με θάψεις εις το θαφειό τους* Πεντ. Γέν. XLVII 30· **γ)** (προκ. για άρρωστο) μένω κλινήρης, ξαπλώνω: *Ούτος ησθένησε, και έστρωσάν του ένα πεύκι μεγάλον εύμορφον να πλαγιάσει* Νεκταρ., Ιεροκοσ. Ιστ. 294. **3)** Κάνω έρωτα, κοιμάμαι με κάπ.: *σύρε να ποτίσομε το πατέρα μας κρασί και να πλαγιάσομε μετά αυτόν και να ζωποίσομε από το πατέρα μας σπορά* Πεντ. Γέν. XIX 32· *καταραμένος οπού πλαγιάζει με τη γεναίκα του πατρός του* Πεντ. Δευτ. XXVII 20· (προκ. για βιασμό): *να εύρει ο ανήρ τη παιδοπούλα την αρραβωνιασμένη και να δυναμώσει εις αυτήν ο ανήρ και να πλαγιάσει μετ' αυτήν* Πεντ. Δευτ. XXII 25. **4)** (Μεταφ.) ησυχάζω, ηρεμώ: *να δώσω ερήνη εις την ηγή και να πλαγιάσετε και δεν είναι τρομαχτής, και να ξαργήσω αγρίμι κακό από την ηγή και σπαθί να μη απεράσει εις την ηγή σας* Πεντ. Λευιτ. XXVI 6. **Β'** Μτβ. **1)** (Προκ. για πλοία) ανατρέπω, αναποδογυρίζω: *Κάτεργο ένα ήτο εκεί κι εστάθη να το σπάσει| και του 'σπασε τες γούμενες κι ήθελε το πλαγιάσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 333[26]. **2)** Ξαπλώνω κάπ. κάπου· βάζω κάπ. να κοιμηθεί: *Και εγέννησε τον υιόν της τον πρωτότοκον και τον ετύλιξε και τον επλάγιασεν εις το παχνί* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. β' 7. **3)** Έρχομαι σε ερωτική επαφή, κάνω έρωτα με κάπ.: *αν δεν επλάγιασεν ανήρ εσέν και αν δεν έκλινες μαγαροσύνη κατωθιό τον άντρα σου καθερίσου από τα νερά τα πικρά, τα καταραμένα ετούτα* Πεντ. Αρ. V 19· *γεναίκα να αρραβωνιάσεις και ανήρ άλλος να την πλαγιάσει* Πεντ. Δευτ. XXVIII 30· (με σύστ. αντικ.): *ανήρ ότι να πλαγιάσει με γεναίκα πλάγιασμα σποράς* Πεντ. Λευιτ. XIX 20· *να πλαγιάσει ανήρ αυτήν πλάγιασμα σποράς* Πεντ. Αρ. V 13.

II. (Μέσ.) στρέφομαι προς τα πλάγια· γέρνω (εδώ προς το μέρος κάπ.): *ένας από τους μαθητάς του ήτον πλαγιασμένος εις την αγκάλην του Ιησού —τον οποίον αγάπα ο Ιησούς* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. ιγ' 23.

πλαγιανός, επίθ., βλ. πλαγινός.

πλάγιασμα το, Πεντ. Γέν. XIX 33, Έξ. XVI 13, Λευιτ. XV 5, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 26, 32, XIX 20, Αρ. V 20, XXXI 35, Δευτ. XI 19· γεν. εν. *πλάγιασμα*.

Από τον αόρ. του πλαγιάζω και την κατάλ. -*μα*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

1α) Το να πλαγιάζει κανείς, να ξαπλώνει για ξεκούραση ή ύπνο: *και να τα μελετάς των παιδιών σου και να συντύχεις εις αυτά όντα κάθεσαι εις το σπίτι σου και όντα πηγαίνεις εις τη στράτα και εις το πλάγιασμά σου και εις το σήκωμά σου* αυτ. Δευτ. VI 7· *να σερπετέψει ο ποταμός βατρακούς, και να ανέβουν και να έρτουν εις το σπίτι σου και εις το κελλάρι τού πλάγιασμά σου και ιπί το κραβάτι σου και εις το σπίτι των σκλάβων σου* αυτ. Έξ. VII 28· **β)** (συνεκδ.) όπου πλαγιάζει κάπ., το κρεβάτι·

(εδώ στον πληθ.): *έβιασαν τα νερά μη να περισσευτείς, ότι ανέβεις πλαγιάσματα του πατρός σου· τότε ελύτωσες, κραβάτι μου ανέβην* αυτ. Γέν. XLIX 4· γ) φρ. *πέφτω εις πλάγιασμα* = πέφτω στο κρεβάτι, αναγκάζομαι να παραμείνω κλινήρης· (εδώ εξαιτίας σοβαρού τραυματισμού): *έδερεν ανήρ τον σύντροφό του με πέτρα γή με γρόθο και να μην απεθάνει και να πέσει εις πλάγιασμα. Αν σηκωθεί και να πορπατήξει ... να καθεριστεί ο δάρτης* αυτ. Έξ. XXI 18. **2α)** Ερωτική, σαρκική συνεύρεση· (ιδιάζ. χρ.): (1) *πλάγιασμα ασερνικό*, βλ. *αρσενικός* Α'1· (2) *πλάγιασμα γυναικός* = σαρκική συνεύρεση με γυναίκα· (εδώ προκ. για αρσενοκοιτία): *και ανήρ ος να πλαγιάσει με ασερνικό πλάγιασμα γεναικός εβδελιά έκαμαν οι δυο τους, θανατωμό να θανατωθούν* αυτ. Λευιτ. XX 13· (3) *πλάγιασμα σποράς/σπόρου* = (α) ερωτική συνεύρεση: *και να πλαγιάσει ανήρ αυτήν πλάγιασμα σποράς και επαρακαμμύθην από τα μάτια του αντρός της και εκρυβήθην, και αυτή εμαγαρίστην* αυτ. Αρ. V 13· (β) σπερματόρροια: *ανήρ από τη σπορά του Ααρών και αυτός λωβός γή ρεγούσος, εις τα άγια να μη φάει ως ότι να καθεριστεί ... γή ανήρ ος να έβγει από αυτόν πλάγιασμα σπόρου* αυτ. Λευιτ. XXII 4. φρ. (1) *δίδω το πλάγιασμα*, βλ. Επιτομή, *δίδω* 7γ φρ. 33· (2) *ξέρω εις πλάγιασμα* = έχω ερωτικές σχέσεις, συνευρίσκομαι (πβ. *ξέρω* Α'2δ): *και τώρα σκοτώσετε παν ασερνικό εις το νήπιο και παν γεναίκα ξέρει ανήρ εις πλάγιασμα* αυτ. Αρ. XXXI 17·. **3)** Έκφρ. *πλάγιασμα δροσιάς* = πρωινή υγρασία, πάχνη: *και ανέβην το πλάγιασμα της δροσιάς, και ιδού ιπί τα πρόσωπα της έρημος φτενό στρογγυλό, φτενό σαν πάχνη ιπί την γηή* αυτ. Έξ. XVI 14.

πλαγιασμός ο. — Βλ. και *πλάγιασμα*.

Το πιθ. αρχ. ουσ. *πλαγιασμός*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

(Ως σύστ. αντικ.) ερωτική επαφή: *και αν πλαγιασμό να πλαγιάσει ανήρ αυτήν και να είναι το απομάκρεμά της απάνου του και να μαγαριστεί εφτά μέρες* Πεντ. Λευιτ. XV 24.

πλάγιν, το, βλ. *πλάγιον*.

πλαγινά, επίρρ.

Από το επίθ. *πλαγινός*. Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, LBG, λ. *πλαγινός*), στο Somav. και σήμ. (ΑΛΝΕ).

Από τα πλάγια, πλευρικά: *ω παλληκάρια,| λάβετε διά τας χείρας σας τα μακριά κοντάρια,| κι ας πορευθούμεν πλαγινά, οι εχθροί να μη μας δούσι,| και πάντες κατα-πάνω μας μανισμένοι να 'λθούσι* Κορων., Μπούας 120.

πλαγινίζω· *πλαγονίζω*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 373. - Βλ. και *πλαγιάζω*.

Από το επίθ. *πλαγινός* και την κατάλ. *-ίζω·* πβ. γρ. *πλαγίζω*, Καλλίμ. 2204 κριτ. υπ. (βλ. και Κεχ., Ελλην. 28, 1975, 423).

Πλησιάζω από τα πλάγια· «πλευρίζω», πλησιάζω εμπιστευτικά (βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ., σ. 434, 515]): *Άμα δ' ήκουσεν ο γέρων| την λαλίαν του λογοθέτου,| πλαγινίζει και κοντεύει| προς του βασιλέως τον δούλον,| μυστικώς τον συντυχαίνει:| «Πλέον αξιάζω παρ' ό λέγουν ...»* Πτωχολ. α 240.

πλαγινός, επίθ., Ιατροσ. κώδ. ρλθ', σϛδ', τ', Λίβ. Esc. 570· *πλαγιανός,* Ιατροσ. κώδ. ρλη', ψλγ'.

Από το ουσ. *πλάγι(ν)* και την κατάλ. *-ινός*. Ο τ. *πλαγιανός* σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Ο πληθ. ουδ. ως τοπων. σε έγγρ. του 14. αι. (Caracausi, στη λ.). Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, ό.π., βλ. και LBG), στο Somav. και σήμ. (ΑΛΝΕ) όπως και τ. *πλαϊνός*.

Αυτός που βρίσκεται στο πλάι, πλαϊνός: *απέδω του και απέκει του, τον Ερωτοτριπροσώπου,| δύο γυναίκες ίσταντο, καλές εις χαρακτήραν* (παραλ. πολλ. στ.). *Ήτον ο νους μου εις Έρωτα, τον τρίμορφον εκείνον.| Εσκόπουν τας παράξενας, τας δύο πλαγινάς του* Λίβ. Ρ 322.

Ο πληθ. του ουδ. ως ουσ. (πληθ. ουδ. *πλαϊνά* ως ουσ. και σήμ.) = τα πλάγια τμήματα ενός αντικειμένου· (εδώ) οι αμυγδαλές (τα παρίσθμια): *Εις σταφυλήν και πλαγινά* Ιατροσ. κώδ. σϛγ'.

πλαγιόθεν, επίρρ., Χρον. Τόκκων 1981.

Από το επίθ. *πλάγιος* και την κατάλ. *-θεν*. Η λ. τον 9. αι. (LBG, Sophocl.) και στο Δημητράκ.

α) Από το πλάι· στο πλάι: *Ακόμη δε εις αυτόν τον ναόν εις τες άκρες του πλαγιόθεν ζερβά έχουν και αι λοιπαί φυλαί τράπεζες οπού λειτουργούν* Προσκυν. Κουτλ. 390 148[10]· **β)** (με την πρόθ. *εκ*) από άλλη μεριά, από αλλού: *Αμή ήλθεν άλλο έμποδον σκάτι εκ πλαγιόθεν,| και αυτό πάλιν διά κακόν του πρίγκηπος εγίνη* Χρον. Τόκκων 3545.

πλάγιον το, Ελλην. νόμ. 564[13], Διγ. (Trapp) Gr. 2842, 3197, Διγ. Z 3391, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1451, Metrol.[2] 53[10, 11, 14, 32], Δούκ. 339[17], Έκθ. χρον. 74[12], 79[31], Διγ. Άνδρ. 388[28]· *πλάγι,* Χρον. Μορ. Ρ 6209, Ερωτοπ. 265, 409, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 19, Χρον. Τόκκων 1766, 2835, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 8, Ch. pop. 306, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 434, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) Ε 1197, Κορων., Μπούας 80 δις, 122, Βεντράμ., Φιλ. 82, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΒ' [148], Πεντ. Έξ. XXX 4, XXVI 13, 20, 27, XXXVII 3, 5, Λευιτ. Ι 11, Αρ. III 35, XXXIII 55, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 960, Αχέλ. 1358, 1806, Χρον. σουλτ. 72[22, 32], προσθ. 602[17], Αρσ., Κόπ. διατρ. [134], [351], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2640, 3914, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 410, Παλαμήδ., Βοηβ. 1331, Σταυριν. 929, Ιστ. Βλαχ. 17, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1420, Β' 671, 1240, Γ' 387, Δ' 1707, Ε' 649, Στάθ. (Martini) Γ' 24, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 360, 668, Ε' 146, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 716 ρνθ' 2, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [114], Φορτουν. (Vinc.) Δ' 566, Διγ. Ο 2751, Διακρούσ. 83[11], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 560[24], κ.α.· *πλάγι(ν),* Αχιλλ. (Smith) Ν 839, Αχέλ. 1713, Βεν. 30, Παλαμήδ., Βοηβ. 275· *πλάγιν,* Προδρ. (Eideneier) IV 221, Λίβ. Ρ 34, 130, Λίβ. Esc. 21, 3056, Ιμπ. (Legr.) 368, Χούμνου, Κοσμογ. 689, Νεκρ. βασιλ. 12, 18, 19, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 40, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1197, Αχέλ. 2404, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 461, Διγ. Άνδρ. 329[13]· *πλάγι(ον),* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 902, Χρον. Μορ. Η 5051, 7039, Χρον. Μορ. Ρ 5051, 7039, Ιστ. πατρ. 98[10], Hagia Sophia ω 527[6], ν 556[3], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 160· *πλάι,* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2762, Πανώρ. Β' 26, Τζάνε, Κρ. πόλ.

(Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 179[17]· *πλάιν*, Φορτουν. (Vinc.) Β′ 184· πληθ. *πλάγη*, Κυπρ. ερωτ. 125[40].

Το αρχ. ουσ. *πλάγιον* (L-S, λ. *πλάγιος*). Ο τ. *πλάγι* στο Βλάχ., σε έγγρ. του 11. (Act. Xér. 3[36, 37]), 15. αι. (Act. Vat. I App. III[53]) και σήμ. Ο τ. *πλάγιν* στο TLG, σε έγγρ. του 11. (Act. Lavr. I 35[43], Act. Vat. I 5[32]), 12. αι. (Caracausi, LBG, λ. *πλάγιος*) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *πλάι* και σήμ.· βλ. και LBG (ό.π.).

1α) (Προκ. για κτίσμα ή αντικείμενο) πλευρική επιφάνεια, πλαϊνή πλευρά: *Του παρόντος τόπου ευρέθη η κεφαλή έχουσα σχοινία δ′ και ο πους σχοινία δ′ ... Ομοίως ευρέθη το εν πλάγιον έχον σχοινία δ′ και το έτερον ομοίως σχοινία δ′* Metrol.[2] 53[22]· *Τα δε πλάγια* (ενν. του ναού) *και τα έξω και τα πέριξ κατέστρωσε διά λευκών λίθων πολυτίμων μεγίστων* Hagia Sophia α 454[11]· *τον πάτον είδα* (ενν. του *Αγίου Μάρκου*) *κι έφριξα τα πλάγια πώς τα 'στέσαν| και το κουβουκλοσκέπαστον το πώς το κουβουκλώσαν* Βεν. 36· (προκ. για καράβι): *τα κύματ' ήρχοντα ενάντιον του ανέμου* (παραλ. 1 στ.). *Κι ευθύς καθούριν έσωσε μετά βροχίν και χιόνιν* (παραλ. 1 στ.)· *τότε το ξύλον έπεσεν στ' αριστερόν το πλάγι| κι εποίκεν κτύπον φοβερόν και, ως έδειξεν, ερράγην* Απόκοπ.[2] 357· (εδώ για την Κιβωτό του Νώε): *Και στένει ο Νώε κιβωτόν, αυτήν διά να κτίσει,| τριακόσες να 'ν' το μάκρος της πήχες* ... (παραλ. 2 στ.). *Η πόρτα να 'ν' στο πλάγιν της, τα ζα δια να βάλει* Χούμνου, Κοσμογ. 445· **β)** (συν. στον πληθ.) πλαγιά βουνού: *Κλεισούρες ήσαν δυνατές, στενώματα μεγάλα,| αμή ήσαν τόσα πεζικά, εγέμωσαν τα πλάγια* Χρον. Τόκκων 2508· *Και από κει εδιάβησαν εις την Θεσσαλίαν και ετεντώσανε εισέ ένα πλάγι βουνού* Χρον. σουλτ. 48[10]· *Οι άγγελοι ευρήκα τσι βοσκούς στα πλάγια κι εκοιμούντα| και του Θεού τη γέννηση αυτώνω εδηγούντα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2110· φρ. *πιάνω τα πλάγια* = πιάνω τα βουνά για να σωθώ (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., Κρ. Χρ. 1, 1912, 536· πβ. και *πιάνω* Φρ. 9): *Και μέσον οπού εδιάβαιναν αδιάβατον καλάμιν,| λεοντάριν είδαν δυνατόν τρώγοντα δαμαλίναν·| και τότε ωσάν το είδασιν οι αγούροι του νεοτέρου,| ομπρός οπίσω εστράφησαν και επίασαν τα πλάγια* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 516. **2)** Το καθένα από τα δύο πλάγια μέρη του ανθρώπινου σώματος, πλευρά (η σημασ. ήδη στον Αριστοτέλη): *Την μάχαιραν ακόνισε* (ενν. ο *Αβραάμ*), *στο πλάγιν του την βάνει,| τον Ισαάκ εκάλεσε* ... Χούμνου, Κοσμογ. 1245· *την ζωσιάν του πιάνει| και από το πλάγι του έβγαλε κλειδιά* Πικατ. 280. **3)** (Συν. εμπρόθ. σε επιρρ. χρ.) **α)** πλευρικά, πλάγια, από το/στο πλάι: *Ήτον και λόφος εκ πλαγιού* Χρον. Τόκκων 2325· *είμαι δουλωμένος να μην κτίσω τίποτες έμπροσθέν σου ή από πλαγίου σου* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 716 ρνθ′ 4· (προκ. για στρατιωτική παράταξη): Παλαμήδ., Βοηβ. 275· (εδώ προκ. για τη διεύθυνση του ανέμου): *άλλαξεν* (ενν. ο *άρχων του κακού*) *ευθύς τον πρώτον τους αέραν| κι εις άλλα μέρη τσ' άμπωθεν νύκταν και την ημέραν,| στην άλλην δε τον άλλαξεν από το πλάγι πάλιν* Αχέλ. 1278· **β)** δίπλα, κοντά· στο πλευρό μου (σου, του ...): *Και εκεί εις το καμποήδονον λιβάδιν ...| θέλεις ιδείς παράξενον κάστρο της Δυστυχίας* (παραλ. 2 στ.) *και παρεκ' εις το πλάγιν του άλλο να ίδεις κάστρο| της Ευτυχίας παράξενον κάλλιον περί εκείνο* Λόγ. παρηγ. L 143· *πάντα διδάσκω, παραινώ τα άλλα μου τα πουλία| να κάθονται εις πλάγι μου, μη τα 'βρει ο πετριτάρης* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 204· *απέρασε* (ενν. *ένας αρνιγάδος*) *τα κάτεργα όλα από το πλάγι της στερέας* Χρον. σουλτ. 81[7]· *Κι οι δυο μας εσυρθήκαμε, πλακώνοντας το βράδυ,| σ' ένα παβιόνι μοναχοί κι εις ένα στρώμα ομάδι·| κι*

εκείνη ...| στο πλάγι μου έπεσε, γιαμιά στην αγκαλιά μου μπαίνει Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 288· (για δήλ. τιμής ή αναγνώρισης σε κάπ.): *Κι εκείνος* (ενν. *ο ρήγας*) *...| ... εδιέβη εις τον Πάπα,* (παραλ. 1 στ.). *Κι ο Πάπας τον ευλόγησεν και τον σταυρόν του εποίκεν·| όρισεν και εθέσαν τον στο αριστερό του πλάγι,| του αγίου σταυρού την τύπωσιν να την βαστά μετ' αύτον* Χρον. Μορ. P 6209· *Και ως με 'δε, με πολλή χαρά στο πλάιν του έβαλέ με,| κι απάνω στα φουσσάτα του να 'ρίζω επόθεκέ με* Φορτουν. (Vinc.) Β' 45· **γ)** (προκ. για πόλη ή χωριό) στα περίχωρα: *ίσια* (ενν. *ο Μιχαήλ*) *τον δρόμον πάγει| ώστε που 'λθεν εκεί σιμά εις της χώρας το πλάγι* Παλαμήδ., Βοηβ. 552· *Ωσάν αυτόν επόγραψεν, 'σηκώστηκεν να πάγει| απάνω εις τα Λεύκαρα κι εις των χωριών τα πλάγη* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 318· **δ)** (ιατρ., προκ. για τομή) πλάγια, εγκάρσια: *έπρεπε* (ενν. *ο ιατρός*) *να κόψει την πληγήν, ή να ανοίξει το αβγάσιμον, ή το απόσταμαν του μάκρου, και εκείνος έκοψέν το εκ πλαγίου, τό λέγεται τραβέρσο* Ασσίζ. 177[14]. **4)** (Σε μεταφ., προκ. για τον τροχό της τύχης και την αρνητική μεταβολή της· για τη σημασ. βλ. Bakk.-v. Gem. [Ριμ. Βελ. ϱ σ. 285]): *ο τροχός γυρίζει,| πότε μεν άνω φέρεται, πότε δε κάτω υπάγει,| πότε δε εκ της καταφθοράς γυρίζει και εις το πλάγι* Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem) 236. **5)** (Νομ., έναρθρ. σε εμπρόθ. προσδ. με την πρόθ. εκ, στη θέση του επιθ. *πλάγιος*) οι συγγενείς από την πλευρά του πατέρα και της μητέρας: *εάν θέλεις να ερευνήσεις τους βαθμούς ... τότε έρχου εις το εκ πλαγίου πρόσωπον, ήγουν τους θείους ... και ούτως απόδος την κληρονομίαν* Ελλην. νόμ. 565[22]· *η εξ αίματος συγγένεια χωρίζεται εις τρία: εις ανιόντας, εις κατιόντας και εις τους εκ πλαγίου* Μαλαξός, Νομοκ. 292.

Εκφρ. *από το ένα πλάγι ... από την άλλην την μεράν* ή *σε ένα σε άλλο πλάι* ή *στο ένα κι άλλο πλάγι* = από τη μια και από την άλλη (πβ. και Επιτομή, *μερέα (Ι)* Εκφρ. 9): *συντρίβει και χαλάει| Τούρκους σε ένα σε άλλο πλάι* Τριβ., Ταγιαπ. 222· *Πρώτα Ρεσβάνης έφθασεν με το δικόν τ' αλλάγι,| και το γεφύρι έπιασε από το ένα πλάγι,| και από την άλλην την μεράν έρχετον του Μιχάλη| και του ρηγός η στρατιά* Σταυριν. 366· *Κι ωσάν παρθένες βάνω τες στο ένα κι άλλο πλάγι| σαγίτες να 'τοιμάζουσι να βρίσκουνται κοπάγι* Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α' 71.

Φρ. 1α) *Ακ(ο)λουθώ στο πλάγι κάπ.* = συντροφεύω κάπ.· (σε προσωποπ.): *Χριστιανοί, ..* (παραλ. 3 στ.) *... η στράτα σας σπλάχνος και καλοσύνη,| αγάπη και πολύ καλό, χαρά κι ελεημοσύνη| για να ακλουθά στο πλάγι σας, κι η πρίκα να γυρίσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 559[1]· **β)** *είμαι στο πλάι κάπ.* = (συμ)παραστέκομαι, βοηθώ κάπ.: *Είς καπετάνιος ήτονε, Πασκή τον ονομάζα,* (παραλ. 4 στ.) *κι ήτον εκεί στο πλάι του δύο καλοί σολντάδοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 310[22]. **2)** *Πέφτω στα πλάγια κάπ.* = συμπαρατάσσομαι με κάπ.: *'γροικήθην εις όλον τον κόσμον τα καλά έργα του ρε Πιέρ, επεθυμήσαν να ππέσουν εις τα πλάγια του* Μαχ. 98[36]. **3)** *Στέκομαι εις το/στο πλάγι κάπ.* = **α)** προσφέρω την υποστήριξή μου, συντάσσομαι με κάπ.: *Και οι Λεβαντίνοι σύντομα όλοι εμαζωχθήκαν,| μ' άλογα μπάλια και γριβιά στο πλάγι του σταθήκαν* (παραλ. 2 στ.). *Κι ένα λόγον του είπασιν ...| Αφέντη κόντο ήξευρε, ...,| διά σένα να πεθάνομεν, διά σένα να θανούμεν* Κορων., Μπούας 10· **β)** στέκομαι απέναντι σε κάπ. ως άξιος αντίπαλος, τολμώ να αντιμετωπίσω κάπ.: *ουκ ηύρηκα τινάν να με παραπονέσει,| και να σταθεί εις το πλάγι μου και εμπλήσει με ραβδέας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1192.

Η λ. ως επίρρ. = **α)** πλάγια, στο πλάι· (εδώ) στο πλευρό: *υφάπλωμα σωληνωτόν με τας χρυσάς νεράδας| και κείται απάνω ο Διγενής πλάγιον ακουμπισμένος* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1686· **β)** δίπλα: *να κάμεις αμπάρες ξύλα εδρινά πέντε εις τα σανίδια, πλάγι του μισκαν το ένα* Πεντ. Έξ. XXVI 26.

πλάγιος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πλάγιος*. Η λ. και σήμ.

1α) Που έχει κλίση σε σχέση με κάπ. ή κ.· που είναι τοποθετημένος στο πλάι, πλαγιασμένος: *Και ως τεθώσι τα σώματα αυτών εις τους τάφους, ουχ ευρίσκουσιν αυτά ως ετέθησαν, ώσπερ και τα έτερα σώματα ..., αλλά τα μεν πλάγια, τα δε τελείως επίκωπα* Μάρκ., Βουλκ. 340[1]· **β)** (μουσ.) *πλάγιος (ήχος)* = καθένας από τους τέσσερις παράγωγους ήχους της βυζαντινής μουσικής οκταηχίας: *Ει δε και θέλεις βουληθεί να ψάλεις το τροπάρι,| πλάγιος δεύτερος αυτό είναι* Ιστ. Βλαχ. 2860. **2)** (Νομ., στον πληθ.) οι συγγενείς από την πλευρά του πατέρα και της μητέρας (Για τη σημασ. βλ. και Αρμεν., Εξάβ. Δ' 7[1]): *η συγγένεια δε της υιοθεσίας μετρείται έως εις τους οκτώ βαθμούς, ..., εις τους ανιόντας μόνον και εις κατιόντας, ήτοι εις γονείς και εις παιδία, ουχί δε εις τους πλαγίους. Πλαγίους γαρ λέγομεν τους αδελφούς και τας αδελφάς, οι οποίοι δεν έχουν καμίαν συγγένειαν εις αυτήν την πνευματικήν συγγένειαν της υιοθεσίας* Μαλαξός, Νομοκ. 300.

πλαγιώνω.

Το αρχ. *πλαγιόω*. Η λ. στον Κατσαΐτ., Θυ. Β' 460· βλ. και LBG, λ. *πλαγιόω*.

(Προκ. για πλοίο) παίρνω κλίση· ανατρέπομαι, μπατάρω (πβ. *πλαγιάζω* ΙΑ'1γ): *και ο λαός ήτον πολλύς, και το ξύλον επλαγίωσεν, και επέσαν πολλοί λας εις την θάλασσαν και ... επνίγησαν* Μαχ. 122[35].

πλαγίως, επίρρ.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

1) Με πλάγια κατεύθυνση, λοξά: *αι ακτίνες του ηλίου, πίπτουσαι πλαγίως εις διάβροχον γην, σύρνουσιν απάνω από την γην υγρές αναθυμίασες* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 24· **2)** Στο πλάι, παραδίπλα: *Έχει δε το καθολικόν και την Αγίαν Βάτον, όχι εις το μέσον του μοναστηρίου, αλλά πλαγιότερον, ήγουν προς την βορεινήν και ανατολικήν γωνίαν* αυτ. 154.

πλαγονίζω, βλ. *πλαγινίζω*.

πλαζιάζω, Σόμπλιν φ. 131[r] *απλαζιάζω,* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 121, Σόμπλιν φ. 129[r], 131[v].

Από το παλαιότ. γαλλ. *plaisir* – προβηγκ. *plazer* (Godefroy, Lex. de l' anc. franç., Meyer-Lübke, Rom. etym. Wört., λ. *placere*). Ο τ. από παλαιότ. γαλλ. *aplaisir* (Godefroy, ό.π.). Πβ. *πλαζίριν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 336).

Α' (Μτβ.) γίνομαι αρεστός, προκαλώ ευχαρίστηση (σε κάπ.): *Ο Σωκράτης λαλεί: Απού θέλει να πλαζιάζει τους λας ας πιάσει το σκέπος της υποτακτοσύνης* Άνθ. χαρ.

(Κακουλίδη-Πηδώνια) 140· (με γεν.): *Ο Τούλιος είπεν: Ας είσαι με λόγια λίγα αθ θέλεις να απλαζιάσεις άλλου* Ξόμπλιν φ. 132ᵛ.

Β' (Αμτβ.) προκαλώ ευχαρίστηση, αρέσω: *Για ούλα τα πράματα τα κοντά απλαζιάζουσιν. Ο Τούλιος είπεν: Πολλά καλά 'ξηγούνται εις ελλίγα λόγια* Ξόμπλιν φ. 139ʳ.

πλάθω, Χριστ. διδασκ. 293 σημ.· *πλάσκω,* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 76, Κυπρ. ερωτ. 93[29], 106[23]· *πλάσσω* ή *πλάττω* ή *πλάθω,* Βέλθ. 430, Χρον. Μορ. Η 6098, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 105, Απολλών. (Κεχ.) 230, Λίβ. P 333, Λίβ. Esc. 581, 583, Λίβ. (Lamb.) N 233, 477, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 4, 10, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 293, 1296, Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[3], Διήγ. Αλ. V 27, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1025, 1345, 1523, Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.[2] 6, Ιωάνν. ιερ. 41, Πεντ. Γέν. I 21, II 3, 4, V 1, Ἔξ. XXXIV 10, Βυζ. Ιλιάδ. 465, Αλφ. 15[40], Διγ. Ἄνδρ. 389[13], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 235, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 1, κ.α.· *πλάττω,* Δούκ. 29[2], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 61ᵛ, 62ʳ, 62ᵛ, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 40[43], Ροδινός (Βαλ.) 163.

Από τον αόρ. *έπλασα* του αρχ. *πλάσσω -ττω* με μεταπλ. κατά το σχ. *έκλωσα-κλώθω.* Ο τ. *πλάσκω* από τον αόρ. του *πλάσσω -ττω* κατά τα ρ. σε *-ίσκω* >*-σκω·* απ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., Χατζ., Λεξ., λ. *πλάσκεται).* Ο τ. *πλάσσω* και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Κωστ., Λεξ. τσακων., στη λ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης) και λόγ. (Κριαρ., Λεξ.). Ο τ. *πλάττω* και σήμ. εκκλ. (Κριαρ., Λεξ.). Τ. *πλάζω, πλάνω,* καθώς και άλλοι τ., σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πλάζω (II),* Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πλάνω,* Καραν., ό.π., λ. *πλάσσω).* Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1α)** Μαλάσσω, ζυμώνω εύπλαστη ύλη και κατασκευάζω κ. από αυτήν: *έπαρε κομμίδι, ανάλυσέ το εις το νερόν και τρίψε, πλάσε το, κάμε το ωσάν κουρκούτι* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 258· *Ξύλα φέρνουν, να τα άψουν,| και το αλεύριν να ζυμώσουν,| και την πίταν να την πλάσουν* Χρησμ. I 175· (σε μεταφ.): *φίλε μου ...| και συμποθοπασχήτα μου εις την εμήν ανάγκην,* (παραλ. 3 στ.) *όπου εσυνεζυμώθημεν με τες δακροχυσίες| και με τα αναστενάσματα επλάσαμεν το χώμα* Λίβ. N 3208· **β)** (απολ.) ζυμώνω (ψωμί): *Ολημερνίς εμάζωνε χόρτ' απού το λιβάδι| γή έπλαθε γή εκοσκίνιζε γή έφαινεν ως το βράδι* Πανώρ. Β' 94· **γ)** (προκ. για το ανθρώπινο σώμα) κάνω μαλάξεις: *έναι αναγκαίον, το να γεννηθεί το παιδίον, η μάμμη να πλάθει και να 'σάζει τα χέρια και τα πόδια και όλα τα μέλη του παιδίου, διά να γένουσιν ορθά και αστράβωτα* Σοφιαν., Παιδαγ. 100. **2α)** Δημιουργώ: *Ώσπερ το ρόδον άσπρον έν' και κόκκινον και ωραίον,| ούτως το κάλλος έπλασεν η φύσις και των δύο* (ενν. βρεφών) Φλώρ. 152· (προκ. για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου από το Θεό): *Εις αρχή έπλασεν ο Θεός τον ουρανό και την γηή* Πεντ. Γέν. I 1· *έπλασ' ο Θεός τον άνθρωπον να έχει| πώς να γνωρίζει το καλόν και το κακόν ν' απέχει* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 103[1]· *Κάμποσον κάτω στη γη επιάστηκεν* (ενν. η ψυχή),| *πάλι πήγεν στα ψηλά που πλάστηκεν* Rebâb-nâmé 15· **β)** (προκ. για πόλη) ιδρύω: *χρόνοι από Χριστού γεννήσεως υκα' επλάσθη αρχή η Βενετία* Χρον. 314· **γ)** σχεδιάζω: *Ήρξαντο συναθροίζειν χαλκόν τοίνυν και ο τεχνίτης τον τύπον της σκευής έπλαττεν. Εν τρισίν ουν μησί κατεσκευάσθη και εχωνεύθη τέρας τι φοβερόν και εξαίσιον* Δούκ. 309[16]. **3)** (Μεταφ.)

διαπλάθω, διαπαιδαγωγώ, εκπαιδεύω: *η νεότης ένα πράγμα απαλόν, και εύκολα πλάθεται και γίνεται ό,τι θέλει κανείς* Σοφιαν., Παιδαγ. 100. **4α)** Επινοώ, δημιουργώ κ. με τη φαντασία μου: Κονταρ., Ιστ. Αθ. 411· (με σύστ. αντικ.): *έπεσα εις ύπνον, φίλε μου, και άκουσον πάλιν πλάσμα | τό έπλασεν ο Έρως δι' εμέν, τό έπλασεν η νύκτα* Λίβ. Esc. 616 δις· **β)** σοφίζομαι, μηχανεύομαι: Σφρ., Χρον. (Maisano) 156[8], Δούκ. 43[5].

II. Μέσ. **1)** Δημιουργούμαι, σχηματίζομαι: *τούτο θαυμάζει ο Χρυσόστομος, πώς πλάττεται ο άνθρωπος εις την μήτραν της γυναικός* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 63[r]. **2α)** Επινοώ, σοφίζομαι, μηχανεύομαι: Ιστ. πολιτ. 59[16]· **β)** υποκρίνομαι, προσποιούμαι: *η αλουπού πολλές βολές πλάθεται να είναι άρρωστη, διά να παγιδεύσει τες πουλακίδες* Μπερτόλδος 51· **γ)** παραποιώ, πλαστογραφώ: *ουκ επλασάμην πρόσταγμα ποτέ των ημερών μου, | ακρόστιχον ουκ έφαγα, χρέος ουδέν φοβούμαι* Γλυκά, Στ. 545.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** Ψευδής, αναληθής: *καθώς εις τα περασμένα εφάνησαν αληθείς* (ενν. *εκείνοι οπού επροφήτευσαν και εκήρυξαν όσα έγιναν*), *και κανένα σκολιόν ή πεπλασμένον δεν μας εδίδαξαν, αλλά πάντα έλαμψαν ως ο ήλιος, ούτως είναι αληθινά και τα μέλλοντα, τα οποία και αυτός ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός εφανέρωσε* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 134[7-8]· *να αφανίζεται κάθε ειδωλολατρία και ψεματινή ..., πλασμένη θρησκεία* Χριστ. διδασκ. 159· **β)** πλαστός, ψεύτικος: *και να μεταγράψει ή να ξύσει χειρόγραφον άλλου, και ο σφραγίδα πλαστήν ποιήσας ..., και οπού σημάδια πεπλασμένα ποιεί και δόλια, ως πλαστογράφος κρίνεται και παιδεύεται* Zygomalas, Synopsis 269 Π 64· **γ)** υποκριτικός, ανειλικρινής: *αγάπη από καθαράν καρδίαν και από συνείδησιν αγαθήν και από πίστιν οπού δεν είναι πλασμένη* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Τιμ. Α' α' 5.

Το αρσ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = δημιούργημα του Θεού, πλάσμα· (ειδικότ.) άνθρωπος: *Ποτέ 'δειξεν στον κόσμον τόσον κάλλος, | όσον έδωκεν στην κυράμ μου η φύση* (παραλ. 4 στ.). *Τίνας στόσα κάλλη είδεν πλασμένος;* Κυπρ. ερωτ. 71[7].

πλάι, πλάιν, το, βλ. *πλάγιον.*

πλάκα η, Εβρ. ελεγ. 160, Σαχλ., Αφήγ. 441, 442, Ημερολ. 139, Μαχ. 36[7], Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 46, Βουστρ. (Κεχ.) 104[18, 19], Ιατροσόφ. (Oikonomu) 71[22], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1278, 2626, Πικατ. 268, Πορτολ. Α 154[3], Παϊσ., Ιστ. Σινά 37, 559, Πανώρ. Α' 135, Βοσκοπ.[2] 194, Διγ. Άνδρ. 399[18], Εγκ. αγ. Δημ. 110[192], Λίμπον. 57, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 68, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 219[4]· *πλαξ*, Διγ. Ζ 3868.

Το αρχ. ουσ. *πλάξ*. Η λ. στο LBG, σε έγγρ. του 13.αι. (Caracausi), στο Somav. και σήμ.

1) (Για τόπο) στερεή, επίπεδη (βραχώδης) επιφάνεια· **α)** (προκ. για πλακώδες πέτρωμα· βλ. Πλατάκης, Κρητολ. 12-13, 1981, 148· πβ. και *πέτρα ριζιμιά/ριζιμαία*, λ. *πέτρα* Έκφρ. 5): *οπού βρίσκετο* (ενν. *το τείχος τση χώρας*) *απάνω κει κτισμένο | στην ίδια πέτρα, διχωστάς να 'ναι θεμελιωμένο, | οπού 'τον πλάκα ριζιμιά σ' όλα 'δεκεί τα μέρη* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 500[19]· **β)** (ναυτ.) ξέρα (βλ. Kahane, Lingua Franca 559, D.O.P. 36, 1982, 146): *Ειδέ εις τον Σάζωνα υπάς, 'ράσσεις ... ομπρός εις την εκκλησίαν· βλέπε να ράξεις εις οργίες ι' ... ότι, αν ράξεις ολιγότερον, ουδέν κατα-*

τάσσουν τα σίδερα ότι αποκάτω έναι πλάκα Πορτολ. Α 25[15]· *μέσα από τα νησιά από την μερέαν του Θρασκέα έναι μια πλάκα μακρέα και έναι ξέρη και έναι απάνω της νερό πιθαμές δ'* Πορτολ. Β 40[30]. **2)** (Λεπτό) επίπεδο κομμάτι από πέτρα, μάρμαρο ή άλλο υλικό· **α)** (για την κατασκευή δαπέδων, τοίχων, στεγών κτλ.): *τα άλλα* (ενν. *οσπίτια*) *ήσαν χωρίς κεραμίδια, μόνον με πλάκες πλακωμένα και με άλλα σκεπάσματα* Ιστ. πατρ. 137[14]· *Τα δε έξω του ναού τα έστρωσεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *με πλάκες πέτρινες· και αυτές πολύτιμες και μεγάλες* Hagia Sophia ω 527[13]· *υπήρχε γαρ τετράγωνος, ως το του πύργου είδος,| μετά μουσίων γύροθεν πλαξίν άπαντα είχεν* Διγ. Ζ 3868· **β)** (εδώ προκ. για λεπτά φύλλα από μέταλλο σε τετραγωνικό ή παραλληλόγραμο σχήμα): *επήγαν εις του Σιμού Περγαντή και ηύραν μέσα εις τον λάκκον σίδερον πλάκες, πλατύν και στενόν, σν', και έτερον πλάκες ξ', και εις το σπίτιν του έτερον κομμάτια σ'* Βουστρ. (Κεχ.) 106[17]. **3)** Οι πλάκες του μωσαϊκού νόμου που έδωσε ο Θεός στο Μωυσή: *Ο Ιερεμίας, λέγουσι, εκεί έκρυψε τα σκεύη* (παραλ. 1 στ.) *την πλάκαν και την κιβωτόν* ... Προσκυν. Ιβ. 845 820· *Βάτον σε είδε Μωυσής και πλάκα γεγραμμένην| και άλλος σε προέγραψε πηγή εσφραγισμένην* Αλφ. 8[4]· *είπεν ο Κύριος προς τον Μωσέ· ανάβα προς εμέν εις το όρος και ας είσαι εκεί, και να δώσω εσέν τις πλάκες τις λιθαρένιες και την ορμηνειά και την παραγγειλιά ος έγραψα να τους ορμηνέψω* Πεντ. Έξ. XXIV 12. **4)** Ειδική (επίπεδη) επιφάνεια γραφής· πινακίδιο γραφής: *εκστήθους δεν ημπορείς να τα θυμάσαι* (ενν. *ποία είναι καλά και ποία είναι άτυχα*)· *μόνον να είναι εις πλάκα γραμμένα διά να μετέρχεσαι την πάσαν ημέραν, να τα ηξεύρεις καταλεπτώς ποία είναι ωφέλιμα και ποία είναι βλάψιμα* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 99[r]· *Σουλτάνε μου, αν είμεσθεν ξένοι, ως γιον λαλούσιν,| ας έρτουσιν οι πλάκες μας και κείνες μαρτυρούσιν· | να λέγομεν ονόματα, να 'ναι με τα χωριά μας,| πως είμεσθεν ραγιάδες σου εμείς με τα παιδιά μας* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 664. **5)** Ταφόπλακα, ταφόπετρα: *Όσες κι αν είναι ζωντανές κι η πλάκα όσες σκεπάζει| κρίνω να μην ευρίσκεται κιαμι' άλλη να σου μοιάζει| εις ομορφιά και φρόνεψη κι εισέ 'πιτηδειοσύνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 917· *Εμέ ωσάν μου φαίνεται, της φυλακής η πόρτα| ομοιάζει πλάκα πέτρινον τήν βάλλουν εις το μνήμα* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 227· (συνεκδ.) τάφος: *πλούτος τινάν ουδέν εφέλεσεν, ουδέ γένος ουδέ ανδρεία·| όλους κερδαίνει ο θάνατος, όλους μαραίν' η πλάκα* Αχιλλ. L 1343· *πάντας ο θάνατος επαίρνει τους στον Άδην,| και εκεί κάτω ποτίζει τους της πλάκας το φαρμάκι| και μυριοτυραννίζει τους νύκτες και τες ημέρες* Περί Ξέν. (Μαυρομ.) 484. **6)** (Γενικ.) κάθε επίπεδη, πεπλατυσμένη και (λεία) πέτρα (για διάφορες χρ.): *εσύλλεγεν τα σύκα,| ... βάνει τα εις κοφίνιν| μετέπειτα εις ήλιον τάχα εξήπλωνέ τα· | και αρμαθούς εσκεύαζεν με πλάκας και λητάρια* Ημερολ. 139· (εδώ προκ. για λίθινη πλάκα η οποία χρησιμοποιείται στο ψήσιμο φαγητών· πβ. Κουκ., Πρακτ. Ακ. Αθ. 27 Β', 1952, 44 και Παπαδ. Α., Αθ. 44, 1932, 19) *έπαρε άλλες αψινθίες και βάλ' τες εις μίαν πλάκαν εις την φωτίαν να καγεί καλά η πλάκα, είτα έπαρε κρασίν* ... Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 235.

Η λ. στον πληθ. ως τοπων.: ... *πεπόνια εκ τας Πλάκας* Προδρ. (Eideneier) II 65-3 χφ Η κριτ. υπ.

πλακερός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πλακερός*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.) και στο ΑΛΝΕ.

Πλακοειδής· στην έκφρ. *μολύβιν πλακερόν*, βλ. *μολύβι* 1γ.

πλακήν· Πορτολ. Β 29[18]· εσφαλμ. γρ. αντί *πλακίν*· διόρθ. Τσοπ., Ελλην. 16, 1958, 59, 334. — Βλ. *πλακί*.

πλακί(ν), Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 29, Δεφ., Λόγ. 29· *π λ α κ ί* Απόκοπ.[2] 243· *πλακίν*· πληθ. *πλακά (έκδ. πλάκα)*, Πεντ. Έξ. XXXI 18, XXXII 15 δις, 16 δις, 19, XXXIV 1 τρις, 4 δις, Δευτ. IX 9 δις, 10, 11, 15, 17.

Το μτγν. ουσ. *πλακίον*. Ο τ. *πλακίν* τον 12.-13. αι. (LBG). Για τον πληθ. *πλακά* βλ. Hesseling [Πεντ. σ. XLVI, XXXII-III]. Η λ. και σήμ. στον Πόντο (Παπαδ. Α., Λεξ.)· σήμ. *πλακί* με διαφορ. σημασ.

1) (Προκ. για επίπεδο βραχώδη τόπο, ναυτ.· πβ. *πλάκα* σημασ. 1β) ξέρα: *δέσε τα πλωρήσια σου εις το ακρωτήρι ... Και πρόσεχε ότι παρακάτω ολίγον έχει πλακίν* (έκδ. *πλακήν*· διόρθ. Τσοπ., Ελλην. 16, 1958, 59, 334) Πορτολ. Β 29[18]. **2)** Οι πλάκες του μωσαϊκού νόμου: *Την ράβδον και τα δυο πλακιά μέσα σ' αυτήν* (ενν. την κιβωτόν) *ν' αφήσεις* Χούμνου, Κοσμογ. 2795· *Και ήτον* (ενν. ο Μωσέ) *εκεί με τον Κύριο σαράντα μέρες και σαράντα νύχτες· ψωμί δεν έφαγεν και νερό δεν ήπιεν και έγραψεν ιπί τα πλακά* (έκδ. *πλάκα*) *τα λόγια της διαθήκης, τα δέκα λόγια* Πεντ. Έξ. XXXIV 28. **3)** Ταφόπετρα, ταφόπλακα: *Εδώ στον Άδην τον πικρόν και απολησμονημένον* (παραλ. 1 στ.) *δένω τους με την άλυσον καλούς κακούς ομάδι*| *και καταλεί τους το πλακίν καθημερνό στον Άδη* Πικατ. 331.

πλακόπιτα η.

Από τα ουσ. *πλάκα* και *πίτα*. Η λ. στο Meursius (λ. *πλακοπίττα* και *μαρσαπάς*) και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Είδος (γλυκιάς) πίτας (πιθ. *μαρτζαπάς*, για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 25-26, 117· πβ. όμως και Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.): *Του δε Ξάνθου αγανακτούντος πως ο ξένος δεν περιεργάζεται τίποτες, πάλιν όρισε ο Ξάνθος και εφέρασι πλακόπιτες. Ο δε ξένος, επειδή ποτέ του δεν έφαγε πίτες, εμάζωνεν αυτάς και έτρωγέν τες ωσάν ψωμίν* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 106[40].

πλακώ (Ι)· *να πλακούσι*, Συναξ. γυν. 549, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *αν πλανούσι*· διόρθ. Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ. 172· βλ. όμως και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 572. — Βλ. και *πλανώ*.

πλακώ (ΙΙ), βλ. *πλακώνω*.

πλάκωμα το. — Βλ. και *πλάκωσις*.

Από το *πλακώνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. το 10. αι. (LBG), στο Βλάχ. και σήμ.

Κάλυψη ενός σώματος με πέτρες, πλάκες, κ.τ.ό., σύνθλιψη κάτω από ένα βάρος (εδώ σε περίπτωση σεισμού): *Και άλλος να λέγει: «Σύψυχη επήγε η φαμελιά μου,*| *και δεν απόμεινεν εμέν κανένα εκ τα παιδιά μου».*| *Και άλλος να λέγει: «Του παιδιού τον πόδαν ή το χέρι*| *οι πέτρες εις το πλάκωμα τα κόψαν σαν μαχαίρι»* Σκλάβ. 80.

πλακώνω, Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 253, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 334, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 377, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 365, Αχιλλ. L 320, Χρον. Τόκκων 188, Φυσιολ. (Legr.)

526, Σφρ., Χρον. (Maisano) 46^{7}, Θησ. Θ' [8^{2}], Χούμνου, Κοσμογ. 132, Αλεξ.^{2} 105, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 219, Ριμ. κόρ. 675, Ἀσμα σεισμ. 3, 34, Σκλάβ. 27, 55, Προσκυν. Κουτλ. 156 78^{19}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 183^{v} δις, Δεφ., Λόγ. 646, Αχέλ. 410, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 26^{6}, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 27, Χρον. σουλτ. 66^{12}, Μ. Χρονογρ. 33^{10}, Zygomalas, Synopsis 166 Δ 15, Πανώρ. Γ' 424, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 2, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 113, Πιστ. βοσκ. Ι 1, 187, Βοσκοπ.^{2} 120, Χίκα, Μονωδ. 25, Προσκυν. Λαύρ. 874 102^{5}, Διγ. Ἀνδρ. 384^{27}, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 32^{37}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1720, Ιερόθ. Αββ. 332, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 447, Διήγ. πανωφ. 55, Διήγ. εκρ. Θήρ. 110^{22}, Διήγ. ωραιότ. 286, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [153], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 80, Φορτουν. (Vinc.) Α' 248, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 184, Ε' 304, Μαρκάδ. 218, Λεηλ. Παροικ. 26, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 457^{3}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ιω. ιβ' 35, Αλφ. 15^{4}, κ.π.α.· *πλακώ*, Δευτ. Παρουσ. 369· μτχ. παρκ. *πλακωσμένος*, Πικατ. 215.

Το μτγν. *πλακόω* (TLG· βλ. και L-S). Η λ. στο TLG, στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1) Επιστρώνω, καλύπτω δάπεδο ή άλλη επιφάνεια με πλάκες: *Είναι δε και το έδαφος της εκκλησίας μετά ψηφίδων πλακωμένον* Προσκυν. Μεταμ. 50 111^{32}· *τα άλλα* (ενν. *οσπίτια*) *ήσαν χωρίς κεραμίδια, μόνον με πλάκες πλακωμένα και με άλλα σκεπάσματα* Ιστ. πατρ. 137^{14}. **2)** Σκεπάζω, καλύπτω: *κάθε χρόνον κατεβαίνει* (ενν. *ο Νείλος*) *και ανανεώνει τους τόπους, διότι πλακώνοντας τους κάμπους κάνει με την ύλην οπού κατεβάζει τους τόπους όλους καινούργους* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 263· *επλάκωσε καταχνία ωσάν καπνός όλον το νησί και εκτύπα τους ανθρώπους εις τα μάτια και ετυφλαίνονταν* Διήγ. εκρ. Θήρ. 110^{12}· *εις την καδέκλα ήτονε μια φούσκα πλακωμένη| με μαξιλάρι ...·| κιανένα μωροκόπελο την ήθελε κουκλώσει| ογιά παιγνίδι τάχατες κι ογιά να ξεφαντώσει* Στάθ. (Martini) Β' 49· (σε μεταφ.): *Πολλά μεγάλη καταχνιά κι αντάρα τον πλακώνει,| τα μάτια του εσκοτείνιασε κι εις την καρδιά του σώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 975· *του ρηγός το πρόσωπο είν' θλιμμένο| κι από μεγάλη συννεφιά και νέφη πλακωμένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1922· *τα λαμπρά λόγια του υιού του δεν τα εδέχθηκε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *διά την παχύτητα του σκότους οπού επλάκωνε τον νουν του* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 94^{14}. **3)** Πιέζω, συνθλίβω κάπ. ή κ. με το βάρος μου, καταπλακώνω: *εχάλασαν πλείστα οσπίτια απέ το κάστρος το άνω και μερτικόν απέ το κάτω, και επλάκωσαν πλείστον λαόν* Byz. Kleinchron. Α' 256^{68}· *Ετρέχασι τα άλογα εκείνα του καθένος,| του Νικολάου σκόνταψε κι έμεινε νεκρωμένος,| διότις τον επλάκωσε η σέλα κι εσκοτώθη* Αλεξ.^{2} 351· *Τ' απεθαμένου ζήλευε τότε ο λαβωμένος,| γιατί απ' άλλους ήτονε περίσσα πλακωμένος* Διακρούσ. 89^{20}· (παιγνιωδώς): *Ω χορταράκια δροσερά, οπού σασε πλακώνει| τέτοια νεράιδα πλουμιστή πλιά 'σπρη παρά το χιόνι* Πανώρ. Β' 199· (σε μεταφ.): *φαίνεταί μου κι ο ουρανός και τ' άστρη με πλακώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1524. **4α)** Επιτίθεμαι, εφορμώ: *τον* (ενν. *τον Ἀλβαντα*) *επλάκωσε* (ενν. *ο Ισμαήλ*) *τόσον έξαφνα, οπού δεν είχε καν καιρόν να αρματωθεί καλά· όθεν κατά κράτος τον ενίκησε* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 319· *Ο δούκας ήτον ακομή νέος, πολλά παιδάκι·| αμέριμνος εκάθετον εις τα νησία Λευχάδος.| Και εξαυτό επλάκωσαν τον τόπον οι Αλβανίται| σκοπώντας και ελπίζοντας όπως να την επάρουν* Χρον. Τόκκων 83· *επλάκωσάν τους οι Σαρακήνοι τους πτωχούς τους χωριάτες και εσκότωσάν τους* Βουστρ. (Κεχ.) 100^{18}· **β)** πλησιάζω ορμητικά, πηγαίνω πο-

λύ κοντά σε κάπ.: *ο όχλος τον επλάκωσεν* (ενν. *τον Ιησού*) *να ακούει τον λόγον του Θεού* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. ε' 1. **5)** (Μεταφ. για συναισθήματα, συν. δυσάρεστα) καταλαμβάνω, κυριεύω κάπ.: *ωσάν τον είδε* (ενν. *τον άγγελο Κυρίου*) *ο Ζαχαρίας, εταράχθη και φόβος μεγάλος τον επλάκωσε* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. α' 12· *Τούτο είναι το πρόσωπο του Βασιλίσκου; Ω, πόση | χαρά και θλίψη σήμερο βλέπω θα με πλακώσει!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 360· *ως ήκουσα τους λόγους σου, μεγάλον φως εμπήκεν εις την καρδίαν μου, και η μεγάλη λύπη οπού με επλάκωνεν, παρευθύς έφυγεν από λόγου μου* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 52[36]. **6)** (Για δυσάρεστες συν. καταστάσεις, δυσμενή καιρικά φαινόμενα, κ.τ.ό.) επέρχομαι ξαφνικά, καταλαμβάνω κάπ. εντελώς απροσδόκητα: *επλάκωσέν τον* (ενν. *τον βασιλέα Αβεννήρ*) *μία αρρωστία, εις την οποίαν ετελεύτησεν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 144[6]· *χειμώνας τους επλάκωσε και το καράβι 'πνίγη* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 41[9]· *Άνθρωπε, πώς αποκοτάς τον κόσμον και αδικάεις;* (παραλ. 2 στ.) *πρι σε πλακώσει ο θάνατος, διά την ψυχή σου κάμε* Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙ 4· *Κι εσύ του ρίξε* (ενν. *του δράκου*) *τουτονέ το χόρτο, κι ως του δώσει, | μεγάλος ύπνος, κάτεχε, θέλει τονε πλακώσει* Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 16· (σε κατάρα): *Μεγάλη 'ματορέσσα | να σε πλακώσει, βούβαλε!* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 784. **7)** (Για άντρα) συνουσιάζομαι: *ωσάν ήκαμεν* (ενν. *ο Ανδρέας Μαράς*) *δαμάκιν καιρόν και ήφαγεν και εχόρτασεν και εξεκάτσωσε, εποδιαντράπην και πλακώνει και μία ντου* (ενν. *του ντεττόρε του Μέζερη*) *φαμέγια. Και ωσάν το 'μαθεν ο άρχος, τον τηνε βλογά και αποβγάνει τσι Κατά ζουράρη 7· στανικώς, δυναστικώς ήλθε και πλάκωσέ με | κι είτι 'θελ' έκαμε σε με κι ύστερα ενέμπαιζέ με* Ριμ. κόρ. 758.

Β' Αμτβ. **1α)** (Κατα)φτάνω (κάπου) ορμητικά: *οι δυο μας εσυρθήκαμε, πλακώνοντας το βράδι, | σ' ένα παβιόνι μοναχοί κι εις ένα στρώμα ομάδι* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 285· *Ω πόσην αναγάλλιαση, πόση χαρά και πόση | δροσιά στο σπίτι σήμερον τ' Αρμένη θα πλακώσει!* Κατζ. Ε' 58· *Τώρα λοιπόν κι εσύ, αδελφή, πριχού παρά να σώσεις | κι εις τούτο το κοινόν κακόν των γερατειών πλακώσεις, | κατάλαβε τες χάρες σου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [684]· **β)** (προκ. για κ. δυσάρεστο ή ανεπιθύμητο) ενσκήπτω, επιπίπτω: *ωσάν ανεμοστρόφιλος, που ξαφνικά πλακώσει, | και σπίτια, δένδρη κι ό,τι βρει θωρείς να ξεριζώσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [187]· *πρίχου άλλη μεγαλύτερη κακομοιριά πλακώσει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 94. **2)** Εφορμώ, επιτίθεμαι: *οι στρατηγοί θέλου πλακώσου | και ζωντανό στη γη θε να σε χώσου* (ενν. *εσέ, Ζήνωνα*) Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 169· *ώστε να φύγουν απεκεί, οι Τούρκοι επλακώσα | κι άλογα και πολύν λαόν ετότες εσκοτώσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 153[21].

Φρ. 1) *Πλακώνω το κρεβάτι μου* = πέφτω για ύπνο, ξαπλώνω: *Οϊμέ, το χηρεμένο μου κρεβάτι όντε πλακώνω, | με νυχτικά μου δάκρυα το γραίνω και με πόνο* Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 365. **2)** *Πλακώνω στρώμα της παντρειάς/την κλίνη του γάμου (μου)* = παντρεύομαι (βλ. και παντρειά 1φρ.): *είχε 'μόσει* (ενν. *ο Ροδολίνος*) | *μακρά από κείνη* (ενν. *τη μάννα του*) *τση παντρειάς στρώμα να μην πλακώσει* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 608· *Δεν είν' πρεπό του γάμου του την κλίνη να πλακώσει* (ενν. *ο Ροδολίνος*), | *αν ο οχουθρός του γένου μας πρώτας εδώ δε σώσει;* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 647.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = πλακόστρωτο: *ευρίσκεις πέτραν πλακωτήν, είναι και πλακωμένον, | το πάτημα του Ιησού είναι χαρακωμένον* Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 1022.

πλάκωσις η, Ιερόθ. Αββ. 335. — Βλ. και *πλάκωμα.*

Το μτγν. ουσ. *πλάκωσις.* Η λ. και σήμ. στον τ. *πλάκωση.*

Κάλυψη ενός σώματος με πέτρες, πλάκες, κ.τ.ό., σύνθλιψη κάτω από ένα βάρος (εδώ σε περίπτωση σεισμού): *Τοιούτης λογής απέρασε τον καιρόν εκείνον με παιδευμόν από τον Θεόν όλος ο τόπος της Κεφαλληνίας με πλάκωσιν πολλών ανθρώπων, ... με ζημίαν και χαλασμόν πολλών υποστατικών ..., ώστε οπού ήλθεν η άνοιξις κάμνοντες πάντα σεισμόν* αυτ. 337.

πλακωτός, επίθ.

Από το ουσ. *πλάκα* και την κατάλ. *-ωτός.* Πβ. μτγν. ουσ. *πλακωτή* και ουσ. *πλακωτόν* σε επιγρ. του 6. αι. (L-S Suppl., *πλακοτόν*). Το αρσ. ως ουσ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Ivir. I 29[55]). Το θηλ. ως ουσ. στον Πορφυρογέννητο και σε έγγρ. του 10. (Act. Ivir. I 10[56]), 11. (Act. Saint-Pantél. 3[23], Act. Ivir. I 19[2]) και 14. αι. (Act. Lavr. III 126[7], κ.α.). Η λ. τον 8.-10. αι. με διαφορ. σημασ. (<*πλακώνω*) (TLG, Steph., Θησ., LBG), σε έγγρ. του 12. αι. (Act. Ivir. III 55α[15]) και σήμ.

Που έχει επιφάνεια επίπεδη, όμοια με πλάκα, πλακουτσωτός: *Από την πόρταν του Δαβίδ εις δυσικά τα μέρη| σιμά ως μίλιον μικρόν, ...| ευρίσκεις πέτραν πλακωτήν, είναι και πλακωμένον,| το πάτημα του Ιησού είναι χαρακωμένον* Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 1022.

πλαλώ, βλ. *πιλαλώ.*

πλανάγω, βλ. *πλανώ.*

πλανέδω· *να μη πλανεδούν οι μάνες,* Εβρ. ελεγ. 164, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *πλανεθούν·* βλ. και *πλανώ.*

πλάνεμα το, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 117, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3101, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 731.

Από το *πλανώ* ή το *πλανεύω* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Παραπλάνηση, εξαπάτηση· απατηλή γοητεία: *δεν ηξεύρεις ότι πως τ' αφτιά μου δεν μπορούσιν| πλανέματα και γαλιφιές ποτέ τους ν' αγροικούσι| κι ουδέ πλανούνται σ' έπαινους ανάξιους που μου δίνεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [402]· *να φεύγεις πάντα σου δεν ήτον μπορετόν σου* (παραλ. 1 στ.) *τόσα πλανέματα πολλά, τόσες δημηγερσίες| και τόσα μηχανήματα, με τόσες πονηρίες* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [993]· *στου κόσμου τα πλανέματα πολλά 'το μπερδεμένη* (ενν. η Μαρία Μαγδαληνή),| *μ' αληθιανά επέστρεψε εις μετάνοια μεγάλη* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2657· *εγιάτρευγα με προθυμιά, με διχωστάς ν' αργήσω,| τσ' αγάπης τα πλανέματα, πρίχου να τα γνωρίσω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 700.

πλανετός, επίθ., βλ. *πλανητός.*

πλανεύω· *πλανιεύω.*

Από το *πλανώ* και την κατάλ. *–εύω.* Η λ. και σήμ.

Εξαπατώ, ξεγελώ: *στεκούμενες (ενν. οι κουρούνες) εκείνες εκεί απάνω, εσημάδευγαν τα καμώματα των ανθρώπων ολονών, και εκοίταζαν, πώς ο ένας επλάνιευε τον άλλον* Μπερτολδίνος 112.

πλάνη η, Διγ. (Trapp) Gr. 561, Διγ. Ζ 843, 1121, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 560, Ιστ. πατρ. 86[19-20], 92[11], Παλαμήδ., Βοηβ. 430, Ιστ. Βλαχ. 2736, Διγ. Άνδρ. 337[12], 338[12], Ψευδο-Σφρ. 408[25], 454[20], 508[13, 15, 17], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1703 η′ 1, Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ′ [21], Διακρούσ. 108[29].

Το αρχ. ουσ. *πλάνη*. Η λ. και σήμ.

1) Περιπλάνηση: Ροδινός (Βαλ.) 159. **2)** (Μεταφ.) **α)** λανθασμένη αντίληψη· σφάλμα, λάθος: Διγ. Α 4728· (εδώ προκ. για το προπατορικό αμάρτημα): *ούτως γαρ ένι πρόσταγμα και ορισμός Κυρίου,| διά την πλάνην του Αδάμ και δόλον του θηρίου* Πενθ. θαν.[2] 632· **β)** (θεολ.) λανθασμένη αντίληψη για το Θεό: *είπερ βούλει, μήτερ μου, ζωής αξιωθήναι,| λυτρωθήναι τε του πυρός και σκότους αιωνίου,| πλάνης ματαίας έκφυγε και πεπλασμένων μύθων| και τον Θεόν επίγνωθι τον εν τρισί προσώποις* Διγ. (Trapp) Gr. 830· (προκ. για την ειδωλολατρική πίστη): *διά τούτο πιστεύομεν, ότι, ότε ηθέλησεν ο Θεός, διά μόνην την ελεημοσύνην αυτού επέστρεψε τους ανθρώπους από της πλάνης των δαιμόνων και της ειδωλολατρείας* Ψευδο-Σφρ. 450[35]· (προκ. για τη μωαμεθανική θρησκεία): *μετέρχοντ' άλλοι θηρευταί κι αρπάζωσιν κάκείνων,| κι άγωσιν εις Βυζάντιον πάντας και περιτέμνων,* (παραλ. 2στ.), *πλάνην την μωαμεθικήν ειλικρινώς δοξάσαι| κι απαρνηθώσιν την λαμπράν χριστιανών θρησκείαν* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 1100· *των γυναικών τα βάσανα ανθρώπου νους δε βάνει,| τα ήθη των Αγαρηνών και την κακήν τως πλάνη* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 236[24]. **3α)** Οτιδήποτε ξεγελά, παραπλανά, οδηγεί σε λανθασμένα συμπεράσματα και επιλογές: *πολλές φορές εις την γραφήν ήκουσα των φρονίμων| να λέγουσιν, τα πράγματα ένι του κόσμου πλάνη| και βάνουσι τον άνθρωπον απέσω και πλανούν τον* Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 205· **β)** απάτη: *Εν τοις πολιτικοίς λογοθεσίοις η περί την ψήφον πλάνη καλώς αναψηλαφάται μετά δέκα και είκοσι χρόνους* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1703 η′ 2· **4)** Τέχνασμα, παγίδα: *και εθυμήθην* (ενν. ο δούκας) *εκ παντός την γνώμην του Λιβέρη| μη εξαφνίσει τυχερά, ως δήμιος όπου ήτον,| και κατεργάσει δολεράν πλάνην και πανουργίαν* Χρον. Τόκκων 3603. **5)** Οφθαλμαπάτη: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 333[2].

πλάνησις η.

Το αρχ. ουσ. *πλάνησις*.

Περιπλάνηση: *Στήσον απάρτι, Τύχη μου, πλάνησιν την τοσαύτην,| στήσον την κακοπάθειαν και τον παραδαρμόν μου,| στήσον το τόσον μανικόν και το κακόγνωμόν σου* Καλλίμ. 1673.

πλανήτης (Ι) ο, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 406, 409, 413, 417, Κορων., Μπούας 40, 148, Πανώρ. Δ′ 292, 354, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1729, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 552[6], 553[23], 556[3].

Το αρχ. ουσ. *πλανήτης*. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που γυρνά από εδώ κι εκεί, περιπλανώμενος: Ψευδο-Σφρ. 512[37]. **2α)** Ετερόφωτο ουράνιο σώμα που περιστρέφεται γύρω από τον ήλιο: Διήγ. Αλ. V 29, Ψευδο-Σφρ. 216[1]· (προκ. για τον ήλιο): *Αυτή η λάμψη, τήν θωρείς, δεν έναι του πλανήτη,| ουδ' απολπίσει θες εσύ πριχού να βγεις 'κ το σπίτι* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 239· (προκ. για την σελήνη): *Με ταύτα* (ενν. *τ' αστέρια*) *είχαν συντροφία μέγαν καιρόν καθάριον,| κι απέσω σ' όλα στέκετον πλανήτης οπού 'φραίνει* Θησ. Ε' [29[4]]· (σε παρομοίωση): *τοιούτος είν' ο βασιλεύς ο της Αλαμανίας| και πάλιν ο παμφούμιστος ρήγας της Ουγγαρίας,| ως τους πλανήτες τους επτά να υπερφέρουν δύο* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 514· (σε προσφών.): *Ω -ν- οι πλανήτες τ' ουρανού, εσείς οπού πλανείτε,| σήμερον εις εμένανε του πόθου λυπηθείτε* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 327· **β)** (γενικ.) ουράνιο σώμα, άστρο (Για το πράγμα βλ. Πηδών. Κομν., Χορτάτζης 99-100): *Θωρώ στον ουρανόν τα κλάματά μου| πλανήτης κανείς δεν συνεργάζει* Κυπρ. ερωτ. 90[34]· *πάσα πλανήτης φωτερός εις νέφη μέσα ας δράμει| και το φεγγάριν έγκλειψη παντοτινήν ας κάμει* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 433· (προκ. για αστρομαντεία): *Πάρι, αυτάδελφε, ... έμπροσθεν του δεσπότου μας, κυρίου και πατρός μας,| λέγω σας την αλήθειαν τήν λέγουν οι πλανήτες·| ηξεύρω να μαντεύομαι· εταίρον μου ου μη εύρεις* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1612· (σε σχ. εν διά δυοίν): *'δ' εμέν παρκατεβαίννει το λαμπρόν μου| αν μεβ βουθήσουν οι πλανήτες τ' άστρα* Κυπρ. ερωτ. 105[18]· (σε προσωποπ.): *Πλανήτης δεκαφώτιστος στον κόσμον ήλθε κάτω| κι εσμίξαμεν κι εγέννησα γιατρόν τον Κοταγάτο Τζάνε*, Φιλον. 584[11]· (σε προσφών.): *Ω κρουσταλλένιοι μου ουρανοί, πλανήτες, τώρα ελάτε,| κι εσείς, Πουλιά, πετάξετε Τζάνε*, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 208[13]. **3)** (Αστρολ.) **α)** ο πλανήτης που κυβερνά καθένα από τα δώδεκα ζώδια του ζωδιακού κύκλου και (υποθετικά) επηρεάζει το πεπρωμένο ενός ανθρώπου (Βλ. όμως και Πηδώνια Κομν., ό.π. 100): *Ημείς, ω βασιλεύ, ευρίσκομεν εις την αστρολογίαν μας ότι το παιδίον Ιωάσαφ ημπορούμεν να σου ειπούμεν καλά λόγια δι' αυτόν, ως είδαμεν εις τα βιβλία μας και εις τον πλανήτην οπού εγεννήθη* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 77[3]· *Κι αν από τον πλανήτη μου, μοίρα καλ' είχα πάρει,| κι εκείνη κατά πώς ποθώ, είχε μου δώσει χάριν| εις την ζωήν μου να μπορώ να 'χω την λευτεριάν μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [775]· **β)** η μοίρα, το πεπρωμένο (όπως καθορίζεται, σύμφωνα με την αστρολογία, από την κίνηση των πλανητών): *εις του Μαΐου του μηνός στας είκοσι εννέα,| τρίτην ημέραν δολερήν που αυθέντευεν Άρης.| Εκείνη ώρα η βαρεά, η στιγμή του πλανήτου, ..., επήρασι την Πόλιν| οι Τούρκοι, σκύλοι ασεβείς* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 122.

πλανήτης (ΙΙ) ο.

Πιθ. από το ουσ. πλάνη (<υστλατ. *plana*) και την κατάλ. -τής.

(Πιθ.) τεχνίτης που κατεργάζεται το ξύλο, ξυλουργός: *Το κορμίν εσαβάνωσαν του πανευμόρφου Πάρη.| Όλοι οι τεχνίτες υψηλοί και μεγάλοι πλανήτες| εκείσε εσυνήχθησαν, το κιβούριον κάμνουν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 10436.

πλανητός, επίθ.· *πλανετός*.

Το αρχ. επίθ. πλανητός. Πβ. ουσ. πλανετό το (Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ.) και επίρρ. *πανετά* <**πλανετά* (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. **πλανετά*) σημ. ιδιωμ.

Ψεύτικος, απατηλός, παραπλανητικός: *ετούτο τ' άπονο κοπέλι ευθύς μισεύγει,|*

και θυμωμένο και σκληρό απομπροστά μου φεύγει,| αφόντις πρώτα με πολλά ψευδόλογα δικά του| και πλια ψευτά και πλανετά χίλια τασσίματά του,| επήρε μου τον σκύλον του, επήρ' το πλέρωμά μου Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [142].

πλανιά η.

Από το *πλανώ* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. σήμ. στη Λευκάδα (Λάζαρης, Λευκαδ.) με διαφορ. σημασ.

Πλάνη (βλ. και ά. 3): *Λοιπονιθές, αδέρφια μου, διώξετε τον καημό σας,| στον κόσμο μη πλανίζεστε, μυριοπαρακαλώ σας,| γιατί 'ναι ξένος από σας, φεύγετε την πλανιάν του* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 624.

πλανιάρης, επίθ.

Από το ουσ. *πλανιά* + κατάλ. *-άρης*.

Απατηλός, παραπλανητικός: *αφήτε τον προσερινό τον κόσμο, τον πλανιάρη,| τον 'πίβουλο, το μάργανο και τον αζιγανιάρη* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 606.

πλανιεύω, βλ. *πλανεύω*.

πλανίζω.

Από το *πλανώ* αναλογ. με ρ. σε *-ίζω*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Μέσ., αμτβ.) βγαίνω από τον ίσιο δρόμο, παραστρατώ (πβ. *πλανώ* II2β): *χίλια πολλά σας χαιρετώ, σκύφτω και προσκυνώ σας,| στον κόσμο μην πλανίζεστε, μυριοπαρακαλώ σας* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 561· *Λοιπονιθές, αδέρφια μου, διώξετε τον καημό σας,| στον κόσμο μην πλανίζεστε, μυριοπαρακαλώ σας,| γιατί 'ναι ξένος από σας, φεύγετε την πλανιάν του* αυτ. 623.

πλάνος (I), επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 2139, 2200, 3662, Διγ. Z 4484, Χρον. Μορ. Η 1119, Ιστ. Ηπείρ. XIV⁹, Λίβ. Ρ 402, Αχιλλ. L 1233, Αχιλλ. (Smith) N 1662, 1741, Χρον. Τόκκων 2654, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι IV 58, Νεκρ. βασιλ. 78, Sprachlehre 127, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 944, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2449, 3355, 3462, 5258, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. β' 20, Διγ. Άνδρ. 369⁹, 370²⁹, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 67¹⁹, 85¹⁸, Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ' [27], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 498¹⁰, 551⁸, Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 355, 838.

Η λ. στον Ιπποκράτη (TLG). Το ουσ. *πλάνος* ο ήδη αρχ. και σήμ. Η λ. και σήμ.

Που παραπλανά, που ξεγελά· απατηλός, ψεύτικος: *Μετ' αύτους γαρ εσύντυχα, ωμούς ουδέν τους ηύρα| ουδέ πλάνους, αλάζονας* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 11533· *ως μεν πλάνον την φιλίαν υπόπτευον* Δούκ. 333¹⁴· *Αμή άνθρωποι απατηλοί και πλάνοι θέλουσι προκόψει εις το χειρότερον, πλανώντας τους άλλους και πλανώμενοι* Μάξιμ. Καλλιουπ.², Κ. Διαθ.², Παύλ. Τιμ. Β' γ' 13· (συχνά με το ουσ. *κόσμος*): *Επειδή πάντα τα τερπνά του πλάνου κόσμου τούτου| άδης μαραίνει και δεινός παραλαμβάνει Χάρων* (παραλ. 2 στ.), *κατέλαβε και θάνατος του θαυμαστού Ακρίτου* Διγ. (Trapp) Gr. 3368· *Αλλ' όσοι και αν αισθάνεσθε τον πλάνον κόσμον τούτον,| δεύτε, πικρά θρηνήσατε και κλαύσατε μεγάλως* Αχιλλ. (Smith) N 1657· *Τι ωφέλησεν ημάς ο πλούτος και τα πρόσκαιρα πράγματα και ο πλάνος κόσμος;* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι Ι 35· (προκ.

για τον χρόνο): *Εθύμισές μου τον καιρό τον περιασβολωμένο,| τον πλάνο και τον 'πίβουλο και τον απωλεσμένο* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 449.

Το αρσ. ως ουσ. = **1α)** Απατεώνας, ψεύτης: Χειλά, Χρον. 357, Δούκ. 189[12], Θρ. Θεοτ. 58, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 45[12]· (προκ. για το Χριστό· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 1): *Ετούτος έναι ο Ιησούς, μέγας μάγος και πλάνος,| απού σ' εμάς ευρέθηκε μεγάλος και σολτάνος* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3308· *Αφέντη, θυμηθήκαμεν πως έλεγεν ατός του| ο πλάνος που σταυρώσαμεν, σαν έζη μοναχός του,| πως θέλει να θανατωθεί και μετά τρεις ημέρες| πάλιν πως θέλει εγερθεί, σαν λέγουν οι πατέρες* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Αναστ. 62· (προκ. για το Διάβολο· βλ. και Lampe, Lex., ό.π.): *και γαρ εξ ύψους κατελθών ο παντοκράτωρ Λόγος,| αυτού καιρίαν έπληξε την κεφαλήν του πλάνου| και θλάσας ταύτην κραταιώς και δυνατώς συντρίψας,| ημίν εις πόδας τέθηκεν έντρομον, τρομαλέον* Γλυκά, Αναγ. 277· *Μη με εάσεις, δέσποινα, επίχαρμα γενέσθαι| του πονηρού, πανάχραντε, αλλά εξάρπασόν με| εκ των χειρών του μιαρού και κακοτέχνου πλάνου* Εις Θεοτ. 92· (με παράλ. του ουσ. κόσμος): *Έφθασεν, ήλθεν ο πικρός ο θάνατος της κόρης,| το τέλος της ευημερίας εσίμωσεν εις τους δύο·| αλλ' όμως διηγησόμεθα του ακερδήτου πλάνου* Αχιλλ. (Smith) Ν 1639· *Έδε του κόσμου τα τερπνά και οι χάριτες του πλάνου,| έδε το πώς παρέρχουνται κατά μικρόν οι πάντες* Αχιλλ. (Smith) Ν 1921. **2)** Ανήθικος, κακοήθης άνθρωπος (βλ. όμως και Κεχαγιόγλου [Απολλών. σ. 673]): *«Τις θε νν' ακούει άσματα, αινίγματα και λόγους| και υμνωδίαν τραγωδίων, εις την Ταρσίαν ας πάγει!»| Και ούτως γαρ απέφυγεν τον όλεθρον του πλάνου,| και σώαν από του Θεού την παρθενίαν της είχεν* Απολλών. (Κεχ.) 616. **3)** Πουλί ή ζώο που χρησιμοποιείται στο κυνήγι για να προσελκύει άλλα θηράματα στην παγίδα, κράχτης (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 400, 402): *Πόθε, παγίδιν έστησες κρυφτόν κι επλάνεσές με| στο διάβαν πλάνον έβαλες με τέχνην κι έπιασές με| γοιον το περδίκιν στην θηλιάν, γοιον τον λαόν στο νήμαν* Κυπρ. ερωτ. 115[14]· (σε παρομοίωση): *Στο παρεθύρι στέκεσαι, κυρά μου, ωσάν ο πλάνος,| και στέκεις και παρεκαλείς πότε να ξαναφάνω* Ch. pop. 249.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = **α)** τέχνασμα, παγίδα (πβ. και πλάνος ΙΙΙ2β): *Και άκουσε πράγμα φοβερόν και ξένον να θαυμάσεις,| το τι δε πράξιν έκαμεν και πλάνον ο δεσπότης,| και τι δε εύρε δοκιμήν και ενθύμησιν ο νους του,| και όρθωμα το όρθωσε* Χρον. Τόκκων 2669· **β)** δέλεαρ, θέλγητρο: *Τον Ολοφέρνη σκόπησε, τον μέγαν καπετάνιον,| πώς το χηράδιν με κρασίν και της πορνειάς το πλάνον| έκοψε το κεφάλιν του κι ελύτρωσε την χώραν* Φαλιέρ., Λόγ.(Bakk.-v.Gem.) 120.

Το θηλ. του επιθ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 18[9], 83[13].

πλάνος (ΙΙ), επίθ.

Από το λατ. *planus*.

Επίπεδος, ομαλός· ίσιος: *θέλεις να καμπανίσεις τη σερσένα πλάνα και αν κάμεις στο μόδον ετούτον, δεν ημπορείς να σφάλλεις ποτέ* Καραβ. 496[14].

πλάνος (ΙΙΙ) το, Πικατ. 479.

Το αρχ. ουσ. *πλάνος* ο με μεταπλ. Η λ. στο Δημητράκ. και σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

1) Δόλος, απάτη, πλάνη (πβ. και πλάνη 3): *Πολλές φορές εις την γραφήν ήκουσα των φρονίμων,| να λέγουσιν τα πράγματα του κόσμου πλάνος είνιαι,| και βάνουσιν τον άνθρωπον απέσω και πλανούν τον* Σαχλ., Αφήγ. 420· *ο δόλιος όφης πάραυτα κοντά της Εύας πηαίνει| με πλάνος και με 'πιβουλή κι έτσι της συντυχαίνει* Πικατ. 470· *Μαθών δε παρά ενός ανδρός σοφού την συνήθειαν και τον τόπον οπού είχασι να τον εξορίσουν· ο οποίος του είπε με δίχως πλάνος τι έχει να κάμει* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 67[6]· φρ. *βάνω εις πλάνος* = ξεγελώ, εξαπατώ: *ευθύς ο τρισκατάρατος ακούσον τι των κάμνει,| ο διάβολος ο φθονερός εις πλάνος πώς τους βάνει* Χούμνου, Κοσμογ. 138. **2α)** Δέλεαρ, θέλγητρο· (εδώ) πειρασμός: *Η φαμελιά σου την νεκρήν σάρκαν εξεφορτώθη| και από του κόσμου την σκλαβιά εβγήκεν κι εγλυτώθη,| της σάρκας και του Πονηρού εγλύτωκεν τα πλάνη* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v.Gem.) 145· **β)** (προκ. για σύλληψη θηράματος) παγίδα: *ως άγνωστη εκομπώθηκα κι επιάστηκα στο βρόχι,| σαν όντε στένει ο κυνηγός και την ολπίδα τόχει| να 'βρει πουλίν ακάτεχο κι άγνωστο να γελάσει,| κι όντε πετά και κιλαδεί, με πλάνος να το πιάσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 954.

πλαντάζω, Χρον. Τόκκων 698· *πλαντάζω ή πλαντώ,* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 447, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 45, Σαχλ., Αφήγ. 177, 684, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 248, Αλεξ.[2] 882, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 535[17], κριτ. υπ.), Συναξ. γυν. 242, 1086, Ριμ. κόρ. 709, Δεφ., Λόγ. 80, Κατζ. Ε' 33, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 192· *πλαντάσσω,* Συναξ. γυν. 726· *πλαντώ,* Γλυκά, Στ. 256, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 476, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 74, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 57, 689, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 914, 934, Συναξ. γυν. 126, 758, 1093, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1051· αόρ. *επλάντασα,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1259]· μτχ. *πλανταμένος,* Μορεζίν., Λόγ. 467· *πλαντασμένος,* Αλεξ.[2] 2922.

Από το *πλατάσσω* (στη Σούδα, λ. *πλαταγώνιον* και σε σχόλ., TLG) (>*πλαντάσσω*>*πλαντάζω*). Ο τ. *πλαντώ* (<*πλαντάζω,* αναλογ. προς άλλα ρ., όπως *αρπώ*>*αρπάζω,* βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 274) στο Βλάχ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.). Ο τ. *πλαντάσσω* στο Meursius (*πλαντάσσειν*). Η μτχ. *πλανταμένος* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1)** Κάνω κάπ. να αισθανθεί μεγάλη ψυχική ή σωματική πίεση· (εδώ) κάνω κάπ. να πεθάνει: *την νύκταν εκείνην ή ο φόβος ή η ευλάβεια του ονόματος ή και η κακοπάθεια τον επλάνταξεν εκεί μέσα* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 451. **2)** (Προκ. για φωτιά) σβήνω (πβ. Κριαρ., Λεξ., λ. πλαντάζω, Φρ.): *άλλοι πάλι εράξα| με το νερό και την φωτιά επλαντάξα.| Έτσι ήπαψε η φωτιά και την εσβήσα| εκείνοι, οπού τρέξαν και εβοηθήσα* Λεηλ. Παροικ. 648.

Β' Αμτβ. **1α)** Αισθάνομαι μεγάλη, έντονη στενοχώρια, δυσφορία, ψυχική ή σωματική πίεση από διάφορα αίτια, ασφυκτιώ, «σκάζω»: *οι μεν απέ την λύπην τους εχάσαν την ψυχήν τους,| οι άλλοι, όσοι ενέμειναν, υπάσιν να πλαντάξουν,| οπού τώρα τους εβρίζουσιν τα αιρετικά τα γένη* Θρ. Κων/π. (Mich.) 28· *υπάγει* (ενν. *η χήρα*) *εις το οσπίτιν της και στένει μοιρολόγι·| και δέρνεται και δέρνεται και υπάγει να πλαντάξει* Σπαν. (Ζώρ.) V 564· *αν πεινάσω| και καμπόσο να διψάσω,| πού να το εύρω να χορτάσω| εδώ μέσα* (ενν. *εις το σετούκι*) *οπό πλαντάσσω;* Συναξ. γυν. 726· *Ο τόπος ήτον άνυδρος κι ήλθασι να πλαντάξουν| από την πείνα όλοι τους, στο 'τοιμο να λιμάξουν*

Αλεξ.² 891· (συχνά σε πλεονασμό με το ρ. σκάζω/σκω, πβ. νεοελλ. φρ.): *τους εχθρούς ενίκησεν και σκάζουν και πλαντάζουν* Στ. Βοεβ. 44· *μη σκάσω, ο κακότυχος, γράφοντα μη πλαντάξω,| μήπως και παραλογισθώ, Θεέ, βοήθησέ μου* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 433· *μόνον εμάς η 'πόληψη κι η γευτηνιά γυρεύγει| και κατοικιά μάς ήκαμε και μπλιο τση δε μισεύγει.* (παραλ. 4 στ.) *Θωρώ το και πρικαίνομαι, πλαντώ και σκω περίσσα,| γιατί θυμούμαι άλλη φορά κι έτσι ποτέ δεν ήσα* Στάθ. (Martini) Α' 79· *Άλλο, βλέπω, δεν γυρεύει,| να με κάμνει να παθιάζω,| να πλαντάζω και να σκάζω* Συναξ. γυν. 870· (εδώ) «σκάζω» από ερωτικό πόθο και συνουσιάζομαι: *έναι νόμος διά να χάσει| το προικιόν της αν πλαντάξει* Συναξ. γυν. 798· **β)** στενοχωρούμαι υπερβολικά, ζηλεύω, «σκάω»: *όντε σε ιδούν και περπατείς με φρόνεσιν και τάξη,| οι φίλοι σου θέλουν χαρεί και όλοι σου οι εχθροί πλαντάξει* Σαχλ. Ν 41· **γ)** (στην προστ. = σώπα, σκάσε): *να με λέει να τον ακούγω πάντα,| εις πράματα τά λέγει, πλάντα·| εις τον γάμον μη πατήσεις| και ποσώς μη τριγυρίσεις* Συναξ. γυν. 884. **2)** Πεθαίνω: *Γλήγορα απεθάνασι, ποσώς δεν εβαστάξαν,| εκεί που τους εσύρνασι τότες γιαμιά πλαντάξαν* Αλεξ.² 1602· *Τότε πολλά χλιμίτηξε* (ενν. ο Βουκέφαλος), *βρουχάται ώσπερ λέω,| μέσα στον στάβλον πλάνταξε έτσι, ωσάν σας λέω* Αλεξ.² 2920· (εδώ προκ. για πνευματικά νεκρό): *Ετούτος* (ενν. ο Τίτος) *είναι ένας αέρας κινούμενος απού το εμφύσημα του παναγίου Πνεύματος εις τον κόσμον, και εις όσες καρδίες εμφύσησε και εμφυσά το αληθινόν και θείον αυτού κήρυγμα όλοι εζωοποιήθησαν, και εις όσες δεν εμφύσησε όλες έμειναν πλανταμένες* Μορεζίν., Λόγ. 467· (εδώ υβριστ.): *Ιώβ, βλαστήμησε και εσύ και πέθανε και πλάντα* Συναξ. γυν. 209.

πλανταμός ο.

Από τον αόρ. του πλαντώ (Γλυκά, Στ. 256) και την κατάλ. -*μός*· πβ. και ουσ. *πλανταγμός* και *πλαντασμός* σήμ. (Κριαρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *πλάνταξις*) και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Πολύ μεγάλη στενοχώρια: *Η παπαδιά παρέπεσεν, εξύβρισε την κοίτην| και καθαιρούσιν τον παπάν! ε, συμφορά μεγάλη!| Εκείνη παρηνόμησε και τούτον τιμωρούσιν.| Ουκ ένι τούτο πλανταμός, ουκ έν' μελαγχολία;* Γλυκά, Στ. 273.

πλαντάσσω, πλαντώ, βλ. *πλαντάζω.*

πλανώ, Σπαν. Ο 183, Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 101, IV 249, Καλλίμ. 1433, Διγ. (Trapp) Gr. 2090, 2187, 3506, Διγ. Ζ 3391, Διγ. Α 4735, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1107, 1156, Χρον. Μορ. Η 1099, 8414, Χρον. Μορ. Ρ 1099, 8414, Λίβ. Ρ 2370, Λίβ. Sc. 2493, Λίβ. Esc. 3658, Λίβ. Ν 3108, Αχιλλ. (Smith) Ν 1368, Χρον. Τόκκων 2211, 2654, Μαχ. 588[22], 656[5], Απόκοπ.² 215, Συναξ. γυν. 549 (έκδ. *πλακούσι·* διόρθ. Αλεξ. Στ.· βλ. και *πλακώ (Ι)*), Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 73[r], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 691, Ιστ. πολιτ. 34[9], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4779, Κυπρ. ερωτ. 100[22], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 264, Παλαμήδ., Βοηθ. 948, Σουμμ., Ρεμπελ. 177, Κατζ. Πρόλ. 31, Διγ. Άνδρ. 370[18-19], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 100, 648, 1076, Γ' 174, 462, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 948, Διήγ. πανωφ. 61, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 334, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 143[14], 308[20], 362[9], 507[16], κ.π.α.· *πλανάγω*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 363[r]· β' πληθ. ενεστ. *πλανείτε*, Φαλιέρ., Ιστ.² 327· γ' πληθ. παρατ. *'πλάνων*, Δεφ., Λόγ. 248· μτχ. ενεστ.

πλανωμένος, Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 138$^{6-7}$.

Το αρχ. *πλανάω*· πβ. και μτγν. *πλανέω* (TLG). Ο τ. με ανάπτυξη ευφωνικού *γ* (βλ. Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 516]). Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **1)** (Μεταφ., με υποκ. τη λ. *νους*) οδηγώ, περιφέρω εδώ κι εκεί: *όταν τον δοξολογείς και υμνείς τον* (ενν. *τον Θεόν*) *μηδέν σε πλανάγει ο νους σου εδώθεν και εκείθεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 363^{r}. **2α)** Ξεγελώ, εξαπατώ, παραπλανώ: Διγ. A 3165, Σαχλ., Αφήγ. 421, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2693, Σταυριν. 433, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 189· (προκ. για θρησκ. πλάνη): *ο Θεός μας ήφερεν εδώ ... και έβαλέ μας εδώ να στέκομε έως ότου να γεννηθεί ο Αντίχριστος, ο υιός της απωλείας, ο οποίος θέλει γεννηθεί από πόρνη και θέλει πλανέσει πολλούς* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 294^{r}· *Εγώ ... τον έστειλα να κυβερνά εκείνον τον τόπον, και αυτός ο μιαρός τους επλάνεσε και τους έκαμε όλους χριστιανούς* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 145^{23}· **β)** βγάζω κάπ. από το σωστό δρόμο, παρασύρω: *Εν τούτω σε παρακαλεί κι ημείς όλοι μετ' αύτον·| μη σε πλανέσει ο λογισμός, του κόσμου γαρ η δόξα* Χρον. Μορ. H 8414· *Τα Βομπλιανά εγύρευεν να επάρει του δεσπότου,| και τόσον τον επλάνεσεν η έπαρσις η μεγάλη,| ότι εντρέπομαι να τα ειπώ τι έγραφεν τον δεσπότην* Χρον. Τόκκων 2211· *αυτόνος* (ενν. *ο Πιλάτος*) *την απόφασιν ήκαμε εις αληθεία,| γιατί τον επλανέσασι με τη φιλαργυρία* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 4581· **γ)** αποπλανώ, ξελογιάζω: *Ποτέ μου δεν με πλάνεσε κοράσιον στον καιρόν μου,| μόνο εσύ, ματάκια μου, κι έκαψες την καρδιά μου* Ch. pop. 352· *Έπειτα επήγαμεν εις την Χοχλακούραν και εκεί ηύραμεν το παλληκάριον, οπού επλάνησεν την κόρην* Διγ. Άνδρ. 373^{9}· *και ο Σαμψών ο θαυμαστός, 'κείνος ο ανδρειωμένος,| γυναίκα τον επλάνεσε κι έμεινε τυφλωμένος* Διακρούσ. 116^{8}.

II. Μέσ. **1)** Περιπλανιέμαι: Σπαν. O 4, Σπανός (Eideneier) D 1485, Παλαμήδ., Βοηβ. 442. **2α)** Ξεγελιέμαι, εξαπατώμαι, παραπλανούμαι: Διγ. Άνδρ. 192^{6}· (με εμπρόθ. προσδ.): *παρακαλώ σας το, κάμετε και φρονείτε,| μη πλανεθείτε σε φλωρί, την νιότην να πουλείτε* Περί γέρ. 180· *Ξεύρομεν πως τα θηλυκά στον πόθον πλια νικούνται,| παρά τους άνδρες, κι εύκολα στον έρωτα πλανούνται* Σουμμ., Παστ. φίδ. A' [400]· (με συμπερασμ. πρόταση): *Μη πλανεθούμεν, άνδρες αδελφοί, καθώς αι μωρές εκείναι πέντε παρθένοι, να χάσομεν τον καιρόν τούτον, οπού είναι καιρός ελέους* Πηγά, Χρυσοπ. 140 (42)· *λέγε μου με δίχως φόβον πώς επλανέθηκες τέτοιας λογής, να προτιμάς με όφκαιρες ολπίδες εκείνα οπού δεν θεωρείς από εκείνα οπού θεωρούμεν φανερά* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 34^{20}· **β)** βγαίνω από τον ίσιο δρόμο, παραστρατώ: *Όλοι μας ωσάν πρόβατα επλανεθήκαμεν. Ο άνθρωπος εις την στράταν του επλανέθη και ο Κύριος του επαράδωκε τις αμαρτίες μας* Χριστ. διδασκ. 80 δις· **γ)** σφάλλω, λαθεύω: *κείνοι που κουμπώνουνται και λέγουν κι έχουν φίλους,| ουδέν κατέχουν τίποτας, έσφαλον και πλανώνται* Σαχλ. B' (Wagn.) P 171· *Ποτέ δεν εκακόπεσε, ποτέ δεν επλανέθη,| από τα αμαρτήματα ελεύθερος ευρέθη* Ιστ. Βλαχ. 1365· **δ)** πέφτω σε θρησκ. πλάνη: *Μη το βάλεις εις τον νουν σου πώποτε να πλανεθούμεν, να προσκυνήσομεν είδωλα!* Αγαπ., Καλοκ. 338· *πάλιν εδάκρυσεν η Παναγία και είπε προς αυτούς: «Πώς επλανηθήκετε, ταλαίπωροι, και δεν εγνωρίζετε τον ποιητήν σας;»* Αποκ. Θεοτ. I 53· (μτβ., με σύστ. αντικ.): *μεγάλην πλάνην επλανεθήκασιν, ω βασιλεύ, οι Αιγύπτιοι και οι Χαλδαίοι και οι Έλληνες θέλοντες να σέβουνται τέτοιους θεούς* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 107^{29}· **ε)** ξελογιάζομαι: *Μαγεύγου με τα λόγια σου και πέφτω και πλανού-*

μαι,| μα μ' όλα αυτείνα του αντρός τες δυσκολιές φοβούμαι Φαλιέρ., Ιστ.[2] 661· (με εμπρόθ. προσδιορ.): *οι δίκαιοι εις πειρατήριον ενέπεσαν και πολλοί, κατά το γεγραμμένον, επλανήθησαν εν κάλλει γυναικός* Φυσιολ. (Zur.) XXXXIX 2[7].

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = απατηλός: *να εγνωρίζουν άπαντες τον πλανωμένον κόσμον,| τον άστατον, ακέρδητον, τους άπαντας κομπώνει* Βυζ. Ιλιάδ. 495.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που έχει σφάλει, που έχει κάνει λάθος: *Θρησκείες εστοχάστηκα πολλές, μα πλανεμένες* Διγ. Ο 1047· (σε προσφών.): *Αλλά αιτία των κακών ο Θεός ποτέ δεν έναι·| τι είναι τά συλλογίζεσαι, άνθρωπε πλανεμένε!* Πένθ. θαν.[2] 324· εκφρ. (1) *πεπλανημένον πρόβατον* = ο άνθρωπος που έφυγε από το δρόμο του Θεού (πβ. Κ.Δ., Λουκ. 15, 6 κ.α.: *πρόβατον απολωλός*): *το ωμόφορον, όπερ βαστά ο αρχιερεύς εις τον ώμον του, δηλοί το πρόβατον το πεπλανημένον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 397[v]· (2) *πλανεμένη οδός/στράτα* = αμαρτωλός, ανήθικος τρόπος ζωής (πβ. *οδός* 8β εκφρ.): *Επεί λοιπόν γνωρίζομεν λοξά περιπατούμεν,| πρέπει να την αφήσουμεν την στράταν που κρατούμεν,| και άλλην οδόν να πιάσομεν, τι αυτή έναι πλανεμένη* Πένθ. θαν.[2] 571· *ας ηξεύρει ότι εκείνος οπού γυρίσει αμαρτωλόν από την πλανεμένην του στράταν θέλει σώσει ψυχήν από τον θάνατον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιακ. Καθολ. Επιστ. ε' 20 (πβ. Κ.Δ., Ιακ. 5, 20: *εκ πλάνης οδού*).

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = **α)** παραπλανημένος, ξεγελασμένος: *Εγώ είμαι ο πλανεμένος και άγνωστος, οπού επίστευσα τα ψεύματα* Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ 225· (προκ. για θύμα θρησκ. πλάνης): *Τι επιχειρίζεσαι και αναγελάς το κήρυγμα της αληθείας ... διά του οποίου οι πλανεμένοι ευρήκασι την αληθινήν στράταν;* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 126[32]· **β)** αυτός που έχει σφάλει, που έχει κάνει λάθος: (σε προσφών.): *Υπόστρεψον ταχύτατα προς την ενεγκαμένην,| πεπλανημένε, πόλιν σου και την Ολυμπιάδα, σην τιθηνόν, και θήλαζε* Βίος Αλ. 1703.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. ως επίρρ. = **α)** λανθασμένα: *Δεν έτρεξεν* (ενν. *ο παράλυτος*) *εις μάγους και μάντισσες, ωσάν το κάμνουσιν τινές άθεα, ασεβίστικα, πλανεμένα* Πηγά, Χρυσοπ. 59 (20)· **β)** παραπλανητικά, δόλια: *Τα μάτια σου, αν γυρίσουσι να ιδούσι νιον κανένα,| κι αυτά με πονηριά θωρούν, ψευτά και πλανεμένα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1208].

πλαξ η, βλ. *πλάκα*.

πλάση η, βλ. *πλάσις*.

πλάσθης ο, βλ. *πλάστης*.

πλασιέρης ο.

Από το γαλλ. *placier*. Πβ. σημερ. *πλασιέ*.

(Εδώ) βοηθός δικαστή (πβ. *μεσίτης*, Ασσίζ. 102[27], λ. *μεσίτης* 4): *Αυτού λέγει το δίκαιον περί του βισκούντη και τους σιργέντας οπού βλέπουν τους φόρους (λέγουνται φράγκικα* (έκδ. *φράνκικα*) *πλασιέρηδες), οπού θέλουν να φέρουν μαρτυρίαν εις την αυλήν* Ασσίζ. 353[2-3].

πλάσιν, επίρρ., Κυπρ. ερωτ. 10[11], 70[8, 9], 77[19], 78[12], 84[12], 101[34], 109[21], 129[28]. — Πβ. και *πατίν*.

Κατά Λουκά, Γλωσσάρ., λ. πλάσι από την αιτιατ. του ουσ. πλάσις· βλ. και Siapkaras-Pitsillidès [Κυπρ. ερωτ. σ. 396]. Κατά Χατζ., Λεξ., λ. πλάσκεται από το απαρέμφ. μέλλ. πλάσειν του πλάσσω. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, ό.π., Χατζ., ό.π.).

(Με άρν.) καθόλου, διόλου: *Πλάσιν ζωήν δεν έχω ό,τι κι αν ποίσω,| όσον το δειμ μου λείψει αχ το δικόσ σου* αυτ. 70[21].

πλάσις η, Βέλθ. 627, Λίβ. P 188, 408, 1053, Λίβ. Sc. 301, 562, 1354, Λίβ. Esc. 652, 654, Λίβ. (Lamb.) N 255, 301, 890, Λίβ. N 2090, 2191, 2378, Ροδινός (Βαλ.) 94, κ.α.· *πλάση*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5187, 5190, 13385, Λίβ. Esc. 2494, 3163· γεν. πληθ. *πλάσων*, Κυπρ. ερωτ. 135[2].

Το αρχ. ουσ. πλάσις (L-S Κων/νίδη, TLG). Ο τ. στο Βλάχ. με διαφορ. σημασ. και σήμ. Η γεν. πληθ. πλάσων από μετρ. αν.

1) Σχηματισμός, διαμόρφωση· (εδώ) δημιουργία (του ανθρώπου από το Θεό): *εκείνοι οπού καυχώνται ότι είναι σοφοί των Ελλήνων σφάλλουν, επειδή εκείνον οπού έκαμεν τον άνθρωπον δεν ηξεύρουν, μηδέ την πλάσιν του ανθρώπου ηξεύρουν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 63[r]· *περί Θεού του Πατρός και της πλάσεώς μας* Χριστ. διδασκ. 197. **2α)** (Για πράγματα) κατασκευή, μορφή: *Ήσαν τα οικοδομήματα κατάγλυπτα, ωραία,| πολλά καλά εις την πλάσην τους όλα εξορθωμένα* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7293· *Δοξάρι εβάστα* (ενν. ο Δοξιώτης) *τούρκικον, ξένης οκάτι πλάσης* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5198· **β)** (για πρόσωπα ή ζώα) μορφή, εμφάνιση· διάπλαση: *άνθρωπος ήτον ευγενής οκάποιος από χώραν,| άγωρος, επιτήδειος, έμορφος εις την πλάσιν,| και εις πολλά καλόκοπος εις σύνθεσιν και σχήμαν,| ξανθός, μακρύς, αγένειος, τριγύρου κουρεμένος* Λίβ. (Lamb.) N 36· *Αετός με εφάνη φοβερός να πέτεται εις τα νέφη,| μαύρος ένι ως κόρακας, μέγας πολλά στην πλάσιν* Λίβ. P 1839. **3α)** Δημιούργημα, γέννημα: *Πάλιν λαλώ τον φίλον μου, τον συγγενήν μου εκείνον,| και πάλιν αφηγούμην του του ονείρατος την πλάσιν* Λίβ. (Lamb.) N 562· *εκ του ηλίου απόκομμα ήτον η κόρη εκείνη* (ενν. η Ελένη),| *της Αφροδίτης ένωσις και της Σελήνης πλάσις* Βυζ. Ιλιάδ. 473· **β)** ο κόσμος, η κτίση, η δημιουργία: *ανέν και βλέπομε λοιπόν την κοσμικήν την πλάση| την κάθεν ώραν καθενός το ριζικό ν' αλλάσσει,| και μετ' αυτό το μπέρδεμα ανακατώνομέστα,| τι κάμνει χρεια πολλή χαρά και τι να θλίβομέστα;* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 223· (εδώ στον πληθ.): *παράδεισε των αισθητών των πλάσων* Κυπρ. ερωτ. 135[2]. **4)** Ομορφιά, κάλλος: *λέγουσιν οι άρχοντες ... της Τρώας·* (παραλ. 1 στ.) *και τα φουσσάτα αν φθείρουνται, αν πάθει και η Τροία,* (παραλ. 1 στ.) *δίκαιον είν' τά γίνονται διά τοσούτον κάλλος* (παραλ. 2 στ.). *Ου κατακρίνουν το συμβάν, την συμφοράν εκείνην,| αλλά δικαίως τα λαλούν διά της Ελένης πλάσιν* Βυζ. Ιλιάδ. 928.

Εκφρ. 1) *Η ένδον πλάσις* = τα σπλάχνα: *Ο δε* (ενν. ο Μαχομέτ-πεγ) *μέλλων ποματίζεσθαι παρά των ιατρών του κενώσαι των εντέρων το βάρος ... διερράγη κοιλίαν και πάσαν την ένδον πλάσιν αυτού τη γη περαδεδώκασιν* Δούκ. 169[5]. **2)** *Η πλάσις της μητρός* = η μητέρα: *ούτ' έσφαξα με τα ίδια μου χέρια τον πατήρ μου·| ούτέ 'μουν αγαπητικός στην πλάσιν της μητρός μου,| ούτε στους κόρφους της αυτής οπίσω να 'πιστρέψω* Θησ. Γ' [95[5]].

πλάσκω, βλ. πλάθω.

πλάσμα το, Γλυκά, Στ. 4, Ορισμ. Μαμελ. 99[7], Λίβ. P 333, Λίβ. Esc. 583, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 874, 1524, 1551, 2973, Συναξ. γυν. 94, Δευτ. Παρουσ. 98, 255, 257, 283, Αλφ. 21[38], Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73, Σκλάβ. 226, 236, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 75[r], Θρ. Θεοτ. 103, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 102, Ιστ. Βλαχ. 2062, 2751, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 173· *πλάσμαν*, Καλλίμ. 1292, 2265, Gesprächb. 21[21], Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. 34, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 256, 1530, 1535, Δευτ. Παρουσ. 67, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 142[11]· γεν. εν. *πλασμάτου*, Θησ. Γ' [21[2]].

Το αρχ. ουσ. πλάσμα. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 739, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. πλάσμα(ν)). Η λ. και σήμ.

1) Δημιούργημα, κατασκεύασμα: *Φοβούμαι μήποτε και συ τύχης μου πλάσμαν είσαι| και προς δευτέραν απειλήν εκ ταύτης απεστάλης·| ου γαρ πιστεύω και ποτέ κόρον λαβείν την τύχην* Καλλίμ. 589· (ως σύστ. αντικ.): *έπλασεν ο Έρως, συγγενή, πλάσμα φρικτόν ονείρου,| τό ακόμη βλέπω αιστητώς και εντρέχει εις οφθαλμόν μου* Λίβ. (Lamb.) N 479. **2α)** Φανταστική, πλαστή διήγηση, μύθευμα: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 718, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 236 δις· **β)** τέχνασμα, απάτη: *Άπαντα γαρ πανούργημαν, άπαντα πλάσμαν ήσαν* Καλλίμ. 2257· *τοσούτον γαρ κατεγοήτευσεν ημών τα τε νοήματα και τους λογισμούς με τες υπέρ λόγον θωπείες, ότι και τα πλάσματα αυτού ενόμιζον εγώ υπό κουφότητος αρετάς και ήθη χριστομίμητα* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 40[47]. **3α)** Δημιούργημα του Θεού ή της φύσης· ύπαρξη, ον: *Ούλα τα πλάσματα του κόσμου, ούλα τά εγίνησαν αποτάσσουνται του Θεού, αμμέ έχει τριά πλάσματα τα ποια δεν υποτάσσουνται του Θεού, τουτέστι ο άνθρωπος, η γυναίκα και ο διάβολος* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 142 δις· *τίποτε ου ξεύρουσι εκ την θεάν εκείνην,| ανέν απέ τους ουρανούς και εις την γην κατέβη| ή έναι πλάσμα κοσμικόν και το τραγούδι εκίνα* Θησ. Γ' [26[5]]· **β)** (συχνότ., σε σχ. κατεξοχήν) ο άνθρωπος: *ως αγαθός πεθυμά* (ενν. *ο Θεός*) *να σώσει το πλάσμαν των χειρών του* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 564· *έλαβεν* (ενν. *ο Θεός*) *ανθρωπίνην σάρκαν και εσταυρώθη και ετάφη και τη τρίτη ημέρα ανέστη και έσωσεν πάλιν το αυτού πλάσμα και δεν το άφησε να απολεσθεί* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 75[r]· **γ)** (ειδικ.) γυναίκα ή παιδί εξαιρετικής ομορφιάς και χάρης: *εξέρετε πως αγαπώ| πλάσμαν, τό δεν είχεν 'μοιαστόν| ο κόσμος 'πού πολλύν καιρόν* (παραλ. 4 στ.). *Λύπην σ' αυτόν της ουδεμιά| είδα ποτέ στά πάθιασα* Κυπρ. ερωτ. 125[19]· « ... *να σασε δώσει* (ενν. *ο Θεός*) *χάρισμα σ' αυτόνο το παιδάκι,| εις ομορφιά και εις φρόνεψη σγουραφιστό πουλάκι*». (παραλ. 9 στ.) ... *εις τα παρακάλια τως απακουήν ευρήκα* (ενν. *ο Ιωακείμ και η Άννα*),| *κοι τέτοιο πλάσμα θαμαστό να 'λαβα εκ τον Κύριο* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1686.

πλασμός ο.

Από τον αόρ. του πλάσσω -ττω ή πλάθω και την κατάλ. -*μός*. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.), σε σχόλ. (Steph., Θησ.), στο Κουμαν., Συναγ., στο ΑΛΝΕ και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.).

Κατασκευή, διάπλαση· μορφή, εμφάνιση: *του ανθοφύλλου ο πλασμός πολλά ωραιωμένος* Βέλθ. 291.

πλάσσω, βλ. πλάθω.

πλάστης ο, Γλυκά, Στ. 506, Χρον. Μορ. Ρ 99, Μαχ. 642[3], Νεκρ. βασιλ. 134, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 355, 857, 1074 κ.π.α., Συναξ. γυν. 62, 77, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1871, Κορων., Μπούας 23, 147, Πένθ. θαν.[2] 432, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1856, Σταυριν. 1312, Εις Θεοτ. 33· *πλάσθης*, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 3047, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 382, Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. 10.

Το αρχ. ουσ. πλάστης. Για τον τ. βλ. Μανούσακας [Ντελλαπ., Ερωτήμ. σ. 143]. Η λ. και σήμ.

1) Δημιουργός: *Λόγια μετά δακρύων ο μέγας Αχιλλεύς | εις τον φρικτόν τον Έρωταν και πλάστην της αγάπης* Αχιλλ. (Smith) N 907. **2)** Ο Θεός, ως δημιουργός του κόσμου και του ανθρώπου: *Ακούγοντας η δολιερή η Εύα του δαιμόνου, | εβγήκε εκ τον ορισμό του Πλάστη και του νόμου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1111· *Ω Κύριε, Πλάστη τ' ουρανού, Θεέ, της γης ο Κτίστης, | ελεημοσύνην προς αυτήν την σάρκα τήν εχρίστης!* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 295· φρ. *λαμβάνω τον Πλάστην μου* = κοινωνώ, μεταλαβαίνω: *ετελεύτην αξηγόρευτος και χωρίς να λάβει τον Πλάστην του εις τον θάνατόν του* Ασσίζ. 440[10-11].

πλαστογραφία η, Zygomalas, Synopsis 159 Γ 31, 181 Ε 38.

Το μτγν. ουσ. πλαστογραφία. Η λ. και σήμ.

(Νομ.) κατασκευή πλαστού εγγράφου (εξολοκλήρου ή με παραποίηση ήδη υπάρχοντος), πλαστογραφία: *μητέρα, αν μέσα εις την διαθήκην του ανδρός της παραγράψει τι ή να βάλει συγκληρονόμον υιοθετόν της ή άλλο τι, το μεν παιδίον της κρίνεται να εβγάλει το όσον προσέγραψεν η μητέρα του, ταύτην δε την μητέρα αυτού διά πλαστογραφίαν να την κατακρίνει δεν δύνεται* αυτ. 245 Ν 14.

πλαστογράφος ο, Zygomalas, Synopsis 268 Π 57, 269 Π 63.

Το μτγν. ουσ. πλαστογράφος. Η λ. και σήμ.

(Νομ.) αυτός που διαπράττει πλαστογραφία, πλαστογράφος: *Και να σχίσει τινάς δικαιωτήρια γράμματα τινός και να μεταγράψει ή να ξύσει χειρόγραφον άλλου, και ο σφραγίδα πλαστήν ποιήσας, βούλλαν, ή γλύψας, και οπού παρασαλεύει την ημέραν που θέλει να γένει το συμβόλαιον την τεταγμένην, και οπού σημάδια πεπλασμένα ποιεί και δόλια, ως πλαστογράφος κρίνεται και παιδεύεται* αυτ. 269 Π 64.

πλαστογραφώ.

Το μτγν. πλαστογραφέω. Η λ. και σήμ.

(Νομ.) διαπράττω πλαστογραφία, πλαστογραφώ: *Περί του γραμματικού οπού ποιεί άνομον προβελίζιον ή πλαστογραφεί ετέρου χαρτίν νοταρικόν ... τείντα μέλλει να γενεί εις αύτου* του Ασσίζ. 227[29].

πλαστός, επίθ., Χειλά, Χρον. 357, Δούκ. 189[6], Σφρ., Χρον. (Maisano) 10[15], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 92, Σοφιαν., Παιδαγ. 107, Zygomalas, Synopsis 192 Ε 105, 198 Η 7, 267 Π 50, 269 Π 63 δις, 270 Π 66 τρις, 68, Πηγά, Χρυσοπ. 282 (16), Ψευδο-Σφρ. 246[34].

Το αρχ. επίθ. πλαστός. Η λ. και σήμ.

α) Αναληθής, ψεύτικος: Γεωργηλ., Θαν. 186· **β)** προσποιητός, υποκριτικός: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 394· **γ)** (για έγγραφο, υπογραφή, σφραγίδα, κ.τ.ό.) πλαστογραφημένος: *Τιμωρίαν περιορισμού έχουσιν ... οι πλαστογράφοι. ... Και οπού κάμει πλαστά εκμαρτύρια και οπού πλάσει γράμματα παρά τινος ως τάχα μαρτυρημένα και πιστά και οπού κάμει πλαστήν διαθήκην* Zygomalas, Synopsis 268 Π 57 δις· *Και να σχίσει τινάς δικαιωτήρια γράμματα τινός και να μεταγράψει ή να ξύσει χειρόγραφον άλλου, και ο σφραγίδα πλαστήν ποιήσας, βούλλαν, ή γλύψας ...*, και οπού σημάδια πεπλασμένα ποιεί και δόλια, ως πλαστογράφος κρίνεται και παιδεύεται Zygomalas, Synopsis 269 Π 64· **δ)** (για νομίσματα, μονάδες μέτρησης, κ.τ.ό.) κίβδηλος, παραποιημένος: *Νούμους ονομάζουσιν οι νόμοι εκείνους ... που κάμνουσι τα νομίσματα. Αν λοιπόν τούτοι πιασθώσι πως κάμνουσι νομίσματα πλαστά, ... περιορίζονται και παιδεύονται μερικώς και σωφρονίζονται* Zygomalas, Synopsis 242 Μ 100· *Οπού χρειάζεται μέτρα πλαστά, άλλα παρά τα διατεταγμένα εις το κοινόν, ή ζύγια δόλια, ο τοιούτος υπό των αρχόντων του λαού εξορίζεται* Zygomalas, Synopsis 267 Π 49· **ε)** (για άνθρωπο) **ε¹)** μη γνήσιος, ψεύτικος: *λογίζονται και αυτοί ως πλαστοί κτήτορες* Χειλά, Χρον. 356· *ουχ υπήρχεν* (ενν. *ο Μουσταφάς*) *υιός του Παγιαζήτ Οθμάν, αλλ' ην πλαστός και κατασκευασμένος παρά του βασιλέως Μανουήλ του Παλαιολόγου* Δούκ. 229⁸· **ε²)** υποκριτής, δόλιος: *Ω Βελισάριε, ...* (παραλ. 3 στ.) *ο φθόνος όντως ήθελεν ότι να σε τυφλάνει| μετά ανθρώπων τε τινών πλαστών τε κακοτρόπων* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 192.

Το ουδ. ως ουσ. = **1)** Πλαστογραφημένο έγγραφο: *Οπού κάμει πλαστόν είτα λέγει πως ου χρήται αυτώ εις βοήθειαν, ου συγχωρείται μετά τούτου* Zygomalas, Synopsis 269 Π 65. **2)** Εξαπάτηση: *Οπού γελά άρχοντα, ή με κατηγορίαν γραμμένην κατά τινος ή άλλως πως τον συναρπάζει να κάμει άλλου κακόν ή δεόμενος τάχα ψεύδεται, τω πλαστώ υπόκειται και ως κακών αίτιος και δόλιος παιδεύεται* Zygomalas, Synopsis 296 Υ 19.

πλαστουργός ο, Σπαν. Ρ 3, Διγ. Ζ 3724, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1817, Βίος Αλ. 4809, Σωσ. 49, Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. 57, Θρ. Θεοτ. 14, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α' 44.

Το μτγν. ουσ. πλαστουργός (TLG). Τ. πλαστουρκός σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 739). Η λ. σε επιγρ. (L-S Κων/νίδη) και σήμ.

Δημιουργός, πλάστης: *Τοιαύτην αγνωσίαν έχουσιν όσοι πιστεύουν τα είδωλα, διατί τα έκαμαν αυτοί με τα δάκτυλά τους, και προσκυνούσι τα έργα τους νομίζοντες διά πλαστουργούς τους και ευεργέτας εκείνους οπού αυτοί κλειδώνουν εις τους ναούς και φυλάγουν να μη τους κλέψουσι* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 136¹⁷· (προκ. για το Θεό): *... τον Θεόν, τον πλαστουργόν του κόσμου* Αλφ. 15¹¹· *Θεέ μου παντοδύναμε και πλαστουργέ τ' ανθρώπων* Διήγ. ωραιότ. 13.

πλαστουργώ.

Από το ουσ. πλαστουργός και την κατάλ. -ώ. Η λ. τον 4. αι. (TLG), στον Ησύχ. (L-S, λ. πλαστουργέω) και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Πλάθω, δημιουργώ: *Το σώμα σου το ευγενικόν ίσον βεργίν το 'ποίκε* (ενν. *η φύ-*

σις),| κυπαρισσοβεργόλυγον εδημιούργησέν το (παραλ. 1 στ.)· *πάσα κοπήν και χάρισμα ζων επλαστούργησέν το* Βέλθ. 655· (προκ. για τη δημιουργία του ανθρώπου από το Θεό): *Δέσποτα, δέσποτα Θεέ, ο κτίσας τους αιώνας* (παραλ. 2 στ.), *ο εκ της γης τον άνθρωπον ση χειρί πλαστουργήσας,| ο εκ μη όντων άπαντα παραγαγών εις είναι,| εισάκουσον δεήσεως εμού της αναξίας* Διγ. (Trapp) Gr. 3523.

πλαστρακώνω.

Συνδ. με το *μπλαστρακώνω* (<(ε)*μπλαστρώνω*;, βλ. λ., Επιτομή) που απ. σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.)· πβ. και ουσ. *πλάστρον* και *πλάστρα*, TLG, LBG.

(Μέσ.) επαλείφομαι: *Άλλες είναι οι ευμορφίες της γυναικός της καλής, η τιμή, η φρόνησις, η ταπεινοφροσύνη, η εγκράτεια, η προσευχή, η φιλησυχία, το να μισά την κατάδειξιν, το να φεύγει την παρρησίαν, να ησυχάζει κρυμμένη, να φεύγει τα λουτρά, να μη μου πλαστρακώνεται με τους σολιμάδες, να μη μου ζωγραφίζεται με τα νιψίδια* Πηγά, Χρυσοπ. 335 (8).

πλαστώς, επίρρ., Zygomalas, Synopsis 299 Φ 8.

Το αρχ. επίρρ. *πλαστώς* (L-S, λ. *πλαστός*). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Ψευδώς, αναληθώς: Zygomalas, Synopsis 230 M 16· **β)** προσποιητά, υποκριτικά: *εδείκνυε* (ενν. *ο σουλτάν Μεχεμέτης*) *και άκραν φιλίαν προς τους Βυζαντίους πλαστώς, ως το τέλος έδειξε* Ιστ. πολιτ. 16[2]· **γ)** (για έγγραφο) με πλαστογραφία: *Οπού την διαθήκην κατηγορήσει εις μέμψιν τινά και εις μέρος, δύναται και ότι και πλαστώς εγένετο να την ειπεί* Zygomalas, Synopsis 169 Δ 35.

πλαταίνω· αόρ. *επλάτυνα*, Χρον. Τόκκων 148, 586, 799, 823, 1377, 1452, 1541, 2978, 2980. — Βλ. και *πλατύνω*.

Από το *πλατύνω* αναλογ. με τα ρ. σε *-αίνω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) (προκ. για λόγο ή αφήγηση) εκτείνω· μιλώ λεπτομερώς για ένα θέμα: *Πλαταίνει λόγους δι' αυτήν, λέγει διά τον πόθον* Φλώρ. 207· *Ο Μωυσής δεν είπε τίποτες δι' αυτόν* (ενν. *τον Λέρικον*). *Και διά τούτο η υπόθεσίς μας απερνάγει έτσι κοντή και δεν την πλαταίνομεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 102[r].

Β' Αμτβ. **α)** Πλαταίνω, φαρδαίνω: *Άνοιξαν τα στενώματα, επλάτυναν οι δρόμοι* Χρον. Τόκκων 2011· **β)** (προκ. για λουλούδι) ανοίγω, ανθίζω: *Καιρός εγγίζει του Μαγιού και συγκονταίνει Πάσχα ... και επλάτυναν τα ρόδα* Φλώρ. 1576· **γ)** (προκ. για τον ήλιο) ανατέλλω (Για τη σημασ. βλ. Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 35): *ήλθεν η ημέρα,| επλάτυνεν ο ήλιος, έλαμψεν πανταχόθεν* Φλώρ. 635· φρ. πλαταίνει η (η)μέρα = ξημερώνει για τα καλά: *Αφού γαρ εξημέρωσεν, επλάτυνεν η μέρα,| οι πάντες αρματώθησαν, μικροί τε και μεγάλοι* Χρον. Τόκκων 593· **δ)** (προκ. για το φεγγάρι) μεσουρανώ: *Εκείνο το ψοματινό και το μισό φεγγάρι,| που 'γέρθη και εσηκώθηκε μ' έτοια μεγάλη χάρη| απ' τη μεριά της Σύθιας της άπονης, κι εσάσε| κι επλάτυνε γιαμιά γιαμιά και όλο τον κόσμο επιάσε* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 108· **ε)** απλώνομαι, επεκτείνομαι: *το κάστρον ... να επάρουσιν, ο τόπος να πλαταίνει* Χρον. Μορ. Η 1758· *Άρχισεν δε η αυθεντιά του δούκα να πλαταίνει* Χρον. Τόκκων 823· **στ)** (ενεργ. και μέσ., προκ. για

είδηση ή φήμη) διαδίδομαι, εξαπλώνομαι: *Και φανερά εξέβηκεν ο λόγος, επλατύνθη,| το πως ο δούκας αγαπά, μαζώνει ρογατόρους| απέ τα Ιωάννινα ομοίως εκ την Βλαχίαν* Χρον. Τόκκων 824· *με μεγάλη| δόξα η φούμη του επλάτυνε και ο κόσμος το λογιάζει* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 95.

πλατάνη η· *πλάτανη*, Αχιλλ. L 693, 752, 930, 931, Αχιλλ. (Smith) N 792, 1422.

Από το ουσ. πλάτανος η (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 69). Ο τ. και σήμ. ως τοπων. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Πβ. τοπων. *Πλατανέα* στο Πορτολ. Α 237[25, 26, 27]. Η λ. τον 12. αι. (LBG)· ως τοπων. ήδη μτγν. (Steph., Θησ., λ. *πλάτανος*, TLG).

Πλατάνι, πλάτανος: *πλατάνης δένδρου τον καρπόν μετά όξους και ελαίου εψήσας διάλυε τω στόματι* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 102[9]· *και ξήπλωσεν ο δυνατός ως πλάτανη μεγάλη* Αχιλλ. L 1018· (εδώ για είδος κατασκευής από χρυσό, πβ. πλάτανος και πλατανίς): *και γένος άπαν των πουλιών χρυσά κατασκευάζειν·| εντέχνως όλα εκάθουντα εκείνα εις την πλατάνην,| επνέασιν οι άνεμοι κι εκείνα εκιλαλαδούσαν* Αχιλλ. (Smith) N 796.

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 237[6].

πλατανίς η.

Από το ουσ. *πλάτανος* και την κατάλ. *-ίς*.

Πλατάνι, πλάτανος· (εδώ για είδος κατασκευής από χρυσό· πβ. Ξεν. Ελλην. VII 1. 38 (TLG), βλ. και *πλάτανος*): *Και την γνώμην εθαυμάσαν| και την σύνεσιν εκείνου* (ενν. *του βασιλέως*)| *πλείον γαρ της πλατανίδος| της χρυσής γαρ τής εποίκεν,| και του πλούτου του άλλου* Ερμον. N 249.

πλάτανος ο, Χρον. Μορ. P 8070, Αχιλλ. L 770, Αχιλλ. (Smith) N 1138, 1154, Αχιλλ. (Smith) O 421, 424, 440, Πανώρ. Γ' 123, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 149, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' 166· *πλάτανος* η, Ιερακοσ. 475[10], Αχιλλ. (Smith) N 794, 800, 1135, 1325, 1326.

Από το αρχ. ουσ. *πλάτανος η* με αλλαγή γένους (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 10). Η λ. σε έγγρ. του 11. (Act. Ivir. 39[12,14], 45[38]), 13. (Act. Saint-Pantél. 9[13]), 14. αι. (Act. Lavr. 108[639, 640], 109[688], Act. Esph.24[29]), στο Somav. και σήμ.

Το δέντρο πλάτανος η ανατολική (platanus orientalis), πλατάνι: Ιερακοσ. 475[16], Αχιλλ. (Smith) N 1063· *Η συκία κεντρώνεται εις την συκαμινίαν και εις τον πλάτανον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 148· *Δε πώς τον πλάτανο κρατεί σφιχτά περιμπλεμένο| τούτο το κλήμα τ' όμορφο κι είναι αναγαλλιασμένο* Πανώρ. Γ' 111· (εδώ για είδος κατασκευής από χρυσό· για το πράγμα βλ. Πολίτης, Λαογρ. ΣΤ', 1917-18, 355-359, πβ. και πλατανίς): *Έκαμε* (ενν. *ο Θεόφιλος*) *ένα πλάτανο μεγάλο, ολόχρυσο. Και έκαμε και πάσα γενεάς πουλιά και τα έβαλεν απάνω ... και δύο λεοντάρια και όρνεα ... ολόχρυσα ... και όταν ήθελε να δίνει ο άνεμος, εσείετον ο πλάτανος, εσείετον και τα πουλία και έκραζε καθένα τη φωνή του* Δωρ. Μον. (Βαλ.) 42.

Η λ. ως τοπων. (βλ. Δραγ., Αθ. 26, 1914, 19-20): Χρον. Μορ. Η 8070.

πλατάρι το· *πλατάρι(ν)*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 6069, Συναξ. γυν. 602· *πλατάριν*.

Από το ουσ. πλάτη και την κατάλ. -άρι. Τ. πλατάριον στο Du Cange (λ. πλάτη). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Καψάλης, Λασγρ. 6, 1917-18, 515, Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 405· πλατάρ', Χριστοδούλου, Κουζιαν.) και κοιν. στον πληθ.

1α) Ωμοπλάτη: *Με τ' άλλο χέρι βάσταζε το σαλιβάρι κόρη,| οπίσω στα πλατάρια της εκρέμετον δοξάρι,| κι εις το πλευρόν της έστεκεν ολόχρυσο ταρκάσι* Θησ. Ε' [79ª]· **β)** ώμος (Lex. Chron. Mor. 375): *αρματωμένος* (ενν. *ο ρήγας*) *τα άρματα ήλθεν εκεί εις τον Πάπαν,| γονατιστά του εζήτησεν να δώσει την ευχήν του.| Κι ο Πάπας τον ευλόγησεν και τον σταυρόν τού εποίκεν·| όρισεν και εθέσαν τον στο αριστερόν πλατάριν| του αγίου σταυρού την τύπωσιν, να τον βαστά μετ' αύτον* Χρον. Μορ. Η 6209. **2)** (?) Είδος γυναικείου ενδύματος το οποίο πιθ. κάλυπτε (και) την περιοχή της ωμοπλάτης (πβ. και Guarini, σ. 74, λ. *velo*): *ότε μ' ανάγκασες της Λίλλης το δοξάρι,| κι όταν της Κλώρης τ' όμορφο και ξομπλωτό πλατάρι,| της Δάβνης πάλε το ψιλό και κεντιστό βελέσσι,| και τα τσεντίκια της Ξανθής ...| μ' έκαμες και τους τα 'κλεψα ...* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1124].

πλατέα, επίρρ., βλ. *πλατιά*.

πλατελίσκη η.

Πιθ. συνδ. με ιδιωμ. *πλατέλλda* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.), *πλατέλι, πλατάλλι, πλαττέđđι* [<μτγν. *πατέλλιον* <*πάτελλον, πάτελλα*; (για τις χρ. τους βλ. και TLG), Rohlfs, Et. Wört., λ. *πλατέλλιον, Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πλατέđđι*, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πλατάλλι*, Meyer, NS IV, 71 (με διαφορ. ετυμ.)· πβ. και μεσν. λατ. *platellus* και *platella* (Du Cange, Lat.) και δημώδες λατ. **plattus* (<*πλατύς*) (πβ. μεσν. λατ. *platus*, Du Cange, Lat.) > ιταλ. *piatto*> *piattello*> νεοελλ. *πιατέλα* (βλ. και Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *piatto1·2*, Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört., λ. *plattus*)· με παρόμοια σημασ. λ. *απλάδενα, απλαδένι* με άλλη ετυμ., βλ. ά., Επιτομή].

Σκεύος της κουζίνας (για το μαγείρεμα ή και το σερβίρισμα)· μικρό πιάτο (ή μικρή πιατέλα;): *φακήν καύσας εις πλατελίσκην συν οίνω πότιζε τον πάσχοντα* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 51[23].

πλάτζα η, βλ. *σπλάτζα*.

πλάτη (I) η, Εβρ. ελεγ. 174, Θησ. (Foll.) I 56, Κορων., Μπούας 65, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 87ʳ, Αχέλ. 749, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 46, Γύπ. Πρόλ. Διός 42, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 113, Πιστ. βοσκ. III 2, 120, Στάθ. (Martini) Γ' 238, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 323, 407, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 454[8].

Το αρχ. ουσ. *πλάτη*. Η λ. και σήμ.

1α) Η ράχη, το οπίσθιο τμήμα του κορμού: *γυρίζοντας οπίσω εις την πλάτην το χέρι του, εβγάλλει από την βελοθήκην, όπου είχε τας σαΐτας του, μίαν γραφήν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 132· (συχνά στον πληθ.· η χρ. και σημασ. ήδη στον Ιπποκράτη): *Αι πλάτες του* (ενν. *του κοντοστάβλου*), *τα στήθη του μαρμαροσυνθεμένα,| ομοίως οι βραχιόνες του ήσαν συναρμοσμένοι* Χρον. Τόκκων 3351· **β)** ώμος, ράχη: *Γυναίκες κι άντρες και παιδιά εφεύγα κι εγλακούσα,| κι έβλεπες πολλούς άρρωστους στες πλάτες κι εβαστούσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 203[16]· **γ)** φρ. (1) *γυρίζω τες πλά-*

τες = (α) οπισθοχωρώ: *ουδέν ήτον τιμή μας| τες πλάτες να γυρίσομεν εμείς των Μοραΐτων* Χρον. Τόκκων 3920· *απέ τον φόβον άρχισαν* (ενν. οι Αμαζόνες) *τες πλάτες να γυρίζουν* Θησ. (Foll.) I 77· (β) βλ. *γυρίζω* I A'6δ· (2) *δείχνω τες πλάτες*, βλ. *δείχνω* IA'3· (3) *σφίγγω τες πλάτες* = σηκώνω τους ώμους (σε ένδειξη απορίας) (Για τη σημασ. βλ. Δανέζης [Καλόανδρ. σ. 67], καθώς και Battaglia, λ. *spalla* (*restringere, stringere le spalle*)): *Έσφιξε τες πλάτες ο Δουρίλος αποφώντας εις τόσον πείσμα* Καλόανδρ. (Δανέζης) 67 (5ʳ). **2α)** Πλατιά επιφάνεια αντικειμένου: (εδώ προκ. για πέλμα): *αγκάθι να 'ν' το σπέρμα σου, τριβόλοι η οδός σου,| κόπος και πόνος πάντοτε στες πλάτες* (για διαφορ. ανάγν. βλ. v. Gem., Ελλην. 43, 1993, 122) *των ποδιώ σου* Πικατ. 527· (εδώ προκ. για το επάνω μέρος των τειχών): *Εις εκείνα τα τείχη απάνω εις την πλάτην τως απού είναι μεγαλότατη επεριπάτειν αυτός ο Ιωάννης Μαρίας και ήκανε ... την βίγλαν του* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 459· (εδώ προκ. για την επιφάνεια ποταμού): *τον ποταμό εδιάβημα, τη στένη επροπατούμα.| Κι απήτις επεράσαμε του ποταμού την πλάτη,| θωρώ κι εχώρισε εις τριά στράτα και μονοπάτι* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 173· *θωρεί πως ήλαψε στου ποταμού την πλάτη| μια λαμπυρότατη φωτιά κι άθρωπος την εκράτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 65· **β)** πλατιά επιφάνεια, ανοιχτωσιά: *κάμετε να με πάτε| μακράν 'πού τα δεντρά, τουνής της πλάτης| στην μέση, και σταθείτε γύρου-γύρου| ν' αρχίσω το παιγνίδι* Πιστ. βοσκ. III 2, 17. **3)** (Μεταφ.) υποστήριξη: *Το λοιπόν με ετούτη τη πλάτη και θάρρος ο λαός επήγε κατά απάνω των αρχόντων του* Σουμμ., Ρεμπελ. 173· *καπουριόνοι ήτον, οπού εσέρναν τον λαόν εις το κακό, εναντίον των αρχόντων, διότι με τον τρόπο ετούτο ευρίσκανε να διαφοραίνουνε με τες πλάτες των πολλώνε, και με τούτο πολλοί να κάνουν το παλληκάρι με λόγια άπρεπα και σκανδαλοποιά* Σουμμ., Ρεμπελ. 170· φρ. *κάνω πλάτες* = ενδυναμώνω, ενισχύω: *η συμβουλή σας η καλή και η συγκρότησή σας| να κάμει πλάτες και πτερά εις όλους τους αυθέντας* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 899. **4)** ?Είδος ή ποιότητα ξυλείας (η ονομασία πιθ. από τον τρόπο κοπής ή το σχήμα του ξύλου)· ή πρόκ. για επίθ. σχετ. με δημώδες λατ. **plattus*, πβ. μεσν. λατ. *platus* (Du Cange, Lat.), ιταλ. επίθ. *piatto* - βεν. *piato* (πβ. *πλατύς*) = πλατιές ή επίπεδες, λείες, ίσιες; (βλ. και Battaglia, Battisti-Alessio, Diz. Etim., λ. *piatto*[1], πβ. και λ. *piatta* και Kahane, Graeca et Romanica II, 36): *να μου πάρεις πενήντα τάβλες ντελαριζέινες πλάτες ού πιεμέντζο και να είναι παστρικές νέτες και ξύλο κόκκινο, ογιατί θέλω να κάμω δουλειά εις το μοναστηράκι μας* Τσιρίγ., Επιστ. 170.

πλάτη (ΙΙ) η.

Πιθ. από το *πλάτη (Ι)* ή κατά Πέτροβιτς Ν., Σερραϊκά Χρονικά 4, 1961, 71, από ρ. *πλατίζω* (πβ. ιδιωμ. στον Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 405) ή το *πλαταίνω*. Μήπως όμως συνδ. με το *πλάθω*, πβ. ουδ. *πλαστό* σήμ. ιδιωμ., Πέτροβιτς, ό.π., Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ., Βαγιακ., ΑΔ 11, 1966-67, 108 (= το ψωμί), Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 55 (= «το κολλίκι της Λαμπρής»), κ.α.); πβ. και ουσ. *πλάση* ιδιωμ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πλάσσω*. Διαφορ. λ. *πλατή* - *πλαλ'τή* (λεπτό ψωμί που ψήνεται γρήγορα) σήμ. ιδιωμ. (Δουγά-Παπαδ. - Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας);

Είδος ψωμιού με στρογγυλό και πεπλατυσμένο σχήμα που ζυμώνεται στην περιοχή των Σερρών τα Χριστούγεννα (Για τη σημασ. βλ. Καραναστάσης [Συναδ.

Χρον.-Διδαχ. σ. 345]): *του Χριστού ήρχονταν* (ενν. *ο παπα Κρίτων*) *από την χώραν με κουλλίκια και με πλάτες και τον απάντησεν ένας Τούρκος και τον εγύρεψεν πλάτην και αυτός ινατσής δεν τον έδωσεν και ο Τούρκος τον έδειρεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 21r, v.

πλάτης ο, Χρον. Τόκκων 2323, Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 2, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 120r, 167v, 179r, v, 185v, 279r, 280r, v, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [751], Θ' [115], Διαθ. Νίκωνος 251, Μπερτόλδος 66, Μπερτολδίνος 141, 145, 149.

Από το ουσ. *πλάτη* (*I*) η με αλλαγή γένους. Για αρσ. *πλάτης* <αρχ. *πλάτη* στο Etym. Magnum (597, 22) κ.α. βλ. Steph., Θησ. Τ. *πλάτ'ς* σήμ. ιδιωμ. (Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν., Δουγά-Παπαδ. - Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας). Η λ. σε κείμ. του τέλους του 19. αι. (Οικονόμου, Δωδώνη 7, 1978, 251, 297-8), και σήμ. ιδιωμ. (ΛΔ 11, 1966-7, 86, Ανδρ., Ιδ. Μελ.).

Πλάτη· ώμος: *Εις ένα όρος είς γέρων έκοπτε ξύλα και έβαλέν τα εις τους πλάτες του* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 18· *παρευθύς το να μου είπε* (ενν. *ο Ιησούς Χριστός*)... *τον λόγον υγίανα και ασηκώθηκα και ηπήρα και το κρεβάτι μου εις τον πλάτην μου και επεριεπάτουν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 273v.

πλατιά, επίρρ., Θησ. Πρόλ. 152, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73, 106· π λ α τ έ α · π λ α τ ί α, Μαχ. 4[20]. — Βλ. και *πλατύτερον*.

Από το επίθ. *πλατύς*. Ο τ. *πλατέα* (πβ. και το μτγν. επίρρ. *πλατέως*, L-S, λ. *πλατύς*) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. χώρου 16). Η λ. στο Βλάχ. (*πλατυά*) και σήμ.

α) Εκτενώς, αναλυτικά: *Θέλω τώρα αποδώσω τον λόγον τούτον, και μόνον τούτον, πλατύτερα, διά να καταμάθωμεν τον τρόπον της σοφίας του Θεού εις τούτο* Πηγά, Χρυσοπ. 284 (22)· *Τώρα πάλιν εμάθαμεν τούτο πλατύτερα και καθαρότερα και από τον πατριάρχην τον Λάζαρον και από τον άρχοντα τον αποκρισιάριον τον Μανουήλ* Ορισμ. Μαμελ. 98[17-18]. **β)** αφειδώλευτα, απλόχερα, πλουσιοπάροχα: *έδωκέν τους πλατία να φαν και να πίουν, να μεν 'παντέχουν ότι είναι στενοκοπημένοι* Μαχ. 488[23]· *Ο Φαζέτος είπεν: Ξόδιασε πλατιά αντάν είναι χρήση χωρίς κανένα μουρμούρισμα* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 101· (σε παροιμ. φρ.): *Υπήρχε γαρ ο άνθρωπος καμπόσον δοκίφρων, αλλ' ουδέ καλόφρων· εξάμωνε πλατέα και έκοπτε στενά, και ουδέν εφαίνοντο εκείνα τά εξάμωνε* Χειλά, Χρον. 355· **γ)** (προκ. για κ. που γίνεται αντιληπτό) ξεκάθαρα: *ήλθεν απέ τον ουρανόν φανερά και πλατία | έναν σημείον φοβερόν, θαυμαστικόν, ωραίον* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 11700· *Είπαν τον* (ενν. *τον Πρίαμον*): *«Έπαρε βουλήν το πώς και τι να ποιήσεις | και πώς να εγλύσεις το κακόν εριζικόν οπού ήλθεν».| Οι θεοί τού το εδείξασιν, εβλέπουν το πλατία·| ο Απόλλων του το έταξε και οι θεοί τους όλοι* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 11182.

Φρ. α) *εκβαίνω πλατέα* = βγαίνω στα ανοιχτά του πελάγου, πλέω μεσοπέλαγα: *Αφού γαρ εξεμάκρυναν και εξέβησαν πλατέα,| και η γαλιότα ακούλιθα· ως το γουργόν γεράκιν| ως εν ροπή τους έσωσεν* Χρον. Τόκκων 2461· **β)** *εκβαίνω πλατία* = ξεχύνομαι: *Εξέβηκαν* (ενν. *τα φουσσάτα*) *εκ τα Τοπόλιανα πλατία εις τους κάμπους,| εσύναξαν τα φλάμουρα έμορφα ορθωμένα* Χρον. Τόκκων 2533.

πλατίζω.

Άγν. ετυμ. (πιθ. σχετ. με το σλαβ. *platiti* (= πληρώνω), πβ. λ. πλάτικα (Meyer, NS II 50, Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. 60)).

I. (Ενεργ.) αποκαθιστώ (οικονομική ή άλλη ζημία)· δίνω αποζημίωση για κ.: *Ει τι έξοδον ποιήσει ο ανήρ εις γυναικός του πράγματα, κινητά ή ακίνητα ... ει μην ελαττωθούσιν, η γυνή τα πλατίζει εξ οικείων της πραγμάτων* Νομοκριτ. 93· *Εάν άλογον, οπού κλοτσίζει ή δαγκώνει, εκλότσισεν ή εδάγκωσεν, ... ότε μόνον του κινηθεί και ποιήσει το κακόν ... ή το ζώον να σκοτωθεί ή την ζημίαν να πλατίζει ο άνθρωπος όστις το είχε* αυτ. 91.

II. (Μέσ.) επιβαρύνομαι με την αποπληρωμή χρέους: *αν ευπορεί ο δεύτερος, οπού εδέχθη το χρέος του Κώνστα, να το δώσει, δίδει το. Ει δε ουδέν ευπορεί, πλατίζεται ο Κώνστας και δεν έχει να ειπεί ότι ας τα δώσει όστις τα εδέχθη* αυτ. 99.

πλατικότερα, επίρρ.

Από το επίρρ. (συγκρ. βαθμού) *πλατικώτερον* (L-S, λ. *πλατικός*, βλ. και TLG), πβ. και επίρρ. *πλατικοτέρως* (βλ. ά.).

Αναλυτικότερα, με περισσότερες λεπτομέρειες: *Πόσω γε μάλλον ήθελον χωρισθήναι οι μακαριότατοι πατέρες ημών πλατικότερα ίνα διδάξωσι την άπασαν οικουμένην* Μάρκ., Βουλκ. 341[12].

πλατικοτέρως, επίρρ.

Από το επίρρ. (συγκρ. βαθμού) *πλατικώτερον* (7. αι., L-S, λ. *πλατικός*) ή (διαφορ. γρ.) *πλατυκώτερον* (4. αι., TLG) με επίδρ. επιρρ. σε *-ως*.

Αναλυτικότερα, με περισσότερες λεπτομέρειες: *Ουδείς γαρ τούτου γέγονε παρόμοιος εν κόσμω,| ου των προτέρων, ου των νυν, ου των γενησομένων,| καθώς ο λόγος έμπροσθεν πλατικοτέρως είπη* Βίος Αλ. 24.

πλατίνα η.

Πιθ. από το επίθ. *πλατύς* και την κατάλ. *-ίνα* (βλ. Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., στη λ. και Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *πλατίνι*). Άσχ. το σημερ. κοιν. *πλατίνα*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 539, Πιτυκ., ό.π., στη λ. και Ξανθιν., ό.π.).

Το θηλυκό γουρούνι που είναι ενός έτους ή που δεν έχει γεννήσει ακόμη (Για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Παπαδάκης, Κρητολ. 7, 1978, 58 και Πλατάκης, Κρητολ. 10-11, 1980, 98): *κάμνει το παρόν ιβεντάριον ... και γράφει τονε τα κατωγεγραμμένα πράματα ... βόδια β' και 'ναι η μία αγελαία, μία γαϊδάρα, ένα χοίρο, μία σκρόφα, μια πλατίνα και 'να γουρουνόπουλο και δύο γουρούνια* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 414[a] (εδώ ως κύρ. όν. γυναίκας παιγνιωδώς): *Μια που 'ρθε από το χωριό, τη λέγουσι Πλατίνα,| μου σφάζει μέσα την καρδιά, να ζήσω, μ' όλα κείνα,| ποτέ μου δεν τη συντηρώ και να μηδέν κινήσου| τα σάλια μου να τρέχουσι ...* (παραλ. 4 στ.). *Και πώς σου φαίνετ' η σκροφιά; Τούτη 'ναι που με σφάζει,| τούτη 'ναι που με τυραννά και την καρδιά μου βράζει,| κι όντα τη δω, λουκάνικα κι απάκια λογαριάζω* Κατζ. Α' 67.

πλατίνι το.

Από το ουσ. *πλατίνα* (βλ. λ.) και την κατάλ. *-ι*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα

(Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

1) Το ηλικίας ενός έτους θηλυκό μοσχάρι που προορίζεται για όργωμα (βλ. Πλατάκης, Κρητολ. 10-11, 1980, 98): *Ακόμη και μίαν αγελαίαν οπού έχω να την πάρει ο αδελφός μου ο καλόγερος και το πλατίνι να δίδουν του παπά κυρ Γεώργη του Γαβρά* Ολόκαλος 213[32]. **2)** Το ενός έτους θηλυκό γουρούνι που προορίζεται για αναπαραγωγή (βλ. Πλατάκης, ό.π.): *ο Ιωάννης Καλοσυνάς κάμνει το παρόν ινβεντάριο τση κουνιάδας του … ένα πλατίνι κι ένα χοιρόπουλο, χρονιάρικα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 832[5].

πλάτονας ο· γεν. εν. *πλατόνου*, Πιστ. βοσκ. I 4, 192 (πβ. γεν. εν. *κλαδεροπλατόνου* αυτ. I 4, 162).

Από το ουσ. *πλάτανος*. Τ. *πλάτουνας* σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου. Α' 309, Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. στη Σύμη (Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 26).

Πλάτανος: *Πε μου ανισώς κι εις τούτον| τον όμορφο καιρόν, …* (παραλ. 1 στ.) … *εσυντήρας* (παραλ. 1 στ.) … *να στέκει …| κι ο ιδρύς κι η κουκουνάρα| κι ο πλάτονας και ο πεύκος,| με δίχως πρασινάδα* αυτ. I 1, 206.

πλατόνι(ον) το, Θησ. Ζ' [58[7]], Αρσ., Κόπ. διατρ. [1174].

Από το επίθ. *πλατύς* κατά τα ουσ. σε *-όνι* (Δαγκίτσης, Λεξ.), ή από το ουσ. *πλάτων ο* (LBG)· πβ. και το μτγν. ουσ. *πλάτωνις ο*. Η λ. στο Meursius (*πλατόνιον*), το 18. αι. (Μουσουλμ. χφ. σ. 244) και σήμ. (Δημητράκ., γρ. *πλατώνι*, Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Είδος μικρόσωμου ελαφιού με πλατιά κέρατα (dama dama): *αγρίμια, 'λάφια και λαγούς, πλατόνια, μουζομύτες| επιάναν με τα δίκτυα και με σκυλιά οι τοπίτες* Θησ. Δ' [65[7]].

Η λ. ως τοπων. (βλ. και Holton [Αλεξ.[2] σ. 210]): *εκ τον Νείλον ποταμόν ελάφι απερνάει* (παραλ. 1 στ.) *Και άφησε Αλέξανδρος αντείνο να δοξεύσουν,* (παραλ. 1 στ.) *Και σύρνει τας σαΐτας του κι εκείνος δεν το σώνει·| εκάλεσαν το όνομα του τόπου κει Πλατόνι* Αλεξ.[2] 546.

πλάτος το, Γλυκά, Στ. 12, Ερμον. X 136, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 332, Βίος Αλ. 4211, Λίβ. P 1039, Λίβ. Sc. 1265, 1319, Λίβ. Esc. 804, 2371, Λίβ. N 1807, Μαχ. 328[17], Δούκ. 349[18, 21, 22], Σφρ., Χρον. (Maisano) 42[16], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1421, 1458, Συναξ. γυν. 122, Έκθ. χρον. 45[18], Κρασοπ. (Eideneier) AO 19, Πορτολ. A 165[9], Αξαγ., Καρολ. Ε' 826, Ιστ. πατρ. 128[9], 145[9], Ιστ. Βλαχ. 2531, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1276 κγ' 1, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 301, κ.α.· γεν. εν. *πλάτου*, Ασσίζ. 430[6], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 143.

Το αρχ. ουσ. *πλάτος*. Η γεν. *πλάτου* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 739, στη λ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

1α) Η μικρότερη από τις τρεις διαστάσεις ενός στερεού σώματος, το φάρδος: Χούμνου, Κοσμογ. 443, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 160, Βίος Αλ. 3393· **β)** η μικρότερη από τις δύο διαστάσεις μιας επίπεδης επιφάνειας (σε αντιδιαστολή με το μήκος), φάρδος: Hagia Sophia φ[2] 589[4], Ερμον. X 123, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 146[39]· (προκ. για

το ανθρώπινο σώμα): *Είχε γαρ ο νεότερος εύνοστον ηλικίαν* (παραλ. 2 στ.) *και στήθος ώσπερ κρύσταλλον, οργιάν είχε το πλάτος* Διγ. (Trapp) Gr. 1150. **2α)** (Πλατιά) επιφάνεια, (πλατιά) έκταση, (πλατύ) μέρος: *ήτον αμπέλι ριζωτόν από ναλιού και εκείνο,| να σκέπει το όλον, φίλε μου, το πλάτος της φισκίνας* Λίβ. P 1057· *οι Εβραίοι δεν τρώνε κρέας οπού να έχει νεύρον εις το πλάτος του μερίου* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 144ᵛ· (προκ. για το πέλμα του ποδιού, την πατούσα): *εκατέβη* (ενν. *ο Περσεύς*) *από το άλογον και βάνει τον ταρσόν του ποδαρίου του εις την γην, ήγουν το πλάτος του ποδαρίου του, τούτο λέγεται ταρσός, η πατημία* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 138ᵛ· **β)** έκταση, απόσταση: *πάσα η δύναμις αυτού* (ενν. *του Ναβουχοδονόσορος*) *από της Ξυλοπόρτης της κειμένης εγγύς του παλατίου έως της Χρυσής Πύλης της προς νότον ... και από του νότου εις πλάτος όσον περιέφερον κάμπον οι άμπελοι* Δούκ. 327ᵛ. **3)** (Μεταφ.) **α)** ευρύτητα: *εις το πλάτος της χαράς πάλιν ετυλισσόμην| και τας οδύνας τας πικράς καν όλως ουκ εψήφουν* Λίβ. Esc. 2478· *ου γαρ ην* (ενν. *ο Θεσσαλονίκης κύρης Νήφων*) *μέτοχος φιλοσοφίας, αλλ' ην εν αυτώ πλάτος νοός και γλώττης ως υπερβαίνειν τους τότε φιλοσόφους* Έκθ. χρον. 45[21]· (σε προσφών. της Παναγίας): *Των αιχμαλώτων λυτρωτής και των πιστών το κράτος,| των ασθενούντων ιατρός και των στενών το πλάτος* Δεφ., Λόγ. 758· **β)** (προκ. για αφήγηση) μεγάλη έκταση: *Αφήσω, παραδράμω τα τα τότε λαληθέντα,| κόψω και τούτον τον ειρμόν, πλάτος ο λόγος έχει* Λίβ. N 3612· *των λόγων την γραφήν επέτεινα εις πλάτος| και τον αναγινώσκοντα εις βάρος προεθέμην* Καλλίμ. 1004· **γ)** (προκ. για ομιλία) ευφράδεια: *Υπήρχε γαρ* (ενν. *ο κυρ Μάξιμος*) *λογιότατος και ηδύς εν τω λέγειν, έχων πλάτος γλώσσης ως ουδείς των τότε ευρισκομένων φιλοσόφων* Έκθ. χρον. 35[21]· *Υπήρχε δε* (ενν. *ο Μάξιμος*) *φιλόσοφος και πλάτος λόγου έχων πολύ, ως ουδείς των κατά τον καιρόν εκείνον* Ιστ. πολιτ. 47[19-20]. **4)** (Χρον.) διάρκεια: *καταλεπτόν αν σε το θέλω λέγειν,| θέλω καιρού παραδρομήν και πλάτος όλου χρόνου* Λίβ. P 2719· *Παρήλθεν, επαρέδραμεν το πλάτος της ημέρας,| ήγγισε πάλε το βραδίν, εσίμωσε η νύκτα* Λίβ. (Lamb.) N 680.

Εκφρ. 1) *Εις πλάτος*, βλ. εις Εκφρ. 25. **2)** *Εις πλάτος και εις μήκος*, βλ. *μήκος* 1 έκφρ. **3)** *Σε πλάτος* = (για αφήγηση) αναλυτικά, εκτενώς: *εις τα καράβια ο λαός επήγαινε απάνω| κι έκανε άμετρες χαρές που δε μπορώ να βάνω| σε πλάτος, ογιατί καιροί βρίσκουνται περασμένοι,| μα πάλι με τους στίχους μου θέλ' είσται θυμισμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 364[1]. **4)** *Της/τοση γης το πλάτος/τα πλάτη* = (επιτ., για δήλ. μεγάλου μεγέθους, αριθμού, έκτασης, κ.τ.ό.) όλη η γη (πβ. σημερ. έκφρ.: *σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης*): *Ο γλυκύς ούτος ήλιος πολλά το ομοιάζει* (ενν. *το βουτσίν*),| *πλην μεγαλότερον εστί υπέρ της γης το πλάτος* Κρασοπ. (Eideneier) V 17· *εκεί στέκαν πολλότατοι* (ενν. *Τούρκοι*) *κι είχαν τα φλάμπουρά τως,| και κόκκινον εφαίνετο όλο τοση γης το πλάτος* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 203[8]· *Γίνωσκε γουν, Αλέξανδρε, πάσης της γης τα πλάτη| και πάσα δύναμις ανδρών υφ' ένα συνελθούσα| ούπω Περσών δυνήσεται συντρίψαι δυναστείαν* Βίος Αλ. 1716. **5)** *(Του) μάκρου(ς) και (του) πλάτου(ς)* = (α) (επιτ.) παντού, σε κάθε μέρος, σε όλη την έκταση (ενός πράγματος ή ενός τόπου): *ουκ έναι ημπορούμενον γιατρός να τονε γιάνει* (ενν. *τον Αρκίτα*) (παραλ. 11 στ.), *του μάκρου και του πλάτου τε έναι κατασκισμένος* Θησ. Γ' [13[8]]· *άγγελον πέμπει ο Θεός, αυτούνον* (ενν. *τον Αβραάμ*) *ορδινιάζει,| διά να μετρή-*

σει αυτήν την γην του μάκρου και του πλάτου Χούμνου, Κοσμογ. 739· *ασηκώσου* (ενν. *εσύ, Αβραάμ*), *περιπάτει την γην και του μάκρους και του πλάτους, ότι εσένα την δίδω εις τους αιώνας* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 123v· (β) (επιτ., για κάπ. που ξαπλώνει ή πέφτει) με όλο του το σώμα, φαρδύς πλατύς: *Εγώ δεν εκοιμόμουννα, ετούτος εκοιμάτου,| ο σκύλος, π' εξαπλώθηκε του μάκρου και του πλάτου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [628]· *εκείνοι πάλι επέσα| σόπρα τση γης οι άτυχοι, μάκρου και πλάτου εθέσα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3021.

Η γεν. *του πλάτου* επιρρ. = (για κατεύθυνση) κατά πλάτος: *σταύρωνε πάντα τα αυλάκια, ήγουν όταν αναχύσεις του μάκρου, δευτέρωνε δίπλα του πλάτου* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 143· *δι' αυτό ετελεύτησεν* (ενν. *ο λαβωμένος*), *ού διά το εντέχετον να σκίσει* (ενν. *ο γιατρός*) *την πληγήν του ού το αβγάσιμον ού το απόσταμαν του μάκρου, και εκείνος έσκισέν το του πλάτου, τό λέγεται τραβέρς, και δι' αυτό ετελεύτησε* Ασσίζ. 430[6].

πλατουλός, επίθ., Πορτολ. Α 109[2], Πορτολ. Β 15[6]· *πλατυλός*.

Από το επίθ. *πλατύς* και την κατάλ. *-ουλός*. Τ. *πλατυλλός* σήμ. ιδιωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης). Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Κάπως πλατύς, επίπεδος: *έχει* (ενν. *η Αστουπαλία*) *ένα βουνίν τσιμαρόλον και τα άλλα είναι χαμηλά και πλατυλά* Πορτολ. Α 89· *Η Σέριφος εις το ακρωτήριν του γρέγου αλάργο μίλια η' έχει νησία β'· και έναι το ένα πλατουλόν και στρογγυλόν και το άλλον υψηλόν και μικρόν* Πορτολ. Α 101[10].

πλάτρια η, βλ. *πράτρια*.

πλάτσα η, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 930, 2683 κριτ. υπ., 2689 κριτ. υπ., 4394, 6078, 6130, 6133, 6201, 7111, 9636, Χρον. Τόκκων 1582, Θησ. Ζ' [1461], Η' [278], [984], ΙΒ' [661], Συναξ. γυν. 469, 1159, Κορων., Μπούας 117, Πεντ. Δευτ. XIII 17· *πιγιάτσα*, Κυπρ. χφ. 161· *πιάτσα*, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 381[1].

Από παλαιότ. ιταλ. *plaz(z)a* (<λατ. *platea*, αντιδ. από το αρχ. ουσ. *πλατεία*). Ο τ. *πιάτσα* από ιταλ. *piazza* (βλ. και Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 32, 1968, 122)· απ. σε έγγρ. του 17. και 19. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 10, 1913, 202, Σοφιανός, ΕΕΚυκλ.Μ. 11, 1979-81, 386) και σήμ. Τ. *πλάσα* σήμ. στην Άνδρο (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. 98). Η λ. στο Meursius (*πλάτζα*), σε έγγρ. του 12., 14. και 17. αι. (Caracausi, λ. *πλάτζα* 2, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 325, λ. *πλάτζα*, Λάμπρ., ΝΕ 5, 1908, 339, 7, 1910, 147, Κατσουρ., Ε.Ε.Κυκλ.Μ. 7, 1968, 33[35]), καθώς και σήμ. ιδιωμ. (Kahane, Sprache 584, *πλάτζα*).

1) Ανοιχτός δημόσιος χώρος σε κατοικημένη περιοχή, πλατεία: *Έμπροσθεν εις το παλάτιον έστηκε στροβιλέα* (παραλ. 4 στ.). *Οι κλάδοι του εσκέπαζαν όλην αυτήν την πλάτσαν·| τούτο ην θαύμα φοβερόν, τόσα λιγνόν οπού ήτον* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2559· *Οι στράτες και τα σπίτια τους, τα ξέστεγα κι οι πλάτσες,| όλες εγέμαν τον λαόν και χαίρονταν περίσσια* Θησ. Θ' [41[5]]· *και είπεν· ιδού εδά αφέντες μου, γνέψετε εδά προς σπίτι του σκλάβου σας και μείνετε και πλύνετε τα ποδάρια σας ...· και είπαν· όχι, ότι εις την πλάτσα να μείνομε* Πεντ. Γέν. XIX 2· (ειδικ. για την πλατεία του Αγίου Μάρκου στη Βενετία): *Η πλάτσα της μ' εσκότισεν αρχήν όταν την*

είδα.| Πολλά 'τον μέγας και ψηλός και 'πεικασμένος άρχος| οπού 'δωσεν και την βουλήν κι εκτίστη ο Άγιος Μάρκος Βεν. 14. **2)** Το πεδίο της μάχης: *Ηθέλασι να πολεμούν* (ενν. *ο Έκτωρ και ο Τελαμώνιος*) *με τα σπαθία εις την πλάτσαν,| αλλ' η πρέσσα της συμπλοκής ήλθεν, εχώρισέ τους* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4049· *«Ακούσετε, άρχοντες καβαλάροι·| ποτέ σας εις τον πόλεμον ου θέλω να εμπείτε| ωσότι όλος μας ο λαός να ιδείτε ότι να αφήκουν| την πλάτσαν και τον πόλεμον, οπίσω να στραφούσιν ...»* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 9602.

πλάττω, βλ. *πλάθω*.

πλατυγένης, επίθ.

Από το επίθ. *πλατύς* και το ουσ. *γένι(ν)*. Πβ. και επίθ. *πλατυγένειος* σε σχόλ. (L-S). Τ. *πλατογένης* στο Somav. Τοπων. *Πλατυγένη* τον 17. αι. (Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 63 σημ. 4). Η λ. ως επών. σε έγγρ. του 16. αι. (Βαγιακ., αυτ.).

Που έχει πλατύ και μεγάλο γένι: *Αύγουστος άνδρας και αυτός γέρων και πλατυγένης,| έγκοιλος και πλατύκωλος, χλωμός και σπληνιάρης* Ημερολ. 133.

πλατυκέφαλος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πλατυκέφαλος* (βλ. και TLG). Η λ. και σήμ.

(Εδώ προκ. για είδος πτηνού) που έχει πλατύ, πλακουτσωτό κεφάλι: *Τα τζουράκια οφείλουσιν είναι κοντόψια, τετράγωνα, πλατυκέφαλα* Ορνεοσ. 578[28].

πλατυκύμινον το, Ιερακοσ. 388[7-8, 15], 430[11].

Το μτγν. ουσ. *πλατυκύμινον*. Τ. *πλατυκύμινο* σήμ. βοτ. (Δημητράκ.). Η λ., καθώς και τ. *πλατοκύμινον*, σε κείμ. του 15. αι. (Κείμενα ανέκδ. [Thomson] 136[86], 153[145, 150]).

Είδος ποώδους φυτού συγγενικού με το κύμινο που σήμερα ταυτίζεται με το φυτό *ιππομάραθρον το λοφωτόν* (βλ. Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ., λ. *πλατυκύμινο*, Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. φυτών[2] 237): *λαβών δε επίσης και σκόροδον κεκαθαρισμένον και πλατυκύμινον και αγριοσταφίδα, ένωσον αυτά τω βουτύρω και βάπτων εν αυτοίς κρέας πρόσθες αυτώ* (ενν. *τω ιέρακι*) αυτ. 430[18].

πλατύκωλος, επίθ.

Από το επίθ. *πλατύς* και το ουσ. *κώλος*.

Που έχει πλατιά, μεγάλα οπίσθια: *Αύγουστος άνδρας και αυτός γέρων και πλατυγένης,| έγκοιλος και πλατύκωλος, χλωμός και σπληνιάρης* Ημερολ. 134.

πλατυλός, επίθ., βλ. *πλατουλός*.

πλατύλουρος, επίθ.

Από το επίθ. *πλατύς* και το ουσ. *λουρί(ο)ν* (βλ. *λωρίον*). Λ. *πλατύλωρος* με διαφορ. σημασ. το 10. αι. (LBG).

Που φοράει πλατιά, μεγάλη ζώνη: *Αύγουστος άνδρας και αυτός γέρων και πλατυγένης,| έγκοιλος και πλατύκωλος, χλωμός και σπληνιάρης·| πλατύλουρος εφαίνετον κι εβάστα αγκυρίδαν,| έσω του κήπου περπατεί και εσύλλεγεν τα σύκα* Ημερολ. 135.

πλατυμάγουλος, επίθ.

Από το επίθ. *πλατύς* και το ουσ. *μάγουλο(ν)*. Ουδ. *πλατυμάγουλον* ως ουσ. στον Δημητράκ.

Που έχει πλατιά, μεγάλα μάγουλα: *Ο Λεφήνωρ της Ευρίπου* (ενν. ήτον)| *πλατυμάγουλος, σιμός γαρ,| και λευκός και ξανθογένης,| και χρυσίζοντα την τρίχαν* Ερμον. Δ 243.

πλατυμανδήλα η.

Από το επίθ. *πλατύς* και το ουσ. *μανδήλα*. Τ. *πλατομαντήλα* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., *πλατομαντίλα*, Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ., Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 405).

Είδος ποώδους φυτού με θεραπευτικές ιδιότητες (Για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ., λ. *πλατομαντίλα*, Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. *πλατομαντήλα*, Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. Φυτών[2] 237): *Αντίδοτος καλουμένη λιθότριβος. Έπαρε φύλλον ινδικόν, ... σπέρμα κίτρου και πλατυμανδήλας και σπέρμα κισσού από δύο γράμματα* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 66.

πλατυνορούθουνος, επίθ.

Από το *πλατύνω* και το ουσ. *ρουθούνι*. Πβ. λ. *πλατυρρώθων* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που έχει πλατιά, μεγάλα ρουθούνια: *χοίρου του κοπροφάγου| και του πλατυνορούθουνου και του κονιδιάρη* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 462.

πλατύνω, Καλλίμ. 1324, Ασσίζ. 20[31], 454[5], Ερμον. Α 152, Χρον. Μορ. Η 112, 1055, 1511, 1764, 3143, 3876, 7940, Χρον. Μορ. Ρ 112, 1055, 1502, 1764, 3876, 7940, Ορισμ. Μαμελ. 98[22], Ερωτοπ. 393, Λίβ. Ρ 2582, Λίβ. Sc. 1264, 2133, 2935, Λίβ. Esc. 2370, 3314, 4107, Λίβ. Ν 2099, 2946, 3137, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 518, Αχιλλ. L 342, 1077, Αχιλλ. (Smith) Ν 1481, Διήγ. Βελ. 469, Παρασπ., Βάρν. C 418, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 635, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [12], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 95, 108, Διήγ. Αλ. V 26, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 104[4]. — Βλ. και *πλαταίνω*.

Το μτγν. *πλατύνω*. Το μέσ. ήδη αρχ. Τ. *πλατύνου* στη Θεσσαλία (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **α)** Κάνω κ. πλατύτερο· μεγαλώνω, επεκτείνω κ.: *Περί εκείνου οπού βούλεται να πλατύνει την οικίαν επάνω εις τον τοίχον του και να ποίσει εξωπέταστον επάνω του στενού του αυθέντη, πόσον εντέχεται να ποίσει και πόσον όχι* Ασσίζ. 203[3]. *Τοιούτος γαρ ην εν γνώσει και σοφία ως ουδείς των προ αυτού· επλάτυνε γαρ τα όρια της βασιλείας αυτού έως πάσης Ασίας και Ευρώπης* Έκθ. χρον. 39[1]. (μεταφ.): *Ο Θεός, ο μέγας και αιώνιος, ... έδωκε την βασιλείαν τω πατρί σου Ναβουχοδονόσωρ και επλάτυνε την δόξαν και την αρχήν αυτού έως άκρων της γης* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 346[60]. *την ελεημοσύνην προς τους πτωχούς να πλατύνομεν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 523· **β)** ανοίγω (το στόμα μου): *πλάτυνον την καρδίαν μου, πενία στενωθείσαν,| και πλατυνώ το στόμα μου πλέον εις υμνωδίαν* Γλυκά, Στ. Β' 376· **γ)** (μεταφ.) ελαφρώνω, ανακουφίζω: *πλάτυνον την καρδίαν μου, πενία στενωθείσαν*

Γλυκά, Στ. Β' 375· **δ)** (προκ. για λόγο ή αφήγηση) εκτείνω· μιλώ διεξοδικά, αναπτύσσω ένα θέμα: *Τι, τι μου την αφήγησιν, φίλε μου, την πλατύνω,| τι παρατρέχω τον καιρόν, κενοτομώ τους λόγους;* Λίβ. Sc. 1147· *χρείαν μου κάμνει| την διδαχήν και τον ειρμόν οκάτι να πλατύνω,| διά να σου δείξω ακέραια την σωτηρίας την στράταν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2317· *των φιλοσόφων τον σκοπόν και πως να τον πλατύνω| εις ποίημα οπού εβουλήθηκα, να πω και να διακρίνω;* Συναξ. γυν. 343. **Β'** Αμτβ. **α)** Πλαταίνω, φαρδαίνω: *Άνοιξαν τα στενώματα, επλάτυναν οι δρόμοι* Χρον. Τόκκων 2011· φρ. *πλατύνει η (η)μέρα/νύκτα* = ξημερώνει/βραδιάζει για τα καλά: *Και ωσότου να δώσει ο ήλιος και να πλατύνει η ημέρα| τον κάμπον εκατέβησαν, βλέπουσιν το καστέλλι* Αχιλλ. (Smith) N 496· *έραξαν δίχως ταραχήν, κανείς ουκ έμαθέν το,| ώστε να δώσει ο ήλιος και να πλατύνει η μέρα* Διήγ. Βελ. χ 270· *επλάτυνεν η νύκτα* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 105[4]· **β)** απλώνομαι, επεκτείνομαι: *επλάτυνεν των Φραγκών η αφεντία| εις το ρηγάτο της Συρίας* Χρον. Μορ. Η 112· *Και τότε ο πρωτοστράτορας μισσέρ Τζεφρές εκείνος| είπεν κι εσυβουλεύτην τους να υπάν στην Αρκαδίαν,| το κάστρον να επάρουσιν, ο τόπος να πλατύνει* Χρον. Μορ. Ρ 1758· (σε παρομοίωση): *Εγώ 'λεγα η αγάπη σου ν' αθίσει, να βλαστήσει,| να φέγγει, φέγγει ως το κερί και να πλατύνει ως φέγγος* Ερωτοπ. 393· **γ)** (προκ. για είδηση ή φήμη) διαδίδομαι, εξαπλώνομαι: *Καταπαντόθε επλάτυνεν ετότε το μαντάτο,| το πώς οι Φράγκοι απήρασιν το κάστρον της Κορίνθου* Χρον. Μορ. Η 1502· *απ' άνθρωπον εις άνθρωπον επλάτυνεν ο λόγος* Χρον. Μορ. Ρ 3876.

ΙΙ. Μέσ. **1α)** Πλαταίνω, απλώνομαι· ανοίγω διάπλατα· (εδώ σκωπτ.): *επλατύνθη το στόμα σου ωσεί χάος* Σπανός (Eideneier) D 343· (μεταφ.): *αι νάπαι τότε εχόρευον, τα όρη εσκιρτώντο| και τα δεινά παρέδραμον και η χαρά επλατύνθη* Βέλθ. 1303· *Ω Κορίνθιοι, το στόμα μας ανοίχθη εις εσάς· η καρδία μας επλατύνθη* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Κορ. Β' C' 11· **β)** (προκ. για νεαρό κορίτσι) αναπτύσσομαι σωματικά: *σ' ολίγον τον καιρόν εμάκρυνε κι αυξύνθη* (ενν. *η κουρτέσα*),| *πλέον παρ' άλλην γαρ καμία αύξυνε και 'πλατύνθη* Θησ. ΙΒ' [64[8]]· **γ)** (προκ. για διδασκαλία, κήρυγμα) εξαπλώνομαι, διαδίδομαι: *Μετά δε Λέοντα εβασίλευσε Κωνσταντίνος υιός αυτού έτη ιζ', εφ' ου το της ευσεβείας έλαβεν αρχή παρρησιάζεσθαι και ο λόγος του Θεού πλατύνεσθαι* Χρονογρ. (Λαμψ.) 246. **2)** (Μεταφ.) προοδεύω, προκόβω: *Όταν ουν λάβεις τό ποθείς, χαρείς και ευθυμήσεις,| πλατύνεσαι και αυξάνεσαι εις πλούτος και εις τέκνα,| ο θάνατος αρπάζει σε, το τέλος ου κερδίζεις* Αλφ. 14[4].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** ανοιχτός, ευρύς, απλόχωρος: *Που να 'ναι φίλος της θεάς και να 'χει προθυμίαν* (παραλ. 1 στ.) *σήμερον ας αρματωθεί κι εμένα ας ακλουθίξει, εκεί στον κύκλον τον στενόν, ...,| μα στην δικήν μας την ανδρειάν λιβάδι πλατυμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [12]· **β)** (προκ. για αφήγηση· εδώ σε σχ. οξύμωρο) λεπτομερής, πλήρης: *Εν γαρ πόνῳ βραχυτάτῳ| περιέκλεισα τα πάντα* (ενν. *τα περί της Τροίας*), *εν στενῷ πεπλατυσμένα| και ευνόητα τοις πάσι* Ερμον. Α 152.

πλατύποδος, επίθ.

Από το μτγν. επίθ. *πλατύπους*. Πβ. λ. *πλατύποδας* στο Βλάχ. και *πλατυπόδης* στο LBG και ως επών. στον Πορφυρογέννητο (Sophocl.). Πβ. ουδ. *πλατύποδον* το 15. αι. (LBG). Η λ. σε κείμ. του 14. αι. (Σάθ., ΜΒ Ε' νς[54]) και ως κύρ. όν. το 10. αι. (TLG).

Που έχει πλατύ πέλμα, πλατυπόδαρος: *Μωρή καμήλα, μυσερή και καταβρομισμένη,| κυμπόραχη, πλατύποδη και κοντουραδάτη* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 797.

πλατυπρόσωπος, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Που έχει πλατύ πρόσωπο: *Ο Αινείας του Αγχίσου| ο υιός της Αφροδίτης* (παραλ. 2 στ.), *πλατυπρόσωπος, ευπώγων* Ερμον. Δ 319.

πλατύς, επίθ., Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 877, Χρον. Μορ. Η 2802, 5023, Χρον. Μορ. P 6969, Ερωτοπ. 267, Λίβ. Esc. 1045, Λίβ. (Lamb.) N 904, Φυσιολ. (Legr.) 940, Βεν. 12, Δούκ. 345[16], Θησ. ΙΒ' [55[1]], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v.Gem.) 30, Δευτ. Παρουσ. 328, Απόκοπ.[2] 187, Πένθ. θαν.[2] 579, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 117[r], Κρασοπ. (Eideneier) AO 19, Πορτολ. A 22[9, 13], 118[6], 346[2], Παλαμήδ., Βοηβ. 216, Σουμμ., Ρεμπελ. 188[1], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 389, 591, Ψευδο-Σφρ. 318[20], Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [90], Ε' [1196], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 162, Hagia Sophia ω 536[11]· θηλ. *πλατέα*, Αχέλ. 612, Προσκυν. Ιβ. 535, 205[685]· *πλατεά*, Πένθ. θαν.[2] 575, 585· *πλατιά*, Απόκοπ.[2] 187, Πένθ. θαν.[2] 573· αιτιατ. πληθ. αρσ. *πλατέους*, Χρον. Μορ. Η 3603, Χρον. σουλτ. 111[6]· *πλατίους*, Θησ. Β' [30[5]]· πληθ. ουδ. *πλατία*, Χρον. Μορ. P 5023, Θησ. Β' [30[5]], Πορτολ. A 154[3].

Το αρχ. επίθ. *πλατύς*. Το θηλ. *πλατέα* ως ουσ. (για το οποίο βλ. και LBG, λ. *πλατεία*) και σήμ. ιδιωμ. (Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν., Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν., Δουγά-Παπαδ. - Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, κ.α.). Το θηλ. *πλατεία* ως ουσ. και σήμ. Η λ. και σήμ.

1) α[1]) Φαρδύς, ευρύς: Ορνεοσ. 552[32], Πορτολ. A 208[29], Χρον. 312, Προσκυν. Κουτλ. 390 144[34]· **α[2])** (προκ. για χρόνο) με μεγάλη διάρκεια, πολύς: *Σκηπτροκατάρχα, ...* (παραλ. 1 στ.) *όλον το πλήθος αγαπά πολλά την βασιλείαν,| είναι Κυρίῳ δέεται την σην ζωήν πλατείαν* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 742 χφ P κριτ. υπ.· **β)** (για ανθρώπους) **β[1])** εύσωμος, μεγαλόσωμος, «ανοιχτός»: Hist. imp. 70, Ερμον. Δ 198, Λίβ. P 750· **β[2])** (μεταφ.) πλούσιος: *πλούσιος* (ενν. *ήτον ο Αγαμέμνων*), *πλατύς εκ το έχας του και χολιακός εις άκρον* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2081· **β[3])** (μεταφ.) γενναιόδωρος: *το Δεκρέτον είπεν: Εκεί οπού αφέντης του πραμάτου ένι πλατύς, ο δουλεπτής του δεν πρέπει να 'ναι ακριβός* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 102. **2)** Που καταλαμβάνει μεγάλη έκταση, εκτεταμένος: Πορτολ. A 92[10], 158[1]. **3)** Ευρύς και επίπεδος: Χρον. Μορ. Η 6969.

Έκφρ. *πιάνω τα πλατιά μου*, βλ. *πιάνω* Φρ. 42.

Το θηλ. *πλατεία* ως ουσ. (κατά παράλ. του ουσ. *οδός*· η χρ. ήδη μτγν., L-S, λ. *πλατύς* II· βλ. και LBG, λ. *πλατεία*) = φαρδύς δρόμος, λεωφόρος (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 321): *πλατείαι γαρ και ρύμαι| συν τε στενωπών και βόθρων| εγεμώσασιν εκ το 'μα* Ερμον. Χ 278· *Ούτος εστίν ο μέλλων εισιέναι εν τη Πόλει ... και αφανίσαι τους τιμίους ναούς και τα εν αυτοίς κείμενα λείψανα θεοφόρων ανδρών και μαρτύρων εν ταις πλατείαις και ταις τριόδοις εναπορρίψαι* Δούκ. 299[29]· *ύβρεις και λοιδορίας εις τας πλατείας και ρύμας της πόλεως κατά του δυστυχούς βασιλέως ... εξέχεον* Ψευδο-Σφρ. 404[25]· *αι πλατείαι, αι γωνίαι κατά πάντα τόπον πανταχού πασών κακών ην έμπλεα* Ψευδο-Σφρ. 432[16].

Το θηλ. στον εν. και πληθ. (*Πλατιές*) ως τοπων.: Ιεροθ. Αββ. 336, 337, Πορτολ. Α 219[9].

Το θηλ. *Πλατιά* και το ουδ. εν. αρ. σε τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 469[2], 203[6] (βλ. και ά. *πηγάδιον*).

πλατύσγουρος, επίθ.

Από τα επίθ. *πλατύς* και *σγουρός*. Η λ. και σήμ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει φουντωτά (ή μακριά;) και σγουρά μαλλιά: *Τελαμώνιος ο Αίας, (παραλ.* 1 στ.), *καλοσύνθετος ην, μέγας | και πλατύσγουρος, μελάνθριξ, | την γενειάδαν ωραίος* Ερμον. Δ 140.

πλάτυσμαν το, Προδρ. (Eideneier) IV 62 χφ Κ κριτ. υπ. — Βλ. και *πλάτωμα* 2.

Το μτγν. ουσ. *πλάτυσμα* που απ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ).

(?) Η τάβλα του τραπεζιού (βλ. Eideneier [Προδρ. σ. 258], Fest und Alltag, 78-9) αν όχι (περιληπτ.;) «πήλινο(;) σκεύος, πιάτο» πβ. ιδιωμ. σημασ. σήμ. για το *βήσαλο(ν)* (Προδρ. (Eideneier) IV 62), Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., κ.α.: *σύναγε το πλάτυσμαν και θες το εις γωνίαν αυτ.* χφ Ρ κριτ. υπ.

πλατυσμός ο, Επιθαλ. Ανδρ. Β' 551.

Το μτγν. ουσ. *πλατυσμός*. Η λ. και σήμ. ως όρος (Λουκάτ., ΕΛΑ 13-14, 1960-61, 148, πβ. Πολ. Ν., Παροιμ. Α' 140, αρ. 4).

α) Αύξηση (σε αριθμό), πλήθυνση· (εδώ προκ. για τη συνέχιση μιας οικογένειας μέσω της αναπαραγωγής των γενεών· με το ουσ. πληθυσμός, πβ. Μανασσ., Χρον. 376, Π.Δ., Γέν. 1.28 κ.α.): *δώη ο Κύριος σοι | ζωήν πολυχρόνιον, | γήρας αξιέραστον | και συμβίωσιν μακράν | και των τέκνων πληθυσμόν | και εγγόνων πλατυσμόν* Αναγν., Ημιάμβ. 86· **β)** διεύρυνση· ενδυνάμωση: *Άρχισεν δε η αυθεντιά του δούκα να πλαταίνει. Ο πλατυσμός του δούκα* ... Χρον. Τόκκων τίτλ. μετά στ. 823· *τό ήλθεν απ' εσάς εις τον πλατυσμόν της καλοσύνης μας τον γλυκύτατον, να το δεχόμεθα με την καλογνωμίαν* Ορισμ. Μαμελ. 95[10]· **γ)** εξάπλωση: *Μετά τον θάνατον τούτου του Μωάμεθ εφάνη εις τον ουρανόν, προς το νότιον μέρος, μία μεγάλη φωτία. ... Εδήλει δε το κράτος και πλατυσμόν ταύτης της θρησκείας, ήτις ήρξατο από νότου και παρέτεινε κατά μήκος έως βορράν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 275.

πλατυστόμαχος, επίθ., Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 57, V 54, Ι 102.

Από το επίθ. *πλατύς* και το ουσ. *στόμαχος*.

Που έχει την ιδιότητα να φουσκώνει, να «ανοίγει» το στομάχι(;): *Εγώ μεν αποστρέφομαι πάσαν πολυφαγίαν, | το δε κρασί ορέγομαι, τάχα να τραγωδήσω. | Το μέλι πλατυστόμαχον και οφαλοανοίκτης, | το γάλα τυμπανόκοιλον και στρόφος των εντέρων* αυτ. L 24.

πλατύτερον, επίρρ., Ψευδο-Σφρ. 452[7], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 46.

Το μτγν. επίρρ. (συγκρ. βαθμού) *πλατύτερον* (L-S, λ. *πλατύς*).

α) Εκτενέστερα, διεξοδικότερα, αναλυτικότερα: *ταύτα με πολλήν συντομίαν*

(ενν. *θέλομεν ειπεί*) *επειδή εις την θείαν Γραφήν, ..., ευρίσκονται πλατύτερον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 7· *περί μεν της Αράβων τούτων διαγωγής ύστερον θέλομεν διηγηθεί πλατύτερον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 7· *να σε αναφέρω της κοντής θέλω την ιστορίαν όλην| και τότε πλέον πλατύτερον να ξετελειώσω πάλιν* Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 152· **β)** εκτενέστερα, με ερμηνευτικές επεξηγήσεις: *Ούτω πιστεύομεν ημείς τον ένα Θεόν εν Τριάδι, Πατέρα, Υιόν και Πνεύμα Άγιον, καθώς εδίδαξεν ο Χριστός ... Και οι μαθηταί Αυτού ούτως εδίδαξαν ημάς πλατύτερον* Ιστ. πατρ. 88[7].

πλατύτης -τητα η.

Το αρχ. ουσ. *πλατύτης*. Η λ. *πλατύτητα* στο ΛΑΝΕ.

Φάρδος, πλάτος: *Το βλέμμα αυτού ακαταδεξοσύνην σημαίνον, η μύτη αυτού και τα ρουθούνια ανοικτά. Συνήργει γαρ η φύσις διά την πλατύτητα του στήθους ίνα ώσιν ανοικτά διά το ίνα εξέρχηται ο από της καρδίας κινούμενος άνεμος* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 412.

πλατύφυλλος, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

(Προκ. για φυτό) που έχει πλατιά φύλλα: *Την κοκκινάδα των ματίων ακόμη την κόπτει και ο χυλός του βαλσάμου (ήγουν του σισυμβρίου, δηλονότι του ηδύοσμου του πλατύφυλλου)* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 7.

Το ουδ. ως ουσ. = διακοσμητικό μοτίβο εργοχείρου με φύλλα φυτών και λουλουδιών (Για το πράγμα βλ. και Αφ. Άμ. 86-7): *Και τις ηξεύρει να μας πει όλες τις τεχνοσύνες,| τά κάμναν τα χεράκια των* (ενν. *των γυναικών*) *...;| Πλουμάκια και πλατύφυλλα με τέχνην και με πράξιν·| επάνω εις ψιλά λινά λογιές οχρές με τάξιν| να χρυσοκλαβαρίζουσιν μ' ασήμιν και χρυσάφιν,| με πάσαν τέχνην μουσικήν ωσάν καλοί ζωγράφοι* (παραλ. 2 στ.), *άνθη και ρόδα και μυρτιές, πασίλογα λουλούδια* Γεωργηλ., Θαν. 172.

πλάτωμα το, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιβ' 19, Αποκάλ. Ιω. ιά 8, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 370.

Από το ουσ. *πλάτος* και την κατάλ. *-ωμα*. Η λ. και σήμ.

1) α[1]) Πλατιά έκταση, ανοιχτός χώρος: *ούτω διασκορπίζοντάς τους, άνοιξεν ο δρόμος και εβγήκεν από το στένωμα εις πλάτωμα* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 399· *εμαζώκτηκε ο λαός όλος εις την απάνω μεριά του Άμμου εις το πλάτωμα της Κυρίας της Φανερωμένης, οπού είναι ανάμεσα εις τα σπίτια εκείνα, τα οποία από τον γιαλό δεν φαίνονται μήτε από το κάτεργο ξανοίγονται* Συυμμ., Ρεμπελ. 177[10]· **α[2])** πλατύς, ανοιχτός χώρος· πλατύς δρόμος (πβ. πλατεία, Κ.Δ.): *αγαπούσιν* (ενν. *οι υποκριτάδες*) *να προσεύχονται στεκόμενοι εις τα συναγώγια και εις τες γωνίες των πλατωμάτων, διά να φανούσιν εις τους ανθρώπους* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. Ϛ' 5· *εις όποιαν πόλιν εμπαίνετε και δεν σας δέχουνται, εβγαίνοντες εις τα πλατώματά της λέγετε: «Και τον κονιορκτόν οπού μας εκόλλησεν από την πόλιν σας, να οπού σας τον τινάσσομεν ...»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ι' 10· **β)** (εδώ προκ. για χρον. έκταση) μεγάλο διάστημα: *Το πλάτωμα παρέδραμεν το της ημέρας όλης,| το φωτεινόν και*

φλογερόν παρήλθεν του ηλίου,| το σκότος όντως του καλού και θάνατος εκείνων,| και της σελήνης έλαμψεν το χρυσαυγές γλυκάζον Καλλίμ. 2193. **2)** (?) Πιθ. η τάβλα του τραπεζιού· βλ. και *πλάτυσμαν* (Eideneier [Προδρ. σ. 258], Fest und Alltag, 78-79, βλ. και LBG, λ. *πλάτωμα*) αν όχι (περιληπτ.;) «πήλινο(;) σκεύος, πιάτο»· πβ. ιδιωμ. σημασ. σήμ. για το *βήσαλο(ν)* (Προδρ. (Eideneier) IV 62), Χυτήρης, Κερκυρ., Γλωσσάρ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., κ.α.): *εξάφες τα προγεύματα και τα διπλά σφογγάτα| και το να τρώγεις σύντομα, να πίνεις εις το μέγα,| και σύναγε το πλάτωμα και θεν το εις την γωνίαν,| μη βλέπεις το τρανότερον το μερτικόν εκείνου* Προδρ. (Eideneier) IV 62 χφ H κριτ. υπ.

πλατωνίζω.

Το μτγν. *πλατωνίζω* (Lampe, Lex., TLG). Η λ. στο Δημητράκ.

Είμαι οπαδός της φιλοσοφίας του Πλάτωνα: *έγινε παροιμία εις τους Έλληνας ότι, ή Πλάτων φιλωνίζει ή Φίλων πλατωνίζει* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 76.

?πλάψονο το, βλ. *φλάψονο.*

πλέα (Ι), επίρρ., Σταφ., Ιατροσ. 15[412], Φλώρ. 896, Σαχλ., Αφήγ. 465, Χρον. Τόκκων 1445, Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 313, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 245, Θησ. Γ' [32[8]], Ριμ. κόρ. 765, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[53], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 21, Βεντράμ., Γυν. 118, 238, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 82[r], 115[v], Πορτολ. Α 8[2], Αχέλ. 238, 1352, Πηγά, Χρυσοπ. 153 (13), 303 (3), 305 (1), Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 393, Πανώρ. Γ' 142, 358, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 596, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 37, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 21[8], 851[4], Σταυριν. 1116, Ιστ. Βλαχ. 96, 540, 682, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 38[18], 44[10], Λίμπον. 40, Προσκυν. Κουτλ. 390 148[33], Ροδινός (Βαλ.) 136, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 51, κ.π.α.· *πια,* Κυπρ. ερωτ. 71[8] (ή ως επίθ.), 87[10], 100[13] (ή ως επίθ.), 102[19], 108[2], Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 65[5], 90[34]· *πιλιά,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [173]· *πλεά (/πλεα),* Σαχλ., Αφήγ. 642, Αχιλλ. L 212, Γεωργηλ., Θαν. 98, Βυζ. Ιλιάδ. 373, Βαρούχ. 123[26], Σταυριν. 397, Διαθ. 17. αι. 9[195]· *πλεία* (ή γρ. *πλία*), Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) ΕΝ 169, Ε 353, ΑΕ 380 κ.α., Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 6[5], Παλαμήδ., Βοηβ. 296, Σταυριν. 1158, Θρ. Μιχ. 154· *πλια,* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 147, 698, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 271, Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 24, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 146, 147, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5163, 5164, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 353, Πεντ. Γέν. IX 11, Πανώρ. Α' 121 δις, Β' 7, Γ' 150, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 248, 341, Β' 68, Γ' 188, Ε' 41, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 39, Φαλλίδ. (Παναγ.) 171, Βοσκοπ.[2] 352, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 229, Β' 365, 688, Γ' 1210 τρις, Ε' 36, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 114, 169, 274, 361, 650, 711, Στάθ. (Martini) Β' 291, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 28 δις, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [512], Ε' [1357], Λίμπον. 259, Φορτουν. (Vinc.) Β' 358, Γ' 442, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 50, Β' 36, Διγ. Ο 2244, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 260[10], κ.π.α.· *πλιαν,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2130· *πλιας,* Πιστ. βοσκ. III 4, 60. — Βλ. και *πλέα (II), πλέον (I), (II), πλέος.*

Από πληθ. *πλέα* (του *πλέον*)· βλ. και Ανδρ., Λεξ., λ. *πλια.* Ο τ. *πια* και σήμ. Ο τ. *πλεα* σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 540). Ο τ. *πλεία* στο Somav. (λ. *πλεια*) και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πλέα*). Ο τ. *πλια* στο Βλάχ. (*πλεια,* λ. *πλέα*) και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., *(μ)πλια,* όπου και τ. *μπλια,* Δημητρίου,

Λεξ. Σάμ., Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ., κ.α.) και κοιν. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., λ. πια, βλ. και Μπαμπιν., Λεξ., πια). Η λ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Α' 198, Β' 294, στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 91, Κωστ., ό.π., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

1α) Περισσότερο, πιο πολύ: *σ' έκαμεν* (ενν. ο Θεός) *εις όλους βασιλέα,| και χρεωστείς απ' ολουνούς να τον φοβάσαι πλέα* Ιστ. Βλαχ. 1386· *Μοιάζ' η Αρετούσα τ' άρρωστον οπού πολλά τον κρίνει| κάηλα βαρά κι όλο διψά, πάντα ζητά να πίνει| κι όσο του δίδουν το νερό, πλια καίγεται και βράζει| και πλια πληθαίνει η δίψα του και πλια τονε πειράζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 3, 4· *με τση τιμής περιντυμένη* (ενν. η Περηφανειά)*| τ' όνομα, πορπατεί και βασανίζει| πλια από θανατικό την οικουμένη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 508· *Χωρίς γαρ φρόνησιν η δύναμις πλέα βλάβει παρ' ωφελεί* Κεφάλ. παραιν. 112· *να λευτερωθώ τέλεια 'πό κείνον| απού μ' έκαψεν πια παρά κανέναν* Κυπρ. ερωτ. 14[11]· **β)** παραπάνω, επιπλέον: *όλα τα άρμενα από δεκατεσσάρων οργίων και απάνω, θέλει να έναι το φίλον των μακρύν ωσάν το αντενάλι και πλεία δύο ποδάρια* Καραβ. 502[11]· **γ)** (εδώ προκ. για χρον. διάστημα· πβ. 3α): *πέμπ' ευθύς μαντάτα* (ενν. ο Μιχάλης) (παραλ. 1 στ.) *της ώρας που 'δούν την γραφήν να μην καρτερούν πλεία,| μόνον για να κινήσουσιν γοργά σ' αυτόν να φτάσουν* Παλαμήδ., Βοηβ. 932. **2α)** (Για το σχηματ. του συγκρ. βαθμού επιθ., μτχ. επιθ., επιρρ. ή (με το άρθρο) του υπερθ. βαθμού) πιο, περισσότερο: *πια 'φκολον έν' η θάλασσα να πήξει| παρά 'πού μέναν το λαμπρόν να λείψει* Κυπρ. ερωτ. 35[7]· *Δεν βολεί, λέγει, να ευρεθεί πράγμα πλέα γλυκύ, πλέα θείον και πλια σεμνόν από την πατρίδα* Ροδινός (Βαλ.) 159· *βρέθησαν πάντες οι φονεμένοι| δύο χιλιάδες μετρητοί κι οι πλέα προκομμένοι* Αχέλ. 717· *Πια γλήγορα στη γη να ζήσει ψάρι| κι ο Έρωτας να χάσει το δοξάρι| κι η νύκτα δίχως άστρα και δροσούλα| παρά ν' αφήσω τέτοια βοσκοπούλα* Βοσκοπ.[2] 293· *Χωρίς δε του βαπτίσματος, αν ήτον ο πλέα ευσεβής, δεν ημπορεί να λάβει της μακαρίας εκείνης ελπίδος τα αγαθά* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 53[22]· (ακολουθούμενο από τον αδύνατο τ. της προσωπ. αντων.): *μαθών πως ο άνω ειρημένος παιδαγωγός είναι από όλους ο πλέα του ηγαπημένος, τον κράζει ξεχωριστά και λέγει του ...* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 47[36]· **β)** (με το συγκρ. βαθμό επιθ., επιρρ.· συν. με το άρθρο ως υπερθ.): *Ποιος άλλος έχει ωσάν εσέ στρατιώτες αντρειωμένους* (παραλ. 1 στ.)*; Ο πλια μικρότερος σ' αυτούς 'ξάζει τον πλια μεγάλο,| 'ξάζει τον πλια καλύτερον απ' το φουσσάτο τ' άλλο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1455, 1456· *με τον πλέα ευκολότερον μόδον τον κάνομεν πάλι τον υιόν σου να επιστρέψει απού την διδασκαλίαν εκεινού του πλάνου* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 85[17]· *ημείς οι παραβάται των θείων εντολών είμεστεν οι πλέα δυστυχέστεροι και ταλαίπωροι άνθρωποι του κόσμου* Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. 452· *τα πλούτη εις τους νέους πλια γρηγορύτερα είναι υπηρέτης των ηδονών παρά της αρετής* Πηγά, Χρυσοπ. 305 (1)· **γ)** (με ουσ.· εδώ ισοδυναμεί με το «καλύτερος», «ικανότερος», «μεγαλύτερος», βλ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β' 231· βλ. και *πλέα (ΙΙ), πλέον (ΙΙ)* 1β): *Θέλεις να δεις στον ζαριστήν έναν καλόν σημάδιν; Οπὄναι πλέα μάστορας, έναιν και πλεά ρημάδιν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 169. **3α)** Πια, στο εξής, από εδώ κι εμπρός: *τρέχαν και πιλαλούσι,| και πλέα δεν ακαρτερούν σ' εμάς ν' αντισταθούσι* Αλεξ.[2] 1650· *στην Πόλιν έδραμαν, στον μέγα βασιλέα,| διά να 'χουσι το σκέπος του, να μην φοβούνται πλέα* Κορων., Μπούας 6· *να μη κραχτεί πλια το όνομά σου Αβράμ και να είναι το όνομά σου Αβραάμ, ότι πατέρα μάζωμα εθνών έδωκά σε* Πεντ.

Γέν. XVII 5· (με τον αδύνατο τ. της προσωπ. αντων. ενδεχομ. για έμφαση ή/και δήλωση προσωπικής συμμετοχής): *η Κορίσκη πονηρή, δεν με θωρεί πιλιά της| τόσ' αχαμνόν κι αδύναμον αγαφτικόν κοντά της* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1286]· *Πόθε σκληρέ, άπον' έρωτα, κι είντα ανιμένω πλια μου,| λειψός εκ την αγάπη μου, γδυμνός εκ τη φιλιά μου;* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 525· (κυρίως για να υποδηλώσει κ. οριστικό και τελεσίδικο): *Ήπρεπέ σου πρωτύτερα αυτά δα να λογιάζεις,| μα τώρα δεν είν' πλια καιρός αυτά να λογαριάζεις* Αλφ. 11[26]· **β)** επιτέλους: *Τριπλόν πάθος σε τούτα που διαβάζω| αν έχω θάρρος θέλω να παθιάσω·| και αν έν' και πια να βγω 'χ τα πάθη ολπίζω,| όμως πλάσιν για σεν δεν απολπίζω* Κυπρ. ερωτ. 70· *Πιάσ' την κακόμοιρε δειλέ, τι ακαρτερείς πιλιά σου,| λογιάζεις νά 'ρθει μοναχή, νά μπει στην αγκαλιά σου;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [173]. **4)** Πρωτύτερα, πιο μπροστά: *εκείνο που δεν ήξευρα μηδ' άκουσά το πλέα,| πως είναι του Θρασύμαχου παιδί του βασιλέα,| μου 'πε, το ποιο πρωτύτερας αν ήθελα γροικήσει,| τόσα περίσσα και πολλά δεν ήθελα μανίσει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 347.

Εκφρ. 1) *Το πλέα* = το περισσότερο, το πολύ πολύ: *Τα εξάρτια ενός καραρτίου οργίες δεκάξι ήμισυ, το πλέα έως δεκαπτά* Καραβ. 499[10]. **2α)** *Πλια (...) παρ' άλλη/ο* (πβ. *πλέα (ΙΙ)*, Έκφρ. 1) = περισσότερο από κάθε άλλη/ο ή πιο ... (= συγκρ.) από κάθε άλλη/ο: *τούτο με παρηγορά στον κόσμο πλια παρ' άλλο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 180· *σ' αγαπά εσένα πλια παρ' άλλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 930· *έδειξε τούτη η φορεσά όμορφη πλια παρ' άλλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 510· **β)** *πλια παρά φοράν άλλη / πλια παρά ποτέ* = περισσότερο από κάθε άλλη φορά: *απόψε πλια παρά φοράν άλλη είχε με σηκώσει| το πρικαμένον όνειρο που είδα πριν ξημερώσει* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 535· *τώρα πλια παρά ποτέ λέγω και τω δυονώ σας,| τούτονς τσι δυο να πάρετε, στην ψη μου, για καλλιό σας* Πανώρ. Δ' 75. **3α)** *Όσο (πλια)... πλια τόσο/((ε)τόσο(ν)) πλια* ή *πλέο(ν)* = όσο (περισσότερο) ... τόσο περισσότερο: *όσο τση φεύγει τση φωτιάς πλια τόσο τση σιμώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 487· *Όσο πλια λες κι είναι βαρύ ετούτο το μαντάτο,| ετόσο πλια τα λογικά μού βάνεις άνω κάτω| κι ετόσο πλια αυτή η καρδιά με ξεκινά και θέλει| να μάθω τι 'ναι το βαρύ κακόν οπού μας μέλλει* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 149-51· *απ' άθρωπο σταλαρισμό μηδεποσώς δεν έχει,| αμ' όσο πλια 'μποδίζεται, πλια θυμωμένος τρέχει* Πανώρ. Γ' 404· *όσο πλια το νικημένο αξίζει,| τόσον ο νικητής πλέο τιμάται* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. γ' [89]· **β)** *όσο ... τόσο και πλια* = όσο ... τόσο και περισσότερο: *όσο και δυναμώνουσι, τόσο και πλια δριμώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1795· **γ)** *όσο πλια ... τόσο και πλιότερα* = όσο περισσότερο ... τόσο και περισσότερο: *όσο πλια η Μοίρα στα ψηλά τον άθρωπο καθίζει,| τόσο και πλιότερα πονεί, όντε τονε γκρεμνίζει* Ερωτόκρ. Δ' 609.

πλέα (ΙΙ), επίθ. άκλ., Κορων., Μπούας 51 (πβ. 6)· π λ ι α, Πανώρ. Γ' 301, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 4 δις, Β' 346, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 971, 979, 1121, Διαθ. 17. αι. 3[13], Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 45 τρις, Β' 46 δις, Γ' 483, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 67, Λεηλ. Παροικ. 110. — Βλ. και *πλέα (Ι)*, *πλέος*, *πλέον (Ι)*, *(ΙΙ)*.

Το επίρρ. πλέα - πλια ως επίθ. άκλ.

α) Πιο πολύς, περισσότερος: *Βοσκός ωσάν το Γύπαρη στην Ίδα δε γυρίζει| πλιότερα πρόβατα κανείς και τόπους πλια να ορίζει* Πανώρ. Γ' 30· *τα σφάλματα, του Ρώ-*

κριτου, μα όχι εκεινής τα ρίκτα,| ωσάν οπού 'τον πλια καιρού και δούλος στο παλάτι| κι εκείνο και τον κύρη του για μπιστικούς τσ' εκράτει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 43· (με το άρθρο ως ουσ.· η χρ. και σήμ. ιδιωμ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. στη λ.): *Μελλούμενον οι γλώσσες ας με λέσι·| για με πολλοί γελούσι, αμ' οι πλια κλαίσι* Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 104· **β)** μεγαλύτερος: *η Σάρρα εξεζαλίστηκε νά 'ρθει να με μπερδέσει,| να φανερώσει του παιδιού το φοβερό μυστήριο,| να ξεχουρδίσει τη δουλειά, να δώσει πλια κριτήριο* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 302.

Εκφρ. 1) ?*πλια παρ' άλλα* (πβ. πλέος β έκφρ., πλέα (Ι), Έκφρ. 2) = πάρα πολλά, περισσότερα από άλλα, κυρίως: *τ' ασήμια επήραν και τα άλλα| που βρίσκουνταν και εικόνες πλια παρ' άλλα| και δύο λαμπάδες άσπρες* Λεηλ. Παροικ. 486. **2)** Όλο το πλια = κατά το μεγαλύτερο μέρος (του): *Με σάλπιγγες, με βούκινα, με κτύπους των αρμάτω| τ' άλλο φουσσάτο εξύπνησε που όλο το πλια εκοιμάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 990.

πλέγμα το.

Το αρχ. ουσ. *πλέγμα*. Η λ. και σήμ.

Καθετί που έχει κατασκευαστεί με πλέξιμο διάφορων υλικών, καθετί πλεγμένο· (προκ. για ρούχο ασκητών): *Ενδεδυμένοι μεν εισί* (ενν. οι ασκηταί) *πλέγμασιν εκ φοινίκων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1943· (προκ. για διακοσμητικό μοτίβο στην ύφανση): *έτερος ίππος λευκός ωραιότατος ευτρεπισμένος και αυτός τα αυτά, και χρυσούς αετούς επί του χασδίου έχων και έτερα χρυσά πλέγματα, επορεύετο έμπροσθεν του βασιλέως, μη έχων αναβάτην* Ψευδο-Σφρ. 328[26].

πλέγω, βλ. *πλέω*.

πλέθρον το, Metrol.[2] 48[24, 25, 26], 52[12, 13].

Το αρχ. ουσ. *πλέθρον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πλέθρο*.

(Εδώ) μονάδα μέτρησης επιφάνειας (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 250-1, καθώς και Schilbach [Metrol.[2] σ. 186]): Metrol.[2] 48[3]· (σε μεταφ.· πβ. και εκτείνω Ι4α): *Ει γαρ και παρασπονδάς των χριστιανών τινές και παραβάσεις των όρκων μεταχειρισθέντες ..., ουκ εις μακράν τα της μήνης εξετείνοντο πλέθρα, αλλ' ευθύς μετά την νίκην ου κατεδίωκεν ο βάρβαρος* Δούκ. 285[10].

πλεία, επίρρ., βλ. *πλέα (Ι)*.

πλείο, επίρρ., βλ. *πλέον (Ι)*.

πλείον (Ι), επίρρ., βλ. *πλέον (Ι)*.

πλείον (ΙΙ), επίθ. άκλ., βλ. *πλέον (ΙΙ)*.

πλείος, επίθ., βλ. *πλέος*.

πλειότερα, πλειότερον, επιρρ., βλ. *πλιότερα, πλιότερον*.

πλειότερος, επίθ., βλ. *πλιότερος*.

πλειοτέρως, επίρρ.

Από το επίθ. *πλειότερος* (βλ. *πλεότερος*). Η λ. τον 8. αι. (Lampe, Lex.· βλ. και TLG, LBG) και σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi).

Περισσότερο, πιο πολύ: *το δε ειπείν τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν: «ο αγαπών πατέρα ή μητέρα υπέρ εμέ ουκ έστι μου άξιος», ου περί το μισείν τους γονείς τούτο είρηκε, αλλά το υπέρ, τουτέστι υπεράνω εμού ή πλειοτέρως* Φυσιολ. (Zur.) XXXVIIII 3[21].

πλείσθος, επίθ., βλ. *πλείστος.*

πλεισιάμετρος, επίθ., βλ. *πλησιάμετρος.*

πλείστος, επίθ., Βίος Αλ. 942, 2740, Σατιρ. ποίημ. 293[8], Περί ξεν. (Μαυρομ.) 152, Μάρκ., Βουλκ. 347[21], Κορων., Μπούας 112, 139, Λουκάνη, Άλ. Τροίας [466], Ιστ. πατρ. 183[5], Παϊσ., Ιστ. Σινά 2200· *πλείσθος,* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1194.

Το αρχ. επίθ. *πλείστος* (υπερθ. του επιθ. *πολύς*). Η λ. και σήμ. λόγ.

Πάρα πολύς σε αριθμό, μέγεθος, έκταση, ένταση ή αξία: Λόγ. παρηγ. L 609, Διγ. Α 3902, Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[37]· *Εκείσε και τον αρχηγόν 'λαύνουσιν τον μεγάλον| Φραγκίας τον ασύνετον μετά και πλείσθων άλλων* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 252· *πλείσθην γην αραβικήν ιδιοποιηθήναι* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 896.

Το ουδ. ως επίρρ. (η χρ. ήδη αρχ.) = *πάρα πολύ, σε πολύ μεγάλο βαθμό:* Καλλίμ. 860.

Ο πληθ. του ουδ. έναρθρ. ως επίρρ. = *πάρα πολύ, σε πολύ μεγάλο βαθμό: ο βασιλεύς τον θαυμαστόν Μερκούριον,| τα πλείστα περιβόητον, πολεμικόν και θούριον,| εκάλεσε και είπε τον τι έμελλε να ποίσουν* Κορων., Μπούας 98.

πλείων, επίθ., Σπαν. (Ζώρ.) V 4, Ασσίζ. 142[20], 403[1] (πβ. επίρρ. *πλείον*), Δούκ. 47[20-21], 91[11], 191[17], Σφρ., Χρον. (Maisano) 58[16], Ναθαναήλ Μπέρτου III 5, Έκθ. χρον. 34[15], 63[26], 71[14], Κορων., Μπούας 31· ουδ. *πλείο,* Ασσίζ. 151[19]· *πλέων,* Σπαν. Ο 136, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 346, Καλλίμ. 1966, Διγ. Ζ 891, Δούκ. 149[31], 163[19], 177[5, 27], 319[6], 373[7]. — Βλ. και *πλέος, πλέον (I), (II).*

Το αρχ. επίθ. *πλείων-πλέων.* Το ουδ. *πλείον, πλέον* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πλείον*· βλ. και ά. *πλέος,* ετυμολ.).

Περισσότερος: Δούκ. 317[9]· (με το άρθρο σε θέση ουσ.): Δούκ. 369[15]· (με το άρθρο, ουσιαστικοπ.) το μεγαλύτερο (τμήμα): Έκθ. χρον. 82[1].

Για επιρρ. χρ. του ουδ. με αριθμητ. βλ. *πλέον (I)* 1β.

Το ουδ. *πλέον* με το άρθρο ως επίρρ. = **α)** ως επί το πλείστον, κυρίως: Έκθ. χρον. 41[3]· **β)** όσο πιο πολύ: *εις την πόλιν ένδοθεν θέλουν διαφεντευθήναι| το πλέον οπού δύνονται* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2488· **γ)** το περισσότερο, το πολύ πολύ: *και μετά τοσαύτην επισκοπήν ή δις ή το πλέον τρις αποπέμπων, εσχίζετο* (ενν. η *χωνεία*) Δούκ. 341[14].

πλεκόμορφος, επίθ., Προσκυν. Ιβ. 845 156 (έκδ. *χρυσοσταυροπλεκόμορφον*· διορθώσ.).

Από το πλέκω και το ουσ. μορφή.

(Για κόσμημα) που έχει υποστεί ιδιαίτερη επεξεργασία κατά την κατασκευή του, περίτεχνος (βλ. και πλέκω σημασ. ΙΑ' 2β): *φορεί* (ενν. *ο αρχιερεύς*) *το 'μόφορόν του,| χρυσόν σταυρόν πλεκόμορφον βάλλει εις τον λαιμόν του* Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 106.

πλέκο(ς) ο ή το.

Πιθ. από το πλέκω· πβ. όμως και αρχ. ουσ. πλέκος το (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 432). Κατά Τζιτζιλή πρόκ. για αρσ. πλέκο ο σχετ. με σημερ. ποντ. πλεκάδιν (Tzitzilis, Zeitschr. f. Balkanol. 35, 1999, 81, 88).

Φράχτης (Για τη σημασ. και τη λ. βλ. Vasmer [Gesprächb. σ. 166]): *πλέκο(ς)* Gesprächb. 49[9].

πλεκοτρίπλοκος, επίθ.

Από το πλέκω και το επίθ. τρίπλοκος.

Πλεγμένος τρεις φορές: *εκέλευσεν ο βασιλεύς βαλάντια ποιήσαι* (παραλ. 1 στ.). *Το πρώτον δε προσέταξεν πορφύραν ενεδύσαι| και πολυτίμοις έργοις τε τούτο κατακοσμήσαι* (παραλ. 2 στ.)· *κύκνους, παγώνας επ' αυτό, έργα πολλά και ζώα·| γρύψους, λεόντας, ψιττακούς εκ πλεκτών εκόσμησεν αυτά| πλεκοτριπλόκων εξαπλά μετά κρινών και ρόδων* Διήγ. σεβαστ. Θωμά 317.

πλεκτή η. — Βλ. και πλέκτης.

Το αρχ. ουσ. πλεκτή. Τ. πλεχτή σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. στο ΛΑΝΕ.

1) Πλεξίδα: *κρομμύδια πλεκτές στ' Βαρούχ.* (Bakk.-v. Gem.) 39[20]. **2)** Πλέγμα από κλαδιά, ξύλα, κ.τ.ό., που χρησιμοποιείται για στρατιωτικούς σκοπούς (εδώ για πολιορκία πόλης): *διά της νίκης ταύτης| εθαρρήσασιν* (ενν. *οι Έλληνες*) *αυτικα| κι έπλεξαν πλεκτάς οι όλοι| και σκηνάς και κατοικίας| εκατήρτισαν οι πάντες| και παρέπεσαν την Τροίαν* Ερμον. Ε 206.

πλέκτης ο. — Βλ. και πλεκτή.

Από το πλέκω και την κατάλ. -της. Τ. πλεκτής στο Somav. με διαφορ. σημασ. Τ. πλέχτης σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 541, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. στον Ησύχ., λ. χηλάς, στον Τζέτζη (Steph., Θησ., λ. πλεκτός) και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Πλέγμα από κλαδιά, ξύλα, κ.τ.ό., που χρησιμοποιείται για στρατιωτικούς σκοπούς (εδώ για το γέμισμα και τη διάβαση τάφρου): *επερικυκλώσανε* (ενν. *τα φουσσάτα*) *το γύρο όλην την Πόλη... Και οι Τούρκοι απόξω εκάμνασι κάποιους πύργους ξύλινους ... και τις εγεμίσανε χώμας και τις εσύρανε κοντά εις τον τοίχο, στα χαντάκια, διά να τα γεμίζουνε να εμπούνε μέσα. Και εκάμανε και πλέκτες με τα κλαδία και κοφίνες μεγάλες και άλλα πράματα πολλών λογίων, διά να τα γεμίσουνε, να ανεβούνε να εμπούνε μέσα* Χρον. σουλτ. 79[25].

πλεκτός, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 1178, 1184, 1190, Διγ. Z 1525, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1489, Ολόκαλος 117[6], 140[16]· *πλεχτός,* Πεντ. Έξ. XXVII 9, 11, 12, 14, 15, XXXVIII 12, 14, 15, 16, XXXIX 40, Αρ. III 26, IV 26, XV 39.

Το αρχ. επίθ. *πλεκτός*. Η λ. και ο τ. και σήμ.

Πλεγμένος· (εδώ) που έχει πλεχτεί με τη χρήση διακοσμητικών στοιχείων· διακοσμημένος με κ.: *το δε χαλινάριόν του* (ενν. *του αλόγου*) *ήτον πλεκτόν με χρυσάφιον* Διγ. Άνδρ. 347[16]· *Εις φάραν έβη μέγιστον, λευκήν ως περιστέριν,| ήτον η χαίτη του πλεκτή μετά βενέτων λίθων* Διγ. Z 1519.

Το ουδ. ως ουσ. = **1)** Κρόσσι: *είπεν ο Κύριος προς τον Μωσέ ...: «Σύντυχε προς τα παιδιά του Ισραέλ και να πεις προς αυτουνούς και να κάμουν αυτωνών πλεχτό ιπί άκρες των ρούχων τους εις τις γενιές τους και να δώσουν ιπί το πλεχτό της άκρης γαϊτάνι γεράνιο ...»* Πεντ. Αρ. XV 38 δις· *Κότταν μίαν με χρουσά πλεκτά, υπέρπυρα οζ'* Ολόκαλος 223[6]. **2)** Παραπέτασμα: *έκαμεν* (ενν. *ο Βεζαλεέλ*) *την αυλή εις μεριά νοτικά δεξιά, τα πλεχτά της αυλής λίνο κλωστό, εκατό με την πήχη* Πεντ. Έξ. XXXVIII 9· *και χώρισμα πόρτα της αυλής κάμωμα κεντητό γεράνιο και οξύ και πυρνοκόκκατο και λίνο κλωστό και είκοσι πήχες μάκρος και ψήλος· εις φάρδος πέντε πήχες ανάγναντις τα πλεχτά της αυλής* Πεντ. Έξ. XXXVIII 18. **3)** (Πιθ.) ύφασμα κατασκευασμένο με πλέξιμο: *εκέλευσεν ο βασιλεύς βαλάντια ποιήσαι* (παραλ. 1 στ.). *Το πρώτον δε προσέταξεν πορφύραν ενεδύσαι| και πολυτίμοις έργοις τε τούτο κατακοσμήσαι* (παραλ. 2 στ.)· *κύκνους, παγώνας επ' αυτό, έργα πολλά και ζώα·| γρύψους, λεόντας, ψιττακούς εκ πλεκτών εκόσμησεν αυτά| πλεκοτριπλόκων εξαπλά μετά κρινών και ρόδων* Διήγ. σεβαστ. Θωμά 317.

πλέκω, Γλυκά, Στ. Β' 21, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 143, Βέλθ. 537, Ερμον. Α 179, Βίος Αλ. 911, 2269, Σαχλ. Ν 244, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 259, Ερωτοπ. 53, Λίβ. P 551, Λίβ. Esc. 814, 2147 χφ, Λίβ. (Lamb.) N 503, 690, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1954, Αχιλλ. (Smith) N 868, 1239, 1918, Αχιλλ. Ο 444, Δούκ. 329[6], Διγ. Άνδρ. 192[6], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 34, Β' 239, Δ' 90, Τζάνε, Φιλον. 589[10]· *πλέκτω,* Ερωτοπ. 86 (βλ. όμως και Πολίτης, Ελλ. 13, 1954, 267)· μτχ. παρκ. *πλεμένος,* Λίβ. Sc. 1070, Λίβ. Esc. 319, 2147, Λίβ. (Lamb.) N 458, Λίβ. N 1887, Αχιλλ. L 544, Αχιλλ. (Smith) N 1201, Ch. pop. 403, Διήγ. Αλ. V 39, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 181[13], Διήγ. Αλ. F (Lolos) 180[12], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 414.

Το αρχ. *πλέκω*. Η μτχ. παρκ. *πλεμένος* (<*πλεγμένος* με σίγηση του *γ*, Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 8· πβ. και μτχ. *πεπλεμένας* το 14. αι., Χρον. Μον. Iv. 2[6], Χρον. Μον. (K) 61, Χρον. Μον. (T) 61), στο Meursius (λ. *πλεμένον*) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. λ. *πλέκω*, Σπυριδάκις, Κρητικά 1, 1930, 49, Πρωτοψάλτης, Λαογρ. 11, 1934/37, 175). Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Πλέκω κ. ανάμεσα ή μαζί με κ. άλλο: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 253[6], Αχιλλ. L 546, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3412· **β)** (συνεκδ. με αντικ. πρόσωπο) πλέκω τα μαλλιά κάπ.: *την εχτένιζε με μόσχους και ζαμπέτι,| άλειφε τα μαλλάκια της κι απόκεις έπλεκέ τη* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 204· (προκ. για γυναίκα που έχει τα μαλλιά πλεγμένα σε πλεξίδες· βλ. και Cupane, Romanzi Cavallereschi Bizantini 381 σημ. 77, αλλιώς όμως Haag [Αχιλλ. σ. 94]): *εις δύο πλεμένη χαμηλά και*

φράγκικα εζωσμένη Αχιλλ. (Smith) Ν 864· γ) τυλίγω κ. γύρω από κ. άλλο: ένα πουρνόν ταχιούτσικα εγέρθηκεν η κόρη| και τα ξανθά της τα μαλλιά στην κεφαλήν της πλέκει Θησ. Γ' [10[2]]. **2α)** Φτιάχνω κ. πλέκοντας: Αχιλλ. L 848· (μεταφ.): ξαίνει εις γην τους πλοκαμούς, τούς έπλεξεν ο πόθος Φλώρ. 1039· (προκ. για το υλικό που χρησιμοποιείται για το πλέξιμο): οι τρίχες μου (ενν. της αιγός) πληρούσιν άλλην χρείαν·| πλέκουν σκοινία δυνατά, δεσμεύουσιν τα ζώα Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 533· **β)** κατασκευάζω με περίτεχνο τρόπο (βλ. και ά. πλεκόμορφος): φορεί (ενν. ο αρχιερεύς) το ᾽μόφορόν του,| χρυσόν σταυρόν πλεκόμενον βάνει εις τον λαιμόν του Προσκυν. Ιβ. 535 144· (εδώ με σύστ. αντικ.· βλ. Ανδρ., Αθ. 47, 1938, 190: Ο κοσμίτης του λουτρού πλοκήν επλάκην ξένην,| θαυμάζω χείρας τεχνιτών και του χρυσού την φύσιν Καλλίμ. 319. **3)** Μεταφ. **α)** δημιουργώ χρησιμοποιώντας το λόγο, συνθέτω, πλάθω: Προδρ. (Eideneier) III 142, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [691], Πηγά, Χρυσοπ. 109 (55)· (με είδος σύστ. αντικ.): ας αρχίσω να σε πω στίχους διά την αγάπην.| Στιχοπλοκάδες θλιβερές τές έπλεξα διά σένα Ερωτοπ. 155· **β)** επινοώ, μηχανεύομαι, ετοιμάζω κ. εις βάρος κάπ.: Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1974, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [857], Ιακ., Παραιν. Ι 9· Αλλά πάλιν ο εχθρός τής έπλεκε βάσανα Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 417. **4)** Αγκαλιάζω σφιχτά: ηύρασιν τον βασιλέα, τον γέρον τον πατήρ τους,| πλέκουν, καταφιλούσιν τον Απολλών. (Κεχ.) 856. **5)** Μπλέκω κάπ. σε δυσάρεστη κατάσταση: Ήταν καλό να μη ώμοσα μετά σου να πεθάνω (παραλ. 1 στ.) επεί δε εις τέτοιον με ήφερεν ο χρόνος να με πλέξει,| ήκουσε, ξένε, τις είμαι και χώρας από ποίας Λίβ. Ν 2310. **Β'** (Αμτβ.) μπλέκομαι σε κ. δυσάρεστο: και απλώς και μη βουλόμενος εις μέριμναν εσέβην,| και εσκόπιζεν η καρδία μου μη πλέξω εις οδύνας Λίβ. (Lamb.) Ν 185.

II. Μέσ. **Α'** (Μτβ.) πλέκω στα μαλλιά μου κ.: βάνουσι ομορφάδες διαβολικές εις την μούρην ντως και ξυρίζουνται και πλέκουνται ξένες τρίχες Αποκ. Θεοτ. 131. **Β'** Αμτβ. **1α)** Τυλίγομαι γύρω από κάπ. ή κ.: Διήγ. Αλ. V 29· ατρέμει κι η καρδία του βλέποντα τόσον κάλλος,| και από την γην σηκώνειν την, κρατεί, καταφιλεί την·| απάνου της επλέκετον και χόρτασιν ουκ είχεν,| πάρι ουκ ήθελεν ποτέ τον έρωτα πληρώσαι Αχιλλ. (Smith) Ο 443· **β)** αγκαλιάζομαι: Ως το φαρμάκιν τα θεριά ξαφήνουσιν,| συνδυό μ' αγάπην πορπατούν και πλέκουνται Κυπρ. ερωτ. 97[23]· την κόρην γαρ περιλαβών (ενν. ο αμιράς) αυτής φιλεί το στήθος| και πεπλεγμένοι ειστήκεισαν επί πολλάς τας ώρας Διγ. Ζ 1195. **2)** Συμπλέκομαι, συγκρούομαι: Οι δύο βίγλες επλάκησαν, εκτύπησαν αλλήλους| και κονταριές εδώκασιν η βίγλα με την άλλη Χρον. Τόκκων 760. **3)** Μπλέκομαι σε κ.: εκεί δε παίζει το θηρίον, τα κέρατά του βάλλει εις κλάδους τοίνυν του δεντρού, πλέκεται και κρατείται Φυσιολ. (Legr.) 1032. **4)** Αναμειγνύομαι σε υπόθεση που μπορεί να μου δημιουργήσει προβλήματα: Μηνί Δεκεμβρίω, ινδικτιώνος έκτης, ... εξεφωνήθει τους ιερωμένους εις κοσμικά πράγματα να μηδέν πλέκονται Νομοκριτ. 109· Αλλά και τίνες εμείς, πολλές φορές, πλεμένοι εις χίλιες αμαρτίες Πηγά, Χρυσοπ. 302 (9)· Υιέ μου, βλέπε μη πλακείς, γυναίκα μη επάρεις| διά κάλλος, διά χρήματα, δι' ευγένειαν και πλούτον Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 226.

Φρ. πλέκω γαϊτάνιν, βλ. Επιτομή, γαϊτάνιν φρ.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πλεκτός: εδώ σε σχ. αδύνατο: έτι δε δίδομεν τσαπίν ... βαμπακερήν αγελάδα και πλεμένον ξινόγαλα Σπανός (Eideneier) D 1696.

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = (εδώ μεταφ.) αυτός που συνδέεται με κάπ. άλλο, πβ. ό-

μως και *πλέω*: *Πρώτον καλέσει* (ενν. *ο Υιός Θεού*) *δίκαιους με τους αυτού πλεμένους,| όπου εις το σκότος δούλευσαν, διά κρίμα τους καημένους,| «Δεύτε οι ευλογημένοι μου, παιδία του πατρός μου,| εσείς κληρονομήσατε τόπον τον εδικόν μου ...»* Ρίμ. θαν. 85.

πλεματένιος, επίθ.

Από το ουσ. *πλεμάτι* και την κατάλ. *-ένιος*.

Κατασκευασμένος, φτιαγμένος από πλεμάτι (βλ. λ. σημασ. 1)· (εδώ σε σχ. αδύνατον) (Για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Eideneier [Σπανός σ. 229, 316]): *μία απόχη νερόν, βαμπακερή σκάρα και ξύλινην αγελάδαν και πλεματένιο 'ξύγαλα, αλυσίδα καπνόν* Σπανός (Eideneier) A 439.

πλεμάτι το, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 87[1], 123[1], 129[2, 8], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. α' 16, 18, Ματθ. δ' 18, 21· *πλεμάτιν*.

Από το ουσ. *πλεγμάτιον* που απ. στον Αριστοτέλη. Τ. *πλεμάτιον* σε έγγρ. του 13. αι. (LBG). Η λ. στο Somav. και σήμ. λαϊκ.

1) Πλέγμα· (εδώ σε σχ. αδύνατον) (Για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Eideneier [Σπανός σ. 229, 316]): *βαμπακερήν αγελάδα και πλεμάτιν ξύλα και αλυσίδι καπνόν, εφάπλωμα πτέρνινον και μολυβένιον προσκέφαλον* Σπανός (Eideneier) B 122. **2)** Δίχτυ που χρησιμοποιείται για παγίδευση ψαριών ή πουλιών: *Ψαράδες εις αιγιαλόν εβάλασι πλεμάτι| και με χαράν το σύρνασι, θαρρούσαν κι είχε κάτι·| ότι εβάριε περισσά, θαρρούσαν κι είχε ψάρια* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 13[1]· *τ' αγκίστρι του στην θάλασσαν και το πλεμάτ' αντάμα| τα έριξε* (ενν. *ο ψαράς*) *και πίασε ψάρια που 'ταν θαύμα* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 129[8]· *μέσα εις το σανδάλι ... εμπάλωναν τα πλεμάτια* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. α' 19· *Πουλιολόγος το λοιπόν την στράταν περιπάτει| και είδε την περιστεράν και έστησε πλεμάτι.| Να τηνε πιάσει θέλησε τότε την περιστέραν* (παραλ. 2 στ.) *κι εβάστα τα καλάμια με το 'να του το χέρι* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 40[10].

πλεμένος, μτχ., βλ. *πλέκω, πλέω*.

πλέμονα η.

Από την αιτιατ. του ουσ. *πλέμονας* (βλ. *πνεύμων*). Λ. *πλεμόνα* και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ.).

Πνεύμονας: *Η δε μέση φλέβα εις την πλέμοναν έχει την εξουσίαν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 77[13].

πλεμόνι, πλεμόνιν, το, βλ. *πνευμόνιν*.

πλέμων -ονας ο, βλ. *πνεύμων -ονας*.

πλένω, βλ. *πλύνω (I)*.

πλεξίδα η, Πανώρ. Β' 409, Πιστ. βοσκ. III 3, 15, 9, 10, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1096], [1102], [1169], Γ' [1352], Δ' [3].

Από το ουσ. *πλεξίδιον* που απ. στη Σούδα (L-S, λ. *πλεξείδιον* <αρχ. ουσ. *πλέξις*) και τη μεγεθ. κατάλ. *-α*. Η λ. στο Meursius, στον Κατσαΐτ., Ιφ. Δ' 416 και σήμ.

Είδος χτενίσματος όπου τα μαλλιά χωρίζονται σε τούφες που πλέκονται μεταξύ τους, κοτσίδα: *Ολόχρυσά 'χε τα μαλλία, εκείνα διπλωμένα| απάνω στο κεφάλιν της, χωρίς καμία πλεξίδα* Θησ. Ζ' [71²]· *σε κορασίδας εύμορφης ματάκια πλουμισμένα| κι εις σε πλεξίδες όμορφες μαλλιά χρυσοπλεμένα,| ω πόσον φαίνετ' όμορφος* (ενν. *ο πόθος*), *ω πόσον μας αρέσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1132].

πλέξιμο(ν) το, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Τιμ. Α' β' 9.

Από τον αόρ. του *πλέκω* και την κατάλ. *-ιμο(ν)*. Η λ. στο Meursius (*πλέξιμον*) και σήμ. (*πλέξιμο*, ΛΚΝ).

Η ενέργεια και το αποτέλεσμα του πλέκω (εδώ προκ. για μαλλιά) πλεξίδα, κοτσίδα: *ο στολισμός* (ενν. *των γυναικών*) *ας είναι όχι από έξω, ήγουν του πλεξίματος των τριχών και της περιθέσεως των χρυσίων ή του φορέματος των ρουχών* αυτ. Πέτρου Καθ. Επ. Α' γ' 3.

πλεξούδα η, Πηγά, Χρυσοπ. 156 (23), Πιστ. βοσκ. II 7, 8, IV 1, 7, Κατά ζουράρη 91, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 334, Δ' 468, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 146· πληθ. *π λ ε ξ ο υ δ έ ς*, Γεωργηλ., Θαν. 109.

Από το ουσ. *πλεξούδι* (<αρχ. ουσ. *πλέξις*· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 139, 306) και τη μεγεθ. κατάλ. *-α*. Ο πληθ. *πλεξουδές* από μετρ. αν. Η λ. στο Βλάχ., σε έγγρ. του 19. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, <1965> 1968, 112) και σήμ.

Πλεξίδα, κοτσίδα: *Μια αρχοντική νεράιδα| και ευγενική περίσσια μέσα σ' όλες,| απού στα δάση τούτα| με μαζωτές πλεξούδες χρυσωμένες| ή με λυτά μαλλιά και φουντωμένα| τ' ανέμου προπατούσι* Πιστ. βοσκ. III 6, 255· (σε μεταφ.): *Δέ τούτην την πλεξούδα, οπού 'χε δέσει| την άπονή σου την καρδιάν σε τούτο| το πρόσωπο οπ' αγάπας* Πιστ. βοσκ. II 7, 82.

πλεξουδιάζω.

Από το ουσ. *πλεξούδα* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. στο Du Cange (*πλεξουδιάζειν*, λ. *πλεξίδα*) και στο ΑΛΝΕ.

(Προκ. για μαλλιά) πλέκω σε πλεξίδες: *ανάκατα με τα μαλλιά να 'χουν* (ενν. *οι κόρες*) *βρύλλες χρυσάφι.| Αμμέ, όσα πλεξουδιάζουνταν με το μαργαριτάρι| και σκούφιαν άλλες δικτυωτήν με το πολύν λογάρι,| κυπαρισσοβεργόλυγες, άψεγες κόρες ήσαν* Γεωργηλ., Θαν. 112.

πλέο, βλ. *πλέον (I), (II)*.

πλεό, βλ. *πλέον (I)*.

πλεοκαλύτερος, επίθ., Χριστ. διδασκ. 444, 489. — Πβ. και *καλοκαλύτερος, πλεοπερισσότερος*.

Από το επίρρ. *πλέο(ν)* και το συγκρ. του επιθ. *καλός*.

Το έναρθρ. ουδ. ως επίρρ.· έκφρ. *εις το/στο πλεοκαλύτερον* = στο μέγιστο βαθμό,

όσο το δυνατό καλύτερα: *διά να προκόπτομεν εις αυτήν καθημέραν εις το πλεοκαλύτερον* αυτ. 432.

πλέον (Ι), επίρρ., Σπαν. Α 233, Καλλίμ. 554, Διγ. Ζ 1895 (βλ. και κριτ. υπ.), Διγ. Esc. 894, 960, 1385, 1668, Χρον. Μορ. Η 5033, Χρον. Μορ. Ρ 611, 4062, 6746, 7350, 9037, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 538, Φλώρ. 1415, Ερωτοπ. 285, 600, Αχιλλ. (Smith) N 89, Αχιλλ. (Smith) O 176, 505, 737, Ιμπ. 757, 857, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 160, Ανακάλ. 118, Σφρ., Χρον. (Maisano) 144[23], Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 89, 117, 152, Γεωργηλ., Θαν. 141, Απόκοπ.[2] 283, Ιμπ. (Legr.) 707, Hagia Sophia ω 518, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 121[28], Κορων., Μπούας 59, Περί γέρ. (Δαν.) 58, Πτωχολ. α 66, Σταυριν. 1122, Ιστ. Βλαχ. 1287, Σουμμ., Ρεμπελ. 159, Διγ. Άνδρ. 321[20], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 70[r], Διήγ. πανωφ. 57, Μπερτόλδος 39, κ.π.α.· *μπλιο,* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 339, Διαθ. 17. αι. 10[103], Πανώρ. Α' 116, Β' 230, 382, Γ' 146, 356, 383, 413, Δ' 60, 96, 121, Ε' 174, 278, Στάθ. (Martini) Α' 74, Β' 299, 321, Γ' 168, 358, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 48, 144, 255, Ε' 174, 216· *πγιον,* Μαχ. 678[17]· *πέλον,* Μαλαξός, Νομοκ. 477· *πιλιό,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [862], Γ' [510], [589], Δ' [210], Ε' [358], [1662]· *πιο,* Ανακάλ. 60· *πίον,* Ασσίζ. 166[30], Μαχ. 14[25], 134[11], 184[8], 352[9], Βουστρ. (Κεχ.) 134[7], 210[10]· *πιον,* Κυπρ. ερωτ. 5[4], 10[3], 11[11], 14[14], 21[9], 32[6], 39[3], 40[5], 46[2], 61[8], 77[15], 90[1], 92[3, 65], 93[14, 21], 94[22], 97[13], 102[1], 104[12, 59], 109[7], 111[36], 122[8], 149[6], κ.α.· *πλείο,* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 183, Ασσίζ. 297[19], 364[29], Μαχ. 342[6], Θησ. Πρόλ. [89], [117], [152], [210], Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) V 380 κ.α. (γρ. *πλίο*), Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Η [260], [280], ΙΖ [357]· *πλείον,* Αναγν., Στ. Πολιτ. 10, Ασσίζ. 29[17], 81[18], 115[4], 117[19], 162[15], 165[30, 31], 174[25], 191[26], 297[19], 417[19], 461[3], Διγ. (Trapp) Gr. 2310, Ανάλ. Αθ. 28, Ερμον. Κ 295, Φ 2, 328 (ή επίθ. *πλείων*), Χρον. Μορ. Η 4062, 6674, Μαχ. 176[22], 428[1], Μάρκ., Βουλκ. 339[20], Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 141, κ.α.· *πλέο,* Σταφ., Ιατροσ. 15[424], Ασσίζ. 42[10], 151[1], Χρον. Μορ. Ρ 1657, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1197, 1372, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 24, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 210, Θησ. Β' [62[5]], Ριμ. Βελ. ρ 68, Αλεξ.[2] 862, 1899, Σκλάβ. 276, Πένθ. θαν.[2] 47, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 100[v], Πορτολ. Α 221[10], 345[24], Αχέλ. 145, 2322, Βίος Δημ. Μοσχ. 427, Ιερόθ. Αββ. 333, Διήγ. πανωφ. 56, κ.α.· *πλεό (/πλεο),* Θησ. (Morgan) Χ 113, Δευτ. Παρουσ. 41, Δεφ., Λόγ. 204, 341, 521, Βυζ. Ιλιάδ. 122, 270· *πλεόν,* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 85, Χρησμ. Ι 120, Χ 38, Φυσιολ. (Legr.) 215, Φαλιέρ,. Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 148 κριτ. υπ., Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 359, 1028, Αιτωλ., Βοηβ. 210· *πλιο,* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 359, Ch. pop. 295, Κορων., Μπούας 136, Πανώρ. Γ' 250, Δ' 239, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 486, Γ' 239, Δ' 162, Ε' 127, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 49, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 23, Πιστ. βοσκ. Β' 2, 255, Βοσκοπ.[2] 408, 471, 474, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 92[40], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 96, 453, 721, 914, 992, 2077, Β' 60, 965, Γ' 1123, Δ' 1117, Ε' 583, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 9, 43, 219, 373, 781, 1041, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 476, Ε' 216, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1143], Δ' [17], [784], Φορτουν. (Vinc.) Α' 373, Δ' 152, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 296, Δ' 114, Τζάνε, Κρ. πόλ. 153[26], 543[22], κ.π.α.· *πλιον,* Ερωτοπ. 703, Χούμνου, Κοσμογ. 2705, Απόκοπ.[2] 459, Ριμ. Απολλών. (Κεχ.) Ν 167, Ιμπ. (Legr.) 707, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 381, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 1, 24 (γρ. *πλιον του·* διαφορ. γρ. *πλιο ντου*), IV 3, 117, 8, 146, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 606, 796, Β' 1582, Ε' 614, 1293, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 497, Δ' 338, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 201 (γρ. *πλιον του·* διαφορ. γρ. *πλιο ντου*). — Βλ. και *πλέον (ΙΙ), πλέα (Ι), (ΙΙ), πλείων, πλέος.*

Το αρχ. επίρρ. πλέον - πλείον (βλ. τ.). Ο τ. πιο και σήμ. Οι τ. μπλιο (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.), πιλιό (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 169, λ. πηλιό), πίον (Σακ., Κυπρ. Β' 734), πλείον (Andr., Lex., λ. πλείων), πλέο (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. πλέο(ν), Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Andr., Lex., ό.π.), πλεο (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 540, λ. πλεά), πλιο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 311, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. πλιο(ν), Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ., λ. πλια, Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., λ. πλειό, Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. πλια), πλιον (Παπαχριστ., ό.π.) και σήμ. ιδιωμ. Ο τ. πιον σε δημώδη κυπρ. άσματα (Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. Α.28 60Β, Β.11 87, Β.17 7, 8 κ.α.) όπως και τ. πκιον (Παπαδ. Θ., ό.π., Β.34, 42, Β.40 197 κ.α.) που απ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., λ. πκιον). Τ. bλεο, μπιλιό, πεό(ν), πλέ', πλέεν κ.ά. τ. σήμ. ιδιωμ. (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Β' 374, λ. bιλεό, Δ' 540, λ. πλεά, Ξανθιν., ό.π., λ. μπιλιό, Σακ., ό.π., 726, λ. πεό(ν), Andr., Lex., ό.π.). Η λ. και σήμ.

1α) Πιο πολύ, περισσότερο (συν. με β' όρο σύγκρισης): *η γλώσσα η κακή πλέο 'κ την στια φλογίζει | κι εις βάσανα και πειρασμόν και χαλασμόν εγγίζει* Δεφ., Λόγ. 191· Διγ. Ζ 1327· *Μια λυγερή που πλιότερον παρά το χιόνι ασπρίζει, | κι από το ρόδον της αυγής, πλιο του δροσομυρίζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [76]· (εδώ με τον επιδοτικό και): *οι μανικόν νλάσσοντες και πλέον του Κερβέρου* Γλυκά, Στ. 463· **β)** (συν. με αριθμητ.) περισσότερο, παραπάνω (σε θέση επιρρ./επιθ. ή πρόθ.): *άργησεν εις την Βενετίαν πλέον από μήνες δύο* Χρον. Μορ. Ρ 2187· *γράφοντα ... | το πότε εκατέλαβεν εκεί εις την Βενετίαν | και πώς τον εμποδίσασιν μήνας δύο και πλείον* Χρον. Μορ. Η 2223· *επετάξανε πλέο παρά 150 λουμπαρδές* Χρον. σουλτ. 82[25]· έκφρ. *ή πλέον ή έλαττον* = πάνω κάτω, περίπου: Δούκ. 277[7]. **2α)** (Με επόμ. επίθ., μτχ. επίθ., επίρρ. θετ. βαθμού σχηματίζει το συγκρ. ή το σχετικό υπερθ. βαθμό): *τα πλι' ακριβά μου πράματα έριξα της θαλάσσου* Βεντράμ., Φιλ. 172· *τους πιον χαμηλούς εποίκεν τους να έχουν ελευθερίες* Μαχ. 24[12]· *Λέγει: «Δεν ξεύρεις, άλλονε δεν έχω 'μπιστεμένον| ωσάν τον Αλοΐζιον και πλιο ηγαπημένον;»* Τριβ., Ρε 244· *Ωσάν το κάμνει η μέλισσα, θέλει πνιγεί απέσω, | δεν ξεύρω πλιο τιμητικά τέτοιαν αιτιά να χύσω* Δεφ., Λόγ. 494· **β)** (με επόμ. επίθ./επιρρ. συγκρ. βαθμού ενδεχομ. κάπ. φορές για περισσότερη έμφαση· βλ. και Κακουλίδη-Πάνου - Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 523]): *Εάν λέγουν διά αρχιερέα ή ιερέα ότι κάμνει τα πλέο χειρότερα αμαρτήματα ...* Μαλαξός, Νομοκ. 127· *ο Κάιν ... επρόσφερνε εις τον Θεόν ... τα πλέον χειρότερα και ατυχότερα πράγματα οπού να είχεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 82[r]· *Εφάνη μου λοιπόν κι εμέν, κυρά μου, να σε γράψω | μίαν ιστόριαν παλαιά ...* (παραλ. 8 στ.). *Για πλείο ηδονικότερον εσένανε, κυρά μου, | διαστίχου θέλω να γενεί τούτη η πεθυμία μου* Θησ. Πρόλ. 115· **γ)** (εδώ ισοδυναμεί με το «πιο σημαντικός»): *την τιμήν τους πδναι πλέο από τη ζωήν τους* Συναξ. γυν. 782. **3)** Επιπλέον (πβ. επιθετ. χρ., βλ. και πλέον (ΙΙ) 1): *τα γονικά τους να έχουσιν κι άλλα πλείον να τους δώσει* Χρον. Μορ Η 1637 (βλ. και Lex. Chron. Mor., σ. 375, λ. πλείον). **4)** Τίποτε περισσότερο (πβ. ονοματική χρ.): *αν ένι ότι εκείνος οπού το εγόρασεν εκείνον τον βίο, μετανώσει απέ κείνη την αγορά τήν εποίκεν, εντέχεται να χάσει την αρραβώνα του, χωρίς πλείον, και με τούτον να ένι αμέριμνος* Ασσίζ. 286[14]. **5)** (Με ρ. που δηλώνουν υπεροχή) κατά πολύ: *των επιλοίπων γαρ ναών υπερβέβηκε πλέο επί τη ωραιότητι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1239. **6)** Πια, πλέον (βλ. και Τζάρτζ., ΝεοελΛ. σύντ. Β' 230)· ειδικ. **α)** από δω και πέρα, στο εξής: *αφόν τον επήραν*

πγιον δεν εγέλασεν από την πικρίαν του Μαχ. 678[17]· *Ήλιε μου, ...* (παραλ. 1 στ.) ... *εις την Κωσταντινόπολην, την πρώην φουμισμένην| και τώρα την Τουρκόπολην, δεν πρέπει πιο να φέγγεις* Ανακάλ. 60· *Γιατί σε βλέπω ανήμπορο, γιαύτος δε σε 'ξορίζω| μα ο γιος σου μην πατήσει πλιο σ' τσι τόπους οπ' ορίζω* Ερωτόκρ. Γ' 926· (στην αρχή της πρότ. για έμφαση): *έναι χρήση,| αδ δεν ευρώ τινάν να μου γροικήσει| με λύπην, πιον οτόσα μην βακρύζω* Κυπρ. ερωτ. 90[4]· (σε επανάληψη για λόγους έμφασης): *Ώχου, να μην ιδιούν πιλιό τα μάτια μας πιλιό την εξουρία* Εβρ. ελεγ. 162 δις· (σε παροιμ. χρ.): *καιρός οπ' απερνά ουδέ γυρίζει πλέο* Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 97· **β)** τώρα (σε αντίθεση προς το παρελθόν): *Κείνη η φωτιά που μου 'φεγγε πλιο λάμψη δε μου δίδει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 761· **γ)** (με τον αδύνατο τ. της προσωπ. αντων. ενδεχομ. για έμφαση ή/και δήλωση προσωπικής συμμετοχής): *Δεν έχω πλιο μου 'νάκαρα, η δύναμή μου εχάθη·| ετούτα φέρνουν οι καημοί, τω σωθικώ τα πάθη* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 325· *όσοι περάσουν την πλατεάν εις κόλασιν παγαίνουν| και σκότος το αιώνιον, και πλέο τους δεν εβγαίνουν* Πένθ. θαν.[2] 586· *από την ώρα εκείνη| οπού 'χασε το ταίρι του, ολόμαυρος εγίνη·| κι α ζήσει χρόνους εκατό, πλιο του δε θε ν' αλλάξει,| 'πειδή κι η Μοίρα του ήθελε, έτσι να τον πειράξει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 767· **δ)** (επιφ., για την υποδήλωση συναισθημάτων όπως ανησυχία, έντονη θλίψη, απογοήτευση κλπ.): *Μα σ' είντα βρίσκομαι ο φτωχός, α λάχει και ξυπνήσει| και δει με πως τηνε φιλώ κι αδυνατά μανίσει!| Ποια λόγια τη μερώνου πλιο; Ποια δούλεψη μεγάλη| στην όρεξή τση το φτωχό ... με θέλει βάλει;* Πανώρ. Β' 229· *Μοίρα μου, κι είντα λείπεσαι να κάνεις πλιο σ' εμένα;| Τη σήμερο μ' ενίκησες, όχι στα περασμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1007· *Είντα μας 'ξίζου οι θησαυροί, τι πλιο οι φιλιές φελούσι,| αν οι ζωές τελειώνουσι κι οι βασιλειές χαλούσι ...;* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 623.

Εκφρ. α) *Όσον πλέον ... εισπλέον* = όσο πιο πολύ ... τόσο περισσότερο: *Ο αφέντης της Καρύταινας ανεψιός μου υπάρχει| και άνθρωπός μου λίζιος ευρίσκεται και πρώτος·| και όσον πλέον έσφαλεν εισπλέον θλίψιν το έχω* Χρον. Μορ. Η 5898· **β)** *όσον ... πλέον* = όσο ... τόσο περισσότερο: *όσον τον μαστιχώνει πλέον πρέπει να τον προσέχει* Χρον. Μορ. Η 4875· **γ)** *πλιο ... πλιο* = όσο περισσότερο ... τόσο ... (βλ. Κριαράς [Ιμπ. σ. 273]): *Ηγάπησέν τον εκ ψυχής σουλτάνος τον Ιμπέρη,| αυθέντην τον εποίησεν εις την Σαρακηνίαν.| Δίδει τον άδειαν και τιμήν, φουρκίζει και απολλαίνει.| Πλιο ετρέμαν τον Ιμπέριον, πλιο τον επροσκυνούσαν* Ιμπ. 631 δις· **δ)** *τόσον (...) γιον πιον* = όσο το δυνατόν πιο ... ή όσο το δυνατόν πιο πολύ: *τόσον βουργά γιον πιον να με πληγώσεις| γιατί δεν πλήσσω αν είμαι λαβωμένος* Κυπρ. ερωτ. 69[20].

πλέον (II), επίθ. άκλ., Σπαν. Α 584, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 10228, Χρον. Μορ. Η 6549, 7206 (έκδ. *πλέω*, πιθ. με αναγωγή στο αρχ. *πλέως*· πβ. όμως Χρον. Μορ. Ρ 6549) (ή <*πλέων*>), Ρ 7802 (για την ένταξη εδώ πβ. Χρον. Μορ. Η 7802, βλ. και Lex. Chron. Mor., σ. 383, λ. *πολύς*), 8960 (βλ. και Lex. Chron. Mor., ό.π.), Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] ΑΖ 94 (ή επίθ. *πλέος*), Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 48[r], Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 141, Πτωχολ. α 101, Σουμμ., Ρεμπελ. 158, 174, Μπερτόλδος 17· *πιλιό· πλείον*, Κομν. Διδασκ. Δ 134· *πλέο*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7159. — Βλ. και *πλέον (I)*, *πλέος*, *πλείων*.

Το επίρρ. πλέον ως επίθ. άκλ. (και για τα τρία γένη).

1α) Περισσότερος, πιο πολύς (βλ. και *πλέον (Ι)* 3): *ειπέ τον από μέρος μου αν χρήζει πλέο φουσσάτα,| ας έχω είδησιν μικρήν ευθέως να τα στείλω* Χρον. Μορ. Ρ 6549 (πβ. Η 6549· βλ. και Lex. Chron. Mor., ό.π.· απίθ. να πρόκ. για πληθ. του *πλέων*, οπότε γρ. *πλέω*)· **β)** (με αφηρημένο ουσ.) περισσότερος, μεγαλύτερος (βλ. και Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β' 231): *ποια με πιλιό γλυκότητα, ηξεύρει να χαρίσει,| φιλί δροσάτο κι όμορφον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [157]. *έβγα πούρου όξω χωρίς τον φόβον, όπως ημπορέσομεν να σου μιλήσομεν με πλέον ευκολίαν* Μπερτολδίνος 98· *παραπίσω είχε σαράντα χιλιάδες καβελάρους, τους καλυτέρους· και τους είχε κοντά του διά πλέο φύλαξη* Χρον. σουλτ. προσθ. 601. **2)** (Με το άρθρο ως ουσ.) **α)** (πληθ.) οι περισσότεροι: *τους πλέον ελκύζει η μέθης και κάνουν τας αυτάς αμαρτίας* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 366^{r}· *οι πλείον εν πολέμοις| απεκτάνθησαν, υιέ μου* Ερμον. Υ 305· **β)** ο επιπλέον, ο πλεονάζων: *τόσοι πολλοί απεθαμένοι ήσαν, ότι έκαμε ο βασιλεύς και έκαμαν χίλια ξυλοκρέβατα διά να παίρνουν τους ανθρώπους να τους θάφτουν και πολλά αμάξια και μουλάρια οπού τους ασήκωναν. Και όταν επλήθυνεν ο θάνατος τους πλέον έριχναν εις την θάλασσαν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 312^{v}.

πλεονάζω, Δευτ. παρουσ. 291, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1303 ιζ' 20.

Το αρχ. *πλεονάζω*. Η λ. και σήμ.

Α' (Αμτβ.) περισσεύω: Σοφιαν., Παιδαγ. 92, Ιστ. Βλαχ. 128.

Β' Μτβ. **1)** Ξεπερνώ (ως προς τον αριθμό ή το μέγεθος), υπερβαίνω: *εν τούτοις γαρ πλεονάζουν τα η/θ των ε/ς* Rechenb. 21^{5}· *και πλεονάζει η χάρις σου τες χάρες των αγγέλων* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7^{47}. **2)** Αυξάνω, πληθαίνω: *Έτι δε και πάλιν μίσος και κακία του Θωμά επ' αφορμήν ταύτην εγείρεται και ... τας ζημίας ενεργεί, τας αγγαρείας πλεονάζει* Ιστ. Ηπείρ. XXI^{12}· *Ως εν ολίγω δε ... επλεόνασε τας νήας αυτού, και ... ελεηλάτει τα μέρη της Ισπανίας και Μαυριτανίας* Έκθ. χρον. 78^{10}.

πλεονασμός ο.

Το αρχ. ουσ. *πλεονασμός* (TLG). Η λ. και σήμ.

α) Περίσσευμα, πλεόνασμα: *Εάν ο ιέραξ ... αναπνέη βαρέως ... γίνωσκε υπό πλεονασμού θερμοτέρας* (έκδ. *θερμοτέρου*· πβ. Ιερακοσ. 437^{27}) *ύλης εμπεσούσης εκείνῳ τῳ μέρει, τους πνεύμονας καταφλεχθέντας πεπονθέναι* Ιερακοσ. 437^{9}· **β)** (εδώ) υπερέκκριση: *Όταν καυματισθῄ όρνεον διά τον πλεονασμόν της χολής, ξερᾳ* Ορνεοσ. 580^{27}.

πλεονέκτημα το.

Το αρχ. ουσ. *πλεονέκτημα*. Η λ. και σήμ.

α) Ανωτερότητα, υπεροχή: *ο Αδάμ ήτον ο πρώτος άνθρωπος οπού έπλασεν ο Θεός ... και εχάρισέ του όλα τα χαρίσματα ... και έβγαινεν λάμψις από την ψυχήν του και έλαμπε και ήτον γεμάτη ενθύμησιν θείαν και έτρεχεν εις πάσαν φύσιν και διχώς αμαρτίαν το εδικό της πλεονέκτημα πάσα μιας έφθανε* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 66^{v}· **β)** (στον πληθ.) προτερήματα, αρετές: *Ημείς διά παντός ακούομεν ... είναι σε οικείος του Κυρίου και εκπληροίς τας εντολάς αυτού προθύμως· τούτο δε*

κέκτησαι αενάως, ίνα και εν τω παρόντι τα μέλλοντα απολαύσεις ένεκα των πνευματικών σου πλεονεκτημάτων Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 152[15].

πλεονέκτης ο, Ιστ. πατρ. 181[21], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1302 ις' 2, 1304 ιζ' 45.

Το αρχ. ουσ. *πλεονέκτης*. Η λ. και σήμ.

Άπληστος, αχόρταγος, άρπαγας: Λίμπον. 276, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 417.

πλεονεκτώ, Κορων., Μπούας 53, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 24[12], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 50[ν], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1304 ιζ' 45· αόρ. *επλεόνεξα*, Κορων., Μπούας 54, Κανον. διατ. Α 62, 1283, Β 642.

Το αρχ. *πλεονεκτέω*. Η λ. και σήμ.

Α' (Αμτβ.) διεκδικώ περισσότερα από αυτά που δικαιούμαι· είμαι άπληστος, άρπαγας: Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 135[11], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 17[ν], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1303 ιζ' 24, 1304 ιζ' 32.

Β' (Μτβ.) βασανίζω, τυραννώ κάπ. (Για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., λ. *πλεονεκτέω* 3): *Εάν πλεονέξει ο πατήρ τον υιόν και ο υιός τον πατέρα, ημέρας μ' και μετανοίας μ' το πρωί και μ' το εσπέρας* Κανον. διατ. Β 405.

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = που υπερτερεί, που υπερέχει: *των κατά μέγεθος ή κατ' ισχύν πλεονεκτούντων πτηνών* Ιερακοσ. 483[8-9].

πλεονεξία η, Κορων., Μπούας 41, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 23[9], Αλφ. 14[19], Ιστ. Βλαχ. 426, 434, 605, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 50[ν], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1299 ιδ' 1, 1302 ις' 1, 1303 ιζ' 1, 4, 5, 15, 18, 1304 ιζ' 33, 44· *πλεονεξιά*, Κορων., Μπούας 66.

Το αρχ. ουσ. *πλεονεξία*. Η λ. και σήμ.

Απληστία: Ερμον. Ω 314, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 354[r]· *Οι αετοί τους άρπαγας φανερώνουν ανθρώπους| οπού εις την πλεονεξιά βρίσκουν άμετρους τρόπους,| ν' αρπάξουν, ν' αποκτήσουσιν* Διγ. Ο 746· φρ. *κάμνω πλεονεξίαν* = είμαι άπληστος, άρπαγας (πβ. και *πλεονεκτώ* Α'): *η βασιλεία σου πάσαν πλεονεξίαν| που κάμνει ο Φράντζας οίδας την* Κορων., Μπούας 41.

πλεοπερισσότερος, επίθ. — Πβ. και *πλεοκαλύτερος*.

Από το επίρρ. *πλέο(ν)* και το επίθ. *περισσότερος*.

Το έναρθρ. ουδ. ως επίρρ.· έκφρ. *εις το/στο πλεοπερισσότερον* = στο μέγιστο βαθμό: *η βασιλεία του Σατανά οπού 'ναι δυναστεία κάθε λογής σιχασίας και μαγαρισίας εις το πλεοπερισσότερον* Χριστ. διδασκ. 439.

πλεοπορώ.

Πιθ. από τα *πλέον* και -*πορώ* (πιθ. και με παρετυμ. επίδρ. του *πλέω*)· πβ. αρχ. *ποντοπορώ* ή μτγν. *θαλασσοπορώ* (βλ. και TLG, LBG, λ. *θαλασσοπορέω*). Ο Χαριτωνίδης διόρθ. σε *επλοιοπόρουν* (Πλάτων 4, 1952, 96, βλ. και Ψευδο-Σφρ. 326[13] κριτ. υπ.)· βλ. και LBG, λ. *πλοιοπορέω* (8.-9. αι.). Η λ. σε έγγρ. του 15. αι. (LBG, *πλεοπορέω*).

Προχωρώ (περισσότερο) μέσω της θαλάσσιας οδού, πλέω: *Ην δε ωσεί ώρα έκτη της ημέρας, ότε ήρξατο εισέρχεσθαι εν τη Ενετία και επλεοπόρουν* (ενν. *ο δουξ, ο*

βασιλεύς και οι άρχοντες) έως δύσεως ηλίου και εκατήντησαν εν τοις οίκοις του της Φερραρίας μαρκίωνος Ψευδο-Σφρ. 326[13].

πλέος, επίθ., Χρον. Μορ. P 2459, 3851 (ουδ. *πλέον*) (ή <*πλέων*>), Χρον. Μορ. H 5876 (ουδ. *πλέον*) (ή <*πλέων*>), Χρον. Τόκκων 422, 1187, 1284, 1740, 2321, 2572, 2625, 2699, 3013, 3519, Ολόκαλος (Μαυρομάτης) 67[6], 141[13], 167[7], 176[5], 238[6], Ch. pop. 431, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1195, Αχέλ. 128[1], Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 439[368], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1[35], 109[15], 167[28], 287[11], κ.α.· *πλείος*, Προδρ. (Eideneier) IV 539, Χρον. Μορ. H 2202 (ουδ. *πλείον*) (ή <*πλείων*>), 9096 (ουδ. *πλείον*) (ή <*πλείων*>), Έκθ. χρον. 74[22], Μηλ., Οδοιπ. 635, Στάθ. (Martini) Γ' 4 κριτ. υπ.· αιτιατ. αρσ. *πλεόν*, Λίβ. P 2513· *πλιος*, Ασσίζ. 289[13] (ή άκλ. *πλια*) (έκδ. *διαπλιά*), Φαλιέρ., Ιστ.[2] 235, 608, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 13, 148, Ch. pop. 432, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3736, Πανώρ. Δ' 245, Ερωφ. Β' 346, Γ' 123, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 26[34], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 132, Β' 2375, Γ' 703, Ε' 888, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 606, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 58, Στάθ. (Martini) Β' 263 δις, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 183, Δ' 201, Λεηλ. Παροικ. 21, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 279[19], κ.α.· ουδ. *πλέο*, Χρον. σουλτ. 72[15]. — Βλ. και *πλείων*, *πλέα (I)*, *(II)*, *πλέον (I)*, *(II)*.

Πιθ. από το συγκρ. *πλεότερος* (βλ. ά.) ή από τα αρχ. *πλέων-πλείων* (πβ. και *πλέον*) με μεταπλ. κατά τα επίθ. σε *-ος*· πβ. και αρχ. τ. *πλείος*, *πλέος* του *πλέως* («γεμάτος»). Ο πληθ. *πλείοι* τον 11. και θηλ. *πλέαι* τον 8.-10. αι. (LBG, λ. *πλείοι*). Ο πληθ. *πλέοι* και *πλέα* (ουδ.) και ουδ. εν. *πλέο* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., *πλέοι*, *πλείον*, βλ. και Σιδηροπούλου, Λεξιλ. Κοτυώρων, λ. *πλέα*· βλ. και ά. *πλείων*, ετυμολ.).

α) Περισσότερος, πιο πολύς· (και ουσιαστικοπ.): *πολλοί εβουλεύθησαν του να με θανατώσουν | και πάντα τους εζύγωνα και άλλα πλέα έκαμά τους* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1789· *επτώχυνεν, εξέπεσεν, ..., | οι άρχοντες τον άφηκαν οι εδικοί του πλέοι* Χρον. Τόκκων 3716· *οι πλέοι απέ τα Ιωάννινα τον Δούκαν ηγαπούσαν* Χρον. Τόκκων 1412· *με την χάριν του Θεού ηπήραν τους τα πλέα και εσυντάρχησαν καλά και εδυνάμωσάν τα* Χρον. Τόκκων 3830· *έχουν οι πλείες των γυναικών υποκρίσεις μεγάλας* Σπαν. Ο 227· έκφρ. *όλα τα πλια* = τα περισσότερα: *Ετούτον (ενν. τ' όνειρο) είδα την αυγή, ...* (παραλ. 1 στ.) *εις ώρα που τα ονείρατα όλα τα πλια αληθεύγου, | γιατί τα βάρητα του νου το πνέμα δεν παιδεύγου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 111· (μετά από αριθμητ.· για τη χρ. πβ. *πλέον (I)* 1β): *Τι θέλει ο κακότυχος την δευτερογαμίαν; | και πώς δεν τον εδάμασεν η γυναίκα η μία; | και τι λέγω γυναίκα μια; στεφάνι' έξι και πλέα | έβαλεν η βιλλάναινα η Κώτισσα η γραία* Γεωργηλ., Θαν. 428· **β)** περισσότερος, μεγαλύτερος: *Πολλά μεγάλη δύναμην έχει ο Καραμανίτης, | πλιας τέχνης και πλιας μαστοριάς είν' το παιδί της Κρήτης* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1068 δις· *άνθρωπος να 'ναι δυνατός, να 'χει αντρειά και χάρη, | πλια δύναμη και πλιαν αντρειάν έχει το λεοντάρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1166 δις· έκφρ. *πλια* (θηλ.; πβ. *πλέα (I)* Έκφρ. 2, *πλέα (II)* Έκφρ. 1) *παρ' άλλη* = περισσότερη, μεγαλύτερη από άλλη, πολύ μεγάλη: *με λύπη, με λακτάρα πλια παρ' άλλη* Λεηλ. Παροικ. 287· (με το άρθρο, ουσιαστικοπ.) το μεγαλύτερο (τμήμα): *Όταν επέρασε ο καιρός το πλέον δε της νύχτας, | κι ελάλησεν ο πετεινός ...* Χρον. Μορ. P 2202· **γ)** (εδώ) ακόμη περισσότερος, μεγαλύτερος: *της τύχης ο τροχός*

ήρχισε να σε γέρνει| και αυτά τά σ' έδωκεν γοργόν με πλια σπουδή να παίρνει Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 4· **δ)** υπολειπόμενος, αυτός που απομένει: *Εμένα πρέπει να γενώ καλόγρια εις μοναστήριν| και να δουλέυσω τον Θεόν να εσώσω την ψυχήν μου·| ότι ο Θεός εσκότωσεν το πλέον το ριζικόν μου, |και εμέν, ωσάν με βλέπετε, τι με ωφελεί ο κόσμος;* Σπαν. (Ζώρ.) V 530· **ε)** (με το άρθρο ουσιαστικοπ.) περισσότερο, μεγαλύτερο κακό: *Παρακαλώ σας, άρχοντες, το πράγμα να πραΰνει·| ας λείψουσιν τα σκάνταλα, μηδέν γενεί το πλείον* Χρον. Μορ. Η 684.

Το ουδ. *το πλέον / το πλείον* με το άρθρο ως επίρρ. = **α)** ως επί το πλείστον, κατά το μεγαλύτερο μέρος, κυρίως: *Απαύτου πάλιν άρχισεν ο δούκας να συνάζει| φοσσάτον ρογατόρους τε πεζούς, καβαλλαρέους,| Φράγκους, Ρωμαίους, Σέρβους τε, το πλέον Αλβανίτας* Χρον. Τόκκων 202· *Όλον το πλήθος του λαού θέλουν και αγαπούν τον,| μάλλον δε και ηυχαρίστουν τον, τον μέγαν στρατιώτην,| τιμούσιν και δοξάζουν τον διά τον βασιλέα,| το πλέον διά τον πατέρα του, τον μέγαν Βελισάρην* Διήγ. Βελ. χ 439· **β)** σε πολύ μεγάλο βαθμό: *Ήτον γουν δόκιμος πολλά, 'πιτήδειος το πλέον, επιδέξιος και πονηρός εις πάσαν την δουλείαν* Χρον. Τόκκων 2690· **γ)** κατά το δυνατόν, όσο γίνεται πιο ...: *να κοιμηθεί ο λίος λαός να μην τους έχουν νοήσει,| το πλείον κρυφώς και σιγαλά όπου να ημπορέσουν| να ορμηθούν του φεγγαρίου και να έχουν μισέψει* Χρον. Μορ. Η 3851.

πλεότερα, επίρρ., Γεωργηλ., Θαν. 98· *πλέτερα*, Αχέλ. 551, 1499, 2179, 2192· *πλιάτερα*, Πανώρ. Δ' 230, Ροδολ. (Αποσκ.) Αφ. 3, Α' 607, Β' 158, 329, Δ' 114, Ε' 65, 100· *πλιότερα*, Αχιλλ. L 777, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 286 κριτ. υπ. χφ Α, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι II 10, Χούμνου, Κοσμογ. 1488, Ολόκαλος 98[9], 229[12], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 120[6], Πανώρ. Α' 310, Β' 154, 321, 323, Γ' 324, 396, Δ' 183, 234, Ε' 42, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 168, Γ' 185, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 939, 1032, Β 1434, Δ' 473, 610, Ε' 734, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 349, Ε' 25, κ.α.· *πλιόττερα*, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 819.

Από το επίθ. *πλεότερος*. Ο τ. *πλιότερα* στο Somav. (*πλειότερα*). Τ. *πλετέρα* στο Κείμ. αγ. Δημ. 356 και *πιλιότερα* στον Κατσαΐτ., Κλ. Α' 333.

1α) Περισσότερο, πιο πολύ: *Το κυπαρίσσι όσο γερά τόσον αδυνατεύγει| και το λιοντάρι πλιότερα στα γέρα του αγριεύγει* Πανώρ. Γ' 324· *τ' αμποδισμένο| πράμα αγαπάται πλιότερα και πλια 'ν' πεθυμισμένο* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 170· **β)** (για το σχηματ. του συγκρ. βαθμού επιθ./μτχ. επιθ.): *ωσά σου πρέπει να γενείς και πλιότερα μεγάλη,| μην πα να χαμοκυλιστούν μιας ρηγοπούλας κάλλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1083· *Μα την αλήθεια, δε θαρρώ σ' όλη την οικουμένη| τέχνη να βρίσκεται κιαμιά πλιότερα κοπιασμένη,| δύσκολη, κακορίζικη, σαν τούτη τη δική μας* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 240· *Όπου κι αν είναι κίντυνον, εκεί 'ναι παινεμένα| τα πράματα κι εβγαίνουσι πλιάτερα τιμημένα* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 112. **2)** Πλέον, άλλο πια: *Σωπώντας το μας τυραννάς κι αργιώντας το μας δίνεις| διπλό καημό, και πε μας το, πλιότερα μη μας κρίνεις* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 40· *πλέτερα χέρια ή ζωήν δεν έχουν οι εχθροί σας| γή και καρδίαν παρ' εσάς κι ας δουν την δύναμίν σας* Αχέλ. 2192.

Έκφρ. *όσο πλια ... τόσο και πλιότερα*, βλ. *πλέα (I)* Έκφρ. 3γ.

πλεοτέριν, επίρρ., Απόκοπ.[2] 367. — Πβ. *πλεότερον, πλεοτερίτσιν.*

Από το επίρρ. *πλεότερον*. Για το σχηματ. βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 17-8· πβ. ουδ. *καλλιοτέριν*, λ. *κάλλιος*.

(Κάπως) περισσότερο: *μακρομερεύουσι και ζούσι πλεοτέρι* Δεφ., Λόγ. 427.

πλεοτερίτσιν, επίθ. ουδ.

Από το ουδ. του επιθ. *πλεότερος* και την κατάλ. *-ίτσιν*· πβ. *μικροτερίτσιν*.

Το μεγαλύτερο κομμάτι: *Το ψωμίν, θωρώ, συγκόπτουν* (παραλ. 3 στ.). *Οι πλεονέκται κι οι δυνάσται | ανακράζονται αλλήλως τις να φα το πλεοτερίτσιν, | τις να φα το, πλεόν να ζήσει* Χρησμ. I 119.

πλεότερον, επίρρ., Σπαν. A 488, Σπαν. P 317, Αχιλλ. (Smith) N 71, Ιμπ. 58, 361, 478, Rechenb. 53[7], 58[3], Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 268 χφ L κριτ. υπ., Χούμνου, Κοσμογ. 2520, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 94, Συναξ. γυν. 83, Πένθ. θαν.[2] 464· *πλεότερο*, Αλεξ.[2] 1939· *πλέτερον*, Αχέλ. 566, 2195· *πλιάτερο*, Ροδολ. (Αποσκ.) πριν Δ' 551· *πλιότερο*, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 268, Ολόκαλος 227[14]· *πλιότερον*, Θησ. Πρόλ. 94, Δ' [1[1]], Χούμνου, Κοσμογ. 2526, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[51], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 412 δις, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [75], Τζάνε, Κατάν. Αφ. 3.

Το ουδ. του επιθ. *πλεότερος* ως επίρρ. Πβ. *πλειότερον* τον 6. αι. (TLG). Οι τ. *πλιότερο* και *πλιάτερο* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Ο τ. *πλιότερον* στο Somav. (*πλειότερον*). Τ. *πλιότιρου* σήμ. ιδιωμ. (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ.). Ο τ. *πιότερο* και σήμ. Για τη λ. βλ. και LBG, λ. *πλεώτερος*.

1α) Περισσότερο, πιο πολύ: *ειπέ με, πόσα με αγαπάς, τόσα να σε αγαπήσω, | μη σε αγαπήσω πλεότερον κι εσύ κενοδοξήσεις* Ερωτοπ. 35· *Αρχοντικά εβάδιζε, κι όλη ετεχνευέτον, | να τους αρέσει πλιότερο, εκείθεν που την βλέπουν* Θησ. Γ' [29[8]]· *εμακρύνασι πλιότερο παρά μίλι* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2377· **β)** περισσότερο, προπαντός: *Για τούτο πλιότερον θέλομεν σε σκοτώσει, | ότ' άνθρωπον παρακινάς άλλον να θανατώσει* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 141[11]. **2)** (Με προηγ. επίθ. θετ. βαθμού· πβ. χρ. για το σχηματ. του συγκριτ. βαθμού): *Φάτε ψωμίν ουράνιον, ο Κύριος αποστέλλει, | άσπρον, γλυκύν και νόστιμον πλιότερον παρά μέλι* Χούμνου, Κοσμογ. 2562. **3)** Πλέον, πια· άλλο πια: *Οι Ούγγροι από την μιαν μεράν, Λέχοι από την άλλην | πόλεμον μέγαν έκαμαν απάνω στον Μιχάλην | και ο Μιχάλης πλεότερον δεν είχε τι να κάμει, | ήτονε χρειαζόμενον εις την Νεμτσιάν να δράμει* Σταυριν. 809· *τα ψεύματά του πλεότερον δεν θέλουν του περάσει* Σταυριν. 890.

πλεότερος, επίθ., Βέλθ. 896, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 505, Χρον. Μορ. P 4626, 5010, 6583, Χρησμ. (Λάμπρ.) 119, Θησ. (Foll.) I 91, Χούμνου, Κοσμογ. 2726, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[56], Γεωργηλ., Θαν. 616, Σκλάβ. 84, Αλεξ.[2] 1941, 1944, 1957, 1959, Συναξ. γυν. 310, Διήγ. Αλ. G 289[8, 9], Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 50, Αχέλ. 233, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 401, Προσκυν. Μεταμ. 50 110[3]· *πιλιότερος*, Εβρ. ελεγ. 170· *πιότερος*· *πλειότερος* (ασυνίζητο), Ερμον. Ο 214· *πλέτερος*, Αχέλ. 710, 2024· *πλιάτερος*, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 132, 175, Β' 412, 414, Γ' 120, 166, πριν Δ' 553, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 300[15], 442[10]· *πλιότερος*, Χρον. Μορ. H 4626, 8960, Σαχλ., Αφήγ. 8, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 721, 728, 3569, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 736, Ολόκαλος

98^{11}, Ch. pop. 432, 844, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 429, Πανώρ. Α' 184, Β' 210, Γ' 30, 299, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 17, Β' 25, Γ' 223, 299, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 496, Ε' 404, Στάθ. (Martini) Β' 258, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 183, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 177, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 165^{7}, 403^{13}, κ.α.

Από το αρχ. επίθ. *πλειότερος* (<*πλέως*)· για τη σημασ. βλ. TLG, L-S Suppl., λ. *πλέως*· πβ. *πλείων* (βλ. και Ανδρ., Λεξ., λ. *πλειότερος*)· *πλεώτερος* τον 6. αι., L-S· βλ. και LBG. Ο τ. *πιλιότερος* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Α' 196. Ο τ. *πιότερος* και σήμ. (λαϊκ./λογοτ.). Ο τ. *πλέτερος* στο Κείμ. αγ. Δημ. 381 και σήμ. στο ποντ. και στο τσακων. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., Andr., Lex., λ. *πλειότερος*). Ο τ. *πλιάτερος* και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., λ. *πλιότερος*). Ο τ. *πλιότερος* και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., ό.π., κ.α.) και κοιν. λαϊκ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πιότερος*, ΑΛΝΕ). Τ. *πλέτιρους*, *πλ'ότιρους* και *πιόττερος* σήμ. ιδιωμ. (Δουγά-Παπαδ. - Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, λ. *πλέτιρους*, *πλ'ότιρους*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πιόττερος*).

1) Περισσότερος: *δε θε να παντρευτώ, σαν το 'χεις γροικημένα| χίλιες φορές και πιότερες πρωτύτερ' από μένα* Πανώρ. Δ' 84· *η επιθυμία γίνεται των ανθρώπων ή εκ θερμοτέρας κράσεως του σώματος του ανθρώπου ή εκ πλεοτέρας βρώσεως, ανέσεως και ύπνου| ή πάλιν εκ σατανικής και κακής ενεργείας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2178· (ουσιαστικοπ.): *γράψειν είχα και πλεότερα να πω διά τον φθόνον,| αμή σχολάζω τα πολλά, τα πάντα καταλείπω* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 41· *απού την πείνα και ατυχιά οι πλιότεροι εποθάνα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 4633. **2α)** Μεγαλύτερος: *Όστις κοπιάσει πλιότερα λαμβάνει και πλιότερον μισθόν. Και ο κοπιάσας ολίγα και ολίγον μισθόν λήψεται* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΙΙ 10· (με αφηρημένα ουσ.): *Ο μύθος λέγει: πλιότερην έχουσιν αμαρτία| εκείνοι που παρακινούν τους άλλους σ' ατυχία* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 141^{13}· *Είχεν πολλά χαρίσματα, πολλά ήτον αξιωμένος| και έπρεπέν του η τιμή ακόμη πλεοτέρα,| ότι εδούλευσεν καλά και αυτός τον βασιλέα* Χρον. Τόκκων 2146· **β)** (στον υπερθ. βαθμό) πάρα πολύ μεγάλος: *'ς πλιότατη σκλαβιά με βάνει πάλι| τούτ' η βοήθεια, π' από σε γνωρίζω στη μεγάλη| χρείαν ετούτη που 'λαχε* Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 37. **3)** Πιο ισχυρός: *παρά πάντας άνθρωπος πλεότερος λογάσαι;* Αλεξ.^{2} 1777. **4)** Πιο φανερός: *Είντα σημάδι πλιότερο θα δεις εις το κορμί μου| για να γνωρίσεις πως καλλιά σ' έχω απού την ψυχή μου;* Πανώρ. Β' 277.

Το ουδ. έναρθρ. ως επίρρ.: πιο πολύ, ως επί το πλείστον, κατά το μεγαλύτερο μέρος: *Αν ου γερθείς εις το γοργόν να επάρεις τας ποδέας σου,| αυτάς τας κακοεντύλικτας, και επάρεις και υπαγαίνεις,| τώρα να ιδείς το πλεότερον το τι σε θέλω ποίσει* Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 39· *τον κόντον ηύραν λυπηρόν, θλιμμένος ήτον σφόδρα,| το μεν ήτον διά την θανήν του κόντου της Τσαμπάνιας,| το πλεότερον, ως έλεγεν, διά εκείνο το πασσάντζο,| όπου ούτως εσιάστησαν κι εδάρτε εσκανταλίστη* Χρον. Μορ. P 186· *τότε πάλιν άρχεται, μεγάλως εννοιαζέτον,| την νύκταν ότι εδιέβαινε το πλεότερον απάρτι* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 455· (συχνά ακολουθούμενο από το ουσ. μέρος): *αυτοί ήσαν το πλεότερον μέρος αχαμνοί και απεθαμένοι* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 187^{v}.

Φρ. *ανεβαίνω εις το πλεότερον* = ανεβαίνω στο υψηλότερο σκαλί της ιεραρχίας: *Εγύρισεν το ριζικόν του αφεντός του δούκα| να ανέβει εις το πλεότερον, την αφεντίαν να επάρει* Χρον. Τόκκων 2018.

πλεούμενο(ν) το, Χρον. σουλτ. 40[11], 47[19], 52[17, 28], 66[4], 71[36], 75[20], 81[4], 85[12-13], 132[5], Διακρούσ. 72[5], 77[19], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 157[14], 170[28], 238[29], 260[28], 364[12], 372[4], 392[3], 396[25], 474[15], 505[1], 519[3], 532[18], 558[15].

Από το *πλέω* και την κατάλ. *-ούμενο(ν)* αναλογ. με το ουδ. των μτχ. σε *-ούμενος* (βλ. και Ανδρ., Λεξ., λ. *πλεούμενα*, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 13, Β' 309, Θαβώρ., Ουσιαστ. 32, Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ. 375). Ο τ. *πλεούμενον* σε έγγρ. του 17. αι. (Μαρκόπολις, Εστία 32, 1891, 374)· ο πληθ. σε έγγρ. του 15. αι. (Act. Lavr. III App. XVII[8]). Η λ. (*πλεούμενο*) και σήμ.

Κάθε είδος πλωτού μέσου, σκάφος: *πηγαίνοντας η αρμάδα, την απήδησε μεγάλη φουρτούνα εις την Μαύρη Θάλασσα και επνίγησαν πολλά πλεούμενα* Χρον. σουλτ. 67[25]· *εσύρνανε* (ενν. *τα κάτεργα*) *και πολλές βάρκες και άλλα πλεούμενα, φορτωμένα ανθρώπους τοξότες* Χρον. σουλτ. 80[31]· *οι Βενετσάνοι ... είχανε καράβια και άλλα πλεούμενα εις τον λιμνιώνα* (έκδ. *λιμιώνα*) *και εμπήκανε και εφύγανε* Χρον. σουλτ. 60[36]· *οι ... Ρωμαίοι εστεκόντησαν εις το γιαλόν με φούστες, πλεούμενα αρματωμένα* Χρον. σουλτ. 40[11].

πλεράτος, επίθ.

Από το ουσ. *πλέρος* ή το επίθ. *πλέριος* και την κατάλ. *-άτος*· πβ. λ. *πληρατός* (5. αι., TLG, L-S Suppl.). Το ουδ. *πλεράτο* και σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

1) Άθικτος, ολόκληρος· (προκ. για πέτρα) απελέκητος: *και να χτίσεις εκεί θεσιαστήρι του Κύριου του Θεού σου, θεσιαστήρι πετρένιο· μη υψώσεις απάνου τους σίδερο. Πέτρες πλεράτες να χτίσεις το θεσιαστήρι του Κύριου του Θεού σου* Πεντ. Δευτ. XXVII 6. **2)** (Προκ. για άνθρωπο· για τις σημασ. βλ. Hesseling [Πεντ. σ. 437]) **α)** σώος, ασφαλής: *ήρτεν ο Ιακώβ πλεράτος κάστρο Σεκεμ, ος εις την γηή του Κεναάν* αυτ. Γέν. XXXIII 18· **β)** φιλικά διακείμενος, ειρηνικός: *οι αθρώποι ετούτοι πλεράτοι αυτοί μετά μας και να κάτσουν εις την γηή και να πραματευτούν αυτήν* αυτ. Γέν. XXXIV 21.

πλερεί το, βλ. *πληρεί*.

πλέριος, επίθ.

Από το επίθ. *πλήρης* με μεταπλ. κατά το *ακέραιος*>*ακέριος*. Η λ. και σήμ.

Πλήρης, τέλειος· (εδώ) ώριμος: *είδεν* (ενν. *ο Φαραώ*) *και επτά αστάχια πλέρια και γεμάτα σιτάρι και άλλα επτά επτωχά και αψώμωτα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 374[r].

πλέρος το.

Από το επίθ. *πλέριος*.

Ολοκλήρωση, τέλος· φρ. *δεν έχω πλέρος* = δεν έχω τελειωμό, είμαι ατέλειωτος: *Άλλοι* (ενν. *άρχοντες*) *με την βασίλισσα, άλλοι από άλλον μέρος*| *περνούσαν και διέβαιναν, οπού δεν είχαν πλέρος* Βίος Δημ. Μοσχ. 420.

πλεροφόρεμα το, βλ. *πληροφόρημα*.

πλεροφορία η, βλ. *πληροφορία*.

πλεροφορώ, βλ. *πληροφορώ.*

πλέρωμα, πλέρωμαν το, βλ. *πλήρωμα.*

πλερωμή η, βλ. *πληρωμή.*

πλερωμός ο, βλ. *πληρωμός.*

πλερώννω, πλερώνω, βλ. *πληρώνω.*

πλέτερα, επίρρ., βλ. *πλεότερα.*

πλέτερον, επίρρ., βλ. *πλεότερον.*

πλέτερος, επίθ., βλ. *πλεότερος.*

πλευμονία η, βλ. *πνευμονία.*

πλευρά η, Hist. imp. 63, Χούμνου, Κοσμογ. 326 κριτ. υπ., Δεφ., Λόγ. 358, Χρον. βασιλέων 566· *π λ ε υ ρ έ α,* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 281. — Βλ. και *πλευρόν.*

Το αρχ. ουσ. *πλευρά.* Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.), όπου και τ. *πλευριά* (Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 55, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πλεβριά,* Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.). Η λ. και σήμ.

1α) (Συν. στον πληθ.) καθένα από τα επιμήκη και καμπύλα οστά που σχηματίζουν τα πλάγια τμήματα της θωρακικής κοιλότητας ανθρώπου ή ζώου: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 205[28], Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] ΑΖ 49· έκφρ. *πλευρόν εκ την πλευρά μου* = (εδώ για να δηλωθεί η δημιουργία της γυναίκας από τον άντρα σύμφωνα με την Π.Δ.· πβ. Π.Δ. Γέν. 2.23: *οστούν εκ των οστέων μου*): *Εύα και γυνή ωραιοπλουμισμένη,| σάρκαν απού τη σάρκα μου, πλευρόν εκ την πλευρά μου,| απήτι ο Θεός μάς έκαμε να σ' έχω συντροφιά μου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1056· **β)** (κατ' επέκταση) το τμήμα του σώματος που βρίσκεται ανάμεσα στα οστά της θωρακικής κοιλότητας: *λαντζουνιά δίδει* (ενν. *ο Λογγίνος*) *του Χριστού εις τη δεξά πλευρέα.| Εβγήκε αίμα και νερό κι όλον ανεκατώθη* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3795· **γ[1])** (γενικ.) το πλάγιο μέρος του σώματος ανθρώπου ή ζώου: Ερμον. Β 261, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 221, Διγ. Ζ 1468· **γ[2])** (προκ. για ασπόνδυλα ζώα) τα πλαϊνά τμήματα του ζώου, κατ' αντιδιαστολή προς το μπροστινό ή πίσω, κάτω ή πάνω μέρος του: *εάν ουν αυξηθώσιν τα τέκνα εν τη κοιλίᾳ αυτής* (ενν. *της εχίδνης*), *αναπτύσσουσι την πλευράν αυτής και εξέρχονται και αποκτέννουσιν αυτήν* Φυσιολ. 347[23]· **δ)** το κρέας μεταξύ των οστών των πλευρών ζώου που χρησιμοποιείται ως τροφή, παϊδάκι: *παστώνουν και φυλάσσουν με* (ενν. *εμέ, τον χοίρον*) *δι' όλου γαρ του χρόνου| και βάνουν με εις το σταμνίν και μέσα εις πιθάριν| και πολεμούσιν* ... (παραλ. 1 στ.) *λουκάνικα, απάκια, πλευράς παχυλαρδάτας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 379. **2)** Καθένα από τα πλάγια τμήματα ενός αντικειμένου ή χώρου: Hagia Sophia α 451[10]. **3)** (Τοπ.) μεριά, τόπος· χώρα: *ο Τρωσίλος ήτονε κι είχεν αποκοτήσει| στων Αφρικάνω την πλευρά να μπει να πολεμήσει!| Μέσα στην Καρχηδόνια τον έφερε η καρδιά του,| με δίχως ψήφος τση ζωής, εις κίντυνο θανάτου!* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 522.

πλευρέα η, βλ. *πλευρά*.

πλευριάζω.

Από το ουσ. *πλευρά* και την κατάλ. *-ιάζω*. Τ. *μπλευριάζου* και *μπλευζάζου* με διαφορ. σημασ. σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. **πλευριάζου*), καθώς και τ. *πλευκάζω* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.). Πβ. σημερ. *πλευρίζω*.

Στρέφομαι, γέρνω προς την πλευρά, προς το μέρος κάπ. για να του πω κ. εμπιστευτικά (Για τη σημασ. βλ. Κεχ., Ελλην. 27, 1974, 260-1· πβ. και *πλαγιάζω* ΙΑ' 1α): *Οι πάντες όπου ήσασιν ετότε εις την κούρτην,| όλοι επλευρίασαν, έλεγαν με διάκρισιν μεγάλην| ότι η πρωτοστρατόρισσα ετύχαινε να έχει| το γονικόν και περιοχήν του κάστρου της Ακόβου* Χρον. Μορ. Ρ 7582.

πλευρίτης ο, Ιατροσ. κώδ. τμγ', Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 14[2].

Από το αρχ. ουσ. *πλευρίτις*, με μεταπλ. από την αιτιατ. *πλευρίτιν*· πβ. μτγν. *πλευρίτης* ο με επιθετ. χρ. (βλ. TLG, ΛΚΝ, στη λ. και Θαβώρ, Ουσιαστ. 31, 116, 159-60). Η λ. τον 7.-8. αι. (LBG, όπου πιθ. παλαιότ. μνεία), στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ.

Πλευρίτιδα: *Εις τον πλευρίτην έβγαλε παρευθύς και δίδε το οινόμελι με νερόν χλιαρόν και ας ιδρώσει ο άρρωστος* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 14[3]· *Έμπλαστρον εις στενοχωρίαν πλευρίτου* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 74[21]· *Εις πόνταν, ήγουν πλευρίτην* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 137.

πλευριτικός, επίθ., Ιατροσ. κώδ. τμβ'.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. (ΛΚΝ).

Που σχετίζεται με την πλευρίτιδα: *πάθη πλευριτικά θάνατον απειλούντα* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 79[23]· *Εις πλευριτικήν οδύνην ωφέλιμον* Ιατροσ. κώδ. ψϟβ'· (εδώ με παράλ. του ουσ.): *Άλλο κατάπλασμα θαυμάσιον εις πλευριτικούς, στομαχικούς, καρδιακούς και εις πολλά πάθη* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 15[22]· *Καθαρίζει την ξανθήν χολήν και εβγάνει το φλέγμα και ιατρεύει την εμπνευμάτωσιν, τους πλευριτικούς και τους πόνους των πλευρών και τους κωλικούς* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 75[15].

πλευριτιώ.

Από το αρχ. ουσ. *πλευρίτις*.

Πάσχω από πλευρίτιδα: *εις οδύνην εις το βυζίν εις το στήθος πλευριτιών και να έχει και σπάραμα εις το στομάχι* απόθεμα Ιατροσ. κώδ. ρνγ'.

πλευριτώνω, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 233[4], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 236.

Από το ουσ. *πλευρίτης* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. και σήμ.

(Ενεργ. και μέσ.) προσβάλλομαι από πλευρίτιδα, κρυολογώ, πουντιάζω: *Ο Αλέξανδρος ήλθεν ... εις την λίμνην να κολυμπήσει και εσέβην απέσω και, το νερόν ως ήτον κρύον, επλευρίτωσεν* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 232[4]· *όταν πλευριτωθεί τινάς, δίδε του να πιει ανάμιση δράχμα με νερόν του βουδογλώσσου* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 236.

πλεύρο, πλευρό το, βλ. *πλευρόν*.

πλευροκοπώ.

Το αρχ. *πλευροκοπέω*. Η λ. και σήμ. στρατ.

Χτυπώ τις πλευρές ανθρώπινου σώματος: Χρονογρ. (Λαμψ.) 233.

πλευρόν το, Σπανός (Eideneier) A 333, Χρον. Μορ. Η 4104, Ερωτοπ. 477, Λίβ. P 651, 729, 730, 1055, Λίβ. (Lamb.) Ν 878, 879, Λίβ. Esc. 1016, 1017, 2455, Λίβ. N 2156, 2193, Θρ. Κων/π. διάλ. 78, Μαχ. 266^{4}, 602^{20}, Σκλέντζα, Ποιήμ. 6^{14}, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 154, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1456], Ε' [1348], Μπερτολδίνος 94· *πλεύρο*, Πεντ. Γέν. ΙΙ 22, Ἔξ. XXV 12 δις, XXX 4· *πλευρό*, Πένθ. θαν.^{2} 628, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1045, 3495, Διγ. Ο 2456, 2524· *πλευρό(ν)*, Σταφ., Ιατροσ. 6^{157}, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 170, Gesprächb. 72^{1509}, Χρον. Τόκκων 1140, Θρ. Κων/π. Β 78, Θησ. Η' [69^{7}], Βεντράμ., Γυν. 99, Hagia Sophia ω 524^{13}, Ιστ. Βλαχ. 1056, Διακρούσ., Πένθος 64, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 75^{16}. — Βλ. και *πλευρά*.

Το αρχ. ουσ. *πλευρόν*. Ο τ. *πλευρό* και σήμ.

1) Καθένα από τα οστά που απαρτίζουν τη θωρακική κοιλότητα: *έριξεν ο Κύριος ο Θεός βαθυπνιά ιπί τον άνθρωπο κι εκοιμήθην και επήρεν ένα απέ τα πλεύρα του και εσφάλισεν κριάς κατωθιό της* Πεντ. Γέν. ΙΙ 21· έκφρ. *πλευρόν εκ την πλευρά μου*, βλ. *πλευρά* 1α έκφρ. **2)** Καθένα από τα πλάγια μέρη του σώματος ανθρώπου ή ζώου: Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1272], Ιστ. Βλαχ. 2645, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1127. **3)** Το πλάγιο τμήμα αντικειμένου ή χώρου, η πλευρά: Λίβ. Sc. 1319, Λίβ. (Lamb.) N 787· *δυο κρικέλια μαλαματένια έκαμεν αυτουνού* (ενν. του θεσιαστηρίου) *αποκατωθιό το στεφάνι του ιπί τα δυο πλεύρα του, ιπί τα δυο πλάγια του, για τόπους για τους λοστούς να σηκώνουν αυτό μετ' αυτά* Πεντ. Ἔξ. XXXVII 27. **4)** (Τοπ.) **α)** (συν. με γεν. προσώπου ή πράγματος) **α^{1})** ο χώρος που βρίσκεται στα πλάγια προσώπου ή αντικειμένου, το πλάι (προσώπου ή πράγματος): *Από το μέρος το δεξό του βασιλιά του κόσμου| τι στέκεις; Δε σηκώνεσαι, Βασίλισκε, απομπρός μου;| Εσέ μιλώ! Γή δε γροικάς; Σηκώσου απ' το πλευρό μου,| να μη σε βλέπει ουδεποσώς τούτο το πρόσωπό μου* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 252· *επέζευσα εις το δεντρόν κι έδεσα τ' άλογόν μου| και τ' άρματα εξεζώστηκα, θέτω τα στο πλευρόν μου* Απόκοπ.^{2} 22· *εις το πλευρόν του βημάτου προς τον νότον έχει λάκκον και περνούν και προποτίζουνται, όπου πολομά μεγάλες ίασες εις γαρισούραν και εις τας πύρεξες* Μαχ. 38^{17}· *'Σ τούτην την μάζαν των κλαδιών θε να κρυφτώ αποπίσω,| κι ως έλθει νά μπει στην σπηλιάν, θέλω να τον πηδήσω| οχ το πλευρόν και παρευθύς ξάφνου να του καρφώσω| ετούτο τ' άρμα που βαστώ και να τον θανατώσω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1283]· έκφρ. *εις το/στο πλευρό(ν) κάπ.* = στο πλάι κάπ., δίπλα σε κάπ. (προκ. να δηλωθεί στενή σχέση με κάπ.): *Οκ τ' άλλο χέρι έπιασεν τον αφέντη Καρυταίνου,| τιμητικά τον έβαλεν, εις το πλευρόν του εκάτσεν* Χρον. Μορ. P 4104· *Ω μάννα μου, ...* (παραλ. 1 στ.) *γιάντα δε μ' έχες μετά σε, μ' εσέ να καταντήσω| κι εις το πλευρό σου τ' ακριβό ογιά να ξεψυχήσω;* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1394· *βιγλώ την θέισσάμ μου στο πλευρόν μου,| πως μ' αθθυμίζει πάντα το καλόν μου* Κυπρ. ερωτ. 12^{6}· φρ. *βρίσκομαι/είμαι εις το πλευρό(ν) κάπ.* = υποστηρίζω, συμπαραστέκομαι, βοηθώ κάπ.: *αξάδερφός μου α βρίσκεται πάντα εις το πλευρό μου,| ποτέ κακό δε σκιάζεται να 'χει το ριζικό μου* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 25· *Πάπας ο αγιότατος να 'ναιν εις το πλευρόν σας,| και τον σταυρόν σηκώσετε σημάδι*

στ' άρματά σας Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 854· α²) (προκ. για ποτάμι) όχθη: *επήγε να το ιδεί το θαύμα και ηύρεν εις το πλευρόν του ποταμού τον έναν μικρόν σταυρόν από τους δ'* Μαχ. 8[1]· **β)** μεριά, τόπος: *οι Αρμένηδες και ελεύθεροι και επήγαν εις έναν πλευρόν και επαβεζώσαν ως γιον ορδίνιασεν ο ρήγας και εκδέχουνταν τους Σαρακηνούς* Μαχ. 660[24].

Έκφρ. από πλευρού = από το πλάι, πλάγια: *Εκείνοι εστοιβάκτησαν κι εκλείσασι τον δρόμον,| Αλέξανδρος από πλευρού περνά με δίχως τρόμον* Αλεξ.² 340· *κονταρία τον έδωσεν τον Σγούρον ο Γαλιάσσος| στο στόμα όσον εδύνατον, αλλ' ουδ' εσπάραξέν τον·| πάλιν άλλον τον έδωσεν από πλευρού εις το χέρι* Χρον. Τόκκων 1075.

Φρ. 1) *Ακουμπίζω στα πλευρά (πόλης)*, βλ. ακουμπίζω Φρ. **2)** *(Ε)βγάζω* κάπ. *μέσ' από το πλευρό μου* = αφήνω, εγκαταλείπω κάπ.: *«... φοβούμαι μήπως βούλεσαι και θέλεις να μ' αφήσεις,| μέσα 'ς καμίαν ερημιάν να με αξαπολύσεις».| Απιλογάτ' ο Βόδξιος, λέγει της* (ενν. της κόρης): *«στον Θεόν μου,| δεν σε εβγάζω 'γώ ποτέ μέσ' από το πλευρό μου»* Διγ. Ο 2266. **3α)** *Σπά(ζ)ω/τσακίζω τα πλευρά* κάπ. = (συν. σε απειλή) χτυπώ, δέρνω κάπ. πολύ: *Εδά σου δίδω μια ραβδέ να σπάσω τα πλευρά σου.| Τα πρόβατά 'ναι ανάρμεγα, σκύλα, συναφορμάς σου* Πανώρ. Β' 85· *Ασήκω, φεύγε, μίσευσε σύντομα εκ τον γάμον,| μη βάλω από το γένος μου και σε κλωτσοκοπήσουν| ή, αν ειπείς πλιότερον, τσακίζουν τα πλευρά σου* Πουλολ. (Τσαβαρή)² ΑΖ 49· **β)** *τσακίζω ένα πλευρό* κάπ. = καταφέρω ισχυρό ψυχικό πλήγμα, προκαλώ έντονη απογοήτευση, στενοχώρια: *του Ηρώδη ο Μαρχαλάθ ετότες αποκρίθη:| «Παιδί Θεού στα μέρη σας βλέπομε κι εγεννήθη».| Και τότες λέγει ο Χαρχαλάθ: «Ρήγας είν' των Εβραίων»·| ένα πλευρό ετσάκισε τότες των Ιουδαίω* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2203.

πλεύσιμον το, Ουζούχασαν 24, Σφρ. Χρον. (Maisano) 94[17], 108[13], 130[14], 132[7], 144[17], 162[6], 164[18], Χούμνου, Κοσμογ. 1848, Κορων., Μπούας 81, Δωρ. Μον. XXIII, XXIV, Ψευδο-Σφρ. 378[24], 522[28], 544[22, 24], 546[26]· *πλεύσιμο*, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 44· πληθ. *πλευσίματα*, Byz. Kleinchron. Α' 427[38] δις, Αλεξ.² Επίλ. 17, Πένθ. θαν.² 153, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 44, Δωρ. Μον. XXXVII, XL.

Το ουδ. του επιθ. *πλεύσιμος* ως ουσ. Ο τ. *πλεύσιμο* στο Βλάχ. Ο πληθ. *πλευσίματα* σε έγγρ. του 15. (Παπαδ. Στ., Απελευθ. αγώνες κείμ. Α' 27) και του 18. αι. (Σφυρ., Πληρώμ. 50). Τ. *πλέψιμο* σήμ. ιδιωμ. (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πλέω*). Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 15. (Τσιρπανλής, BF 3, 1968, 205, όπου και ο πληθ. *πλεύσιμα*) και 16. αι. (Crusius, Turcogr. 266) και σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου). Βλ. και LBG, λ. *πλεύσιμος*.

1) Πλεούμενο, πλοίο: *ήλθεν* (ενν. *ο Γουλιέλμος*) *εις την Βενετίαν, οπού ήτονε η αρμάδα, τα καράβια και τα άλλα πλευσίματα* Δωρ. Μον. XVIII· *Φθάσας εγώ εις Εύριπον και μη ευρών τας τριήρεις, δι' άλλου πλευσίμου εις Λήμνον απέσωσα* Ψευδο-Σφρ. 338[30]. **2)** Ταξίδι με πλοίο: *τελειώνοντες το πλεύσιμον από την Τύρον, εκαταντήσαμεν εις την Πτολεμαΐδα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. κα' 7.

πλεύσιμος, επίθ.

Από τον αόρ. του *πλέω* και την κατάλ. *-ιμος*. Η λ. το 10. αι. (TLG, LBG), στο Steph., Θησ. και σήμ.

Που μπορεί να τον διαπλεύσει κανείς, πλόιμος: *Όμως τούτου λέγω του μέρους* (ενν. *της Λιβύης*) *η περίμετρος και ο γύρος είναι όλος θάλασσα πλεύσιμος, πλην ολίγον οπού σμίγει με την Ασίαν γην* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 255.

πλευσμός ο.

Από τον αόρ. του *πλέω* και την κατάλ. *-μός*.

Κολύμπι· (εδώ) βύθιση σε νερό: *Λέγει τους λοιπόν ο Σωτήρ:... «δύνασθε πιείν το ποτήριον, ο εγώ πίνω, και το βάπτισμα ο εγώ βαπτίζομαι βαπτισθήναι;» ... εκείνοι* (ενν. *οι απόστολοι*) *εθαρρούσασι πως είναι ποτήριον πιστού και βάπτισμα πλευσμού και εκείνο είναι ποτήριο πάθους και βάπτισμα θανάτου, αλλά πάθους σωτηρίου και θανάτου ζωοποιού* Πηγά, Χρυσοπ. 106 (46).

πλευτικός, επίθ., Χρον. Μορ. Η 331, 350, 369, 393, 407, 411, 430 κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 331, 350, 369, 407, 411, 430 κ.α., Χρον. Τόκκων 28, 381, 400, 479, 533, 546, 691, 785, 805, 831, 1476, 1481, 3722, 3742, 3747, 3758, Byz. Kleinchron. Α' 295^{29,30}, 369^{17} κριτ. υπ., Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 324^{r}· *πλευστικός,* Byz. Kleinchron. Α' 369^{17}.

Από το μτγν. επίθ. *πλευστικός* με αποβολή του *σ* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 165· πβ. και ουσ. *πλεύτης* <*πλεύστης* τον 5. αι., Παναγ., Δωδώνη 1, 1972, 252-4). Το θηλ. ως ουσ. σε κείμ. του 15. αι. (LBG, στη λ.). Το ουδ. ως ουσ. σε έγγρ. του 15. (Miklos.-Müller, Acta III 252, *πλευτικά*) και 16. αι. (γρ. *πλεύθικο*, Βαγιακ., ΕΜΑ 3, 1950, 146, 148), στο Du Cange (*πλευτικόν*) και σήμ. λογοτ. στο ΑΛΝΕ (*πλευτικό*). Η λ. σε έγγρ. του 15. αι. (Miklos.-Müller, ό.π.).

Που μπορεί να πλεύσει, πλόιμος: *εάν συμβεί υπόθεσις κι ουδέν ελθούν οι Φράγκοι| τόσοι, όπου να γεμίσουσιν τα πλευτικά καράβια,| τά θέλουν αρματώσουσι οι Βενετίκοι δι' αύτους* ... Χρον. Μορ. Η 367.

Το θηλ. ως ουσ. = ταξίδι με πλοίο (πβ. όμως και Spadaro, Byz. 33, 1963, 469): *εμίσευσεν* (ενν. *ο Φλώριος*) ... | *να περπατεί την θάλασσαν, την Αίγυπτον να φτάσει.*| *Την πλευτικήν εδιόρθωσε, βάνει και τα φαριά του.*| *Πέντε ημέρες είχασιν μέσα εις τα καράβια*| *και πλήρωμα των ημερών στην Αίγυπτον εφτάσαν* Φλώρ. 1273.

Το ουδ. ως ουσ. = πλοίο, πλεούμενο: *Ο δούκας γαρ της Βενετίας ως το επληροφορέθη| ότι ο Ρουμπέρτος ήλθε εκεί, ο εξάδελφος του κόντου-| εκ την Τσαμπάνιαν έρχεται να απέλθει εις τον Μορέαν-| κράζει τον αμιράλην του και μυστικώς του είπεν|* (παραλ. 1 στ.) *να μη του δώσει πλευτικόν εις τον Μορέαν ν' απέλθει* Χρον. Μορ. Η 2181· (συχνότ. στον πληθ.): *η αρμάτα του αμιρός, ήγουν τα πλευτικά του, υπήγαν μέσα εις το Στείρι και εξεχείμασαν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 324^{r}· *Ετούτοι είχαν πλευτικά άλογα να βαστάζουν* Χρον. Τόκκων 690.

πλεχτός, επίθ., βλ. *πλεκτός*.

πλέω, Σπαν. V suppl. 120, Ασσίζ. 51^{2}, Διγ. (Trapp) Gr. 2907, Διγ. Ζ 3477, Ερμον. Β 130, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 147, Σαχλ., Αφήγ. 325, 326, Διήγ. Βελ. χ 249, 251, Διήγ. Βελ. Ν^{2} 269, 271, Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 405, 411, Δεφ., Λόγ. 162, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 324, 603, Χρησμ. (Brokkaar) 5, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 41^{3,8}, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 38^{22}, Διγ. Ἀνδρ. 390^{30}, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 251· *πλέγω,* Φλώρ. 17, Ιμπ.

κριτ. υπ. μετά στ. 559, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[38], Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 307, Ζήνου, Βατραχ. 136, 189, 255, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 97[v], Μηλ., Οδοιπ. 637, Σταυριν. 266, Ιστ. Βλαχ. 190, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 144, Γ' 243, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 340[6], 349[7], 374[24, 26]· αόρ. *έπλεξα*, Πιστ. βοσκ. Ι 4, 101, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [927], Ροδινός (Βαλ.) 188· *έπλεψα*, Χρον. Μορ. Η 746, 1305, 8787, Χρον. Μορ. Ρ 746, Φλώρ. 1058· γ' πληθ. υποτ. παθητ. αορ. *να πλευτούν*, Διήγ. Βελ. χ 249 κριτ. υπ.· μτχ. ενεστ. *πλιόντα*, Ασσίζ. 299[21] (έκδ. *πλειώντα*), Μαχ. 122[28] χφ Ο (Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 262])· μτχ. παρκ. *πλεμένος*, Ρίμ. θαν. 85.

Το αρχ. πλέω. Ο τ. *πλέγω* (από τον αόρ. *έπλεξα*· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 326, Ανδρ., Λεξ., *πλέγω*, και Dieterich, Unters. gr. Spr. 291) στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Dawkins, Αφ. Χατζιδ. 50, Ανδρ., Ιδ. Μελ. 70, *πλέγον*, Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ., *πλέγου*). Ο αόρ. *έπλεξα* (από τον αόρ. *έπλεψα* με ανομ.· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 283, 329)· πβ. σήμ. ιδιωμ. *ήπλεξα* (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., στη λ.). Ο αόρ. *έπλεψα* (από τον αόρ. *έπλευσα*· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 329, Β' 326) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

Α' Αμτβ. **1α)** (Για πρόσωπα) ταξιδεύω με πλωτό μέσο, αρμενίζω: Απολλών. (Κεχ.) 437, Ερμον. Β 154· *βαρκέτταν αρματώσασιν* (ενν. *τινές από την Πόλιν*) *πενήντα δύο κουπίων·| επλέψασιν κι απήλθασιν, εσώσασιν τους Φράγκους* Χρον. Μορ. Η 746· (μεταφ. προκ. για την ανθρώπινη ζωή): *το έποικες άλλον σήμερον, εσέν το κάμνουν αύριον,| και αν σε μέλλει η τύχη σου, στανέο σου να το πάθεις· μέσα εις αύτα πλέομεν οι όλοι μας του κόσμου* Σπαν. Ο 95· **β)** (για σκάφη) κινούμαι πάνω στο νερό, ταξιδεύω: Χίκα, Μονωδ. 41· (εδώ με ενεργ. σημασ.): *Ορίζει ο Βελισάριος ...| ... όσες γαλιότες είχαν,| ... να πλευτούν μόνον εις δύο μήνας* Διήγ. Βελ. χ 249 κριτ. υπ. **2)** Επιπλέω· επιπλέοντας στο νερό μεταφέρομαι εδώ κι εκεί: *ήτον το πηγάδι εκείνο γεμάτο νερόν και το ξύλον έπλεγεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 204[v]· *και να γεμίσει η θάλασσα τόσους νεκρούς, να πλένε,| κι εκείνοι που τους βλέπανε ετύχαινε να κλαίνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 375[17]. **3)** Κολυμπώ: *επεσέαν κάποσοι* (ενν. *λας του κατέργου του Σιρ Φραντζική Σπινόλα*) *εις την θάλασσαν και επήγαν πλέοντα εις το άλλον κάτεργον* Μαχ. 122[28]· *λέγει ο βαθρακός του ποντικού: «Έλα και συ νυν μετ' εμού ... Μη οκνήσεις διατί εβλέπεις τον ποταμόν και ουδέν ηξεύρεις να πλέγεις, αλλ' εγώ δήσω τον πόδα σου εν τω ποδί μου»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 60[1]· (μεταφ.): *Ας είναι ολίγον το ζουμί εις τες τράπεζες, ότι το περισσό βλάπτει, διατί πλέγουσι τα φαγητά εις τον στόμαχον και γεννούσι πολλήν υγρότητα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 181.

Β' Μτβ. **1)** Διαπλέω, διασχίζω (θάλασσα, λίμνη κλπ.): Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 539. **2)** (Ιδιάζ. σύντ.) κατακλύζω (με νερό): *ος* (ενν. *ο Κύριος*) *έπλεψεν τα νερά θάλασσα του Σουφ ιπί τα πρόσωπά τους, όνταν έδραμαν καταπόδου σας και έχασέ τους ο Κύριος ως την ημέρα ετούτην* Πεντ. Δευτ. ΧΙ 4.

Η μτχ. παρκ. (με ενεργ. σημασ.) ως ουσ. = ταξιδιώτης (με πλοίο)· (εδώ μεταφ. προκ. για κεκοιμημένο που είχε ζήσει σύμφωνα με τη διδασκαλία του Χριστού)· βλ. και Κακουλίδη [Ρίμ. θαν. σ. 144], πβ. όμως και πλέκω: *Πρώτον καλέσει* (ενν. *ο Υιός Θεού*) *δίκαιους με τους αυτού πλεμένους|* (παραλ. 1 στ.) *«Δεύτε οι ευλογημένοι μου, παιδία του πατρός μου,| εσείς κληρονομήσατε τόπον τον εδικόν μου...»* Ρίμ. θαν. 85.

πλέων, επίθ., βλ. *πλείων*.

πλέως, επίρρ., Διγ. Α 2640.

Από το επίρρ. *πλέον* αναλογ. προς επιρρ. σε *-ως*.

1) Περισσότερο, πιο πολύ: *Όντως βλαστός ανέφυνεν εξ ευγενών της ρίζης,| πλέως γαρ ούτος έλαμψεν εκείνου του πατρός του* αυτ. 1377 κριτ. υπ. **2)** Πλέον, πια: *ωσάν πλέως δεν εγύριζεν ακόμη λοιπόν εφώνουν* αυτ. 2621· *εστρέψασι και έτρεχον, έφευγον κατά κράτος| και πλέως δεν εγύρισαν, πληρώνοντας τον δρόμον* αυτ. 3658. **3)** (Σε άρν.) μέχρι τώρα, ακόμη: *Ημέρας, έφη, δέκα| μέχρι του νυν ετέλειωσα στην ερημίαν ταύτην| και δεν είδα πλέως ποσώς ανθρώπου χαρακτήρα* αυτ. 2654.

πληγή η, Ασσίζ. 21^{26}, 73^{10}, Ιατροσ. $25^{τίτλ., 11}$, Ιερακοσ. 394^{2}, Διγ. Ζ 3902, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1327, Βίος Αλ. 3866, Ερμον. Χ 111, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 826, Λίβ. Esc. 703, Απαρν. 7, 11, Θησ. Ε' [101^{8}], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 3364, 3367, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 160^{r}, Θρ. Θεοτ. 3, Πεντ. Λευιτ. XIII 3 τρις, Δευτ. XXIV 8 (έκδ. *πλήγη*), Zygomalas, Synopsis 267 Π 50, Κυπρ. ερωτ. 39^{4}, Πανώρ. Α' 458, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 596, Διγ. Άνδρ. 389^{8}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1750, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1286], Λίμπον. 377, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 704, Διγ. Ο 1628, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 261^{26}, 496^{23}, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *πληγή*. Η λ. και σήμ.

1α) Η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του *πλήττω* (βλ. ά.), χτύπημα, τραύμα: Καλλίμ. 747, Βίος Αλ. 1937, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 971, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 698· (ως σύστ. αντικ.): Ασσίζ. 154^{5}· (σε μεταφ.): *ΑΒΡΑΑΜ: Κάτεχε πως Αφέντης μας και Πλάστης και Θεός μας| θυσίαν επεθύμησε να κάμω τον υιό μας* (παραλ. 16 στ.). *ΣΑΡΡΑ: Όφου μαχαίρια και σπαθιά που μπήκαν στην καρδιά μου| κι εκάμαν εκατό πληγές μέσα στα σωθικά μου!* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 174· φρ. *δίδω πληγήν* = (κυριολ. και μεταφ.) χτυπώ, πληγώνω: Δούκ. 311^{18}· *Δύο κακά με ηύρασιν, πώς να τα μελετήσω;| Κρημνούς δεινότατους θωρώ δύο προ οφθαλμών μου·| εις όντινα εμπέσοιμι, φευ των ανομιών μου!* (παραλ. 1 στ.) *και ο λογισμός μου ίσταται άγγελος οπλοφόρος,| ακαρτερεί και βλέπει με εις τι γκρεμνόν να δώσω,| ίνα μοι δώση την πληγήν ευθύς και παραδώσω* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 556· **β)** (σε ιδιάζ. χρ.) ίχνος, πατημασιά: *μέσα εις το κουβούκλιον είναι ο τόπος οπού επάτησεν ο Κύριος, όταν ανελήφθη εις τους ουρανούς, οπού ην το πρότερον και αποτότε έμεινεν η πληγή, ήγουν η οπλή του ποδαρίου αυτού* Προσκυν. Λαύρ. 874 102^{7}· **γ)** (προκ. για τιμωρία με παιδαγωγικό ή σωφρονιστικό σκοπό): *Οι πατέρες και οι πάτρωνες διά μετρίων πληγών και ύβρεων έχουσιν άδειαν να σωφρονίζουν τα παιδία τους* Zygomalas, Synopsis 294 Υ 9· *Από τας ποινάς και τας τιμωρίας που γίνονται στους κακοποιούς, αι μεν θάνατον επάγουσιν, αι δε δουλείαν, άλλαι δε εξορίαν, άλλαι ... Άλλαι σωφρονισμόν, εις το κορμί πληγάς και δαρμούς, δεσμούς, ζημίας τινάς, ατιμίαν, στέρησιν αξίας ή κώλυσιν και εμπόδιον πράγματος τινός* Zygomalas, Synopsis 270 Π 69· **δ)** (γενικ. προκ. για βίαιη πράξη): *εις αυτούνους* (ενν. τους ιεριάδες) *εδιάλεξεν ο Κύριος ο Θεός σου να τον δουλεύγουν ... και διά στόμα τους να είναι παν δικάσιμο και παν πληγή* Πεντ. Δευτ. XXI 5· **ε)** έλκος που προκαλείται από ασθένεια: *να είναι εις τη τσίπα της σάρκας του εις πληγή λούβας* Πεντ. Λευιτ.

ΧΙΙΙ 2. **2)** Μεταφ. **α)** (προκ. για συναισθήματα) **α¹)** ερωτικός πόνος, ερωτικός καημός: *εφλέχθης διά τον έρωταν, ετρώθης διά αγάπην,| έπαθεν η καρδία σου πληγήν από τον πόθον* Λίβ. (Lamb.) N 580· *Τούτην την ώρα έρχουνταιν εκείνοι που ποθούσι| αφ' της αγάπης την πληγήν να ελευθερωθούσι·| Ολονυκτίς σε 'πάντεχα εγώ με αγρυπνία* Διγ. O 1766· **α²)** στενοχώρια, λύπη, πόνος: *ελυπήθην πολλά και εβουλήθην με έννοια να βάλει σκοπόν να γιατρεύσει τούτην την πληγήν* Μαχ. 254[2]· *Ευχή τσ' ευχής μου να 'χετε κι ό,τι εκατηγορήθης| χαρές να σου γυρίσουσιν εις ό,τι εδά εβουλήθης·| κι ήκαμες εκείνο που 'θελα κι ήγιανες την πληγή μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1419· **β)** (προκ. για δυσάρεστες, άσχημες σκέψεις): *Επήραν όλοι τως χαρά, μα πλια η καημένη μάννα| κι ωσάν τον είδεν, οι πληγές του λογισμού τση εγιάνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1780. **3)** (Μεταφ. προκ. για γεγονός ή ενέργεια που πλήττει κάπ. ή προκαλεί ζημιά σε κ.) καταστροφή, συμφορά· βάσανα: *εκαύθη η Τραπεζούς όλη, εντός και εκτός, και εκαύθησαν λαός πολύς, και γυναίκες και παιδία. Μετά δε την πληγήν εκ της δυσωδίας των καυθέντων αλόγων ζώων και ανθρώπων γέγονε και αιφνίδιος θάνατος* Πανάρ. 66[8-9]· *Πόλις εσύ του Γέλου, η φημισμένη,* (παραλ. 6 στ.) *τώρα εις τυράννω πόδια μένεις δούλη.| Έτσι έγραψε από ύ εμπόριε να σου δώσει| πληγή, ωσάν είν' ετούτη, να σε ρίξει,| κι ό,τι λαμπρότητα έχεις να σου λειώσει* Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 10· *Για το κακό μου ριζικό μού τσ' έδωκες εμένα| τόσες πληγές αγιάτρευτες παρά στη γη κανένα.| Χώρα ν' ακούστηκεν αλλού, πόλεμος τόσοι χρόνοι,| ή να γενήκανε ποθές οι εδικοί μου φόνοι;* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 535[12]· (προκ. για θεόσταλτες συμφορές): *Εγώ 'μαι κείνος ο θεός που Άρη μ' ονομάζου,* (παραλ. 3 στ.) *κι άστρο μ' ονοματίζουσι της θλίψης, του πολέμου,| που πέμπω μάχες και πληγές* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 10· *θέλοντα ο Θεός να τον παιδέψει* (ενν. τον Φαραώ) *και να τον καστιγαρίσει ... έπεψέν του δέκα πληγές ... Η πρώτη πληγή ...* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 107 δις· (προκ. για τις συνέπειες λοιμώδους ασθένειας): *O δε ηγεμών τόπον εκ τόπου αμείβων διά την πληγήν του βουβώνος, ην γαρ τω τότε καιρώ εν τη Χερρονήσω και εν πάση τη Θράκη ... λοιμώδης νόσος* Δούκ. 413[19].

πλήγμα το.

Το αρχ. ουσ. πλήγμα. Η λ. και σήμ.

Πληγή, τραύμα: *Προς πάθη απόκρυφα και πλήγματα ένδοθεν* Ιερακοσ. 444[27].

πλήγωμα το.

Από το *πληγώνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Somav. και σήμ.· βλ. και LBG.

Πληγή, τραύμα· (σε προσφών. προκ. για την Παναγία): *χαίρε συ των διαβόλων το πολυθρηνισμένον και ανιάτρευτον πλήγωμα* Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 135[17].

πληγωμή η, Πανώρ. Ε' 44 κριτ. υπ. — Βλ. και *πληγωμός*.

Από το *πληγώνω*, αναλογ. με τα ουσ. σε *-ωμή* που προέρχονται από ρ. σε *-ώνω* (βλ. και ά. *παιδωμή*).

Πληγή, τραύμα· (προκ. για τις πληγές που προκαλούν τα βέλη του Έρωτα): *Η κατοικιά μου στα όμορφα κορμιά των κορασίδω| βρίσκεται, και τες πληγωμές αποδεκεί τως δίδω·| εκεί και τες σαΐτες μου βάνω και το δοξάρι* Στάθ. (Martini) Πρόλ. 22.

πληγωμός ο, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 22 κριτ. υπ. — Βλ. και *πληγωμή*.
Από το *πληγώνω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Βλάχ. και στο ΑΛΝΕ.

Πληγή, τραύμα: *Ποιος του 'δενε τα πόδια του, ποιος το λαιμό του επάτιε* (παραλ. 1 στ.), *ποιος του 'δερνε τσι πλάτες του* ... (παραλ. 1 στ.), *τόσ' απού θώριες 'ς μια μεριά κι εις άλλη τσι χιονάτες*| *σάρκες περίσσα μελανές και πληγωμούς γεμάτες* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 116· *Κι απήτις τους κατάλυσε, οι ζωντανοί γυρίζου*| *με φόβο και με πληγωμό κι εις τα παβιόνια 'γγίζου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 331[21]· (προκ. για τις πληγές που προκαλούν τα βέλη του Έρωτα): *Η κατοικιά μου στα 'μορφα κορμιά των κορασίδω*| *βρίσκεται και τσι πληγωμούς αποδεκεί τσι δίδω.*| *Εκεί και τσι σαΐτες μου βαστώ και το δοξάρι* Πανώρ. Ε' 44.

πληγώνω, Διγ. Ζ 2046, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 683, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 2, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 654, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3815, Πεντ. Γέν. XII 17, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 114[1], Πανώρ. Α' 48, Ε' 34, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 202, Ε' 644, Χορτάτσης, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 42, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 4, Γ' 41, Πιστ. βοσκ. IV 8, 44, Διγ. Άνδρ. 397[4], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1574, Β' 653, 712 κ.α., Στάθ. (Martini) Πρόλ. 16, Ιντ. α' 5, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 460, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [512], Β' [326], Γ' [436], Δ' [1215], Ε' [1262], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 15, Β' 432, Γ' 36, Δ' 131, 133, Ε' 265, Διγ. Ο 786, 1557, 1668, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 169[7], 576[2], Τζάνε Εμμ., Αφ. 141[27]· *πληγώννω,* Μαχ. 454[8], Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 53, Κυπρ. ερωτ. 3[5], 10[3,7], 17[9], 18[13], 69[20], 93[44], 127[12], 138[15,23].

Από το *πληγόω* (7. αι., LBG). Ο τ. στο Meursius (*πληγόννειν*, λ. *πληγόνειν*) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 739, λ. *πληγόννω*). Η λ. στο Meursius (ό.π.) και σήμ.

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Χτυπώ, τραυματίζω κάπ.: *Οι δε ... το τείχος τρυπήσαντες είσοδον εποίησαν ... και εισήλθον από τούτων εντός πολλοί, δραμόντες δε ... οι προς συμμαχίαν του βασιλέως ευρισκόμενοι αντέστησαν αυτοίς ..., πολλούς εξ αυτών πληγώσαντες και τραυματίσαντες* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 120· *ο βασιλιός του Ρώκριτου αρμηνεύγει*| *κι εις του πολέμου τσι δουλειές μιλεί και δασκαλεύει,*| *πότε να βάνει το σπαθί και πότε το σκουτάρι* (παραλ. 1 στ.) *και ποιες σπαθιές πληγώνουσι, ποιες πάλι φοβερίζου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1565· (με σύστ. αντικ.): *Εάν γένηται ότι οκάτις σκλάβος ή σκλάβα δέρνει ή πληγώνει πληγήν φανερήν ενού χριστιανού ή μιας χριστιανής, το δίκαιον ορίζει* ... Ασσίζ. 154[4-5]· (προκ. για το Χάρο): *Βλέπεις ετούτον τό βαστώ, το σιδερό δοξάρι, και την σαΐταν, τήν βαστώ και το μαύρο κοντάρι;*| *Τούτα* ...| *τους δυνατούς πληγώνουσιν, τους άπιαστους σκοτώνου* Πικατ. 314· **β)** (ειδικότ.) προξενώ τραύμα σε μέλος ή όργανο του σώματος (κάπ.): *ετρώθη μου η ψυχή, ωραία γαρ υπήρχε,*| *χείρα όπως επλήγωσα την δεξιάν εκείνης* Διγ. (Trapp) Gr. 3119· *Οϊμέναν, Ερωφίλη μου, κι ογιάντα δε μπορούσι*| *τ' αμμάτια μου τα σκοτεινά δυο βρύσες να γεννούσι,*| *να σου ξεπλύνου την καρδιά την καταματωμένη,*| *κι ύστερα με τη χέρα μου και εγώ, καθώς τυχαίνει,*|*την εδική μου αλύπητα κι άπονα να πληγώσω*| *κι ωσάν εσένα θάνατο κακό κι εγώ να δώσω!* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 565· (σε μεταφ.): *τότε λύπην ο λαμπρός δευτέραν εκλαμβάνει,*| *τότε ρομφαία την αυτού επλήγωσε καρδίαν* Διγ. Ζ 4132. **2)** (Μεταφ.) **α)** προξενώ θλίψη, στενοχώρια, ψυχικό πόνο: *Αφόν*

τραγούδια και χαρές να με πληγώννουν (παραλ. 1 στ.), *ας κλάψει το κοντύλιν μου κι ας τρέξει* Κυπρ. ερωτ. 152[7]· *Αφέντη, πράμαν εγνοιανό πολλά μ' ανακατώνει| κι η μάνητά μου την καρδιάν αλύπητα πληγώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 788· **β)** προκαλώ ερωτικό πόνο: *Θυμήσου πως μ' επλήγωσες κι έχω θανάτου πόνο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1381· *Ώχου φωνή γλυκιά μου, σ' ένα καιρόν| μου πλήγωσες κι έγιανες την καρδιά μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [78]· (προκ. για τον Έρωτα, τον Πόθο): *Έρωτα, υγιέ μου, το λοιπό άγωμε, γύρεψε τσι| κι όσο μπορείς αδυνατά σύρε και δόξεψέ τσι·| τα σωθικά τως πλήγωσε κι άψε τως την καρδιά ντως* Πανώρ. Δ' 375· *Χόρτασε κι ακανεί να με πληγώσεις| και τόσα δεν επλήγωσες κανέναν,| Πόθε* Κυπρ. ερωτ. 39[1, 2]. **3α)** Προξενώ βλάβη, ζημιά σε κάπ. ή κ.· (προκ. για φρούτα): *Τα δε απίδια, όταν θέλεις να τα φυλάξεις καιρόν πολύν, πρώτον μεν τα κόψε από το δένδρον 'πιδέξια να μη τα πληγώσεις ή ποσώς τα ζουλίσεις* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 153· (προκ. για ηθική βλάβη): *εκείνοι οπού είναι πληγωμένοι και βρομούν από τες αμαρτίες και κακές επιθυμίες, να τους ιατρεύομεν με καλές νουθεσίες και με διδασκαλίες* Λαυρ., Οπτασία Σ. 115· **β)** (μεταφ.) προκαλώ συμφορές, καταστρέφω: *Δύναμη είναι τ' ουρανού· κι ο Ζευς οπού σηκώνει| τον κόσμο με το χέρι του, μ' εκείνο τον πληγώνει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 110· (με υποκ. τη λ. *Τύχη*): *Η Τύχη το δοξάριν της ενάντιον το εκοκκιάσεν* (παραλ. 2 στ.) *κι έριξεν τες σαγίτες της απ' ύστερην ως πρώτην·| και απ' όλες μια δεν έσφαλεν, όλους επλήγωσέν τους·| πού να των δώσει ουκ είχε πλια, διατί εθανάτωσέν τους* Απόκοπ.[2] 419. **Β'** Αμτβ. **α)** Χτυπώ, τραυματίζω: *η κονταρά του Ρώκριτου πλια δυνατά πληγώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1403· *η χέρα μου ... μπορεί κι αξά 'ναι να πληγώνει,| κι αίμα να βγάνει απού τσ' οχθρούς και να τσ' αποζυγώνει* Χορτάτσης, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 11· **β)** (μεταφ.) θίγω, προσβάλλω: *Το σφάλμαν οπού στην τιμήν αγγίζει και πληγώνει,| ο θάνατος δεν το σωπά, το μνήμα δεν το χώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 189.

ΙΙ. Μέσ. **α)** (Αλληλοπ.) χτυπιέμαι, τραυματίζομαι: *όντε πιούσι το κρασίν, ωσάν έν' μαθημένοι| με πελατίκια και ραβδιά και ξεμαχαιρωμένοι,| πληγώνονται και χάνονται* Σαχλ., Αφήγ. 239· (μεταφ.): *όπ' αγαπούνται μετ' αυτά* (ενν. τα φιλιά) *πληγώνουνται και γιαίνουν,| ζούσι, κυρά, και χαίρουνται και δίχως φα χορταίνου* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 657· **β)** αποκτώ πληγές: *Προς άρρωστον όταν από πολλού καιρού κείμενος εις το κραβάτιν, και πληγωθώσιν τα κόκκαλά του και τα πλευρά του* Ιατροσ. 6[156]· *πάραυτα εβγήκαν εις τους ανθρώπους φλυκτίδες και πρήσματα, και επληγώθησαν όλοι οι Φαραωνίται* Ροδινός (Βαλ.) 100· **γ)** (μεταφ.) στεναχωριέμαι, υποφέρω ψυχικά: *γιατί ο Έρως ήκαμεν πολλούς να πληγωθούσιν| ανδρείους και οπίσω του να του ακολουθούσιν* Διγ. Ο 1559· **δ)** (μεταφ.) προσπαθώ υπερβολικά, επιμένω: *Δεν βλέπεις* (ενν. Θάνατε) *'τι από μας τινάς να ιδεί την εμορφιάν σου| ποσώς ουδέν τ' ορέγεται, ουδέ την συντροφιάν σου;| Δεν ξεύρεις ότι διώχνουν τον τον λύκο 'κ το κοπάδι;| κι εσύ γιατί πληγώνεσαι να είσαι μ' εμάς ομάδι;* Πένθ. θαν.[2] 228.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = (μεταφ.) πληγωμένος ψυχικά, βασανισμένος: *απής το σφάλμα γίνηκε, μη στέκεσαι σε θλίψη,* (παραλ. 8 στ.) *κι η πληγωμένη σου καρδιά παρηγοριάν ας πάρει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 176· *όταν τους λάχει δυσκολιά για μπόδιστρο κανένα,| πόση φωτιά στα σωθικά παίρνου τα πληγωμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 407[3]· (προκ. για ερωτικό καημό): *διπλωμένη| καδένα την αγάπη σου σφικτά κρατεί δεμένη| στην πληγωμένη μου καρδιά* Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 41.

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = τραυματίας: *ο βισκούντης εντέχεται ... να τους βάλει εις την φυλακήν, έως όπου ... να δει το τι θέλει γενηθείν απέ τον πληγωμένον* Ασσίζ. 459[12]· (μεταφ.): *κάθε πληγωμένος| βοήθειαν παίρν' από σε και μένει γιατρεμένος·| κι άλλους γιατρεύεις ψυχικά, κι άλλους μ' ελεημοσύνην* Τζάνε Εμμ., Αφ. 141[27].

πληγωτής ο.

Από το *πληγώνω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Βλάχ.

Αυτός που πληγώνει, που τραυματίζει κάπ.· (μεταφ.): *Ένα φιλί της έδωσε ...* (παραλ. 3 στ.). *Τι ρόδα, τι τριαντάφυλλα ...* (παραλ. 1 στ.), *όλα τα υπερβαίνασι τάμορφα μάγουλά της,| οπ' εντροπή τα εσκέπασε κι αύξαινε η ευμορφιά της,| κι εδίδασι πλια δύναμιν κι αιτιάν να την πληγώνει| στον πληγωτήν, κι επεθυμιάν συχνά να την λαβώνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [1493].

πληθαίνω, Διδ. Σολ. Ρ 110, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 129, Λίβ. Esc. 3635, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 238, Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 108, Θησ. Γ′ [80[5]], Χούμνου, Κοσμογ. 615, 1148, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1276, 4698, Πικατ. 438, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 18[v], 36[v], 82[v], Πεντ. Γέν. VII 17, Έξ. I 12, XXXVI 5, Αρ. XXVI 54, Δευτ. I 10, Βυζ. Ιλιάδ. 892, Πηγά, Χρυσοπ. 71 (12), Πανώρ. Α′ 174, Γ′ 326, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α′ 133, Β′ 92, Γ′ 289, Κατζ. Ε′ 47, Πιστ. βοσκ. II 1, 68, Ιστ. Βλαχ. 18, 2198, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 50[32], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 58, Β′ 306, Ε′ 30, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 17, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ′ 283, Διήγ. πανωφ. 56, Διήγ. ωραιότ. 425, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [117], Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 515, Ιντ. β′ 110, Ροδινός (Βαλ.) 103, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ′ 189, Διακρούσ. 83[4], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 165[4], 285[18], 448[20], κ.π.α.· αόρ. *(ε)πλήθυνα,* Χρον. Μορ. Η 3473, 3748, Χρον. Μορ. Ρ 3473, 3748, Μαχ. 8[14], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 530, Απόκοπ.[2] 151, 284, Κορων., Μπούας 127, Απόκοπ. Επίλ. I 551, Σουμμ., Ρεμπελ. 157, 166, Χριστ. διδασκ. 71, Λεηλ. Παροικ. 616· *πληνθαίνω,* Πιστ. βοσκ. V 7, 63· μτχ. παρκ. *πληθυσμένος,* Αλεξ.[2] 1929· *πλησεμένος,* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[129]. — Βλ. και *πληθύνω.*

Από τον αόρ. του *πληθύνω* (Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α′ 295). Για τη μτχ. παρκ. *πλησεμένος* πβ. μτχ. *πληθεμένος* στο Βλάχ., καθώς και σημερ. ιδιωμ. *πλησιαίνω* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ′ 542, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Η λ. στο Βλάχ., σε έγγρ. του 18. αι. (Τσελίκας, Θησαυρ. 11, 1974, 166), στον Κατσαΐτ., Ιφ. Αφ. 68, Δ′ 661 και σήμ.

I. Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1α)** Αυξάνω (σε αριθμό ή ποσότητα), πολλαπλασιάζω: *Αν έχεις φίλους, κράτει τους και πάντα πλήθαινέ τους,| ότι αν σε λείψει τίποτες και χάσεις το εδικόν σου,| και σώζουσιν οι φίλοι σου εξ όσο οπού σε λείπει* Σπαν. (Ζώρ.) V 312· *Τούτα τα λόγια στους γονιούς τα δάκρυα επληθύνα| και πλια δριμιά και πλια πρικιά εκλάψαν μετά κείνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1701· *να πληθαίνου οι ουρανοί το πράμα και το βιον τως* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1486· (με σύστ. αντικ. επιτ.· για το πράγμα βλ. Ανδρ., Αθ. 47, 1937, 191-2): *Προς τη γεναίκα είπεν* (ενν. *ο Κύριος ο Θεός*): *«πληθυμό να πληθύνω τις πείραξές σου και το γάστρι σου ...»* Πεντ. Γέν. III 16· **β)** παρέχω πολλούς απογόνους σε κάπ., αυξάνω τον πληθυσμό: *είπεν* (ενν. *ο Θεός*) *προς εμέν* (ενν. *τον Ιακώβ*): *«ιδού εγώ καρπύνω σε και να σε πληθύνω ... και να δώσω*

την ηγή ετούτη της σποράς σου ...» Πεντ. Γέν. XLVIII 4· αυτείνοι (ενν. ο Παν κι ο Ηρακλής), οπού πληθαίνουσι πάντα τους το κουράδι,| θέλουν βοηθήσει κι εκεινών, που τους λατρεύον ομάδι Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1101]· **γ)** αυξάνω σε ένταση, μεγαλώνω, δυναμώνω: τη δύναμή του (ενν. του Ρωτόκριτου) επλήθαινε τσ' αφέντρας του η αγάπη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1290· Τόσον κι αυτή (ενν. η φωτιά) την λάβραν της αυξαίνει και πληθαίνει,| κι έτσι το γληγορότερον σε στάκτη καταντaίνει Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [55]· οι τζιτζίροι την φωνήν στα δένδρη επληθαίναν,| βουνά, λαγκάδια, ουρανόν και γην εξεκουφαίναν Αχέλ. 1090· Η Δέσποινα θωρώντας τους το θρήνο να πληθαίνου,| να λακταρίζου, να πονού, να πέφτου ν' αποθαίνου,| παρηγοριά, παρηγοριά στους μαθητάδες όλους Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4130· **δ)** (προκ. για θάλασσα, ποταμό) φουσκώνω: το κακό ουκ έπαυσε ...| και κτύπους και αστραπόβροντα όλην την μέρα κάνει| και τόσον οπού σήκωνε την θάλασσα πληθαίνει| και λέγαμεν: «κατακλυσμός, Χριστέ μου, να μην γένει» Διήγ. ωραιότ. 423· (σε μεταφ.): Στο περιγιάλι του Έρεβου, στης Λήθης το ποτάμι,| όπου φυσούν οι ακάθαρτοι ανέμοι, θέλεις δράμει·| εκεί, με κλάημα θλιβερό, να στέκεις να πληθαίνεις| παντοτινά τους ποταμούς και πλια να τους θολαίνεις Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 369. **2)** Δίνω επιπλέον, προσθέτω: Ο πλούσιος να μη πληθύνει και ο φτωχός να μη ολιγοστέψει από το μισό 'ξάγο, να δώσει το χώρισμα του Κύριου να συμπαθήσει ιπί τις ψυχές σας Πεντ. Έξ. XXX 15· Εγώ δεν ήθελα ποτέ πίκρ' άλλη να σου δώσω,| μήτε στην παίδα σου καμιάν παίδ' άλλην να πληθύνω Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1125]. **3)** (Μεταφ.) βοηθώ στην προκοπή κάπ.· ευνοώ, ευλογώ: να ζεις ειρηνικά, να σε αγαπώσι πάντες,| να έχεις χάριν εκ Θεού πάντα να σε πληθαίνει Διδ. Σολ. Ρ 138. **Β' Αμτβ. 1α)** Αυξάνομαι σε αριθμό ή ποσότητα: οι Τούρκοι επληθαίνασι κι οι Φράγκοι ελιγαίνα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 455⁴· να πληθύνουν οι μέρες σας και οι μέρες των παιδιών σας ιπί την ηγή Πεντ. Δευτ. XI 21· επληθύνασι ... αι αμαρτίαι Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 402· είπασιν πολλά κι επλήθυναν οι λόγοι Χρον. Μορ. Ρ 7566· πληθαίνει η φρόνεση κι η γνώση στο κορμί του Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 27· **β)** αποκτώ πολλούς απογόνους, πολλαπλασιάζομαι: ευλόγησεν ο Θεός το Νόαχ και τα παιδιά του και είπεν αυτωνών: «καρπύνετε και πληθύνετε και γεμώσετε την ηγή» Πεντ. Γέν. IX 1· εις τον ερχόμενον καιρόν γεννούνται αρνιά σαν γάλα,| κι ευξάνα και πληθύνασι πλιότερα παρά τ' άλλα Χούμνου, Κοσμογ. 1488· **γ)** (προκ. για ζωντανούς οργανισμούς) αυξάνομαι σε μέγεθος, μεγαλώνω, αναπτύσσομαι: ωσάν από μικρόν αβγό πουλί μικρόν εβγαίνει,| τρεμουλιασμένο κι άφαντο και με καιρό πληθαίνει,| κάνει κορμί, κάνει φτερά, κάθ' ώρα μεγαλώνει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 308· Για σένα (ενν. Έρωτα) πάσα φύτρο πρασινίζει,| πάσα δεντρό πληθαίνει και ξαπλώνει,| κι αθούς και 'πωρικά μασε χαρίζει Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 610· **δ)** αυξάνομαι σε ένταση, μεγαλώνω, δυναμώνω· εντείνομαι: Καθώς πληθαίνει μια φωτιά, όντε κιανείς τση βάλει| κλαδιά και ξύλα πλιότερα ... (παραλ. 2 στ.), τέτοιας λογής επλήθυνε και πλια μεγάλη εγίνη| η μάνητα του βασιλιού Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 89, 93· πληθαίνει η δίψα του Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 4· καθημερνώς επλήθαινεν η όχθρητα κι η μάχη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 855· ο πόθος τως επλήθυνε, κι αμέτρητος εγίνη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 378· άρχισε να πληθαίνει ο αέρας και να φουσκώνει την θάλασσαν Καλόανδρ. (Δανέζης) 59 (31ᵛ)· Ο πόλεμος επλήθαινε με ταραχή μεγάλη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1103· **ε)** (προκ. για εξουσία) επεκτείνομαι,

ενισχύομαι: *ο βασιλέας της Κωνσταντίνου Πόλης| ερρίζωσεν εις τον Μορέαν κι επλήθυνε η αφεντία του* Χρον. Μορ. Η 6275· **στ)** (προκ. για οδό) μακραίνω: *ότι να πληθύνει από εσέν η στράτα, ... ότι να μακρύνει από εσέν ο τόπος ος να διαλέξει ο Κύριος ο Θεός σου να βάλει το όνομά του εκεί* Πεντ. Δευτ. XIV 24· **ζ)** (προκ. για θάλασσα, ποταμό) φουσκώνω: *πληθύνει θέλει η θάλασσα τον κόσμον να σκεπάσει* Ρίμ. θαν. 144· *Ωσπερ είς μέγας ποταμός όσον στα κάτω τρέχει| και άλλα παραπόταμα εδώ κι εκείθεν έχει,| τόσον μεγάλος, φοβερός γίνεται και πληθαίνει| και με την βιαν περσότερην και όχλον κατεβαίνει* Αχέλ. 351· *έχει ... τοιαύτην φύσιν τούτο το ποτάμι, όλον τον χειμώνα να στέκεται εις τον τόπον του, το δε καλοκαίρι ... να αρχίζει να πληθαίνει και να αναβαίνει* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 262. **2)** (Μεταφ.) προκόβω, προοδεύω (σε κ.): *Εθώρου κι εμεγάλωνες ωσά δεντρού κλωνάρι| κι επλήθαινες στες αρετές, στη γνώση και στη χάρη* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 380· *να ζεις ειρηνικώς, να σε αγαπούν οι πάντες,| να σε έχει χάριτα ο Θεός και πάντα να πληθαίνεις* Σπαν. (Ζώρ.) V 257. **3)** Συνεχίζω (να κάνω κ.) πιο έντονα, εντείνω (κάπ. δραστηριότητα): *αυτός ο άθεος* (ενν. ο Σάρβαρος) *εποδέκτηκεν τα δώρα τως* (ενν. των Ρωμαίων) ... *λέγοντας πως τα παίρνει ωσάν πράγματα εδικά του ... και εις ολίγον να τον ανιμένουσι να τα πάρει όλα και να κόψει ολωνών τα κεφάλια τως, διότις η δύναμίς του είναι πολλή και μεγάλη. Και δεν το αφήνει ως εδώ, μα πληθαίνει ο ασεβής και λέγει τως να μη θαρρούσι εις τον Θεόν τως, οδιατί δεν είναι ουδεμία βοήθεια δυνατή να τους εβγάλει αποὺ τα χέρια του* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 400· *Κιαμιά φορά με φρόνεψη την Αρετούσα εθώρει* (ενν. ο Ρωτόκριτος),| *για να γνωρίσει είντα καρδιά κι όρεξην έχει η κόρη* (παραλ. 2 στ.). *Την πρώτη εστράφη απολιγού, τη δεύτερη πληθαίνει,| την τρίτη παίρνει αποκοτιά, πλια παραμπρός εμπαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2113. **4)** Γεμίζω, είμαι γεμάτος (από κ.): *ήλεγα πως δεν φκαιραίνει| το σακούλι, μα πληθαίνει·| μα σαν εγύρισε ο τροχός,| εφαλίρισα ο φτωχός* Φαλλίδ. (Παναγ.) 68· *απής ετούτοι οι θαυμαστοί ερώες αφεντέψα| τον τόπον μας ...,| πάντα ... απ' ευτυχιές πληθαίνει,| κι εισὲ τιμές και χάριτες κι εις αφεντιές εμπαίνει* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 71.

ΙΙ. (Μέσ.) αυξάνομαι, πολλαπλασιάζομαι: *να πληθυνθεί το σπέρμα μου ως άμμος της θαλάσσου* Χούμνου, Κοσμογ. 720.

Φρ. 1) *Πληθαίνει τ' όνομα/η τιμή* (κάπ.) = αποκτώ μεγαλύτερο κύρος, σεβασμό, δόξα (πβ. φρ. *αυξάνω το όνομα, την τιμήν, λ. αυξάνω* Εκφρ.): *Τώρα λογούμαι βασιλιός, τώρα μπορά καυχούμαι| πως τέτοιον άξιο νησί στα χέρια μας κρατούμε.| Τώρα πληθαίνει τ' όνομα Τομάνο Μαουμέτη,| να με τρομάσσου οι χριστιανοί, να λέσινε «μεντέτι»!* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 578[1]· *Υιέ μου, αν τύχεις πούπετε και ιδείς καλλιότερόν σου,| δος του προτίμησιν πολλήν, δος του τιμήν μεγάλην·| και ούτω ανεβαίνει ο έπαινος, πληθαίνει και η τιμή σου* Σπαν. (Ζώρ.) V 166. **2)** *Πληθαίνουν τα ρόδα* (μου) = κοκκινίζω (στο πρόσωπο) (από αιδημοσύνη, συστολή): *λέγω τση: «Κερά, κρασί δεν πίνω,* (παραλ. 1 στ.) *α δε θεληματέψει η ομορφιά σου| να 'ναι με το φιλί το κάλεσμά σου».| Ως ήκουσ' είντα τση 'πα, άφτει και σβήνει·| ωσάν το σφακολούλουδον εγίνη·| τα ρόδα τση επληθύνασι κι εφάνη| ωσάν εις το σκοτίδι πυροφάνι* Βοσκοπ.[2] 207.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Γεμάτος (Για τη σημασ. βλ. και Τσοπ., Ελλην. 32, 1980, 157): *πάλι τους ερώτησε* (ενν. ο Αλέξανδρος τους Δραχμάνες): *«Ζωή 'ναι πλη-*

θυσμένοι| εκείνοι π' αποθάνασι κι είναι στη γη βαλμένοι;» Αλεξ.² 1929. **2)** Πολυπληθής, άφθονος: *Έχετε, είπεν* (ενν. ο Ιησούς), *τα πτωχά πολλά και πλησεμένα,| αμέ ουκ έστι δυνατόν να 'χετε πάντα εμένα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[129].

πληθερός, επίθ.

Από το ουσ. *πλήθος* και την κατάλ. *-ερός*. Η λ. στο Βλάχ., στο ΑΛΝΕ και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν.).

Πολύς, άφθονος: *βάλλει σίτον πληθερόν* Απολλών. (Κεχ.) 77.

πλήθια, επίρρ., Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [386], Δ' [1167]· *πλήθιαν*, Συναξ. γυν. 18· *πλήσα*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2726, Πανώρ. Α' 180, Δ' μετά στ. 276, Ε' 95, 398, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 8, Πρόλ. 73, Β' 322, 467 δις, Γ' 84, 401, Δ' 165, Ε' 543, 653, Κατζ. Β' 251, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 71, Φορτουν. (Vinc.) Β' 407, 432, Λεηλ. Παροικ. Αφ. 24, 468, 552, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 299[9]· *πλήσια*, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 303, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 26, δ' 5, Πιστ. βοσκ. V 1, 51, Σουμμ., Παστ. φίδ. Αφ. [4], Γ' [16], [894], [1122], [1219], Λίμπον. 286, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 145[1], 155[1], 246[17], 249[12], 391[16], 407[21].

Από το επίθ. *πλήθιος*. Ο τ. *πλήσα* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *πλείσα*). Ο τ. *πλήσια* στο Βλάχ., λ. *πλήσα*. Η λ. στο Somav. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Πάρα πολύ: *Ω θυγατέρα μου γλυκιά, μα κακομοίρα πλήσια* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [179]· *ετούτος είναι ο Γύπαρης, οπού γι' αυτό ερωτούσα| οι βοσκοπούλες οπροχθές και πλήσα τον παινούσα* Πανώρ. Α' 50.

πλήθιος, επίθ., Χρον. Μορ. P 5594, Διήγ. Αλ. V 56, Συναξ. γυν. 644, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 85ᵛ, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 102[4], Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Μ 17, Ιστ. Βλαχ. 1460, Σουμμ., Ρεμπελ. 158, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 92· *πλήσιος*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1634, Αγν., Ποιήμ. Β' 20, Ιμπ. (Legr.) 343, Δεφ., Λόγ. 317, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 44, Γ' 2, Δ' 172, Πιστ. βοσκ. Ι 1, 320, ΙΙΙ 3, 131, Βοσκοπ.² 133, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [772], Β' [478], Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 76, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 135[9], 304[9], Τζάνε, Φιλον. 587[27], Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 87, 140, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 268, 404, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 496, κ.α.· *πλησίος*, Αχέλ. 2015, Σουμμ., Ρεμπελ. 157· *πλήσος*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 15, 786, 5261, Βεντράμ., Φιλ. 99, Δεφ., Σωσ. 50, Αχέλ. 569, Πανώρ. Πρόλ. 25, Α' 7, Β' 108, Γ' 497, Δ' 103, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 30, Πρόλ. 29, Β' 136, Γ' 264, Ε' 30, Φαλλίδ. (Παναγ.) 106, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2259, 2317, Στάθ. (Martini) Α' 60, Γ' 17, Ροδολ. (Αποσκ.) Αφ. 17, Α' 146, Γ' 382, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 139, Α' 312, Δ' 10, Ε' 126, Ιντ. β' 172, Λεηλ. Παροικ. 330, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 161[2], 307[24], 369[13], κ.π.α.

Από το ουσ. *πλήθος* και την κατάλ. *-ιος* (βλ. ΛΚΝ, στη λ.· για διαφορ. ετυμ. βλ. Γεωργακ., BZ 38, 1938, 99-100, 103, Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, 215 και Ανδρ., Λεξ., στη λ.). Ο τ. *πλήσιος* πιθ. με επίδρ. του επιθ. *πλούσιος* (βλ. Γεωργακ., ό.π., 103· για διαφορ. προέλ. βλ. Ανδρ., ό.π., λ. *πλήσιος*)· απ. στο Du Cange, στη λ., στον Κατσαΐτ., Ιφ. Αφ.

48, Πρόλ. 66 και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.). Ο τ. *πλήσος* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Πασπ., Γλωσσ., λ. *πλείσα*, Τσίκης, Γλωσσ. Χίου, λ. *πλείσα*). Η λ. στο Du Cange, στον Κατσαΐτ., Κλ. Β' 695, Γ' 44 και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.) και λογοτ. (ΛΚΝ).

1α) (Προκ. για ποσότητα, αριθμό) πάρα πολύς, άφθονος, αναρίθμητος: *εάν το φλέγμα έναι πλήθιον εις κανέναν άνθρωπον, ... κράζεται φλεγματώδης* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 19[r]· *δουκάτα 'χω αμέτρητα, φουσσάτα έχω πλήθια* Αλεξ.[2] 693· *Φαγιά 'χανε* (ενν. *οι σολντάτοι*) *πλησιότατα οπού επερισσεύγα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 442[3]· *Εκεί καλά μαλώνασι, μα οι Τούρκοι ήτον πλήσοι,| κι όλοι οι χριστιανοί κι αν ήρθασι, δε θέλα τσι γυρίσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 202[17]· **β)** πολύ μεγάλος: *θόρυβος πλήσος γίνετον και ταραχή μεγάλη* Αχέλ. 392· *με μιαν ασχόλαστον σπουδήν, με πλήσιαν προθυμίαν,| έμαθε την ιταλικήν γλώσσαν με ευκολίαν* Λίμπον. 145· *εβάλθηκα το πέλαγος το πλήσο| μ' έτσι μικρό κι ανήμπορο καράβι ν' αρμενίσω* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 57. **2)** Περισσότερος, μεγαλύτερος: *Μη στοχαστείς τα μερτικά να είνιαι όλα ίσα,| αμέ όποιος λείπεται αρετή δώσ' του την μοίρα πλήσα* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 278. **3)** (Προκ. για πρόσωπο) εξαιρετικός, σπουδαίος: *Ήτον* (ενν. *η Παρθένος Μαρία*) *στη νήστεια πρόθυμη, στο παρακάλιο πλήσα,| κι εις την ελεημοσύνη τση, στην εσπλαχνιά, περίσσα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4336.

πλήθος το, Σπαν. Α 446, Διγ. (Trapp) Gr. 23, Διγ. Ζ 1244, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 617, Ερμον. Χ 258, Ωροσκ. 45[5], Χρον. Μορ. Η 118, 5594, Χρον. Μορ. Ρ 1741, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 143, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1079, Φλώρ. 636, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 7, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 469, Απολλών. (Κεχ.) 177, Λίβ. (Lamb.) Ν 288, Αχιλλ. (Smith) Ο 256, Φυσιολ. (Legr.) 1092, Διήγ. Βελ. χ 125, Μαχ. 192[9], Διήγ. Βελ. Ν[2] 130, Μάρκ., Βουλκ. 340[26], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 675, Byz. Kleinchron. Α' 84[44], 150[92], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 752, Δευτ. Παρουσ. 9, Κορων., Μπούας 27, Διήγ. Αλ. G 268[36], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 172[v], Πεντ. Γέν. XXXII 13, Πτωχολ. α 89, Αχέλ. 137, Χρον. σουλτ. 83[25], Ιστ. πολιτ. 13[20], Zygomalas, Synopsis 231 M 18, Πανώρ. Α' 229, Θρ. Κων/π. Βαρβ. 50, Διγ. Άνδρ. 35[86-7], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1168, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 281[11], κ.π.α.· γεν. εν. *πλήθου*, Δευτ. Παρουσ. 11, 12.

Το αρχ. ουσ. *πλήθος*. Η λ. και σήμ.

1α) Μεγάλος αριθμός, πληθώρα (προσώπων, ζώων ή πραγμάτων): Έκθ. χρον. 5[9], Καλλίμ. 59, Πεντ. Γέν. XVI 10, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 22, Χρον. Μορ. Ρ 5201, Διγ. (Trapp) Gr. 3580· **β)** μεγάλη ποσότητα: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 296, Χρον. Μορ. Ρ 649, Ιμπ. 187. **2α)** Ο λαός, η λαϊκή μάζα: Σπαν. Ρ 226, Χρον. Μορ. Ρ 3013, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 176· **β)** όχλος: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ιζ' 13, Ματθ. ζ' 28· **γ)** (εδώ) στρατός, στρατιώτες: *όρμησεν* (ενν. *ο σουλτάν Μεεμέτης*) *ώσπερ θηρ άγριος κατά της Πόλεως μετά πλήθους αναριθμήτου εκ τε γης και θαλάσσης* Έκθ. χρον. 12[18]· *Ποιος να 'χε στοχασθεί το τόσον πλήθος| και να μη φρίξει, να γενεί σαν λίθος,| την ταραχήν την τόσην του φουσσάτου* Λεηλ. Παροικ. 37· **δ)** (προκ. για βασιλιά) υπήκοοι: *ο Σολομών όταν εκάθισεν εις τον θρόνον, επαρακάλεσε τον Θεόν ότι να του δώσει σοφίαν και σύνεσιν διά να ημπορέσει να κυβερνήσει το πλήθος του* Καρτάν., Π. Ν.

Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 199ᵛ. **3α)** Αριθμός, ποσότητα: Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 107, Αχιλλ. (Smith) N 538, Έκθ. χρον. 63[25], Μάρκ., Βουλκ. 340[10], Θησ. Ε' [24[5]]· **β)** (έναρθρο) σύνολο, ομάδα ανθρώπων ή ομοειδών ζώων: *το πλήθος των νεκρών να ποίσει δύο μοιράδια,| εδώ κι εκεί του* (ενν. του δεσπότη) *να σταθούν ...,| εις την ζερβήν οι αμαρτωλοί και εις την δεξιάν οι δίκαιοι* Δευτ. Παρουσ. 121· *Το σμήνος, ήγουν το πλήθος των μελισσίων το εδικόν μου, όπου πετάξει δικόν μου είναι όσον το βλέπω* Zygomalas, Synopsis 238 M 65· *Αετός, ο μέγας βασιλεύς απάντων των ορνέων,| κλητούριν είχεν και χαράν και γάμον του παιδίου του·| το πλήθος όλον των ορνέων είχεν το καλεσμένον* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 3· (στον πληθ.): *Ήρξαντο γουν αμφότερα τα πλήθη στρατευμάτων| μάχην ποιείν προς άλληλα* Βίος Αλ. 4683. **4)** Μέγεθος, έκταση: Διακρούσ. 82[21], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 501[15].

Έκφρ. εις πλήθος, βλ. εις Εκφρ. 27.

πληθοσύνη η.

Από το ουσ. *πλήθος* και την κατάλ. *-σύνη*. Η λ. πιθ. το 16. αι. (LBG), στο Βλάχ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.).

Πληθώρα, αφθονία: *το κακόν άλλον δεν έρχεται ποττέ παρά με το κακόν και με μεγάλην πληθοσύνην και έχει το είτις δεν 'παντέχει να το έχει* Ξόμπλιν φ. 127ᵛ.

πληθότητα η, Πεντ. Γέν. XLVIII 16, Δευτ. I 10, X 22.

Από το ουσ. *πλήθος* και την κατάλ. *-ότητα*.

1) Μεγάλο μέγεθος, μεγάλος αριθμός, πληθώρα: *Η δεξιά σου, Κύριε, συντρίβγει οχτρό. Και με τη πληθότητα της παρουσιάς σου χαλνάς τους αντιστεκουμένους σου* αυτ. Έξ. XV 7· *κατά την πληθότητα των χρονών να πληθύνεις την αγορά του και κατά την ολιγότητα των χρονών να ολιγοστέψεις την αγορά του, ότι μέτρος εσοδειές αυτός πουλεί εσέν* αυτ. Λευιτ. XXV 16· *όχι από τη πληθότητά σας από όλα τα έθνη ορέχτην ο Κύριος εις εσάς και εδιάλεξεν εις εσάς, ότι εσείς το ολιγότερο από όλα τα έθνη* αυτ. Δευτ. VII 7. **2)** Αριθμός, ποσότητα: *να απομείνετε εις αθρώπους ολίγους αντιτά ως ήσαστον σαν τα άστρη του ορανού εις πληθότητα, ότι δεν άκουσες εις τη φωνή του Κύριου του Θεού σου* αυτ. Δευτ. XXVIII 62. **3)** Πλούτος, αφθονία (αγαθών): *πληθότητα θαλασσών να βυζάνουν και κρυμμένα, χωσμένα του άμμου* αυτ. Δευτ. XXXIII 19· *αντιτά ος δεν εδούλεψες τον Κύριο τον Θεό σου με χαρά και με καλότητα της καρδιάς από πληθότητα παν* αυτ. Δευτ. XXVIII 47. **4)** (Προκ. για δανεισμό χρημάτων) επιπρόσθετο ποσό: *Μη πάρεις από αυτόν* (ενν. τον αδερφό σου) *κάματο και πληθότητα και να φοβηθείς από τον Θεό σου και να ζήσει ο αδερφός σου μετά σεν* αυτ. Λευιτ. XXV 36.

πληθυμός ο, βλ. *πληθυσμός*.

πληθυνίσκω, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 102.

Από τον αόρ. του *πληθύνω* και την κατάλ. *-ίσκω* (Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 80-4). Η λ. στο Meursius (*πληθυνίσκειν*) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 739).

Α' (Μτβ.) αυξάνω, πολλαπλασιάζω: *Ο γλυκύς λόγος πληθυνίσκει τους φίλους και καθαρινίσκει τους εχθρούς* Ξόμπλιν φ. 134ᵛ.

Β' Αμτβ. **α)** Αυξάνομαι, πολλαπλασιάζομαι: *τόσον πληθυνίσκουν τα κακά μου| όσον με λείπει το γλυκύν το δεισ σου* Κυπρ. ερωτ. 58[5]· **β)** αφθονώ: *Πολλά λόγια πληθυνίσκουσιν εις το στόμαν τους πελλούς, αμμέ ο άνθρωπος ο φρένιμος συνηθίζει λίγα λόγια* Ξόμπλιν φ. 132[v].

πληθυντικά, επίρρ.

Από το επίθ. πληθυντικός.

(Γραμμ.) σε πληθυντικό αριθμό: *Ειδέ και πλείους ουρανούς ηκούγεις οπού λέγει ο Δαβίδ «αινείτε αυτόν οι ουρανοί των ουρανών», μηδέν θαυμάζεσαι, διότι η γλώσσα των Εβραίων συνήθεια έχει να λέγουν τα ενικά πληθυντικά* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 43[v]· *εσυνάχθη το ύδωρ εις μίαν συναγωγήν, και αλλαχού λέγει η θεία Γραφή «εσυνάχθησαν τα ύδατα εις τας συναγωγάς αυτών» ... Και τούτο οπού λέγει «εις τας συναγωγάς» πληθυντικά, λέγει διότι ο τόπος αυτός οπού εσυνάχθη το ύδωρ έναι πολύς και μεγάλος, ώσπερ έναι η Μαύρη Θάλασσα* αυτ. φ. 45[r].

πληθυντικός, επίθ.· *πληθυτικός.*

Το μτγν. επίθ. πληθυντικός. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ.

1) (Γραμμ.) που ανήκει ή αναφέρεται στον πληθυντικό αριθμό: *ο ψαλμός λέγει «αλαμόθ» εις την γενικήν την πληθυντικήν, από το οποίον γίνεται το «αλμά» εις την ονομαστικήν την ενικήν* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 442[463]. **2)** Άφθονος, πολύς: *να ήνοιγα το αρμάριν μου, να το ηύρισκα γεμάτον,| ψωμίν, κρασίν πληθυντικόν και θυννομαγειρείαν| και παλαμιδοκόμματα και τσίρους και σκουμπρία* Προδρ. (Eideneier) III 93· *επήρεν αυτόν η γυναίκα του από το χέριν ... και ήφερεν το κτένιον και εκτένισεν την ωραίαν και πατσωμένην γενειάδα, και ουκ έπεφταν επ' αυτήν ψύλλοι μαύροι ή ψείρες φυσικές, αλλά ... έπεφταν πληθυντικοί άσπροι ψύλλοι* Σπανός (Eideneier) Β 78.

πληθυντικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. πληθυντικώς (L-S, λ. πληθυντικός).

Συλλήβδην, συνολικά: *στραφείς* (ενν. *ο βασιλεύς*) *προς τους Ενετούς εν τοις δεξιοίς μέρεσιν ισταμένους έφη: ... Είτα στραφείς εν τοις αριστεροίς μέρεσι λέγει τοις Λιγουρίταις: ... Και πληθυντικώς στραφείς εις πάντας είπεν: ...* Ψευδο-Σφρ. 420[31].

πληθύνω, Σπαν. Α 592, Λίβ. Ρ 2351, Αχιλλ. (Smith) Ν 618, Έκθ. χρον. 68[18], Βίος Δημ. Μοσχ. 303, 306, Διγ. Άνδρ. 326[21], 352[13-4], Διήγ. πανωφ. 55, 60· *πληνθύνω,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 357-8. — Βλ. και *πληθαίνω.*

Το μτγν. *πληθύνω*· το μέσ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ. λόγ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **α)** Αυξάνω σε αριθμό ή ποσότητα, πολλαπλασιάζω: *τα φουσσάτα του επλήθυνεν νικώντα τους εχθρούς του* Αχιλλ. (Smith) Ν 85· **β)** αυξάνω σε μέγεθος, έκταση, μεγαλώνω: *αν εν' ζημία ο κόπος σου, πληθύνεις την πτωχειάν σου* Σαχλ., Αφήγ. 162· *επλήθυνε τα όρια της βασιλείας αυτού* Έκθ. χρον. 78[14]· **γ)** (εδώ) διαδίδω: *Τούτο έναι του διαβόλου| γέννημα και σπέρμα,| να πληθύνει και τον οίστρον| εις τον κόσμον τούτον όλον* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 252· **δ)** (εδώ) παχαίνω: *εν*

αμεριμνία υπάρξαντες εν σχολή την σάρκα πληθύνομεν Θεολ., Τζίρ. 356[20-1]. **Β'** Αμτβ. **α)** Αυξάνομαι σε αριθμό ή ποσότητα, πολλαπλασιάζομαι: *τα δάκρυα της ετρέχασιν και οι αναστεναγμοί της| ηύξαναν, επληθύνασιν, απήγαιναν εισπλέον* Λίβ. Sc. 2468· *πληθύνει δε το αίμα| των εθνών και ευσεβών τε| και την θάλασσαν κεράσει| σταδίους τετρακοσίους* Λέοντ., Αίν. I 283· **β)** αυξάνομαι σε ένταση, μεγαλώνω, δυναμώνω· εντείνομαι: *έκαμαν τους γάμους· και η χαρά επλήθυνε* Διγ. Άνδρ. 326[15]· *ο έρως επλήθυνεν και εγέμισεν όλας μου τας αισθήσεις* Διγ. Άνδρ. 372[31]· *αυτό οπού εσήκωσε ... δεν έπαυσε πλέο ..., αλλά τόσον και επλήθυνε και εδυνάμωνε και εσήκωνε πέτρες και χώματα υψηλά* Διήγ. πανωφ. 56· *ο πόλεμος ηυξάνετο και επλήθυνεν η μάχη* Φλώρ. 687· **γ)** (προκ. για θάλασσα, ποταμό) φουσκώνω: *άρχισαν πάλε και εδυνάτωναν οι σεισμοί· ... είπαν πως να εσήκωσεν πάλι, επειδή είδον την θάλασσα οπού επλήθυνε, και το ταχύ εθαυματούργησε η χάρις του αγίου ... και είδαμεν την θάλασσα και εμέρωσε και έγινεν ωσάν πρώτα* Διήγ. πανωφ. 60· (σε μεταφ.): *επλήθυνεν ο ποταμός της αιματοχυσίας* Αχιλλ. L 455.

II. Μέσ. **α)** Αυξάνομαι σε μέγεθος, έκταση, μεγαλώνω: *η μεν δύναμις της πόλεως ταύτης* (ενν. της *Κωνσταντινουπόλεως*) *ηλάττωτο, η δε των Αγαρηνών ηύξανε και επληθύνετο* Ιστ. πολιτ. 3[4]· *Ηυξήνθη δε το κράτος του του βασιλέως εκείνου,| κάστρα πολλά επαρέλαβεν και η χώρα του επληθύνθη* Αχιλλ. (Smith) N 84· **β)** αυξάνομαι σε ένταση, δυναμώνω, ενισχύομαι: *από ολίγην συντυχιάν πληθύνεται η φιλία* Σπαν. (Ζώρ.) V 155.

Φρ. *πληθύνεται η τιμή* (μου) = αποκτώ μεγαλύτερο κύρος, σεβασμό, δόξα: *αν σου δώσει ο Θεός απ' τα καλά του κόσμου,| βλέπε, πτωχόν σου συγγενήν μην τον περιφρονήσεις,| αλλά μάλλον βοήθει τον από την δύναμίν σου,| να σ' έχει χάριν ο Θεός, να πληθυνθεί η τιμή σου* Σπαν. Α 552.

πληθύς η, Ερμον. Ψ 55, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 325, Βίος Αλ. 2543, 5488· *πληνθύς*, Αχιλλ. (Smith) N 1872.

Το αρχ. ουσ. πληθύς. Ο τ. με ανάπτυξη του *ν* (Για το πράγμα βλ. Κουκ., Αθ. 49, 1939, 85). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Μεγάλος αριθμός ανθρώπων, πλήθος: Βίος Αλ. 2239, Ιστ. πολιτ. 37[2-3]· **β)** (έναρθρο) ο πολύς κόσμος, ο λαός: *Αμαζονίδων η πληθύς, αι κράτισται γυναίκες,| συν ηγουμέναις άπασι λέγομεν Αλεξάνδρω.| Το τάχος από των ημών ορίων αναχώρει,| μήπως τοις όπισθεν αυτός στραφείς καταισχυμμένος* Βίος Αλ. 5491· **γ)** μεγάλη ποσότητα, αφθονία: *τον Εύξεινον διαβάντες περί την Προποντίδα τε εισαχθέντες και τω βυθώ των ταύτης νήσων ενδιατρίβοντες, διά δε την πληθύν των ταύτη υδάτων τη τε στερήσει των συνήθων τροφών λιμώ τήξαντες εαυτούς και διά τούτο τσίροι ονομασθέντες* ... Θεολ., Τζίρ. 354[7].

πληθυσμός ο, Αναγν., Ημιάμβ. 85, Ωροσκ. 40[23], 41[3,6], 42[7], 43[2], Λίβ. P 520, 962, Λίβ. Sc. 1226, Λίβ. Esc. 781, 2331, Λίβ. N 2060· *πληθυμός*, Πεντ. Γέν. XVI 10.

Το μτγν. ουσ. πληθυσμός (Lampe, Lex., TLG). Η λ. και σήμ.

1) Αύξηση, πολλαπλασιασμός: *Γάμον λέγομεν ανδρός και γυναικός συνάφειαν, ... ήγουν που ... να περάσουν ομού όλην τους την ζωήν, ... να ενωθούσι και να σμίξουν, ως*

ο Θεός επρόσταξε διά παιδοποίησιν και αύξησιν και πληθυσμόν Zygomalas, Synopsis 152 Γ 5· (ως σύστ. αντικ. επιτ.· για το πράγμα βλ. Ανδρ., Αθ. 47, 1937, 191-2): *Προς τη γεναίκα είπεν* (ενν. *ο Κύριος ο Θεός*): *«πληθυμό να πληθύνω τις πείραξές σου και το γάστρι σου ...»* Πεντ. Γέν. III 16· *ευλογημό να σ' ευλογήσω και πληθυμό να πληθύνω τη σπορά σου σαν τα άστρα του ουρανού και σαν τον άμμο ος ιπί το χείλος της θαλασσούς* Πεντ. Γέν. XXII 17. **2α)** Σύνολο ατόμων συγκεντρωμένων σε ένα μέρος, πλήθος: *όλοι εκαβαλικεύσαμεν εις το έμνοστον λιβάδιν,| ηρξάμεθα να παίζομεν, να κονταροκροτούμεν.| Ήκουσαν την συγκρότησιν απέσω από το κάστρον,| είδαν τον τόσον πληθυσμόν και το κατουνοτόπιν* Λίβ. (Lamb.) Ν 660· **β)** μεγάλος αριθμός, μεγάλη ποσότητα: *τετράποδ' είχεν* (ενν. *ο Σελήνιος*) *πληθυσμόν, πρόβατα, βόας αγέλων* Βυζ. Ιλιάδ. 133· *Φαίνει με αυτός που έρχεται ...| με τόσον θράσος δυνατόν και πληθυσμόν φουσσάτου,| να έναι ο Αμουράτμπεης, ο μέγας ο σουλτάνος* Παρασπ., Βάρν. C 237.

πληθυτικός, επίθ., βλ. πληθυντικός.

πληθύω.

Το αρχ. πληθύω.

(Μέσ.) αυξάνομαι, πολλαπλασιάζομαι: *Εάν δε νυκτί γένηται* (ενν. *σεισμός*), *ειρήνη δηλοί εν τῳ κόσμῳ, ... όμβροι πολλοί και τα γεννήματα πληθύσονται* Σεισμολ. (Οικονόμου) 28.

πληθωρικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. πληθωρικός. Η λ. και σήμ.

(Ιατρ.) που έχει ποσότητα αίματος πάνω από το φυσιολογικό: *ανίσως και είναι ο άρρωστος πληθωρικός, φλεβοτόμησέ τον από την φλέβα του σκωτίου* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 46.

πλήκτρον το, Διγ. (Trapp) Gr. 1381· *π λ ή κ τ ρ ο,* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 18.

Το αρχ. ουσ. πλήκτρον. Ο τ. και σήμ.

α) Η πένα έγχορδου μουσικού οργάνου: *Οϊμέ, κι εσύ με το χρυσό πλήκτρο το εδικό σου| δε δίδεις λίγη ανάπαψη πρίχου διαβώ απομπρός σου;| Άρχισε με τη λύρα σου, τα χείλη ας τραγουδήσου* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 9· *Τούτο αν εμπόρου να 'κανα και να 'χα τέτοια μοίρα,| τ' Ορφέο το πλήκτρο εκράτουνα και τη δική του λύρα* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 34· **β)** (συνεκδ.) έγχορδο μουσικό όργανο που κρούεται με πλήκτρο (κιθάρα, λύρα): *η ευγενή αρχόντισσα, της βασιλείας σου κόρη,| ούτε επίσταται καλώς το πλήκτρον και το κρούει| ουδέ τραγούδια τεχνικά απέσω εις την τέχνην!* Απολλών. (Κεχ.) 219· *Ιδού, ω Απολλώνιε, η Αρχιστρατηγούσα| την μουσικήν επιθυμεί να μάθει άχρι τέλους,| το πλήκτρον το δεκάχορδον όλον να της το μάθεις!* Απολλών. (Κεχ.) 267.

πλημαίνω, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ., Υπόθ. ΚΑ². *π λ η μ ύ ν ω,* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ., ΚΑ² [116].

Πιθ. από το πλημάω που απ. στον Ησύχ. (βλ. L-S Κων/νίδη λ. πλημάω, L-S λ. πλημαθήναι, Λουκά, Γλωσσάρ., στη λ.) ή από το αρχ. ουσ. πλήμη και την κατάλ. -αίνω· βλ. όμως και Φάβης, Αθ. 49, 1939, 35. Ο τ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα, όπου και

αόρ. επλήμανα και λ. πλημανίσκω (Χατζ., Λεξ., λ. πλημανίσκω, Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., λ. πλημανίσκω, Σακ., Κυπρ. Β' 740, λ. πλημμείνω). Λ. πλημμώνω σήμ. ιδιωμ. (Πρωτοπ.-Μπουμπ., Θέατρ. Ζακ., Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.). Η λ. το 12.-13. αι. (LBG) και σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, ό.π., Χυτήρης, ό.π., πλημμαίνω).

Πλημμυρίζω: *και πάλιν η θάλασσα εματάρθε με μεγάλην σπουδήν και ήλθε και επλήμανε περισσότερον παρά οπού ήτον και πνίγει πέντε μυριάδες ψυχές* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 309r.

πλημμέλεια η· *πλημ(μ)ελεία· πλημ(μ)ελειά.*

Το αρχ. ουσ. *πλημμέλεια*. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Andr., Lex., Σακ., Κυπρ. Β' 739).

1) Σφάλμα: Γλυκά, Στ. Β' 74. **2)** Απειθαρχία: *να κάψω το βρωμονήσσιν της Κύπρου, παρά να έχω την πλημελειάν τους πάντοτε* Μαχ. 640[16]. **3)** Προσπάθεια, αγώνας: *εκρατήσασιν την χώραν και εφουρκίσασιν πολλούς κλέπτας και κουρσάρους και διαβάσασιν μεγάλην πλημελειά και κόπους* Byz. Kleinchron. A' 210[8]· *οπίσω εις πολλές πλημελείες, ο πάπας και οι γαρδενάλλιδες εμπήκαν μεσόν τους οτόσα, ότι εμπάσαν τους κατά τον πρώτον σασμόν* Μαχ. 114[35]. **4)** Διαμονή (Για τη σημασ. βλ. Maisano [Σφρ., Χρον. σ. 167]): *Συνδιασκεψάμενος ουν μετά τους αυτού ο δεσπότης, έδοξε καλόν, ίνα ο μεν Ράλης Γεώργιος απέλθη εις τον αμιράν, ο δε γαμβρός αυτού Ραούλ Ιωάννης απέλθη εις τον πάπαν, ίνα ο μεν και ταύτα και την εις τους Κορυφούς του δεσπότου πλημμέλειαν δηλώση τω πάπα* Σφρ., Χρον.(Maisano) 166[23].

πλημμελάω, βλ. *πλημμελώ.*

πλημμελεύω, Μαχ. 96[12]· *πλιμελεύ(γ)ω,* Βουστρ. (Κεχ.) Μ 149[15]. — Βλ. και *πλημμελώ.*

Από το αρχ. *πλημμελώ* αναλογ. με τα ρ. σε *-εύω*. Για τον τ. βλ. Συμεων., Ιστ. Κυπρ. διαλ. 356.

Α' (Μτβ.) κακοποιώ, βασανίζω κάποιον: *επλημμέλεψάν τους και πολλά τους εβασάνισαν* Μαχ. 376[10]· *επιάσαν τον μαντατοφόρον ... και εκριτηρεύγαν τον, και οτόσα τον επλημμελέψαν ότι έδωκάν του θάνατον* Μαχ. 656[7]· (προκ. για εχθρό) παρενοχλώ: *να ποίσομε δήμμαν καινούργιον και στοιχήματα της αγάπης και με τοιούτο να μεν έχεις τους αζάπηδες και ετέρους κουρσάρους μηδέν μας πλημμελέψουν, ουδέ να τους φιλοξενάς εις το παγισίον σου* Μαχ. 654[31].

Β' Αμτβ. **1)** Τιμωρούμαι: *Ακόμη παραγγέλλω σου, βλέπεσε μη φονεύσεις,| ταδέ σ' αυτόν τον θάνατον μέλλει να πλημμελεύσεις* Χούμνου, Κοσμογ. 2690. **2)** Προσπαθώ: *μανθάνοντα αληθινά πώς το 'κατάστησεν ο αδελφότεκνός του ο κύρης της Τύρου να το τελειώσει, επάντεχεν ο καλός αυθέντης να του συντύχει και να τους αποκόψει, και πολλά επλημμέλεψεν και έβαλέν τον εις την στράταν της δικαιοσύνης* Μαχ. 44[14].

πλημμελέω, βλ. *πλημμελώ.*

πλημμέλημα το, Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 113.

Το αρχ. ουσ. *πλημμέλημα*. Η λ. και σήμ. νομ.

α) Σφάλμα, παράπτωμα: Δούκ. 155[22]· **β)** ηθικό παράπτωμα, αμαρτία: *αμή ο Θεός δεν ήθελεν, αλλ' ήτον οργισμένος| διά τα αμαρτήματα και πλημμελήματά μου* Θρ. Κων/π. Πολλ. 268[96]· *Εάν διά τα εμά πλημμελήματα παραχωρήση ο Θεός την νίκην τοις ασεβέσιν ... κινδυνεύομεν* Ψευδο-Σφρ. 416[7].

πλημμελώ, Μαχ. 56[21], 134[14], 398[14], 490[15], Σφρ., Χρον. (Maisano) 194[11], Θησ. Α' [82[8]], Β' [41[2]], Δ' [22[7]], Κυπρ. ερωτ. 86[25]· *πλημμελάω,* Μαχ. 42[25], 448[26], 450[32], 648[15], Θησ. Β' [4[5]]· *πλημμελέω,* Byz. Kleinchron. Α' 636[6]· ουδ. μτχ. παρκ. *πλημμελημένα,* Διγ. (Trapp) Gr. 796.

Το αρχ. *πλημμελέω.* Βλ. τ. *πλημμερώ* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Γιαγκουλή, Ποιητάρ. 416). Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Andr., Lex., Χατζ., Λεξ., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 201).

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** Διαπράττω σφάλμα, αμαρτάνω: Γλυκά, Στ. Β' 57, 68. **2α)** Ενοχλώ, εδώ (προκ. για το διάβολο) πειράζω: *Ο καλός ρήγας, ως γιον ηξεύρετε και ο δαίμων της πορνείας όλον τον κόσμον πλημμελά, τον εκόμπωσεν τον ρήγαν* Μαχ. 214[21]· **β)** εξοργίζω κάπ.: *Και πλημμελάς με, και περίτον δεν σου γράφω χωρίς να είναι καιρός και τόπος* Μαχ. 212[31-32]. **Β'** Αμτβ. **1)** Προσπαθώ, επιχειρώ: *Και να πλημμελούμεν με πολύν κόπον και πειρασμόν, και ν' αποδιαβάζεις απού μίαν ημέραν εις άλλην* Μαχ. 182[17-18]· εθέλα (ενν. *οι Γενουβίσοι*) *ν' αφεντέψουν τον τόπον, και επλημμελούσαν να ολλιγάνουν τον τόπον, και όσους εδείχναν, ... εφουρκίζαν τους* Μαχ. 426[6]. **2)** Χρονοτριβώ, καθυστερώ, αναβάλλω: *Είθε και ημείς απεθάνομεν αν συν αυτοίς· πλην και αύτη η ώρα ικανή εστιν, μη πλημμελήσωμεν πλέον* Δούκ. 383[18]· *Οποίος έφθασεν ευθύς, χωρίς να πλημμελήσει,| μ' άλλους πολλούς οπού 'λθασι, εκείνον να ιδούσι* Θησ. Γ' [37[7]]. **3)** Διαμένω, παραμένω κάπου: *Ο δε Μουσταφόπουλος πλημμελήσας και πλείους ημέρας εις την Πόλιν από το συμβάν εις τον βασιλέα* Σφρ., Χρον. (Maisano) 24[1]· *του Θησέου φάνηκε, εκεί μη πλημμελήσει,| να μη βλαπτεί περσότερον, παρά να τον 'φελήσει* Θησ. Α' [78[7]]. **4)** Υποφέρω: *και πλήσσει πως μ' αφήκεν - κι επλημμέλουν* Κυπρ. ερωτ. 95[15]. **5)** (Απρόσ.) απαιτείται, χρειάζεται: *εάν τα ζ' οσπίτια ποιείν πλημμελήσει ημέρας γβ', εις μίαν σκηνήν πόσας ημέρας ήθελαν πλημμελήσει;* Rechenb. 6[7,8].

Το ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = σφάλματα, αμαρτίες: Γλυκά, Στ. 402.

πλημμύρης, επίθ.

Από το *πλημμύρω* και την κατάλ. -*ης*. Ο υπερθ. *πλημμυρέστατος* στο LBG.

(Προκ. για ποταμό) πλημμυρισμένος, ξεχειλισμένος· (σε παρομοίωση): *ως δε ποταμός πλημμύρης* (ενν. *ο Αίας*)| *κατεβαίν' εις το πεδίον,| με πολλή βροχή εκ του όρους* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΒ' [325].

πλημμυρίζω.

Το πιθ. μτγν. *πλημμυρίζω* (Lampe, Lex.· βλ. και TLG). Η λ. στο Steph., Θησ., στο Βλάχ. και σήμ.

(Αμτβ.) γεμίζω με νερό, κατακλύζομαι· μεταφ. **α)** (προκ. για μάτια) γεμίζω δάκρυα: *Η κόρη τότε κοίταξε, τα μάτια της δακρύζαν,| κι όσον πλέον τα σφόγγιζεν, αυτάνα πλημμυρίζαν* Μαρκάδ. 100· **β)** (προκ. για ανθρώπους) γεμίζω ένα χώρο α-

σφυχτικά, κατακλύζω: *εν πάση επαρχία και πόλει δοκείν είναι άπαν το στράτευμα του Τεμήρ και αυτόν τον Τεμήρ· εν αυταίς ταις οκτώ ημέραις υπερεχύθη και επλημμύρισε* Δούκ. 101[21].

πλημμυρώ.

Το αρχ. *πλημμυρέω* (TLG). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., Τσοπουρίδη, Λεξικό ποντιακής διαλέκτου 266) και στο ΑΛΝΕ (γρ. *πλημυρώ*).

(Προκ. για ποταμό) ξεχειλίζω, πλημμυρίζω: Βίος Αλ. 3558.

πλημύνω, βλ. *πλημαίνω.*

πλην, πρόθ./σύνδ., Σταφ., Ιατροσ. 3[80], 4[98], Προδρ. (Eideneier) II 24, III 80, 114, Καλλίμ. 994, 1886, Φλώρ. 6, 302, 324, Λίβ. Sc. 252, 1732, Λίβ. Esc. 393, Αχιλλ. (Smith) N 901, 1253, 1388, Αχιλλ. (Smith) O 72, 484, 558, Ιμπ. 229, 234, 308, 491, 770, 779, Θρ. Κων/π. B 57, 68, Byz. Kleinchron. A′ 51[3], 301[18], 307[29], 586[39], Υγρομαντ. φ. 165[r] 13, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 14[v], 15[r], 28[v], 34[r], 66[v], 76[v], 181[v], 197[v], 365[v], Πτωχολ. *α* 128 χφ N κριτ. υπ., Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 804, Κυπρ. ερωτ. 141[22], Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 45, 33, Επιστ. Ηγουμ. 174[12], Σεβήρ., Διαθ. 191[66], Βελλερ., Επιστ. 54[37], Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 196, 222, 223, Διήγ. πανωφ. 56, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 189, 265, 330, κ.α.

Η αρχ. πρόθ. *πλην*. Η λ. και σήμ.

I. Πρόθ. (Με γεν.) *εκτός από, με εξαίρεση*: Byz. Kleinchron. A′ 84[44], Δούκ. 35[16]· (επιτ. με προηγ. το *μόνον*): *πάλιν λυπήσου μας ότ' είμεστε δικοί σου,| άλλον Θεόν δεν έχομεν, Κύριε, μόνον πλην Σου* Ιστ. Βλαχ. 2482 [=Γέν. Ρωμ. 104].

II. Σύνδ. **1)** (Για αντιθ. σύνδ. προτ.) *αλλά, όμως*: Κρασοπ. (Eideneier) L 1, Αχιλλ. (Smith) N 1161, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 234[v], Πτωχολ. *α* 27. **2)** (Για αντιθ. σύνδ. λέξεων ή εκφρ.) *αλλά*: *τον πλημμελήσαντα πολλά και μη μετανοούντα| άκων μεν, ημερώτατε, πλην όμως αναγκαίως| πικράζεις ουκ ανάλογον, οις έπταισε, πικρίαν,| αλλ' όσον διορθώσασθαι τον ουκ ευθυπορούντα* Γλυκά, Στ. B′ 58· *την Τροιάν την δοξασμένην| μέλλουν Έλληνες επάραι| πλην μετά μηχανευμάτων| και πολέμων αρμοδίων* Ερμον. Θ 265. **3)** (Εδώ κυρίως με επιρρ. σημασ.) *αλλά μόνο* (βλ. και Ortolá Salas, Florio y Platzia Flora, 295): *Λέγει του: «Εξενοδόχησες εδώθεν κορασίδα* (παραλ. 1 στ.), *ομάδι να έναι άρχοντες, ξένοι πραγματευτάδες;».| Λέγει του: «Εξενοδόχησα, πλην τους πραγματευτάδες,| αλλά την κόρην ήξευρε ότι επούλησάν την»* Φλώρ. 1308. **4)** [Συν. στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου με αντιθ. σημασ. (= *αλλά, ωστόσο*· πβ. 1) ή σε απλή μεταβατική χρ. συν. για να δηλωθεί αλλαγή θέματος· βλ. και Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. B′ 36· για χρ. ήδη αρχ. (;) βλ. TLG]: *άλλους αιχμαλωτίσαμεν και άλλους εκατεκόψαν| και άλλοι εφύγαν σύντομαν με εντροπήν μεγάλην.| Πλην να γινώσκεις, δέσποτα, πάλιν εάν μισεύσω,| εχάσαμεν τας χώρας μας και τούτοι τας επήραν* Αχιλλ. (Smith) N 689· *Η συντυχία της θαυμαστή, ζαχαρογλυκεράτη,* (παραλ. 3 στ.) *τους Έρωτας εδούλωσεν και αυτήν την Αφροδίτην.| Πλην ουκ εγίνωσκεν ποσώς τον Έρωταν η κόρη,| αλλ' ήτον ως παράδεισος μετά νερών και δένδρων* Αχιλλ. (Smith) N 886· *θαρρούμεν σύντομα εις Θεόν τον παντοκράτωρ| ασθένειαν που σ' έτυχεν να*

λυτρωθείς συντόμως.| Πλην λέγω και παρακαλώ, αλλότριε και ξένε,| να πεις και να αφηγηθείς το από πόθεν είσαι Ιμπ. 760· *Ασμένως δε υπεδέξαντο αυτόν οι Λατίνοι, ποιήσαντες αυτώ σιτηρέσια μετά των υιών αυτού. Πλην ως εν ολίγω ετελεύτησεν, έχων και θυγατέρας δύο* Ἐκθ. χρον. 22^{12}· *Τούτος ο βασιλεύς δεν έκτισεν μόνον την αγίαν Σοφίαν ... έκτισεν άλλες δύο εύμορφες και μεγάλες· πλην δεν φθάνουν εις το μέγεθος και την ωραιότητα και εις τα κάλλη της πρώτης* Hagia Sophia ψ 619^{6}. **5)** (Στη θέση της *παρά*, πβ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β′ 228 και σημ. α (ως επίρρ.), ΛΚΝ, λ. *παρά*² 1α): *αλλά τι έτι νυν τα της φύσεως δώρα απαριθμείσθαι, πλην εις παρατροπήν τινων ή της θέσεως εκβολήν τινα υπομεινάντων βοήθειαν;* Ιερακοσ. 492^{21}.

πληνθ-, βλ. *πληθ-*.

πλήξη η, βλ. *πλήξις -ξη*.

πληξημένος, μτχ., βλ. *πλήσσω*.

πληξικός, επίθ.

Από το ουσ. *πλήξη* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

Οδυνηρός, λυπηρός: *Εσείς που με τα ώτα σας εμέν ακούτε| ανέρπαστος την γλώτταμ μου πώς κυματίζω| μετά δακρύων πληξικών και κατηνίζω,| στον λογισμόν σας γι' άμετρον μεμ με ψηφάτε* Κυπρ. ερωτ. 27^{3}.

πλήξις -ξη η, Μαχ. 256^{22}, 510^{20}, 570^{1}, Βουστρ. (Κεχ.) 32^{16}, 34^{15}, Β 5^{2}, Β 115^{1}, Ξόμπλιν φ. 125^{r}, Αχέλ. 1983, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 310, Θρ. Κύπρ. Μ 268· *πλήξη*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2564, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 99, Κυπρ. ερωτ. 5^{12}, $33^{6,8}$, 37^{8}, 75^{39}, 81^{13}, 94^{11} κ.α., Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 61.

Το μτγν. ουσ. *πλήξις*. Ο τ. και σήμ.

1) Χτύπημα, πρόσκρουση: *Ώσπερ τις ναυς τοις κύμασιν σφοδρώς χειμαζομένη| και τη φορᾴ του πνεύματος προσκρούσασα τοις λίθοις| και συντριβείσα καθ' αυτήν της πλήξεως τη βίᾳ,| ούτως και πάντες έπιπτον ως αδρανείς φανέντες* Πρέσβ. ιππ. 81. **2)** (Μεταφ.) μεγάλη στενοχώρια, θλίψη: *Την κάκωσίν μου ορέγεσαι, θέλεις τους πικρασμούς μου,| θέλεις και εσύ την πλήξιν μου να την αυξήσεις πλέο;* Λίβ. Esc. 3127· *Ο Πλάτων είπεν: Μηδέν δώσεις θλίψιν της ψυχής σου, αμμέ δίωξέ την αξαυτού σου, διατί πολλούς εθανάτωσεν η πλήξη και δεν έχει εκείνη κανέναν διάφορος* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 90· *Ώδε μέσα γραμμένα τα λαμπρά μου,| βάρη και πλήξες και χολές βαμμένες,| τες ποιες μου 'δώκεν η γλυκιά κυρά μου| κι εποίκεν τες ημέρες μου θλιμμένες* Κυπρ. ερωτ. 2^{2}. **3)** (Μεταφ.) τρομάρα: *τρέχουσι να τον φονεύσουν,| όταν δε στρέψει ο κάπρος| να αντισταθεί τοις νέοις,| πάλι αναχωρούν οι νέοι| μετά πλήξεως και φόβου,| ούτως έποισαν κι οι Τρώες* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΗ′ [314].

πληξισμένος, μτχ., βλ. *πλήσσω*.

πληξοσύνη η.

Από το ουσ. *πλήξη* και την κατάλ. *-οσύνη*.

(Μεταφ.) έντονος ψυχικός πόνος, στενοχώρια, δυστυχία: *Η Δέσποινα εθρηνίζεντο στην κάμερα απόσω,| ν' αναγυρίσει ο Ιησούς το θάνατο τον τόσο.| Οι απόστολοι εκούσασι την τόση πληξοσύνη,| στην κάμερα εμπήκασι κι αυτοί την ώρα εκείνη* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 2846.

πληρεί το· *πλερεί*, Πεντ. Γέν. VIII 6, XLI 1, Έξ. XII 41, Δευτ. IX 11, XV 1.

Το απαρέμφ. ενεστ. του πληρώ ως ουσ. Ο τ. *πλερούμαι* (με άλλη σημασ.) στις διαλέκτους του Πόντου και της Καππαδοκίας (Andr., Lex., λ. *πληρώ*).

1α) Το τέλος (εδώ του ανθρώπινου γένους): *είπεν ο Θεός του Νοαχ· πλερεί παν σάρκα ήρτεν ενέπιόν μου ότι εγέμισεν ηγής αδικιά από εμπροστά τους* Πεντ. Γέν. VI 13· **β)** (με την πρόθ. *από* σε ιδιάζ. χρ., πιθ. εβραϊσμός) το τέλος ενός ορισμένου χρον. διαστήματος (Για τη σημασ. και τη χρ. βλ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. 437], Belléli, REG 3,1890, 294-295, H.-E. Lexicon of the O.T., 893). Στο ά. *αποπληρώ* καταργούνται ο τ. *αποπλερώ* και η σημασ. 3: *επαράγγειλεν ο Μοσε αυτουνούς του ειπεί· από πλερεί εφτά χρόνια εις καιρό χρόνο του απάφημα εις τη εορτή των καλυβιών, ... να αναγνώσεις την ορμηνειά ετούτην ανάγναντις όλον τον Ισραέλ* Πεντ. Δευτ. XXXI 10.

πλήρης, επίθ., Διάτ. Κυπρ. 503^{23-24}, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 114, Πτωχολ. α 686, Ολόκαλος 75^{11}, 128^{17}· άκλ. *πλήρης,* Λόγ. παρηγ. L 391, Ελλην. νόμ. 534^{8}, $576^{7.27.30}$, Διγ. (Trapp) Gr. 707, 1137, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1600, Βέλθ. 457, Φλώρ. 129, 452, 1728, Λίβ. P 577, Αχιλλ. (Smith) N 777, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 499, Δούκ. 365^{2}, Γεωργηλ., Βελ. Λ 439, 495.

Το αρχ. επίθ. *πλήρης*. Το άκλ. ήδη μτγν. Η λ. και σήμ.

1α) Γεμάτος με κ.: Καλλίμ. 356, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 808· *νέφος χαλάζης πλήρες* Καναν. 55· *απήει φέρων μεθ' αυτού δίσκον ένα χρυσούν πλήρης νομισμάτων χρυσών* Δούκ. 311^{25}· Ιστ. Βλαχ. 2417 [= Γέν. Ρωμ. 60]· **β)** (προκ. για πρόσωπο) που κατέχεται σε μεγάλο βαθμό από κάποιο συναίσθημα: *Ως δε ήκουσεν ο πατήρ την τούτου έλευσιν όλως,| πλήρης γενόμενος χαράς ευθύς καβαλλικεύει* Διγ. (Trapp) Gr. 1740. **2α)** Ολόκληρος, ακέραιος: Σπαν. P 183· *Τούτο εξεύρω, Ιασού, δι' αλήθειαν πληρεστάτην,| παραίνεσιν ου δέχεσαι τινός οπού σε λέγει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 381· (προκ. για χρονικό διάστημα): *Έλληνες μάχονται έτι πλέον| εν έτεσιν ήδη τέσσαρις και δύο πληρεστάτοις,| άχρις αν έλαβον την Τροία* Αχιλλ. (Smith) N 1899· *Μα τον θεόν, χωρίς χολής ποτέ ου θέλεις είσται,| εάν ούτως κάμνεις, ως θαρρείς· μάχην να διακρατήσεις,| εμπρός παρά να διαβεί πληρέστατος ο μήνας* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2639· (ως κατηγορηματικός προσδ. σε επιρρ. αιτιατ. του χρόνου) σε όλη τη διάρκεια: *Οποίος άνθρωπος πλήρην τον πόλεμον να πεζεύσει, να εκδέρνεται· ωσάν δημιόρτης και άπιστος θέλει επάρει θάνατον* Διήγ. Αλ. G 271^{3}· **β)** άφθονος: Βίος Αλ. 4423. **3)** (Νομ.) **α)** (με τις λ. *γάμος, δίκη, χειροτονία*) καθ' όλα νόμιμος, απολύτως νομότυπος: *όθεν κατακρίνοντες τον δείνα ότι δύναται πληρώσαι μετά της δείνα πληρέστατον γάμον ... ορίζομεν αμφοτέρους του συζευχθήναι* Ελλην. νόμ. 523^{12}· *ο δείνα λίβελλος εγράφως εδόθη εις πληρεστάτην δίκην έμπροσθεν ημών κατά του δείνα περιέχων ούτως* Ελλην. νόμ. 576^{18}· *εις έργον χειροτονίας πληρεστάτης τελείως κρατηθήσεται σωζομένου του Γραίκου αρχιερέως* Διάτ. Κυπρ. 507^{23}· **β)** εκφρ. (1) *πληρε-*

στάτη απόφασις = οριστική, τελεσίδικη απόφαση (σε αντιδιαστολή προς την προδικαστική απόφαση, βλ. και ά. *μέσος* Εκφρ. 1): *ο πανιερότατος και θεοτίμητος επίσκοπος Αρσινόης δείνα, πρόεδρος πόλεως και ενορίας Πάφου, έκδωκεν πληρεστάτην απόφασιν περιέχων ούτως* Ελλην. νόμ. 576[13]· (2) *πληρεστάτη εξουσία* = κυριότητα: *δίδω σου αυτό* (ενν. *το σπίτιν*) *εις τέλειον γονικόν και παντοτινόν με πληρεστάτην εξουσίαν, να έχεις και να κυριεύεις πάντοτε με τα μέρη σου* Ολόκαλος 224[6]. **4α)** Άξιος: *πύργον μέσον έστησεν πλήρης πολλών επαίνων,| ένδοξον έργον, φοβερόν, λίαν οχυρωμένον* Διγ. Ζ 4092· **β)** κατάλληλος: *Έναι δε κάμπος όμορφος, πλήρης διά πολέμους* Χρον. Τόκκων 2395.

Το άκλ. αρσ. πλήρης ως επίρρ. = **α)** εντελώς, ολοκληρωτικά: *ως ήσαν τα καλίγια μου πλήρης εξεσχισμένα,| επίασα τάχα και εγώ να τα περισουφρώσω* Προδρ. (Eideneier) III 151· *των ποδίων μου δ' ως οράς, πλήρης υποκαμόντων,| εν τοις πολλοίς προσκρούσμασιν πάντοθεν αιμαχθέντων* Διγ. Ζ 2585· (με το επίθ. *μεστός* πλεοναστικά): *Ακούσας δ' ο τύραννος τους λόγους τούτους και θυμού πλήρης μεστός γεγονώς, εκήρυξεν μάχην καρτεράν* Δούκ. 403[22]· **β)** (με αριθμητ.) συνολικά: *Ο καθεείς απ' εκεινούς εννέα να εκλέξει,| απέ τους ίδιους άρχοντες, τους κάλλιους οπού να 'χουν.| Να είναι πλήρης εκατόν, όλοι διαλεγμένοι* Θησ. Ζ' [18[5]].

πληροφόρημα το, Λίβ. Sc. 776· *πλεροφόρεμα*, Λίβ. Esc. 1866· *πληροφόρεμα· πληροφόρημαν*.

Από τον αόρ. του *πληροφορώ* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *πλεροφόρεμαν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα με διαφορ. σημασ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πλεροφόρεμαν*). Ο τ. *πληροφόρεμα* στο Βλάχ. Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και στο Somav.

1) Πληροφορία, είδηση, νέο: *πώς εμετεβουλεύθησαν να καρτερήσουν πάλιν| όλην αυτήν την δεύτερον, την τρίτην, όπως ίδουν| τίποτε πληροφόρημαν, τίποτε πράγμαν άλλο* Καλλίμ. 1154. **2)** Επιβεβαίωση, βεβαιότητα: *Εμένα ακάρδιον με ήφηκε* (ενν. *το ερωτοπιττάκιν*), *και αντίς καρδίας μου πάλιν| έχω το δακτυλίδιν σου διά πληροφόρεμά μου* Λίβ. Ν 1667· *Μ' όλον ετούτο βούλομαι για πληροφόρεμά μου| να δηγηθώ τη μπόρεση τήν έχει η ομορφιά μου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 79.

πληροφορία η, Χρον. Μορ. Η 193, 1051, 1618, 3953, 4000, 6930, Χρον. Μορ. Ρ 193, 715, 1051, 6846, 6930, Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 351, Ερωτοπ. 657, Λίβ. Ρ 1628, Αχιλλ. (Smith) Ν 453, Χειλά, Χρον. 353, Μαχ. 322[26], Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΙΧ 110, Ch. pop. 245, Έκθ. χρον. 75[22], Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 167, Ιστ. Βλαχ. 1464, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 441, Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 134[3-4], Ψευδο-Σφρ. 264[13], κ.α.· *πλεροφορία*, Σπαν. (Ζώρ.) V 337, Χρον. Μορ. Ρ 4000, 4225, Δεφ., Λόγ. 304. *πληροφοριά*, Ερωτοπ. 653, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 335.

Το μτγν. ουσ. *πληροφορία*. Τ. *πληροφοργιά* στο Βλάχ., στη λ. Η λ. και σήμ.

1) Διαβεβαίωση, σιγουριά, διασφάλιση: *Ζητώ γουν παρ' υμών ίνα λάβω πληροφορίαν καθολικήν, ως αν μη ατίμως υποδεχθώ παρά του βασιλέως, αλλά προ μιλίου ενός ίνα εξέλθωσιν οι συγγενείς αυτού και απαντήσωσί με* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 396. **2)** Ικανοποίηση: *ένα καυκίν εγέμισεν* (ενν. *η Ιουδήθ*), *λέγει τον Ολοφέρνην:| «Αυθέντη, απέ της δούλης σου το χέριν πιάσε, πιε το».| Εκείνος διά πληροφορίαν*

κάμνει το θέλημάν της Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1858. **3)** Εμπιστοσύνη: *μετά του δεσπότου κυρ Κωνσταντίνου είχον αγάπην και πληροφορίαν, ..., ότι ο του πατρός μου αδελφός ην αυτού τατάς και οι υιοί αυτού συνανάτροφοι και φίλοι και δούλοι αυτού και εγώ μετ' αυτών* Σφρ., Χρον. (Maisano) 34[2]. **4)** Μήνυμα, είδηση: *Κι ως είδεν την πληροφορίαν ετότε ο δεσπότης| το πως τον εροβόλεψεν αυτός ο αδελφός του,| κι επήγεν εις τον βασιλεύ όπου ήτον ο εχτρός του,| μεγάλως ελυπήθηκεν* Χρον. Μορ. P 3111· (εδώ προκ. για την ανακοίνωση ονόματος): *Και ούτως εβόησεν ο βασιλεύς προς τον Θεόν και είπεν: «Ευχαριστώ σοι, Βασιλεύ αόρατε, ότι εφανέρωσας εις εμένα το έλεός σου και την αλήθειάν σου! Και την αδημονίαν οπού είχα εις την ψυχήν, το πώς να καλέσω το όνομα της αγίας εκκλησίας! Και απεκάλυψές μου το υπό του αγίου σου αγγέλου ...» Και τότε επήρεν ο βασιλεύς την πληροφορίαν του ναού της Αγίας Σοφίας, το οποίον ερμηνεύεται «ο Λόγος του Θεού»* Hagia Sophia ω 520[18].

Εκφρ. 1) *Εις πληροφορία(ν)* = (α) από πληροφορία, βλ. εις Εκφρ. 29· (β) με βεβαιότητα, με σιγουριά: *Και λέγω σε εις πληροφορίαν, και μην το απιστήσεις* Χρον. Μορ. H 4225. **2)** *Μετά πληροφορίας* = (α) λεπτομερώς, διεξοδικά: *Ακούσατε γαρ, άπαντες, μετά πληροφορίας,| το πώς εγίνη η αρχή θαυμάσια μεγάλως* Χρον. Τόκκων 1· (β) με βεβαιότητα, με σιγουριά: *Αφέντη, πρίγκιπα Μορέως, λέγω την αφεντίαν σου·| εάν έβλεπα κι εγνώριζα μετά πληροφορίας| ότι η αδελφή μου, όπου ένι εδώ, ουδέν ζητεί με δίκαιον| το κάστρον και την αφεντίαν, την περιοχήν Ακόβου,| ετότε να ήτον εύπρεπον του να εζητούμαν χάριν* (παραλ. 4 στ.). *Διά τούτο γαρ ουδέν ζητώ χάριν καμία από εσέναν,| μόνι το δίκαιο ως απαιτεί κι ορίζει το ο νόμος* Χρον. Μορ. H 7486.

Φρ. *λέγω (εις) πληροφορίαν*, βλ. λέγω (I) Φρ. 10.

πληροφορώ, Σπαν. A 217, Διγ. Z 1209, 1377, 1592, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1793, Χρον. Μορ. H 189, 194, 387, 748, 1592, 1634, 5636, 8939 κ.α., Χρον. Μορ. P 1581, 3953, 4479, Ορισμ. Μαμελ. 97[11], Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 367, Ερωτοπ. 479, 550, 653, Λίβ. P 269, Λίβ. Esc. 1287, Αχιλλ. L 863, Αχιλλ. (Smith) N 14, 1742, Ιμπ. 617, Αλφ. (Μπουμπ.) I 19, Διήγ. Βελ. χ 488, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι IX 112, Ch. pop. 501, Έκθ. χρον. 80[4], Βυζ. Ιλιάδ. 303, Πτωχολ. α 546, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 489, Zygomalas, Synopsis 162 Γ 51, Διγ. Άνδρ. 340[8], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 127, Χριστ. διδασκ. 427, κ.π.α.· *πλεροφορώ*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 701, 4195, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΕ' [262], Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 181· προστ. αορ. *πληροφορέθησε*, Λίβ. Esc. 213, 992, 3008, 4031, Λίβ. (Lamb.) N 258, 852, Αχιλλ. (Smith) N 53· *πληροφορήθησε*, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 497, Λόγ. παρηγ. L 164, Λίβ. P 703, 2681, Λίβ. Sc. 2842, Λίβ. N 2690, Αχιλλ. (Smith) N 216, 1254, 1267, Αλφ. (Μπουμπ.) I 36, Λίβ. (Αγαπητός) 51.

Το αρχ. *πληροφορέω*. Μτχ. πληροφορεμένος σε επιστ. του 16. αι. (Γιαννόπουλου, Θησαυρ. 11, 1974, 133). Ο τ. *πλεροφορώ* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **1α)** Διαβεβαιώνω κάπ. για κ.: Σφρ., Χρον. (Maisano) 74[15], 76[19]· **β)** (επι)βεβαιώνω κ.: Χρον. Μορ. H 897, Αχιλλ. L 874· *να εξέβω εις αναγύρευσιν ωραίας της Μαργαρώνας,| να μάθω ζει, απέθανεν, να το πληροφορέσω* Ιμπ. 811. **2)** Εκπληρώνω κ.: *να μεν πληροφορήσομεν το θέλημαν του ρηγός* Μαχ. 258[9]. **3)** Πείθω κάπ.: *Ταύτα μου φαίνεται, ω Ζηλωτά, πως να αρμόζουν να τους ειπείς διά την ώραν· όμως*

εσύ θέλεις τα ευτρεπίσει καλλιότερα, και θέλεις εβγάλει και θέλεις προσθέσει, ..., τα χρησιμότερα και αναγκαιότερα οπού να πληροφορήσουν με περισσοτέραν ενέργειαν εκείνους οπού θέλουν σε ακούσει Λούκαρ., Διάλογ. 230[9]. **4)** Ενημερώνω κάπ., γνωστοποιώ κ. σε κάπ.: *Έκραξεν γαρ* (ενν. *ο μισσίρ Ντζεφρές*) *τους άρχοντας, τους πρώτους του Μορέως,| κι ερώτησέ τους ακριβώς να τον πληροφορέσουν| το τι κάστρη ενεμένουσιν όπου ουκ επροσκυνήσαν* Χρον. Μορ. Η 2081· *Ω θαυμαστέ, πανθαύμαστε, αυθέντη των αυθέντων,| ουκ ήλεγά σου προ καιρού κι επληροφόρενά σε,| όταν υπάμεν 'ς πόλεμον κι εις μάχην να σταθούμεν,| οι Τούρκοι δυο μεριές κρατούν να διώξουν και να φύγουν* Παρασπ., Βάρν. C 282. **5)** Μαθαίνω κ., λαμβάνω γνώση για κ.: *Πάλι τ' αγάλματα λαλούν, πάλι τ' άστρη φωνάζουν,| και τα γλυπτά στριγγίζουσιν διά του Πριάμου βρέφος·| άπασα Τροία αφανισθεί και τελουθανατούται* (παραλ. 2 στ.). *Εμάθαν το οι άρχοντες, πληροφορούν το πάντες| άπας λαός εξεύρει το, έσωθεν της Τρωάδος* Βυζ. Ιλιάδ. 334.

ΙΙ. (Μέσ.) ενημερώνω κάπ. για κ.: *Εξέβη ο φιλόσοφος, στους βασιλείς υπάγει,| λέγει, πληροφοράται τους διά τον Αχιλλέα* Βυζ. Ιλιάδ. 865.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πεπεισμένος, βέβαιος: *Διατί πιστεύω ήγουν, είμαι πληροφορημένος, ότι ουδέ θάνατος, ουδέ ζωή, ουδέ άγγελοι ... ουδέ καμία άλλη κτίσις θέλει δυνηθεί να μας χωρίσει από την αγάπην του Θεού* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2], Παύλ. Ρωμ. η' 38 σημ.

πληρώ, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 3, Καλλίμ. 1174, 1378, 1920, 2442, Ελλην. νόμ. 516[24], 523[11, 13], Διγ. Ζ 904, 1167, 2372, Ορισμ. Μαμελ. 94[23], 95[9], 96[5 δις], Βίος Αλ. 607, 2482, 2484, 3285, Φλώρ. 20, Απολλών. (Κεχ.) 838, Notizb. 51, 87, Σφρ., Χρον. (Maisano) 156[20], 180[11], Γεωργηλ. Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 220, Βυζ. Ιλιάδ. 1091, Ιστ. πατρ. 169[10], 202[22], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 31[8], κ.α.· προστ. *πλήρει,* Gesprächb. 69[25]. — Βλ. και *πληρώνω.*

Το αρχ. *πληρόω.* Η λ. και σήμ. λόγ.

Ι. Ενεργ. **Α' Μτβ. 1)** Γεμίζω κ. εντελώς (με κ. *άλλο*): Βίος Αλ. 2628, Έκθ. χρον. 12[19], Ιστ. πολιτ. 17[2]. **2)** Ικανοποιώ κ., ανταποκρίνομαι σε κ.: Διγ. (Trapp) Gr. 3004, Ορισμ. Μαμελ. 94[20], Ιστ. πατρ. 99[19]. **3)** (Για *πλοίο*) επανδρώνω: Ιστ. πολιτ. 17[3-4]. **4)** (Χρον.) διανύω, συμπληρώνω: Αλεξ.[2] 2541, Διγ. Ζ 2608, Καλλίμ. 2160. **5α)** Εκτελώ, πραγματοποιώ κ.: *βάλε ταύτα κατά νουν, καλώς απείκασέ τα| και μετά ταύτα πλήρωσον και πράττε τα γραφέντα* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 15· *τον Θεόν φοβού και τας εντολάς του πλήρει* Gesprächb. 69[25]· *Δημήτριον τούτον οικονόμησαν, ίνα τον βασιλέα φονεύση και πληρώσωσι τον φόνον, όταν η δέσποινα από του βασιλέως υποστρέψη Κομνηνής* Άννας Μετάφρ. 305· **β)** τελώ: *εάν* (ενν. *η κόρη*) *... έλαβεν αρραβώνας, ύστερον ουδέν ηθέλησεν πληρώσαι τον γάμον, εις το διπλάσιον ους έλαβεν αρραβώνας αποδίδωσιν* Ελλην. νόμ. 527[13-14]· *πληρώσας* (ενν. *ο Πάρις*) *την θυσίαν| εις την Σπάρτην εδιέβην| μετά νήων γαρ τεσσάρων* Ερμον. Β 142· **γ)** (με σύστ. αντικ.) αποτελώ την ουσία ή εκπλήρωση ενός πράγματος: *ειδέ και συ πολύν καλόν εποίκες ή και ολίγον| και βούθησες τον άνθρωπον, μη τούτο ονειδίσεις·| εξέχασέ το, ρίψε το, ας έβγει από τον νουν σου·| το μεν πληροί το πλήρωμα γνώμης της ευχαρίστου,| το δε καρδίας ευγενούς και μεγαλοψυχίας* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 101. **6α)** Τελειώνω, ολοκληρώνω κ.: *αφού επληρώθη*

ο σκοπός τόν έπαιζεν εκείνος,| ο ξένος με τας χείρας του καλάμιν αποκόπτει| και έκατσεν και επελέκησεν ποιμενικόν καλάμιν Λόγ. παρηγ. Ο 210· *τον λόγον δεν επλήρωσε (ενν. ο αμιράς), απήλθε ντροπιασμένος* Διγ. Ζ 361· (προκ. για σαρκική επαφή): *Ηύρεν καιρόν τόν ήθελεν ο Αχιλλεύς ο μέγας,| πλην ουκ εθέλησεν ποσώς τον έρωταν πληρώσαι,| ίνα μη πάλιν γένηται θερμότερος ο πόθος* Αχιλλ. (Smith) Ν 1161· **β)** (απο)περατώνω: *Την αγίαν εκκλησίαν ... πρώτον μεν την έκτισεν ο Μέγας Κωνσταντίνος δρομικήν ... και πληρώσας αυτήν έστησε στήλας πολλάς, ήγουν κολόνας* Hagia Sophia ω 509[7]. **7)** Ανταμείβω, ανταποδίδω: *ώσπερ ο πας ο σταθηρός έμπροσθεν των ανθρώπων| ομολογήσας τον Χριστόν, αξίως πάλιν τούτον| Χριστός πατρός ενώπιον, ως είρηκε, πληρώσει* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 262. **8)** Χειροτονώ κάπ. ιερέα: *Το χρυσόβουλλον ... φησίν, επί τη χειροτονία των ιερέων ... μηδέν ... λαμβάνειν, πλην τον χειροτονούντα επίσκοπον, αλλά μόνον ... τρία (ενν. νομίσματα χρυσά), ότε πληροί (ενν. ο επίσκοπος) αυτόν ιερέα* Μαλαξός, Νομοκ. 132. **Β'** (Αμτβ., χρον.) συμπληρώνομαι, τελειώνω: Καλλίμ. 888, Θησ. Β' [60[6]].

ΙΙ. Μέσ. **Α'** Μτβ. **1)** (Για συναισθήματα) εμφορούμαι, καταλαμβάνομαι από: Ερμον. Α 222, Αχιλλ. (Smith) Ν 710, Βίος Αλ. 2548, 4666. **2)** Πραγματοποιώ: *μάλλον αν καταδέχοιο δέξασθαι συμβουλήν μου,| και αναδέξαιο αρχήν των απελάτων όλων,| ένθα κελεύεις άπαντας ως σους καλούς οικέτας,| τα σα γαρ και πληρούμεθα ταξίδια συντόμως* Διγ. Ζ 3129. **3)** Ανταποδίδω: *και σώζουσιν οι φίλοι σου εξ όσο οπού σε λείπει| και ενθυμούνται σου καλόν, φιλίαν πληρουμένοι,| αυτοί σε θέλουν βοηθεί σ' όλην σου την ανάγκην* Σπαν. (Ζώρ.) V 315. **4)** Αναπτύσσω κ. πλήρως: *τη δευτέρα ημέρα ευρίσκει (ενν. ο ιερεύς) αυτόν (ενν. τον φοίνικα) πτερά έχοντα μικρά. Και τη τρίτη ημέρα ευρίσκει αυτόν πεπληρωμένον τας εαυτού πτέρυγας* Φυσιολ. Β 2[15]. **Β'** Αμτβ. **1)** (Χρον.) εκπνέω, συμπληρώνομαι: *πληρουμένων των δέκα ημερών, σώζεται η απόφασις και βάλλεται εις νομήν* Ελλην. νόμ. 523[20]· *πληρωθέντος ουν του χρόνου ουκ ηδυνήθη (ενν. ο Ιωαννίκιος) δούναι τα φλωρία και εξέωσαν αυτόν, και πάλιν έλαβεν τον θρόνον ο κύρη Ιερεμίας* Έκθ. χρον. 77[5-6]· *έδωκέ μοι ο παπάς κυρ Σίμων ο Χαλκεόπουλος ... διά την ιγ' ινδικτιώνα, ήτις επληρώθη κατά τον Μάιον, υπέρπυρα μόνα β'* Notizb. 20. **2α)** (Συν)τελούμαι, πραγματοποιούμαι: *μετά την προσευχήν πάλιν ελθών προς τους μαθητάς, ας είπει (ενν. ο Ιησούς) αυτούς· «καθεύδετε το λοιπόν και αναπαύεσθε ...». Και πληρουμένου τούτου, λαβών τους μαθητάς ας απέλθει εις τον κήπον* Μυστ. 54· *ουκ επληρώθη ούτε τα μνήστρα, ούτε ο γάμος* Ελλην. νόμ. 529[27]· **β)** επαληθεύομαι: *επληρώθη ... λόγος ο παροιμιακός ον παλαιοί προείπον,| ως έγγιστα του κρείττονος και το κακόν εφύη* Βίος Αλ. 607· *Και τόσον λαμπρότατον και πάντερπνον εστόλισε (ενν. ο πατριάρχης) τον αυτόν ναόν της Παμμακαρίστου, ότι επληρώθη το ιερόν λόγιον το λέγον «ουρανός πολύφωτος η εκκλησία»* Ιστ. πατρ. 198[14]. **3α)** Ολοκληρώνομαι, τελειώνω: *εκεί αρξάμενοι τα της συνόδου, κατέλαβε θανατηφόρος εν Φεραρία νόσος· και 'κείθεν απάραντες ήλθον εν Φλωρεντία. Εν δε τη Φλωρεντία επληρώθη η σύνοδος* Δούκ. 267[13]· **β)** (απο)περατώνομαι: *ποτέ γαρ ταύτης (ενν. της πόλεως των Θηβών) των τειχών ανοικοδομουμένων| και πληρουμένων ...* Βίος Αλ. 2385· **γ)** (μεταφ.) εξαντλούμαι: *ήθος ομού δε ταπεινόν και μετριοφροσύνη| αυτά εισι πλούτος αληθής, δόξα μη πληρουμένη* Σπαν. Ρ 76. **4)** (Προκ. για θαλάσσια έκταση) εκτείνομαι ως ένα σημείο, απολήγω: *κατά δε το μάκρος ανέρχεται (ενν. η πόλις του*

Δυρραχίου) και επικάμπτει προς ανατολάς και προς βορράν προς τους Βενετικούς καταντικρύ των χωρών της Πουλίας και καθόλου ο Αδρίας εκείσε πληρούται Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 284.

Φρ. *πληρώ την οδόν*, βλ. *οδός* 2 φρ. (4).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Γεμάτος από κ.: *και τρεις έχων μεθ' εαυτού εκ των πολλών αγούρων| εις τον οίκον της ποθητής ευρέθησαν αυτίκα,| φωνήν ευθύς εφώνησεν χαράς πεπληρωμένος* Διγ. Ζ 1178. **2)** Που διαθέτει ανεπτυγμένα σωματικά (και/ ή πνευματικά) χαρίσματα: *είς καβαλλάρης ευγενής, καλός, πεπληρωμένος* Φλώρ. 1777. **3)** (Χρον.) ολόκληρος, πλήρης: *Ο βασιλεύς ως ήκουσεν εκείνα τα μαντάτα,| ετρόμαξεν, εξέστηκεν, εφύρθην, επαγώθην| και τρεις ημέρας έποικε σωστάς πεπληρωμένας| μήτε φαγίου και ποτού μήτε ύπνου προσψαύσειν* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 119.

πλήρωμα το, Σπαν. (Μαυρ.) P 101, Λόγ. παρηγ. Ο 27, Καλλιμ. 896, Διγ. Ζ 1166, Βέλθ. 178, Φλώρ. 1275, Σαχλ. Ν 280, Σαχλ., Αφήγ. 281, 283, 287, 291, 295, 438, 719, Αχιλλ. L 711, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 153, Χούμνου, Κοσμογ. 2060, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ′ 365, Διακρούσ., Αφ. 99, Ολόκαλος 251^{8}, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 391· *πλέρωμα*, Ασσίζ. 44^{21}, Πεντ. Δευτ. XXXII 35, Πανώρ. Α′ 194, Γ′ 592, Ε′ 402, 418, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α′ 186, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 741, Δ′ 886, 896, 951, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ′ [6], [143], Ε′ [1564], Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 62, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 1555· *πλέρωμαν*, Ασσίζ. 30^{9}, $38^{4\text{-}5,\,10}$, $44^{18\text{-}19,\,19}$, 54^{9}, 92^{24}, 104^{29}, $105^{15\text{-}16}$, 189^{4}, 234^{27}, $286^{19,\,25\text{-}26}$, 324^{5}, 355^{10}, 484^{23}, Μαχ. 178^{35}, 180^{15}, $182^{8\text{-}9}$, 354^{15}, 380^{32}, 436^{7}, 476^{19}, 490^{32}, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ′ 146· *πλήρωμαν*, Καλλίμ. 1114, Λίβ. P 108, 1974, Λίβ. (Lamb.) N 127, Ιμπ. 560, 651, Ιμπ. (Legr.) 43, 627, Ολόκαλος 191^{5}· γεν. εν. *πλερωμάτου*, Ασσίζ. $250^{22,\,23}$, $286^{20\text{-}21}$, Μαχ. 476^{7}.

Το αρχ. ουσ. *πλήρωμα*, με επίδρ. του ρ. *πληρώνω*. Ο τ. *πλέρωμα* στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Κλ. Β′ 170 και σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., Παπαδ. Α., Λεξ., *πλέρωμα(ν)*, Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. *πλέρωμαν* στο Meursius (*πλέρομαν*) και σήμ. ιδιωμ. [Σακ., Κύπρ. Β′ 739, Παπαδ. Α., Λεξ., *πλέρωμα(ν)*]. Η γεν. *πλερωμάτου* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ., ό.π.). Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

1) Τέλος, ολοκλήρωση: *Έχει και άλλα η φυλακή πολλά κακά και θλίψεις| ανέν και ορέγεται κανείς να γράψει τα κακά της| ποτέ να μην εσχόλαζεν, αν έζει χίλιους χρόνους.| Και ήθελεν φρόνεσιν πολλήν, και 'πείκασιν μεγάλην| διατί έν' πολλά και αρίφνητα και πλήρωμα ουδέν έχουν* Σαχλ., Αφήγ. 438· *και προς αργά το δειλινό προς πλήρωμαν ημέρας,| εις δέντρου κλώνον ηύρηκα πουλία τρυγόνια δύο* Λίβ. Esc. 107· (σε επιρρ. χρ.): *Σαράντα χρόνους είχασιν το ανδρόγυνον εκείνον| άτεκνοι εδιάβησαν τους χρόνους τους τοιούτους* (παραλ. 3 στ.). *Και πλήρωμαν των ημερών των χρόνων των σαράντα| χάριν ελάβαν εκ Θεού και η κόρη εγγαστρώθη* Ιμπ. 46. **2)** Τελείωση: *διότι πάντων των καλών το πλήρωμα η αγάπη* Διακρούσ. 119^{3}. **3)** Εκπλήρωση, ικανοποίηση: *Τι, βασιλεύ, αγανακτείς; τι, βασιλεύ, στενάζεις;| τι παραιτείσαι την αρχήν της αυτοκρατορίας| και θάνατον επιζητείς εις παρηγόρημάν σου,| ειμή την κόρην την καλήν εις δέσποιναν επάρεις| και πλήρωμαν και θέλημαν ερωτικόν σου λάβεις;* Καλλίμ. 1124. **4)** Τήρηση: *πλέρωμα λοιπόν του νόμου είναι η αγάπη* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Παύλ. Ρωμ. ιγ′ 10. **5)** Καταβολή χρημάτων για εξόφληση χρέους, πληρωμή

αγαθών κ.λ.π.: *Περί εκείνου οπού πουλεί α' άλογον ετέρου ανθρώπου εις καιρόν ποσούμενον εις το να 'σάσουν να έχει το πλέρωμάν του, και έρχοντα ο καιρός δεν έχει να πλερώσει το πλέρωμαν της αγορασίας* Ασσίζ. 44[12, 13]. **6)** Μισθός, αμοιβή: *Θωρώντα ο λαός της Αταλείας ότι ο ρήγας δεν έπεψεν το πλέρωμάν τους και βιτουάλιαν κατά τον καιρόν είπασιν: «Ο ρήγας ελησμόνησέν μας»* Μαχ. 180[4] (μεταφ.): *Διότι ουδείς λαμβάνει μισθόν χωρίς κόπου. Έκαστος κατά τον κόπον αυτού λαμβάνει και το πλήρωμα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι II 9. **7)** Ανταμοιβή: *νίκας εποίησα πολλάς, μεγάλας δουλοσύνας,| και τώρα εχάσα τά έπασχα, όλας τας καλοσύνας·| το πλήρωμά μου εγίνετο και η ανταμοιβή μου| να κάθομαι ως σκοτεινός, να λείπουν οι οφθαλμοί μου* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 647. **8)** Τιμωρία: *άρχισε και παρέβηκεν* (ενν. *ο ρήγας*) *από τον ορισμόν του* (ενν. *του Κυρίου*)*| κι ήθελε να πορεύεται με νόμον εδικόν του| αμ' εβαρέθηκεν πολλά ο Κύριος την ζωήν του,| εις τά 'πραξε, για πλέρωμα, έπεψεν την οργήν του* Ριμ. Απολλών. (Κεχ.) 56.

Έκφρ. *το πλήρωμα του Χριστού* = ο κλήρος: *ημείς οι κατωγεγραμμένοι του των Γραικών κλήρου προϊσταμένοι, ιδία και αγαθή διαθέσει ως άνδρα άξιον του πληρώματος του Χριστού ομολογούμεν και μαρτυρούμεν και ... διαφαινόμεθα ότι ο ειρηθείς αιδεσιμώτατος Ζένος* ... Επιγράμμ. ιερέων 392.

πληρωμή η, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 20[9], Χρον. σουλτ. 51[5], 72[1], 140[10], 141[17], Zygomalas, Synopsis 121 A 5, 134 A 76, 165 Δ 10, 176 E 19, 202 I 7, 229 M 5, M 9, 234 M 37, 283 Σ 26, Σουμμ., Ρεμπελ. 191, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 372, Μπερτόλδος 42, 51, Διγ. Ο 2531, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Ρωμ. α' 27, Παύλ. Κορ. Α' ς' 20 σημ.· *πλερωμή*, Κορων., Μπούας 152, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 111[r], Λαυρ., Οπτασία Σ. 112, Δωρ. Μον. XXII, Πανώρ. Α' 237, Β' 316, Γ' 330, Δ' 172, Ε' 63, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 382, Β' 260, Ε' 84, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Δ' 28, Πιστ. βοσκ. II 3, 39, III 6, 145, Βοσκοπ.[2] 70, Παλαμήδ., Βοηβ. 1151, Σουμμ., Ρεμπελ. 188, Βενετσάς, Δαμασκηνού Βαρλαάμ 112[40], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2346, Δ' 1399, Ε' 471, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 390, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [674], Γ' [556], Δ' [1136], Μπερτόλδος 51, Ροδινός (Βαλ.) 142, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 46, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 403, 690, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 280[7].

Από το *πληρώνω* και την κατάλ. *-μή*. Ο τ. *πλερωμή* σε έγγρ. του 17 αι. (Β. Σφυρόερας, Ε.Ε.Κυκλ.Μ 5, 1966, 638) και στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 31 και 83), στο Du Cange και σήμ.

1α) Ανταμοιβή: *λέγει του ο Θεός: Αβραάμ, μην φοβείσαι, ότι εγώ σου βοηθώ, η πληρωμή σου θέλει είσταιν πολλή* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 125[r]· *Και όποιος σας ποτίσει ένα ποτήρι νερόν διά όνομά μου, ότι είστε του Χριστού, βέβαια σας λέγω, δεν θέλει χάσει την πληρωμήν του* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ[2] Μάρκ. θ' 41· (ειρων.): *ΕΡΩΦΙΛΗ: Ωφου κανίσκι αλύπητο, κανίσκι πρικαμένο,| και πώς από το νου μου, οϊμέ, θωρώντας το δε βγαίνω!| ΒΑΣΙΛΕΑΣ: Κανίσκιν είν' αξότατο και πλερωμή τση τόσης| τιμής απ' αποκότησες τον κύρη σου ν' αξώσεις* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 391· **β)** αποζημίωση: *Ετούτη η αγάπη η μπιστική με τη χαρά ετελειώθη| και πλερωμή στα βάσανα μεγάλη τως εδόθη* (ενν. της *Αρετούσας* και του *Ρωτόκριτου*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1522· **γ)** αντάλλαγμα: *Μα πήγαν το στο Ρέθεμνος, του Χουσεΐν το*

φέρα (ενν. *οι Τούρκοι του γενεράλε το παιδί*), | *κι εκάμασι πολλές χαρές εκείνη την ημέρα,* | *πως είναι αιτία το παιδί ετούτο να τως δώσου* | *το Μέγα Κάστρο πλερωμή, για να το ξεσκλαβώσου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 248[14]. **2)** Εκπλήρωση, ικανοποίηση: *Ποιος είν' εκείνος ο βοσκός να του 'χω πλήσα χάρη* | *απού για μέν' ανάπαψη δεν ημπορεί να πάρει;* | *Κι ογιάντα την αγάπη ντου φοβάται να μου δείξει* | *και πλερωμή του τόσου του πόθου να μου ζητήξει;* Πανώρ. Γ' 500. **3)** Τιμωρία: *κάθε παράβασις και παρακοή έλαβε δικαίαν πληρωμήν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Εβρ. β' 2. **4)** Μισθός, αμοιβή: *Νοτάριον εμίσθωσε ... ένας άνθρωπος, και έταξέ του τόσην πληρωμήν, να τον δουλεύσει τόσον καιρόν* Zygomalas, Synopsis 251 Ν 40· *Ίδετε τα βασίλεια πόσα εξοδιάζουν* | *εις ρόγες και εις πληρωμές, πολεμιστάς συνάζουν* Ιστ. Βλαχ. 1436· (μεταφ.): *έστοντας να ελευθερωθήκετε από την αμαρτίαν και να δουλωθείτε εις τον Θεόν, έχετε τον καρπόν σας εις αγιασμόν· και το τέλος, [έχετε] ζωήν αιώνιον. Διατί η πληρωμή της αμαρτίας είναι θάνατος· αμή το χάρισμα του Θεού είναι ζωή αιώνιος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Ρωμ. ς' 23· (εδώ προκ. για δωροδοκία): *ο πρεβεδούρος οπού έλεγε να ... τους παιδεύσει κατά πολλά, δεν το έκαμε· διότι γροικώντάς το ο λαός εφοβήθηκε και ελογίαζαν ότι να συντορνευσίσουν όλοι ανάμεσόν τους να μαζώξουν τορνέσια περισσά να δώσουν μια καλή πλερωμή του πρεβεδούρου ομοίως και τση πρεβεδούρας διά ναν την τραβήξουν εις τα θελήματά τους και να καταπραΰνουν την οργήν του εναντίο τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 167. **5)** Καταβολή χρημάτων για εξόφληση χρέους, αγορά αγαθών κ.λ.π.: *Άδειαν έχει ο δανειστής, αφού περάσουν δύο χρόνοι από την συμφωνίαν του καιρού της πληρωμής πούχε με τον χρεώστην, να πωλήσει το ενέχυρον* Zygomalas, Synopsis 193 Ε 113· *καθένας* (ενν. *ασκητής*) *δίδει του άλλου είτι τον χρειάζεται δωρεάν, χωρίς να πλερωθεί, παίρνοντας και αυτός από τούτον, ομοίως χωρίς πλερωμήν, εκείνο οπού δεν έχει* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 111.

πληρωμός ο, Σαχλ., Αφήγ. 204, Νεκρ. βασιλ. 101· π λ ε ρ ω μ ό ς, Πεντ. Έξ. XXI 36.

Από το πληρώνω και την κατάλ. -μός. Ο τ. στο Somav. (λ. πλέρωμα) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. πληρωμός) και λογοτ. (ΑΛ-ΝΕ). Η λ. στο Somav. (λ. πλήρωμα) και σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, ό.π., στη λ.).

1) Τέλος: *Έχει και άλλα η φυλακή πολλά κακά και θλίψεις,* | *κι ανείν κι ορέγετον κανείς να γράψει τα κακά της,* | *ποτέ να μη εσχόλαζεν, αν έζει χίλιους χρόνους* (παραλ. 1 στ.) *διατί πολλ' είν' κι αρίθμητα και πληρωμόν ουκ έχουν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 224. **2)** Τιμωρία: *Αν εις το χάλασμα να βρεθεί ο κλέφτης και εδάρθην και απέθανεν, δεν είναι αυτουνού αίματα. Αν ανέτειλεν ο ήλιος απάνου του, αίματα αυτουνού, πλερωμό να πλερώσει* Πεντ. Έξ. XXII 2.

πληρώνω, Σπαν. (Ζώρ.) V 223, Καλλίμ. 842, Ελλην. νόμ. 582[8], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 56, Βέλθ. 278, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 376, Ερμον. Φ 294, Χρον. Μορ. Η 122, 180, κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 960, 1000, Συναξ. γάδ. (Βασιλ.) 250, Φλώρ. 174, Σαχλ., Αφήγ. 280, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 326, Ερωτοπ. 634, Απολλών. (Κεχ.) 149, Λίβ. Ρ 209, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 734, Αχιλλ. (Smith) Ν 1058, Αχιλλ. (Smith) Ο 444, Χρον. Τόκκων 2072, Χρησμ. Ι 52, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 100, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.–v. Gem.) 9, Θρ. Κων/π. διάλ.

49, Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 868, Παρασπ. Βάρν. C 430, Αργυρ., Βάρν. Κ 434, Διήγ. Βελ. N^{2} 18, Θησ. Γ' [84^{1}], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{188}, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 522, Διήγ. Αλ. V 27, Αλεξ.^{2} 2547, Κορων., Μπούας 36, Βεντράμ., Γυν. 107, Διήγ. Αλ. G 266^{40}, Μυστ. παθ. 6, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 259^{v}, Λουκάνη, Ἀλ. Τροίας [631], Ρίμ. θαν. 56, Βυζ. Ιλιάδ. 697, Πτωχολ. α 215, Αχέλ. 2529, Χρον. σουλτ. 29^{30}, Zygomalas, Synopsis 162 Γ 50, Αρσ., Κόπ. διατρ. [427], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 420, Κρασοπ. (Eideneier) AO 41, Βίος Αισωπ. (Παπαθωμ.) Α' 6^{33}, Βίος Δημ. Μοσχ. 166, Σεβήρ., Διαθ. 190^{29}, Ιστ. Βλαχ. 989, Διγ. Ἀνδρ. 361^{7}, Μεταξά, Επιστ. 48$^{42\text{-}43}$, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 372, Νομοκριτ. 103, Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 146^{10}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.–Αποσκ.) 222^{12}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Παύλ. Φιλήμ. 19, κ.π.α.· αόρ. *επληρώσανσι*, Αχιλλ. (Smith) Ο 707· *πγερώννω*, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 691· *πλερώννω*, Μαχ. 8^{36}, 8^{37}, 22^{30}, 26^{25}, Κυπρ. ερωτ. 86^{31}, Κανον. διατ. Β 516, κ.α. *πλερώνω*, Ασσίζ. 6^{2}, 173^{29}, 178^{6}, Χρον. Μορ. Ρ 6308, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 334, Απολλών. (Κεχ.) 674, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 496, 1251, Χρον. Τόκκων 331, 3175, Διαθ. Ακοτ. 147^{16}, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk-v. Gem.) 249, Μαχ. 158$^{13\,δις}$, 474^{11}, Βουστρ. (Κεχ.) 280^{9}, Αλεξ.^{2} 1444, Διήγ. Αλ. G 274^{11}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 111^{v}, 381^{v}, Ξόμπλιν φ. 122^{r}, Πεντ. Δευτ. XXIII 22, Αλφ. 10^{8}, Στ. Βοεβ. 31, Μηλ., Οδοιπ. 639, Αρσ., Κόπ. διατρ. [81], Ἀλ. Κύπρ. 1204, Δωρ. Μον. XXVII, Κυπρ. ερωτ. 93^{41}, 129^{18}, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 9, Ε' 650, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 48, Πιστ. βοσκ. III 6, 285, Κανον. διατ. Α 1097 τρις, Βοσκοπ.^{2} 58, Σεβήρ. Διαθ. 190^{33}, Ιστ. Βλαχ. 2162, Σουμμ., Ρεμπελ. 160, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 442, Δ' 524, Θυσ. (Bakk-v. Gem.) 66, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1287, Στάθ. (Martini) Γ' 466, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 173^{19}, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 239, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 13^{156}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1625], Λίμπον. 288, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 111, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 54, Χριστ. διδασκ. 369, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 382, Γ' 148, Λεηλ. Παροικ. 519, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 173^{2}, Hagia Sophia f 586^{11}, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 1589, κ.α. — Βλ. και *πληρώ*.

Από αρχ. *πληρώ* και την κατάλ. *-ώνω* (ΛΚΝ). Ο τ. *πγερώννω* από *πλερώννω* με αποβολή του *-λ-* και ανάπτυξη ημιφώνου j (βλ. Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 191· πβ. αυτ. και σ. 41). Ο τ. *πλερώννω* από *πλερώνω* (Για το σχηματ. βλ. Χατζ., Λεξ. 13) σε έγγρ. του 15. αι. (Τσοπ., Συμβολές Β' 414) και σήμ. ιδιωμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *πκερώννω* και *πλερώννω*) και σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ. Δ' 216). Ο τ. *πλερώνω* από *πληρώνω* με τροπή του άτονου i σε e από επίδρ. του γειτονικού υγρού συμφώνου (Kahane, Zeitschr. f. rom. Philol. 97, 1981, 110). Κατά Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 189 πρόκειται επιπλέον για διατήρηση της αρχ. προφοράς του *η* ως *e* (βλ. και Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 103). Ο τ. σε επιγραφή του 6. αι. (PHI7), σε έγγρ. του 13. (LBG) και του 16.-18. αι. (Έγγρ. Σαντορ. 5^{18}, Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 330, Τραπεζούντιος, Νομοκ. 535 κ.α.), στο Βλάχ. και σήμ. (λαϊκ.)· για πιθ. πρώτη μνεία βλ. Rohlfs, Lexicon Graecanicum, λ. *πληρόω* και Kretschmer, Glotta 12, 1923, 192. Τ. *πκερώννω* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., ό.π.), *πκιερώννω* και *πκιορώννω* (Χατζ, Λεξ., λ. *πκιερώννω*). Η μτχ. *πληρωμένος* μτγν. (TLG). Η λ. σε σχόλ. (TLG, LBG), σε έγγρ. του 13.-17. αι. [Συνθ. Καλλ. (Μέρτζ.) 268, Γράμματα Μετεώρ. 54^{15} κ.α.], στο Du Cange και σήμ.

I. Ενεργ. Α' Μτβ. 1) Γεμίζω: *εκλεκτούς γαρ μαργαρίτας | και πολύτιμους γαρ λί-*

θους| και παμπλείστους θησαυρούς τε| επληρώσασιν (ενν. οι Έλληνες) *τας νήας* Ερμον. Ψ 61· *ουδέ συμφθάνει ο ταπεινός ειπείν το «Κύριε ελέησον»| ή καν το κρασοβόλιν του οξίδιν να πληρώση* Προδρ. (Eideneier) IV 253. **2)** (Προκ. για επιθυμία) εκπληρώνω, ικανοποιώ: *νους αληθής ουκ αστοχεί, τόλμης επιτυγχάνει,| και τό ορεχθεί πληρώνει το, πότε ου δειλογνωμεί το* Λίβ. Esc. 961· *Ο Πτολεμαίος είπε του* (ενν. *του Κανδάλη*)· *«Πληρώνω τη βουλή σου,| έπαρε τον Αντίγονα και σύρε στη μητρί σου»* Αλεξ.[2] 2271· (προκ. για ερωτική πράξη) ικανοποιώ τον έρωτά μου, ολοκληρώνω: *να εσμίγαμεν τα δυο μας,| να επληρώναμεν αγάπην| των πολλών χρονών τον πόθον* Ch. pop. 136· *ολόγυμνην την έκδυσεν μετά λινού και μόνου,| το δε λινόν εις το εκ παντός ήτον ως άχνη μόνον·| και μετά πόθου του πολλού επλήρωσαν τον έρων* Αχιλλ. (Smith) N 1334. **3)** (Προκ. για ορισμένο χρον. διάστημα) συμπληρώνω: *εκείνος έχει εις την μονήν καν δεκαπέντε χρόνους,| κι εσύ ακόμη ουκ επλήρωσες εξάμηνον ότ' ήλθες* Προδρ. (Eideneier) IV 73· *ούτε γίνεται νόμιμος γυναίκα του ανθρώπου, ειμή ότε πληρώσει μετά του ανδρός αυτής τα ιβ' έτη* Ελλην. νόμ. 541[10]. **4)** Ολοκληρώνω, τελειώνω, αποπερατώνω κ.: *Ως είδον λοιπόν οι τέσσαρες τούτον παθόντα ούτως,| εστρέψασι και έτρεχον, έφευγον κατά κράτος,| και πλέως δεν εγύρισαν, πληρώνοντας τον δρόμον* Διγ. A 3658· *ατός του εστάθηκεν εκεί τότε ο Μέγας Κύρης| έως ου επληρώθηκεν το κάστρο της Δημάτρας* Χρον. Μορ. P 8000· *Ει δε και ου μη το δέξεται, πάλι να δευτερώσω| και να πλερώσω δώδεκα γραφάς και πάλε ως ιδούμε* Λίβ. Esc. 1247· (σε μεταφ.): *Είδα απ' αύτου την Στοργήν και είχεν γραμμένα τούτα:| «Στέργετε εις την ασχόλησιν, ποσώς μη αποδημείτε,| η αναμονή καλόν έναι, πληρώνει ακέραιον πράγμα»* Λίβ. Sc. 2· (προκ. για αφήγηση): *Με θλίψες και με κλάηματα την διδαχήν πληρώνει* (ενν. *ο πατέρας του Ιμπέριου*) Ιμπ. 216· (προκ. για το θάνατο) φέρνω στο τέλος κάπ.: *πάγω κάτω εις Άδην| και σήμερον πληρώνει με ο θάνατος και υπάγω* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1776. **5)** Εκτελώ, πραγματοποιώ κ.: *οπού πληρώνει ορισμόν και του πτωχού δανείζει| εκείνος έναι φίλος του* (ενν. *του Θεού*) *και εκείνον τον χαρίζει| την άμετρον γλυκύτητα, τρυφήν του Παραδείσου* Νεκρ. βασιλ. 111· *αν έν' το πράγμα δίκαιον, αν έναι και τυγχάνει,| πληρώνω, πράττω, οικονομώ, θέλω το, δέχομαί το* Φλώρ. 169· **α)** (προκ. για συμφωνία, όρκο ή νόμο) τηρώ, σέβομαι: *τες συμφωνίες κι ομόλογα, κρατώ τα αφυρωμένα·| στέργω να τα πληρώσομε άνευ κανενός δόλου* Χρον. Μορ. P 690· *ει μεν εύρω το ερώτημα και λόγον σου διαλύσω,| το στοίχημά μου η αυθεντία σου, εκείνον να πληρώσεις* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. B 320· *επλήρωσαν τον όρκον τους και την υπόσχεσίν τους* Χρον. Μορ. P 440· *δόλος να μηδέν φανεί μέσον Αδάμ και Εύας| και να τεκνολογήσουσιν με θέλημα Κυρίου| και με τον τρόπον, τόν ακούεις, τον νόμον να πληρώσουν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1571· **β)** (προκ. για μυστήριο) τελώ: *εμείς να σε έχομεν γαπρόν και να σε προσκυνούμεν.| Ο Θεός γαρ σ' εδόξασεν από του νυν να είσαι| και γάμους να πληρώσομε εις την πολλήν σου αδρεία* Αχιλλ. (Smith) O 584· *αφήκασιν την ταραχήν, επαύσασιν τας ύβρεις,| ειρηνικά, ανόχλητα επλήρωσαν τον γάμον* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 666· **γ)** (προκ. για προφητεία ή ρητό) εκπληρώνω, επαληθεύω: *αφών το κιόνι έχετε κι αυτόν τον δημηγέρτην, |την προφητεία πληρώσετε του φιλοσόφου εκείνου* Χρον. Μορ. P 894· *φύλαττε την καθαρότητα του νοός ως πλούτον πολύτιμον αναβιβάζων αυτόν προς υψηλοτέραν εργασίαν και θεωρίαν ημέραν παρ' ημέραν, διά να πληρώσεις τον λόγον του Χριστού* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 234[4]. **6)** Αποφασίζω:

όσον επλήρωσε η βουλή ότι να έχουν φύγει,| ο κατά είς εδιάβηκεν εις την κατούνα όπου είχεν Χρον. Μορ. Η 3854. **7)** Καταβάλλω χρήματα **α)** ως αντίτιμο, ως αντάλλαγμα για κ. (σε κάπ.): *Εάν επήρες πράγματα εκ τους πραγματευτάδες,| καν τσόχες και ατλάζια καν λέχικους ταφτάδες,| κάμε καλήν διάκρισιν και πλέρωσέ τα όλα* Ιστ. Βλαχ. 2153· *Τούτο το γέρο πα να βρω λοιπό να τον πλερώσω| για να μου δώσει ν' αλειφτώ να ξανακαινουργιώσω* Πανώρ. Α' 277· **β)** σε κάπ. ως αμοιβή για τις υπηρεσίες του: *κάλεσ' έναν ιατρόν* (ενν. η γραία) *για να την ιατρεύσει,| να τον πληρώσει ύστερα, ωσάν την θεραπεύσει* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 20[4]· **γ)** ως εξόφληση μιας οφειλής, ενός χρέους: *Δεν πληρώνει ο διδάσκαλός σας το χαράτσι των διδράχμων;* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιζ' 24· *Περί χρεώστου, αν αποθάνει και αφήσει διαθήκην κληρονόμον, τις πληρώνει το χρέος του* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 202[192]· *αν ουδέν έχει αφού πόθε να πλερώσει τούτα, ορίζει το δίκαιον να κόψουν το τρίτον της γλώσσας του* Ασσίζ. 210[3]· **δ)** ως αποζημίωση για κ.: *Προτεστιάζομέν σε να μας πλερώσεις όλες τες ζημίες όπου να μας γενούν* Μαχ. 528[22]· *Αυτού λέγει περί εκείνου του καβαλλάρη ... οπού στέλλει το κτηνόν του να το μαρετζασιάσει, τουτέστιν να το γιατρέψουν, και λαβώνει το ού ψοφά, πώς ο καλλικάς εντέχεται να το καλλιοτερίσει, ήγουν να τον πλερώσει* Ασσίζ. 432[31]· **ε)** ως οικονομική βοήθεια: *ειδέ αν δεν τα πάρει* (ενν. τα βιβλία), *τότες οι επίτροποί μου ας κάμουσι το μεγαλύτερο μόδο, διά να πλερωθούσι οι πτωχοί* Σεβήρ., Διαθ. 191[83]· **στ)** ως δωροδοκία: *οι κάκιστοι Εβραίοι επλέρωσαν τους στρατιώτας διά να ειπούν ότι ήλθαν οι μαθητάδες Του και εκλέψαν Τον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 301[r]. **8)** (Προκ. για δικαστική απόφαση ή ποινή) πληρώνω τα έξοδα της δικαστικής απόφασης ή χρηματική ποινή: *Εάν γένηται ότι εγκάλεμαν γίνεται εις την αυλήν ... εντέχεται ο νικώμενος εκείνου του εγκλήματος να πλερώσει το δίκαιον της αυλής* Ασσίζ. 127[13]· *αμέ* (ενν. ένι κρατημένος) *να πλερώσει και την τιμωρίαν τήν εβάλασιν εκείνοι οπού ήτον το έγκλημαν εις την κρίσιν τους εκείνους, διά το ποίον να μείνει το δίκαιον, τουτέστιν να μηδέν εβγεί απέ την εξουσίαν τους και απέ τό να πούσιν* Ασσίζ. 176[20]· *και ένι ακόμη κρατούμενος να πλερώσει την τιμωρίαν, λεγόμενη πέναν ... εκείνος οπού ένι να πλερώσει το έγκλημαν εκείνον αφού μένει το δίκαιον, τουτέστιν οπού να εβγεί απέ την εξουσίαν του και απ' εκείνον τό να πουν* Ασσίζ. 429[10]· *το δίκαιον κρίνει ότι η αυλή θέλει να πάρει απέ τον Συριάνον ν' πέρπυρα και ο Φράγκος ο δαρμένος ν' σόρδια, διότι ο Συριάνος ουδέν πλερώνει δικαίωμαν παρά τον ήμισον νόμον, με το κείμενον και την ασσίζαν* Ασσίζ. 480[19]. **9α)** (Μεταφ.) **α[1])** Ανταποδίδω ένα καλό, ξεπληρώνω: *Φιλοδωρίες, χαρίσματα είχαν από τον δούκα.| Και τότε ήλθεν ο καιρός όλοι να τα πλερώσουν* Χρον. Τόκκων 1415· *ουδέ την καλοσύνη σου την τόση| ο λόγος μου μπορεί να την πλερώσει* Βοσκοπ.[2] 60· **α[2])** ανταμείβω: *α λάχει| κιανείς εκ τους στρατιώτες σου δύναμη τόση να 'χει,| την κεφαλή του* (ενν. του Ριβάλδου) *χάρισμα κομμένη να μου δώσει,| με μεγαλότατο 'ξασμό θέλω τονε πλερώσει* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 34· *Ο Θεός ο άγιος θέλει σου το πληρώσει,| και εις την μέλλουσαν ζωήν να το ανταποδώσει* Ιστ. Βλαχ. 1853· **β[1])** ανταποδίδω ένα κακό, τιμωρώ: *διατί εγώ δεν ηθέλησα να κάμω το θέλημα αυτηνού του δικαίου βασιλέως, διά τούτο με επλέρωσε πρικά και φαρμακερά* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 161[v]· *όσοι σε εκατάκριναν, Θεός να τους πληρώσει,| και σένα εις τας χείρας σου, γοργά να σου τους δώσει* Σταυριν. 831· *«Δε θέλω λείψει», έλεγε, «ανταμοιβή να δώσω| κι ό,τι*

κακό εκάμανε για να τωνε πληρώσω» Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 165[9]. **β[2])** τιμωρούμαι: *τούτο* (ενν. *το δοξάρι*) *ας τσακισθεί, τούτ' ας πληρώσει| τον θάνατο οπού μόνιο μου 'χει δώσει* Πιστ. βοσκ. IV 8, 280· *μια κόρη απού δεν έφταιξε, να θέλεις να πληρώσει| τση μάνας της το φταίσιμο με μια απονιάν ετόση;* Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Β' 27. **Β'** Αμτβ. **1α)** (Με μέση σημασ.) τελειώνω, σταματώ: *Το ψωμί των επλέρωσε. Ο τόπος μακρύς. Το πού ν' αγοράσει ουδέν έχει* Gesprächb. 21[3-4]. *αφόντις επέρασεν καιρός ολίγος και επλήρωσεν η σύγχυσις του γάμου, εσμίχθησαν ... και εγγαστρώθη η κόρη* Διγ. Άνδρ. 326[19]. *επλέρωσαν τα νερά από το φλασκί* Πεντ. Γέν. XXI 15· **β)** (τοπ.) τελειώνει ο τόπος, στο άκρο της επικράτειας (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., B-NJ 2, 1921, 201): *Αφού πληρώσει, δέσποτα, ο τόπος τόν δεσπόζεις,| έν' τις δυνάστης βασιλεύς άλλας κατέχων χώρας* Αχιλλ. (Smith) N 203· **γ)** (προκ. για ορισμένο χρον. διάστημα) φτάνω στο τέλος, συμπληρώνομαι, τελειώνω: *Ο καιρός επλέρωσε και η βασιλεία του Θεού εσίμωσε· μετανοήσετε και πιστεύετε εις το ευαγγέλιον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. α' 15· *Επλήρωσαν οι χρόνοι σου, ω Αχιλλεύ, και συ τώρ' αποθαίνεις* Αχιλλ. L 1338· *την ημέραν οπού επλήρωναν οι πενήντα ημέρες της Πεντηκοστής, ήσαν όλοι αντάμα εις εκείνον τον τόπον* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.–Πάνου) φ. 42[v]. **2)** (Με μέση σημασ.) **α)** εκπνέω, πεθαίνω: *Και τούτα είπε Δάρειος κι εδιάβη η ζωή του| και μετά ταύτα πλήρωσε, κι εβγήκε η ψυχή του* Αλεξ.[2] 1394· (σε μεταφ.): *και τα παιδιά σας να είναι, βόσκουν εις την έρημο σαράντα χρόνια και να σηκώνουν τις πορνιές σας ως να πλερώσουν τα κορμιά σας εις την έρημο* Πεντ. Αρ. XIV 33· **β)** (εξ)αφανίζομαι, εξολοθρεύομαι: *οργίστην ο θυμός του Κύριου εις το Ισραέλ και μετακούνησέ τους εις την έρημο σαράντα χρόνια ως να πλερώσει όλη η γενεά οπού έκαμεν το κακό εις τα μάτια του Κύριου* Πεντ. Αρ. XXXII 13· *και απατά δαρμός του Κύριου ήτον εις αυτουνούς να τους αφανιάσει από μεσοθιό το φουσσάτο, ως να πλερώσουν* Πεντ. Δευτ. II 15. **3)** (Με μέση σημασ.) συντελούμαι, ολοκληρώνομαι: *Αύτη λοιπόν η χαρά η εδική μου επλέρωσεν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. γ' 29· *και γένος τέταρτο να στραφούν εδώ, ότι δεν επλέρωσεν το κρίμα του Αμορι ως εδώ* Πεντ. Γέν. XV 16. **4)** (Με μέση σημασ.· προκ. για προφητεία) εκπληρώνομαι, επαληθεύομαι: *φιλόσοφος ευρίσκετον και προφητείες εποίκεν,| πολλά πράγματα έποικεν απέσω εις την Πόλιν·| άλλα επληρώσαν τον καιρόν οπδμελλε να έλθουν,| και άλλα πάλιν μέλλασιν να έλθει ο καιρός τους* Χρον. Μορ. P 885. **5)** καταβάλλω ένα χρηματικό ποσό **α)** ως αντίτιμο για κ.: *Και ύστερα οι χριστιανοί το έκαμαν εκκλησίαν, αμή τώρα τα κρατούν όλα οι Τούρκοι και πλερώνεις και εμπαίνεις και προσκυνάς* Προσκυν. Κουτλ. 390 139[6]. **β)** ως εξόφληση μιας οφειλής, ενός χρέους: *και αν ουκ έχει απόθεν να πλερώσει, κελεύει το δίκαιον να τον κόψουν το τρίτον της γλώττας του διά να μηδέν εμπορήσει την αυλήν να κράξει ψεματαρία* Ασσίζ. 461[31]. *θέλω ξεκαθαρίσει για χίλια δουκάτα απού θέλω και να έχει το πολλά αγαπημένο μου παιδί ο Νικολάκης, ... και να πλερώσει ογιά λόγου μου, ωσάν ακόμη και ογιά κείνα απού μου 'δωκε εμένα* Διαθ. 17. αι. 1[25]. **6)** (Μεταφ.) **α)** Ξεπληρώνω: *αυτός επιθυμά εις το να πληρώσει διά τον αποστάτην και αχάριστον υιόν του, τον άνθρωπον* Ροδινός (Βαλ.) 136· *ο Θεός ηθέλησε να πληρώσει* (ενν. *διά το αμάρτημα του Αδάμ*), *διά να κερδέσει τον άνθρωπον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 225[r]. **β)** τιμωρούμαι: *αν συνέβη κανένα κακόν ενάντιο,| πρέπει ότι αυτός να πληρώνει με την παίδεψίν του* Συμμ., Ρεμπελ. 161· *αν*

'ξακονίσω τη λάψη του σπαθιού μου και να πιάσει με κρίση το χέρι μου, να στρέψω ξεγδίκωμα τους στεναχωρετάδες μου και τους μισωτές μου να πλερώσουν Πεντ. Δευτ. XXXII 41.

ΙΙ. Μέσ. Αμτβ. **1)** Ικανοποιούμαι: *αφήνω σας και πασαείς το τι χρωστεί κατέχει | και πληρωθείτε μέσα σας με της φιλιάς τα έχει* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 438· *Τώρα, που νιες και τρυφερές είμαστε, ας πλερωθούμε | για τους καιρούς των γερατειών, οπόχουν να μας βρούνε* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [697]. **2)** (Προκ. για χρον. διάστημα) τελειώνω, ολοκληρώνομαι, συμπληρώνομαι: *σαν εβγήκε ήλιος, τα δένδρη εμιλήσαν: | «Οι χρόνοι σου 'πληρώθησαν», είπαν και δεν αργήσαν* Αλεξ.[2] 2134· *Λόγιασε πως ο δρόμος σου ζυγώνει στο κονάκι, | η ζωή σου πληρώνεται, ζαρώνει το κορμάκι* Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. β' 16· *εμπρός παρά να πληρωθούν οι ογδοήκοντα ημέρες, | εγίνετον θανατικόν μέγα εις το φουσσάτον* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.–Jeffr.) 5394. **3α)** (προκ. για αναμενόμενη ενέργεια ή γεγονός) πραγματοποιούμαι, ολοκληρώνομαι: *επεί με λέγει ο λογισμός κι ο νους μου με το δίδει, | ότι εάν το ποθήσετε, ως φρόνιμοι όπου είστε, | το πράγμα θέλει πληρωθεί* Χρον. Μορ. Η 8541· *τώρα ας κατέβει μετά μέ στον Άδην η ψυχή σου, | να 'χει κι εκεί τσι παιδωμές πάντα, καθώς τυχαίνει, | τόση μεγάλη σου ατυχιά να μείνει πλερωμένη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.–Αποσκ.) Ε' 648· **β)** (προκ. για προφητεία ή ρήση) εκπληρώνομαι, επαληθεύομαι: *και τότε επληρώθηκεν η προφητειά εκείνη· «ο είς μετακινήσεται και διώξει χιλιάδας»* Παρασπ. Βάρν. C 252· *όλοι μας θέλομεν ιδεί πίστευσε πλερωμένες, | τσ' απόκρισες τ' Απόλλωνος οπού 'χομε ακουσμένες* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [911]· *Ιδού γαρ και πληρώνονται οι λόγοι των φρονίμων: | «Μυστήριον την γυναίκαν σου ποτέ σου μη την είπεις | πρόσεχε την γυναίκαν σου· άλλον εχθρόν ουκ έχεις»* Σπαν. (Ζώρ.) V 223. **4)** Πεθαίνω (Για τη σημασ. βλ. Αλεξ. Στ., Ακριτ. 49): *σήμερον πλερώνεται* (ενν. *ο θαυμαστός Ακρίτης*) *και χάνεται εκ τον κόσμον, | εις νόσον γαρ θανάσιμον έπεσεν και αποθνήσκει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1705.

Φρ. 1) *Πληρώνω την οδόν*, βλ. οδός 2 φρ. (4). **2)** *Πληρώνω το χρέος* = πεθαίνω: *στο χέριν είχεν* (ενν. *ο Σγούρος* Μπούας) *κονταριά απάνω εις το οψάριν. | Και απ' αυτήν απόθανεν, επλέρωσεν το χρέος* Χρόν. Τόκκων 1116.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** (Προκ.για χρόνο) καθορισμένος, συγκεκριμένος: *όσον να δράμει άλογον καλόν, πεπυρωμένον, | ούτως να κτίσεις και αυτός* (ενν. *την Κωνσταντίνου πόλιν*) *εις χρόνον πληρωμένον* Διήγ. Βελ. Ν[2] 18. **2α)** Γεμάτος από κ.: *αριστερόθεν πρόκειται περβόλια πληρωμένα | φοινίκων περικύκλωθεν με πλίνθους πεφραγμένα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1877· **β)** (Προκ. για φυτά) πλήρης, γεμάτος, ώριμος (Για τη σημασ. βλ. Χατζιδ., ΠΑΑ 6, 1931, 403 και Αθ. 38, 1926, 22): *εκατάπνιξαν τούτα τα επτά* (ενν. *αστάχια*) *τα καλά και τα πλερωμένα* (ενν. *αστάχια*) Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 374[r].

πλήρωσις η, Διάτ. Κυπρ. 510[23], Χρον. Μορ. Ρ 7440, Δευτ. Παρουσ. 50.

Το αρχ. ουσ. *πλήρωσις*. Η λ. και σήμ. λόγ. στον τ. *πλήρωση*.

1) Γέμισμα· (εδώ προκ. για πρόσληψη τροφής): Ιερακοσ. 447[16]. **2)** (Για χρον. διάστημα) συμπλήρωση, παρέλευση: Λίβ. Ν 2039. **3α)** Πραγματοποίηση, τέλεση: *έδωκαν αρραβώνας χάριν γάμου πληρώσεως* Διάτ. Κυπρ. 527[3]· **β)** τήρηση, εκτέλεση: *με άλλον μόδον δεν ημπορούσαν* (ενν. *πολλοί των ανθρώπων να παραστήσουν του Θεού

την ψυχήν και το σώμα χωρίς αμαρτία), παρά με την πλήρωσιν των εντολών του Θεού Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 62[19]. **4)** Πληρωμή, μισθός: *Ήφεραν γαρ του πρίγκιπος την ρόγαν του λαού του,| διά τριών μηνών την πλήρωσιν τους επληρώσαν μόνον* Χρον. Μορ. Η 8855.

πληρωτής ο.

Το αρχ. ουσ. *πληρωτής*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Εδώ προκ. για το Θεό) αυτός που απονέμει (δικαιοσύνη): *Ο βραβευτής και πληρωτής πάσης δικαιοσύνης,| διάρρηξόν μου τα δεσμά και χάλασον τα τείχη, εδάφισον τας φυλακάς και ρύσαι με ως δεσπότης* Νεόφ. Έγκλ. Β' 24.

πλήσα, επίρρ., βλ. *πλήθια*.

πλησεμένος, μτχ., βλ. *πληθαίνω*.

πλήσια, επίρρ., βλ. *πλήθια*.

πλησία, επίρρ., Κορων., Μπούας 5, Αχέλ. 2179, 2199.

Από το επίρρ. *πλησίον* αναλογ. με επιρρ. σε -α. Η λ. στο Somav.

Κοντά: *αν μου δείχνει το χαρτί την ίδιαν αληθεία,| η λίμη θέλει να φανεί κι ευρίσκεται πλησία,| αλλά την γην σκιάζομαι. Καλά την βλέπω τώρα,| βλέπω την λίμην ανοικτήν αντάμα με την χώρα* Αχέλ. 2373.

πλησιάζω, Ιερακοσ. 503[9-10], Διγ. (Trapp) Gr. 2794, Διγ. Ζ 561, Χρον. Μορ. Η 1152, 3950, Χρον. Μορ. Ρ 1432, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 67, Βίος Αλ. 1590, Λίβ. Ν 2750, Αχιλλ. (Smith) Ν 477, Αχιλλ. (Smith) Ο 252, 516, Φυσιολ. 340[5], Δούκ. 137[29], Σφρ., Χρον. (Maisano) 192[4-5], Έκθ. χρον. 10[16], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 745, Ιστ. πολιτ. 64[4], Ιστ. πατρ. 156[2], Διγ. Άνδρ. 363[1], Χριστ. διδασκ. 495, Διακρούσ. 106[19], κ.α.· αόρ. *επλήσιασα*, Χρον. Μορ. Η 6271, Χρον. Μορ. Ρ 6906.

Το αρχ. *πλησιάζω*. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α' Μτβ. 1)** Οδηγώ, φέρνω κάπ. κοντά ή μπροστά σε κάπ. *άλλο*: Ιστ. πολιτ. 75[2]. **2α)** Προσεγγίζω, πηγαίνω κοντά σε κάπ. ή κ.: Παϊσ., Ιστ. Σινά 783, Διγ. Ζ 1703, Δούκ. 357[1], Ερμον. Μ 73· **β)** (μεταφ.) φτάνω κοντά: *τον Νοέμβριον εκείνον ησθένησεν ο Κυπαρισσιώτης και κατά μικρόν επλησίαζε τω θανάτω υπό της νόσου* Χειλά, Χρον. 352. **3)** (Συν. για τόπο) βρίσκομαι κοντά, γειτονεύω, συνορεύω: *ήλθασιν εκ της Ρώμης τριήρεις ένδεκα ... πεμφθείσαι παρά του πάπα Καλλίστου εις βοήθειαν των νήσων των πλησιαζόντων τοις Τούρκοις, οίον Ρόδον, Χίον, Λέσβον, Λήμνον, Ίμβρον, Σαμοθράκην και Θάσον* Δούκ. 423[9]· *το γένος των Κομάνων οι οποίοι πλησιάζουσι της Καππαδοκίας* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 305· *Επήρασιν δε βουλήν* (ενν. οι Έλληνες) *... να αφανίσουν τα κάστρα ... όσα επλησίαζαν την Τροίαν* Τρωικά 525[11-2]. **4)** Συναναστρέφομαι κάπ.: Έκθ. χρον. 77[4]. **5)** Συνευρίσκομαι ερωτικά με κάπ., συνουσιάζομαι: Σοφιαν., Παιδαγ. 96, 109. **Β' Αμτβ. 1)** Προσεγγίζω, πηγαίνω κοντά σε κάπ. ή κ.: Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 240, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 113, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 27[13]. **2)** (Για τόπο) γειτνιάζω: *εις το Μαράσιν απελθών* (ενν. ο Βουτουμίτης) *εκράτη-*

σεν αυτό και τας πλησιαζούσας χώρας και τα καστέλλια Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 57. **3)** (Χρον.) είμαι κοντά, φτάνω, κοντεύω: *πλησιάζουσιν ... αι ημέραι του τεκούν την θήλυ, τρώγουσιν τα τέκνα την κοιλίαν της μητρός αυτών και εξέρχονται* Φυσιολ. (Zur.) XVII 2^{6}. **4)** (Σε γ' πρόσ. με το *να*) παραλίγο να ..., λίγο έλειψε να ..., κόντεψε να ..., κινδύνεψε να ...: *Όνειδος μεγαλότατον πλησίασεν να γένει| εις όλην την Μοσχόβιαν κι εις των Γραικών τα γένη* (παραλ. 2 στ.). *Τοσούτον χρόνον πέρασαν κι ήτον 'λευθερωμένοι,| και τώρα λίγον έλειψε να γένουν σκλαβωμένοι* Βίος Δημ. Μοσχ. 113.

II. Μέσ. **1)** Προσεγγίζω, πηγαίνω κοντά σε κάπ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XII 42. **2)** Συναναστρέφομαι κάπ.: *Ώσπερ γαρ μεταλαμβάνει| ο πνεόντα γαρ αέρας| δυσωδίας κι ευωδίας·| ούτως γαρ γουν μεταδίδουν| των τε φαύλων και των δέων| των ανδρών αι ομιλίαι| προς τους πλησιαζομένους* Ερμον. Ζ 229.

πλησιάμετρος, επίθ.

Από το επίρρ. *πλήσια* και το επίθ. *άμετρος*.

(Επιτ.) αμέτρητος, ανυπολόγιστος, άπειρος: *στράφου 'δέ στην Βενετιάν πλησιάμετρη* (έκδ. *πλεισιάμετρη*) *σοφία,| Χορτάκιον τον θαυμαστόν και άξιον Φιλαδελφείαν* Τζάνε, Φιλον. 586^{15}.

πλησιασμός ο, Ερμον. Κ 224, Νομοκριτ. 83 δις.

Η λ. στον Αριστοτέλη, στο LBG, σε έγγρ. του 12. (Act. Lavr. I 63^{29}), 14. (Οικονομίδης N., Σύμμ. 3, 1979, 204, 216, Act. Lavr. III 153^{7}, Act. Esph. $30^{8, 17, 34, 35}$, Act. Vat. I $54^{1, 12}$, Act. Doch. $42^{46, 48}$, $43^{3, 12, 18, 30}$, $44^{3, 10}$, Act. Xen.^{2} $10^{46, 48}$), 16. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. [ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 468, 472, 475]) και 19. αι. (Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 6, 1955, 65) και στο ΑΛΝΕ.

1) Προσέγγιση, πλησίασμα· (εδώ) συνωστισμός: *παγαίνοντας* (ενν. *ο Ιησούς*) *διά την υπόθεσιν της θυγατρός του αρχισυναγώγου, οι όχλοι, το πλήθος του λαού, τον επνίγασιν από το πολύ πλήθος και διά τον περισσά πλησιασμόν τόσον τον έσφιγγαν!* Πηγά, Χρυσοπ. 233 (7β). **2)** Όμορη ιδιοκτησία: *Είτε λείπουσιν οι πλησιασταί ή οι συντρόφοι ..., αν και πουληθούσι τα κτήματα οπού είπαμεν, αλλά αφού έλθωσιν οι πλησιασταί, έχουσιν άδεια ότι να ζητούσι και εγκαλούσι να πάρουσι τον πλησιασμόν τους, οπού επουλήθη, όταν ελείπασιν* Νομοκριτ. 83.

Φρ. *έχω τον πλησιασμόν κάπ.* = βρίσκομαι κοντά σε κάπ.: *διά το να έξωμεν και πλέον τον πλησιασμόν του καλού κάγαθού φίλου και πνευματικού πατρός Δωροθέου, ευρισκομένου αυτού εις την μονήν των αγίων αποστόλων Ιάσονος και Σωσιπάτρου, ευρόντες και ημείς ... το του αγίου Νικολάου κάθισμα ... απήραμεν αυτό* Σφρ., Χρον. (Maisano) 170^{3}.

πλησιαστής ο, Zygomalas, Synopsis 249 N 30, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 380 μς' 3, Νομοκριτ. 83 πολλ., 84 πολλ. — Βλ. και *παραπλησιαστής*.

Από τον αόρ. του *πλησιάζω* και την κατάλ. *-τής*. Τ. *πλησαστής* σήμ. ιδιωμ. (Τσίκης, Γλωσσ. Χίου). Η λ. στον Ησύχ. (λ. *πλήτης*), σε σχόλ. (L-S, TLG), στο LBG, σε έγγρ. του 12.-14. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. 291, Act. Xér. 12^{45}, Act. Doch. $43^{16, 28, 29}$, Cod. Mon. Prodr. A 41^{12}, 42^{11}, 71^{35}) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Γείτονας· (εδώ) κάτοχος όμορης ιδιοκτησίας: *Όσοι έχουσιν σπίτιν συντροφικόν ή*

χωράφιν ή αμπέλιν ή κήπον και θέλουσι να τα πουλήσουσιν ή να ενοικιάσουσιν ή να τα παχθώσουσιν, να μηδέν τολμήσουσιν μήτε να πουλήσουσιν μήτε να τα δώσουσιν εις φύτευσιν ή μίσθωσιν, εάν δεν ερωτήσουσι τους συντρόφους των ή τους πλησιαστάς πρώτον. ... Πλησιαστάς λέγουν τους γειτόνους, οπού έχουν κοντά και αυτοί πράγμα όμοιον μετ' εκείνο Νομοκριτ. 83 δις· Να μηδέν προτιμώνται οι πένητες λέγουν οι νόμοι, εάν και πλησιασταί είναι εις το κτήμα των δυναστών οπού πουλείται Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 380 μς' 5.

πλησιέστερον, επίρρ. συγκρ., βλ. *πλησίον (Ι).*

πλησίο, επίρρ., βλ. *πλησίον (Ι).*

πλησιογείτων -ονας ο.

Από το επίρρ. *πλησίον* και το ουσ. *γείτων -ονας.* Η λ. *πλησιογείτων* σε επιγρ. (Steph., Θησ.) και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Xen.[2] 8[61], Act. Vat. II 106[14]).

Ο πλησιέστερος γείτονας· (εδώ) κάτοχος γειτονικής ιδιοκτησίας: *όταν τινάς θέλει εις τον τόπον του ... να στήσει 'πόχην, είναι δε άλλος άνθρωπος πλησίον, και είναι δυνατόν ότι απλούμενον και εις τον εκείνου τόπον να γένει η 'πόχη, αν και δεν θέλει, η 'πόχη να γένει. Έχει γαρ επ' αδείας να την στήσει, θέλει και δεν θέλει ο πλησίον. Πλην να δίδει και εις τον πλησιογείτονα τούτον, αφού έλαβε τον τόπον, βοήθειαν τινά διακριτικώς από των εξερχομένων από της 'πόχης* Zygomalas, Synopsis 248 N 27.

πλησίον (Ι), επίρρ., Ιερακοσ. 341[10], Χρον. Μορ. Η 2484, 3035, 5046 κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 5308, 6429, 6982 κ.α., Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 9, 28, 408 κ.α., Αχιλλ. (Smith) Ν 516, 691, 1214, Αχιλλ. (Smith) Ο 244, 716, Έκθ. χρον. 60[17], Κορων., Μπούας 85, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 165, Ιστ. Βλαχ. 600· *πλησίο,* Χρον. Τόκκων 587· *πλησιόν,* Κορων., Μπούας 31· *πλησίονα·* συγκρ. *πλησιέστερον,* Πτωχολ. α 95.

Το αρχ. επίρρ. *πλησίον* (L-S, λ. *πλησίος*). Ο συγκρ. *πλησιέστερον* ήδη μτγν.· πβ. σημερ. επίρρ. *πλησιέστερα* (ΛΚΝ, λ. *πλησιέστερος*). Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

Κοντά: Χρον. Μορ. Ρ 2766, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 87, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 100· *εκεί πλησίονα εις την Αγίαν Σοφίαν| έστεκε κιόνι φοβερό, μέγα πολλά υπήρχεν* Χρον. Μορ. Ρ 887· (με την πρόθ. *με* + αιτιατ.): *έπεσεν γουν* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *αναίσθητος πλησίον με την κόρην* Αχιλλ. (Smith) Ν 1818· (έναρθρ. σε θέση επιθ.): Ιστ. πατρ. 157[9].

πλησίον (ΙΙ) ο, άκλ., Σπαν. Α 580, 627, Σπαν. (Ζώρ.) V 154, 214, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 270, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 149, Πτωχολ. α 504, Εις Θεοτ. 55, Τζάνε, Κατάν. 369· *πλησιόν,* Διδ. Σολ. Ρ 56.

Το αρχ. άκλ. ουσ. *πλησίον* ο (L-S, λ. *πλησίος*). Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Αυτός που κατοικεί ή κάθεται κοντά ή δίπλα σε κάπ., γείτονας, διπλανός: Αχιλλ. (Smith) Ν 1824, Διήγ. Βελ. χ 523· **β)** (εκκλ.) ο συνάνθρωπος: *ο Ιησούς Χριστός εις το Ευαγγέλιον λέγει ότι ευλογημένοι να είναι εκείνοι οι ποιοι έχουν ελεημοσύνην εις τον πλησίον τους, διατί εκείνοι θέλου περιλάβειν την ελεημοσύνην απέ τον Θεόν* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 97· **γ)** ακόλουθος· έμπιστος, αυλικός: *ο βασιλεύς δε|*

προς τους μεγιστάνους είπεν| και μεγάλους τους πλησίον,| τους εγγύς παρισταμένους ... Πτωχολ. α 276.

πλήσιος, επίθ., βλ. *πλήθιος*.

πλησίος (Ι), επίθ.· συγκρ. *πλησιότερος*.

Το αρχ. επίθ. *πλησίος*. Ο συγκρ. ήδη μτγν. (TLG, *πλησιώτερος*). Συγκρ. *πλησιέστερος* ήδη μτγν. (TLG) και σήμ.

Κοντινός: *Οι εγγύτεροι και πλησιότεροι του ηλίου μάλλον μετέχουσι ή οι πορρωτέρω κατοικούντες, ως οι εν μεσημβρία και υπερβόρειοι εν τω του χειμώνος καιρώ* Lucar, Sermons 111.

πλησίος (ΙΙ) ο, Χρον. Τόκκων μετά στ. 1680, Χριστ. διδασκ. 289, 321, 446.

Το αρχ. ουσ. *πλησίος*. Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 17, 1967, 64).

α) Γείτονας: Πτωχολ. α 836· **β)** (εκκλ.) ο διπλανός, ο συνάνθρωπος: *εις ωφέλειαν της σωτηρίας του πλησίου* Χριστ. διδασκ. 301· *γυρεύομεν να κάμομεν εδικά μας τα πράγματα του πλησίου μας* Χριστ. διδασκ. 317.

πλησίος (ΙΙΙ), επίθ., βλ. *πλήθιος*.

πλησιότερος, επίθ. συγκρ., βλ. *πλησίος (Ι)*.

πλησιότης η.

Το μτγν. ουσ. *πλησιότης*. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Xen.[2] 6[9]) και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Εγγύτητα· (μεταφ.) οικειότητα: *Ο νομοδιδάσκαλος αυτού (εννο. του τυράννου)* ... *θαρρήσας ως προς την πλησιότητα, ήν εκέκτητο προς τον ηγεμόνα, και ο ηγεμών πάλιν ως προς την ευλάβειαν, ήν εδείκνυε προς τον διδάσκαλον, τολμήσας λέγει τω ηγεμόνι, έτι όντων αυτών καταμόνας:* ... Δούκ. 427[16].

πλησιόχωρος, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 57, 148, 217, 316.

Το αρχ. επίθ. *πλησιόχωρος*. Η λ. σε έγγρ. του 11. (Act. Ivir. II 40[31]), 12. (Act. Ivir. II 51[22]), 14. (Act. Xen.[2] 27[23-4, 44]) και 18. αι. (Apostolopoulos, Ελλην. 27, 1974, 116) και στο ΑΛΝΕ.

Που κατοικεί ή βρίσκεται σε όμορο τόπο, κοντινός, γειτονικός: αυτ. 83, 199.

πλήσκω, Χούμνου, Κοσμογ. 1499, Αγν., Ποιήμ. Α' 84, Δ' 56, Κορων., Μπούας 150, Περί γέρ. (Δαν.) 64, 69, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 243, 434, Πιστ. βοσκ. I 5, 215, Ερωτοκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 852, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 448, Σουμμ., Παστ.φιδ. Γ' [1128], Διγ. Ο 334. —Βλ. και *πλήσσω -ττω*.

Από τον αόρ. του *πλήσσω* κατά τα ρ. σε *-ίσκω* >*-σκω*. Η λ. στο Somav. (*πλίσκω*)· το μέσ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. **πλήσκω*).

1) Στενοχωριέμαι: *Γυρίζω δω, γυρίζω κει, την Μοίραν δεν ηυρίσκω,| ουδέ την νιαν που κράτουννα· ώχου και πόσα πλήσκω* Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 122· *φοβάται και πρικαίνεται, μανίζει, σκα και πλήσκει| κι ανάπαψη στον λογισμό ... δε βρίσκει* Ροδολ. (Αποσκ.)

Α' 723· *Μα ξεύρε πως αντίμεψιν απ' αύτονε δεν βρίσκει*| *στον πόθον, μα καθημερνώς μόνη της θέλει πλήσκει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1032]. **2)** Οργίζομαι, θυμώνω: *τούτο βλέποντα ο Θησεύς, πλήσκει απέ την χολήν του,*| *μέσα του ελογίζετον κι εσκόπα τι να ποίσει* Θησ. (Foll.) Ι 96· *εγώ εσυλλογίσθηκα και τρόπον ουχ ευρίσκω,*| *εχθρούς μας να νικήσομε, μ' αγανακτώ και πλήσκω,*| *ότι για να περάσομεν είμεθα 'μποδισμένοι* Κορων., Μπούας 95.

πλησμονή η, Σπαν. Ρ 80, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 155, Καναν. (Pinto) 180, Έκθ. χρον. 14[20].

Το αρχ. ουσ. *πλησμονή*. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Πληρότητα: Ιμπ. (Legr.) 196. **2)** Μεγάλη ποσότητα, πλήθος: *Ου ψέγει φρόνιμος τινάν ποτέ διά πενίαν,*| *ουδέ τον πλούσιον επαινεί διά πλησμονήν χρημάτων* Σπαν. Β 147· *Εις πλησμονήν* (έκδ. *πλησμόνην*· διορθώσ.) *των καυκούλων* Ορνεοσ. αγρ. 562[13]· *Ο δε λαός των Ρωμαίων ορών τα πολεμικά και μάχιμα έργα των Τούρκων, και την πλησμονήν του φοσσάτου γενεών των απείρων ... εδειλίασαν μέγα* Καναν. (Pinto) 331.

Έκφρ. *εις πλησμονήν*, βλ. *εις* Εκφρ. 30.

πλήσος, επίθ., βλ. *πλήθιος*.

πλήσσω, Κυπρ. ερωτ. 69[21], 94[14], 95[13, 15], 128[10], 129[14, 41, 43, 45, 47]· *πλήσσω ή πλήττω*, Βίος Αλ. 1893, Αχιλλ. (Smith) Ν 327, Μαχ. 244[17, 33], 282[14], 310[35], Βουστρ. (Κεχ.) Μ 37[4], Ξόμπλιν φ. 122[v], Διγ. Ο 788· *πλήττω*, Διγ. Ζ 3495, 3660, Ερμον. Α 312, Σ 111, 199, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 18· μτχ. παρκ., *πληξημένος*, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 99, Κυπρ. ερωτ. 115[4]· *πληξισμένος*, Μαχ. 646[16], Βουστρ. (Κεχ.) 48[1].

Το αρχ. *πλήσσω*. Ο τ. *πλήττω* στον Αριστοτέλη και σήμ. λόγ. Μτχ. *πληττόμενοι* ήδη αρχ. (TLG). Η λ. *πλήσσω* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 740, Λουκά, Γλωσσάρ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** Χτυπώ κάπ.: Προδρ. (Eideneier) Ι 160, Ερμον. Σ 175· (μέσ.): *πάντας δε τους προς εμέ ελθόντας επληττόμην* Διγ. Ζ 3509. **2)** (Μεταφ.)· **α)** προκαλώ πόνο, στενοχωρώ, θλίβω (πβ. *πληγώνω*): *καρδιάν της μάννας έπληξες και μεν την εδική μου* Ιμπ. (Legr.) 164· (προκ. για ερωτικό καημό): Διγ. Ζ 1747, Λίβ. Ρ 450· **β)** (προκ. για κάπ. που είναι εκτεθειμένος στον ήλιο): *έπληξεν ο ήλιος επί κεφάλι Ιωνά κι ελάπαξεν* Ιων. IV 8· **γ)** (προκ. για φυτό) προσβάλλω, προξενώ βλάβη: *Κι ετάρωσεν ο θεός σκούληκα από ενέβην ο αυγερινός εις μεθαύριον κι έπληξε την κολοκυθέα κι εξεράθην* Ιων. IV 7. **Β'** Αμτβ. **1)** Ανησυχώ, στενοχωριέμαι, θλίβομαι: *άνταν επέσωσεν εις τον πατέραν του τον σιέχην, και θωρώντα τον πικραμμένον, και είπεν του πως δεν τον αφήκαν να δει τον ρήγα, πολλά έπληξεν* Μαχ. 646[28]· *Εμάθαμεν τον θάνατον του ρηγός. Και επλήξαμεν πολλά* Βουστρ. (Κεχ.) Μ 181[6]. **2)** Αγανακτώ, οργίζομαι, θυμώνω: *γροικώντα το ο σιρ Οτέτ Λα Μπαμ έπληξεν και είπεν του Περότ: «Φαίνεταί σου διά τες αφορμές όπου λαλείς να μείνομεν εις τον ορισμόν σου και εις την αφεντίαν σου; το ποίον παρακαλώ να μηδέν γενεί, αλλά ζει ο ρε Τζακ!»* Μαχ. 600[11]· *Τότε λέγει τον* (ενν. τον βασιλέα) *ο γέρων:*| *«Τι χολιάζεις, τείντα πλήσσεις;*| *Τόσα, δέσποτά μου, αξίζει,*| *και ειπού σου την αλήθειαν ...»* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 177. **3)** Βρίσκομαι σε σύγχυ-

ση: *εδώκαν μέγαν πόλεμον εις την Κερυνίαν, και με την δύναμιν του θεού δεν τους εβλάψαν, και εστράφησαν πολλά πληξισμένοι οι Γενουβίσοι* Μαχ. 466[24-25]. **4)** (Πιθ.) ζαλίζομαι: *Εν τω βαστάζεσθαι τον ιέρακα μύει συνεχώς τους οφθαλμούς, πλήττει και δακρυρροεί* Ιερακοσ. 401[27].

II. (Μέσ.) νιώθω κατάπληξη: *μυστήριον ακατανόητον πλήττομαι και θαυμάζω* Παρασπ., Βάρν. C 459.

πλι το, βλ. *πουλί*.

πλία, επίρρ., βλ. *πλεία*.

πλια (I), επίρρ., βλ. *πλέα (I)*.

πλια (II), επίθ. άκλ., βλ. *πλέα (II)*.

πλιαν, πλιας, επιρρ., βλ. *πλέα (I)*.

πλιάτερα, επίρρ., βλ. *πλεότερα*.

πλιάτερο, επίρρ., βλ. *πλεότερον*.

πλιάτερος, επίθ., βλ. *πλεότερος*.

πλιθά η, βλ. *πλινθεία*.

πλιθαρένιος, επίθ· *πλιθθαρένος*.

Από το ουσ. *πλιθάρι* (λ. *πλινθάριον*) και την κατάλ. *-ένιος*. Ο τ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδιωμ., Σακ., Κυπρ. Β' 740, *πλιθαρένος*).

Που είναι κατασκευασμένος από πλίνθους, πλίθινος: *Ο μεν Βασίλειος έπεσε και εκοιμάτον απάνω εις ένα πεζούλιν πλιθαρένιον ούτως έρημος και είχεν πέτραν προσκεφαλάδιν* Hist. imp. 31· *κοντά του αυτού απλικίου ήτον άλλο 'να απλίκιν πλιθθαρένον του κούντη τε Γιάφα* Μαχ. 78[11].

πλιθάρι το, βλ. *πλινθάριον*.

πλιθιάζω.

Από το ουσ. *πλίθος* (λ. *πλίνθος*) και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Κατασκευάζω πλίνθους (βλ. ά.): *γιατί δεν εξετελειώσετε τον τύπο σας να πλιθιάσετε σαν εχτές πρόχτες ...;* Πεντ. Έξ. V 14· (με σύστ. αντικ.): *Και είπαν ανήρ προς το σύντροφό του· 'κονόμησε να πλιθιάσομε πλίθους και να κάψομε εις καψιμό* αυτ. Γέν. XI 3· *μη προσμίξετε να δώσετε έχερο του λαού· να πλιθιάσουν τους πλίθους σαν εχτές πρόχτες* αυτ. Έξ. V 7.

πλίθινος, επίθ., βλ. *πλίνθινος*.

πλίθος ο, βλ. *πλίνθος*.

πλικεμένος, μτχ., βλ. *απλικεύω*.

πλικεύω, βλ. *απλικεύω.*

πλιμελεύ(γ)ω, βλ. *πλημμελεύω.*

πλινθάριον το· *πλιθάρι,* Χρον. Μορ. Ρ 1402.

Το μτγν. ουσ. *πλινθάριον.* Τ. *πλιθάριον* στο Meursius (λ. *πλιθθάριον*). Ο τ. σε έγγρ. του 11. αι. (Caracausi) και σήμ. (Για το σχηματ. του τ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 8, 1896, 136, Αθ. 24, 1912, 31, Λωρεντζ. Αθ. 16, 1904, 222-223, Αντίοχος, ΛΔ 11, 1966-67, 87).

1) Μικρή πλίνθος που χρησιμοποιείται ως δομικό υλικό: *καστέλλιν έχτισαν όλον με τα πλιθάρια* Χρον. Μορ. Η 1402· *ητοίμασε* (ενν. *ο Ιουβάλ*) *με τον αδελφόν του τον Ιωβήλ και με άλλους πολλούς ότι να κάμουν ... δύο τούρες ... και η μία να έναι με μάρμαρα γραμμένη και η άλλη να έναι με πλιθάρια, λέγοντας ότι ... θέλει φυλαχθεί εκείνο οπού έναι με τα πλιθάρια* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 86ᵛ δις. **2)** Μονάδα μήκους (βλ. και *πλίνθος* 3): *το πλινθάριον έχει δακτύλους αχ', ήτοι παλαιστάς υ', πόδας ρ', πήχεις ...* Metrol.[2] 45[1] κριτ. υπ.

πλινθεία η· *πλιθά.*

Το μτγν. ουσ. *πλινθεία.*

Κατασκευή πλίνθων (βλ. ά.): *Είπαν ανήρ προς το σύντροφό του· 'κονόμησε να πλιθιάσομε πλίθους και να κάψομε εις καψιμό, και ήτον εκείνων η πλιθά για πέτρα και η λάσπη ήτον εκείνων για πηλός* Πεντ. Γέν. XI 3· *Κράζων ότι σήμερον εφύγομεν Αιγύπτου| και του δεσπότου Φαραώ πικρού ειδωλοθύτου,| και επιστάται τους βαρείς πηλού και της πλινθείας* (έκδ. *πλινθίας·* διορθώσ.)| *σήμερον ελυτρώθημεν πάντες επ' αληθείας* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1207.

πλίνθινος, επίθ.· *πλίθινος,* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 105ʳ.

Το αρχ. επίθ. *πλίνθινος.* Η λ. και ο τ. και σήμ.

Που είναι κατασκευασμένος με πλίνθους, πλινθόκτιστος: *Εάν φθαρεί ο κόσμος από το νερόν θέλει διαμένει η στήλη η πέτρινη, ... ει δε και ο κόσμος καγεί θέλει μείνει εκείνη η πλίθινη* αυτ. φ. 105ᵛ.

πλινθίς η.

Το αρχ. ουσ. *πλινθίς* (L-S Suppl.)

Πέτρα που έχει σχήμα πλίνθου και χρησιμοποιείται ως δομικό υλικό: *Ω πόλις θαυμαστότατε ...| οποίος υψηλότατος ο θαυμαστός τεχνίτης,* (παραλ. 1 στ.) ... *τείχη θαυμαστότατα και φυσικά στηλώσας| εκτός ασβέστου και πλινθίς* (έκδ. *πλινθύς·* αντί γεν. *πλινθίδος,* βλ. και κριτ. υπ.) *και λαξευτών μαρμάρων ...;* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 77.

πλίνθος η - ο, Χούμνου, Κοσμογ. 567, Zygomalas, Synopsis 143 B 13, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1418, 1878· *πλίθος* ο, Χούμνου, Κοσμογ. 423, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 97[11], Πεντ. Γέν. XI 3, Έξ. I 14, V 7, 19, Διγ. Άνδρ. 399[12].

Το αρχ. ουσ. *πλίνθος.* Ο τ. *πλίθος* ο στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. και σήμ.

1) Δομικό υλικό συν. από πηλό που είτε ξηραίνεται στον ήλιο είτε ψήνεται σε

καμίνια, τούβλο: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 31· *και ήρταν οι ραβδατόροι παιδιών του Ισραέλ και εκραύαξαν προς τον Φαρό του ειπεί ... άχερο δεν δίδετε τους σκλάβους σου και πλίθους, λέγουν εμάς, κάμετε* Πεντ. Έξ. V 16. **2α)** Πλίθινη πλάκα που χρησιμοποιείται ως επιγραφή (για το πράγμα βλ. και Ξανθ., ΕΕΒΣ 3, 1926, 341-342): *Αυτούνος* (ενν. *ο Ενώχ*) *οικονόμησε τους μαρμαρένους λίθους,| διά να γράψει τ' άνωθεν εις μάρμαρα κι εις πλίθους* Χούμνου, Κοσμογ. 422· **β)** κιονόκρανο (για τη σημασ. βλ. και Καλονάρος [Διγ. Α Ι σ. 263]): *εποίησε* (ενν. *ο Ακρίτης*) *και τους πινσούς το μήκος πενταπήχεις,| αντί κιόνων έστησε τούτους εν τω τρικλίνω,| έθηκε πλίνθους τέσσαρας εφ' έκαστον πινσόν τε| μεγίστους, αργυραίους τε, σταθμόν ταλαντιαίους* Διγ. Ζ 3853. **3)** Μονάδα μήκους (βλ. και *πλινθάριον* 2): *ο πλίνθος έχει δακτύλους αχ', ήτοι παλαιστάς υ', πόδας ρ', πήχεις ...* Metrol.[2] 45[1].

πλίο, επίρρ., βλ. *πλείο.*

πλιο, πλιον, επιρρ., βλ. *πλέον (Ι).*

πλιόντα, μτχ., βλ. *πλέω.*

πλιος, επίθ., βλ. *πλέος.*

πλιότερα, επίρρ., βλ. *πλεότερα.*

πλιότερο(ν), επίρρ., βλ. *πλεότερον.*

πλιότερος, επίθ., βλ. *πλεότερος.*

πλιόττερα, επίρρ. βλ. *πλεότερα.*

πλιοτύτερα, επίρρ.

Από το επίρρ. *πρωτύτερα* με επίδρ. των *πλιο/πλιότερα.*

Πιο πριν, πρωτύτερα: *Άλλην χάρην δεν θέλομεν παρά ετούτην τώρα| οι ξένοι που βρισκούμεσθεν δούλοι απ' άλλην χώρα.| Μόνον πλιοτύτερα σ' εμάς τα όσπρια και το νεράκι| μάς στείλε διά φαγητόν κι ας είν' κι αυτό λιγάκι* Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 343.

πλιτσούνι το· *πλιστούνι(ν).*

Από το βενετ. *pelizzon* (Nourney, Lat. Ital. 122, λ. *πλιτζούνι,* Boerio) - ιταλ. *pelliccione* (Somav., It.-gr., Battaglia, Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *pelliccióne1*). Λ. *πελλιτζούνιν* σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi). Η λ. (*πλητζούνι*) σε έγγρ. του 16. αι. (Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 41, 66).

Γούνινο γυναικείο ένδυμα, γούνα (Για το πράγμα βλ. και Martini [Στάθ. σ. 199]): *Η πολιτική τον καύχο της κάμνει τον μουτσουτσούνια| και θέλει ρούχα να φορεί, εμπότες και πλιστούνια,| και όντεν ιδεί τον καύχον της, πώς στέκει χολιασμένη,| ωσάν θλιμμένη κάθεται και παραπονεμένη* Σαχλ. Ν 346· φρ. *ξεσκονίζω το πλιτσούνι,* βλ. *ξεσκονίζω.*

πλοιάριον το, Απολλών. (Κεχ.) 383, Διήγ. Βελ. χ 84, Δούκ. 333[20], Σφρ., Χρον. (Maisano) 164[14], Διήγ. Βελ. N[2] 90, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 124, Ιστ. πολιτ. 53[3], Προσκυν. Ιβ. 535 1255, Προσκυν. Ιβ. 845 1356.

Το αρχ. ουσ. *πλοιάριον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πλοιάριο*.

Μικρό πλοίο: Βίος Αλ. 4334.

πλόιμον το.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *πλόιμος* (απ. και σήμ. λόγ., ΛΚΝ) ως ουσ. Η λ. στον Ησύχ. (*πλόιμα*) και σε έγγρ. του 12. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 10[17], *πλωίμων*, Caracausi, *πλώιμον*)· βλ. και LBG, λ. *πλώιμος*.

Πλεούμενο, πλοίο: *μη έχων ούτος* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *νήας ουν πέραθεν ορμηθήναι,| μέρος υπανεχώρησεν, ως φασι, της θαλάσσης,| και πάσα δύναμις πεζών διήλθεν ακωλύτως.| Αι γαρ δυνάμεις των πλοιών και πάντων των πλοΐμων| μακρόθεν ήσαν άπασαι* ... Βίος Αλ. 1204.

πλοίον το, Metrol.[2] 126[21], 127[26], 128[1], 130[5], 131[17] κ.α., Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 540, Απολλών. (Κεχ.) 135, 137, 321, 460, 655, 777, Δούκ. 147[26], 335[11], 339[1], 391[28], 411[14], 423[15], Byz. Kleinchron. Α' 99[50], 100[54], 255[65], 312[12], 612[1] δις, Πορτολ. Β 38[17], κ.α.· *πλοίο(ν)*, Χρον. Μορ. P 1673, 7163· γεν. πληθ. *πλοιών*, Βίος Αλ. 1204, 1206.

Το αρχ. ουσ. *πλοίον*. Για τη γεν. πληθ. *πλοιών* βλ. Christensen, BZ 7, 1898, 367 και LBG, στη λ. Η λ. και σήμ. στον τ. *πλοίο*.

Σκάφος, καράβι: Δούκ. 333[19].

πλοκαμίς η.

Το μτγν. ουσ. *πλοκαμίς*. Η λ. και στο LBG με διάφ. σημασ. Τ. *πλοκαμίδα* στο ΑΛΝΕ.

Πλεξίδα, κοτσίδα: *Η Αφροδίτη λύσασα ... τας πλοκαμίδας,| θνήσκ', έφασκεν, ο Άδωνις, απέλιπον ελπίδας* Διγ. O 1577.

πλόκαμος ο, Καλλίμ. 811· *απλοκαμός· αποκλαμός*, Ερωτόκρ. Α' 102· *πλοκαμός*, Διγ. (Trapp.) Gr 2197, Διγ. Z 2603, Βυζ. Ιλιάδ. 770.

Το αρχ. ουσ. *πλόκαμος*. Ο τ. *πλοκαμός* ήδη αρχ. (TLG) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 228). Ο τ. *απλοκαμός* (<*πλοκαμός* με συμφ. προς το *απλώνω*, Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 383]) στο Δημητράκ., λ. *πλοκαμός*. Ο τ. *αποκλαμός* (με παρετυμ. από την πρόθ. *από*, Χατζ., ΜΝΕ Β' 313) σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 27, Andr., Lex., στη λ.). Η λ. στο LBG και σήμ. λόγ.

1) Πλεξίδα, κοτσίδα: *Πίπτει, το στήθος δέρνεται ...,| ξαίνει εις γην τους πλοκαμούς, τούς έπλεξεν ο πόθος,| του τριχαριού του ερωτικού, θρηνάται* Φλώρ. 1039· Δούκ. 367[7]. **2)** Διακλάδωση της ρίζας ή παραφυάδα φυτού· (εδώ, μεταφ. προκ. για τη βαθμιαία αύξηση του ερωτικού πάθους): *το λίγο εγίνηκε πολύ και το πολύ να κάμει| αρχίνισεν απλοκαμούς σα οι ρίζες στο καλάμι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 102. **3)** (Εδώ, μεταφ., στον πληθ., προκ. για τον ήλιο) οι ακτίνες: *ξημέρωμα που ήλιος λαμπροφόρα,| και με πλοκάμους τους χρυσούς φώτιζε κάθε χώρα,| εις την πόλιν εμπήκασι* Μαρκάδ. 666.

πλοκή η, Λίβ. Esc. 557.

Το αρχ. ουσ. *πλοκή*. Η λ. και σήμ.

1) Πλέξιμο, πλεκτή κατασκευή· (ως σύστ. αντικ., προκ. για αρχιτεκτονικό διάκοσμο): *Ο δε κοσμήτης του λουτρού πλοκήν επλάκη ξένην.*| *Θαυμάζω χείρας τεχνιτών και του χρυσού την φύσιν* Καλλίμ. 319. **2)** (Μεταφ.) **α)** κατασκεύασμα, δημιούργημα: *σκάποτε ανεσπάσθην*| *απέ του ονείρου την πλοκήν* Λίβ. Ρ 311· **β)** σύνθεση: *να με φωτίσει και εμέ* (ενν. ο Θεός) *εις τας πλοκάς του στίχου,*| *και να ποιήσω και εγώ ποιημάτι τοιούτον,*| *να μη το βαρεθεί τινάς, αμμή ολωνών ν' αρέσει* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 9· **γ)** συνδυασμός, διαδοχή: *περί δε το προσκέφαλον γλυπτοίς γράμμασιν γράφει,*| *των δε γραμμάτων η πλοκή τοιούτους λόγους έχει* Διήγ. σεβαστ. Θωμά 221.

πλοκός ο.

Το αρχ. ουσ. *πλόκος* με καταβιβ. τόνου αναλογ. με τα ουσ. σε *-κός* (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 127). Τ. *πλοκό* στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. στο Πορφυρογ., Προς Ρωμαν., 51.114, 119, 122, στο Δημητράκ. και σήμ. ιδιωμ. με διάφ. σημασ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 542, Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ. 154, κ.α.).

(Πιθ.) φράχτης κατασκευασμένος από ξύλα που έχουν πλεχτεί (Για τη σημασ. βλ. Λουκοπ., Γεωργ. 128, Καραν., ΛΔ 10, 1964-65, 188): *Περί κάψιμον χωραφίου ή θημωνίας, πλοκού χωραφίου ή σπιτίου* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 984 ϙοβ' 1.

πλοκωτή η.

Το θηλ. του επιθ. **πλοκωτός* (από το ουσ. *πλοκή* και την κατάλ. *-ωτός*) ως ουσ. Η λ. (γρ. *πλοκοτή*) το 14. αι. (LBG, λ. *πλοκοτή*), στο Du Cange (γρ. *πλοκοτή*, λ. *πλοκάδια*) και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Δομένικος, Κεφ. διηγ. 122).

α) Πλέγμα από κλαδιά που χρησιμοποιείται για την ενίσχυση οχυρωματικού τείχους: *Και πλοκωτάς από βέργας έθηκαν έμπροσθεν της παστίας, ίνα δέχωνται τας σαγίττας των τόξων και των τζαγρών των Ρωμαίων, και των βουμπάρδων τας πέτρας* Καναν. (Pinto) 82-83· **β)** είδος προστατευτικού πλέγματος που χρησιμοποιείται ως ασπίδα: *Και οι μεν σκάλας έφερον ..., έτεροι δε σκουτάρια στερεά και μεγάλα ..., και πλοκωτάς δε άλλοι, και παβέζια άλλοι, ... και άλλο παν πολεμικόν έργον έφερον ανά χείρας* αυτ. 313.

πλουμάκι(ν) το.

Από το ουσ. *πλουμί(ν)* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι(ν)*. Η λ. τον 6. αι., στο Meursius (*πλουμάκιον*), στο LBG (*πλουμάκιον*) με διαφορ. σημασ. και σήμ. ιδιωμ. στην Κάρπαθο (Οικονομίδης, Λαογρ. 24, 1966, 259).

Διακοσμητικό μοτίβο κεντημένο σε ύφασμα με θέματα από το ζωικό και φυτικό κόσμο (Για το πράγμα βλ. και Κοραή, Άτ. Β' 278· βλ. και *πλατύφυλλος*): *Πλουμάκια και πλατύφυλλα με τέχνην και με πράξιν*| *επάνω εις ψιλά λινά λογιές οχρές με τάξιν*| *να χρυσοκλαβαρίζουσιν* (ενν. οι γυναίκες) *μ' ασήμιν και χρυσάφιν,*| *με πάσαν τέχνην μουσικήν ωσάν καλοί ζωγράφοι* Γεωργηλ., Θαν. 172· (μεταφ.): *όσοι την εθωρούσασιν εποθαυμάζουντά τη* (ενν. τη Μαρία).| *Απού τα νύχια ως την κορφή όλη*

ήτονε πλουμάκι,| ψεγάδι δεν ευρίσκεντο σ' εκείνο το κορμάκι Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1696.

πλουμίζω, Φυσιολ. (Legr.) 469, Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 17, Βεν. 41, Θησ. Β' [22^{6}], Δ' [61^{4}], Η' [95^{8}], Ch. pop. 509, 849, Χούμνου, Κοσμογ. 333, 531, 769, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1059, 1500, 1662, Αγν., Ποιήμ. Α' 96, Ιμπ. (Legr.) 83, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 554, Θρ. Κύπρ. Μ 510, Λαυρ., Οπτασία Σ. 107-108, Πανώρ. Α' μετά στ. 82 κριτ. υπ., Β' 417, Δ' 169, 181, 235 κριτ. υπ., Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 360, 417, Β' 265, Κατζ. Ε' 24, Πιστ. βοσκ. Ι 1, 132, ΙΙΙ 3,165, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1074, Β' 370, 462, Στάθ. (Martini) Α' 43, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 151, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [107], [247], [1131], Β' [464], [558], Γ' [12], Δ' [91], [737], Ε' [1479], [1561], Φορτουν. (Vinc.) Α' 283, Ροδινός (Βαλ.) 53, Διγ. Ο 1752, Διακρούσ. 112^{19}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 552^{21}, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 192· *π λ ο υ μ π ί ζ ω,* Ch. pop. 811 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *πλουμί(ον)* και την κατάλ. *-ίζω*. Ο τ. *πλουμπίζω* με τροπή του *μ* σε *μπ* (βλ. Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΑ 7, 1910-11, 61)· πβ. σημ. ιδιωμ. *πλουμπί* (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 311). Η λ. στο Meursius (λ. *πλουμμίζειν*), στο TLG και σήμ.

Α' Μτβ. **1α)** Κεντώ: *άνθη και ρόδα και μυρτιές, πασίλογα λουλούδια,| με πόθον να πλουμίζουσιν* (ενν. *οι κόρες*), *με χαρές και τραγούδια,* (παραλ. 1 στ.) *τ' αργόχειρα τά κάμνασιν* Γεωργηλ., Θαν. 179· **β)** διακοσμώ, στολίζω: *ο βασιλεύς δεν εκάθησεν, αλλά είχε σπουδήν πολλήν ... να περπατεί να βλέπει εκεινούς οπού τα επλούμιζαν και εκεινούς οπού έκτιζαν* Hagia Sophia f 589^{31}· *υποκάτω της σκεπαστής τούρλας είναι ο ομφαλός του κόσμου και το έδαφος είναι πλουμισμένον μετά μαρμάρων πανωραίων* Προσκ. Λαύρ. 874 96· *Και το κεφάλι με μαλλιά ξένα μου το στολίζει,| και με τσ' αθούς τους δροσερούς τριγύρω το πλουμίζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [114]· (μεταφ.): *Εμαζωκτήκασι πολλοί, και φίλοι και τινάδες,| και συντροφιά εκάμασι ...| και κορασίδια όμορφα, πανώρια συντροφία·| ποια 'τονε απού τσι πλούμιζε όξω απού τη Μαρία;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1729· (σε μεταφ.): *Αλίμονον, ποιος μάστορης, ποιος ήτον ο ζωγράφος,| οπού έκατσε και πλούμισε τα ερωτικά σου κάλλη;* Ch. pop. 811· **γ)** περιποιούμαι το πρόσωπό μου με καλλυντικά για καλλωπισμό: *τα πρόσωπά τους πλουμίζουν,| και καλά τα ζωγραφίζουν,| μερικές, διά να τα ασπρίζουν,| και άλλες να τα κοκκκινίζουν* Συναξ. γυν. 542.

Β' (Αμτβ.) είμαι εξαιρετικά όμορφος· λάμπω (από ομορφιά): *Θεά μου, απού στον ουρανό τον τρίτο η κατοικιά σου| ευρίσκεται, και από 'δεκεί πλουμίζει η ομορφιά σου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 62· (συχνότ. με τα *λάμπω, φέγγω*): *Εστράφην εις τον ουρανό, θωρεί λαμπρό σημάδι,| γυναίκα τέκνο και κρατεί κι εστέκασι ομάδι| κι ήλαμπε το μωρό παιδί και η μάνα του πλουμίζει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 2130· *Πέμπου το γληγορύτερο στολίστρα να τη ντύσει* (ενν. *την Αρετούσα*)*,| να τση στολίσει το κορμί, να λάμψει, να πλουμίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1210· *του Μενελάο είναι γυνή, οπού τη Σπάρτα ορίζει·| στο Ρωμικάτο ευρίσκεται και φέγγει και πλουμίζει* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 160.

Η μτχ. ως επίθ. = **α)** Στολισμένος, διακοσμημένος: *ω καλοριζικότατη και πλουμισμένη σκάλα* Κατζ. Ε' 24· *Εύμορφη είναι η γη, πλουμισμένη με άνθη, με δένδρα* Ροδινός (Βαλ.) 53· (σε υπερβολή με το ουσ. *κάλλη*): *μιας κορασιάς τα πλουμισμένα κάλ-*

λη,| σιμμένα μ' όργητα πολλή και μ' ασπλαχνιά μεγάλη,| μ' εκάμασι κι εσφάγηκα Πανώρ. Β' 169· **β)** εξαιρετικά όμορφος, ωραίος: *Εσύ πώς απολπίζεσαι και πώς κακοκαρδίζεις,| πόχεις κοντά τό πεθυμάς, το πλουμισμένον πλάσμα;* Θησ. Ι' [34²]· *Όφις εκείνον τον καιρόν ήτονε πλουμισμένος| κι ο Θεός του καταράστηκε* Χούμνου, Κοσμογ. 91· (με παράλ. του ουσ. *κόρη*): *περνώντας μια ταχτερινή, θωρεί μια πλουμισμένη,| μια αγγελοσγουράφιστη, ροδοπεριχυμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 607· (σε προσφών. ωραίας κόρης): *Τριαντάφυλλό μου κόκκινο και ρόδο μυρισμένο,| μήλο μου ωραιότατον, άξιον και πλουμισμένο* Διγ. Ο 1756· **γ)** (προκ. για χαρακτηριστικά προσώπου) που έχει ωραίο σχήμα, καλοφτιαγμένος, ωραίος: *έχω τα χείλη κόκκινα και ομμάτια πλουμισμένα,| και πρέπουν με οι κάλτσες μου ως πέρδικα οπού είμαι* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 189· *το πρόσωπόν του έκλαμπρον, τα φρύδια πλουμισμένα* Ιμπ. (Legr.) 83· *τα πλουμισμένα σου και τα γλυκιά σου χείλη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 459· **δ)** που ιριδίζει, χρωματιστός: *το πάτωμα ... το έστρωσε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *από κάθε λογής μάρμαρα πλουμισμένα* Hagia Sophia f 598¹⁶· (σε μεταφ., προκ. για το ουράνιο τόξο): *Και διά σημάδιν τάσσω σου δοξάριν πλουμισμένον,| από την γην στον ουρανόν αυτό ακουμπισμένον,| αυτούνο ν' αποφαίνεται στες βροχερές ημέρες* Χούμνου, Κοσμογ. 531· **ε)** (σε παρομοίωση, προκ. για τον ήλιο) λαμπρός: *Φέγγει σαν ήλιος πλουμισμένος ο κόσμος* Κονταράτος, Στ. πολιτ. 151.

πλουμί(ον) το, Hagia Sophia φ² 600[20].

Από το ουσ. *πλούμον* το (βλ. ά. *πλούμος*) και την υποκορ. κατάλ. *-ίον* (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 646). Πληθ. *πλούμια* τον 6. αι. (TLG) και τ. *πλούμιν* στο Meursius (*πλούμμιν*). Λ. *πλουμίν* τον 6. αι. (LBG, λ. *πλούμιον*). Η λ. στον πληθ. τον 5. αι. (TLG), στο Meursius (*πλουμμίον*) και σήμ.

α) Διακοσμητικό σχέδιο (συν. κεντητό ή υφαντό), στολίδι: *τα εντελινοπροστέλινα και η κεφαλαρέα| κόκκινα συρματέινα* (έκδ. *συρματένα*) *'σαν ...| με τά χρυσά αετόπουλα και τα χρυσά λεοντάρια·| και πλουμία θαυμάσια είχεν η σέλη όλη* Αχιλλ. L 807· *Και πάραυτας με προθυμιά και πόθον αρχινίζει* (ενν. *η Αρετούσα*)*| και τζόγια κάνει ολόχρυση, πλουμιά τηνε στολίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1372· (προκ. για ανάγλυφη διακόσμηση): *η στέγη γαρ επάνωθεν όλη εγκοσμημένη| μετά πλουμίων και κλαδιών έστιν ιστορισμένη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1242· **β)** (εδώ) τα στίγματα στο τρίχωμα της λεοπάρδαλης: *ανίσως και αλλάξει ο Μόρος το δερμάτιν του και η πάρδαλις τα πλουμία της, ημπορείς και εσύ να κάμεις καλά, οπού ήμαθες κακά* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 130[27].

πλουμισθός, επίθ., βλ. *πλουμιστός*.

πλούμισμα το.

Από τον αόρ. του *πλουμίζω* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *πλούμιγμαν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πλουμίζω*). Τ. *πλούμ(μ)ισμαν* στο Meursius και σήμ. στο κυπρ. και ποντ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 741, *πλούμμισμαν*, Παπαδ. Α., ό.π., *πλούμισμαν*). Η λ. στο Meursius (*πλούμμισμα*, λ. *πλουμμίζειν*) και σήμ.

Διακόσμηση, στολισμός· (εδώ ειρων.): *τουτά 'ναι τα πλουμίσματα τούτης της βασιλείας| και τα παρατηρήματα αυτής της αφεντίας!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 39.

πλουμιστός, επίθ., Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 158 κριτ. υπ., Ch. pop. 361, Χούμνου, Κοσμογ. 1484, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 43[24], Λαυρ., Οπτασία Σ. 107, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α' 28, Πανώρ. Α' 312, 421, Β' 176, 387, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 240, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 22, Προσκυν. Κουτλ. 390 130[29], 133[29], Βοσκοπ.[2] 155, 198, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1424, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 143, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [85], Β' [827], Ε' [1570], Φορτουν. (Vinc.) Β' 234, Μαρκάδ. 32· *απλωμιστός· πλουμισθός*, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 42[25].

Από το *πλουμίζω*. Ο τ. *απλωμιστός* στο Du Cange (λ. *πλούμος*) με διαφορ. σημασ., καθώς και τ. *απλώμιστος*. Ουδ. *πλουμμιστόν* στο Meursius. Η λ. το 12. αι. (TLG), στο Du Cange (λ. *πλούμος*), όπου και τ. *πλουμμιστός*, και σήμ.

1α) (Προκ. για ένδυμα) διακοσμημένος με σχέδια κεντημένα ή υφαντά (Για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β'[2] 41): *φακέλια και φορέματα, τά ένι πλουμιστά με το μετάξιν και απού κλωστή* Ασσίζ. 494[28]· *Είδα έναν άνθρωπον έκλαμπρον ... και έφεγγαν τα ρούχα του και ήτον πλουμιστά με πολλές λογίες άνθη και διάφορα χρώματα* Λαυρ., Οπτασία Λ. 377· **β)** διακοσμημένος, στολισμένος: *η στέγωσις ... ήτο κεχρυσωμένη.| Είχε και έργα θαυμαστά διάφορα ποικίλα,| τα έσω ήσαν πλουμιστά μετά τιμίων λίθων* Διγ. Α 3953· *Τον θρόνον δε του άνακτος τις να τον αφηγείται;| Έγκοπτος, όλος πλουμιστός και παραχρυσωμένος* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 661· *Και είναι εις το ύψος η πόρτα πιθαμές ζ' και το πλάτος ιχνάρια γ' γλυπτή με κόκκαλα πλουμιστή* Προσκυν. Κουτλ. 390 127[5]. **2)** Πολύ όμορφος, πολύ ωραίος: *της κόρης μου της όμορφης, της πανονόστιμής μου,| της πλουμιστής της κόρης μου, κουρτέσας της Ροδάμνης* Λίβ. Esc. 2398· *Ω χορταράκια δροσερά, οπού σασε πλακώνει| τέτοια νεράιδα πλουμιστή, πλια 'σπρη παρά το χιόνι* Πανώρ. Β' 200· (σε υπερβολή με το ουσ. *κάλλη*): *και πλιά απού το τραγούδι μου όνομα θέλου βγάλει| στον κόσμον όλο παρ' αλλής τα πλουμιστά σου κάλλη* Πανώρ. Γ' 624· *αλύπητη τη μοίρα μου κι άπονη είχες λέγει,| γιατί δε βλέπω τα 'μορφα και πλουμιστά της κάλλη* Κατζ. Α' 5· (σε μεταφ., προκ. για κόρη): *Έρχεται προς εμένα και γνωρίζει| πως είμαι λιγωμένος κι αρχινίζει| να παίρνει ωσάν καλή καρδιά κι αέρα| η πλουμιστή μου κι άσπρη περιστέρα* Βοσκοπ.[2] 36· (προκ. για μάτια): *κόρη πρασινοφόρισσα κάθεται εις παραθύριν| κι έχει τα μάτια πλουμιστά πλιον παρά το ζαφείριν* Ερωτοπ. 703· *Τα μάτια σου τα πλουμιστά, τα χείλη τα βαμμένα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 440· (προκ. για περιστέρι): *Δυο περιστέρια πλουμιστά μου φαίνετονε, Νένα,| σ' ένα ψηλότατο δεντρό κι εθώρου φωλεμένα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 147. **3α)** Χρωματιστός: *και το γύρω της Αποκαθηλώσεως κάτω εις το έδαφος είναι με μάρμαρα πλουμιστά, εύμορφα* Προσκυν. 390 139[16]· **β)** (προκ. για πρόβατα) που δεν είναι λευκός: *εσυνηβάστην ο Λαβάν και αυτούνος ο γαμβρός του* (παραλ. 3 στ.): *εις όσ' αρνιά και α βγαίνουσι και πλουμιστά γεννούνται,| διά τον κόπον τον πολύν, του νέου να λογούνται* Χούμνου, Κοσμογ. 1475. **4α)** (Προκ. για πτέρωμα πτηνού) διάστικτος (Για τη σημασ. βλ. και Κουκ., Αθ. 42, 1930, 51): *Η ουρά αυτού* (ενν. *του ζάγανου*) *απλωμιστή* (έκδ. *απλωμίστη* διορθώσ.) *και ωσάν παχνισμένη* Ορνεοσ. 577[7]· **β)** (προκ. για τα φτερά του Έρωτα) που ιριδίζει· αστραφτερός, λαμπερός (Για τη σημασ. βλ. και Siapkaras-Pitsillides [Poèmes d' amour 397]): *Ξεύρεις γιατί 'ν ο πόθος φτερωμένος| και με τα πλουμιστά φτερά γυρίζει;| Γιατί κανένας που αγαπά σιγίζει* Κυπρ. ερωτ. 18[2].

πλούμος ο ή **πλούμον** το.

Από το λατ. *pluma*. Η λ. τον 4. αι. (L-S Suppl.), στο Du Cange (*πλούμος*), σε κρητ. έγγρ. του 17. αι. (*πλούμα τα*, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 482), σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (*πλούμος* και *πλούμο*, Παπαδ. Α., λ. *πλούμος*) και λογοτ. στο ΛΑΝΕ· βλ. και LBG (λ. *πλούμος* ο).

(Περιληπτ.) πούπουλα: *Τίλλων τα πτερά αιμάσσει* (ενν. *ο ιέραξ*), *πλούμον δε ευρήσεις έχοντα περί τας ρίνας αυτού* Ιερακοσ. 476[24-25].

πλουμούσα, επίθ. θηλ.

Από ουσ. *πλουμί(ν)* και την κατάλ. *-ούσα* (Για το σχηματ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *-ούσα*). Η λ. σήμ. ιδιωμ. (Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 55, Pern., Ét. linguist. III 508, Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ. 565)· βλ. και Βλαστού, Συνών. 94, λ. *καλοβαλμένος*.

Πλουμιστή, όμορφη: *πώς το τσικίνιν έβγαλε* (ενν. *η Πετρονέλα*), *πώς 'ς τούτη μου τη χέρα*| *τό 'βαλεν η πλουμούσα μου και άσπρη μου περιστέρα* Φορτουν. (Vinc.) Α' 215.

πλουμπίζω, βλ. *πλουμίζω*.

πλουμώ. — Βλ. και *πλουμίζω*.

Από το *πλουμίζω* αναλογ. με τα ρ. σε *-ώ*. Η λ. σήμ. ιδιωμ. στη Ρόδο (Παπαμανώλη, ΝεοελΛ. Διαλ. 1, 1994, 418).

Διακοσμώ, στολίζω: *επέφτασιν οι ανθοί κι επεριχούσα,*| *τα κάλλη της αφέντρας μου επλουμούσα* Βοσκοπ.[2] 144.

πλούσια, επίρρ· *πλούσα*, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 317, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 119.

Από το επίθ. *πλούσιος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Γενναιόδωρα, απλόχερα: *καθημερνό δεν έλειπε, στην εκκλησία παγαίνει* (ενν. *η ρήγισσα*),| *εις τους πτωχούς που 'βρισκε κει 'κάμνε 'λεημοσύνη,*| *ωσάν τον μέγαν Αβραάμ πλούσια τηνε χύνει* Διγ. Ο 38· **β)** επικερδώς: *δεν έχουν αλλού να πραματευτούσιν* (ενν. *οι Βενετικοί*) *τόσον πλούσια παρά εις την Συργιάν* Μαχ. 166[31-31]. **2α)** Πολυτελώς: *τ' αμάξι μου μονόκεροι θέλουσι σέρνειν έξι*| *και πλούσα ας το στολίσουσι κι ως έναν ήλιο ας φέξει* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 88· **β)** μεγαλοπρεπώς: *Τούτος ο ανθός ευρίσκετο 'ς τση ρήγισσας τη χέρα,*| *ογιά να τονε δώσει ενούς εκείνη την ημέρα,*| *όποιος πλια πλούσα κι όμορφα κι άξα ήθελε προβάλει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 137.

πλουσιαίνω, Σπαν. (Μαυρ.) P 310.

Από το επίθ. *πλούσιος* και την κατάλ. *-αίνω*. Τ. *πλουδαίνω* (Παπαδ. Α., Λεξ., *πλουδένω*) και *πλουδαίνου* (Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 186) σήμ. ιδιωμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

Πλουτίζω, γίνομαι πλούσιος: *όποιος ελπίζει και κρατεί κι εγδέχεται να πάρει*| *ή από πλούσιον συγγενήν ή φίλον που 'ναι πλούσιος,*| *ήθελεν τούτον εκ παντός να 'τον αποθαμένος,*| *να πάρει το λογάριν του, να πλούσιανεν εκείνος* Σαχλ. Β' (Wagn.) P 99.

πλουσιόδωρος, επίθ., Διαθ. Αγ. Γεωργ. Μαγγ. 46, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 462,

Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 210[15].

Από το επίθ. πλούσιος και το ουσ. δώρο(ν). Τ. πλουσιόδουρους σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. τον 4.-5. αι. (Steph., Θησ.), στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και στο ΑΛΝΕ.

Γενναιόδωρος: *αυτός ... εγίνεντον ολωνών των ορφανών και των χηρών και των πενήτων πατήρ, ... πλουσιόδωρος και βασιλικότατος υπάρχων εις την ψυχήν δίδοντας καθαενός το είτι του εχρειάζετον* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 138[24].

πλουσιοκάμωτος, επίθ., Θησ. ΙΑ' [63[8]].

Από το επίρρ. *πλούσια* και το *κάμνω*.

Πολυτελώς κατασκευασμένος: *Ταρκάσια πλουσιοκάμωτα ήτον ο νέος ζωσμένος* αυτ. ΣΤ' [16[5]].

πλουσιόντη η, βλ. *πλουσιότης*.

πλουσιοπάροχα, επίρρ., Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 168[288], Λίμπον. 493, Σουρούμης, Ιωάνν. Ξέν. Κ 73, Χριστ. διδασκ. 152, 404.

Από το επίθ. *πλουσιοπάροχος*. Η λ. και σήμ.

α) Γενναιόδωρα, άφθονα: *δεν εφύλαγε* (ενν. *ο αρχιεπίσκοπος Λαρίσης*) *το σιτάρι να ακριβήνει, και τότε να το πωλήσει εις περισσοτέραν τιμήν, καθώς κάνουσιν οι δημοκατάρατοι, αλλά έδιδεν εκείνους οπού εχρειάζονταν πλουσιοπάροχα* Βησσαρ. Λαρίσης, Διαθ. Παράφρ. 274[162]. **β)** πολυτελώς: *Ήτον τούτος πλουσιοπάροχα ενδυμένος, με πολυτίμητον σπαθί εις το πλευρόν* Καλόανδρ. (Κεχ.) 406.

πλουσιοπάροχος, επίθ.

Από το επίθ. *πλούσιος* και το ουσ. *πάροχος*. Η λ. πιθ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.· πβ. όμως και LBG) και σήμ.

Γενναιόδωρος: *μετά Θεόν συ* (ενν. *ο αυθέντης κυρ Ισίδωρος*) *δύνασαι ποιήσαι ταύτην την επικουρίαν, συ ο πλουσιοπάροχος και αυτοκίνητος* Lettres 1453 2[23].

πλουσιοπαρόχως, επίρρ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 145, 199.

Από το επίθ. *πλουσιοπάροχος*. Η λ. πιθ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.· πβ. όμως και LBG) και στο ΑΛΝΕ.

Άφθονα, γενναιόδωρα: *εκείνους οπού τον ακούσουσι τους γεμίζει* (ενν. *ο Χριστός*) *πλουσιοπαρόχως από κάθε λογής καλόν* Ροδινός (Βαλ.) 127.

πλούσιος, επίθ., Διγ. Ζ 19, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1571, Χρον. Μορ. Η 626, Σαχλ., Αφήγ. 191, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 30, 52, 68, 74, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 481, Λίβ. Ρ 2331, Λίβ. (Lamb.) Ν 102, Αχιλλ. L 1147, Αχιλλ. (Smith) Ν 28, 35, Αχιλλ. (Smith) Ο 2, Ιμπ. 635, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 172, Μαχ. 42[30], 80[14], Θησ. Β' [90[2]], Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[18], Byz. Kleinchron. Γ' 505[19], Ιμπ. (Legr.) 713, Σκλάβ. 35, Κορων., Μπούας 24, Πένθ. θαν.[2] 115, Βεντράμ., Γυν. 71, Βεντράμ., Φιλ. 350, Πτωχολ. α 34, 298, Παϊσ., Ιστ. Σινά 11, Κυπρ. ερωτ. 147[5], Πανώρ. Αφ. 56, Πτωχολ. Α 3, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 29, Πτωχολ. Β 185, Τζάνε, Κρ. πολ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 180[27], 248[28], κ.α.· π λ ο ύ σ ο ς, Ντελλαπ.,

Ερωτήμ. 1275, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 51, Θησ. Πρόλ. 154, Αλεξ.[2] 1478, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 402, 4837, Χρον. σουλτ. 27[1], 38[3], Πανώρ. Δ' 77, Ε' 59, 230, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 72, Πρόλ. 12, Α' 523, Ερωτοκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1351, Β' 129, 440, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 33, Ιντ. Β' 105, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 142, Β' 36, Γ' 43, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 141, Γ' 320, Ε' 155, Λεηλ. Παροικ. 410, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 545[19], κ.α.· υπερθ. *πλουσιέστατος*, Έκθ. χρον. 83[27].

Το αρχ. επίθ. πλούσιος. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κωστ., Λεξ. τσακων., *πλούσε*, λ. *πλούσιε*). Το αρσ. ως ουσ. ήδη αρχ. (TLG). Το θηλ. ως ουσ. τον 11. αι. (LBG), στον Κατσαΐτ., Κλ. Γ' 236 (*πλουσιά*) και σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., Παπαδ. Α., Λεξ., Andr., Lex., λ. **πλουτία*). Η λ. και σήμ.

1) (Για πρόσωπο)· **α)** εύπορος, ευκατάστατος: Λόγ. παρηγ. L 620, Πτωχολ. (Κεχ.) P 2, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 61· **β)** που διαθέτει κ. σε αφθονία: *ήτον τούτο το κορμί* (ενν. *ο Γλυκαρέτης*) *πλούσο από κάθε χάρη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1752. **2)** (Για πράγμα)· **α)** άφθονος, που υπάρχει σε μεγάλο βαθμό, ποικιλία, κλπ.: Ιστ. Βλαχ. 2569 [=Γέν. Ρωμ. 155], Ροδινός (Βαλ.) 86· *οι ομορφιές τοση ήσαν πολλές, τα κάλλη τοση ήσα πλούσα* (ενν. *της Αρετούσας*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 62· **β)** πολυτελής: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 318· *τη φορεσά σου*| *την πλούσα και βασιλική* ... Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 248· **γ)** (εδώ σε λογοπαίγνιο) λεπτομερής, εμβριθής: *Ως έμαθα τον Οππιανόν, τάχα κι εγώ καυχίσθην*| *«φεύγε, πτωχεία, στους χωρικούς, ύπαγε εις ασόφους,*| *εγώ πλουσίαν έμαθα την τέχνην των γραμμάτων/ Οππιανόν εκστήθισα, πείναν ουδέν φοβούμαι»* Προδρ. (Eideneier) III 273-19 χφ P κριτ. υπ.

Το αρσ. ως ουσ. = εύπορος άνθρωπος: Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 30, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 148.

Το θηλ. εν. ως ουσ. = πλούτος: *Ουσίαν τε και κτήματα και ετέραν πλουσίαν* (ενν. *της κόρης*)| *αδύνατον απαριθμείν ή απεικάζειν όλως* Διγ. (Trapp) Gr. 1216.

πλουσιότης η, Απόκοπ.[2] 300· *πλουσιόντη*, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 5, 48· *πλουσιότητα*, Μαχ. 80[16], 84[11], 86[15]· *πλουσότη*, Πανώρ. Πρόλ. 34· *πλουσότητα*, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 165, Δεφ., Λόγ. 293, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 7, 305, Δ' 331, 557, 565, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 442, 449, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 284.

Από το επίθ. πλούσιος και την κατάλ. -ότης. Τ. πλουσιότη σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 741). Οι τ. *πλουσιότητα* και *πλουσότητα* στο Βλάχ. Η λ. τον 5.-6. αι. (TLG, LBG).

α) Πλούτος: *Το γένος του θαυμαστού τούτου Δημητρίου ... λαμπρόν και περίδοξον, περίβλεπτον διά τες πλουσιότητες, τίμιον διά τες αρετές των προγόνων, επιφανές διά τες τιμές και ονομαστόν διά τες βασιλικές αξιότητες* Εγκ. αγ. Δημ. 106[59]· **β)** αφθονία: *Κύριε ο Θεός ημών, ... χάρισε, ως φυσικά οπού είσαι εύσπλαγχνος και αγαθός, όπως αναβλύσουν και τρέχουν και εις εμένα τα ρεύματα της θεϊκής σου χάριτος, και ... του αγίου σου Πατρός τα φωτίσματα, με πολλήν πλουσιότητα, όπως άμποτε ήθελα δυνηθεί λαμπρώς και μεγάλως διηγήσασθαι τον βίον Ιωσήφ του παγκάλου!* Βίος Ιωσήφ 269.

πλουσίως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. πλουσίως. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Γενναιόδωρα, απλόχερα: *λαβούσα* (ενν. *η εμή μήτηρ*) *τοίνυν όσον διά χρυσού και αργύρου είχε χάραγμα και άλλα τινά από των πραγμάτων αυτής εξήλθε της πόλεως και εν τω εις τον δρόμον διέρχεσθαι πάσι τοις πτωχοίς και τοις ζητούσιν αυτήν και γυμνοίς ούσι πλουσίως εδίδου* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 173.

πλούσος, επίθ., βλ. *πλούσιος*.

πλουσότη, πλουσότητα η, βλ. *πλουσιότης*.

πλουταίνω, Ερμον. Ω 315, Χρον. Μορ. Η 5107, 5114, 8781, Χρον. Μορ. Ρ 5624, 8470, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 199, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1168, 1991, Χρον. Τόκκων 87, 730, 1385, 3110, Πεντ. Γέν. XIV 23, Χρον. σουλτ. 110[9], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 38, Βίος Δημ. Μοσχ. 383, Στάθ. (Martini) Γ' 512, Ροδινός (Βαλ.) 125, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 379, Λεηλ. Παροικ. 604, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 360[12], 439[21], 455[8].

Από το *πλουτύνω* (<*πλουτώ* με μεταπλ., βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *πλουτύνω*· απ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα, βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πλουτύνω*)· για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 295. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Μτβ. **α)** Κάνω κάπ. πλούσιο: ΜΠΕΡΤΟΛΔΟΣ: *Ανίσως και εσύ ήσουν καλός άνθρωπος, εγώ τούτην την νύχτα σε έκανα πλούσιον.* ΤΖΑΦΟΣ: *Με τι τρόπον ήθελες με πλουτύνει;* Μπερτόλδος 61· (μεταφ.): *Οϊμέναν, Ερωφίλη μου, τον Άδη πώς πλουταίνεις*| *με τσ' ομορφιές σου τσι πολλές κι όλη τη γη φτωχαίνεις!* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 573· **β)** (με σύστ. αντικ.) αποκτώ πλούτο: *θέλομεν πλουτύνειν πλούτον όχι μόνον γήινον, μα πλιότερα ουράνιον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 449.

Β' (Αμτβ.) γίνομαι πλούσιος: *είδα πτωχόν κι επλούτυνε και πλούσο να πτωχάνει,*| *είδα γερόν κι ερρώστησεν, κι είδ' αστενή να γιάνει* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 197· *τινές και επλουτύνασι κι είχαν μεγάλους φίλους,*| *κι ύστερον επτωχάνασιν κι εχάσασιν τους φίλους* Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 105.

πλουτάρχως, επίρρ.

Από το μτγν. επίθ. *πλούταρχος*.

Πλουσιοπάροχα, αφειδώς· (εδώ ειρων.): *έχω πόνον άπειρον και θλίψιν βαρυτάτην*| *και χαλεπόν αρρώστημα και πάθος, αλλά πάθος!*| *Πάθος ακούσας τοιγαρούν μη κήλην υπολάβης,*| *μηδ' άλλο τι χειρότερον εκ των μυστικοτέρων,* (παραλ. 3 στ.) *αλλά μαχίμου γυναικός πολλήν ευτραπελίαν,*| *προβλήματα προβάλλουσα και πιθανολογίας*| *και το δοκείν ευλόγως μοι προφέρεται πλουτάρχως* Προδρ. (Eideneier) Ι 25.

πλουτεύω, Πεντ. Γέν. XII 5, XXXI 18 δις.

Από το ουσ. *πλούτος* και την κατάλ. *-εύω*. Τ. *πλουτέγγου* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. στο Sophocl. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Αποκτώ (πλούτη): *επήρεν ο Εσαύ ... όλες τις ψυχές του σπιτιού του και το ζωντό-*

βολό του και όλο το χτήνο του και όλο το αγόρασμά του ος επλούτεψεν εις την ηγή του Κεναάν, κι εδιάβην προς ηγή από ομπροστά τον Ιακώβ τον αδερφό του αυτ. XXXVI 6· (με σύστ. αντικ.): *επήραν το ζωντόβολό τους και το πλούτος τους ος επλούτεψαν εις την ηγή του Κεναάν, και ήρταν εις την Αίγυφτο ο Ιακώβ και όλη η σπορά του μετ' αυτόν* αυτ. XLVI 6.

πλουτίζω, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 360, Χρόν. Τόκκων 670 δις, 3051, 3712, Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 35, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 276, Κορων., Μπούας 52, Βεντράμ., Φιλ. 5, 237, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 125^{r}, Δεφ., Λόγ. 77, Πτωχολ. α 50, Πτωχολ. (Κεχ.) P 361, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 77$^{27, 32}$, Κύριλλ. Κων/π. 372 δις, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 183^{44}, 209^{18}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146^{1}, 552^{22}, 554^{12}, Hagia Sophia *α* 448^{16}, *ω* 521^{10}.

Το αρχ. *πλουτίζω*. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α'** (Μτβ.) κάνω κάπ./κ. πλούσιο: Διακρούσ. 102^{3}, Hagia Sophia k 479^{20}, Ιερακοσ. 492^{13}, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 121^{32}. **Β'** (Αμτβ.) γίνομαι πλούσιος: *Λοιπόν, άνθρωπε, σκόπησον* ... (παραλ. 1 στ.) *κακοπαθείς και μάχεσαι, βούλεσαι να πλουτίσεις,| και ο θάνατος αρπάζει σε, και ταύτα τι κερδαίνες;* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 447· *όποιος ακούει των γερόντων,| υπό πολλών δοξάζεται πτωχών τε και αρχόντων·| έπαινον, δόξαν και τιμήν κερδαίνει και πλουτίζει,| και την αιώνιον ζωήν ακόπως αποκτίζει* Ιστ. Βλαχ. 1357.

II. (Μέσ.) αποκτώ κ. σε αφθονία: *αυτούς να χορτάσω τον άρτον τον εκ του ουρανού καταβάντα, ήγουν την αγίαν κοινωνίαν απού μας ήδωκεν* (ενν. ο Θεός) *εις χορτασάν της ψυχής μας, το οποίον ετούτο ποτέ δεν το επλουτίστην ο κόσμος, παρά όταν ο Κύριος εκατοίκησεν εις τούτην την αγίαν του κατάπαυσιν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 455.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πλούσιος: *τούτου* (ενν. του Διγενή) *δε οι πρόγονοι χριστιανοί υπήρχον,| ευγενικοί, πανέμνοστοι, άγαν πεπλουτισμένοι* Διγ. Ζ 12· *Η χώρα ήτον έμορφη, τα σπίτια πλουτισμένα* Χρον. Τόκκων 648· *μεγίστην άγαν δωρεάν, πεπλουτισμένην μάλα,| τον Διγενήν απέστειλεν* (ενν. ο βασιλεύς) Διγ. Ζ 4207.

πλουτικόν το.

Από το ουσ. *πλούτος* και την κατάλ. *-ικόν*.

Πλούτος: *πολύ αγαθόν και πλουτικόν στο σπίτι σου να τρέχει* Χούμνου, Κοσμογ. 1998.

πλούτισμα το.

Από τον αόρ. του *πλουτίζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. τον 10. αι. (LBG), στο Somav. (λ. *πλούτημα*) και σήμ. (ΛΚΝ).

(Εδώ σε πληθ.) πλούτη: *πηγή χρημάτων, ποταμός των όλων πλουτισμάτων* Καλλίμ. 1460.

πλουτισμός ο, Λίβ. P 89, Λίβ. Esc. 88, Αλφ. (Μπουμπ.) I 39, 66, Διήγ. Βελ. χ 20, 193, 362, 461, 565, Διήγ. Βελ. N^{2} 20, Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 35, 605, 832, Αρσ., Κόπ. διατρ. [352].

Από τον αόρ. του *πλουτίζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG, LBG), στο Somav. και σήμ.

Πλούτος: *ρήγας και αν γένεις, άνθρωπε, και χώρας εάν κατάρξεις,| και χρήματα και πλουτισμόν πολύν αν υποτάξεις,| και την ψυχήν σου υστερηθείς, νόησε την ζημίαν* Αλφ. 14[82] (ως σύστ. αντικ.): *αν γουν συ πράξεις την βουλήν, τον ορισμόν πληρώσεις| και εκείνον οπού ορέγομαι σύντομα ξετελειώσεις,| τιμήν, αξίαν, πλουτισμόν εσένα να πλουτίσω| και ευγενικά χαρίσματα να σε κατακοσμήσω* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 35.

πλουτοδοσία η.

Από το ουσ. *πλούτος* και τον αόρ. του *δίδω*. Η λ. πιθ. το 10. αι. (LBG) και στο Κουμαν., Συναγ.

Παροχή πλούτου, γενναιοδωρία: *ως είπον, αυτοκράτωρ μου, δέσποτα στεφηφόρε| έδε και σκότος αφεγγές και τάρταρος και σκώληξ,| αλλά παντάναξ κραταιός, Χριστός μου βροτοσώστης| τούτων ... με ρύσεται τη ση πλουτοδοσία* Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 236-2 χφ G κριτ. υπ.

πλουτοδότης ο, Διγ. Ζ 3415.

Το αρχ. ουσ. *πλουτοδότης*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αυτός που παρέχει πλούτο: *Είτι γαρ δώσεις τους πτωχούς, εις τον Θεόν το δίδεις,| χρεώστην τον εποίησες Θεόν τον πλουτοδότην* Σπαν. (Ζώρ.) V 13.

πλουτοδότις, επίθ. θηλ., Γλυκά, Στ. Β' 92.

Το μτγν. ουσ. *πλουτοδότις* η (L-S Suppl.) ως επίθ. Η λ. στο ΑΛΝΕ (*πλουτοδότης*).

Γενναιόδωρος: *την πλουτοδότιν έκτεινον χείρα σου την χρυσέαν* Γλυκά, Αναγ. 372.

πλουτολουδίζω.

Από το ουσ. *πλούτος* και το *λουλουδίζω*, πιθ. με απλολογία.

Ανθίζω, γεμίζω άνθη: *γεμίζουσιν και οι πεδιάδες άνθη| και τα λαγκάδια λούλουδα καταλεπτώς τα πάντα| όλα πλουτολουδίζουσιν, γεμίζουσιν τα άνθη* Φλώρ. 1579.

πλουτοξεφαντωτής ο.

Από τα ουσ. *πλούτος* και *ξεφαντωτής*.

Πλούσιος γλεντοκόπος: *λέγει ο Μέγας Βασίλειος ... προς τους πλεονέκτας, τους αχόρταγους πλουσίους, τους παντελώς ανέλπιστους και ανελεήμονες ...:« ... όσον καιρόν έζησες με τες τρυφές του βίου, ξεφάντωσες και σολάτσα, δεν εκαταχρειάζουσουν να διαβάσεις βιβλία, να βιγλίσεις να δεις τους πτωχούλλικους, αποθανόντα σου δε ποίου έργου μισθόν σου χρεωστεί ο Θεός;» ... Και μεν πει κανείς: «Πού βρίσκεται τοιούτος άνθρωπος πλουτοξεφαντωτής και να μην 'λεμονάται τους πτωχούς;» Ναι όντως ευρίσκεται* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 602-603.

πλουτοποιός ο.

Το μτγν. επίθ. *πλουτοποιός* ως ουσ.

Αυτός που δημιουργεί, που παρέχει πλούτο· (εδώ προκ. για πνευματικό πλούτο): *Εκείνοι δε ... οπού αρνήθησαν τον κόσμον και τα εν αυτώ και εστιμάρασίν τα ωσάν σκύβαλα, διά να κερδίσωσιν τον μόνον πλουτοποιόν Χριστόν τον Θεόν, εκείνοι εισίν πάντων πλουσιότεροι* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 77[40].

πλούτος (Ι) ο, Σπαν. Α 221, Σπαν. Β 622, Διδ. Σολ. Ρ 14, Σπαν. Ρ 151, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 233, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 668, Διγ. (Trapp) Gr. 1464, Διγ. Ζ 1911, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1607, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1132, Ερμον. Ω 310, Χρον. Μορ. Η 8080, Χρον. Μορ. Ρ 3011, Βίος Αλ. 4698, Φλώρ. 943, Απολλων. (Κεχ.) 304, Λίβ. Sc. 2002, Λίβ. Esc. 3172, Λίβ. (Lamb.) Ν 107, Αχιλλ. L 1342, Αχιλλ. (Smith) Ν 1722 κ.α., Αλφ. 14[15], Μαχ. 166[33], Θησ. Ε' [31[2]], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 70, Συναξ. γυν. 503, Έκθ. χρον. 8[2], Κορων., Μπούας 117, Πένθ. θαν.[2] 501, Ιστ. πολιτ. 52[21], Χίκα, Μονωδ. 13, Ιστ. Βλαχ. 1495, Διγ. Ανδρ. 335[35], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 64, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Ρωμ ε' 17, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *πλούτος*. Η λ. και σήμ.

1α) (Μεγάλη) περιουσία: Ιστ. πολιτ. 59[7], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 579, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μαρκ. ι' 23, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 568· (μεταφ.): *Λέγει τον* (ενν. *τον νέον*) *ο Ιησούς: «Αν θέλεις να γενείς τέλειος, σύρε πούλησε είτι και αν έχεις, και δώσ' τα τους πτωχούς· και θέλεις έχει πλούτον εις τον ουρανόν· και έλα, ακολούθα με»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιθ' 21· **β)** υλικά αντικείμενα με μεγάλη οικονομική αξία (τιμαλφή, χρήματα κ.τ.ό.): *ύστερον δε ευρέθη* (ενν. *ο Ισαάκιος*) *εν Ρώμη εν τη αδελφή αυτού, σταλείσα υπό του πατρός αυτής προ της αλώσεως μετά πλούτου απείρου* Έκθ. χρον. 17· *ήνεγκεν* (ενν. *ο Αχουμάτ πασιάς*) *εκείθεν αιχμάλωτα πολλά και πλούτον και άλλα* Ιστ. πολιτ. 52[21]· *ο Φλώριος ...* (παραλ. 1 στ.) *δίδει του τά ενίκησεν* (ενν. *τα δυο χιλιάδες πεζάντια*) *και δίδει του άλλα τόσα.*| *Και ο καστελλάνος το να δει πολλά καλόν του 'φάνη,*| *τον πλούτον ανεδέχτηκεν και μυριοευχαριστεί τον* Φλώρ. 1449· (εδώ) θησαυρός: *Σκάπτοντας κάποιο γεωργός ήθελεν εύρει πλούτον* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 82[1]. **2)** Ευημερία, ευμάρεια: Σπαν. Α 586, Διγ. Ανδρ. 406[13].

πλούτος (ΙΙ) το, Σπαν. Β 140, Σπαν. Ο 97, Διδ. Σολ. Ρ 10, Διγ. Ζ 2522, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 461, 1570, Χρον. Μορ. Η 3011, 4142, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 250, Αχιλλ. (Smith) Ν 323, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 95, Αλφ. 14[113], Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 137, Διήγ. Βελ. χ 102, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 692, Παρασπ., Βάρν. C 214, Μαχ. 552[26], Θησ. Δ' [81[3]], Ch. pop. 654, Νεκρ. βασιλ. 73, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 610, 792, Ιμπ. (Legr.) 20, Διήγ. Αλ. G 274[35], Περί γέρ. (Δαν.) 27, Πεντ. Γέν. XII 5, XIII 6, Δευτ. VIII 17, Αχέλ. 529, Χρον. σουλτ. 58[13], Παϊσ., Ιστ. Σινά 2194, Πανώρ. Δ' 80, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.), Πρόλ. 45, Γ' 215, Δ' 323, Φαλλίδ. (Παναγ.) 43, Παλαμήδ., Βοηβ. 393, Μπερτόλδος 58, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 71, Β' 2408, Ε' 995, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 94, Διήγ. ωραιότ. 729, Φορτουν. (Vinc.), Γ' 380, Δ' 357, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 358, Διακρούσ. 112[3], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 541[21], 567[26], κ.π.α.

Το μτγν. ουσ. *πλούτος* το. Η λ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

1α) (Μεγάλη) περιουσία: *έκαμε* (ενν. *ο Ψαμμήτιχος*) *πλούτος περισσό, βίος, πολύ*

λογάρι Βεντράμ., Φιλ. 131· *Ήκουσες πώς οι βασιλείς εχάσαν βασιλείας,* (παραλ. 1 στ.) *χώρες και κάστρη περισσά, μεγάλας αφεντίας,| πλούτη, λογάρι' αρίφνητα, μεγάλες επαρχίας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 625· (μεταφ.): *Γυναίκα εξανέντροπην τινάν ουδέν φοβείται* (παραλ. 2 στ.) *μόνον κακά λογιάζεται, ξυπνή κι όντα κοιμάται.| Κι αν έναι και πτωχή γυνή και να 'χει πονηρία,| της φαίνεται το πλούτος της έχει το στη μανία* Βεντράμ., Γυν. 58· **β)** αγαθά μεγάλης αξίας· **β[1])** υλικά αντικείμενα με μεγάλη οικονομική αξία (τιμαλφή, χρήματα κ.τ.ό.): *Μα πάντα πλούτη και χαρές να 'ναι στ' αρχοντικό σας| κι όλες του κόσμου τες τιμές να 'χει το πρόσωπό σας* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 136[9]· *έστειλε* (ενν. *ο βιζίρης*) *κι εξεκλείδωσε τες πόρτες* (ενν. *της χώρας*), *για να μπουνε| κι έτρεχε όλος ο λαός, τα πλούτη για να βρούνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 559[16]· **β[2])** (μεταφ.) πολύτιμες πνευματικές ιδιότητες: *κι είναι το πνέμα λεύτερο, προβλέπει και κατέχει* (παραλ. 1 στ.) *εκείνον οπού ογλήγορα έχει άθρωπος να πάθει* (παραλ. 1 στ.) *κι έτσι γιατί είν' αθάνατο, του εδόθη η χάρη τούτη| κι είναι μεγάλο χάρισμα απάνω εις τ' άλλα πλούτη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 120. **2)** Μεγάλη ποσότητα, αφθονία: *ελπίζει να της χωρισθεί να ορμαστεί άλλην, ή διά κάλλος ευμορφότερον, ή διά πλούτος προικός* Ελλην. νόμ. 530[19]. **3)** Ευημερία, ευμάρεια: *Μα ποιος να πέσει σε φτωχειά, στα πλούτη μαθημένος,| και να μην έχει βάσανα πάσα καιρό ο καημένος;* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 313· *άλλοι το πλούτος πεθυμού και τη φτωχειά μισούσι,| κι άλλοι ξετρέχου το κακό, σπουδάζου να το βρούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 207· (σε προσωποπ.): *αφόν εσίμωσε* (ενν. *ο Παλαμών*), *για να σεβεί την θύραν,| ήβρε το Πλούτος πόστεκε την θύραν να φυλάγει* Θησ. Ζ' [70[2]].

πλουτώ, Γλυκά, Στ. 14, Σαχλ. Ν 38, 121, Ιστ. Ηπείρ. XXXV[11], Αλφ. 14[2, 21, 22, 25], Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 2, Zygomalas, Synopsis 190 E 85, Σεισμολ. (Οικονόμου) 22, 32.

Το αρχ. *πλουτέω.* Η λ. και σήμ. λόγ. (Κριαρ., Λεξ.).

Είμαι ή γίνομαι πλούσιος (σε κ.): Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 60, Zygomalas, Synopsis 289 Τ 22, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1692, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Κορ. Α' ιδ' 12· (εδώ μτβ.) χρησιμοποιώ κ. αφειδώς: *πατρός μητρός ου φείδεται* (ενν. *ο μανικός ανήρ*), *την σύνοικον ου στέργει,| γλώσσαν ως μάχαιραν πλουτεί και βέλη τους οδόντας* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 142.

πλύμα το, Προσκυν. Λαύρ. 874 106[13], Προσκυν. Μεταμ. 50 120[40]· *π λ ύ μ μ α,* Κανον. διατ. Α 1344.

Το αρχ. ουσ. *πλύμα.* Ο τ. *πλύμμα* στο Βλάχ. Τ. *πλύμμα(ν)* σήμ. στη Ρόδο (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πλύννω*). Τ. *πλύμμαν* σήμ στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 741, Λουκά, Γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

1) Νερό που έχει χρησιμοποιηθεί για πλύσιμο, απόπλυμα: Προσκυν. Ολυμπ. 177 92[19]. **2)** Πλύσιμο: *Εάν γυνή εμπεί εις σπίτιν Εβραίου και ... πάρει εργόχειρον να του ποιήσει ή ζύμωμαν ή πλύμμα ή άλλον τι, μενέτω εις τον αφορισμόν έξω της εκκλησίας* Κανον. διατ. Β 701.

πλύννω, βλ. *πλύνω (Ι).*

πλύντρια η, *π λ ύ τ ρ ι α.*

Το αρχ. ουσ. *πλύντρια* (L-S, TLG). Τ. *πλύτρα* του 4.-5. αι. με διαφορ. σημασ. (Lampe, TLG) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πλυτής*, Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 171)· με διαφορ. σημασ. σήμ. στη Ρόδο (Παπαχρ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Για τον τ. βλ. και LBG (λ. *πλύτρια*). Η λ. και σήμ.

Πλύντρια, πλύστρα: *εξάγεται ουν των ανακτόρων διά καθόδου τοις πολλοίς αδήλου, ευτελές περικειμένη χιτώνιον, οποίον των γυναικών αι πλύτριαι* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόν. 646 κριτ. υπ.).

πλύνω (Ι), Σταφ., Ιατροσ. 16[456], Βίος Αλ. 4287, 4429, Μαχ. 12[21], Χούμνου, Κοσμογ. 1005, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[24], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1480, 2912, 2927, 3470, 4429, Πεντ. Γέν. XLIII 24, Έξ. II 5, XXIX 4, XXX 18, XL 12, Δευτ. XXI 6, XXIII 12, Λευιτ. VIII 21, IX 14, XV 16, Παϊσ., Ιστ. Σινά 656, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 89, Διγ. Ανδρ. 395[34], 397[7], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 897, Ε' 1379, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' 451, Διγ. Ο 1378, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 207[24], 253[27], κ.π.α.· *πλύννω*, Μαχ. 496[26]· *πλένω*, Θησ. Β' [78'], Θ' [79[2]], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154[v], Δεφ., Σωσ. 92, Προσκυν. Ιβήρ. 845 1257, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 218, Μπερτόλδος 33· παρατ. *επλένοτον*· παθ. αόρ. *επλύνθην*, Κανον. διατ. Α' 1445· μτχ. ενεστ. *πλύνοντα*.

Το αρχ. *πλύνω*. Ο τ. *πλύννω* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 741, λ. *πλυννίσκω*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Ο τ. *πλένω* πιθ. του 11. αι. (LBG) και σήμ. Ο παθ. αόρ. ήδη μτγν. (TLG). Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα και στο ιδίωμα της Καρπάθου (Παπαδ. Α., Λεξ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.).

Ι. Ενεργ. **1) α'**) Καθαρίζω, πλένω κ. ή κάπ.: Σπαν. (Ζώρ.) V 593, Ιμπ. 611· *την κεφαλή τ' άλλοι (ενν. δούλοι) έπλυναν, τα χέρια τ' άλλοι ενίβγαν | και άλλοι τα ποδάρια του με το νερό ετρίβγαν* Διγ. Ο 1381· (σε παροιμ.): *Κύμα θολόν του ποταμού ουδένα πράγμα πλένει, | ουδέ στρεβλήν καρδιάν ποτέ ίσια μπορεί να κρένει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [741]· **α'**) πλένω το πρόσωπο ή τα χέρια μου, νίπτω (βλ. ά.): *την όψιν τους να πλένουν | και σκολινά να βάνουσι, | στην εκκλησιάν να πηαίνουν* Απόκοπ.[2] 117· *ευρίσκεις βρύσιν δροσεράν και τας χειράς σου πλένεις* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1560· *όταν γυρίζουν από το παζάρι, δεν τρώγουσιν αν δεν είναι τα χέρια τους πλυμένα καλά* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. Ζ' 4· **β)** (προκ. για ιατρική θεραπεία) καθαρίζω, αφαιρώ από κάπ. ζωντανό οργανισμό παθογόνα, βλαβερά στοιχεία: *μετά οίνου παλαιού τον ουρανίσκον του ιέρακος πλύνε* Ορνεοσ. αγρ. 547[18]· *συνάχθηκαν πολλοί γιατροί στον τόπον, | και κείνοι τον επλύνασι, μ' αρώματα και οίνον· | με τες γιατρείες τον έποικαν ... |* Θησ. Θ' 23· **γ)** (προκ. για έθιμα που έχουν σχέση με το θάνατο και την ταφή): *Πρώτον εξαρματώσαν τον (ενν. τον Έκτορα), απαύτου τον επλύναν μετά οίνου μυρεψικού* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7233· (εδώ σε υπερβολή): *το σκοτωμένο μου κορμί της μάνας μου το δώσε, | ... απάνω του λυπητερά να κλάψει, | με δάκρυα να το πλύνουσι κι ύστερα να το θάψει* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 148. **2)** Ξεπλένω: *ήρτεν εις το κελλάρι και έκλαψεν εκεί. Και έπλυνεν τα πρόσωπά του, και εβγήκεν* Πεντ. Γέν. XLIII 31· (εδώ προκ. για βροχή): *Τσι Χριστιανούς εσφάζασι τότες κι εκόφτασί τσι* (παραλ. 1 στ.) *κι απείτις τσ' αποκόψανε κι ωσάν τσ' αποσκοτώσα, νέφαλα σκοτεινότατα τη χώραν επλακώσα* (παραλ. 1 στ.) *κι έβρεξε, και τα αίματα έπλυνε των ανθρώπω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 206[12]. **3)** (Μεταφ.) **α)** καθαρίζω κάπ. ή κ. από την

αμαρτία, εξαγνίζω: *Οι καταράκτες του ουρανού πάραυτας θέλου ανοίξει*, (παραλ. 3 στ.) *τη γη, ως λένε, η θάλασσα να πλύνει, να ξεπλύνει,| τότες να πάψου τα νερά* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4804· *Του Νείλου, οϊμένα, ποια νερά, του Τίγρη, του Ιορδάνου,| τ' Ωκεανού, τση θάλασσας όλης μπορού γή φθάνου| την ανομία να πλύνουσι την τόση και χωστή μου| που το κορμί αναμούρδωσε κι έβαψε την ψυχή μου;* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 3· *γι' αντίμεψιν τέτοιου κακού τον θάνατον να πάρω,| ... το αίμα μου να πλύνει,| την λιγδωμένην μου ψυχήν και να την ξεμολύνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [621]· **β)** αποκαθιστώ ηθικά, ξεπλένω την ντροπή: *τα τιμημένα δεν ψηφάς, μα θες τα ντροπιασμένα.* (παραλ. 4 στ.) *και θες ν' αφήσεις εντροπήν εις τα ρηγάτα μέσα* (παραλ. 1 στ.). *Παιδάκι μου, όποιες στην τιμήν έτοιο ασκημάδι βάνου,| σαπούνια δεν τα πλύνουσι μηδέ νερά τα βγάνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1198. **4)** Βρέχω, μουσκεύω: *την πλένει* (ενν. *την πούντα του πόρτου*) *η θάλασσα με πάσα άνεμον και την σκεπάζει απάνω εις τον πουνέντη* Πορτολ. Α 344[21]· (προκ. για δάκρυα): *Κι εμείς στον Άδη σώνοντα σώνει κι η αδελφή μας* (παραλ. 8 στ.) *και απείτις μας εγνώρισεν, ήρθεν κι εσίμωσέ μας| και τον καθέναν ήρπαξεν με πόθον και αγκαλιάσθην* (παραλ. 1 στ.) *και με τα δάκρυα εκίνησεν την όψιν μας να πλύνει* Απόκοπ.[2] 117.

ΙΙ. Μέσ. **1)** Πλένομαι, καθαρίζομαι: *η θυγατέρα του Φαραώ ... είχεν κατεβεί εις τον ποταμόν ... διά να πλυθεί και να περιδιαβάσει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154[v]· *Πάγει και μπαίνει* (ενν. *η Σωσάννα*) *στο λουτρόν να νίψει το κορμί της* (παραλ. 1 στ.). *Λοιπόν υπήγε να πλυθεί κατά την τάξιν που 'χε*, (παραλ. 3 στ.) *και τότε μπαίνει στο λουτρό* Δεφ., Σωσ. 105· (μεταφ. προκ. για πνευματική - πολιτιστική αναγέννηση): *στη Δύσιν έπεψες* (ενν. *Ρέθεμνος*) *όλη σου τη σοφία| κι εγέμισεν η Ανατολή ...|* (παραλ. 2 στ.) ... *τρέχουσιν οι βρύσες σου παντόθες και ποτίζου| και πλύνουνται πολλότατοι ξένοι και καθαρίζου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 230[12]. **2)** Ξεπλένομαι: *Εκείνος πλιο άλλο δε μιλεί, μα πλύθηκεν ομπρός της| και τσ' εφανίστη αλλής λογής εγίνηκε το φως της.| Ήλαμψεν ο Ρωτόκριτος βγάνοντας το μελάνι,| πάλι την πρώτην ομορφιά το πρόσωπό του πιάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1083· *στον ποταμό να πάμεν| να πλυθείς αφ' τα αίματα* Διγ. Ο 1374. **3)** (Μεταφ.) **α)** καθαρίζομαι ηθικά, απαλλάσσομαι από τις αμαρτίες: *η γης όλη επλύθη καλά από τες αμαρτίες του κόσμου οπού έκαναν οι άνθρωποι* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 97[v]· **β)** (προκ. για παραπτώματα, σφάλματα) εξαλείφομαι, σβήνομαι: *έπρεπεν εμένα ομπρός, το αίμα το δικό μου,| να 'χε χυθεί, για να πλυθεί το τόσο φταίσιμό μου* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 480. **4)** Ρίχνω νερό πάνω μου για να δροσιστώ: *Ίδρωσα κι εξεκάψωσα και θα πλυθώ στη βρύση| και κρύο νερό στο ύστερο να πιω να με δροσίσει* Πανώρ. Β' 141. **5α)** Μπαίνω στο νερό: *ο πρώτος άρρωστος οπού να έρχοτον να επλένοτον εις εκείνο το νερόν αφού ο άγγελος το ετάραξε, υγίαινε από πάσα κακόν οπού να είχεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 204[v]· **β)** βυθίζομαι μέσα στο νερό (εδώ στη θάλασσα), βουτάω: *ο παών ... προς την αίφιαν λέγει:* (παραλ. 8 στ.) ... *πάντοτε την θάλασσαν να τρέχεις,| να λούεσαι, να πλένεσαι και πάντοτε να πλέεις* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 147.

Φρ. *πλύνω κάπ. με χάρες* = εκφράζω την εκτίμησή μου για κάπ., εγκωμιάζω κάπ.: *Ιωάνν' Ανδρέα Τρώϊλον με χάρες θενά πλύνω,| γιατί έβγαλε κι ετύπωσε τον ρήγα Ροδολίνο* Τζάνε, Φιλον. 588[13].

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ. = πλύσιμο, καθάρισμα: *να κάμεις κακκάβι χαρκό και κά-*

θισμά του χαρκό διά πλύνοντα και να δώσεις αυτό ανάμεσα τέντα του τάρωμα και ανάμεσα το θεσιαστήρι, και να δώσεις εκεί νερό Πεντ. Έξ. XXX 18.

πλύνω (II), μτχ. *πεπλυμένος*· Αχιλλ. (Smith) O 417, εσφαλμ. γρ. αντί *πεπλημένος*· για τη διόρθωση πβ. Αχιλλ. (Smith) N 1131. — Βλ. *πίμπλημι*.

πλύσιμον το, Προδρ. (Eideneier) III 273-2 χφ P κριτ. υπ., Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 73, Χριστ. διδασκ. 19· *πλύσιμο(ν)*.

Από τον αόρ. του *πλύνω* και την κατάλ. *-σιμο(ν)*. Ο πληθ. σε παπύρ. του 3. αι. (*πλύσιμα τα*, L-S, στη λ., Δημητράκ., λ. *πλύσιμο(ν)*). Τ. *πλύσιμα* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πλύσιμο(ν)*). Ο τ. *πλύσιμο(ν)* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πλύνω*). Ο τ. *πλύσιμο* και σήμ. Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S), στο Somav. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 741, λ. *πλύμμαν*).

1) Πλύσιμο, καθάρισμα: *πλύσιμον ου δέχεται καν όλως το πινάκιν* Προδρ. (Eideneier) IV 116· *πολλά είναι οπού τα επαράλαβαν να τα κρατούσι: πλυσίματα ποτηρίων και λαγηνίων και χαλκωμάτων και κρεβατιών* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Μάρκ. ζ' 4. **2)** (Μεταφ.) εξαγνισμός: *το ύδωρ δε εις πλύσιμον προγονικής κατάρας* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 76· *η Γραφή κράζει το βάπτισμα λουτρόν της ξαναγεννήσεως και πλύσιμον των αμαρτιών* Χριστ. διδασκ. 259.

πλύτρια η, βλ. *πλύντρια*.

πλώιμον το, βλ. *πλόιμον*.

πλώρη η, Μαχ. 484$^{34\ δις}$, 588^{9}, Θησ. (Foll.) I 21, Καραβ. 492^{19}, 502^{22}, 504^{24}, Πορτολ. A 42^{15}, 43^{3}, 50^{5}, 58^{7}, 97^{5} κ.α., Σουμμ., Ρεμπελ. 179, Λεηλ. Παροικ. 189, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 394^{5}· *πρώρη*, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 26^{5,8}.

Από το ουσ. *πλώρα* [< αρχ. *πρῴρα* με ανομ.· απ. το 10. (TLG)] με μεταπλ. αναλογ. προς το *πρύμνη*· για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., MNE A' 71. Για πιθ. πρωιμότερη μνεία της λ. βλ. Jannaris, Hist. Gramm. 79 και Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ Β 6, 1955, 303. Η λ. σε παπυρ. (LBG), σε έγγρ. του 15. αι. (Act. Lavr. App. XVII 13), στο Βλάχ. (*πλόρη*) και σήμ.

Το μπροστινό τμήμα του πλοίου, η πλώρη: *πλώρες με πρύμες έσμιξαν η κόκκα με τες άλλες* Χρον. Τόκκων 1877· *θέλει να 'ν' η πλώρη μας μέσα στην τρεμουντάνα* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 162.

Φρ. *βάνω πλώρη*, βλ. *βάνω* (I) 34α.

πλωρήσι το, Πορτολ. A 2 τίτλ., 16^{11}, 28^{15}, 32^{10} κ.α. Άλ. Κύπρ. 1452· *πλωρήσι(ν)*, Καραβ. 498^{26}, 501^{31}, 502$^{31-32}$, 505^{7}, Πορτολ. A 4^{8}, 5^{6,16}, 7^{2}, 10^{4}, 13^{10}, 15^{4,12}, 27^{13}, 358^{21} κ.α., B 22^{3}, 28^{9}, 58^{29}, κ.α.· *πλωρήσιν*, Απόκοπ.^{2} 328, Πορτολ. A 3$^{9-10,\ 11\ δις}$, 9$^{16\ δις}$, 12^{8}, 23^{1} κ.α., B 22$^{12-13,\ 18\ δις}$ κ.α.

Από πληθ. *πρωρήσια τα* (12. αι., L-S) <ουσ. *πρώρη* (βλ. *πλώρη*) αναλογ. με πληθ. *πρυμνήσια τα* (ήδη αρχ., L-S, λ. *πρυμνήσιος*), βλ. Κοραή, Ἀτ. 5, 302, Χατζιδ., Αθ. 12, 1900, 285 σημ. 1, MNE B' 209 και Kahane, Graeca et Romanica I 460-461. Τ. *πλωρήχι* σήμ. στη Μάνη (Βαγιακ., ΛΔ 12, 1972, 25).

(Ναυτ.) **1)** Σχοινί (της *πλώρης*) για την πρόσδεση πλοίων στην ξηρά (πβ. *παλαμάρι*): *αρμετσαρήσου εις εκείνον τον πάλον και το άλλον πλωρήσιν δέσε εις την γην* Πορτολ. Α 322[8]· *εις το καράβι ανέβηκε* (ενν. *ο Ροδολίνος*) *κι όρισε τσι ποδότες| μαύρ' άρμενα να βάλουσι, τιμόνι να μην πιάσου,| κι αντίς τραγούδια, κλάηματα πρικιά να μη σκολάσου· | και θέλοντας να πηαίνομεν εκόψα το πλωρήσι,| κι εγώ εκ τον πόνο τον πολύ τότ' ήθελα ξυπνήσει* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 555· φρ. *πιάνω (το) πλωρήσι(ν)/τα πλωρήσια* = βλ. *πιάνω*, φρ. 38. **2)** Μονάδα μήκους για τη μέτρηση θαλάσσιων αποστάσεων (Kahane-Bremmer, Gloss. portol. 97-98, πβ. Bataglia, λ. *prodese* 2): *από τον λιμνιώνα μίλιν ένα, από την γην πλωρήσια ε' έχει νησόπουλον χαμηλόν* Πορτολ. 12[16]· *Αν πηγαίνεις εις τον λεβάντε, το ακρωτήριν της Άγουστας οπού έναι κοντά εις τα νησία μηδέν κοστάρεις ότι έχει ξέρην και εβγαίνει έξω πλωρήσια β* Πορτολ. Α 17[10]·

πλωρίτης ο.

Από το ουσ. *πλώρη* και την κατάλ. *-ίτης* αναλογ. με αρχ. ουσ. *πρυμνήτης*· πβ. και ήδη μτγν. ουσ. *πρωρίτης* (TLG) και αρχ. ουσ. *πρωράτης*. Η λ. στον Du Cange (*πλορίτης*, λ. *πλώρα*), στο LBG, σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.) και στο ΑΛΝΕ.

(Ναυτ.) ο πηδαλιούχος της *πλώρης* (Για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 366): *αλλά τι τούτο ότι επαινώ τους χειροτεχναρίους,| προς ο θεωρώ εις τα γράμματα, την ευτυχίαν ην έχω,| ως κωπηλάτης πρότερον, δεύτερον ως πλωρίτης* Πρόδρ. (Eideneier) III 197-17 χφ P κριτ. υπ.

πνάζω, Κυπρ. ερωτ. 60[2], 75[21], 78[14, 16, 21, 29], 97[17], 103[17], 111[9, 23].

Κατά Παπαδ. Α., Αθ. 53, 1949, 198-99 από το **υπνάζω* <*ύπνος*. Κατά Ανδρ., ΛΔ 3, 1941, 67-68 από αόρ. *ύπνασα* < αόρ. *ύπνωσα* του *υπνώνω* (αρχ. *υπνόω*· σήμ. ιδιωμ. *'πνώνω*) με αφομ. του ω >α· βλ. και Andr., Lex., λ. *υπνώ*. Κατά Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 367 από ρ. **υπνιάζω* <αρχ. *υπνίζω*· πβ. σημ. ιδιωμ. *υπνιάζουμι* (Andr., ό.π.). Βλ. όμως και Σακ. Κυπρ. Β' 741 από το *πνέω*· πβ. και ουσ. *οπνά* (βλ. λ. *πνοή*). Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ., Σακ., ό.π.)· σήμ. ιδιωμ. μέσ. *πνάζομαι* (Κουτήφαρης, Γλωσσάρ. Ικαρ. 39) και *πνάζουμ'* (Κατσάνης, Ιδίωμ. Σαμοθράκης 109).

α) Αναπαύομαι, ξεκουράζομαι· κοιμάμαι: *ο πολέμαρχος πνάζει την ημέραν| απού 'βλεπεν την νύχταν την τιμήν του| κι εκείνος που κοιμάτον την εσπέραν| κοπιάζει το πωρνόν για τη ζωή του* αυτ. 78[7]· *Πάσα πτηνόν που θρέφεται στο χώμαν,* (παραλ. 1 στ.) *έχει να παραδέρνει την ημέραν| κι αφόν στον ουρανόν να λάψουν τ' άστρα| στρέφουνται ποιον στο σπίτιν ποιον στο δάσος| και πνάζουν ώστι να 'ρτουν τα ξηφώτια* αυτ. 106[6]· **β)** ησυχάζω, ηρεμώ: *Ίτσου το κλάμαν μέλλει να φυράσει,| τότες μέλλει να σβήσουν τα λαμπρά μου,| τότε καρδιά μου μέλλεται να πνάσει* αυτ. 101[21]· *Πάντα για σέναν θέλω να παθιάζω| αν έν' και δεν θέλω ποτέ να πνάσω| παθιάζοντα θαρρώ να μεν κοπιάζω| στα δωριανά, 'δε θάρρος θεν να χάσω* αυτ. 70[2].

πνάση η.

Από το *πνάζω* και την κατάλ. *-ση*. Τ. *πνάηση* σε δημ. κυπρ. άσμ του 18. αι. (Παπαδ Θ., Δημ. Κυπρ. άσμ. 13) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

Ανάπαυση, ξεκούραση: *Αν έν' κι ο ζευγαλάτης παραδέρνει| όλον τον χρόνον δί-*

χα να 'χει πνάση| *κερδαίνει αχ τον καρπόν κείνον που σπέρνει* Κυπρ. ερωτ. 20^{10}.

πνεύμα το, Σπαν. Ο 234, Γλυκά, Αναγ. 221, Ιερακοσ. 374^{17}, Διγ. (Trapp) Gr. 941, Διγ. Ζ 1124, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1865, Σπανός (Eideneier) Α 215, Χρον. Μορ. Η 2754, Χρον. Μορ. Ρ 2754, Βίος Αλ. 5405, Φυσιολ. (Legr.) 760, Δούκ. 353^{8}, Θησ. Ι' [97^{1}], Μάρκ., Βουλκ. 350^{1}, Χούμνου, Κοσμογ. 222, Σκλέντζα, Ποιήμ. 2^{4}, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 4872, 5216, Ἀνθ. Χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73, Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 83, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 13^{v}, 26^{v}, Hagia Sophia ω 525^{6}, Μορεζίν., Λόγ. 466-7, Κυπρ. ερωτ. 15^{13}, 67^{3}, 104^{62}, Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Α 151, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 164, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 29^{10}, Ιερόθ. Αββ. 334, Ψευδο-Σφρ. 312^{4}, Βελλερ., Επιστ. 54^{32}, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 41^{7}, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 174, Ε' 513, Διήγ. ωραιότ. 99, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [879], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 139, Διακρούσ. 68^{34}, Προσκυν. Μπεν. 54 163^{17}, Προσκυν. Μεταμ. 50 115^{19}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Μάρκ. γ' 11, κ.π.α.· *πνέμα*, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 186, 243, Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 44, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 535, 1628, κ.α., Πεντ. Γέν. VI 3, Αρ. XXIV 2, XXVII 16, 18, Πανώρ. Ε' 303, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 272, Ε' 32, 281, 519, 520, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 1, Β' 147, Σταυριν. 648, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 112, 115, 1043, Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 91, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 161^{16}· *πνέμαν*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 3764· *πνεύμαν*, Κυπρ. ερωτ. 19^{11}, 51^{5}, 139^{6}· γεν. εν. *πνεμάτου*, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 483^{26}· *πνευμάτου*, Ὑμν. Παναγ. 11, Δεφ., Λόγ. 2· *πνευμάτους*, Sprachlehre 148.

Το αρχ. ουσ. *πνεύμα*. Τ. *πνέμμα(ν)* σήμ. στο ροδιακό ιδίωμ., (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., όπου απ. και γεν. εν. *πνεμμάτου*). Ο τ. *πνέμα* και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2} Β', Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.) και λογοτ. (ΑΛΝΕ). Ο τ. *πνέμαν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1) Πνοή *ανέμου*· *αέρας*: Πρέσβ. ιππ. 80, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 345· *Πώς άλλαξεν* (ενν. *ο έρωτας*) *την φύσην την δικήν του!*| *Τώρα 'ναι κρυός απού 'χεν τόσην βράστην*,| *πρώτα 'τον πνεύμαν τώρα 'ναι πετρένος* Κυπρ. ερωτ. 19^{11}. **2)** *Ανάσα*: Διγ. (Trapp) Gr. 3430. **3)** Αέριο στο εσωτερικό του σώματος: Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 3 δις. **4)** Το άυλο μέρος της ανθρώπινης υπόστασης: *κάνει* (ενν. *ο πόθος*) *μια τσι δυο ψυχές και τα ξεχωρισμένα*| *κορμιά στον κόσμο ζούσινε μόνο με πνέμαν ένα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 220· *Οι Τούρκοι μέσα στέκασι, φρίξε, κορμί και πνέμα*| *που σαν τη βρύση μου 'πασι πως έτρεχε το αίμα!* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 203^{3}· (μεταφ.): *και μία σάρκ' αχώριστος εγένετο* (ενν. *ο ρήγας των Φραγκών*) *και αίμα*| *μετά τους Μωαμεθικούς ο κακούργος και πνεύμα.*| *Κι ουκ ήρκει η ομόνοια, ην έπραξε κι αγάπη*| *μετά τους Μωαμεθικούς, κι ανθρώπους δεν εντράπη* ... Αξαγ., Κάρολ. Ε' 658· **α)** ιδ. το άυλο μέρος του ανθρώπου που χωρίζεται από τη σάρκα με το σωματικό θάνατο: *Ιδές τα όσα έγραψα όλα να τα ποιήσεις*,| *διά την σωτηρίαν σου καλά να τα φροντίσεις*,| *ότι αυτά το ύστερον θέλουν σου δώσει χάρη*,| *οπόταν στείλει ο Θεός το πνεύμα σου να πάρει*·| *διότι είσαι άνθρωπος και ν' αποθάνεις θέλεις* Ιστ. Βλαχ. 2780· *λέγει* (ενν. *ο Ιησούς*): *«Σ' εσέ, Πατήρ μου,*| *το πνέμα παρατίθημι, Θεέ μου και Σωτήρ μου».*| *Τότε έκλινε την κεφαλή κι εμίσεψε το πνέμα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 3857, 3858· **β)** ως έδρα

συναισθημάτων: *Λόγους τοιούτους ο πατήρ ακούων του φιλτάτου| ηγάλλετο τω πνεύματι, έχαιρε τη καρδία,| μετά πολλής της ηδονής τούτον* (ενν. τον υιόν) *εκατεφίλει* Διγ. (Trapp) Gr. 1030· *Τον Λάζαρον ανέστησεν* (ενν. *ο Ιησούς*) *κι εδώκεν του την χέραν| εις το μνημούριν βρομερόν την τέταρτον ημέραν.| Θωρώντα σ' ενεδάκρυσεν με πνεύμα βουρκωμένον| και κατερώτα να του 'που, πού τον έχουν θεμένον* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[107]· **γ)** ο νους, τα λογικά: *ούλα τα κακά εβγαίννουσιν απέ την γούλαν, ότι εκείνη παίρνει το αθθυμητικόν κάνω τό 'ξηλείβγει τον νουν και καταλύει την γνώσιν, ... αχαμνίζει το πνεύμα, μεθνά την γλώσσαν ... αρρωστά το κορμίν* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 145. **5)** Το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας, το Άγιο Πνεύμα: *Να είναι* (ενν. *ο βασιλεύς*) *ευσεβέστατος, υπέρμαχος εις όσα εδογματίσθησαν διά την Αγίαν Τριάδα, διά τον Θεόν Πατέρα, διά τον Υιόν αυτού τον Χριστόν και διά το Πνεύμα το Άγιον* Zygomalas, Synopsis 145 B 21· *Εκεί και ο εμός Χριστός υπό του Ιωάννου| βαπτίζεται ως άνθρωπος εν ρείθροις Ιορδάνου,| ο ουρανός γαρ έσχισεν, το Πνεύμα καταβαίνει,| περιστερά ολόφωτος επάνω του αναβαίνει* Προσκυν. Ιβ. 535 971· *Ω ο Πατήρ και ω Υιέ και Πνεύμα ευλογημένο,| συμπάθειο εις τους αμαρτωλούς, Πνεύμα χαριτωμένο* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5222, 5223· *Εκεί και το παράκλητον Πνεύμα τοις αποστόλοις| εξ ουρανόθεν εκ Πατρός κατήλθεν επί όλοις,| εφώτισεν, εδίδαξεν και συντήρησέν τους,| το Πνεύμα το πανάγιον πάντας αγίασέν τους* Προσκυν. Ιβ. 845 628, 631· (ως τοπων.): *Και τ' άλλο μέρος* (ενν. *οι σολντάδοι*) *βγαίνουσι στου Δερματά 'ποκάτου| στην πόρταν οπού κράζανε κάτω στ' Αγιού Πνεμάτου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 483[26]. **6)** (Συνηθέστ. σε πληθ.) υπερφυσικό ον: *Πνεύματα - δεν κατέχω| των ουρανών να πω για κάτω τ' άδη- |οπού με τόσον πόνον| φουσκώνετε τον νουν μου* Πιστ. βοσκ. V 5, 411· *έξελθε, πονηρόν και ακάθαρτον πνεύμα, πρόδρομε του αντιχρίστου* Σπανός (Eideneier) B 38· *Ω πνεύματα ουρανικά, πού 'στε και δε θωρείτε| σήμερο την τρομάρα μου, το δίκιο μου να πείτε;* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 139· *ούτε άστρα εισίν* (ενν. *οι κομήται*), *ούτε δαιμονικά πνεύματα* Ψευδο-Σφρ. 518[5]· *η κακία έχει τα της κακίας πνεύματα, όπου πασαένα και πολλά μαζί περιτρέχουσι τον άνθρωπον τον έρημον και τον σπουδάζουσι ή εις ένα ή εις άλλον πάθος* Πηγά, Χρυσοπ. 306 (4)· *Ούτως νοητέον και επί την ονομασίαν των βουλκολάκων· ήγουν βουλκόλαξ· ου μην πνεύμα διαφθείρον ζωήν ανθρώπων ετάχθη η ονομασία αυτών ή διασπαράττον σώματα ανθρώπινα, αλλά κατ' ετυμολογίαν γραμματικής, ως άνω ειρήκαμεν, λέγεται βουλκόλαξ δήλον βούλκος λάκκου ήγουν σήψις* Μάρκ., Βουλκ. 344[9].

Εκφρ. 1) *Κατά πνεύμα* = (ως επιθετ. προσδ.) πνευματικός: *Ευγενέστατε, εντιμότατε και ενδοξότατε άρχων κύριε Ιωάννη Καλλέργη, υιέ κατά πνεύμα αγαπητέ της ημών μετριότητος χάρις είη σοι και ειρήνη παρά Θεού* Παρθεν., Γράμμ. 227[2]. **2)** *Μαύρα πνεύματα*, βλ. *μαύρος (Ι)* Εκφρ. β. **3)** *Σφραγίς του πνεύματος* = (εκκλ.) το χρίσμα: *Εγώ γαρ* (ενν. *ο υιός του Παγιαζήτ*) *ομολογώ ότι χριστιανός ειμι, συ δε* (ενν. *ο βασιλεύς των Ρωμαίων*) *τον αρραβώνα της πίστεως και την σφραγίδα του πνεύματος ου δίδως μοι. Γίνωσκε τοίνυν, θανών αβάπτιστος, έχω κατηγορίας φέρων κατά σου εν τω κριτηρίω του αδεκάστου Θεού* Δούκ. 135[18].

Φρ. 1) *Απολιγαίνει το πνεύμα μου*, βλ. *απολιγαίνω* 2 Φρ. **2)** *Αποφυσώ πνεύμα*, βλ. *αποφυσώ* Α' φρ. α. **3)** *Έλκω πνεύμα*, βλ. *έλκω* 2. **4)** *Παραδίδω το πνεύμα (μου)*, βλ. *παραδίδω* Φρ. 4.

πνευματεύω, Σουμμ., Ρεμπελ. 178.

Από το ουσ. *πνεύμα* (γεν. *πνεύματ-*) και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. στο Somav.

(Για κληρικό) εξομολογώ κάπ.: ... *το άφοβον και το πιστόν και το καταφρονητικόν και το αναιδές και το αταπείνωτον. Ταύτα έναι χρεώστης ο πνευματικός να τα ερευνά εις αυτόν οπού πνευματεύει και ούτως κανονίζει αυτόν* Μαλαξός, Νομοκ. 402.

πνευματικά, επίρρ., Αμαρτ. Σωτ. 412, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1640 μζ' 9, Χριστ. διδασκ. 151.

Από το επίθ. *πνευματικός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Σύμφωνα με το θέλημα του Αγίου Πνεύματος: *ζεις σαρκικά, ως θέλει η σάρκα, και κάμνει χρεία να ζεις πνευματικά, ως θέλει το Άγιον Πνεύμα* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 125^{35}.

πνευματικεύω.

Από το ουσ. *πνευματικός* και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. στο Steph., Θησ. (λ. *πνευματικός*).

(Για κληρικό) εκτελώ καθήκοντα πνευματικού, εξομολογητή: *ην γαρ αυτός ο Νεόφυτος παρρησίαν έχων και πνευματικεύων εν ανακτόροις και μεγιστάνων οίκοις* Δούκ. 325^{6}.

πνευματικοπαίδι το.

Από το επίθ. *πνευματικός* και το ουσ. *παιδί*. Λ. *πνευματικόπαιδα* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.· πβ. λογοτ. λ. *πνευματοπαίδι* στο ΑΛΝΕ. Η λ. σε κείμ. του τέλους του 17. αι. (Ρώμη Θρην. 422^{8}) και στο Somav.

(Εκκλ.) αυτός που εξομολογείται σε κάπ. πνευματικό: *Παραγγελία του πνευματικού εις τους εξομολογουμένους εις αυτόν* ... *Ο ογδοηκοστός τρίτος κανών του Μεγάλου Βασιλείου διορίζεται, ότι όσοι στέργουν τον κανόνα αυτών και δεν κοινωνούν, εκείνους έχε και πνευματικοπαίδια· οι δε εκείνοι, οπού δεν στέργουν τον κανόνα τους, νουθέτησον αυτούς και πρώτην και δευτέραν φοράν· και ει μεν μείνουν εις το αμετανόητον και δεν θέλουν επιστραφήναι, δίωξον αυτούς* Μαλαξός, Νομοκ. 461.

πνευματικός (I), επίθ., Σπαν. Ο 161, Ελλην. νόμ. 557$^{25-26}$, 570^{19}, Ασσίζ. 126^{18}, 285^{2}, Σπανός (Eideneier) D 1744, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 386, Φυσιολ. 346^{3}, Lettres 1453 5^{19}, Δούκ. 385^{14}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 170^{4}, 176^{7}, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 96, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 385^{r}, 386^{r}, 387^{r}, 388^{r}, Ρίμ. θαν. 146, Μαλαξός, Νομοκ. 291, 300, Χρον. 312, Ιστ. πατρ. 113^{16}, Μ. Χρονογρ. 36$^{38-39}$, Ιερόθ. Αββ. 336, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1372 ρμ' 17, 1374 ρμα' 28, 1375 ρμα' 37, 1376 ρμα' 65, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 62, Ροδινός (Βαλ.) 58.

Το αρχ. επίθ. *πνευματικός* (TLG). Η λ. και σήμ.

1) Που σχετίζεται με το πνεύμα, νοητικός: *ο λογισμός της ψυχής έναι μία χάρις πνευματική, οπού παρομοιάζει εις τα πράγματα οπού* ... *κάνουν τον άνθρωπον να εγνωρίσει την καθαράν γνώσιν,* ... *το καλόν από το κακόν, την επιστήμην από την τέχνην* ... *και διά τούτο ο άνθρωπος έναι πλέον υψηλότερον και λεπτότατον γέννημα*

παρά τα άλλα κορμία άπερ είναι γεννημένα εις τον κόσμον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 33ᵛ. **2)** Άυλος: *να κάμει* (ενν. *ο αμαρτωλός*) *νηστείαν ... προσευχήν, αγρυπνίαν, ελεημοσύνην, τα οποία λέγονται θυσίαι εις Θεόν πνευματικαί* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 62. **3)** Εκκλησιαστικός, θρησκευτικός: *αν ένι το έγκλημαν κοινόν, τουτέστιν εγγίζει της κοσμικής επαρχίας και της πνευματικής ...* Ασσίζ. 280[19]. **4)** Ψυχωφελής, ευλαβικός: *Και εμείς όλοι οι χριστιανοί ...* (παραλ. 2 στ.) ... *ούτε ποτέ τον έρωτος ύμνους να τραγουδούμεν.| Και όποιος τραγούδι πεθυμά βρίσκουνται εδώ γραμμένοι| στίχοι σοφοί, πνευματικοί, υπερευλογημένοι* Τζάνε, Κατάν. 550. **5)** Πιστός, αφοσιωμένος στο Θεό: *οι πνευματικοί ανθρώποι, οπού προσεύχονται και κάμνουν και άλλα καλά έργα ... ο Θεός τους πέμπει μεγάλην παρηγορίαν* Ροδινός (Βαλ.) 90. **6)** Ως χαρακτηρισμός συγγενών από **α)** βάπτισμα: *όποιος αναδεχθεί παιδίον από το άγιον βάπτισμα, λέγεται πατήρ πνευματικός αυτού του παιδίου, οπού εβάπτισε· και έναι περισσότερος εις αυτό το παιδίον, περί τον πατέρα, οπού το εγέννησεν σαρκικώς* Μαλαξός, Νομοκ. 301· *λέγει ότι υπάρχω αδελφός αυτής πνευματικός ... ότι ο πατήρ μου εσήκωσεν αυτήν από της αγίας κολυμβήθρας* Ελλην. νόμ. 559[5]· **β)** υιοθεσία: *Την υιοθεσίαν κάμνουν τινές διατί δεν γεννούν παιδία, ή και πολλοί γεννούν και αποθαίνουν και μένουν άτεκνοι, ήγουν χωρίς παιδία και από την απορίαν αυτών, οι ελεεινοί γεννήτορες, επαίρνουν ξένα παιδία και κάμνουν αυτά πνευματικά αυτών παιδία και είναι και αυτά ωσάν και τα παιδία οπού εγέννησαν σαρκικώς και εις την συγγένειαν και εις τους βαθμούς και εις την κληρονομίαν* Μαλαξός, Νομοκ. 299· *Λέγει γαρ ο νόμος: ου δύναμαι να επάρω του παππού μου την θυγατέρα την θετήν, ότι έναι αδελφή πνευματική του πατρός μου* Μαλαξός, Νομοκ. 300. **7)** Σε τίτλο ή προσφώνηση εκκλησιαστικού προσώπου **α)** ιερωμένου: *Ην δε τις πνευματικός ανήρ αγιότατος εν τη Πόλει ονόματι Γρηγόριος ... Άρας ουν αυτόν και μη θέλοντα, εποίησεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *αυτόν πατριάρχην* Έκθ. χρον. 7[22]· **β)** μοναχού -ής: *της αυτών* (ενν. *των καλογραιών*) *οσίας και πνευματικής μητρός, της εις εκείνην συνδρομής και θεωρίας βασιλέων και δεσποινών και αρχόντων και αρχοντισσών ... τις αν ακριβώς και ταύτα και την εκείνης αρετήν δυνηθείη ακριβώς διηγήσεσθαι;* Σφρ., Χρον. (Maisano) 50[21]· **γ)** ειδικ. προκ. για εξομολογητή: *αν τύχει και ένας άνθρωπος ευρεθεί εις τόπον έρημον οπού δεν ευρίσκεται πνευματικός πατήρ να εξομολογηθεί, ας εξομολογηθεί προς τον Θεόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 386ᵛ· *Ετούτ' είναι οπού τον πνευματικόν πατέρα, τον ξαγοράρη τους, δεν υπακούγουσι, και τα λόγια των ιερέων καταφρονούσι* Αποκ. Θεοτ. I 149· (σε μεταφ.): *ο πνευματικός ιατρός πρέπει να στοχάζεται την διάθεσιν εκείνου, οπού ήμαρτε, αν μετανοεί θερμώς και ορέγεται την ιατρείαν ... και πώς, ύστερα από την αμαρτίαν, απερνά την ζωήν του και αν δεν εναντιώνεται του ιατρού του* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1375 ρμα' 52. **8)** Για πρόσωπο που ασκεί/δέχεται καθοδήγηση και επιρροή: *διά τούτο, τέκνον μου, γράφω και νουθετώ σε,| και ως πνευματικόν υιόν πολλά παρακαλώ σε,| ν' αφηκρασθείς τους λόγους μου, ν' ακούσεις την βουλήν μου,| διά να εύρεις όφελος από την συμβουλήν μου·| διότι, τέκνον, όποιος ακούει των γερόντων,| υπό πολλών δοξάζεται πτωχών τε και αρχόντων* Ιστ. Βλαχ. 1352· *Εν δε τω χορώ των αρχιερέων είς ην και ο Φιλιππουπόλεως κύρη Διονύσιος, έχων φιλίαν άκραν μετά της κυράς της Μάρως, μητριάς ούσης του αυθεντός· ετίμα γαρ και ηγάπα αυτόν ως πνευματικόν πατέρα* Έκθ. χρον. 29[16].

Έκφρ. *πνευματική πέτρα*, βλ. *πέτρα* Εκφρ. 3.

πνευματικός (ΙΙ) ο, Ελλην. νόμ. 537[6], Ασσίζ. 227[22-23], Σπανός (Eideneier) A 493, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2452, Διαθ. Ακοτ. 146, Χειλά, Χρον. 350, Μαχ. 492[8], Σφρ., Χρον. (Maisano) 32[11-12], Νεκρ. βασιλ. 117, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 206, Πένθ. θαν.[2] 305, Καρτάν. Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 385[v], Μαλαξός, Νομοκ. 408, Αχέλ. 1341, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 379, Θρ. Κύπρ. Μ 336, Ιστ. πατρ. 95[4], Λαυρ., Οπτασία Σ. 114, Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164[15], Επιστ. Ηγουμ. 175[32], Βλαστού, Επιστ. 177[10], Σεβηρ., Διαθ. 191[78], Ιστ. Βλαχ. 2009, Αλφ. 11[64], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 63[v], Διήγ. ωραιότ. 552, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1061 κβ' 3, Λίμπον. 342, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 158, Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 25, κ.α.· *πνεματικός*, Διακρούσ. 85[26].

Το αρσ. του επιθ. *πνευματικός* ως ουσ. (για μτγν. χρ. ως ουσ. με διαφορ. σημασ. βλ. L-S και Bauer, Wört.). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 544, Παπαδ. Α., Λεξ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.) και λογοτ. (ΑΛΝΕ). Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) εξομολόγος: *ο Μαρτής έχει μάρτυρας το σώμαν του Κυρίου μας του Ιησού Χριστού και τον πνευματικόν οπού τον εξηγόρεψεν και μετάλαβέν τον* Ασσίζ. 381[31]· *τέθηκε και ο μεθ' ημών ευρισκόμενος ιερομόναχος και πνευματικός, κυρ Ιερόθεος* Σφρ., Χρον. (Maisano) 192[19]· *Και αν τύχει και καμίαν φοράν και πέσομεν εις αμαρτίαν πάραυτας να τρέχομεν εις τους πνευματικούς να εξομολογούμεστεν και δέχεται ο Θεός την μετάνοιάν μας* Διήγ. πανωφ. 61.

πνευματικώς, επίρρ., Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456[908], Βελλερ., Επιστ. 62[12], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 37, Διακρούσ. 119[8].

Το μτγν. επίρρ. *πνευματικώς*. Η λ. και σήμ.

1) Εσωτερικά, ψυχικά: *θέλω ... να είμαι πάντα κοντά σας και να βλέπω τα ιλαρά σας και αιδέσιμα πρόσωπα και βλέποντάς τα να χαίρομαι πνευματικώς και να ευφραίνομαι έως οπού ζω και έχω πνοήν* Μεταξά, Επιστ. 47[13]. **2)** (Για κληρικό) ως πνευματικός: *ομολογούμεν και μαρτυρούμεν τον άνωθεν πνευματικόν και εφημέριον ονόματι Αββακούμ Κοντολαίον, άξιον, σεμνόν, ήσυχον και τίμιον κατά πάντα και μάλιστα άκακον και διά ταύτην την σεμνότητα και τετιμημένην ζωήν οπού κάμνει είναι εφημέριος ανάμεσον και εις τα άλλα τα μοναστήρια τα γυναίκεια, οπού κυβερνά, κρατεί και καθοδηγά πνευματικώς και το μοναστήριον ετούτο το εδικόν μας* Βλαστού, Επιστ. 177[17].

πνευματομάχος επίθ., Πωρικ. (Winterwerb) I 50, II 56 κριτ. υπ., Χρον. βασιλέων 387, Θρ. Κων/π. Βαρβ. 17.

Από το ουσ. *πνεύμα* (γεν. *πνεύματ-*) και το β' συνθ. *-μάχος* (πβ. *πνευματομαχέω* τον 4. αι., Lampe, Lex.). Η λ. τον 4. αι. (Lampe, ό.π.) και στο Du Cange (*πνευματομάχοι*).

(Εκκλ.) που μάχεται το Άγιο Πνεύμα· (ειδικ.) χαρακτηρισμός αποδιδόμενος στον αιρετικό πατριάρχη Κων/πόλεως Μακεδόνιο, που δίδασκε ότι το Άγιο Πνεύμα είναι κτίσμα του Θεού, καθώς και στους οπαδούς του· βλ. και Lampe, Lex., στη λ.: *Ο ουν ιερός ούτος των αρχιερέων χορός εδίωξε τον πνευματομάχον Μακεδόνιον· πνευ-*

ματομάχον τον είπαν, ότι είπεν βλάσφημα κατά του Αγίου Πνεύματος, ο παμμίαρος. ... Η ουν αγία αύτη σύνοδος ανεθεμάτισεν αυτόν και τους συν αυτόν, το δε Πνεύμα το Άγιον ομολογησεν ομότιμον του Πατρός και του Υιού και αληθινόν Θεόν Μαλαξός, Νομοκ. 480· (εδώ σε λογοπαίγνιο, προκ. για όσπρια που προκαλούν αέρια κατά τη χώνεψη· πβ. *πνεύμα* 3 και Lampe, ό.π., λ. *ακέφαλος*): *έχω Ελαίαν την κυρά 'γουμένισσαν, Φακήν την κυρά 'κονόμισσα, Σταφίδαν την κυρά καλογραίαν, ... Κουκκίον τον αιματώδη και πνευματομάχον και Λάθυρον τον ακέφαλον· τούτους έχω μάρτυρας, ω βασιλεύ* Πωρικ. (Winterwerb) III 63.

πνευματοφόρος, επίθ., Μαλαξός, Νομοκ. 486.

Το μτγν. επίθ. *πνευματοφόρος*.

Θεόπνευστος, που εμφορείται από το Άγιο Πνεύμα: *ω ευαγγέλια λαληθέντα Θεού στόματι, ω θεολογίαι σαρκοφόρων αγγέλων, ω διδασκαλίαι πνευματοφόρων ανθρώπων ... σήμερον συγκαλώ πάντα και ως έμψυχα συνθρηνώ, τον Ιερεμίαν έχων έξαρχον της ελεινής τραγωδίας* Δούκ. 387[4]· (προκ. για άτομο με προφητικές ικανότητες): *Λέγεται ότι μετά την τρίτην ήτταν, ... φυγών ο Ιάγκος ... έτυχε τινός των πνευματοφόρων ανδρών διηγούμενος τα της ήττης και αδημονών, πώς η τύχη τα των Ρωμαίων κατέλιπεν ... Ο δε γέρων απεκρίνατο: «Ίσθι, τέκνον, ειμή παντελής φθορά τοις Ρωμαίοις επέλθοι, ουκ επιγελάσει τοις χριστιανοίς η τύχη· δει γαρ την Πόλιν υπό των Τούρκων φθαρήναι ...». Έχων ουν εν ωσί την απαίσιον ταύτην προφητείαν ο του Ιάγκου άγγελος επεθύμει συντομότερον την Πόλιν αλώναι* Δούκ. 343[15-16].

πνευματώδης, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πνευματώδης*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Για τροφή) που παράγει αέρια, που προκαλεί φούσκωμα: *Είναι καμπόσον πνευματώδη* (ενν. τα ρεβίνθια), *μάλιστα, όταν είναι κακά μαγερευμένα, και βλάπτουσι τα νεφρά, την φούσκα και όλα τα εντόσθια* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 197.

πνευματώνω.

Από το ουσ. *πνεύμα* (γεν. *πνευματ-*) και την κατάλ. *-ώνω* (πβ. όμως και αρχ. *πνευματόω*). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Εμφυσώ πνεύμα σε κ.· (εδώ προκ. για λόγο) φανερώνω το απώτερο νόημα των λεγομένων: *όσοι σπουδάζουσι να υπερανεβαίνουσι τα σαρκικά του λόγου και να καταλάβουσι τα ψυχικά του λόγου και να καταμάθουσιν από τα ψυχικά τα πνευματικά του λόγου, αν φθάσει ο λόγος ως τόσον ύψος, όπου καθώς σου παρέδωκεν σαρκικά, τουτέστιν φαινόμενα του λόγου, να σου ψυχώσει και τα του λόγου σαρκικά, με τα ψυχικά του λόγου ήγουν με υψηλότερες θεωρίες και πάλιν να πνευματώσει και τα ψυχικά με πνεύμα νοερότερον, δηλονότι νουν των λεγομένων και δηλωμένων επινοών, διά να έχεις όχι μόνο τα της αισθητής θεολογίας, αλλά και τα της συμβολικής και αναγωγικής* Πηγά, Χρυσοπ. 280 (10).

πνευματωσιά η.

Από το ουσ. *πνευμάτωσις* (απ. στον Αριστοτέλη) με μεταπλ. Η λ. στο Du Cange App. (*πνευματοσιά*).

Φουσκοθαλασσιά· (εδώ σε μεταφ.): *το θανατικόν ... εσταμάτιζεν με του Θεού την χέραν* (παραλ. 3 στ.) *και ο χειμώνας έφυγεν κι ήλθεν η πριμαβέρα,| και εδιαβήκαν τα πικρά, φουρτούνα και οι ζάλες,| κύματα, ποντοπνίγματα, πνευματωσιές μεγάλες* Γεωργηλ., Θαν. 377.

πνευμονία η· *πλευμονία.*

Το μτγν. ουσ. *πνευμονία* (L-S, λ. *πλευμονία*). Ο τ. *πλευμονία* μτγν.· τ. *πλεμονία* και *πλεμμονία* σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.), όπως και τ. *πλιμουνία* (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ.

Ασθένεια των πνευμόνων, οξεία φλεγμονή των πνευμόνων: *Διά τον βήχα, πλευμονίαν και έμπυον κοιναί ιατρείαι* ... Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 12[8].

πνευμόνιν το· *πλεμόνι*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 54[v] δις, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Εξηγ. π· *πλεμόνιν*, Σταφ., Ιατροσ. 61[63]· *φλεμόνι*, Αγάπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 243· *φλεμόνι(ν)* Τζάνε, Κατάν. 322. — Βλ. και *πνεύμων*.

Το μτγν. ουσ. *πνευμόνιον*. Ο τ. *πλεμόνι* (πβ. *πλέμων -ονας*, λ. *πνεύμων*) στο Meursius (*πλεμόνη*) και σήμ. λαϊκ. Ο τ. *φλεμόνι* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.). Τ. *πνεμόνι* στο Somav. και σήμ.

Πνεύμονας: *Αμή τα ψάρια δεν έχουν πλεμόνι ... να παίρνει αναπνοή, μόνο τα σπάραχνα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 54[v]· *αψιθέαν αποζέσας τον ζωμόν πρόπιε ή πνευμόνιν αιγός εψήσας ήσθιε* Ιατροσόφ. (Oikonomou) 60[13].

πνεύμων -ονας ο, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ. π· *πλέμων -ονας*, Σπανός (Eideneier) Α 158· *φλέγμων -ονας*, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 185, 197, 217. — Βλ. και *πνευμόνιν*.

Το αρχ. ουσ. *πνεύμων*. Ο τ. *πλέμονας* (<αρχ. ουσ. *πλεύμων*) και σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου). Ο τ. *φλέγμων -ονας* πιθ. με επίδρ. λ., όπως *φλέγμα*, *φλεγμονή*, κ.τ.ό.· απ. και σήμ. (*φλέγμων*) ιατρ. με διαφορ. σημασ. (Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.). Τ. *πνέμονας* στο Βλάχ., *πνεμόνας* στο Somav. (λ. *πλεμόνι* και *πνεμόνι*) και *πνίμονας* στο Du Cange. Τ. *φλέμονας* στο Βλάχ. (λ. *φλεμόνι*) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πνεύμων*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Ε' 480, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. *πνεύμονας* στο Βλάχ. (λ. *πνέμονας*) και σήμ.

1) Το καθένα από τα δύο κύρια αναπνευστικά όργανα του ανθρώπου, πνεύμονας: *ωφελούσι* (ενν. *τα αμύγδαλα*) *το σκώτι ... και τον φλέγμονα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 217· *Μηνί Απριλίω κεντούμεν μέσον του βραχίονος δι' από του θώρακος και πλέμονος* Ιατροσόφ. (Oikonomou) 77[21]. **2)** (Συνεκδ.) ασθένεια, φλεγμονή των πνευμόνων (Για τη σημασ. πβ. και Παγκ., ό.π., λ. *φλέμονας* 2, Ξανθ., Μελετ. 520, βλ. και Eideneier [Σπανός σ. 316]): *ο Θεός να σε δώσει απάνου κάτω τσιληματαρέαν, βήχαν, σφάκτην, πλέμοναν εις τους αιώνας* Σπανός (Eideneier) Α 158.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ

Η συγκεκριμένη συμμετοχή όλων των συνεργατών εμφανίζεται στον εξαντλητικό κατάλογο που ακολουθεί. Με κάθετες γραμμές μεταξύ των αρχικών των ονομάτων διακρίνονται τα κύρια στάδια επεξεργασίας ενός άρθρου, τα οποία είναι κατά σειρά: η σύνταξη[1], η προθεώρηση[2], και η τελική θεώρηση[3]. Τα ονόματα των συνεργατών δηλώνονται με τα αρχικά τους:

ΑΔ: Άννα Δεληγιαννοπούλου, ΑΖ: Ανθούλα Ζαγκλαβήρα, ΑΠ: Άννα Πολίτη, ΒΜ: Παρασκευή (Βιβή) Μαυρίδου, ΒΦ: Βασιλική Φυτώκα, ΔΜ: Δημήτρης Μπάγκαβος, ΕΖ: Ελένη Ζέρβου, ΚΜ: (Αι)κατερίνη Μυτούλα, ΕΒ: Ευαγγελία Βαρμπομπίτη, ΜΚ: Μαρία Κεσόγλου, ΠαΜ: Πασχαλιά Μιχαλοπούλου, ΠΜ: Πηνελόπη Μαυρομματίδου, ΧΠ: Χαράλαμπος Πασσαλής.

1 Το στάδιο της σύνταξης αντιστοιχεί στο πρώτο στάδιο επεξεργασίας. Τις προτάσεις του συντάκτη, όπως και το σύνολο του υλικού που αφορά το άρθρο, παραλαμβάνει για θεώρηση ο προθεωρητής που θα προχωρήσει στην προθεώρηση του συνταγμένου άρθρου.

2 Είναι το δεύτερο στάδιο επεξεργασίας. Πρόκειται για την (πρώτη) θεώρηση του συνταγμένου υλικού (όπως έχει παραδοθεί από το συντάκτη μετά τη σύνταξη). Την επεξεργασία κατά το στάδιο αυτό αναλαμβάνει κατά κανόνα ένας έμπειρος συντάκτης που έχει βέβαια στη διάθεσή του τις συντακτικές προτάσεις (που έγιναν κατά τη σύνταξη) αλλά που θα εξετάσει και θα ανατρέξει (όπως και ο συντάκτης) εκ νέου σε όλο το πρωτογενές υλικό που συνοδεύει το φύλλο σύνταξης (βασικά και βοηθητικά κείμενα, μελέτες, λεξικά, κλπ.).

3 Είναι το τρίτο στάδιο επεξεργασίας. Πρόκειται για τη δεύτερη θεώρηση του συνταγμένου υλικού (έλεγχος του προθεωρημένου άρθρου).

περιδιαβάζω: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιδιαβαίνω: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιδιάβασις-ση: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιδιάβασμαν: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιδιαβασμός: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιδοξάζω: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περίδοξος: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιδράττομαι: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιδρομή: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περίδρομος: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιέκλαμπρος: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
περι(ε)μπήγω: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
περιεμπρός: ΠαΜ/ΕΖ/ΕΖ
περιέρα: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
περιεργάζομαι: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
περιεργία: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περίεργος: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιέργως: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιέρχομαι: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιέχω: ΒΜ/ΑΔ/ΑΔ
περιζωγραφισμένος: ΒΜ/ΑΔ/ΑΔ
περιζώνω: ΒΜ/ΑΔ/ΑΔ
περίζωσμαν: ΒΜ/ΑΔ/ΑΔ
περιήγησις: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιηγητής: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιθαλασσία: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιθάλασσον: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιθάλπω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιθαυμάζω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιθαύμαστος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιθεώριο(ν): ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιθορυβίζω: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιθορυβώ: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιθριγκώ: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιθυμία: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιίστημι: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιιστορισμένος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικαίω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικαλλής: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περίκαλλος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικαλλωπίζω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικαλύπτω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικαπνίζω: ΒΜ/ΠΜ/ΠΜ
περικαρτερώ: ΒΜ/ΠΜ/ΠΜ
περικάτωθεν: ΒΜ/ΠΜ/ΠΜ
περίκαυστος: ΒΜ/ΠΜ/ΠΜ
περίκειμαι: ΒΜ/ΠΜ/ΠΜ
περικεφαλαία: ΠαΜ/ΠΜ/ΠΜ
περικεφάλαιον: ΠαΜ/ΠΜ/ΠΜ
περικεφαλώνω: ΠαΜ/ΠΜ/ΠΜ
περίκλεισις: ΠαΜ/ΠΜ/ΠΜ
περικλείω: ΠαΜ/ΠΜ/ΠΜ
περικλύζω: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περίκλυτος: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περίκομμα: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περίκοπα: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περικοπή: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περικόπτω (Ι): ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περικόπτω (ΙΙ): ΠΜ/ΧΠ/ΧΠ
περικοσμώ: ΠΜ/ΧΠ/ΧΠ
περικούλιασμα: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικουλόζικα: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικουλόζικος: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περίκουλον: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικουλούζα: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικράτημαν: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικρατώ: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περικρέμαμαι: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
περικρύβω: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
περικύκλευμα: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
περικύκλοθεν: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
περίκυκλος: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
περικυκλώ: ΕΒ, ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περικυκλώνω: ΕΒ, ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιλάλητος: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
περιλαμβάνω: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
περιλαμπάς: ΠαΜ/ΑΔ/ΑΔ
περιλαμπαστά: ΠαΜ/ΑΔ/ΑΔ

περιπορεύομαι: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιπόρφυρος: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περίπου: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιπτύσσω: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιραθυμώ: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιρραπίζω: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
περιρράπτω: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
περισαρκίδα: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισέβαστος: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισκεπάζω: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισκέπτομαι: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισκέπω: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισκιάζω: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισκοπεύω: ΕΒ/ΧΠ/ΧΠ
περισκοπίζω: ΕΒ/ΧΠ/ΧΠ
περισκοπώ: ΕΒ/ΧΠ/ΧΠ
περισκύπτω: ΕΒ/ΚΜ/ΚΜ
περισουφρώνω: ΕΒ/ΚΜ/ΚΜ
περισπασμός: ΕΒ/ΚΜ/ΚΜ
περισπλαγχνίζομαι: ΕΒ/ΚΜ/ΚΜ
περισπουδάζω: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
περισπώμαι: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
περισσά: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
περισσάρης: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περισσεία: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περίσσευμα: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περίσσευσις: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περισσεύω: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περίσσια: ΕΒ/ΧΠ/ΧΠ
περίσσιος: ΕΒ/ΧΠ/ΧΠ
περισσοερευνώ: ΑΔ/ΕΖ/ΕΖ
περισσοκαμωμένος: ΑΔ/ΕΖ/ΕΖ
περισσοκρατώ: ΑΔ/ΕΖ/ΕΖ
περισσολογία: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
περισσολογώ: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
περισσομιλώ: ΑΔ/ΕΖ/ΕΖ
περισσοξαπλώνω: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
περισσοπαρατρέχω: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
περισσοπραξία: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
περισσός: ΜΚ/ΧΠ/ΧΠ
περισσότερα: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισσότερον: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισσότερος: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισσοτέρως: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περισσοφαγία: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
περισσοψωρίζω: ΠαΜ/ΠΜ/ΠΜ
περισσώς: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περίστασις: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιστάτημα: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιστάτης (Ι): ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιστάτης (ΙΙ): ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιστατικός: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιστατώ: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περισταύρωμα: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιστέκω: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιστέλλω: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
περιστερά: ΕΒ,ΑΔ/ΑΔ/ΑΔ
περιστεράκι: ΕΒ/ΑΔ/ΑΔ
περιστερεών-νας: ΕΒ/ΧΠ/ΧΠ
περιστέρι: ΕΒ/ΑΔ/ΑΔ
περιστέρνιον: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιστεροπερπάτητος: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιστεροπούλι(ν): ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιστερόπουλον: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιστερός: ΠαΜ/ΧΠ/ΧΠ
περιστήθιον: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
περιστήκω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιστιρίον: ΑΔ/ΑΔ/ΑΔ
περιστοιχώ: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
περιστρέφω: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ
περιστρέψιν: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ
περιστροφή: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ
περίστρωμα: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ
περισυμμαζώνω: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
περισύναγμα: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
περισυνάγω: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
περισυνάπτω: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
περισύρω: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ

περισυσταίνω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περισφαλίζω: ΒΜ/ΔΜ/ΔΜ
περισφίγγω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περισώζω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περισωρεύω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιτειχίζω: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιτείχισμα: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιτειχισμός: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
περίτειχος: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιτέμνω: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιτηρώ: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιτίθημι: ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
περιτομή: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιτόμημαν: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιτομώ: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιτοπλέας: ΒΦ/ΜΚ/ΜΚ
περιτοπλέον: ΒΦ/ΜΚ/ΜΚ
περίτου: ΒΦ, ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
περιτραλίζω: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιτρέπω: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιτρέφω: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιτρέχω: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
περιτριγυρίζω: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιτριγύρισμα: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιτριγυριστής: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιττός: ΒΦ/ΜΚ/ΜΚ
περίττωμα: ΒΦ/ΜΚ/ΜΚ
περιτυλίσσω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιτυχαίνω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιφανής: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιφέρεια: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιφέρειον: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιφερής: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιφέρω: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιφημισμένος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιφήμιστος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περίφημος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περίφοβος: ΠαΜ/ΕΖ/ΕΖ
περιφοβούμαι: ΠαΜ/ΕΖ/ΕΖ
περιφραγή: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περίφραγμα: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περιφραγμός: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περιφράσσω: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περιφρόνησις: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περιφρονητής: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περιφροντίζω: ΜΚ/ΕΖ/ΕΖ
περιφρονώ: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περιφρύγω-σσω: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περιφτειάνω: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περιφυλάσσω-ττω: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
περιφύρομαι: ΠαΜ/ΚΜ/ΚΜ
περιχαίρω: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
περίχαρα: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
περιχαρακώ-ώνω: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιχαράσσω: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περιχάρεια-εία: ΠαΜ/ΠΜ/ΠΜ
περιχαρής: ΠαΜ/ΑΔ/ΑΔ
περίχαρμα: ΠαΜ/ΑΔ/ΑΔ
περίχαρος: ΠαΜ/ΑΔ/ΑΔ
περιχαρώς: ΠαΜ/ΑΔ/ΑΔ
περιχέω: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιχρίω: ΒΦ/ΕΖ/ΕΖ
περίχρυσος: ΒΦ/ΜΚ/ΜΚ
περιχρυσώνω: ΒΦ/ΜΚ/ΜΚ
περιχρύσωτος: ΒΦ/ΜΚ/ΜΚ
περίχυμα: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιχύνω: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιχυστάριν: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιχύτης:ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιχύτρια: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιχώ: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
περιχώνω: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περίχωρον: ΠΜ/ΑΔ/ΑΔ
περίχωρος: ΠΜ/ΑΔ/ΑΔ
περιψουψουρίζω: ΠαΜ/ΠΜ/ΠΜ
περιώνυμος: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
περιωπή: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
περκάζω: ΠΜ/ΑΔ/ΑΔ

περκάτσο: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περκενωμένα: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περκί(ν): ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περκνάδα: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περκνός: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περνιέρα: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περνίζω: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
Πέρνιοι: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περνοδιαβαίνω: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περνοδιαβάτης: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
πέρνουν: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περνώ: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
περό: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περόνη: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περονίζω: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περόνιον: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
περονώ: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περού: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
περπατάρης: ΠαΜ/ΑΔ/ΑΔ
περπατησιά: ΠαΜ/ΑΔ/ΑΔ
περπερεύομαι: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
περπεριάρης: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πέρπερος: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
περρούνιν: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
Περσαρχηγός: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
Περσάρχης: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
Περσάρχων: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
Περσεύς: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
Πέρσης: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
Περσιάνα: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
Περσιάνος: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περσικάρια: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περσίκιον: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περσικό: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περσικός: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περσιστή: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
περσουαδέρω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περτινέντσια: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πέρυσι: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περυσινός: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περφέτα: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περφέτος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περφετσιού: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
περφοράτα: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πέσιμαν: ΒΦ/ΑΔ/ΑΔ
πέσιμον: ΒΦ/ΑΔ/ΑΔ
πεσκέσι: ΒΦ/ΠΜ/ΠΜ
πεσματιά: ΒΦ/ΠΜ/ΠΜ
πεσσός: ΒΦ/ΠΜ/ΠΜ
πεστέρα: ΒΦ/ΠΜ/ΠΜ
πέστροφα: ΒΦ/ΠΜ/ΠΜ
πετάζω: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πεταλίδα: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πετάλι(ν): ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πεταλίνα: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πέταλον: ΕΒ, ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πεταλούδα: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πεταλώνω: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
πεταλωτής: ΑΖ/ΑΔ/ΑΔ
πετάρντο: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πετάρω: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πετάσιον: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πέτασμα: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πετάσσω: ΕΒ, ΕΖ/ΕΖ/ΕΖ
πεταστός: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πετατόν: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πετάτος: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πεταυρομάγουλος: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πέταυρον: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πεταχτάρι: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πετεινάρι(ον): ΒΦ/ΑΔ/ΑΔ
πετεινόν: ΒΦ/ΑΔ/ΑΔ
πετεινόπουλον: ΒΦ/ΑΔ/ΑΔ
πετεινός: ΒΦ/ΑΔ/ΑΔ
πέτο: ΒΦ/ΜΚ/ΜΚ
πέτομαι: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πετόνι(ν): ΒΦ/ΚΜ/ΚΜ
πετουμενούτσος: ΒΦ/ΕΖ/ΕΖ

πέτρα (Ι): ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πέτρα (ΙΙ): ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πετραδάκι: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετράδι: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετραίος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετράκι: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρανθείς: ΑΠ, ΧΠ/ΚΜ/ΚΜ
?πετραρία: ΑΠ&ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πετρέα: ΑΠ, ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πετρένιος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πέτρινος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετριτάριος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρίτης: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρίτικος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροβολιμαίος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροβολισμός: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροβολιστής: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροβόλος: ΑΠ&ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πετροβολώ: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροζάχαρη: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροκάλαμο(ν): ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροκόπος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροκρημνώδης: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρολιθοξύστης: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρολιθώδης: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρόλυχνος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροπλουμοπέρδικα: ΑΠ&ΧΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροσάμαρο: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροσέλινον: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροτάλιερο: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροτήγανον: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροτόπι: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροφαγωμένος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετροχελιδόνιν: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρόψαρο(ν): ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρώδης: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρώνω: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πετρωτός: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ

πέτσα: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσαλιδιάζω: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσένιος: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσέτα: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσί(ν) (Ι): ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσί(ο)ν: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσόγερος: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσοκαλίγωσις-ση: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσοκαταλύτης: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσόκολλα: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσοκόλλημα: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσοκοπισμός: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσολαγγού: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσοπωλείον: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσοφλάσκα: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πέτσωμα: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσώνω: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετσωτής: ΜΚ/ΑΔ/ΑΔ
πετώ: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πευκέδανον: ΒΦ/ΧΠ/ΧΠ
πεύκινος: ΒΦ/ΧΠ/ΧΠ
πεύκι(ο)(ν): ΒΦ/ΧΠ/ΧΠ
πεύκος: ΒΦ/ΧΠ/ΧΠ
πέφτω: ΒΦ/ΕΖ/ΕΖ
πεχλιβάνης: ΒΦ/ΜΚ/ΜΚ
πέψη: ΒΦ/ΕΖ/ΕΖ
πέψις: ΒΦ/ΕΖ/ΕΖ
πέψις-ψη: ΒΦ/ΕΖ/ΕΖ
πηγάδα: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πηγάδιον: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πηγαδόσχοινον: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πηγάζω: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πηγαιμός: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πηγαίος: ΔΜ/ΧΠ/ΧΠ
πηγανέλαιον: ΔΜ/ΧΠ/ΧΠ
πήγανον: ΔΜ/ΧΠ/ΧΠ
πηγανόσπορος: ΔΜ/ΧΠ/ΧΠ
πηγανούσιος: ΔΜ/ΧΠ/ΧΠ
πηγατικός: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ

πηγή: ΑΖ, ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πηγματίζω: ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πηγματιστής: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
?πηγούμενα: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πηδάλιον: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πήδημα: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πηδηματίτσιν: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πήδησις: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πηδητής: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πηδητικός: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πηδία: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πηδώ: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πήζος: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πηκτόγαλον: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πηκτός (Ι): ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πηκτώνω: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πηλαίος: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πηλαιώνω: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πηλικότης: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πήλινος: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πηλός: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πηλουργός: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πηλόφυρτος: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
?πηλώνω: ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πήμα: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πήξις: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πήρασις: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
πήσα: ΜΚ/ΚΜ/ΚΜ
πήσσω: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πήχα: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πηχάρι(ν): ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πήχας: ΑΠ, ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πηχερός: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πήχη: ΑΠ, ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πήχης: ΑΠ, ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πήχυς: ΑΠ, ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πιαβάνος: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πιαζεντίνος: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πιαίνω: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πιάνω: ΑΖ/ΒΜ/ΒΜ
πιάσιμον: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πίασμα: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πιασμός: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πιαστά: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πιάστρο: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πιάτο: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πιατσεβουλέζα: ΔΜ/ΚΜ/ΚΜ
πιγούνα: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πιγουνάτος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πιγούνι: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πιέζω: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πιείν: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πιεμέτζο: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πιένος: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πιετά: ΕΒ, ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πιετζαρία: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πιέτζος: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
Πιζάνης: ΕΒ, ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πιθάμι(ν): ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πιθανικός: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πιθανολογία: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πιθανός: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πιθανότης-τητα: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πιθανώς: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πιθαράκι: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πιθάρι(ον): ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πιθαρόστομος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
Πιθηκοί: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πίθηκος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πίθηξ: ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πίθος: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πίκα: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πικμέζι: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πικούνιν: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πίκρα: ΔΜ/ΧΠ/ΧΠ
πικρά (ΙΙ): ΔΜ/ΧΠ/ΧΠ
πικράδα: ΔΜ/ΧΠ/ΧΠ
πικράζω: ΔΜ/ΧΠ/ΧΠ

πινακωτή: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πινεγχύτης: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πίνια: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πινόμαλλον: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πινομή: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πινόν: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πίνος: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πινσός: ΒΦ/ΠΜ/ΠΜ
πιντελ(λ)ιάζω: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πιντέλ(λ)ιν: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πίντωμαν: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πιντώννω: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πίνω: ΕΒ, ΧΠ/ΧΠ/ΧΠ
πιόμα: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πιομπαδούρα: ΕΒ/ΚΜ/ΚΜ
πίος (Ι): ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πίος (ΙΙ): ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
?πιοτόνας: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πιπεράς-άδα: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πιπέρι: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
Πιπέριος: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πίπερον: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πιπερόριζα: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πιπεροτρίπτης: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πιπίγκι: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πιπίζω: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιπιλίζω: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιπιρίζω: ΒΜ/ΔΜ/ΔΜ
πιπράσκω: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πίρολα: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιρόπο: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
πίρος: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιρουνοκούταλο: ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
Πισαίος (Ι): ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
πισαίος (ΙΙ): ΠΜ/ΜΚ/ΜΚ
πισκέρα: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
πισκίνα: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
Πισπορδίτη: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
πίσσα: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
πισσάσκιν: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
πισσώνω: ΠΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστά: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πιστάκι(ν): ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
Πιστάκιος: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πίστευσις: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πιστεύω: ΑΠ, ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πιστικός: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πιστινός: ΑΠ/ΕΖ/ΕΖ
πιστιοκαπλόδετα: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πίστις: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστόλα: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστολέζε: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστολιά: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστόνι: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πίστος: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστός: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστοσύνη: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστότης-τητα: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστώνω: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστώς: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πίστωσις-ση: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πιστωτά: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πισωκέντιν: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πίτα: ΠαΜ/ΠΜ
πιτσός: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ, ΔΜ
πιττάκιν: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πιττακίτσιν: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πιττακοκομιστής: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πιττακοφόρος: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πιττακώνω: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
πιτυίνη: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πιτυούσσα: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πιτυράτον: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πιτυρίς-ίδα: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πίτυρον: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πιτυρούς: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πίφαρο(ν): ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πίφερα: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ

πιώδης: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλαγιά: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλαγιάζω: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλάγιασμα: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλαγιασμός: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλαγινά: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλαγινίζω: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλαγινός: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλαγιόθεν: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλάγιον: ΑΔ/ΑΔ/ΜΚ
πλάγιος: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλαγιώνω: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλαγίως: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλαζιάζω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλάθω: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλάκα: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πλακερός: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πλακήν: ΧΠ/ΧΠ/ΧΠ
πλακί(ν): ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πλακόπιτα: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πλακώ (Ι): ΕΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλάκωμα: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλακώνω: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλάκωσις: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλακωτός: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλανέδω: ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πλάνεμα: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πλανεύω: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλάνη: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλάνησις: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πλανήτης (Ι): ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλανήτης (ΙΙ): ΜΚ/ΜΚ/ΜΚ
πλανητός: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλανιά: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλανιάρης: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλανίζω: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλάνος (Ι): ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλάνος (ΙΙ): ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλάνος (ΙΙΙ): ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλαντάζω: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλανταμός: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλανώ: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλασιέρης: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλάσιν: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλάσις: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλάσμα: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλασμός: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλάστης: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλαστογραφία: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλαστογράφος: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλαστογραφώ: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλαστός: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλαστουργός: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλαστουργώ: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλαστρακώνω: ΒΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλαστώς: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλαταίνω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλατάνη: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πλατανίς: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πλάτανος: ΒΜ/ΧΠ/ΧΠ
πλατάρι: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατελίσκη: ΑΖ-ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλάτη (Ι): ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλάτη (ΙΙ): ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλάτης: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατιά: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατίζω: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατικότερα: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατικοτέρως: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατίνα: ΑΠ/ΕΖ/ΕΖ
πλατίνι: ΑΠ/ΕΖ/ΕΖ
πλάτονας: ΑΖ/ΠΜ/ΠΜ
πλατόνι(ον): ΑΖ/ΠΜ/ΠΜ
πλάτος: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλατουλός: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλάτσα: ΔΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλατυγένης: ΑΠ/ΧΠ/ΧΠ
πλατυκέφαλος: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ

πλατυκύμινον: ΑΠ/ΕΖ/ΕΖ
πλατύκωλος: ΑΠ/ΧΠ/ΧΠ
πλατύλουρος: ΑΠ/ΧΠ/ΧΠ
πλατυμάγουλος: ΑΠ/ΧΠ/ΧΠ
πλατυμανδήλα: ΑΠ/ΕΖ/ΕΖ
πλατυνορούθουνος: ΑΠ/ΕΖ/ΕΖ
πλατύνω: ΒΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλατύποδος: ΑΠ/ΕΖ/ΕΖ
πλατυπρόσωπος: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πλατύς: ΕΒ/ΚΜ/ΚΜ
πλατύσγουρος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πλάτυσμαν: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατυσμός: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατυστόμαχος: ΑΠ/ΚΜ/ΚΜ
πλατύτερον: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατύτης-τητα: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλατύφυλλος: ΑΠ/ΜΚ/ΜΚ
πλάτωμα: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλατωνίζω: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλέα (Ι): ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλέα (ΙΙ): ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλέγμα: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλέθρον: ΕΒ/ΜΚ/ΜΚ
πλειοτέρως: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλείστος: ΑΖ/ΠΜ/ΠΜ
πλείων: ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλεκόμορφος: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλέκο(ς): ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλεκοτρίπλοκος: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλεκτή: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλέκτης: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλεκτός: ΒΜ/ΕΖ/ΕΖ
πλέκω: ΠαΜ/ΠΜ/ΠΜ
πλεματένιος: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πλεμάτι: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πλέμονα: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πλεξίδα: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πλέξιμο(ν): ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πλεξούδα: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πλεξουδιάζω: ΕΒ/ΕΖ/ΕΖ
πλεοκαλύτερος: ΑΖ/ΠΜ/ΠΜ
πλέον (Ι): ΑΖ, ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλέον (ΙΙ): ΑΖ, ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλεονάζω: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλεονασμός: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλεονέκτημα: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλεονέκτης: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλεονεκτώ: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλεονεξία: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλεοπερισσότερος: ΑΖ/ΠΜ&ΚΜ/ΠΜ
πλεοπορώ: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλέος: ΑΖ, ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλεότερα: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλεοτέριν: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλεοτερίτσιν: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πλεότερον: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλεότερος: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πλεούμενο(ν): ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλεράτος: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πλέριος: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πλέρος: ΑΖ/ΜΚ/ΜΚ
πλευρά: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλευριάζω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλευρίτης: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλευριτικός: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλευριτιώ: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλευριτώνω: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλευροκοπώ: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλευρόν: ΑΖ/ΕΖ/ΕΖ
πλεύσιμον: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλεύσιμος: ΠΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλευσμός: ΠΜ/ΒΜ/ΒΜ
πλευτικός: ΠΜ/ΒΜ/ΒΜ
πλέω: ΠΜ/ΒΜ/ΒΜ
πλέως: ΑΖ/ΚΜ/ΚΜ
πληγή: ΑΔ/ΠΜ/ΠΜ
πλήγμα: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ
πλήγωμα: ΑΔ/ΜΚ/ΜΚ

πλουμίζω: ΔΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλουμί(ον): ΔΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλούμισμα: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλουμιστός: ΠαΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλούμος ο — πλούμον το: ΔΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλουμούσα: ΔΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλουμώ: ΔΜ/ΜΚ/ΜΚ
πλούσια: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουσιαίνω:ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουσιόδωρος: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουσιοκάμωτος: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουσιοπάροχα: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουσιοπάροχος: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουσιοπαρόχως: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλούσιος: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουσιότης: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουσίως: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουταίνω: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτάρχως: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτεύω: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτίζω: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτικόν: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλούτισμα: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτισμός: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτοδοσία: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτοδότης: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτοδότις: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτολουδίζω: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτοξεφαντωτής: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτοποιός: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλούτος (Ι): ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλούτος (ΙΙ): ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλουτώ: ΕΒ/ΒΜ/ΒΜ
πλύμα: ΒΦ/ΑΔ/ΑΔ
πλύντρια: ΒΦ/ΑΔ/ΑΔ
πλύνω (Ι): ΒΦ/ΑΔ/ΑΔ
πλύνω (ΙΙ): ΚΜ/ΚΜ/ΚΜ
πλύσιμον: ΠαΜ/ΑΔ/ΑΔ
πλώρη: ΠαΜ/ΕΒ/ΒΜ
πλωρήσι: ΕΒ/ΧΠ/ΧΠ
πλωρίτης: ΕΒ/ΧΠ/ΧΠ
πνάζω: ΑΠ/ΧΠ/ΧΠ
πνάση: ΑΠ/ΧΠ/ΧΠ
πνεύμα: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματεύω: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματικά: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματικεύω: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματικοπαίδι: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματικός (Ι): ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματικός (ΙΙ): ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματικώς: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματομάχος: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματοφόρος: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματώδης: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματώνω: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευματωσιά: ΑΠ/ΒΜ/ΒΜ
πνευμονία: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πνευμόνιν: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ
πνεύμων-ονας: ΑΖ/ΧΠ/ΧΠ